

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

Hen Nikaia Prōtē Agia Kai Oikumenikē Synodos. Sanctvm Concilivm
Nicaenvm Primvm Generale.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

H E N
 ΝΙΚΑΙΑ ΠΡΩΤΗ
 ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ
 ΣΥΝΟΔΟΣ.
 S A N C T V M
 C O N C I L I V M N I C A E N V M
 P R I M V M G E N E R A L E .
 H I S T O R I A C O N C I L I I
 N I C A E N I .

*E*LVII Constantini Magni imperio
 Arius presbyter Alexandrinus ambi-
 tionis & inuidiae stimulis agitatus ad-
 uersus Alexandrum, qui post Petri &
 Achillae obitum Alexandrinam eccle-
 siam sanctissime regebat, cum eius vitam
 non posset, doctrinam criminari instituit:
 utque elati animi saeditatem, quam de-

^a Theodoret. lib. 1. hist. eccl. cap. 2.

formi^b fatebatur aspectu, sacrilega fateretur & lingua, nouo
 atque impio dogmate disseminato, ad quem honoris gradum ne-
 quiuerat ingredi per ostium, veluti fur & latro aliunde ascende-
 re nitebatur. Itaque de Dei filio illa iactabat in vulgus: Erat
^c aliquando, quando non erat: ex non extantibus factus est, non
 de Patris substantia genitus: ex tempore, non ab aeterno: haud-
 quaquam Deus verus de Deo vero; sed ex nihilo creatus, minor
 Patre, voluntate naturaq; mutabilis. Quae aliaque id genus cum

^b Epiphani. haer. 69.

Ioan. 10. 3

^c Apud Athanasium, Rufinum, Sozomenum, Theodoretum, Sozomenum, passim.

impie deliraret, multis sane calamitatibus omnem afflixit Ecclesiam, quas antea Petrus Alexandrinus sanctitate ac martyrio clarissimus, & magnus Antonius abbas prædixerant: quorum ille cum ad aram noctu supplex oraret, Christum Dominum vidit discissa veste, audiuitque flebiliter dicentem: Arius vestem meam, quæ est Ecclesia, dilaceravit: hic vero in questus ac lacrymas effusus, vidisse se retulit altare Dei mulorum impetu, crebrisque calcibus disturbatum; Arianae immanitatis ostentum. Cum itaque Arii impietas septuaginta^f virgines Deo sacras, septem presbyteros, & diaconos duodecim pestilenter infecisset, Alexander Episcopus hominem blandis cohortationibus ab ea mente deducere studuit. Verum nec his Arii furor conquieuit: bacchari^h magis in dies, pellicere quoscumque posset in sceleris consortium, turbare priuatas domos, ipsos etiam ecclesiarum pastores ut in lupos verteret, eniti; Eusebium in primis Nicomediensem Episcopum: qui cum suscepto Arii patrocinio, reliquos Episcopos in eius communionem hortaretur, Alexander periculi magnitudine commotus, coactaⁱ ex Libya & Aegypto centum Episcoporum Synodo, Arium, magnamque hominum illunem, qui in eius verba iurauerant, anathemate percussos ab ecclesia^k expulit, remque totam per circulares, quas appellant, literas vniuersis perscripsit Episcopis. Ceterum Arius, qui in Palaestina^l & apud Eusebium Nicomediae exulabat, Eusebii machinatione Arianorum Episcoporum Concilio apud Bithyniam^m coacto, in Ecclesiae communionem recipi iubetur. Ad grauissimum hoc malum, quod longe lateque serpebat, opprimendum, Alexander datis ad Constantinum imperatorem literis, nⁿ pium principem etiam atque etiam obtestatus est, ut Ariani incendii flammam, quæ plus nimio grassabantur, sua auctoritate restingueret. Qui misso in Aegyptum Osio^o Cordubensi Episcopo, cum res æquissime componere conatus esset, tantum abest ut ex eo pax Ecclesiae reddita sit, ut Ariana in dies hæresis magis ac magis inualesceret.

Erat & aliud per id temporis intestinum in Ecclesia malum auctore Meletio^p Aegyptio Episcopo: quem multis conuictum criminibus, eo potissimum quod idolis sacrificasset, cum Petrus Alexandrinus Episcopus & martyr in frequenti Episcoporum Synodo ab episcopatu deturbasset; is rem indignissime ferens, non modo Petrum ipsum, eiusque successores Achillam & Alexandrum fedissimis probris & criminationibus laceravit, sed etiam tota fere bacchatus Aegypto, & multis per ciuitates diaco-

^d Acta martyrii Petri Alex. apud Sur. tom. 6. die 25. Nouemb. & Beda in martyrolog.
^e Athanas. in Antonio.

^f Ephi. hæref. 69.

^g Theodor. lib. 1. cap. 2. Rufin. lib. 1. cap. 1.
^h Theodor. & Rufin. vbi sup. Socrat. lib. 1. cap. 3. Sozom. lib. 1. cap. 14.

ⁱ Alex. epist. ad omnes Episc. apud Socrat. lib. 1. cap. 3.

^k Ephi. Theodoret. Sozom. Socrat. vbi sup. & Athan. orat. 1. contra Arian. Epiph. hæref. 68.
^m Sozom. lib. 1. cap. 14.

ⁿ Ephi. hæref. 68. & 69.

^o Euseb. lib. 2. de vita Const. cap. 62. Socrat. lib. 1. cap. 4. Theod. lib. 1. cap. 7. Sozom. lib. 1. cap. 15.
^p Athan. apolog. 2. Socrat. lib. 1. cap. 3.

ANNO
CHRISTI
325

nis, presbyteris, episcopis creatis, pernicioso schismate discindebat Ecclesiam. Ad hos Meletii Ariique tumultus accedebat & alia grauis atque inueterata dissensio ex Asianis ^a plerisque Episcopis, qui nec Dominico die, quo Christus Dominus ab inferis resurrexit, sed ipsa quartadecima primi mensis luna, in quemcumque incidisset diem, Iudaico ritu Pascha celebrabant: nec primum mensum eum numerabant, cuius quartadecima luna in ipsum æquinoctiū verni diem, proximeve sequentem recurreret, sed qui per Iudaicos embolismos sese primus obiiceret. Quem ritum ab apostolica traditione penitus abhorrentem sanctus ^f Victor Romanus Pontifex & martyr Romæ, Theophilus Cæsariensis in Palæstina, Palma in Ponto, Jrenæus in Gallia, Bacchilus Corinthi, & ecclesiæ ad Osroenam decretis variis damnauerunt. Verum his remediis cum non magis Asiani, quam Meletius & Arius ad sanio rem mentem rediissent, Constantinus imperator ut laboranti subueniret Ecclesiæ, Siluestri ^g summi Pontificis auctoritate, aliorumque ^h sacerdotum sententia, ex vniuersis orbis terrarum partibus Episcopos in Nicæam Bithyniæ urbem, ad lacum Ascanium ab Antigono ⁱ conditam, honorificentissimis literis accersit, dispositis ^j ad itinera vehiculis. Conuenerant ^k autem, præter innumerabiles diaconos ac presbyteros, Episcopi numero ^l trecenti & octodecim, viri & vitæ sanctitate, & miraculis, & diuinarum scripturarum scientia plane admirabiles; de quibus beatus Ambrosius ^m ad Gratianum Augustum: Trecenti, inquit, decem & octo sacerdotes, tamquam Abrahæ electi iudicio, consona fidei virtute victores, velut trophæum, toto orbe subactis perfidis, extulerunt: ut mihi videatur hoc esse diuinum, quod eodem numero in Conciliis fidei haberemus oraculum, quo in historia habemus exemplum. Inter hos primas obtinebant, ut rotius agminis ductores, Osius ⁿ episcopus Cordubensis, Vitus & Vincentius, qui a beato Siluestro missi, ut apostolicæ sedis legati Synodo præerant, & Alexander ^o Alexandrinus. Sequebatur Eustathius ^p Antiochenus, qui doctrina & sanctitate ^q conspicuus, clarissima (ut ait beatus Hieronymus ^r) tuba in aduersarios bellicum cecinit: & Macarius ^s Hierosolymitanus episcopus, quem Arius ut suæ hæresi acerrime aduersantem, apud Eusebium Nicomediensem in crimen adduxerat. Ex reliquis item excelluere in primis Potamon ^t Heracleensis, altero orbatu oculo ob testimonium Iesu Christi: Paphnutius ^u Thebaidos superioris episcopus, apostolicis clarus miraculis, cui eadem de causa

^a Euseb. lib. 5. hist. eccles. cap. 22. & 23. & lib. 3. de vita Constant. cap. 5. Socrat. lib. 1. cap. 5. Theodor. lib. 3. de fab. hæret.

^f Ambros. de Paschæ celebr. tom. 4.

^g Euseb. lib. 5. hist. cap. 22.

^g Sexta Syn. act. 18.

^h Rufin. lib. 1. cap. 1.

ⁱ Strab. lib. 12.

^j Euseb. lib. 3. de vita Constant. cap. 6. & seq. Theodor. lib. 1. cap. 7.

^k Euseb. ibid. Socrat. lib. 1. cap. 5.

^l Rufin. lib. 1. cap. 1.

^m Epiph. hæret. 69. Theodor. lib. 1. cap. 7. & alii.

ⁿ Lib. 1. cap. 1. de fide ad Gratian.

^o Phot. epist. ad Michael. cap. 1.

^p Socrat. lib. 1. cap. 9. Sozom. lib. 1. cap. 16.

^q Socrat. Sozo. vbi sup.

^r Theod. lib. 1. cap. 7. Socrat. & Sozom. vbi supra.

^s Athan. orat. 1. contra Arian. & epist. ad solit.

^t Epistolæ ad Euagr.

^u Theod. lib. 1. cap. 5. Socrat. & Sozom. vbi supra.

^v Athanas. epist. ad solit.

^w Rufin. lib. 1. cap. 4. Socrat. lib. 1. cap. 5. Sozom. vbi supra.

alter effossus oculus, & sinistrum genu fuerat succisum: Spirido¹ Trimithuntis in Cypro episcopus mirabilium patrator operum, & sacrarum propugnator scripturarum: Paulus^m Neocæsariensis episcopus, ob fidei confessionem celebris, manu ferro candenti semiusta: Iacobusⁿ Nisibenus, vir plane apostolicus, & mortuorum suscitator: Leontius^o Cæsareæ Cappadociæ antistes, prophetico spiritu memorabilis; qui dum iter haberet ad Synodum, Gregorii Nazianzeni patrem & baptismo lustravit, & futurum denuntiavit episcopum: Amphion^p confessor eximius, Hypatius^q Gangrensis, meritis & martyrio clarus: Nicolaus^r Myræ episcopus, cuius sanctitas in illustri excelsoque loco semper fuit; aliique complures. Itaque cum ad^s condictam diem decimam tertiam Kalendas Julii, Paulino & Juliano consulibus adfuissent, adfuit & Constantinus religiosissimus imperator: qui in omnem pietatis significationem effusus, dum tot insignium Patrum confesum, veluti Dei castra, venerabundus admiratur, amplectitur^t confessores, eorumque exosculatur cicatrices. Huius celeberrimi Conuentus fama permoti complures gentium philosophi, ad episcopos dialecticis captionibus, & Aristotelicis subtilitatibus vexandos conuenere: quorum vnus ceteris insolentior, verborum instructus præstigiis, cum ab episcoporum manibus velut anguis elaberetur, senior^u quidam, ex sanctis confessoribus vnus, nihil aliud sciens^x nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, loquendi facultate ab episcopis impetrata, In nomine, inquit, Iesu Christi, philosophæ, audi quæ vera sunt. Quibus breuiter expositis, iterum ad eum pene obmutescentem, nec respondentem aliud, quam credere se: Si hæc, inquit, ita esse credis, surge & sequere me, & huius fidei signaculum suscipe. Tum philosophus ad eos qui aderant conuersus: Donec, inquit, verbis tecum gesta res est, verba verbis opposui: ubi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtuti. Adornauerat autem imperator^y in media regia exedram sane amplissimam, sedilibus vndequaque dispositis, in quibus suo singuli ordine considerent: quo cum episcopi conuenissent, adfuit & imperator ornatu magnificentissimo; quem pro sua in episcoporum ordinem reuerentia in sedili aureo infra episcopos, nec nisi amuentibus illis, sedentem, Eustathius^z Antiochenus nomine totius Synodi eleganti oratione excepit, qua eius pietatem ac studium erga labantem iam & miserabiliter afflictam religionem, luculentissimis verbis ornavit. Imperator^a contra,

Latina

¹ Rufin. lib. 1. cap. 5. Socrat. lib. 1. cap. 8.
^m Theod. lib. 1. cap. 7.

ⁿ Theod. ibid.

^o Greg. Naz. in fun. patris.

^p Athan. apol. 2. Sozom. lib. 1. cap. 10. Theod. lib. 1. cap. 10.
^q Menologium Græc.
^r Method. in eius vita.
^s Concil. Calched. act. 2.

^t Theod. lib. 1. cap. 11.

^u Rufin. lib. 1. cap. 3. Socrat. lib. 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 17.

^x 1. Cor. 1. 4

^y Euseb. lib. 3. de vita Const. cap. 10. Socrat. lib. 1. cap. 5. Theodor. lib. 1. cap. 7.

^z Theodor. vbi supra.

^a Euseb. lib. 3. de vita Const.

ANNO
CHRISTI
325

Latina oratione humanitatis ac religionis plena, ad veram fidem explicandam, & ad scandala de regno Dei tollenda episcopos cohortatus est. Quanta vero fuerit Constantini erga episcopos obseruantia, vel ex eo colligi potest, quod libellos^b accipiens querelarum plenos, quos ei de priuatis iniuriis obtulerant episcopi, eos ne legendos quidem sibi esse putauit, sed continuo flammis tradidit, illud Prophetæ usurpans: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. Vos nobis a Deo dati estis dii, & indecorum est ut homo iudicet deos. Ego plane si mæchantem episcopum viderem, scelus obtegerem paludamento. Non ad priuatas ergo lites, sed ad hostes fidei profligandos incumbite. Itaque continuo, cum Arius cum sua sacrilega manu in^c Synodo adesset, ipsius dogmata recitantur. Cohorruere^d episcopi, & consceleratas voces obstructis etiam auribus execrati sunt. Leguntur & Eusebii^e Nicomediensis, quo præcipuo adiutore nitebatur Arius, pestilentes literæ, atque ut blasphemiarum plenæ tota spectante Synodo conscinduntur. Proferuntur deinde, reclamantibus licet aduersariis, acta Alexandrini^f Concilii, ut inde quo quæque res ordine gesta esset, palam fieret. Tum benigne inuitantur a catholicis Ariani,^g ut suas sententias, earumque rationes (quo facilius his consutatis veritas elucesceret) adducerent in medium. Illi contra, hæerere primum; deinde inter se depugnare atque altercari; proferre mox fallacem quamdam & commentitiã^h fidei formulã; qua statim explosa atque discerpta, cum Constantinus maximo studio ac solertiaⁱ sapius institisset, ut sedatis tumultibus orthodoxa veritas omnium sententia & auctoritate constaret; plerique Patres aduersus hæreticos doctissime disputarunt; inter quos Athanasius^k Alexandrinus, adhuc diaconus, singulari certamine cum Ario acerrime congressus est. Rebus itaque in utramque partem iactatis, & ad certam diuinarum scripturarum normam perpensis, communi omnium suffragio Arius & Eusebius^l damnantur. Conclamatur unanimi consensu Dei Filius, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, ὁμοούσιος, hoc est, consubstantialis Patri: pronuntiat^mur & omnium nomine ab Osio^m Cordubensi, sedis apostolicæ legato, concepta fidei formula, non adscripto tamen die seu consule, ne nouum videretur inuentum, sed ab apostolorum temporibus atque oraculis accepta traditio. In Arium quoque & Arianos (quos Porphyrianosⁿ a Porphyrio, qui Christo Domino similiter oblatrarat, Concil. Tom. 2.

cap. 12. Theod. vbi supra. Sozom. lib. 1. c. 18.

^b Rufin. l. 1. c. 2. Socrat. l. 1. c. 5. Theod. l. 1. c. 11. Sozom. l. 1. c. 16. Greg. l. 4. epist. 75. Psalm. 81.^c Rufin. l. 1. c. 5. Theod. l. 1. c. 7. Sozom. l. 1. c. 16. & 18.^d Athan. orat. 1. contra Arian. ^e Eust. apud Theodor. lib. 1. c. 6. & 8.^f Iulius papa in epist. ad orient. apud Athan. apolog. 2. ^g Athan. epist. cõtra hæret. Arian.^h Theod. l. 1. c. 7ⁱ Euseb. lib. 1. de vita Constant. c. 13.^k Athan. apol. 2. Socrat. lib. 1. c. 5. Rufin. l. 1. c. 16.^l Athan. epist. ad Iouian. & epist. de Syno. Socr. Sozom. & Theodor. vbi supra.^m Athan. epist. ad solit.ⁿ Socrat. lib. 1. c. 6.

Constantinus appellabat) anathema promulgatur. Imperator autem Arii libros hæresi a Concilio damnata refertos, non solum comburi^o iussit, verum etiam iis qui Arii Thaleiam legerent, aut occultarent, pœnam^p capitis constituit. Scripserat enim Arius librum, quem Thaleiam, hoc est, conuiuium & crapulam vocauit, quo per iocum & lasciuiam, seu per meretricias choreas & saltationes, multorum sibi animos deuincire studuit. Eiecti postremo sunt in exilium Arius, eiusque socii; tametsi Eusebius Nicomediensis, Theognius Nicænus, & alii quidam, qui postea Concilii decretis se obtemperaturos supplici libello sponponderant, suis sedibus restituti sunt. Ceterum ne qua relinqueretur dissensionis occasio, sancitum^t est etiam, vt Paschatis sollemnitatis, de qua non parum ante discrepabant ecclesie, non Iudaico, sed apostolico ritu, hoc est, luna plena post vernum æquinoctium die Dominico ageretur, instituto nouemdecim^u annorum quasi circulo quodam, ex quo ea temporis ratio magis esset in promptu. De Meletio^x item, cuius petulantia turbauerat Aegyptum, statutum, vt nudo episcopi nomine retento, sine functionibus illis Lycum incoletet: qui autem ab eo sacris fuerant initiati, Alexandrino subiacerent episcopo, aliis ecclesiarum ministris postpositi. Editi quoque nonnulli Canones^y ad ea quæ dilapsa videbantur, restituenda, aut sancienda firmiter quæ vt oportet gerebantur. Tum Synodo subscripserunt^z vniuersi; Eusebius etiam Cæsariensis, qui homouision suis ad Cæsarienses literis, vt a maioribus traditum, collaudauit; agente Constantino^b immortales Deo gratias, quod cerneret, succisis dissidiorum rixantiis, omnes orientis & occidentis ecclesias vno fidei vinculo ac spiritu copulatas. Eam ob rem literis^c ad episcopos qui absuerant, conscriptis, ad ea quæ acta fuerant, amplectenda hortatus est; & Ario^d seorsum per epistolas impietatem atque amentiam verbis grauissimis exprobrauit. Ipsa etiam Synodus, ne quæ gesserat, ab ullo possent ignorari, ea omnia luculentis literis testificata est. Tandem^e ad VIII. Kal. Septembris soluta Synodo, sui Constantinus imperii vicennalia^v cum episcopis, quibus & magnificentissimum instruxit conuiuium, celebravit: seque postquam ipsorum piis precibus plurimum commendauit, perhumaniter singulos dimisit, traditis ad prouinciarum præsides, ac municipales magistratus literis & decretis, vt quotannis frumentarium^h quoddam vectigal dependeretur ecclesiis. Antequam autem dissolueretur Synodus, fidem &

^o Socrat. ibi. & Sozom. l. 1. c. 10^p Socrat. & Sozom. vbi supra.^q Athan. orat. 2. contra Arian. & de sent. Dionys.^r Socrat. & Sozom. vbi supra.^s Hieron. aduer. Socrat. l. 1. c. 5.^t Socrat. l. 1. c. 5.^u Sozom. l. 1. c. 19.^v Lucifer. Socrat. l. 1. c. 10. Sozom. lib. 2. c. 15.^w Epist. Synod. & Euseb. lib. 3. de vita Cōstan.^x c. 16. Sozom. l. 1. c. 6. Theod. l. 1. c. 9.^y Ambr. epist. 83.^z Theod. l. 1. c. 9.^a Rufin. l. 1. c. 6.^b Theod. l. 1. c. 8.^c Sozom. l. 1. c. 22.^d Iulii epist. apud Athan. apolog. 2.^e Athan. epist. ad Afros. Socr. l. 1. c. 5. Theod. lib. 1. c. 8.^f Euseb. l. 3. de vita Constant. c. 14.^g Euseb. ibid. c. 16. Theod. l. 1. c. 10.^h Epiph. hæref. 69.ⁱ Socrat. l. 1. c. 6.^j Theod. l. 1. c. 9.^k Atticus Constantin. apud Creconium.^l Euseb. lib. 3. de vita Constantin. c. 14. Theodor. lib. 1. c. 11.^m Theodor. vbi supra.

ANNO
CHRISTI
325

Canones ad Siluestrum pont. max. ¹ misit, qui in Romana ducentorum septuagintaquinque episcoporum Synodo eos confirmauit his verbis: Silvester episcopus sanctæ & apostolicæ sedis, præsul urbis Romæ, dixit: Quidquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est ad robur sanctæ matris ecclesiæ catholicæ & apostolicæ a sanctis sacerdotibus trecentis decem & octo, nostro ore conformiter confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissoluere definitionem sancti & magni Concilii, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia piissimi ac venerandi principis Constantini Augusti, anathematizamus. & dixerunt omnes: Placet. Deinceps vero aliquot post annos, cum Constantinus ^k Arium, quem respuisse falso audierat, ab exilio reuocasset, is Alexandriam primum, inde vero ab Athanasio eiectus, qui Alexandro successerat, Constantinopolim contendit: cumque ^l pro eo ut in communionem adscisceretur, Eusebius Nicomedien-
sis enixe pugnaret, repugnaret autem constantissime Alexander Constantinopolitanus episcopus, Deumque magna lacrymarum vi obsecraret, ne lupum inter oues versari pateretur: Arius dum in ecclesiam ducitur, aluo laceffente secedere coactus, teterrimo loco male olentem animam diffusis visceribus exhalauit. Longum est commemorare quam caste ac religiose vniuersi Patres Nicænam Synodum, velut oraculum de cælo editum, venerati sint. Ad hanc tamquam inuiolabilem legem ac tribunal Athanasius ^m ubicumque cum Ario, cum Asterio, cum Eusebio pugnat, constantissime prouocat. Hanc Hilarius ⁿ Pictauiensis episcopus Constantio fidei paternæ desertori exprobrat, & reliquarum Synodorum quasi lydiū lapidem ac normam esse contendit. Hanc perinde atque ecclesiæ fluctuantis anchoram, in Panariis & Anchorato prædicat ^o Epiphanius. Ad hanc non aliter quam ad arcem & propugnaculum fidei, Gratianum Augustum, a quo in bellum profecturo de fide fuerat interrogatus, deducit ^p Ambrosius. Quid attinet singulos recēserē? Ipsæ œcumenicæ Synodi quidquid acturæ, quidquid disputaturæ essent, principio Nicænæ ^p se fidei in hæere velle vestigiis professæ sunt vniuersæ; ut magni quidam lapides videantur Nicæno superextructi fundamento. Iam vero huius augustissimæ Synodi doctrinam Deus quot insignium doctorum disputationibus, quot cælestibus miraculorum prodigiis, quot sanctissimorum virorum tolerantia ac martyriis illustrauit? Gothorum reges in Italia & Hispania, Vandalorum in Africa, Constantius & Valens ^q Romanorum imperatores

¹ Dion. Exiguus in præfat. Concil. Nicæn. quæ extat in corpore Canonum, & apud Cremon.

^k Socr. l. 1. c. 19. & 25. Sozom. l. 2. c. 26. & 28.

^l Athan. orat. 1. contra Arian. Epiph. hæref. 68. Socrat. & Sozom. vbi supra.

^m In orationibus contra Arian. & alibi. ⁿ In libellis exhibitis Constantio. & l. de Synodis.

^o Extant etiā in hist. trip. lib. 1. c. 13. & 14. duæ sequentes Alexand. epist. ex antiqua versione Epiph. Scholast. ^p Libris de fide ad Gratianum. ^q Passim hæc habetur in Rufin. Socrat. Sozom. Theodor.

^q Socr. & Theodor. lib. 1. & 4.

passim Sor. 1. 3.
& 6. Victor V-
tican. de perfe-
cut. Vand. & a-
lii.

toto terrarum orbe prætores, milites, exercitus, Synodos adhuc
provinciarum, Ariminensem etiam ac Seleuciensem ex numero-
sissimo episcoporum grege Conuentum aduersus Nicænos Canones
instruxerant. Quæ tamen omnia fuerunt illis non tam hostiles
ad exitium machinæ, quam ad immortalem gloriam trophæa
victoriæ, Deo per hæc testificante, solidissima petra nixam ac
fundatam fuisse Nicænam fidem, quam tanta fluminum, ven-
torum, procellarum vis labefactare non potuit. Apostolica de-
nique sedes huius cælestis thesauri diligentissima custos, sub Iu-
lio, ^r sub Damaso, sub Siricio, & aliis, alterius nullius Synodi
acriorem se probauit propugnatricem, ut nihil eorum quæ Ni-
cænis patribus placere, violari vnquam, aut reuocari in du-
bium passa sit. Itaque sanctissimus Leo ^r primus ad Anatolium
Constantinopolitanum episcopum: Nulla, inquit, sibi met de
multiplicatione congregationis synodalia Concilia blandiantur,
neque trecentis illis decem & octo episcopis quantumlibet copio-
sior numerus sacerdotum, vel comparare se audeat, vel præferre,
cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecra-
ta, ut siue per pauciores, siue per plures ecclesiastica iudicia ce-
lebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab
illorum fuerit constitutione diuersum. Et paulo post: Sancti illi
& venerabiles patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Ario
cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi
leges ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & apud nos, &
in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt: & si quid
vsquam aliter quam illi statuerant, præsumitur, sine cuncta-
tione cassatur; ut quæ ad perpetuam utilitatem generaliter in-
stituta sunt, nulla commutatione varientur. Et epistola ad Pul-
cheriam: Quoniam contra statuta paternorum Canonum, quæ
ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritalibus sunt
fundata decretis, nihil quidquam audere conceditur; ita ut si
quis diuersum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam
illa corrumpat: quæ si (ut oportet) a cunctis pontificibus in-
temerata seruentur, per vniuersas ecclesias tranquilla erit pax,
& firma concordia, nullæ de mensuris harum dissensiones,
nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegiis ambiguita-
tes, nulla erunt de aliena vsurpatione certamina, sed ea quæ
iure caritatis rationabilis est, & morum & officiorum serua-
bitur vnanimitas. Et in epist. LXVI. Tanta apud me est Ni-
cænorum Canonum reuerentia, ut ea quæ sunt a sanctis pa-

^r In epistolis va-
riis horum pö-
tificum.

^r Epist. 53.

^r Epist. 55.

ANNO
CHRIST.
325.

607.
4. 1. 2.

ANNO CHRISTI 325.

tribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua nouitate violari, &c. Sanctus Gregorius sicut sancti euangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari se fatetur, Nicænum scilicet, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Calchedonense. & alibi inquit: Nos generales Synodos a Nicæna incipientes, cum reliquis quatuor veneramur, quia ipsam sequentes in cunctis sententiis unanimes concordant.

Epist. 24. lib. 1.

Epist. 53. lib. 7. In dict. 2.

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ. ΕΠΙΣΤΟΛÆ QUÆ ANTECESSERVNT CONCILIVM NICÆNUM.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. EPISTOLA ALEXANDRI EPISCOPI ALEXANDRIÆ.

Τῷ ἡμισυπάλῳ ἀδελφῷ καὶ ὁμοψύχῳ Ἀλεξάνδρῳ, Ἀλέξανδρου ἐν κυρίῳ χαίρειν. Carissimo fratri & unanimi Alexandro, Alexander in Domino salutem.

Eufr. lib. 4. cap. 1.

ΗΦΙΛΑΡΧΟΣ ἦν μὲν ἡγεμὼν αἰθεροῦ καὶ φιλάρχου παρὰ τοὺς οὐρανοὺς αἰετῶν παροικίας πέφυκεν ὑπερουράνιον, διὰ ποικίλων παρὰ φύσιν ποιούτων ἐπιδημιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς βίβου. οἱ σκηλατοῦμοι ἦν ὑπὸ τῆς ἐνεργουῦτος ἐν αὐτοῖς διαβόλου εἰς πλεονεξία αὐτοῖς ἠδονῶν, πάσης βλάβειας ἀποσιγήσαντες, πατοῖσι τῆς κρίσεως τῆς θεοῦ φέρου. ἀλλ' ὅν ἀναγκαῖον ἡμῶν τῶν πατρῶν δηλώσαι τῆς ὑμετέρας βλάβειας, ἵνα φυλάτῃτε τὸν ποιούτων, μή τις αὐτῶν ὁμιλήσῃ καὶ τῆς ὑμετέρας παροικίας ὑπεβῆται, εἴτε δι' ἑαυτῶν, εἴτε δι' ἄλλων ἱκανοὶ ἦν ὑπο-

EST quidem propositum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas insita est, ut ecclesiis, quæ videntur plus habere dignitatis, ex occulto insidiantur; qui per varias ac multiplices vias sinceram ecclesiæ pietatem oppugnare non cessant. Nam impulsu diaboli, qui vim suam in eorum animis exercet, in furorem acti, ad voluptates quæ forte se offerunt, feruntur præcipites; atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicii proterunt. De quibus ego, qui inde non parum acceperim incommodi, necesse habui vestræ pietati significare, ut id generis homines sedulo deuitetis, ne forte quisquam illorum audacia fretus, vel per seipsum, vel per alios (sunt enim præ-

Ex Theod. lib. 1. cap. 4.

stigiatores ad simuladā fraudem, atque adeo inferendam ex se apti & comparati) vel per literas omnis mendacii elegancia & suavitate sic conditas, vt simplicis ac sinceræ fidei hominem facile a veritate abtrahant, in vestris ecclesiis erroris sui imprimat vestigia. Nam Arius & Achilles nuper facta coniuratione, dum Colluthi ambitionē imitari student, cum in eo vitiositatis genere lōge superarunt. Ille enim hos ipsos accusans, improbo suo proposito habuit quod pratexeret: hi autem cum illius nundinationem, qua Christum ipsum vendidit, animaduertēt, non amplius ecclesiæ legibus subiecti esse sustinuerunt; sed speluncis latronum sibi constructis, Conuentus in illis sine intermissione agere, noctes diesque Christo & nobis maledice obtrectare, omnem apostolicam & piam doctrinam criminari, simulatione Iudaica officinam ad Christum oppugnandum instruere, diuinitatem Saluatoris nostri inficiari, cum ceteris hominibus nihilo præstantiorem prædicare, vocibusque omnibus pro eius salutari in carne œconomia, & abiectioe sui nostra causa sucepta, ex sacris literis selectis, iisdem impiam suam prædicationem corroborare; & verba, quibus æterna eius diuinitas & gloria vna cum Patre ineffabilis confirmatur, auerfantes, subuertere nituntur. Quippe impiam gentilium & Iudæorum de Christo opinionem defendentes, suam ipsorum laudem ab iis (quantum fieri potest) venari; & in quibus eis ludibrio sumus, omnia enixe confectari student. Seditioes porro in nos quotidie concitare, graues ciere persecutiones, & interdum lites per muliercularum

κείνασαι πρὸς ἀπάτην ὁ γνή-
τες ἢ διὰ γραμμάτων ψευδῶς
κακομυθῶν, καὶ δυναμῶν
ὑφαρπάσαι. Ὁ ἀπλὴ πίστις καὶ ἀκε-
ραία θεοσεβητικότητα. Ἀρξὶς γρῶν
Ἐ Αχιλλῆος σιωμοσίδου ἑναρχος
ποιμαίνοντες, τῶν Κολλούτου Φι-
λαρχίδου πολὺ χεῖρον, ἢ ἐκείνος, ἐ-
βήλωσαν. ὁ μὲν γρῶν αὐτοῖς τούτοις
ἐγκαλῶν, τὸ ἐαυτῶν μοχθηρὰς θεο-
δίσεως ὄρε πρὸς φασιν. Ὁ δὲ τῶν
ἐκείνου χειρῶν πορείαν θεωροῦν-
τες, ἐκ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὑποχί-
ελοι μὲν ἐκαρτέρησαν, ἀλλ' ἐαυ-
τοῖς ἀπὸ λαοῦ ληστῶν οἰκοδομήσαν-
τες, ἀδιαλείπτως ἐαυτοῖς προσποι-
οῦνται σιωδοῖς, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡ-
μέραν ἐν πάσι καὶ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν
διαβολαῖς ἀσκοῦντες, οἱ πάντες τὸ
δοξολογικῆς διδασκαλίας δόξης κρα-
τηροῦντες, ἰουδαϊκῶν θεοσεβημάτων
χειρομάχων σιωκρότητος ἐργαστή-
ριον, τὸ θεοπότητος σωτήριον ἡμῶν
δυνάμεις, καὶ τοῖς πάνσιν ἴσον ἐπὶ
κρυπτόντες, πάνσιν τε αὐτῶν τὸ σω-
πέλου οἰκονομίας καὶ δι' ἡμᾶς πα-
πνώσεως φωνῶν ἐκλεξάμενοι,
ὅς ἀπὸν σιωαγίρην πύρεσται τὸ
ἀσεβείας ἐαυτῶν τὸ κηρυγμα, τῆς
δεχθῆναι θεοπότητος αὐτῶν, καὶ πρὸς τῶν
πατρὶ δόξης δλέκτου σὺν λόγους
δοξοσεβητόμνοι. τὸ γρῶν ἐκλιῶν
τε καὶ Ἰουδαίων ἀσεβῆ πρὸς Χριστοῦ
δόξαν κρατυόντες, τὸ πρὸς ἀπὸν
ἐπιμνον ὡς ἐνὶ μάλισται ἐπηρεσῶνται,
πάντα μὲν, ὅσα καθ' ἡμῶν πρὸς αὐ-
τοῖς γαλῶνται, θεοσεβημάτων οἰκονομίας,
σάσεως δὲ ἡμῶν καθ' ἡμέραν ἔδω-
μοῖς ἐπεγείροντες. Ἐ τῆσιν μὲν δι-
καστήρια συκροποῦντες δι' ἐπι-

ANNO
CHRISTI
325.

* a. 325.

χας γυναικείων ἀπάκτων, ἀή-
 πάτησαν τὸ τοῦ ὁ Χριστιανισμὸν
 διασύροντες, ἐκ τῶν ἀεὶ ἐχθρῶν πᾶ-
 σαν ἀγμὰν ἀσέμνως τὰς παρ' αὐ-
 τοῖς νεωτέρας· διὰ καὶ τῶν ἀρρήκ-
 τῶν τῶν Χριστοῦ χιτῶνα, ὃν ὁ δῆμοι
 διελθὲν ἐκ ἐβουλόσαντο, αὐτοὶ ἄ-
 σαι ἐπόλησαν. ἡμεῖς μὲν οὖν, ἀ καὶ
 τῶν βίω αὐτῶν, καὶ τῆ ἀνοσίῳ ἔπι-
 χήσῃ σφίσι, διὰ τὸ λυθάνην,
 βεβδέως ἐπὶ σήσαντες, παμψη-
 φεί τῆς πρὸς κοινούσης Χριστοῦ τῆ
 θεότητι ἐκκλησίας ἐξηλάσαμεν,
 ὡς τῆς πρὸς κοινότητος Χριστοῦ τῆ
 θεότητι σμικρῶν δυνάμεως, ἐπεχειρήσας
 τῶν ἀεὶ ἐχθρῶν καὶ ἡ-
 μῶν, παρεκβαίνην πρὸς τὸν ὁμό-
 φρονας συλλέπτουργους, ἀμαλι-
 μὲν εἰρήνης καὶ ἐνώσεως, ἀξίωσιν
 ὑποκρινόμενοι, τὸ δὲ ἀληθῆς, σιω-
 αρπάζου ἵνα αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν
 νόσον διὰ χριστολογίας ἀπουδάρον-
 τες, καὶ συμμυλάτῃσθε γράμματα
 παρ' αὐτῶν ἀπουῶται, ἵνα παρανα-
 γινώσκοντες αὐτὰ τοῖς ἑσθ' αὐτῶν
 ἠπατημένοι, ἀμετανοήτοις ἐφ' οἷς
 ἐσφάλησαν κατασκιδάζωσιν, ἐπι-
 τελομένοις εἰς ἀσέβειαν, ὡς αὐ
 συμψήφοις αὐτοῖς καὶ ὁμόφρονας
 ἔχοντες ἐπιπόκοις. οὐχ ἀπὸ γοῶν
 παρ' ἡμῶν πονηρῶς ἐδίδαξαν τε καὶ
 διεπράξαντο, ὁμολογοῦσιν αὐ-
 τοῖς, διὰ καὶ τῶν ἐξώσθησιν· ἀλλ' ἡ σιωπῆ
 ταῦτα πρὸς ἀδίδασιν, ἢ πεπλασμέ-
 νοις λόγοις καὶ ἐγράφοις ἐπισκιά-
 ζόντες ἀπατώσιν. πιδανώτερος γοῶν
 καὶ βωμολόχοις ὁμιλίαις τῆ φθορο-
 πτιὸν αὐτῶν διδασκαλίαν ἐπικρύ-
 πτοντες, σιωαρπάζουσι τῶν εἰς ἀ-
 πάτων ἐκκείμενον, ἐκ ἀπεχθόμενοι

impurarum sermones, quas ipsi in
 fraudem impulerunt, intendere:
 nonnunquā religionem Christianā,
 suas tenellas iuueculas per singulas
 plateas turpiter circūducendo, gra-
 uissimis contumeliis afficere: quin
 etiam inconstabilem & indissolubilem
 Christi tunicam, quā carnifices no-
 luerūt discindere, hi discerpere nō
 dubitarunt. Nos igitur (sicut scele-
 rata eorum vita, & conatus execra-
 bilis postulat) suffragiis omnium
 tandem, licet sero propter rei igno-
 rationem istud simus aggressi, ec-
 clesia, quæ Christi diuinitatem a-
 dorat, illos eiecimus, vt adoratio-
 nem quæ Christi deitati debetur,
 minuentes. Itaque hi circumcurre-
 re hac illac, quo nobis obtrectent,
 defletere ad collegas nobiscum in
 eadem fide consentientes, specie
 quidem pacem & concordiam si-
 mulate petere, sed reuera moliri,
 vt per sermonis lenocinia nonnul-
 los eorum in sui morbi contagio-
 nem pertrahant: literas quoque ab
 illis blandiores petere, vt coram
 iis, quos errore implicarint, eas le-
 gentes, suæ prolapsionis impoeni-
 tentes reddant, atque ad impieta-
 tem assuefaciant, quasi episcopos
 suæ sententiæ & opinioni consen-
 tientes haberēt. Nam nec illis con-
 fiteri volunt ea quæ tam nefarie
 impieque apud nos cū docuerunt,
 tum fecerūt, quorum gratia eccle-
 sia expulsi sunt: sed vel filētio tege-
 re, vel partim sermonibus commē-
 titiis, partim literis veteratorie scri-
 ptis obscurare nitūtur, quo eos dolo
 deludant. Quapropter colloquiis
 tum probabilitate, tum facetiis di-
 cacibus refertis, perniciosam suam
 doctrinam tamquam velis obten-
 dentes, hominem simplicē & frau-
 di expositum in suum errorem ra-
 piunt: quin etiam ab obtrectando

Ioan. c. 19.
v. 25.

ANNO
CHRISTI
325.

apud omnes nostræ sanctæ piæque religioni haudquaquam se abstinent. Vnde fit, vt nonnulli qui eorum literis subscribunt, in ecclesiam eos recipiant: quod factum (mea quidem sententia) maximam infamiae notam collegis nostris, qui illud ausi sunt, inuulsi; qui non modo id quod Canon apostolicus non permittit, faciunt, sed eorum contra Christum conatū plane diabolicū, qui illis inest, vehementiorem efficiunt. Quocirca, fratres carissimi, abiecta cunctatione, ingenii mei vires, quo istorum vobis infidelitatem significarem, excitavi: qui asserunt, tempus aliquando fuisse, cum non esset filius Dei; postea factum, cum non ante existerit: talem fuisse tum, cum factus erat, qualis quisque homo est. omnia enim Deum ex nihilo fecisse. Qua sententia Dei filium in creatione omnium rerum, siue rationis sunt illæ participes, siue expertes, concludunt. Quibus etiam consequenter addunt, cum natura posse mutari, virtutis & vitii capacem esse. Itaque hoc posito, eum ex nihilo factum, literarum sacrarum, quæ Verbi Dei æternitatem, immutabilitatem, sapientiæ Verbi diuinitatem (atque ista sunt Christus) docent, prorsus labefactatur auctoritas. Est enim in nostra quoque situm potestate (istæ ecclesiæ pestes aiunt) filios Dei fieri, non aliter atq; ille factus est. Scriptum namque esse: *Filios genui, & exaltavi*. Ac cum illis obiicitur sententia, quæ deinceps sequitur: *Et ipsi spreuerunt me*; quod plane naturæ Saluatoris, qui est natura immutabilis, repugnat: tum omni exuta erga Deum pietate ac reuerentia, aiunt, Deum, cum præscientia & præfensione prænouisset, neutiquā

Isa. c. l. v. 2.

ἢ τῶν ἁπάντων πᾶσι συκοφαντῶν τὴν ἡμετέραν πίστιν. ὅθεν καὶ συμβαίνει τινὰς τοῖς γραμμασιν αὐτῶν ὑπογράφοντας, εἰς ἐκκλησίαν εἰσεδέχασθαι μερίστας, ὡς οἶμαι, διαβολῆς ὑπεκκλιμένης τοῖς τῶτο πολυμῶσι συλλειτουργοῖς, τῶν μὴ τὸ δόξολογικὸν καὶ ὄνομα τῶτο συγχαρῆναι, ἀλλὰ καὶ ὑπεκκαλεῖν τὸ ἐπὶ αὐτοῖς διαβολικῶς καὶ Χερισθὸν ἐνέργειαν. διὸ καὶ οὐδὲν μελλήσας, ἀραπῆτοι, δηλώσαμεν ὑμῖν τὸ τῶ τοιοῦτων ἀπιστῶν, ἐμαυτὸν διὰ δέσνησιν, λεγόντων, ὅτι ἡμεῖς ποτε, ὅτε ἐκ τῶ ἰσθμοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ γέγονεν ὑπερῶς ὁ ἀσθενέστερον μὴ ὑπάρχων, τοιοῦτον γινόμενος ὅτι καὶ ποτε γέγονεν, οἷα καὶ πᾶσι ἐπιπέφυκεν ἀνθρώποις πάντα γινώσκοντες, ὁ θεὸς ὅτι ἐκ ὄντων ἐποίησε. συναναλαμβάνοντες τῆ τῶ ἀπίστων λογικῶν τε καὶ ἀλόγων κτίσεις καὶ ἡμῶν τῶ θεοῦ. οἷς ἀπολούσας καὶ φασιν αὐτῶν τρεπίστας ἐπιφύσεως, ἀρετῆς τε καὶ κακίας ὑπεκκλιμένον, καὶ τῆ ὁμοειδέσιν ὄντων ὑποστάσεως, καὶ τῆς θείας τῆ ἐπιφύσεως αὐτῶν αἰεὶ συναναμρουῶντες γραφᾶς, αἱ τῶ ἀπρεπίων τῶ λόγου καὶ τῶ θεότητος τῶ σοφίας τῶ λόγου σημαίνουσιν, ἃ ὄντων ὁ Χερισθός. διὰ μὲν τῶν καὶ ἡμεῖς, φασιν ὅτι ἀλάστορες, ἡοὶ γινώσκοντες τοῦ θεοῦ, ὡς ἀπὸ κακῶν γέγραπται γὰρ, ἡοὶ ἐγγίνησιν καὶ ὑψώσιν. ὑπεκκλιμένου ὅτι αὐτοῖς τῶ λέγοντος ἐξῆς ῥητῶν, αὐτοὶ δὲ με ἠδέθησαν ὅτι οὐ φυσικὸν ἐστὶ τῶ σωτῆρος ὄντος φύσεως ἀπρεπίου πάσης ὁμοειδέσιν ἐαυτῶν ἐρημώσαντες, τῶ φασιν, ὡς ἡμεῖς καὶ ὡς ἡμεῖς ὡς ἡμεῖς ὡς ἡμεῖς εἰδοῦσι τὸν θεόν, ὅτι ἐκ

AN
CIB

* αιμ

* αιμ

dulferit, quodam tempore non fuerit? Nulla enim ratio vult, vt quod creat, eiusdem sit cum creatis naturæ. Quod si ipse fuit in principio, & omnia per ipsum facta sunt, creataque ex nihilo (nam quod est, ac subsistit, illis quæ fiunt ex nihilo, contrarium est, vehementerque repugnat; cum alterum, nullum esse interuallum inter Patrem & Filium, neque illud vlla animi cogitatione posse informari; alterum, mundum ex nihilo conditum ostēdat:) perspicuum est, mundum habere nuperam generationem, quippe cum omnia a Patre per Filium talem esse sententiæ originem consecuta. Itaque sanctissimus Ioannes, cum illud, *Erat*, quod est Verbi Dei proprium, immensum esse, & longe supra mortalium captum & cognitionem positum animaduerteret; eius genesim, creationemque dicere noluit, nec ausus est syllabis iisdem auctorem rerum & res ipsas nominare: non quod Verbum Dei ingenitum sit, (nam solus Pater est ingenitus) sed quod ineffabilis vnigeniti Filii Dei subsistentia non modo solertem intelligentiam euangelistarum, verum fortasse etiam angelorum comprehensionem longe superat. Itaque meo quidem iudicio, ne in piis quidem numerandi sunt, qui in istarum rerum inquisitionem intrare non dubitant, spreta reiectaque illa sententia: *Aliora te ne quaras, & sublimiora te ne scruteris.* Quod si cognitio multarum aliarum rerum, quæ sunt sine dubio his longe imperfectiores, comprehensionem fugiat humanam (quales sunt illæ, de quibus Paulus sic loquitur: *Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, ea quæ preparauit Deus diligentibus se: qua-*

Ecclesiæ. 3.
v. 22.

1. Cor. c. 2.
v. 9. ex Esai.
c. 64. v. 4.

τὸ εἶναι χαρισάμενος, αὐτὸς ποιεῖ ἐκ
 λῶ; οὐ γὰρ πῶς ὁ λόγος τὸ ποιῶν
 τοῖς γυνομένοις τὸ αὐτῆς εἶναι φύσεως
 διουλιεταί. εἰ γὰρ αὐτὸς μὲν λῶ ἐν
 δεξιῇ, πάντα ἃ δι' αὐτῆς ἐγένετο, καὶ
 εἰς ἐκ ὄντων ἐποίησεν· ἐναντίον ὅθεν
 δοκεῖ τοῖς εἰς ἐκ ὄντων γυνομένοις
 τὸ ὄν, καὶ ἀφ' ἐσθλῶς σφόδρα. τὸ μὲν
 γὰρ μέγα ἐξυπατάς καὶ ἕως οὐδὲν δεῖ
 κτιστῆ εἶναι διάστημα, οὐδ' ἀχειλι-
 νὸς ἐννοίας τῆς τοῦ φαντασώσατο τῆς
 ψυχῆς δευαμένης· τὸ ἃ εἰς ἐκ ὄν-
 των δημιουργείας τὸ κόσμον, νεω-
 τέραν ἐχθρὸν ὑποστάσεως καὶ ποσῶ-
 σφάτον πλὴν γένεσιν, ὑπὸ τῆς πατρὸς
 διὰ τῆς ἕως πάντων εἰληφῶτων πλὴν
 ποιῶν οὐσίωσιν. μακρὸν γυνῶ
 θεωρήσας τὸ θεοῦ λόγου, τὸ λῶ, καὶ
 ὑπεράρον τὸ τὸ γυνητῶν διανοίας, ὁ
 ἀλαβέστας Ἰωάννης, γένεσιν αὐ-
 τῆς καὶ ποιῶσιν ἀπηξίωσεν εἰπεῖν, εἰ δὲ
 τῆς ὁμοσούχου συλλαβῆς τὸ ποιῶν
 τοῖς γυνομένοις ὀνομάσαι τολμή-
 σαι· ἐχθρὸν ἀγγέλιος ἦν ἐν γὰρ ἀγγέ-
 νητον ὁ πατήρ· ἀλλ' ὅτι διανοίας μὲν
 τὸ διαφελιστῶν, τὰ καὶ ἃ καὶ ἀγγέλιον
 καὶ ἀγγέλιος ὑπερέπεκεινά· ὅστιν ἢ εἰ
 μονογυνοῦς ἕως εἰς ἀνεκδήγητος
 ὑπόστασις. δισεβῆς ἐκ ὀμει * λο-
 γισμοῖς εἰς μέγεθος τούτων ἐπε-
 σοτῶν τὴν τολμήσας, διὰ τὸ ἀνήκουον
 εἶναι, χαλεπώτερον σου μὴ ζῆται, καὶ
 ὑψηλότερον σου μὴ εἰδέταξ. εἰ γὰρ
 ἐτέρον πολλῶν ἢ γνώσις, καὶ πύ-
 των ἀσυκρίτως κολοσώτερον, κέ-
 κρυπται πλὴν ἀποσπίνλυ κατὰ λη-
 λιν· οἷα εἶσι τὰ Παύλω· ἃ ὁ
 φθαλμὸς ἐκ εἰδέ, καὶ οἱς ἐκ ἤκουσε,
 καὶ εἰπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἐκ ἀνέ-
 βη, ἃ ἠτόμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶ-

ANNO
 CHR.
 325

AN
 CHR
 325

ANNO CHRISTI 325.

ον αυτον. Διλλα και τα αστερα Φη-
 σιν ο θεος τω Αβρααμ ζυθμη-
 σαι μη δυνασαι. και εν, αμμυ
 θαλασων, και σαρονας υετες, Φη-
 σι, τις εξαριθμησ; πως αν πε-
 ρεγρασαι το τις πτω τω θεοδ λο-
 γου υαωσαν, εκ τος ει μη με-
 λατολικη διαθεσι λιφθεις τυ-
 χαιο; ωει ης τω περιφουλικον
 πωμα Φησι: πτω ημεαν αυξ υς
 δηησεται; ω και αυτος ο σωτηρ
 ημω, εδν παντων διεργατων τω
 εν κοσμο κίνας, πτω ωει τυ-
 των γωσιν αυτων δυοφορησεται
 εαποδασε πασι μη ουω αυτωις α-
 φυσικον εη λεγων εις καταλη-
 ψιν, μονω η τω πατει ανακειδαι
 πτω τω θεοπατου τουτου μωσειου
 ειδησιν ουδεις γδ εγω ης εδν ο
 υος, λεγων, ει μη ο πατηρ και
 πατερα ουδεις εγω, ει μη ο υος.
 ωει ου και πατερα ομα λε-
 γαν τω μωσειον μου εμοι και πως
 εμοις. οπ δε μαριωδες τω, εη εκ
 οντων υον γερονειαι φρονειν,
 χρονικω εχοντα πτω περιβολω,
 αυτωδεν δεικνυται τω, εη εκ ον-
 των, καν αγνωσιν αιδητοι πτω
 της φωνης αυτων μαριαν. η γδ
 χρονοις εμπολιτθεωται δευ τω, εκ
 λω, η αιωνος τον διασηματι. ει
 τινω ληδες τω, παντα δι αυτ ε-
 γμετ, δηλον οπ και πας αιων, και
 χρονω, και διασηματα, η τω, πο-
 τε, εν οις τω, εκ λω, διελοκεται, δι
 αυτ εχμετο. και πως εκ απιδαι-
 νω, και χρονοις, και αιω-
 νας, και καιροις, εν οις τω, εκ λω,
 συμπεφυρται, ποιησαντα, αυτων
 ποτε μη ειναι λεγαν; αδιανοητον
 Concil. Tom. 2.

les sunt præterea stellæ, quas Deus
 Abrahamo numerari posse nega-
 uit; qualis denique est arena maris,
 & stillæ pluviæ; quas res, inquit
 scriptura, quis enumerare pote-
 rit? quid ergo est, cur quisquam, ni-
 si insanus & plane mente captus sit,
 Verbi Dei subsistentiâ curiose per-
 uestigare moliatur? de qua ita spiri-
 tus loquitur propheticus: *Genera-
 tionem eius quis enarrabit?* Per quam
 quidem sententiâ ab animis eorū,
 qui erant velut colūnæ & principes
 omnium qui in toto orbe vixerunt,
 Saluator noster, quo illis gratifica-
 retur, istarum rerum notitiam tā-
 quam onus auferre studuit; remque
 supra naturam esse docuit, vt quif-
 quam eas cogitatione deprehēdat:
 nam soli Patri diuinissimi illius my-
 sterii cognitionem referuatam esse.
 sic enim locutus est: *Nemo nouit
 quis sit Filius, nisi Pater; & Patrem
 nemo nouit, nisi Filius.* De qua re ar-
 bitror Patrem hoc quoque dixisse:
Secretum meum mihi & meis. Quod
 autem extremæ dementiae sit, Fi-
 lium ex iis quæ non sunt, ortum, in-
 que tempore productum existima-
 re, eadem ipsæ voces, nimirum, *Ex
 his quæ non sunt*, satis declarant, licet
 isti stupidi suarum vocum insaniam
 non intelligant. Nam id quod dicitur,
Non erat; aut in tempore fuisse
 necesse est, aut in aliquo sæculi in-
 teruallo. Proinde si verum est, om-
 nia per ipsum facta esse; constat e-
 tiam omne sæculum, tempus, inter-
 ualla temporis, & illud, *Quando*, in
 quibus reperitur id quod dicitur,
Non erat, per ipsum facta esse. Et
 quid est, quam obrem non sit absur-
 dum, eum qui sæcula, tempora, op-
 portunitates temporū, quibuscū il-
 lud quod dicitur, *Non erat*, permix-
 tum est, produxit, quodā tempore
 non fuisse asserere? quippe cum in-

Gent. c. 15. v. 5. Eccles. c. 1. v. 2.

Isai. c. 53. v. 8.

Math. c. 11. v. 27.

If. 24. c. 16.

ANNO
 CHRISTI
 325.

αγος

fulsum sit, & plenum cuiusq; insci-
 tia, cum qui alicuius rei procreator
 extiterit, post rei illius procreatio-
 nem ipsum procreatum esse. Nam,
 ut istorum fert opinio, non solum
 illud interuallum temporis, in quo
 Filium a Patre generatum non fu-
 isse asseuerant, prius erat quam Dei
 sapientia, quæ hanc vniuersitatem
 construxit; verum etiam scriptu-
 ra, quæ illum primogenitum omnis
 creaturæ appellat, mentita est. Ac-
 cedit eodem Paulus, qui de eo his
 congruentia, voce clarissima fun-
 dit. sic enim ait: *Quem constituit ha-
 redem omnium, per quem fecit & sæ-
 cula.* Quin etiam in eo condita sunt
 omnia, & quæ in celis, & quæ in ter-
 ra, visibilia & inuisibilia, siue princi-
 patus, siue potestates, siue dominatio-
 nes, siue throni; omnia per ipsum, &
 in ipsum condita sunt, & ipse est ante
 omnia. Quocirca cum illud, *Ex ni-
 hilo;* seu, *Ex his quæ non sunt,* non si-
 ne summo scelere & impietate po-
 situm sit; necessario sequitur, Pa-
 trem semper patrem fuisse. Atque
 est Pater semper, cum habeat Filiū,
 ob quem vocatur Pater: & cum sit
 ei semper Filius, est semper Pater,
 perfectus, atque in ipso quod vere
 bonum est, expletus omnibus suis
 partibus: qui Filium vnigenitum
 neque in tempore, neque ex inter-
 uallo temporis, neque ex nihilo ge-
 nuit. Qui igitur fieri potest, vt non
 sit impium dicere, quodam tempo-
 re sapientiam Dei non fuisse, cum
 loquatur de se: *Ego eram apud illum
 componens; ego eram cui adgaudebat?*
 aut virtutem Dei aliquando non
 fuisse, aut verbum eius mancum
 fuisse aliquando, aut alia negare, ex
 quibus & Filius cognoscitur, & Pa-
 ter velut notis quibusdam discerni-
 tur? Nam cum quis splendorem glo-
 riæ negat esse, tollit simul & pri-

Hebr. i. v. 1.
 Colof. i. c. 16.

Proverb. 8.
 v. 30.

Hebr. i. v. 3.

γδ κὶ πάσης ἀμαθίας ἀπάθλων,
 ἢ ἀπὸν γυμνόν τινος, αὐτὸν με-
 ταγλυέτερον λέγειν ἢ κείνου γυμ-
 σεως: *ωρνευέται γδ καὶ αὐτὸν ἢ
 τὰ ὅλα δημιουργούσης τῆς θεοῦ
 θείας ἐκείνου τῆς διασημίας, ἐν ᾧ φασὶ
 μὴ γεγενῆσθαι ἢ ἕξον τῆς πατρὸς, ψά-
 δα μόνης, κατ' αὐτὸν, κὶ τῆς ωρ-
 νότου αὐτὸν εἶναι πάσης κτίσεως ἀ-
 ναγορευούσης γραφῆς. σύμφωνα
 γυνὸν τούτοις βοᾷ κὶ ὁ μεγαλοφω-
 νότατος Γαῦλος Φασκων ὡς αὐ-
 τῆς ὄν ἐξῆκε κληρονόμου πάντων, δι-
 οὐ κὶ τὸν αἰώνιας ἐποίησεν. ἀλλὰ κὶ
 ἐν αὐτῷ ἐκπέδηται πάντα τὰ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς, κὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρα-
 τὰ, κὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε δευραῖ, εἴτε
 ὄξοιστάι, εἴτε κωροπίτες, εἴτε θρό-
 νοι: πάντα δι' αὐτῆς κὶ εἰς αὐτὸν ἐκ-
 τεταται, κὶ αὐτὸς ὄντι ὡς πατὴρ. ἀσε-
 βείατις οὖν φανείσης ἢ ὅτι ἐκ ὄν-
 των ὑποδέσσεως, ἀνὰ γυνὸν τῆς πα-
 τέραις εἶναι πατέραι. ἐστὶ ἡ πατὴρ αἰεὶ,
 ὡς ὄντος τῆς υἱοῦ, διὸ λεγόμενα ἡ
 πατὴρ αἰεὶ δὲ ὡς ὄντος αὐτῷ τῆς
 υἱοῦ, αἰεὶ ὄντι ὁ πατὴρ τέλος, ἀνελ-
 λιπὴς πυχάνων ἐν τῷ καλῷ, οὐ
 λεονικῶς, οὐδὲ ἐκ διασημίας, οὐ-
 οὐδὲ ὅτι ἐκ ὄντων γυμνήσας τῷ μ-
 νογενῆ ἕξον. ἢ δὲ ἐκ ἀνόσιου τῆ
 λέγειν, ποτὲ μὴ εἶναι πλεὺς θεοῦ
 τῆς θεοῦ, πλεὺς λέγουσαν ἐγὼ ἡμεῖς
 ὡς αὐτῷ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἡμεῖς
 ἢ ὡς ὁσέχαμεν; ἢ πλεὺς διώαμιν τῆ
 θεοῦ μὴ ὑπαρχεῖν ποτὲ, ἢ τῷ λό-
 γον αὐτῆς ἠκρωπιεῖσθαι ποτὲ, ἢ τὰ
 ἀλλὰ, ὅτι ὡς ὁ υἱὸς γινώσκεται, ὡς
 πατὴρ γινώσκεται; ἢ τῷ
 ἀπαύχασμα ἢ δόξης μὴ εἶναι λέ-
 γαν, σιωπαίρει ὡς τῷ ὡς ὁ πλεὺς*

ANNO
 CHRIS-
 TI 325

ANN
 CHRIS-
 TI 327

ANNO
CHRISTI
325.

Φως, οὐ ὄντι ἀπαύγασμα. εἰ γὰρ καὶ
 ἢ εἰκὼν τῆς Θεοῦ ἐκ λυ αἰε, δὴλον ὅτι
 οὐδὲ οὐ ὄντι εἰκὼν τῆς Θεοῦ, ὄντι αἰε.
 ἄλλα γὰρ τῶ μὴ εἶναι τῆς ὑποστάσεως
 τῆς Θεοῦ χερακλήσε, σωμαναίρε-
 ται καὶ κείνῳ ὁ πάντως τῆς αὐτῆς
 χερακλήσε ζώοντος. ὅτι ὄντι
 ἰδεῖν τῆς ὑπόστασος τῆς σωτηρίας ἡμῶν, οὐ-
 δεμίαν ἔχουσαν κοινωσίαν πρὸς τῆς
 τῆς λοιπῶν ὑπόστασος. ὅτι ἔστιν γὰρ ἢ
 ἀρρητός αὐτῆς ὑπόστασις ἀσυκρίτως
 ὑπεροχῆ εἰδείθη ὑπερκειμένη πάν-
 των, οἷς αὐτὸς τῆς εὐχαρίστας οὐ-
 πως καὶ ἢ ὑπόστασις αὐτῆς καὶ φύσιν τυ-
 χούσα τῆς πατρικῆς θεότητος,
 ἀλέκτω ὑπεροχῆ διαφέρει τῆς δι-
 αὐτῆς θεοῦ ὑποθετηθέντων. ὁ μὲν γὰρ
 ἀτρέπτου φύσεως τυχαίᾳ, τέλειος
 ὢν καὶ δια πάντων ἀένδεός. ὁ δὲ
 τῆς εἰς ἐκείσε ἔστιν ὑποκειμένοι,
 τῆς τῆς αὐτοῦ βοηθείας δεόνται.
 ἢ γὰρ αὐτῆς καὶ πρὸς ὁφθαλμοῦ ἔχει ἢ τῆς
 Θεοῦ σοφία; ἢ τῆς πρὸς λαβεῖν
 ἢ ἀπαλήθεια, ἢ ὁ θεὸς λόγος;
 πῶς αὐτῆς βελιαιδιῶν ἢ ζωῆ,
 τὸ ἀληθινὸν φως; εἰ δὲ τῆς ποσῶ
 πλείονος ἀφύσικῶς τυχαίᾳ, μω-
 είας ποτὲ δεικνύειν ἡρέσται πῶς
 σοφία; ἢ πῶς τῆς Θεοῦ δυνάμιν
 ἀδυναμία πρὸς ἀπαλήθεια; ἢ ἀ-
 λογία τῆς λόγῳ ἀμωροδύω; ἢ
 τῆς ἀληθινῶ φωτὶ δὴμιχτύω
 σκοτός; τῆς μὲν ἀποστόλου αὐτό-
 του λέγοντος. ἢ ἕως κοινωσίας φωτὶ
 πρὸς σκοτός, ἢ ἕως συμφώνησις
 Χριστῶ πρὸς Βελιάλ; τῆς γὰρ Σολο-
 μῶντος, ὅτι ἀδύνατον αὐτῆς καὶ
 μέγιστον πρὸς ἐνοίας βίρετύω
 ὁδοῦ ὁφθαλμοῦ τῆς πέτρας, ἢ πρὸς καὶ
 Παῦλον ὄντι ὁ Χριστός. ὁ δὲ κεί-

mariam lucem, cuius est splendor.
 Quod si porro imago Dei non erat
 semper; liquet neque illum, cuius
 imago est, semper fuisse. Quin e-
 tiam cum dicitur formam subsistē-
 tiae Dei non esse, tollitur vna etiam
 ille qui omnino ab ea figuratur.
 Vnde licet perspicere Salvatoris
 nostri proprietatem, qua filius est,
 nihil cum aliorum filiorum propri-
 etate habere commune. Nam quē-
 admodum inexplicabilis eius subsi-
 stentia propter eximiam & singu-
 larem ipsius excellentiam ostendi-
 tur rebus praestare omnibus, quibus
 ipse essentiam tribuerit; pari etiam
 ratione quae eiusdem est (vt ita di-
 cam) filiatio, quae est secundum na-
 turam paternae diuinitatis, ineffa-
 bili praestantia antecellit eorum fi-
 liationi, qui per ipsum in filios ad-
 optantur. Nam ille est natura pla-
 ne immutabilis, omnis in se perfe-
 ctionis cumulum habens, nec vl-
 lius plane rei indigens: hi autem
 cum conuersioni vtrolibet subiecti
 sint, illius egent auxilio. Qui enim
 fieri potest, vt Dei sapientia vllos
 progressus faciat, aut ipsa veritas,
 omninoque ipsum Dei Verbum si-
 bi aliquid acquirat? aut quomodo
 ipsa vita, lux vera, praestabilior fiat?
 Quod si ita se habet, quanto magis
 repugnat naturae, vt sapientia stul-
 titiae aliquando capax fuerit, aut
 potentia Dei implicata imbecilli-
 tate, aut obscurata temeritate ra-
 tio, aut tenebrae denique cum vera
 luce commixtae? praesertim cum &
 Apostolus simili causa adductus
 dicat: *Quae societas luci ad tene-
 bras, aut quae conuentio Christo ad
 Belial?* Et Salomon quoque, quod
 fieri nequit, vt vel cogitatione
 comprehendatur via serpentis su-
 per petram, quae est, vt Paulus cen-
 set, Christus. Qui autem sunt eius

Ibidem.

2. Cor. 6.
 c. 14.
 Prou. 30.
 c. 19.
 1. Cor. 10.
 v. 4.

ANNO
CHRISTI
325.

ὁ λόγος· ἰδόντες γὰρ τοὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ
 τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων,
 ἔλαβον αὐτοῖς γυναῖκας, καὶ
 ἐξῆς. καὶ, υἱοὺς ἐγέννησα καὶ
 ὕψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν,
 δια Ησαΐου εἰρηκέναι τὸ θεὸν ἐ-
 διδάχθημεν. πολλὰ λέγειν ἔχων,
 ἀγαπῶν, παρέργημα, Φορικὸν
 ἐπινοίας διὰ πλείονων διδα-
 σκάδων ὁμόφρονος ὑπομιμνή-
 σκην. αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδιδασκί-
 ἐστε, ἐκ ἀγνοουμένων ὅτι ἡ ἐναρχία
 ἐπινασάσα τῆ ἐκκλησιαστικῆς ἀσε-
 βείας διδασκαλίας, Εβίωνος ὄντι
 καὶ Ἀρτεμῆ, καὶ Ἰηλὸς τῆς Ἀν-
 τιόχειαν Γαύλου τῆς Σαμοσαπέως,
 σωόδου καὶ κρίσις τῶν ἀπανταχοῦ
 ἐπισκόπων ὑποκρυθέντος τῆς
 ἐκκλησίας ὃν διαδέξαμενος Λου-
 κιανὸς, ὑποσωάρα ἔμεινε
 τριῶν ἐπισκόπων πολυτεῖς χρό-
 νοις ὃν τῆς ἀσεβείας τὴν τρυγα
 ἐρροφηκότες, νῦν ἡμῖν ὅτι ἐκ
 ὄντων ἐπέφυσαν, τὰ ἐκείνων κε-
 κρυμμένα μοχθήματα, Αρειὸς
 τε καὶ Ἀχίλλας, καὶ ἡ τῶν σω-
 αῦτοῖς πονηρομένων σωόδου
 καὶ ἐκ οὗτως ἐν Συρίᾳ χρο-
 πονήσαντες ἐπίσκοποι τρεῖς, διὰ
 τῆς σωανείν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ χεῖ-
 ρὸν ὑπεκκαίοντο. ὅτι ὃν ἡ κρί-
 σις ὑποκακείδω τῆ ὑμετέρᾳ δο-
 κίμασι· οἱ τὰς μὲν τῆς σωπείου
 πάσας, τὰ πεινώσεως τε καὶ κε-
 νώσεως, καὶ τῆς καλουμένης αὐ-
 τῆς πωλείας, καὶ ὃν ἐπιτήτοις
 ὁ σωπὴρ δι' ἡμᾶς ἀνεδέξατο Φω-
 ναί, διὰ μνήμης ἔχοντες, ὡρα-
 πίδενται ἐπὶ ὡραζαφῆ τῆς ἀνά-
 memoria tenentes, in medium

tabilis ostenditur. *Nam videntes, Gen. 6. a. 2.*
 inquit, *fili Dei filias hominum, acce-*
perunt sibi uxores: & quæ sequuntur.
 ac rursus: *Filios genui, & exaltaui, Isai. 1. v. 2.*
ipsi autem spreuerunt me; Deum per
 Haiam prophetam dixisse cogno-
 uimus. Verum quamuis de hac re
 multa habeam dicere, carissimi fra-
 tres, tamen ea missa propterea fa-
 cio, quod absurdum putem docto-
 res fidei doctrina consentientes plu-
 ribus admonere: quippe cum ipsi
 fitis docti a Deo, & non ignoretis
 tum Ebionis & Artemæ doctrinam
 esse, quæ non ita pridem veram ec-
 clesiæ pietatem oppugnare cœpit;
 tum pestiferum studium Pauli Sa-
 mosateni episcopi Antiochiæ, qui
 Concilio omnium vbique episco-
 porum atque adeo iudicio, ecclesia
 eiectus est. Cuius peruersæ doctri-
 næ Lucianus successor factus, mul-
 torum annorum spatio, hoc est, tan-
 tisper dum tres episcopi alius post
 alium ecclesiam illam rexere, ex-
 clusus ab ecclesia mansit. Istorum
 hæreticorum impietatis fæces, hi
 qui nuper exorti, Filium Dei ex ni-
 hilo ortum asserunt, quique sunt
 velut stolones occulti ex illis nascen-
 tes, animis hauserunt; Arium dico,
 Achillam, & reliquâ improborum
 illis adhærentium turbam: quin e-
 tiam tres episcopi in Syria nescio
 quomodo ordinati, quoniam isto-
 rum errores suo consensu approba-
 runt, videntur eorum amentiam
 velut facibus nouis admotis magis
 incendisse: in quos quidem accu-
 rate inquirendi potestas vestro iu-
 dicio permessa est, qui voces de Sal-
 uatoris passione, de abiectione &
 exinanitione sui ipsius, & eius ita
 vocata paupertate, aliasque quibus
 tamquã aduentitiis se in sacris lite-
 ris nostra causa describi passus est,
 afferunt, vt de supræma ac sempi-

terna ipsius diuinitate detrahant, eorum verborum penitus obliti, quibus naturalis eius gloria, nobilitas ac maiestas, & aeterna cum Patre mansio significantur; cuius generis sunt illa: *Ego & Pater vnum sumus*. Quam sententiam dum protulit Dominus, non se Patrem appellauit, neque duas secundum hypostasim naturas, vnam esse declarauit, sed quod Patris Filius ipsam Patris effigiem plene atque perfecte retineat & seruet: quippe cum eius similitudinem natura in se impressam habeat, & perfectissima sit Patris imago, & expressa figura primarii illius exemplaris. Vnde Dominus Philippo quodam tempore Patrem eius videre cupienti, dicentique: *Ostende nobis Patrem*; aperte commonstrat: *Qui vidit me, vidit & Patrem*: quandoquidem Pater per ipsum, velut per speculum purissimum, idemque animatum, in quo Dei exprimitur & elucet imago, manifeste cernitur. Filium porro Patri similem, in psalmis pronuntiatum memorant sanctissimi viri, in quibus scriptum est: *In lumine tuo videbimus lumen*. Quapropter qui honorat Filium, honorat & Patre: idque plane merito. nam omnis vox impia, quae temere contra Filium profertur, in Patrem quoque recidit. Itaque nemini mirum debet videri, fratres carissimi, (hoc enim quoque persequi animus est) si falsas confictasque tum contra me, tum contra populum nostrum sanctissimum criminationes deinceps exposuero. Nam qui aciem ad diuinitatem Filii Dei oppugnandam instruxerint, non mirum si nos contumeliosis maledictis lacerare non vereantur. Qui etiam neminem volunt ex antiquis patribus sibi comparari, neque il-

Ioan. 10. v. 30.

Ioan. 14. v. 9.

Psal. 35. v. 10.

ἄπο καὶ δεξιῶν αὐτῶν θεότητος. ἢ ἢ τῆς φησικῆς αὐτῶν δόξης καὶ ἀληθείας, καὶ παρὰ τῶν πατρῴων σημαυτικῶν λόγων ὀπλησμονες γέγονασιν οἷον ὅτι τὸ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν. ὁ πῦρ φησὶν ὁ κύριος, οὐ πατέρα ἑαυτὸν διαγορεύων, οὐδὲ τὰς τῆ ἰσοσεσά δυο φύσας, μίση ἐπὶ σαφωρίζων ὅτι πῦρ πατρικῶν ἐμφέρει ἀκευθαὶ πέφυκε σὺν ὁ υἱὸς τῆ πατρὸς, πῦρ καὶ πάντα ὁμοιότηα αὐτῶν ἐκ φύσεως ὁπομαξάμνος, ἔ ἀπαρλλακτος εἰκὼν τῆ πατρὸς πυχάων, καὶ τῆ πωροτοπύτου ἐκπυπος χρακατήρ. ὅθεν καὶ τῶ πτωκαῦτα ποδωῶν ἰδὲν Φιλίππω ἀφθόνως ὁ κύριος ἐμφωρίζωσας ὃν λέγοντα, δειξέτω ἡμῖν πατέρα, λέγει ὁ ἑωρακῶς ἐμε, ἑώρακε πατέρα ὡσπερ δὲ ἐσπῆρου ἀκλιδῶτου καὶ ἐμψύχου, θείας εἰκόνος αὐτῶν, θεωρουμένη τῆ πατρὸς, ὃν ὁμοιον ἐν ψαλμοῖς ἀγνώπασί φασιν ἐν τῶ φωτὶ σου ὁ λόμδα φως. διὸ δὴ καὶ ὁ ἡμῶν υἱὸν, ἡμῶν πατέρα. ἔ εἰκῶτως. πᾶσα γὰρ ἀσεβῆς φωνὴ εἰς υἱὸν λέγεται πλωμωμένη, εἰς πατέρα πῦρ ἀναφορὰν ἔχει. Καὶ ἔλοιπὸν ὅτι σαυμασὸν, ὁ μέλλω γράφειν, ἀγαπητοί, εἰ τὰς κατ' ἐμοσ ψωδεῖς διαβολὰς, καὶ τῆ ἀσεβείατου ἡμῶν λαοσ, ἐκδῆσομαι; ἔ γὰρ καὶ τὸ θεότητος τῆ υἱοσ τῆ θεοσ παρὰ τῶν ἀμνῶν, οὐδὲ τὰς καδ' ἡμῶν ἀχαρείσας περωνίας παραιοῦται λέγειν. οἷγε οὐδὲ τῶν δεχάων ἰνασ συγκρίνειν ἑαυτοῖς ἀξιοδοσιν, οὐδὲ οἷς ἡμεῖς ἐκ

ANNO CHRIS 335.

* in. d. p. m. 1112

* in. d. p. m. 1112

* in. d. p. m. 1112

pes illa quidem, siue expertes: quorum quæ media est natura vnigenita, per quã Pater Dei Verbi hanc vniuersitatem ex nihilo fabricauit, ex ipso qui Pater est, genita fuit; sicut ipse Dominus quodam in loco testatur his verbis: *Qui diligit Patrem, diligit quoque Filium qui ex eo genitus est.* De quibus nos sic credimus, vti apostolicæ placet ecclesiæ: In vnum nempe ingenitum Patrem, qui a nulla causa suum esse habet, qui nec alius esse, nec mutari potest: qui semper similiter & eodẽ modo se habet: qui neque accessio- nis, neque decessio- nis capax est: qui legem, prophetas, & euangelia nobis tradidit: qui denique patriarcharum, apostolorum, & omnium sanctorum Dominus est. Et in vnum Dominum Iesum Christũ filium Dei vnigenitum, genitũ quidem non ex eo quod non est, sed ex eo qui Pater est: neque id quidem more corporeo, per incisionem, aut diuisionum fluxiones, vt Sabellio & Valentino visum est: sed modo quodam qui verbis explicari, exprime omnino non potest, secundum illam Prophetę vocem, quam supra posuimus: *Generationem eius quis enarrabit?* cum eius subsistentia a nulla natura mortali peruestigari queat, quemadmodum neque ipse Pater a quoquã indagari, propterea quod rationis particeps natura humana cognitionem diuinæ a Patre generationis comprehendere nequit. Quas res non par est, vt viri spiritu veritatis incitati, a me perdiscant: præsertim cum vox Christi de hac re vestris auribus circumsonet, & doceat, nimirum quod *nemo nouit quis sit Pater, nisi Filius; & nemo nouit quis sit Filius, nisi Pater.* Hunc præterea agnoscimus perinde atque Patrem, nec alium atque

1. Ioan. 5. v. 1.

1. Ioan. 53. v. 8.

Luc. 6. 10. v. 22.

τῆλουσα φύσις μονογενῆς, δι' ἧς ἅ
 ὅλα ἐξ ἐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ πατήρ
 ἔ. δεῦ λόγου, ἢ ἐξ αὐτοῦ ἢ ὄντος πα-
 τρός γεννηθῆναι. ὡς κὶ αὐτὸς ποῦ δι-
 κηρύσσεται λέγων ὁ κύριος ὁ ἀ-
 γαπῶν τὸν πατέρα, ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν τὸν
 γεννηθῆναι ἐξ αὐτοῦ. ὡς ὅτι ὡν ἡ-
 μεῖς οὕτως περὶ ἑαυτοῦ, ὡς τῆ δό-
 σολικῆ ἐκκλησίᾳ δοκεῖ εἰς μόνον
 ἀγγέλλον πατέρα, οὐδένα τῶ ἐξ
 αὐτοῦ τὸ ἀπὸν ἔχοντα, ἀξέπλον τὸν κὶ
 ἀναλλοιώτον, ἀεὶ κτ' τὰ αὐτὰ κὶ
 ὡσαύτως ἔχοντα, οὐτε περὶ οὐρανοῦ,
 οὐτε μετώπων Ἰπιδεχόμενον νόμου
 κὶ περὶ φητῶν κὶ διαγγελίων δοπι-
 σε, πατεριάρχων κὶ δόσολων κὶ
 ἀπάντων ἀγίων κύριος. κὶ εἰς ἕνα
 Ἰησοῦ Χριστόν, ὃν τῶ θεοῦ τὸ
 μονογενῆ, γεννηθέντα ἐκ ἐκ τῶ μη-
 ὄντος, ἀλλ' ἐκ τῶ ὄντος πατρός, οὐ κτ'
 τῶ σωματικῶν ὁμοιότητας τῶ
 τῶμας, ἢ τῶς ἐκ διαφέσεων δόσολ-
 ροῖαις, ὡς περὶ Σαβελλίῳ κὶ Βαλε-
 ντῶ δοκεῖ. ἀλλ' ἀρρήτως κὶ ἀνεκ-
 διηγήτως, κτ' ὡς εἰπόντα, ὡς αὐ-
 τῶ παρὲς ἡμετέρας τὸν ἡμετέρας αὐ-
 τῶς διηγήσεται; ἢ ἕσασσας αὐ-
 τῶ τῶ γνητῆ φύσις ἀπελεργα-
 σου τυχαίουσης, καὶ τῶ αὐτῶ ὁ
 πατήρ ἀπελεργαστός ἐστὶ, διὰ τὸ μὴ
 χωρεῖν τὸ τὸ λογικῶν φύσιν, τὸ πα-
 τερικῆς θεογονίας τὸ εἶδησιν. ἀπὸ οὐ
 ἀπὸ ἐμοῦ δεῖ μαθεῖν ἀνδρας ποῦ τὸ
 ἀληθείας πνύματι κινουμένοις,
 ἕσασσας ἡμᾶς κὶ τὸ φθασσας
 Χριστοῦ ὡς ἕνα φωνῆς, κὶ διδα-
 σκούσης. ἔδειξεν οἷδε πῶς ἐστὶν ὁ πατήρ,
 εἰ μὴ ὁ υἱός, κὶ, οὐδέ τις οἷδε πῶς ἐστὶν ὁ
 υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. ἀξέπλον τῶτον κὶ
 ἀναλλοιώτον ὡς τὸ πατέρα, ἀπεσο-

ANNO CHR...

ANNO
CHRISTI
325.

δεῖν, καὶ τέλει ὡς υἱόν, ἐμφεβῆ τῷ
 πατρὶ μεμαθήκαμεν, μόνῳ τῷ
 ἀρχηγῆ τῷ λόγῳ ἐκείνου· εἰ-
 κὼν γὰρ ὅστιν ἀπικριβωμένη καὶ ἀ-
 παραλλακτος τῆ πατρὸς. πάντων
 γὰρ ἐστὶ πῶς εἰκόνα πλήρη, δι' ἧν ἡ
 μείζων ἐμφέρει, δῆλον, ὡς αὐ-
 τὸς ἐπαίδευσεν ὁ κύριος, ὁ πατήρ
 μου, λέγων, μείζων μου ὄστί. καὶ
 καὶ τὸ τοιοῦτον καὶ αἰεὶ ἐστὶ ὡς υἱόν ἐκ τῆ
 πατρὸς πνεύματος ἀπαύρασμα
 γὰρ ὄστί τῆς δόξης, καὶ χαρακτῆρ τῆς
 πατρικῆς ὑποστάσεως. ἀλλὰ μή-
 τις τὸ, αἰεὶ, παρὰ ὑπόνοιαν ἀρχι-
 ηῆτου λαμβανέτω, ὡς οἰονταί· ὅ-
 τε τῆς ψυχῆς ἀσθητικῆ πεπεθη-
 μένοι. οὔτε γὰρ τὸ, ἰσῶ, οὔτε τὸ, αἰεὶ,
 οὔτε τὸ, παρὰ αἰώνων, ταυτὸν ὄστί
 τῷ ἀρχηγῆ. ἀλλ' οὐδ' ὁ ποιῶν δι-
 δεχθῶν ἐννοία ὀνοματοποιῆσαι
 ἀποσταλά, δηλοῖ τὸ ἀρχηγῆτον ὡς
 καὶ ὑμᾶς οὕτως ἐκδέχεσθαι πνεύμα,
 καὶ περὶ ἑρῆκα τῆ πατρὸς πάντων ὑ-
 μῶν ὀρθῆ παρὰ τῆς, καὶ μηδένα
 ἕρπον τούτων τῶν ὀνομάτων τὸ
 ἀρχηγῆτον δηλωσῶν. εἰσὶ γὰρ οἰο-
 νεὶ χερόνων ἐστὶν ἄρεκα τῆς ταῦτα
 τὰ ὀνόματα· τῶν μὲν τῶν κατ' ἀξίαν
 τῆ μονοφυσιῶς θεότητα, καὶ οὐδὲ
 δεχασίτητα σημαίνην μὴ διωά-
 μενα· τῶν δὲ ἀγίων ἀνδρῶν, ὡς δι-
 ναμῆς ἐκείτω, ἐμφανίσαι τὸ μυστή-
 ρει βιαζομένων, καὶ συζητῶμεν
 αἰτωμένων παρὰ τὸ ἀκροατῶν δι' ἰ-
 λόγου λόγου, διὰ τῆ λέγην
 εἰς ἀ ἐφάσκαμεν. εἰ δὲ τὸ παρὰ τὸ
 ἀνδεσπιν, διὰ χιλίων φέρεμα
 μείζον ἢ παρὰ τῶν ἀνδρῶν,
 τὰ ἐκ μέροις αὐτοῖς γνωριάζοντα
 κατὰ γεία λέγοντες, δῆλον ὅτι πο-

Concil. Tom. 2.

alium esse, nec mutari posse, nul-
 lius rei indigentem, perfectum Fi-
 lium, similem Patri, & eo solum
 quia ingenuus ille fit, illi ceden-
 tem. nam est accurata & expressa
 Patris imago. Atque constat ima-
 ginem plene complecti debere eas
 omnes res, quibus exemplar ipsum
 quod maius est, perfectius expri-
 matur; sicut ipse Dominus docuit:
Pater maior me est. Atque hac ra-
 tione inducti, Filium a Patre sem-
 per existere credimus. est enim
splendor gloria, & character paterna
substantia. At nemo hanc vocem,
Semper, sic intelligat, ut idem signi-
 ficet quod ingenuum, sicut ipsi pu-
 tant qui sensus animorum habent
 plane obæcatos. Nam neque quod
 dicitur, *Erat, semper,* & ante sæcu-
 la; idem est quod *Ingenitum:* imo
 vero neque vlla vox, quam huma-
 na mens conetur effingere, expri-
 mere potest illud, *Ingenitum,* quod
 quidem ipse fretus vestro recto
 de omnibus rebus iudicio, vos quo-
 que eodem modo accipere confido;
 quandoquidem hæ voces non
 significant esse *Ingenitum.* nam hæ
 tamquam temporum productio-
 nem videntur in se complecti, diu-
 nitatem autem vnigeniti, & (ut ita
 dicam) antiquitatem, pro dignita-
 te explanare nequeunt. Vnde eue-
 nit, ut sancti viri, cum hoc myste-
 rium explicare singuli pro viribus
 enixe contendant, veniam petant
 ab auditoribus, & apud illos non
 sine causa se excusare conentur, his
 fere verbis: *Eatenus de iis rebus in-*
stituimus, quatenus mentis nostræ
vis consequi potest. Si qui sunt qui
 expectent vocem vllam perfectio-
 rem ore humano efferri, quam ca-
 ptus fert humanus, dicantque ea
 quæ fuerant ipsis ex parte cognita,
 iam obscurari; est sane perspicuum,

John. 14.
v. 28.

Hebr. 1. v. 3.

A a ij

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO
CHRISTI
325.

μήσας τῶν ἁγίων τῶν ἀνθρώπων, σω-
 ρωθεὶς ἐκ θανάτων, ἀλλ' ἔτι διὰ ταῦ-
 τα τῆ ἑαυτοῦ θεότητος ἠθῶν γενη-
 μένος· αἰσας ἐκ νεκρῶν, ἀνάλη-
 φθεὶς ἐν ἔθανοῖς, καὶ θήμνος ἐν δε-
 ξιά τῆ μεγαλοσύνης τῆ θεῶ. Ταῦτα
 ἐκ μέρους ἐνεχράξα τῆ ὀπισθοῦ, τὸ
 καθ' ἑκάστον ἐπὶ ἀκριβείας γράφειν
 φορικόν, ὡς ἐφην, ἐπὶ νομίσας, διὰ
 τὸ μηδὲ τῆ ἑσχῶν ὑμῶν ταῦτα λελη-
 θῆναι ἀποδύω. ταῦτα διδάσκοντες,
 ταῦτα κηρύττοντες, ταῦτα τῆ ἐκκλη-
 σίας τὰ δόξολογικὰ δόγματα, ὑπὸ
 ὧν καὶ δόκονήσκοντες, τῆ ἑξομυδῶς
 αὐτὰ βιαζομένων ἠθῶν πεφρονι-
 κότες, εἰ καὶ διὰ βασιλῶν ἀναγκάζου-
 σι, τῆ ἐν αὐτοῖς ἐλπίδα μὴ δόξου-
 φόμοι. ὧν ἐκαστοὶ ἁγίοιμοι
 ἀμφὶ τῆ Ἀρσῶν καὶ Ἀχίλλαν, καὶ
 τῆ δληθῶς αὐτῶν πολέμοι,
 ἀπεώδησεν τῆ ἐκκλησίας, ἀλλόθιοι
 ἁγίοιμοι τῆς ὁσεβοῦς ἡμῶν διδά-
 σκαλίας, καὶ τῆ μακρότερον Παῦλον
 λέγοντα· εἰ τις ὑμῶς ἀναθελίξεται
 ὡς ὁ ἀρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω,
 καὶ ἄπελος ὅς ἔστανος ἐπὶ ὡσε-
 ποιήται. ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐπεροδιδά-
 σκαλεῖ, καὶ μὴ ὡσερχειται τοῖς ὑ-
 γαίνουσι λόγοις τῆ κελου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆ κατ' ὁσεβοῦ
 διδασκαλία, πετύφω, μηδὲν ὀπι-
 σάμορος ἐπὶ ἐξῆς. πύτοις οὐκ ἀ-
 ναθεμαλιθέντας δὲ τῆ ἀδελφότη-
 τος, μηδεὶς ὑμῶν δεχέστω, μηδὲ
 ἀνεχέστω τῆ λεγομένων, ἢ γενο-
 μέων ὑπὸ αὐτῶ. πάντα γὰρ οἱ γῆ-
 πος ψάδοι, ἀλήθῶς οὐ μὴ λα-
 λήσασι. πεδέρχοι γὰρ τὰς πόλεις,
 οὐδὲν ἑπερον ἀποδύοντες, ἢ τῶν
 φιλίας ὡσερχειται, καὶ τῶν τῆ εἰρήνης ὀνόματι, δι' ἑσοκρίσεως καὶ κολακείας

ad genus humanum ad delēda pec-
 cata: qui crucifixus est, & mortuus,
 sine vlla suæ diuinitatis imminu-
 tione: qui resurrexit a mortuis, a-
 scendit ad celos, & sedet ad dexte-
 ram maiestatis Dei. Ista quidem
 ex aliqua parte epistola complexus
 sum, quandoquidem singula accu-
 rate literis prosequi, absurdum,
 vt dixi, ideo sum arbitratus, quod
 eadem res vestras pias ac studiosas
 mentes minime fugiant. Ista doce-
 mus, ista prædicamus, ista sunt ap-
 ostopolica ecclesiæ dogmata, pro
 quibus mortem oppetere non du-
 bitamus: nec vero moramur eos,
 qui nos ad hæc eiuranda & retra-
 ctanda compellere student; & li-
 cet nos tormentis cogere aggre-
 dianur, non tamen spem, quæ in
 hac fide est, abiiciemus. Cui do-
 ctrinæ Arius, Achilles, & reliqui
 pariter veritatis hostes refragati,
 ecclesia exturbati sunt; quippe
 cum sint a pia nostra doctrina pror-
 sus auersi, iuxta illam beati Pauli
 sententiam: *Si quis vobis euangeli-*
zauerit prater id quod accepistis, ana-
thema esto, licet angelum e celo se si-
mullet. Quin etiam, *si quis aliud do-*
ceat, & non accedat sanis sermoni-
bus Domini nostri Iesu Christi, & do-
ctrina quæ secundum pietatem est, is
inflatus est, nihil sciens. & quæ le-
 quuntur. Istos vero a fratribus a-
 nathemati addictos nemo vestrum
 excipiat, neque eorum verba vel
 scripta audire sustineat. omnia
 enim præstigiatores ementiuntur;
 veritatem loqui nesciunt. Nam
 per vrbes circumcursant, non alio
 quidem studio adducti, quam vt
 amicitia obtentu, & pacis nomi-
 ne, literas per simulationem assen-
 tationemque dent, accipiantque:

Gal. c. 1. v. 8.

1. Tim. c. 6.
v. 3.

2. Tim. 3. 6.

quo per illas in errorem mulierculas paucas peccatis onustas, quas dolo deceperint, facilius inducant. & quae sequuntur. Quapropter istos, qui tot scelera contra Christum ausi sunt, qui religionem Christianam partim maledictis palam concidere, partim in iudiciis contumelia exponere; qui tempore pacis, quantum in illis est, persecutionem contra nos concitare; qui denique arcanum Christi generationis mysterium enervare impense laborarunt: istos, inquam, fratres carissimi, & fide nobiscum consentientes, auersati, vna nobiscum contra insanam eorum temeritatem adiungite suffragia, non aliter atque alii collegae nostri, qui rem aegre ferunt, qui epistolas contra istos scriptas ad me miserunt, qui libello aduersus eos edito subscripserunt: quae omnia per filium meum Apionem diaconum ad vos misi; ac primum epistolas collegarum qui sunt in tota Aegypto & Thebaide, deinde eorum qui Libyam, Pentapolim, Syriam, Lyciam, Pamphyliam, Asiam, Cappadociam, & alias regiones hisce finitimas incolunt: quorum exemplum vos imitantes, persuasum habeo ad nos itidem daturus literas. Et cum multae aliae curationes ad eos sanandos qui hoc errore vulnerati sunt, adhibita sint; tum istud etiam remedium ad medicinam populo ab istis decepto faciendam inuentum est, obtemperanti, & cum consensum collegarum nostrorum intelligant, eorum auctoritate ad poenitentiam se serio recipienti. Salutate vos ipsos mutuo vna cum fratribus qui vobiscum sunt. Opto, fratres carissimi, tum vos in Domino valere plurimum, tum fructum ipse ex vestro pio in Chri-

σταματα διδοναι η λαμβανειν, πωρος το πληραν δια τωτων τα υπαυτων ηπετημενα ολιγα ζωακαελα σεσωρευμενα αμφοτεροις και τα εξης. πούτοις ουδ εδν ποσάται κτ' Χριστο πολμησαντας, εδν Χριστιανισμὸν τὸ το μὲν δημοσία διασύραντας, τὸ το δὲ ἴπιδικασπειών ἴπιδεικλιαν φιλοῦμιμα μῶους, εδν διωγμὸν ἡμῶν ἐν ἐριλή, τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς, ἐπεγείραντας, εδν τὸ ἀρρητον μυστηριον τ' Χριστο γηνήσεως ἐκνδρῆσαντας, πούτοις λποσραφέντες, ἀγαπητοὶ ηὸ ὁμόψυχοι ἀδελφοὶ, συμψηφοὶ γίνεσθε κτ' τῆς μανιώδους αὐτῶν πόλμης, καδὶ ὁμοιότητα τ' ἀνακατισαντων συλλετουργῶν ἡμῶν, και ἴπιδεσφλαῖτων μοι κατ' αὐτῶν, και τῶ τῶμῶ σωνυπογραψαντων ἂ και διεπεμψάμελυ δια τῆ υὸδ μου Ἀπῶν εδν τῆ διακόνου τῆ το μὲν πάσις Αἰγύπτου και Θεβαίδε εδν τῆ το δὲ Λιβύης πε και Πενταπόλειος, και Συρίας, ηὸ ἐπ Λυκίας, και Παμφυλίας, Ασίας, Καππαδοκίας, και τῶν ἄλλων περιχώρων, ὧν καδὶ ὁμοιότητα ηὸ παρ' ἡμῶν δεξέσθαι πέπειδα. πολλῶν γὰρ μοι βοηθημάτων πωρος εδν βλαβέντας πεπορισμένων, ηὸ τῆ το ἄρη) λισφάρμακων τῆ υὸς αὐτῶν ἀπατηθέντος λαοδ, πῆδομῶων, ηὸ τῆς τῶν συλλετουργῶν ἡμῶν συγκαταθέσειν εἰς μετάνοιαν δια τούτου ἐρχέσθαι σπουδαζόντων. Ασπασαδε ἀλλήλοις σὺ τῆ παρ' ἡμῶν ἀδελφότητι. ἐρράδαι ὑμᾶς ἐν κρείω δῶχομαι, ἀγαπητοὶ, ὀναίμελυ ἡμῶν τ' φιλοχρῆ-

ANNO CHRIS... 321

Σουφ... α. 127.

Εἰς τὸ... σφί βίβ... Κοινῶ... βίβ. γ. 1. 6.

ANNO
CHRISTI
325.

του ψυχῆς. εἰσὶ δὲ Ἐνανθεματι-
δέντες αἰρεσιώται, ἄπο πρεσβυτέ-
ρον μὲν, Ἀρειος· ἄπο διακόνων δὲ,
Ἀχιλλᾶς, Εὐζώιος, Αειθαλής,
Λούκιος, Σαρμάτης, Ιούλιος,
Μινας, Ἀρειος ἕτερος, Ἑλλάδιος.

stum animo percipere. Sunt autem
hæretici anathemate damnati, ex
numero presbyterorum, Arius; ex
diaconorum autem, Achilles, Eu-
zoius, Aithales, Lucius, Sarmata,
Iulius, Menas, Arius alter, & Hel-
ladius.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΛΕ-
Ξάνδρου Ἀλεξανδρείας
ἐπιστολὴ β'.

ALTERA EPISTOLA
Alexandri episcopi
Alexandriæ.

Τοῖς ἀγαπῆται καὶ ἡμιωθέτοις
συλλειτουργοῖς, τοῖς ἀπαντα-
χθὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας,
Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Dilectis & honorabilibus, qui ubi-
que sunt, catholica ecclesia commi-
nistris, Alexander in Domino sa-
lutem.

Σοφ. βιβ.
α. κρ. γ'.

ΕΝΟΣ σώματ' ὄντ'
τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας,
ἐν πολλῆς τε οὔσης ἐν ταῖς θείαις γρα-
φαῖς, πρεῖν ὅτι σὺν δέσμῳ τῆς
ὁμοιοῦσας καὶ εἰρήνης.

CVM sit vnum corpus ecclesia
catholica, cumque in diuinis
scripturis præceptum sit, vt con-
cordiæ ac pacis vinculu seruemus:
Vide reliquum infra apud Gelasium
in Actis Concilii Nicæni lib. 2. c. 3.

Ex Socrat.
lib. 1. c. 3.
Epb. 4. c. 3.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
βασιλέως πρὸς τὴν συνέδον
πρὸς εἰρήνης.

CONSTANTINI IMP.
oratio ad Concilium Nicæ-
num de pace.

Εὐσεβ. ἐν τῷ
πρὸς βίβλ.
Κωνσταν-
τίνου βιβ. γ'. κρ.
α.

ΕΥΧΗΣ μὲν ἐμοὶ τέλος ἴδω,
ὦ φίλοι, τῆς ὑμετέρας δό-
λαύσαι χορείας· τοῦτου δὲ τυγῶν,
εἰδέναι τῷ βασιλεῖ τῶν ὄλων τὴν
χαρὴν ὁμολογῶ, ὅτι μοι πρὸς τοῖς
ἄλλοις ἅπασιν, ἔπειτα κρείττον ἀγα-
θοῦ παντὸς ἰδεῖν ἐδώρησατο. Φημι
δὲ τὸ σωτηριώδη ὁμοῦ πάντας ἀ-
πολαβεῖν, μίαν τε κοινὴν ἀπάντων
ὁμόφροντα γνώμην θεάσασθε. μὴ δὲ
οὐκ ἀσπίδου ὡς ἐχθρὸς τοῖς ἡμε-
τέροις καλοῖς λυμαίνεσθαι, μηδὲ τὴν
πυρρῶν θεομαχίας ἐκποδῶν
ἑρμείους, θεοῦ σωτήρος δυνάμει,
ἐπέρος ὁ φιλοπόνητος δαίμων ὁ
θεῶν νόμον βλασφημίας πει-

QVONIAM mihi admodum
in optatis fuit, amici carissi-
mi, isto vestro confesfu aliquando
frui: iam eo potitus, regi & mode-
ratori omnium Deo ideo gratias
me agere debere fateor, quod mihi
præter alia omnia largitus est, vt
istud quod omnibus bonis antecel-
lit, nempe vos in vnum conuoca-
tos, vnamque omnes & consen-
tientem habituros voluntatem, o-
culis tandem aspiciam. Nolite igitur
pati, vt vlla inuidiæ tempestas,
nostris rebus prosperis inimica,
istud bonum labefactet: neq; cum
tyrannorū dimicatio contra Deum
suscepta, iam Dei virtute profliga-
ta sit, vt denuo perditus dæmon di-
uinam Christi disciplinam & reli-

Ex Euseb.
lib. 3. de vi-
ta Constant.
c. 12.
Prolixiorē
aliam Con-
stantini or-
ationē vi-
de infra a-
pud Gela-
sium lib. 2.
cap. 7.

gionem, malucolorum obtreccationibus lacerandā obiiciat: quandoquidem intestina seditio in ecclesia Dei conflata multo plus molestiarum & acerbitalis, quā quoduis bellum pugnave, videtur mihi in se complecti: atque hæc longe plus, quam externa, doloris afferre videntur. Cum igitur Dei optimi maximi nutu & auxilio adiutus, victoriam ab hostibus reportassem, nihilq; amplius mihi reliquum putarē, quam vt tum Deo gratias agerem, tum vna cum his qui, Deo opē ferente, per me essent in libertatem vindicati, communem lætitiā animo perciperem: vt primum defensio vestra ad aures meas præter omnem spem peruenit, rumorem illum de ea allatum non plane neglexi; sed optans in primis, vt huic rei mea opera & sedulitate remedium inueniretur, omnes vos abſque mora accerſiui. Ac tametſi lator equidem vehementer, cum iam vestrum confessum intueor: tunc tamen arbitror me res maxime ex animi sententia gesturum, vbi omnes vos animorum coniunctione colligatos, & vnam eamque cōmunem inter omnes, & tranquillam concordiam (quam quidem vos, cū sitis Deo consecrati, aliis etiam a Deo impetrare consentaneum est) vigere florere; intellexero. Itaq; ne vlla sit, quaeso, in vobis mora, o carissimi, ac ministri, boniq; famuli Dei, & cōmunis omnium nostrum Domini & Saluatoris: ne grauemini, inquam, deinceps causas diffensionis inter vos grassantis iā in medium afferre: primoque omnium operam detis, vt omnia vincula, quibus constricta tenetur controuersia, pacis legibus omnino dissoluantur. Sic enim estis & Deo omnium gubernatori rem gratam facturi, & mihi vestro conferuo maximum præstaturi beneficium.

ORATIO

καλλέτω ὡς ἔμοιγε παντὸς πολέμου καὶ μάχης δεινὴ ἔχραλεποτέρα ἢ τῆς ἐκκλησίας τῆς θεοῦ ἐμφύλιον νενόμισται σάσις· καὶ μάλλον ταῦτα τῆν ἐξωθεν λυπηρὰ καὶ φαίνεται, ὅτε τοῦ τὰς κτλ τῆν πολέμιων νίκας νάμαλι καὶ σωεργία τῆ κρείττονος ἡραμύλω, οὐδὲν τε λείπην εὐόμιζον, ἢ θεῶν μὲν νομίζον τὴν χάριν, συχαίραν δὲ καὶ τοῖς * ὑπὲρ αὐτῶν δι' ἡμῶν ἡλωθεσθαι νοῖς ὅτι τὴν ὑμετέραν διάστασιν παρ' ἐλπίδα πῶσαι ἐπυδομύλω, καὶ εὐδότερον τὴν ἀκοίω ἐδύμύλω· τυχῆν δὲ καὶ τὸ το δεσποτίας δι' ἐμῆς δὲξάμενον ἰσσηρεσίας, εὐδὲν πάντας ἀμελλητῆ * συμπετεσιλάμύλω. καὶ χαίρον μὲν ὅσον τὴν ὑμετέραν οὐμήγυεν, τότε δὲ μάλισσα κρῖνω κατ' ἀρχὰς ἐμαυτ' ἀπεξῆν, ἐπέδαν τὰς ἡυχαῖς ἀνακραδέντας ἰδοίμι εὐδὲν πάντας, μίαν τε κοινῶν βραβεύου τοῖς πᾶσιν εἰρηνικῶν συμφωνίαν, καὶ καὶ ἑτέροις ὑμᾶς πρέπον ἀν' εἰν πρεσβύων, εὐδὲν τῶ θεῶ καθεσθαι μύροις. μὴ δηοῦν μέλλετε, ὦ φίλοι, μὴ δὲ, λῆπουρροὶ θεοῦ, καὶ τῆ κοινῶν πάντων ἡμῶν διασώπου τε καὶ σωτῆρος ἀγαθοὶ δεσποίντες, τὰ τῆς εὐ ὑμῶν διαστάσεως ἀπὸ εὐτὸν δὲν ἡδὲ φέρην εἰς μέσον δεξάμενοι, πάντα σωῶν δέσμου ἀμφιλογίας νόμοις εἰρῆνης ὀπλιύσαομαι. οὐτὸ γὰρ καὶ τῶ ὀπλῶν πάντων θεῶ τὰ δεσποτίας διαπεπραγμένον εἴητε ἀν', καὶ αἰμοὶ τῶ ὑμετέρον σωθεσθαι ὑπὲρ βάλουσαν δώσετε χάριν.

ANNO
CHRISTI
335.ANNO
CHRISTI
335.

ORATIO EVSTATHII
EPISCOPI ANTIOCHENI*in Synodo Nicæna.*

DE O agimus gratias, o optime imperator, qui terrarum tibi regnum dirigit, qui errorem simulacrorum per te aboleuit, & in fidelium animis tranquillitatem collocavit. Cessavit nidor dæmonum: multiplicis deorum cultus soluta est falsa religio: expelluntur tenebræ impietatis: luce diuinæ cognitionis orbis terrarum illustratur: Pater glorificatur, Filius simul adoratur, Spiritus sanctus annuntiatur, Trinitas consubstantialis, vna diuinitas in tribus personis & hypostasibus prædicatur. Per eum, o imperator, tibi munitur tuæ pietatis potentia. Eam nobis serua integram & inuiolatam. Nullus hæreticus subiens ecclesiam, de Trinitate vnum aliquid auferat, reliquum quod restat affectum ignominia. Arius nobis, qui a furore accepit denominationem, orationis causa est & Conuentus: qui nescio quomodo allectus in presbyteratum ecclesiæ Alexandrinæ nos latuit, cum esset alienus a doctrina beatorum apostolorum & prophetarum. Vnigenitum enim Filium & Verbum Patris non veretur priuare eadem & æquali cum Patre substantia, & creatorem cum creatura creaturæ cultor contendit connumerare. Eum autem persuaseris, imperator, mutata sententia, non repugnare doctrinæ apostolicæ: aut si vanæ opinionis, cuius est conuictus, perstiterit in impietate; eum de Christi & nostro cœtu funditus sustuleris, ne suis turbidis verborum blanditiis venetur animas simpliciorum.

Exstat apud
Baron. n. 55.ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ SYMBOLVM NICÆNI
ἐν Νικαίᾳ πωρόδου. Concilii.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἕνα
θεόν, πατέρα παντοκράτορα,
πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀόρατων ποι-
τῆν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν
υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πα-
τρὸς μονογενῆ, τοῦτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας
Concil. Tom. 2.

CREDIMVS in vnū Deum, Ex Athan.
Patrem omnipotentem, in epist. ad
omnium visibilium & inuisibi- Iouian.
lium factorem. Et in vnum Do-
minum Iesum Christum filium
Dei, ex Patre natum vnigeni-
tum, id est ex substantia Patris;
B b

Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus; passus est, & resurrexit tertia die; & ascendit in cælos: & iterum venturus est iudicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur, non erat; & quia ex iis quæ non sunt, factus est; aut ex alia substantia vel essentia dicunt esse, vel creatum, vel mutabilem, vel conuertibilem filium Dei; anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

τὸ πατρὸς θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φω-
τὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ
γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ
πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸ τε
ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὸ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δὲ
ἡμᾶς ἑσθ' αἰθεροποις, & διὰ τὴν ἡμε-
τέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκω-
θέντα, καὶ ἐσαυθροπῆσαντα παθόντα,
καὶ ἀψαντά τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ
ἀνελθόντα εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ἐρχο-
μένον πάλιν κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς·
& εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐσθ' ἡ
λιγροντας ἡὼ ποτε ὅτε ἐκ ἡὼ, καὶ πρὶν γεν-
νηθῆναι, ἐκ ἡὼ, καὶ ὅπ' ὄξ' ἐκ ὄντων ἐγένετο,
ἢ ὄξ' ἐπέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας
φάσκοντας εἶναι, ἢ κλισίον, ἢ ἀλλοιωτόν, ἢ
τρεπτόν· Ὁ δὲ τὸν θεόν· πού τις ἀνάθε-
μα πύξ' ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκ-
κλησία.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΣΙΩΝ ΔΕΚΑΟΚΤΩ

ἀγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, ἐν ὑπατείᾳ Παυλίνου
καὶ Ιουλιανοῦ τῶν λαμπροτάτων ὑπαρχόντων, ἐπιτοῦ ἐξακοσιοσὸν τετρα-
κοσὸν ἔκτου ἀπὸ Ἀλεξάνδρου· ἐν μηνὶ Δεσίου, ἐν ἡμερᾷ δεκάτῃ
παρὰ δεκατεσσάρων καλανδῶν Ιουλίω.

CANONES TRECENTORVM DECEM ET

octo sanctorum patrum, qui Nicaea conuenerunt, consulatu Paulini &
Iuliani virorum clarissimorum, anno ab Alexandro DCXXXVI.
xij. Kalend. Iulii, qui est apud Gracos xix. dies mensis Δεσίου,
id est, Iunii.

DIONYSIO EXIGVO INTERPRETE.

I.
SI quis a medicis propter lan-
guorem defectus est, aut a
barbaris abscisus; hic in clero
permaneat. Si quis autem seip-
sum sanus abscidit, hunc & in
clero constitutum abstinere con-

α.
ΕΙ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχ-
ρηρηθῆναι, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ὄξ' ἐ-
τμήθῃ, οὗτος μὲν ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ
δὲ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ὄξ' ἐπέμε, τὸν
καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ὄξ' ἐπιζῶμενον πεπαύ-

ANNO
CHRISTII
325.

ἡ δὲ παλαιὰ κληρική ἐκ τῆς δόξης μηδένα
ἢ τοιούτων χεῖρα παρὰ γένεσθαι. ὡσαύτως
δὲ τῶν παροδίων, ὅτι περὶ τῆς ἑπι-
διδόντων τὸ πρᾶγμα, καὶ πολυμένων
ἐαυτοῖς ἐκτέμναι, εἰρηται οὕτως εἰσὶνες
ὑπὸ βαρβάρων ἢ δασοτῶν ἀνεχόμε-
σαν, ἐπέσκοινο τῶν ἄλλως ἀξιοί, Ἐπὶ
τοιούτοις εἰς κληρ. (Ⓞ) παροδίων.
β.

Ἐπεὶ πολλὰ ἦσαν ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ
ἄλλως ἐπαρρησιάζοντες ἢ ἀποσπῶντες, ἐ-
γίνετο παρὰ (Ⓞ) κανόνα (Ⓞ) ἐκκλησια-
στικόν, ὡς ἀποσπῶντες τὸ ἐθνικὸν βίου
ἀρετῆ παροσελόντας τῆ πίστε, Ἐκ τῶν οὐλί-
γων χρόνων κατηχηθέντας, διὸς ἑπὶ τὸ
πνευματικὸν λουτρὸν ἄρχον, καὶ ἅμα τῶ
βαπτισμῶν παρὰ γένεσθαι εἰς ἑπισκοπιῶν
ἢ πρεσβυτερεῖαν. καλῶς ἐδόξεν ἔχειν
τῶ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι, καὶ
ἢ καὶ χρόνον δεῖ τῶ κατηχηθέντων, καὶ
μὴ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος.
σιφές γὰρ τὸ δασοτικὸν χεῖμα τὸ
λέγον μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τωφώδεις
εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παρὰ τῶ δια-
κόλου. εἰ τὸ παροδίων τῶ χρόνον, ἡ-
μιχρὸν τε ἀμάρτημα ἔρεθῆ περὶ τὸ
παροσώπων, καὶ ἐλέγχοντο ὑπὸ δύο ἢ
τριῶν μὲν πρεσβυτέρων πεπαύσασθαι ὁ τοιοῦ-
τος τῶ κληρ. ὁ τὸ παρὰ ταῦτα ποιῶν,
ὡς ὑπερβαίνει τῆ μεγάλη σωδοῦ δρα-
σωμένη, αὐτὸς κινδυνεύει περὶ
* κληρ. (Ⓞ)

γ.

Ἀπηγόρευσε κατόλου ἢ μεγάλη
σωδοῦς, μήτε ἑπισκόπων, μήτε πρε-
σβυτέρων, μήτε διακόων, μήτε ὅλων τῶν
τῶ ἐν τῶ κληρ. ἔξῃται σωδοῦσαστον
* ἔχον πλὴν εἰ μὴ ἀρετῆς, ἢ ἀδελ-
φῶν, ἢ θείων, ἢ ἄ μόνον παροσώπων πᾶ-
σαν ὑπομῆκα διαπέφωγε.
Concil. Tom. 2.

uenit, & deinceps nullum de-
bere talium promoueri. Sicut
autem hoc claret, quod de his
qui hanc rem affectant, audent-
que semetipsos abscindere, di-
ctum sit; sic eos, quos aut barba-
ri, aut domini castrauerunt, si
inueniuntur alias * dignissimi,
tales ad clerum suscipit regula.

II.

Quoniam plura aut per ne-
cessitatem, aut alias cogentibus
hominibus, aduersus ecclesia-
sticam facta sunt regulam, vt
homines ex gentili vita nuper
accedentes ad fidem, & instru-
ctos breui tempore, mox ad la-
uacrum spiritale perducerent,
simulque vt baptizati sunt, ad
episcopatum vel ad presbyteri-
um promouerent: optime pla-
cuit, nihil tale de reliquo fieri.
nam & tempore opus est ei qui
catechizatur, & post baptismū
probatione quamplurima. Ma-
nifesta est enim apostolica scri-
ptura, quæ dicit: *Non neophy-*
tum, ne in superbiam elatus, in
iudicium incidat, & in laqueum
diaboli. Si vero processu tempo-
ris aliquod delictum animæ cir-
ca personam reperitur huius-
modi, & a duobus vel tribus te-
stibus arguatur; a clero talis ab-
stineat. Si quis autem præter hæc
fecerit, quasi contra magnum
Conciliū se efferens, ipse de cle-
ricatus honore periclitabitur.

III.

Interdixit per omnia magna
Synodus, nō episcopo, non pre-
sbytero, non diacono, nec alicui
omnino qui in clero est, licere
subintroducā habere mulierē:
nisi forte aut matrē, aut sororē,
aut amitam, vel eas tantū perso-
nas, quæ * suspiciōne effugiunt.

Bb ij

* videtur
redunda-
re =, i-
mproba,
aut legi-
dum, in-
ter,
p.

1. Tim. 1.
vers. 6.

* ἀλλοτρί-
α ἢ ἄλλο-
τρία.

* omnem

IV.

Episcopū conuenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in prouincia episcopis ordinari. Si autē hoc difficile fuerit, aut propter instantē necessitatem, aut propter itineris longitudinem; tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur, per vnamquamque prouinciam metropolitano tribuatur episcopo.

V.

De his qui communionem priuantur seu ex clero, seu ex laico ordine, ab episcopis per vnamquamque prouinciam, sententia regularis obtineat, vt hi qui abiiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiritur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet episcopi vitio, videantur a congregatione seclusi. Vt hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit, annis singulis per vnamquamque prouinciā bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus simul episcopis prouinciæ congregatis, discutiantur huiusmodi quæstiones; & sic, qui suo peccauerint euidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequo * vel in communi, vel episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiā. Concilia vero celebrentur, vnum quidem ante quadragesimam paschæ; vt omni diffensione sublata, munus offeratur Deo purissimum: secundum vero circa tempus autumni.

* episcoporum congregationi placeat

δ.

Επίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπίρρυσαν αἰτίαι, ἢ διὰ μικροσδοδ, ἢ ἄπαντος τρεῖς ἐπιτὸ αὐτὸ συναρχιερωμένοι, συμπλήρων γινόμενων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συνεπιδήμων διὰ γραμμάτων, τότε πλὴν χρυσοῦν ποιείσθαι. τὸ δὲ κύριον τῶν γινόμενων δίδοσθαι καθ' ἑκάστῳ ἐπαρχίᾳ τῷ μητροπολίτῃ.

ε.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινόμενων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστῳ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, κρατεῖται ἡ νόμιμος καὶ ἡ κανὼνα διαγραφόντα, ὅσα ὑφ' ἑτέρον ἀποβληθέντα, ὑφ' ἑτέρου μὴ προσέσθαι. Ἐξέτασθαι δὲ, μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ ἑνὶ τοιαύτῃ ἀνδία τῷ ἐπισκόπῳ ἀποσυναρχωρε γερύλωται, ἵνα οὐ τῶτο πλὴν πέποισαν ἔξετασιν λαμβάνη, καλῶς ἐχθὲν ἐδόξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστῳ ἐπαρχίᾳ δις τῶν ἑποικῶν συνέδοσις γίνεσθαι ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπιτὸ αὐτὸ συναρχιμένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοντες, καὶ οὕτως ὁμολογημένως προσκρινόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ λόγον ἀκοινωνήτοι παρά πάντων ἐξέδοξεν, μέγιστος αὐτῶ κοινῇ τῶν ἐπισκόπων δόξα τῷ φιλαρεσποσίτῳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκτελεσθαι ἡμίον. αἱ δὲ συνέδοσις γινέσθαι, ἵνα μὲν πρὸς τῆς περασσοκότητος, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀιαιρουμένης, τὸ δὲ καθαρόν προσφέρηται τῷ θεῷ. δεύτερα δὲ, ὅτι τῶ μετοπίουρου καιρόν.

ANNO CHRISTI 325

ANNO CHRISTI 325

ANNO
CHRISTI
325.

5.

Τὰ δρχαία ἐστὶν κρατεῖται, ὅτι ἐν Αἰγυπτίῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τοῦτον ἔχον τιτὸν ἔξουσίαν. ὅτι καὶ τῶ ἐν τῇ Ρώμῃ ἐπίσκοπῳ τὸ αὐτὸ ὅτι ὁμοίως δὲ καὶ τῇ Ἀντιόχειᾳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεία σώζονται τῆς ἐκκλησίας. καὶ οὐλοῦ δὲ περὶ οὐλοῦ ἐκείνο, ὅτι εἰς χωρὲς γῶμης τῆς μητροπόλεως γίνονται ἐπίσκοπος, ὅτι οὐλοῦ ἢ μεγάλη συνόδῳ ὡλεσε μὴ δὲ τῇ ἐπίσκοπον. ἐὰν μὲν τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ βυλόγῳ οὕσι, καὶ καὶ κανόνα ἐκκλησιαστικόν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείῳ Φιλονεικίῳ ἀντιλέγῳσι, κρατεῖται ἢ τῇ πλείονων ψήφῳ.

6.

Ἐπειδὴ συνήδητα κεκράτηκε ἔπαρθεσι δρχαία, ὡς ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον ἱμαῶσαι, ἔχον τιτὸν ἀκολουθίαν τῆς ἱμεῶσι, τῇ μητροπόλει σωζομένου τῆ οἰκείῳ ἀξιώματι.

7.

Περὶ τῶ ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρῶς ποτε, περὶ σεραμῶν δὲ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐδδξε τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὡς ἐν χροσπομῶν αὐτοῦ, μὲν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. περὶ πάντων ὅτι ὁμολοῦσιν αὐτοῦ ἐγγράφῳ περὶ οὐλοῦ, ὅτι συνήθονται καὶ ἀκολουθήσοι τοῖς τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ δόγμασι. τῶ ἐστὶ, καὶ διαμαρτυροῦν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ ὄραπῳ κώσιν ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τετακται, καὶ καμῶς ὡλεσε. ὡς αὐτοῦ ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. ἐντα μὲν οὕτω πάντες εἶπε ἐν

VI.

Antiqua consuetudo seruetur * per Ægyptum, Libyam, & Pentapolin, ita vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem; quia & vrbis Romæ episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, ceterasque prouincias, suis priuilegia seruentur ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna Synodus definiuit episcopum esse non oportere. Sin autē communi cunctorum decreto rationabili, & secundum ecclesiasticam regulam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat sententia plurimorum.

VII.

Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Æliæ episcopus honoretur; habeat honoris consequentiam, salua metropoli propria dignitate.

VIII.

De his qui se * nominant Catharos, id est mundos, si aliquando venerint ad ecclesiam catholicam, placuit sancto & magno Concilio, vt impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis conuenit profiteri, quod catholicæ & apostolicæ ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur; id est, & bigamis se communicare, & his qui in persecutione prolapsi sunt; erga quos & spatia constituta sunt, & tempora definita, ita vt ecclesiæ catholicæ & apostolicæ placita sequantur in omnibus. Vbicumque vero siue in

* quæ est per Initium huius Canonis in Conc. Chalced. Act. 16 legitur fuit hoc modo: Quod ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem & Ægyptus, vt episcopus Alexandria, &c.

* aliquando nominabant

* uterque interpretari videtur legitime p... nam hic diffinitio nem dicit, alter simulacrum.

cis, siue in ciuitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati; qui inueniuntur in clero, in eodem habitu perseverent. Vbi autem catholicae ecclesiae episcopo vel presbytero constituto, quidam ex illis adueniunt, certum est quod episcopus ecclesiae habeat episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos episcopus, honorem presbyterii possidebit: nisi forte placuerit episcopo, nominis eum honore censerit. Si vero hoc ei minime placuerit, prouidebit ei aut chorepiscopatus, aut presbyterii locum, ut in clero profusus esse videatur: ne in vna ciuitate duo episcopi probentur existere.

* ordine

* presbyteri

IX.

Si qui presbyteri sine examine sunt prouecti, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sunt, & homines contra Canones commoti, manus confessis imponere tentauerunt; tales regula non admittit: quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia.

X.

Quicumque de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem; hoc ecclesiasticae non praedudicat regula: cogniti namque deponuntur.

XI.

De his qui praeter necessitatem prauaricati sunt, aut praeter ablationem facultatum, aut praeter periculum, vel aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit Synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Qui-

κάμας, είτε εν πόλεσιν αυτοί μόνοι δώλοκοιντο χροτονηθέντες, οι δώλοκοίμοι εν τω κλήρω έσονται εν τω αυτοί * ρήματι. ει δ' εν τω καθολικης εκκλησίας επίσκοπου η πρεσβυτερου όντος, προσεργονται τινές· ασέβητων, ως ο μόνω επίσκοπος τής εκκλησίας έχει το αξίωμα τής επίσκοπου· ο δ' ονομαζόμενος ασρά πώς λεγομένοις καθαροίς επίσκοπος, πτω τω πρεσβυτερω τιμω έξεί· πτω ει μη άρα δοκίμη τω επίσκοπω τ' τιμής τής ονόματι· αυτών μετεχίν. ει δε τωτο αυτοί μη δέξομαι, επνοήσά τώπον η χωρεπισκόπου η πρεσβυτερου, υπέρ τω εν τω κλήρω όλως δοκαίν είναι, ίνα μη εν τή πόλει δύο επίσκοποι ώσιν.

ANNO CHRISTI 325

ANNO CHRISTI 325

θ.

Εί πνευ ανέξετάσως * προσήχθησαν πρεσβύτεροι, η ανακενούμοι ώμολόγησαν τή ημερομηνία αυτοίς, και όμολογησαντων αυτών, ασρά κανόνα κινούμοι άγροποι τώ τοιούτοις χείρα επτεθείκασι· τώτοις ο κανών ου προσίεται. το γρ ανέπληθη έκδικει η καθολική εκκλησία.

* διορίσιν

ι.

Οσοι προσεβέβησαν τω ασραπικώτων κτ' άγροιαν, η κη προσέδοσαν τή προσβέβησαντων, τωτο ου προσκρίνει τω κανόνι τω εκκλησιαστικώ· γινωδέντες γδ καθαρούται.

* διορίσιν

ια.

Περί τω ασραβαντων χωρής ανάλκως, η χωρής αφαιρέσεως υπέρχρητων, η χωρής κινδύου, η τινος τοιούτου, ο γέγονεν επη τής πρεσβυτερου Δικινίου· έδδξε τή συνόδο, και ανέξισι ήσαν Φιλωθεσπίας, όμως χροσώσανται εις αυτοί. όσοι ου γησώσ μετε-

ANNO
CHRISTI
325

μέλονται, τεία ἐπι ἐν ἀκροαμένοις
ποιήσονται οἱ πιστοὶ, καὶ ἐπὶ ἐπι ὑποπέ-
σουῶνται. δύο δὲ ἐπι χειρὸς προσφο-
ρὰς κοινωνήσοισι τῷ λαῷ τῆς προσ-
βυχῶν.

ιβ.

Οἱ δὲ προσκλιθέντες μὲν ὑπὸ τῆς
χάριτος, καὶ πλὴν προσφύτω ὀρμηλῶ
ἐν δόξασιν, καὶ δόξασιν τὰς ζω-
νας, καὶ δὲ ταῦτα ἐπι τῷ οἰκείῳ ἐ-
μετοὶ ἀναδραμόντες ὡς κινῶντες, ὡς ἑ-
νας καὶ δὲ γένηται προσέδωκε, καὶ * βε-
νεφικῶν καπορῶσαι τὸ ἀναστρέφω-
σαδαι. οὔτοι δὲ ἐπι ὑποπλέτω-
σαν, καὶ τῷ τῆς τειροῦ ἀκροάσεως
χρόνῳ ἐφ' ἅπανσι δὲ τούτοις προσή-
κα ἔξεταζέτω προσάρεσι, καὶ τὸ ἐ-
δῶ τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ
φύσιν καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγα-
θοεργίαις, πλὴν ἐπιπροφύτω ἔργω καὶ
οὐ γήματι ἐπιδύκνωται. οὔτοι πλη-
ροῦσιντες τῷ χρόνῳ τῷ ὡρισμένῳ
τῆς ἀκροάσεως, εἰκότως τῆς βύχων κοι-
νωνήσοισι, καὶ τῷ ἔξεταζέτω τῷ ἐπι-
σκόπῳ καὶ φιλαδελφωτέρῳ ἢ πρὸς
αὐτῶν βουλεύσασθαι. ὅσοι δὲ ἀδια-
φόρος ἡέλικαν, καὶ τὸ γήμα * τῷ
μὴ εἰσέναι εἰς πλὴν ἐκκλησίᾳ δὲ
καὶ αὐτοῖς ἡγήσασθαι πρὸς πλὴν ἐπι-
προφύτω, ἔξ ἅπαντος πληροῦσιν τῷ
χρόνῳ.

ιγ.

Περὶ δὲ τῆς ἐξοδίου ὁ πα-
λαὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθή-
σεται καὶ νῦν. ὡς εἰ τις ἐξοδίου,
τῷ τελευταίου καὶ ἀναγκαστάτου ἐφο-
δίου μὴ δόποσειδαι. εἰ δὲ δόπονω-
δαίς, καὶ κοινωνίας πάλιν τυχῶν, πάλ-
ιν ἐν τοῖς ζωσιν ἔξετασθῆ, καὶ τῆς
κοινωνουῶν τῆς βύχης μόνης ἔσω.

cumque ergo veraciter poeni-
tudinem gerunt, tribus annis fi-
deles inter audientes habeantur,
& * sex annis omni se contri-
tione deiciant; duobus autem
annis sine oblatione populo in
oratione communicent.

* septem

XII.

Quicumque vocati per gra-
tia, primū quidem * impetum * voluntate
monstrauerūt, deponentes mi-
litiæ cingulum; postmodū vero
ad proprium vomitum sunt re-
lapsi, ita ut quidam & pecunias
tribuerent, & beneficiis militiā
repererent: hi decē annis, post
triennii tempus quo inter au-
dientes erunt, in afflictione per-
maneant. Sed in his omnibus,
propositū & speciem poeniten-
tiæ conuenit explorare. Quo-
quot enim metu & lacrymis, at-
que patientia, vel bonis operi-
bus, rebus ipsis conuersionem
suam non simulatione demon-
strant; hi definitum tempus au-
ditionis implentes, tū demum
fidelibus in oratione communi-
cēt: postmodū vero licebit epi-
scopo de his aliquid humanius
* cogitare. Quicumq; vero in-
differenter tulerunt, & * aditū
introeundi ecclesiam sibi arbi-
trati sunt ad conuersionem pos-
se sufficere; hi definitum modis
omnibus tempus impleant.

* voluntate

* consule-

re.

* habitum

non intro-

eundi, sine

habitum in-

troeundi

XIII.

De his qui ad exitū veniunt,
etiam hunc lex antiqua regula-
risque seruabitur; ita ut si quis
egreditur e corpore, ultimo &
maxime necessario viatico mi-
nime priuetur. Quod si despera-
tus, & consecutus communio-
nem, oblationisq; particeps fa-
ctus, iterum conualuerit; sit in-
ter eos qui communionem ora-

ANNO
CHRISTI
325

* πάλιν

* οὐκ

* ἡμεῖς δὲ
ὑποπέσω

* ἡμεῖς δὲ

tionis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cui libet in exitu posito, & poscenti sibi * communionis gratiam tribui, episcopus * probabiliter ex oblatione dare debet.

* eucharistia postquam probauerit, dare

XIV.

De catechumenis * lapsis, sancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis sint inter audientes tantummodo; post haec autem cum catechumenis orient.

* &

XV.

Propter multam perturbationem, & seditiones quae fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quae praeter regulam in quibusdam partibus videtur admitti; ita ut de ciuitate ad ciuitatem non episcopus, non presbyter, non diaconus * transferatur. Si quis autem post definitionem sancti & magni Concilii tale quid agere tentauerit, & se huiusmodi negotio mancipauerit; hoc factum profus irritum ducatur, & restituatur ecclesiae, cuius fuit episcopus, aut presbyter, vel diaconus ordinatus.

* transferat.

XVI.

Quicumque temere * aut periculose, neque timorem Dei pra oculis habentes, nec agnoscetes ecclesiasticam regulam, discedunt ab ecclesia, presbyteri, aut diaconi, vel quicumque sub regula profus existunt: hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, ut ad suas parochias reuertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communionem priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuade-

* ac

καθολου ἢ καὶ ἀπὸ παντός οὐ προσώω ἔξοδόντος, αἰσῶντος τε μεταχρῖν διχαρισίας, ὁ Ἐπίσκοπος μὲν δουμασίας Ἐπίδοτω.

ANNO CHALC. 335.

* μεταδόντος ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ.

id.

Περὶ τῶν κατηχουμένων καὶ παρ᾽ ἐπιστόνων, ἐδόξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτῶν ἀκροαυμένοις μόνον, μὲν ταῦτα ἄλλως μὲν τῶν κατηχουμένων.

id.

Διὰ τὸ πολὺν ταραχὴν καὶ τὰς εἰσὸς τὰς γινόμενας, ἐδόξε πανταπασὶ περιμετρίως τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸ κανόνα ὑπερῆσαι ἐν τοῖς μέρεσιν ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε Ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. εἰ δέ τις μὲν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὅρον, τοιούτων ἡνὶ Ἐπιχρήσειεν, ἢ Ἐπίδοι ἐαυτὸν περιμαλὶ τοιούτων, ἀκυροποιήσεται ἔξ ἅπαντος τὸ καθολικόν, καὶ ἀποκαταστήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος ἢ ὁ διάκονος.

id.

Ὅσοι ἐπιλογισθῶσι, μήτε τὸ φόβον τῆς θεοῦ ἀπὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸ ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωρήσοι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κανόνι ἔξέταξι μὲν οὐτοι οὐδαμῶς δικτοὶ ὀφείλοισιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπαγεῖσθαι καὶ ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἐαυτῶν παροικίας, ἢ Ἐπιμύοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι ποροσῆκει. εἰ δέ καὶ πολυμήσεως ὑφαρπάσαι τῷ ἐπέεσσι διαφέροντα, καὶ χροσῶσται ἐν τῇ

ANNO CHALC. 335.

ANNO
CHRISTI
325.

ἢ αὐτῆ ἐκκλησία, μὴ συγκαταλεγμέ-
νου τῆ ἰδίου ἐπισκόπου, οὐ ἀνεχώρησεν
ὁ ἐν τῷ κανόνι ὄξετα Ζοζύμῳ· ἀκυρος
ἔστω ἡ χηροτονία.

ιζ΄.

Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ὄξε-
τα Ζοζύμοι πλὴν πλεονεξίαν καὶ πλὴν
ἀγροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθον-
το τῆ τοῦ θεοῦ χάριτος λέγοντες·
τὸ δεῦρον αὐτῶ ἐκ ἔδωκεν ἐπὶ τό-
κῳ καὶ δανείζοντες, ἑκατοσὶ ἀπα-
ποδόν· ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγά-
λη συνέδος, ὡς εἶ τις ὠρεθείη μὲν
ὅτι τὸν τόκον λαμβάνων ἐκ
μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετεργόμε-
νος τὸ πρῶτον, ἢ ἡμιολίας ἀπα-
τήσῃ, ἢ ὅλως ἑπερόν ἢ ἐπινοῶν ἀ-
γροὸν κέρδους ἕνεκα, καταμετρήσεται
τῆ κλήρου, καὶ ἀλλόττει τῆ κανό-
νῳ ἔσται.

ιη΄.

Ἦλθεν εἰς πλὴν ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ
συνόδῳ, ὅτι ἐν ἑσὶ πόποις καὶ πόλεσι, τοῖς
πρεσβυτέροις ἢ ἀρχιεπίσκοποις ἢ διάκο-
νοι διδάσκειν ὅτι οὐτε ὁ κανὼν, οὐτε ἡ
συνήθεια ὠρέδωκε, τὸν ὄξεσιαν μὴ
ἔχοντες προσφέρειν, τοῖς προσφέρου-
σι διδόναι τὸ σῶμα τῆ Χριστοῦ, καὶ κείνο
ἢ ἐγνωρίσῃ, ὅτι ἡδη ἕνεσ τῆ διακό-
νων καὶ πρὸ τῆ ἐπισκόπων τῆς ἀρχι-
επισίας ἀπὸνται. ταῦτα μὲν οὐδὲ ἀπαν-
τα περὶ τῆ καὶ ἐμμενέτωσαν ὅτι
διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέσσοις, εἰδότες ὅτι
τῆ μὲν ἐπισκόπου ἰσχυρέται εἰσὶ, τῆ
δὲ πρεσβυτέρων ἐλαπίοις τυχάδου-
σι· λαμβανέτωσαν δὲ καὶ πλὴν πᾶ-
ξιν πλὴν ἀρχιεπίσκοποις μὲν τὸν πρεσβυ-
τέροις, ἢ τῆ ἐπισκόπου διδόντες
αὐτοῖς, ἢ τῆ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μὴ
δὲ κατῆσθαι ἐν μέσσοις τῆ πρεσβυτέ-

Concil. Tom. 2.

re, & in sua ecclesia ordinare
tentauerit, non consentiente e-
piscopo, a quo discessit is qui re-
gula micipatur; ordinatio hu-
iuscemodi irrita comprobetur.

XVII.

Quoniam multi sub regula
constituti, auaritiam & turpia
lucra sectantur, oblitique diui-
nae scripturae dicentis: Qui pecu-
niam suam non dedit ad usuram;
mutuum dantes centesimas exi-
gunt: iuste censuit sancta &
magna Synodus, ut si quis inue-
tus fuerit post hanc definitio-
nem usuras accipiens, aut ex ad-
inventione aliqua, vel quolibet
modo negotium transigens, aut
hemiolia, id est fescupla exi-
gens, vel aliquid tale proferus
excogitans turpis lucri gratia;
deiciatur a clero, & alienus
existat a regula.

XVIII.

Peruenit ad sanctum ma-
gnumque Concilium, quod in
quibusdam locis & ciuitatibus,
presbyteris gratiam sacrae com-
munionis diaconi porrigant;
quod nec regula, nec consuetu-
do tradidit, ut ab his qui pote-
statem non habent offerendi, il-
li qui offerunt, Christi corpus
accipiant. Nec non & illud in-
notuit, quod quidam diaconi
ante episcopos sacra oblata co-
tingant. Haec igitur omnia re-
fcentur, & in sua diaconi men-
sura permaneat, scientes, quod
episcoporum quidem ministri
sunt, inferiores autem presby-
teris habentur. Per ordinem er-
go post presbyteros gratiam sa-
crae communionis accipiant,
aut episcopo eis, aut presbyte-
ro porrigente. Sed nec sedere
in medio presbyterorum diaco-

* eucharis-
tiam.

C c

nis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debet.

XIX.

De Paulianistis ad ecclesiam catholicam confugientibus definitio prolata est, vt * baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in clero, siquidem immaculati & irreprehensibiles apparuerint, * baptizati ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholicæ. Quod si discussio incongruos eos inuenerit, abiici tales conuenit. Similiter autem & de diaconissis, & omnino de his qui sub regula versantur, hæc forma seruabitur. Meminimus autem de diaconissis, quæ * in eodem habitu esse probantur, quod non habeant aliquam manus impositionem, & ideo modis omnibus eas inter laicas deputari.

* rebaptizentur

* rebaptizati

* in habitu

XX.

Quoniam sunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecostes: vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruentur, placuit sancto Concilio, stantes Domino vota persolvere.

ερον δεξω τοις διακονοις παρα κανονα γρη κη παρα ταξιν δετ το γινόμενον. ει δε τις μη θελοι παραρχειν κη μη τουτοις εδν οροις, πεπαυω της διακονιας.

ιδι.

Περε γρη Παυλιανιστων, ειτε προσφυγοντων τη καθολικη εκκλησια, ορος εκτεθειται αναβαπτιζεσθαι αυτων δε παντος. ει δε τινες εν τω παρεληλυθθη χρονω εν τω κληρω δεηθησαν, ει μω ανεμπτωι κη ανεπιληθοι φανειεν, αναβαπτιζεντες χροτονειδωσθε υπο τω καθολικη εκκλησιας επσκοπου. ει δε η δυναμις ανεπτειδωις αυτων βλεσκοι, και ταιρειδωι αυτων προσηκει. ωσαυτως κη περε γρη διακονιστων, κη ολωσ περε γρη εν τω κανονι δετεταρομενων, ο αυτος τυπος παραφυλαχθησεται. εμνησθημεν κη γρη διακονιστων γρη εν τω χημαλι δετεταδειστων, επει μηδε χροσειαν πινα εχουσιν, ωσε δε παντος εν τοις λαοις αυτα δετεταρομεθα.

κ.

Επειδη τινες ειν εν τη κυριακη γονυ κλινοντες, κη εν ταϊς της πεντηκοτης ημεραις υπ τω παντα εν παση παροιμα φυλατθεσθαι, εσωτας εδωξε τη αγια συνωδω ταϊς βιχαις δεποδιδοναι τω δεω.

ANNO CHRISTI 325

ANN CHR 325

*mortal

* fecit

CANONES CONCILII NICÆNI,

Ex interpretatione Isidori Mercatoris.

I.

SI quis in ægritudine a medicis sectus est, vel a barbaris castratus, placuit ut iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscidit, etiam si est in clero, cessare debet: & ex hoc nullum talem oportet ordinari. Sicut autem de his qui affectauerunt, vel ausi sunt seipsos abscindere, hæc quæ diximus, statuta sunt; ita si qui vel a barbaris, vel a dominis suis secti, & probabilis vitæ sunt, tales suscipit ecclesiastica regula in clerum.

II.

Quoniam multa siue per necessitatem, siue ex quacumque causa contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel instituti, statim ad spiritalem baptismum venissent, & continuo cum baptizati sunt, etiam ad episcopatum, vel ad presbyterium prouecti sunt: recte igitur visum est, de cetero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, ut sit catechumenus; & post baptismum multa probatione indiget. Euidens namque est Apostolicum præceptum, dicens:

Non neophytum, ne forte elatus, in iudicium incurrat, & laqueum diaboli. 1. Tim. 3. vers. 6.

quod ^{*mortale} peccatum admiserit, & conuictus duobus vel tribus testibus fuerit; cesset a clero qui huiusmodi est. Si quis vero præter hæc ^{*fecerit} facit, tamquam

Concil. Tom. 2.

Cc ij

contraria statutis sancti Concilii gerens, etiam ipse
 * periclitabitur de statu sui cleri.

* præcipi-
 tabitur

ANNO
 CHRISTI
 325.

III.

Omnibus modis interdixit sancta Synodus, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera sit. In his namque solis personis, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est, suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

IV.

Episcopum oportet ab omnibus episcopis, si fieri potest, qui sunt in provincia eius, ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine; certe tres episcopi debent in vnum esse congregati, ita ut etiam ceterorum, qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sane vel confirmatio pertinebit per singulas provincias ad metropolitanum episcopum.

V.

Seruetur & ista sententia, ut hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiritur sane, si forte aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione episcopi sui * excommunicati sint. Ut ergo digna hæc possint examinatione perquiri, recte visum est, per singulos annos in singulis quibusque provinciis, bis in anno episcoporum Concilium fieri; ut simul in vnum conuenientes ex communi

* abstenti

ANNO CHRISTI 325.
 prouincia, huiusmodi examinent quæstiones: vt ita demum hi, qui ob culpas suas episcoporum suorum offensas merito contraxerunt, digne etiam a ceteris excommunicati similiter habeantur, quouisque in communi, vel ipsi episcopo suo visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam. Habeatur autem semel Concilium ante dies quadragesimæ; vt omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum & solenne Deo munus possit offerri: secundum vero agatur circa tempus autumnii.

VI.

Mos antiquus * perdurat in Ægypto, vel Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, * quoniam quidem & episcopo Romano parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, ceterasque prouincias, honor suus vnicuique seruetur ecclesiæ. Per omnia autem manifestum est, quod si quis præter voluntatem & conscientiam metropolitani episcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium magnum & sanctum censuit non debere esse episcopum. Sane si communi omnium consensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

VII.

Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Æliæ, id est, Hierosolymæ episcopo honor deferatur; habeat consequenter honorem suum, manente tamen metropolitana ciuitati propria dignitate.

VIII.

Si qui voluerint venire ad ecclesiam catholicam ex Nouatianis, placuit sancto Concilio vt ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant confessionem, quam per scripturam exigere oportet, vt fateantur se communi consensu catholice ecclesie statuta obseruaturos, id est, communicaturos se & his qui forte secundas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt: quibus tamen lapsis penitentiae modus & tempus adscriptum est, vt in omnibus sequantur ea, quae in ecclesia catholica obseruantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inuenti siue in vicis siue in vrbibus clerici ordinati a catholicis, sic etiam in clero persistant, vnusquisque tamen in suo ordine. Si vero episcopus vel presbyter ecclesie catholice fuerit, ad quem aliqui ex his accedunt, certum est quod episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatem, similiter autem presbyteri & diaconi habeant. Hi vero qui ab istis veniunt, si forte episcopus fuerit, habeat sacerdotii dignitatem: nisi forte placeat catholico episcopo concedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si vero non placuerit, inueniat ei locum, vt sit in parochia chorepiscopus, aut in clero presbyter: vt in ciuitate vna non videantur duo episcopi esse, & ille omnimodis in clero permanere videatur.

IX.

Si qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati, confessi sunt peccata sua;

ANNO CHRISTI 325.
 & cum confessi fuissent, contra regulam venientes homines, manus eis temere imposuerunt: hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est, sancta defendit ecclesia.

X.

Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat regulæ ecclesiasticæ: cum enim compertum fuerit, deponantur.

XI.

De his qui negauerunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiuscemodi (quod factum est sub tyrannide Licinii) placuit sanctæ Synodo, licet indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter* pœnitentes habeantur: *audientes si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter pœnitentes sint, duobus autem annis iidem sine oblatione in oratione sola participant populo. Si qui vero per Dei gratiam vocati, primo quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo; post hæc autem ad proprium vomitum sunt reuersi, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam; isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triennium quo fuerint inter audientes. Ab omnibus vero illud præcipue obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicumque enim cum omni timore & lacrymis perseverantibus, & operibus bonis, conuersionem suam non verbis solis, sed opere & veritate

demonstrant; cum tempus statutum * etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam coeperint communicare; licebit episcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerunt lapsum, & sufficere sibi quod ecclesiam introierint arbitrantur; isti omnimodo tempora statuta complebunt.

XII.

De his vero, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc, ita vt si forte quis recedit ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Quod si desperatus aliquis recepta communione superuixerit, sit inter eos qui in sola oratione communicant. De omnibus tamen his qui a corpore recedunt, in tradendo eis communionem, cura & probatio sit episcopi.

XIII.

Placuit hoc sancto & magno Concilio de catechumenis qui lapsi sunt, vt tribus annis inter audientes verbum sint tantummodo, post hæc vero orent cum catechumenis.

XIV.

*Canon hic in
vers. Diony-
si ponitur pro
xviii.*

Peruenit ad sanctum Concilium, quod in locis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam diacones etiam ante episcopos sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & maneat diacones intra suam propriam mensuram, scien-

ANNO
CHRISTI
325.

scientes quia episcoporum quidem ministri sunt, presbyteris autem inferiores. Accipiant ergo secundum ordinem post presbyteros ab episcopo, vel a presbytero, sacram communionem. Quod si non fuerit in præsentem vel episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferant, & edant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diacones. extra regulam enim est, ut hoc fiat. Si quis autem non vult his sufficiens esse post hanc definitionem, cesset esse diaconus.

XV.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscindi consuetudinem, quæ contra regulam est, sicubi tamen sit, id est, ne de ciuitate ad ciuitatem transeat vel episcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis vero post hæc statuta sancti huius Concilii tale aliquid agere tentaue- rit, infringetur omni genere huiuscemodi conatus; & restituatur propriæ ecclesiæ, in qua ordinatus est.

XVI.

Si qui vero sine respectu Dei agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocumque ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in alia ecclesia; sed cum omni necessitate cogantur ut redeant ad ecclesiam suam. Quod si permanferint, excommunicare eos oportet.

XVII.

Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua ecclesia, cum non habeat consensum episcopi ipsius, a quo recessit clericus, irrita sit huiusmodi ordinatio.

XVIII.

Psal. 14. Quoniam multi clerici, avaritiæ causa turpia lucra sectantes, oblitum sunt diuini præcepti, quo dictum est: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram;* fenerantes centesimas exigunt: statuit hoc sanctum Concilium, Si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad sescuplum dare; omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum, deiiciatur ex clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

XIX.

Si quis confugit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, siquidem inculpati fuerint & irreprehensibiles, baptizati rursus etiam ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholicæ. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur. Commemorauimus autem diaconissas, quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manus impositionem aliquam habent, vt & omnimodo inter laicas habeantur. Similiter autem diaconissæ, quæ in catholico Canone non habentur,

ANNO CHRISTI 325

simili loco, id est, laicæ, & tamquam non consecratæ deputentur.

XX.

Quoniam sunt in die Dominica quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostes; propterea itaque statutum est a sancta Synodo, quoniam consona & conueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est, vt stantes ad orationem vota Domino reddamus.

Nihil est in auctoribus temporum iniuriæ & librariorum erroribus magis expositum, quam propria locorum personarumque nomina. Nam cum vt plurimum peregrina sint, facillimum quidem est corrumpi ac deprauari. Accedit, locorum appellationes propter varias diuersarum gentium in alienos fines incursionem, & pene momentaneas imperiorum vicissitudines, nullibi stabiles permanisse. Hinc factum, vt in Conciliorum subscriptionibus multa legantur, quæ aut plane deprauata sunt, aut certe iis nominibus habentur, quæ eo tempore vera & certa erant, nostro falsa omnino & incognita. Sed cum in omnibus editionibus hætenus euulgatis prædictæ subscriptiones extant, visum est omitti eas non posse.

Subscripserunt trecenti decem & octo episcopi, qui in eodem Concilio conuenerunt.

Osius episcopus ciuitatis Cordubensis prouinciæ Hispaniæ dixit: Ita credo sicut superius scriptum est.

Potamon Heracleensis.
Secundus Ptolemaidis.
Tiberius Tentyrites.

Prouinciæ Thebaidos.

* Atlas Schediæ.
Tyrannus Antinoæ.
Volusianus Lycopolites.

Prouinciæ Libyæ.

* Dathes Berenices.
Serapion * Antiphrensis.
Zephyrus Barca.
Secundus Tanites.
Titus Paratonii.

Prouinciæ Palæstinæ.

Macarius Hierosolymitanus.
Germanus Neapolitanus.
Marius Sebastenus.

Dd ij

* Vitus

* Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ pro venerabili viro papa & episcopo nostro sancto Siluestro subscripsimus, ita credentes, sicut supra scriptum est.

Prouinciæ Aegypti.

Alexander Alexandria magnæ.
* Alphocraton Naucratites.
Adamantius Cynopolites.
* Alberion Pharbæti.
Antiochus Memphites.
Caius * Premythis.
Dorotheus Pelusianus.
Philippus Panephyseus.
Concil. Tom. 2.

* Arpocraton

* Arbetion

* Thimures. alias Thimures.

* Aithales al. Attas

* Dagathius al. Dachis. * Antipyrensis.

Caianus Gadarenfis.
Eusebius Cæsariensis.
Sabinus Afcalonitanus.
Longinus Nicopolitanus.
Petrus Iamniensis.

* Marinus * Macrinus Eleutheropolis.
Maximus Maximianopolitanus.

* Paulinus * Paulus Maximinopolis.
Ianuarius Ierichuntinus.
Heliodorus Zabulonites.
Aetius Lyddenfis.
Siluanus Azoti.
Patrophilus Scythopolis.
Asclepius Gazæ.
Petrus Ahilæ.
Antiochus Capitoliadis.

Prouinciæ Phœnices.

Zenon Tyrius.
Æneas Ptolemaidis.
Magnus Damascenus.
Theodorus Sidonius.
Hellanicus Tripolis.
Philocalis Paneadis.
Gregorius Beryti.

* Marinus * Martinus Palmyrenus.
* Thado- * Thalassius Alalius.
neus
* Anatolius * Antonius Emiffenus.

Prouinciæ Syriae Cales.

Eustathius Antiochenus.
Zenobius Seleucienfis.

* Theodo- * Theodorus Laodiceæ.
tus
Alphius Apameæ.

* Philoxe- * Philotimus Hierapolitanus.
nus
Piperius Samofatenus.

Archelaus Dolichenus.
Euphration Balaneorum.
Palladius chorepiscopus.
Zoilus Gabalenus.
Bassus Zeugmatites.

* Gerontius * Leontius Lariffenus.

* Eufafius * Eustathius Arethufius.

* Cyricius * Mauricius Epiphansenfis.
al. Dyricius
* Cyrelli- * Paulus Neocæsarensis.
censis. * Syricius * Cyrreticenfis.

Seleucius chorepiscopus.
Petrus Gindarenfis.

* Pegafius * Acorabenfis.
Ballonus Gabenus.

Gerontius Coaræ.

* Salomonus Germanicia.

Prouinciæ Arabiae.

Nicomachus Bostrenfis.
Cyrion Philadelphia.

Gennadius Iabrudorum.
Seuerus Sodomorum.

Sosipater * Bethaunenfis.
Seuerus Dionysiadis.

Prouinciæ Mesopotamiae.

* Ethilaus Edeffenus.

Iacobus Nisibensfis.

Antiochus Rhesinatenfis.

* Mareas Macedonopolitanus.

Prouinciæ Persidis.

Ioannes Persidis.

Prouinciæ Ciliciae.

Theodorus Tarsenfis.

Amphion Epiphansenfis.

Narciffus * Neronianus.

Moyfes Castabalenfis.

Nicetas Flauiadis.

Eudæmon chorepiscopus.

Paulius Adanorum.

Macedonius Mopsuestiæ.

Hefychius Alexandriae minoris.

Tarcondimantus Ægetanus.

Narciffus Hierapolis.

Prouinciæ Cappadociae.

Leontius Cæsariensis.

Eupfychius Tyanenfis.

* Euphrasius Colonenfis.

Timotheus * Cyziftrenfis.

Elpidius Comanenfis.

* Gregorius chorepiscopus.

Stephanus chorepiscopus.

Euphronius chorepiscopus.

Rhodon chorepiscopus.

Theophanes chorepiscopus.

ANNO
CHRISTI
325
* Pelagi-
us al. Pal-
ladius
* Acritu-
renfis al.
Ambro-
cianenfis
* Salame-
nes.

* Para-
menus.

* Etho-
laus al.
Aetolus

* Mar-
nat.

* Ima-
poli-
tana.

* Ima-
poli-
tana.

* Poper-
fis.

* Epi-
thim.

* Cabi-
strenfis

al. Ciri-
storum.

* Gery-
nus.

* Ethe-
matius

* Barci-
us.

* Anti-
quiras

Alcyra

Phrygi-

ANNO
CHRISTI*Prouinciæ Armeniæ minoris.*

- * Eulogius Sebastenensis.
- * Euechius Satalensis.

Prouinciæ Armeniæ maioris.

- Arlaphius Sophenenensis.
- * Acrites Diospontanus.
- Eutyechianus Amasæus.
- Heraclius Zelonensis.
- Elpidius * Ethoniensis.

Prouinciæ Ponti Polemoniæ.

- Longinus Neocæsarensis.
- Domnus Trapezuntis.
- Stratophilus * Ptryusii.

Prouinciæ Ponti Paphlagoniæ.

- Philadelphus Pompeiopolis.
- Petronius * Iunopolis.
- * Helychius Amastridis.

Prouinciæ Galatiæ.

- * Pancharius Ancyranus.
- Dicasius * Tabienensis.
- * Erethius Platanensis.
- * Gorgonius Cynnensis.
- Philadelphus Iuliopolis.

Prouinciæ Asiæ.

- Theonas * Cyzicenus.
- * Menophantus Ephesus.
- Orion Ilienensis.
- Eutyechius Smyrnenensis.
- Mithres * Paponensis.
- Macrinus * Hellenopolis.
- Paulus * Anderensis.

Prouinciæ Lydiæ.

- Artemidorus * Sardiensis.
- * Soron Thyatirensis.
- * Ethymasius Philadelphus.
- Pollion * Peperensis.
- Agogius Tripolitanus.
- Florentius * Anticyræ.
- Marcus Standitanus.

Prouinciæ Phrygiæ.

- Nunechius Laodicensis.
- Flaccus * Sanensis.
- Procopius Synnadensis.
- Pisticus Azanensis.
- Athenodorus Dorylæus.
- Paulus * Apamenus.
- Eugenius Eucarpensis.
- Flaccus Hierapolitanus.

Prouinciæ Pisidiæ.

- Eulalius Iconiensis.
- Telemachus Hadrianopolitanus.
- Theodorus Vzelenensis.
- Eutyechius Seleucensis.
- Helychius Neapolitanus.
- * Vranion Selgenensis.
- Apagamus Liliensis.
- * Tarficius Apamenus.
- Patricius Ambladenensis.
- Polycarpus Metropolitanus.
- * Acumedios Parienensis.
- Heraclius Barenensis.

Prouinciæ Lyciæ.

- Eudæmus Patarenensis.

Prouinciæ Pamphylæ.

- Callinicus Pergensis.
- Euresius Termessus.
- * Teuxius * Cyrbenensis.
- Domnus Aspendius.
- Quintianus Seleucensis.
- Patricius Maximianopolitanus.
- Aphrodisius * Magidorum.

Prouinciæ Insularis.

- Euphrosynus Rhodiensis.
- Meliphron Cous.
- Strategius Lemnius.
- Apollodorus Corcyraeus.

Prouinciæ Cariæ.

- Eusebius Antiochenus.
- Ammonius Aphrodisius.
- * Leodius Cybiritanus.
- Eusebius * Miletus.

D d iij

ANNO
CHRISTI* Pelagi-
us al. Pa-
ladius
* Acrahi-
tenis. al.
Ambra-
cianensis.
* Salame-
nes.* Patro-
menus.* Etho-
laus al.
Ethos* Mai-
nus.* Ireno-
polis.* Eui-
chius.
* Cabi-
lensis.
al. Cabi-
litanus.
* Gorgo-
nus.

Prouinciæ Isauria.

Stephanus Barattensis.
 * Anthenus * Athenæus Zoropassenus.
 * Eudæsius * Ethesius Claudiopolitanus.
 Agapetus Seleuciæ.
 Siluanus Metropolitanus.
 Faustus Phuphenatensis.
 Antonius Antiochenus.
 Nestor Syedrensis.
 Hesychnus chorepiscopus.
 Cyrillus Sidenfis.
 Theodorus Vafagadensis.
 Theodorus chorepiscopus.
 Anatolius chorepiscopus.
 * Larinen-
 sis. Paulus * Larandensis.
 Quintus chorepiscopus.
 Tiberius Lystrensis.
 Aquila chorepiscopus.
 Eusebius Paralais Lycaoniæ.

Prouinciæ Cypri.

Cyrillus Paphensis.
 * Selanos * Gelasius Salaminensis.

Prouinciæ Bithyniæ.

Eusebius Nicomediensis.
 Theognis Nicænus.
 Maris Calchedonenfis.
 * a Chio. Cyrillus * Chius.
 Hesychnus Prusensis, iuxta Hip-
 pium fluuium.
 Gorgonius Apolloniensis.
 Georgius Prusiadis, iuxta Olym-
 pum montem.
 Euethius Hadrianopolis.
 * Theustis-
 nus * Theophanes chorepiscopus.
 Rufus Cæsariensis.
 Eulalius chorepiscopus.

Prouinciæ Europæ.

* Pedorus
 al. Prederus * Phædrius Heracleæ.

Prouinciæ Dacia.

Protogenes Sardicenfis.
 Marcus Metropolitanus.

Prouinciæ Mysiæ.

Pistus Marciâropolitanus.
 Marcus * Comeenfis.
 Strategius Hephæstienfis.

Prouinciæ Macedoniæ.

Alexander Thessalonicensis.
 * Budion Thebenfis.

Prouinciæ Achaia.

Pistus Atheniensis.
 Festius Strategidis.

Prouinciæ Thessalia.

Claudianus Thessaliæ.
 * Chionius Thebanus.

Prouinciæ Calabria.

Marcus Calabria.

Prouinciæ Africa.

Cæcilianus Carthaginensis.

Prouinciæ Dardaniæ.

Dacius Macedoniæ.

Prouinciæ Dalmatiæ.

Bunius Stoborum.

Prouinciæ Pannoniæ.

Domnus Stridonensis.

Prouinciæ Galliarum.

Nicasius Diuionensis.

Prouinciæ Gothiæ.

Theophilus Gothiæ metropolis.

Prouinciæ Bosphori.

Domnus Bosphorensis.

ANNO
CHRISTI
325

* Euboe

* Budi-
eus* Clari-
cus

SYNODI NICÆNÆ EPISTOLA

AD SILVESTRUM PAPAM.

Epistola hæc a Surio primum edita fuit ex vetusto libro Colonienſi, quæ reperitur etiam in antiquis codicibus manuſcriptis Creſconianæ collectionis, ſed vbique valde corrupta.

*Beatiffimo papæ urbis Romæ cum omni reuerentia colendo Silueſtro, Oſius episcopus prouinciæ Hiſpaniæ ciuitatis Cordubæ, Marcarius episcopus eccleſiæ Hieroſolymitanæ, *Victor & Vincentius preſbyteri urbis Romæ ordinati ex directione tua*.*

QVONIAM omnia * corroborata de diuinis myſteriis eccleſiaſtica vtilitatis * quæ ad robur pertinent ſanctæ eccleſiæ catholicæ & apoſtolicæ, ad ſedem tuam Romanam explanata, & de Græco redacta ſcribere confitemur: nunc itaque ad * veſtræ ſedis argumentum accurrimus roborari. Itaque cenſeat veſtra apoſtolica doctrina, episcopos totius veſtræ apoſtolicæ urbis in vnum conuenire, veſtrumque habere * Concilium, ſicut docet myſtica veritas; * vt firmetur noſtra ſanctimonia, gradusque fixos, vel textus ordinationis tuæ ſanctimoniæ noſtra poſſit habere regula: quoniam decet numerum dictorum tuorum coepiscoporum a te diſcere gradus, * vel ordines conſtituere urbis. Quidquid autem conſtituimus in Concilio Nicæno, precamur veſtri oris conſortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro vniuerſo Concilio. Data VIII. Kalendas * Iulias. accepta XIII. Kalendas * Nouembris, Paulino & Iuliano ſummis conſulibus.

RESCRIPTVM

SILVESTRI EPISCOPI

AD SYNODVM NICÆNAM.

Silueſter episcopus ſedis apoſtolicæ, & S. eccleſiæ catholicæ, reuerendæ religionis urbis Romæ fratribus & coepiscopis, qui in Nicænum Concilium conuenerunt, in Domino ſalutem.

GAVDEO promptam vos benignitatem ſeruare. Nam & confirmo, figoque ad doctrinæ veſtræ reclamantes

* & ceteri episcopi trecenti decem & octo, in Domino ſalutem.

* corroborantur diuinis
* cauſa
* veræ fidei argumentū

* cōſilium,

* confirmet n. ſancita, vt gradus fixos cōnexa ordinationi
* cōformes conſcēdere verbi. Locus deprauatum.

* Et hic quoque mentum irrepiſſe videtur. ſcripſit fuerat, Septembris.

de mysterio, vel vnitae Trinitatis, chrisimatis vos secundum dicta, & doctrinam euangelicam, sanctam accepisse gratiam: de quo examinationis proba vera fuisse, & esse mansura, quae in vestrum nostrumque manauere mysterium, meum chirographum & discipulorum meorum offero in vestro sancto Concilio, quidquid constituistis, vna parem dare consensum. Atque in gremio vestrae Synodi parua propter disciplinam ecclesiae alligabo praecipua: propter Victorinum, qui arbitrio suo, quidquid vellet, affirmabat, & cyclos Paschae pronuntiabat fallaces, & cum episcopis totius urbis Italiae examinatum, vniuersitas vestri sancti Concilii dignetur accipere veritatem. Et alia manu: Oret pro nobis beatitudo vestri sancti Concilii trecentorum decem & octo, vt caritatis, quae vobis data est, Domini nostri Iesu Christi seruetur augmentum. Data quinto Kalendas Nouembris, accepta quarto Idus Februarii, Constantino septies, & Constantio Caesare quarto consulibus.

LIBELLVS EVSEBII

Nicomediensis, & Theognii
Nicani.

BIBAIION EYSEBIOY

Ἐπισκόπου Νικομηδείας, καὶ
Θεογνίου Νικαίας.

Ex Soer.
lib. 2. c. 14.

TAMETSI cum antea a vestra sanctitate essemus condemnati, nostrum fuisset, ea quae erant a vobis sancte & religiose iudicata, tacite & cum silentio tulisse: tamen quoniam absurdum est, silentio nostro contra nos locum dare calumniatoribus quasi conuicti; idcirco vobis significauimus nos fidei decisioni consensisse, atque vi & notione verbi, Consubstantialis, diligenter ponderata, paci nos totos addixisse, atque nullam haeresim secutos esse; sed tum, quo ecclesiarum securitati proinde consuleretur, ea quae in nostram cogitationem venerant, suggestisse; tum quo illos, qui nostro consilio & sententiae acquiescere deberent, certa persuasione confirmarem, fidei illi

Ἡ ΔΗ μὲν οὐ καταψήφισαντες * παρορίστας παρὰ τῆς βλαβείας ἡμῶν, ἐν ἰσυχίᾳ φέρειν τὰ κερμιδιὰ τῶν ἀγίας ἡμῶν Ἐπικρίσεως ὁφείλομεν. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἀποπνικθὲν ἑαυτῶν δοῦναι ἦν συκοφαντῆν τὴν ἀπόδειξιν τῆς σωπῆς, τοῦτου ἕνεκα ἀναφέρομεν, ὡς ἡμεῖς καὶ τῆς πίστεως συνδράμομεν, καὶ τὴν ἐννοίαν ἐξετάσαντες ὅτι τῶ ὁμοιοσίῳ, ὅλοι ἐγινόμεθα τῆς εἰρήνης, ὁ μὲν δαμοὶ τῆς ἀρέσας ἐξακολουθήσαντες. Ἐπομνήσαντες ὅτι ἀσφαλείᾳ ἦν ἐκκλησιῶν, ὅσα ἔστιν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν, καὶ πληροφορήσαντες ὅτι δι' ἡμῶν παρὰ τὴν ὁφείλοντας, ἡμῶν ἡμῶν τῆς πίστεως τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

δὲ ἀναθεματισμῶ οὐχ ὑπεγρά-
 ψαμέν, οὐχ ὡς τῆς πίστεως κατη-
 γροῦντες, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες ποι-
 οῦτον ἐστὶν. Ὁ κατηγόρηθέντα, ὃν τῆς
 ἰδίας πρὸς ἡμᾶς παρ' αὐτῶν διὰ τε
 ἑπιστολῶν, καὶ τῆς εἰς πρῶτον
 διαλέξεων, πεπληροφορημένοι μὴ
 τοιοῦτον ἐστὶν. εἰ δὲ ἐπειδὴ ἡ ἀγία ὑ-
 μῶν σύνοδος, ἐκ ἀπειθόντων, ἀλλ'
 λα συνπληροί τοῖς ἑσθ' ὑμῶν κε-
 κριμένοι, καὶ διὰ τούτου τῆς γραμ-
 ματῶν πληροφοροδότην πλὴν συγκα-
 τάσειν, οὐ πλὴν ἄξιον βαρέως
 φέροντες, ἀλλὰ πλὴν ὑπόνοιαν τῆς
 αἰρέσεως ἀποδοῦντο. εἰ γὰρ κατα-
 ξιώσητε νῦν γοῦν εἰς πρῶτον ἐ-
 πιναλαβεῖν ἡμᾶς, ἔχετε ἐν πάσι
 συμψήφοις ἀκολουθοῦντας τοῖς
 ἑσθ' ὑμῶν κεραιμένοις. ὅποτε αὐ-
 τῶν ἐπὶ τούτοις ἐναγόμενοι
 ἔδοξε τῆς ὑμῶν διλαβεία φιλαν-
 θεροπόσιαται, καὶ διακαλέσα-
 σθαι. ἀποπν δε τῆς δοκουῦτος εἶναι
 ὑποβυθίου, ἀνακεκλημένου καὶ ἀ-
 πολογομαμένου ἐφ' οἷς διεβάλλετο,
 ἡμᾶς σιωπαῖ καθ' ἑαυτῶν διδόντας
 ἔλεγχον. κατὰ ξιώσατε γοῦν,
 ὡς ἀρμόζει τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν δι-
 λαβεία, καὶ τοῦ φιλέσαντον βα-
 σιλέα ὑπομνήσαι, καὶ τὰς δεήσεις
 ἡμῶν ἐχρηρίσαι, καὶ τῶν βου-
 λούσασθαι τὰ ὑμῶν ἀρμόζοντα ἐφ'
 ἡμῶν.

subscripsisse: anathemati autem
 Ario a Concilio denunciato, nos
 ob eam causam non subscripsisse,
 non quod fidem illā inculcaremus,
 sed quod minime crederemus,
 cum qui erat accusatus, homi-
 nem eius generis fuisse: præsertim
 cum ex illis, quæ priuatim ad nos
 ab eo tum per epistolas relata e-
 rant, tum per eius sermonem co-
 ram habitum declarata, pro cer-
 to essemus persuasi, ipsum longe
 alium esse. Quod si sanctum ve-
 strum Concilium sibi de illo per-
 suasit; ea quæ vestro iudicio de-
 creta sunt, non contradicendo
 impugnare, sed consentientibus
 animis confirmare decreuimus,
 & hoc libello consensum illum
 roboramus; nō huc inducti, quod
 exilium grauiter & iniquo animo
 ferimus, sed quod libenter cupi-
 mus hæresis vitare suspicionem.
 Nam si nos iam in vestrum con-
 spectū venire permiseritis, com-
 perietis nos vestris decretis om-
 nino suffragaturos. Et quoniam
 vestræ reuerentiæ visum est, il-
 lum qui rerum istarum reus agi-
 tur, humanitus excipere, & ad
 vos accerere: est plane a ratione
 alienum, vt cum is, qui crimine
 tenetur implicatus, accersitus sit,
 illisque quæ ipsi obiiciuntur, re-
 sponderit; nos reticendo, nosmet-
 ipsos culpæ conuincere videa-
 mur. Ne grauemini igitur (sicut
 vestram benignam decet reue-
 rentiam) Dei amantissimum im-

peratorem de his commonefacere, nostra postulata illi exponere,
 & mature ea quæ sunt prudentiæ vestræ consentanea, de nobis sta-
 tuere.

Στοιχ. βλ.
ἀ. σ. β.
* ὡ. σ.
κρίσις

EPISTOLA CONCILII ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ, Nicani I.

Legitur etiā hac Synodi epistola lib. 2. hist. trip. cap. 12.

Sancta eximieque, Dei gratia, ecclesia Alexandrina, & dilectis fratribus Egyptum, Libyam, & Pentapolim incolentibus, episcopi Nicæa congregati, & ad magnum sanctumque Concilium conuocati, in Domino salutem.

Τῆ ἀγία ἔμεγάλη, χερσὶ τοῦ Θεοῦ, Ἀλεξανδρέων ἐκκλησία, καὶ τοῖς καὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Λιβύων καὶ Πεντάπολιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν Νικαίᾳ συναχθέντες, καὶ τῆ μεγάλου καὶ ἀγίας συνόδου συγκροτησάντες ἐπίσκοποι, ἐν κυρίῳ χαίρουσιν.

Ex Theod. lib. 1. cap. 8.

QVONIAM Dei gratia, & religiosissimo imperatore Constantino nos ex variis provinciis & ciuitatibus in vnū congregante, magnum & sanctum Concilium Nicænum coactū est: Vide reliquū infra apud Gelasium in actis Concilii Nicani lib. 2. cap. 33.

ΕΠΕΙΔΗ τῶν Θεοῦ χερσὶ, καὶ τοῦ Θεοφιλέστατου βασιλέως Κωνσταντίνου συναχθέντων ἡμᾶς ἐν διαφόρῳ ἐπιτοχῶν καὶ πόλεων, ἡ μεγάλη καὶ ἀγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συνεκροτήθη.

EPISTOLA CONSTANTINI imperatoris ad ecclesias.

Constantinus Augustus ecclesiis salutem.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ βασιλέως, ταῖς ἐκκλησίαις. Κωνσταντῖνος σεβαστὸς ταῖς ἐκκλησίαις.

Ex Euseb. lib. 3. de vita Constant. c. 16. 17. 18.

CV Mex rebus pro republica feliciter gestis quanta sit diuinæ virtutis erga nos benignitas, expertus fuerim; Vide reliquum infra apud Gelasium in actis Concilii Nicani lib. 2. cap. 36.

ΠΕΙΡΑΝ λαβὼν ἐν τῆς τῆς κοινῶν διωραξίας, ὅση τῆς θείας δωάμεως πέφυκε χερσὶ.

EPISTOLA CONSTANTINI imperatoris ad ecclesiam Alexandrinam.

Constantinus Augustus catholica Alexandrinorum ecclesia.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ βασιλέως, τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρέων. Κωνσταντῖνος τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ.

Ex Socrat. lib. 1. cap. 9.

SALVETE plurimum, fratres carissimi. Permagnum certe & singulare beneficium a diuina providentia in nos collatum est, quod omni errore liberati, vnam eandemque fidem agnoscamus. Non est profecto diaboli insidiis contra nos intentatis de cetero quidquam loci relictum: nam

ΧΑΙΡΕΤΕ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. τελείδω περὶ τῆς θείας προνοίας εἰλήφωμεν χάριν ἵνα πάντες πληρῶς ἀπαλλαγῶμεν, μίθου καὶ πλὴν αὐτῶν ἑπιγνώσκωμεν πίστιν. οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔστι κατ' ἡμῶν πᾶν * εἴ πῃ ἀν' κακοτεχνία μῆδος ἐπέχειρσεν, ἐν βάρεσσι ἀνή-

ANNO CHRISTI 325.

ANNO CHRISTI 325.

* Gel. in 3. a. (325) καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιτοχῶν τῆς συνέλευσης.

Θηο. lib. 2. cap. 33.

Εὐσεβ. lib. 3. c. 16. 17. 18.

Σωκράτ. lib. 1. cap. 9.

diaboli minister vos segregavit, redeamus: ad commune corpus ecclesie, & ingenua nostra membra, toto pectore, vt dicitur, reuertamur. Illud enim vestre prudentie, fidei, & sanctitati in primis consentaneum est, vt errore illius, quem iam esse hostem veritatis perspectum est, penitus depulso, ad Dei gratiam vos denuo recipiatis. Nam quod trecentis episcopis visum est, non est aliud, quam Dei sententia: prefertim cum in talium & tam preclarorum virorum mentibus sacer infideret Spiritus, qui illis diuinam voluntatem aperuerit. Quapropter nemo vestrum hæsitet, nemo moram interponat; sed omnes lubentibus animis ad viam veritatis redite; vt simulatque ipse ad vos aduentauero, debitas gratias Deo, qui omnia lustrat, vna vobiscum agam, quod fidem sinceram nobis patefecerit, & caritatem, quæ omnibus optanda erat, proinde reddiderit. Deus vos, fratres carissimi, diu seruet incolumes.

EPISTOLA CONSTANTINI imperatoris ad vniuersos.

Victor Constantinus, maximus, Augustus, episcopis & populis salutem.

Ex Socrat. lib. 1. cap. 6.

CVM Arius scelestos & impios homines sit imitatus, eandem cum illis ignominie & turpitudinis notam merito subire debet. *Vide reliquum infra apud Gelasium in actis Concilii Nicani lib. 2. cap. 36.*

ὡν ὑμᾶς τῷ διαβόλου ἀναδής τις ὑπερέτης ἐχώρεισεν. Ἰππὶ τὸ κοινὸν σῶμα, καὶ τὰ γήσια ἡμῶν μέλη σπουδῆ πάσῃ ἰάμεθ. τῷτο γὰρ καὶ τῆ ἀρχινοία, καὶ τῆ πίστι, καὶ τῆ ὁσιότητι τῆ ὑμετέρῃ πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν τὸ ἄλλοδαίαν εἶν ἐχθρὸν συνείσηκε, πρὸς τὸ θεῖον ἐπανέλθῃτε χάριν. ὃ γὰρ ποῖς τετακτοῖς ἤρεσεν Ἐπισκόποις, οὐδὲν ὅστιν ἐπερῶ, ἢ τῆ θεοῦ γνώμη, μάλιστὰ γέ ὅπου τὸ ἀγαθὸν πᾶσιμα, ποιούτων καὶ πηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοήσιν ἐγκείμεθ, πλὴν θεῖαν βούλησιν ἔξεφώπισε. διὸ μηδεὶς ἀμφικαλέτω, μηδεὶς ὑπερηδέστω, ἀλλὰ πρὸς θεῶν πάντες εἰς πλὴν ἀληθεύσῃτω ὁδὸν ἐπάνητε. ἵν ἐπίδειξι ὅσον οὐδέπω πρὸς ὑμᾶς ἀφίκομαι, ταῖς ὀφειλομένης τῶ παντεφῶρεθ θεῶ μὴ ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας, ὅτι πλὴν εἰλικρινῆ πίστιν ἔπαδείξας, πλὴν δικταίαν ἡμῶν ἀγάπῃ δωδέδωκεν. ὃ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξαι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ βασιλέως.

Νικητῆς Κωνσταντίνου, μέγιστος, σεβαστὸς, Ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.

ΤΟΥΣ πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς ἡμιμοσάμεθ Ἀρειῶ, δίκαιός ὅστι πλὴν αὐτῶ ἐκείνοις ὑπέχθη ἀπίαν.

ANN
CHR
32

ANNO
CHRISTI
325.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝ-
τίνου βασιλέως τῆ ἐκκλησίᾳ Νι-
κομηδέων καὶ Εὐσεβίου, καὶ Θεο-
γνίου.

Κωνσταντίνου σεβαστοῦ τῆ καθολικῆ
ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.

Τὸν δεσπότην θεὸν δηλαδὴ
καὶ σωτήρα Χριστὸν ἀκριβῶς
ἀπάντες ἴτε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πα-
τέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι.

EPISTOLA CONSTAN-
tini imperatoris ad ecclesiam
Nicomediensem, contra Eu-
sébium & Theognium.

*Constantinus Augustus, catholice
ecclesie Nicomediensium.*

OMNES probe nostis, fratres
dilectissimi, Dominū Deum
scilicet & saluatorem Christum
Patrem & Filium esse: *Vide reli-
quum infra apud Gelasium in actis
Concilii Nicæni lib. 3.*

I N

* CONCILIVM ^b NICÆNUM

^c primum ^d œcumenicum ^e approbatum, ^f trecentorum
oëctodecim episcoporum, ^g contra hæreses Arianorum
^h & Quartadecimanorum, ⁱ sub Siluestro pontifice,
^k Paulino & Iuliano consulibus.

N O T Æ.

^a *Concilium.*] Hortatu, consilio & auctoritate Siluestri Romani pontificis hæc sacrosancta Synodus indicta, Constantini imperatoris consensu, opera & auxilio congregata fuit, hac ratione: Cum Osius Cordubensis ad ecclesiam orientalis turbas, schismata & seditiones componendas in orientem ablegatus, hæreticorum pertinacia impeditus, parum aut nihil effecisset, Alexandri, Osi, aliorumque episcoporum consilio, per Siluestrum auctoritate pontificia, ob causas prædictas, de quibus infra, Concilii vniuersalis celebratio decernitur. Sed quia episcoporum multitudo ea, quæ ad œcumenicam Synodum celebrandam requiritur, sine imperatoris munificentissimi subsidio, consensu & auxilio neque congregari, neque sustentari poterat, Siluestri pontificis hortatu, & Alexandri episcopi epistola, imperator ad consensum & impensas faciendas inductus, literis ad omnes totius orbis episcopos scriptis, locum & tempus habendi Concilii designauit, ibique tempore constituto singuli vt adfuit, rogauit. Hoc est quod Rufinus lib. 10. cap. 1. dicit: Constantinum ex sententia sacerdotum Concilium indixisse: & quod legimus sexta Synodo act. 18. Siluestrum & Constantinum magnam Synodum apud Nicæam congregasse. Idem testatur auctor pontificalis in vita Siluestri. Sozom. lib. 1. cap. 16. Baron. an. 325. num. 13. Bellarm. lib. 1. de Concil. c. 13. Possuin. in app. sacro, verbo *Nicænum*

Pontificis
auctori-
te, impera-
toris consen-
su & auxi-
lio hæc Sy-
nodus indi-
cta & con-
gregata.

E c iij

Concilium. Item vide notas epist. Marcelli ad episcopos Antioch. ^b *Nicanum.*] Sic dictum, quod celebratum fuerit Nicææ, quæ est in Bithynia. Ob quod sciendum, huius nominis ciuitates plures florentissimas extitisse; vnam in Gallia non procul a Varo fluuio a Massiliensibus conditam, quæ vulgo Nissa dicitur: alteram huius nominis urbem Stephanus apud Locros Epicnemidios constituit. Tertia fuit in Thracia, quæ, teste Hilario in post. libro fragmentorum, ante Vstodizo nominabatur: in qua Ariani sub Constantio imperatore nouam fidei formulam, *Consubstantialis* nomine omisso, & voce *similis* dolose substituta, ediderunt, eamque Nicænam appellari mandarunt, eo nimirum consilio, vt vera & orthodoxa Nicæanæ catholicæ fidei formula tolleretur, aut saltem dubia & suspecta efficeretur. *Qua* de re hæc Socrates lib. 2. cap. 29. *Fidei formulam, quæ Arimini prælecta erat, in Græcum sermonem conuersam, cepit Ursacius ratam facere, publicare, tamquam ex generali Concilio editam præconiis celebrare, & fidem Nicææ stabilitam appellare, eo plane animo, vt homines imperitos ac simplices nominis similitudine in errorem raperet. Nam illi eam putabant fidem fuisse, quæ Nicææ vrbe Bithynia erat olim confirmata. Verum istud commentum illis non magno adiuumento fuit: nam non longo post tempore patefactum est, illique ipsi ludibrio habiti.* Baron. anno 359. num. 27. Quarta Nicæa est metropolis Bithyniæ, huius sacrosancti Concilii locus & receptaculum, de qua Strabo in geograph. lib. 12. hæc scribit: *Nicæa Bithyniæ metropolis iuxta lacum Ascanium est, & campus ingens & valde felix circumstat, æstate non admodum salubris. Eam primo Antigonus Philippi filius condidit, & Antigoniam nominauit. Postea Lysimachus eam ab uxoris nomine filia Antipatri, Nicæam appellauit. Urbis ambitus est stadiorum sedecim in figura quadrata, quæ in campo sita portas quatuor habet ad rectos angulos, & in munitionem excisa. Quare ex vno lapide, qui circa medium gymnasium positus est, omnes quatuor porte cernuntur.* Hæc licet antea non ignobilis, incolatu huius Concilii admirandis quibusdam beneficiis sibi diuinitus impertitis potita, longe clarior & illustrior est reddita. De quibus hæc Gregorius presbyter orat. de patribus Nicæni Concil. *Cum patres postridie essent precaturi Saluatorem vniuersorum pro suo domum reditu, & pro ea, qua eos excepit ciuitate, accidit vt in eo, qui dicitur μεσομπαδος, id est, medius umbilicus ingressus orientalis, scaturirent fontes circa medium apsidis, circa quam constiterat sanctorum chorus, qui quidem in hodiernum vsque diem apparens ostendit orationum fructuosos effectus.* Subiungit, suo tempore cum Assyrii Romanum imperium depopularentur, omniaque barbarica insolentia consumerent, non tantum ipsam urbem, quam sæpe clanculum & aperte adorti erant, verum etiam ipsos urbis incolas vniuersos a Babylonica contumelia illæsos remansisse. Item quemdam tribunum militum magica opera ibidem patrare incipientem, nocturna visione & diurnis terroribus deterritum, ab incepto desuisse, Christum verum Deum accensis in templo lucernis placasse, atque ex eo tempore omnem Babylonicum exer-

Locus habitus Concilii.

Nicææ in Thracia Ariani quid.

Nicæa Bithyniæ quæ & qualis.

Nicæa Bithyniæ propter Concilium miraculis ornata.

ANNO
CHRISTIANI
359.

ANNO
CHRISTIANI
359.

ANNO
CHRISTE
325.

citum a templo barbaricam ferocitatē & ab incolis prohibuisse. Baron. num. 185. Constantii imperatoris decretum ac propositum Nicææ in Bithynia celebrandi Concilii terræmotu vr̄bis illius impeditum fuisse, non tantum Concilio, sed & ipsi vr̄bi ad celebritatem & nominis gloriam non parum adiecit. Quæ de re præter Sozom. lib. 4. c. 15. pulcre Theodoret. lib. 2. c. 26. hæc ait: *Terræmotu*, inquit, *impedita fuit* (Nicæa Synodus intellige, quæ ibidem consilio Eudoxi Antiocheni, & Constantii imperatoris mandato, ad veram Nicænam fidei formulam obscurandam celebrari debebat.) *Quod quidem factum diuine plane sapientiæ a describendū arbitror. Nam cum in illa vr̄be fidei apostolicæ doctrina a sanctis patribus descripta esset, & alii postea ibi congregati contrariam doctrinam conscribere in animo haberent; Deus, qui ecclesiæ providere non desinit, Concilium istud propterea prohibuit; ne ex similitudine nominis ansam Ariani arriperent ad fraudem; neve Ariani Concilium istud Nicænum quoque appellando, simplicium animos circumuenirent.* Quamquam sint qui in aula palatii regalis episcopos conuenisse scribant, verius tamen esse existimo, quod Act. 1. Concil. Calchel. narratur: videlicet in templo congregatos certo ordine & loco, vt infra verbis *trecentorum octodecim* dicemus, sedentes, quæ erant synodali iudicio disceptanda & iudicanda, plene & perfecte absoluisse.

An in templo vel in aula palatii Concilium celebratum sit.

^c *Primum.*] Sic dictum, non quod numero vel ordine primum fuerit, sed vt a septima generali Synodo, quæ Nicæna secunda appellatur, nomine discernatur. Quamquam etiam non inconuenienter primum, id est, primarium dici possit: quoniam in eo de re omnium summa legitimo & ordinatissimo iudicio, auctoritate pontificia indicto, præsentia legatorum pontificiorum, imperatoris, & episcoporum ordinate sedentium condecorato, disceptatum fuit. Possen. in app. sacro.

Cur primū appelletur.

^d *Oecumenicum seu vniuersale.*] Concilium oecumenicum, quod alias vniuersale, vel etiam generale nominatur, est, cui episcopi totius orbis, nisi legitime impediuntur, interesse possunt ac debent, cuique nemo alius, quam Romanus pontifex per se, vel per legatos præfidere solet: vnde oecumenicum, id est, totius orbis terræ Concilium appellatur. Accidit autem non raro, quod nationalia, quibus Romanus pontifex per se vel per legatos suos interfuit, vniuersalia aut generalia nominentur, vt diximus supra in notis ad Concilium Alexandrinum, &c.

Oecumenicum Concilium quid.

Præsides huius Concilii fuerunt, non quod volunt hæretici, imperator, aut Athanasius, vel Eustathius Antiochenus; sed Osius Cordubensis episcopus, Vitus & Vincentius presbyteri, Romani pontificis legati. Hoc aperte asseritur quadam præfatione Concilii Sardicenfis. Hoc idem indicat Athanasius epist. ad solitariam vitam agentes scripta, qua dicit Osiū in hoc Concilio principem fuisse: nomen vero ipsius Osi, cum presbyterorum Viti & Vincentii nominibus, ante aliorum patriarcharum nomina subscriptum, non aliud sane indicat, quam tres primo loco subscriptos, eius vicem ac locum in

Præsides Concilii quis fuerit.

Synodo obtinuisse, cui primarius ac supremus locus iure meritoque debetur. Cedrenus in compendio historiarum, & Photius libro de septem Synodis, scribunt, Siluestrum per suos legatos Nicæno Concilio auctoritatem contulisse: quod sane non aliter intelligi potest, quam sacrosanctam Synodum legatorum pontificiorum auctoritate inchoatam, præsidio eorumdem feliciter absolutam, ac demum confirmatione pontificis approbatam, inter oracula Spiritus sancti receptam, probandi ac confirmandi ea, quæ fidei sunt, legitimam vim & auctoritatem consecutam esse. Vt Concilii præsidem egerit Constantinus imperator, qui, teste Rufino lib. 10. cap. 2. se episcopis inferiorem, iisque subiectum esse aperte professus est, qui non nisi annuentibus episcopis, ut scribit Eusebius in vita eius, sede humiliore sedere ausus fuit, qui non primo, sed ultimo loco post omnes alios episcopos, teste Basilio in fine octauæ Synodi, subscripsit; ut hic, inquam, Concilii præses fuerit, cui prima sedes, primaque subscriptio debebatur, non est credibile. Et Athanasius profecto, Osius atque Leontius Constantium, quod præsidium Synodi illegitime sibi vendicasset, non tam acriter reprehendissent, si antea pater eius Constantinus in Nicæno Concilio præses fuisset. Athanasius epist. ad solitar. Constantium, quod in Concilio primas partes tenere vellet, redarguens: *Si, inquit, iudicium episcoporum est, quid cum eo commune habet imperator?* Ibidem refert Osius eidem Constantio scripsisse hæc: *Ne nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius a nobis discite: tibi Deus imperium commisit, nobis ea, quæ sunt ecclesiæ, concedidit.* Et non procul a fine: *Quis enim, inquit, videns eum in decernendo principem se facere episcoporum, & præsidere iudiciis ecclesiasticis, non merito dicat, illum eam ipsam abominationem de solationis esse, quæ a Daniele prædicta est?* Vbi Constantium, ideo quia ausus fuit in iudicio ecclesiastico præsidere, aperte antichristum vocat. Suidas in vita Leontii scribit, quod cum Constantium in Concilio præsidem & loquentem videret, ad eum dixerit: *Miror quod propria* (bella nimirum, aliaque ciuilia negotia) *negligens, te in alienis* (id est, ecclesiasticis) *tam curiosum præbeas.* Hæc sane viri sanctissimi non tanto zelo filio, Arianorum patrono, obiecissent, si parens eius Constantinus Nicæno Concilio iam ante præsidisset. Vniuersale igitur & œcumenicum fuisse oportet magnum hoc Concilium, cui cum Alexandrinæ & Antiochenæ ecclesiæ patriarchis, reliquisque trecentis & amplius episcopis vnde quaque conuocatis, Romanus pontifex per legatos interfuit. Vide Bellarm. lib. 1. de Concil. cap. 4. 5. & 19.

^e *Approbatum.*] Hoc Concilium ad petitionem SS. patrum hic congregatorum, iuxta synodalem epistolam hac de causa scriptam, supra post Canones extantem, a Siluestro pontifice confirmatum esse, patet Can. 1. sequentis Concilii Romani, vbi hac de re in nostris annotationibus plura dicemus.

Huic magnam fidem conciliaret Siluestri epistola ad Synodum reddita, nisi eadem ob consules in fine ibidem perperam positos, suspectæ auctoritatis redderetur. Verum quia supra dixi, notas consulares

An imperator præfenderit Concilio.

Athanasius.

Osius episcopus.

Leontius.

Concilium Nicænum approbatum.

ANNO CHRISTI 325.

ANNO CHRISTI 325.

ANNO CHRISTI 335. lare decretalibus pontificum epistolis vt plurimum obreptitie superadditas, adeoque ea tantum de causa nullam reiiciendam esse; eam quæ prodiit ex collectione Cresconii, in qua synodali epistola Concilii Nicæni ad Siluestrum coniuncta habetur, supra posuimus pag. 215.

Rectissime igitur hæc sacrosancta Synodus in nomine Christi legitime congregata, ab Eusebio lib. 3. de vita Constantini, & sancto Augustino lib. 1. de baptismo cap. 18. orbis terræ Concilium, cuius decreta ad cælestia mandata sint, appellatur. Eadem, alibi verbum Domini, alibi diuinum & sanctissimum oraculum Spiritus sancti nominatur, vtpote cuius Canones per Spiritum sanctum ordinati fuerint. Ita Athanasius epistola ad episcopos Africæ. Leo epistola 53. ad Anatolium. Cyrillus 1. de Trinitate. Hoc, sicut & tria sequentia œcumenica sacrosancta Concilia, se non minus quam quatuor euangelia venerari affirmat sanctus Gregorius lib. 1. epist. 24. Qui huic Concilio contradicit, non esse catholicum, ideoque excommunicandum, scribit sanctus Leo epistola 77. & 78. Quod idem epistola 78. Basilius asserit, dum ait; Suspectis de hæresi decreta Nicæni Concilii proponenda esse, propterea nimirum, quod hac ratione hæretici a catholicis certissima nota discernantur, & singulorum fides intime exploretur. Propter huius Concilii fidem ac decreta fortiter propugnata, Athanasius & Hilarius exilium, alii vero sub Vandalica persecutione tormenta & violentam mortem sustinuerunt. Hieronymus contra Luciferianos, Hilarius de Synodis, Victor Africanus lib. de persec. Vandal. Quorum exemplo sanctus Ambrosius epistola 32. *Sequitur, inquit, tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors, nec gladius poterit separare.* Ne quis existimet, sanctum Augustinum de Concilii huius auctoritate a prædictorum patrum sententia dissensisse; ideo quod lib. 3. contra Maximinum cap. 14. ait: *Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tamquam præiudicaturus, proferre Concilium: nec ego huius, nec tu illius auctoritate detineris,* &c. Sciendum est, dum Maximinus de fide cum S. Augustino disputaturus, Nicæno Concilio Ariminense Arianorum Conciliabulum obiiceret, ipse vero Augustinus ad impugnandum hæreticum meliora argumenta in promptu haberet, adeoque cum immensa temporis iactura, de vtriusque Concilii auctoritate prolixè disputare, inutile esse iudicaret, ait: *Neque ego Nicænum, nec tu Ariminense, &c. quasi diceret; nolo vt hac disputatione Conciliorum auctoritatibus teneamur, sed potius his omissis ad scripturas veniamus.* Vnde non vult dicere, Maximinum non teneri villo modo auctoritate huius Synodi, sed tantum hac disputatione non teneri. Vide Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 3. & 7. item in præfatione in lib. Concil. & lib. 1. de cler. cap. 1.

^f *Trecentorum octodecim episcoporum.*] Ad hanc Synodum trecentos octodecim episcopos, de quibus infra, conuenisse testatur qui eidem præsens interfuit Athanasius epistola ad Iouinian. imperatorem, & in disputatione aduersus Arium. Epiphanius hæresi 69. *Hic Concil. Tom. 2.*

De Concilii qualitatibus patrum sententia.

Defensores Nicæni Concilii qui & quales.

Refellitur obiectio contra auctoritatem Nicæni Concilii.

Numerus episcoporum qui interfuerint Concilio.

larius lib. contra Constantium. Ruffin. lib. 1. cap. 1. idem profitentur. ^{Antio} ^{Carth} ³¹¹
 Quam quoque sententiam Hieronymus in Chronico, Sulpitius lib.
 2. Theod. lib. 1. cap. 7. ac demum omnes omnino scriptores hoc
 tempore sequuntur; adeo ut stultum plane, ne dicam temerarium,
 sit, hanc rem deinceps in dubium vocare: ita enim vulgata nunc
 est hæc sententia, ut quoties huius Concilii mentio habetur, tre-
 centi octodecim episcopi recenseantur. Hic numerus sanctorum
 patrum, auctore Ambrosio præfat. librorum de fide, sacer est, &
 mystice præfiguratus 318. militibus illis, quibus Abraham de quin-
 que regibus victoriam reportavit. Quod Eusebius lib. 3. de vita
 Constantini, Eustathius Antiochenus epistola sua, quam recitat
 Theodoretus lib. 1. cap. 8. ducentos quinquaginta dumtaxat episco-
 pos conuenisse scribunt, ingens sane præiudicium sententiæ com-
 munitiori afferret, nisi textus Eusebii notorie mendosus atque cor-
 ruptus, Eustathii epistolam deprauatam esse, probabiliter argueret.
 Socrates lib. 1. cap. 5. verba Eusebii recitans ait, ad trecentorum
 numerum & amplius eo conuenisse. Manifestissimum igitur est
 mendum Eusebii. Theodoretus lib. 1. cap. 7. trecentos octodecim
 episcopos huic Concilio interfuisse, ex sua sententia non scripsisset,
 si Eustathii epistola, quam cap. sequente recitat, ducentos septuagin-
 ta dumtaxat patres hac Synodo conuenisse, vere & citra mendum
 referret. Numerum episcoporum infra subscriptorum hoc numero
 longe minorem esse, ex immenso atque irreparabili Nicænorum a-
 ctorum naufragio vere accidit. Ex prouinciis Nicææ vicinioribus
 nullos vel saltem paucos; ex remotioribus Palæstinæ, Phœnicis, Æ-
 gypti, &c. plures episcopos subscriptos reperiri, ingens naufragium
 ita manifestat, ut prope miraculosum videatur, eos ibi conscriptos
 haberi. Episcoporum, qui interfuere, ut infra patebit, alii confes-
 sionis gloria clarissimi, alii vitæ sanctitate celeberrimi, alii doctrina
 & virtutum ornamentis conspicui extiterunt; adeo ut Marius Vi-
 ctorinus lib. 1. aduersus Arium, Theodoretus lib. 1. cap. 7. vere dixe-
 rint, in hac Synodo Dei ministros, totius orbis lumina, martyrum-
 que multitudinem in vnum collectam conuenisse. Quo ore igitur
 mendace, quæ virulenta lingua Sabinus Heracleæ episcopus Ma-
 cedonianæ hæreseos sectarius impudenter effutiuerit, hunc sacrum
 ac venerandum episcoporum Conuentum ex indoctis, malæ vitæ,
 & rerum ignaris hominibus collectum fuisse, satis euidenter con-
 stat. Imperator hosce omnes, & quidem nonnullos equis, quosdam
 vehiculis publicis sumptibus adduxit; & cum singulos honore epi-
 scopis conueniente (episcopali nimirum benedictione reuerenter
 ab ipsis accepta) profecutus esset, iisdem in singulos dies cibaria
 munifice admodum suppeditari mandauit. Eusebius in vita Con-
 stantini. Baronius num. 14. & sequentibus.

Numerus
episcoporum
sacer est, &
mystice
præfigura-
tus.

Diluitur
obiectio
prima.

Obiectio
secunda a
subscriptio-
nibus petita
diluitur.

Qui & qua-
les fuerint
episcopi.

De confes-
su Nicæno.

Quibus ordinibus singuli confederint, non satis liquet. Complures sedes in vtroque aulæ latere ordine dispositas fuisse, singulofque episcopos vnam ex iis sibi conuenientem occupasse, ipsumque imperatorem, postquam per medium confessum intrasset; & ad-

ANNO
CHRISTI
325.

summum locum venisset, ibique aliquamdiu in medio Conuentu erectus constitisset, sella quadam parua ex auro fabricata, ac summo loco in capite duorum ordinum collocata, ad nutum episcoporum confedisit, scribit Eusebius lib. 9. de vita Constantini cap. 10. Eum vero episcopum, qui breui quadam oratiuncula, quam supra posuimus, imperatori gratias egit, quemque Theodoretus lib. 1. cap. 7. Eustathium Antiochenum nominat, in dextro ordine primam sedem occupasse, Eusebius prædicto loco aperte profiteretur. Cum ergo locus sinister dexterae partis loco in ecclesia sanctior & dignior semper habitus fuerit; quod imagines Petri & Pauli in diplomatis beatae Virginis & Ioannis crucifixo adiunctæ, aliaque plura, de quibus Baronius hic num. 59. & Bellarminus lib. 1. de Romanis pontif. cap. 27. manifeste indicant (Petri enim & beatae Virginis imagines velut digniores a parte læua collocantur) manifeste colligitur in hoc Nicæno post legatos pontificios, Alexandrinæ & Antiochenæ ecclesiarum patriarchas tali ordine & loco confedisit, qualis act. 1. Calchedonenfis Concilii describitur: nimirum a læua parte velut digniore, digniorem post tres Romani pontificis legatos a latere, Osum, Vitum, ac Vincentium, Alexandrum Alexandrinæ ecclesiarum primatem sedisse: a dextris vero Eustathium, tertiæ sedis Antiochenæ episcopum ac patriarcham, primum locum obtinuisse, ac post illos suo ordine reliquos. Hæc Baron. num. 52. vsque ad 60. Bellarmin. lib. 1. de Conc. c. 19. de confessu Nicæni Concilii contra Magdeburg. disputans ait: *Itaque si coniectare licet, tres ordines erant in Concilio: vnus a dextris, alter a sinistris, & tertius in capite aule totius: & quidem in hoc tertio sedebat medius imperator inter episcopos, Osum legatum pontificis, & Alexandrum episcopum Alexandrinum, necnon Vitum & Vincentium, legatos item apostolicos. Deinde ordinis eius, qui erat a dextris, primus sedebat Eustathius episcopus Antiochenus. Alterius autem ordinis, qui erat a sinistris, sedebat primus Macarius episcopus Hierosolyma: atque hac ratione seruabatur ordo dignitatis inter primarios patriarchas.* Hæc Bellarminus. Baronii sententia mihi ob causas prædictas verior esse videtur: lector, vtram volet, eligat. Sacrosanctum euangelii codicem, qui Dei iudicis personam repræsentaret, non minus in hoc Concilio, quam in Ephesino & Calchedonenfi, sede regia in medio confessus episcopalis, vt cum omnium vultus intuerentur, collocatum fuisse, dubium non est. Baronius numero 60. Episcopis hoc ordine confidentibus, Eustathius Antiochenus habita ad Constantinum oratione, de omnibus bonis ecclesiarum præstitis gratias egit, eumque rogauit, vt fidem consubstantialis Trinitatis aduersus Arium & omnes hæreticos sartam tectamque esse velit. Cum deinde Constantinus imperator breuem, eamque ob Romani imperii maiestatem Latino & Romano idiomate prolatam, subiunxit, qua episcopis de Conuentu & lato conspectu gratulabatur, eosque a se laudatos, ad mutuam pacem ac concordiam exhortabatur.

Sinistra
dextera di-
gnior.

Bellarmini
sententia de
confessu
Nicæno.

Locus e-
uangelii.

§ *Contra hereses Arianorum.*] Habiti Concilii causæ primariæ
Concil. Tom. 2.

Ff ij

Causa ha-
biti Conci-
lii primacie
duæ fue-
runt.

duæ fuerunt. Vna, vt de Christi Domini nostri diuinitate blasphemia Arii sententia in iudicium ecclesie vocata discuteretur, & quid de ea fideles sentire deberent, definitiuo iudicio decideretur. Altera, vt ante sæpius oppressa Quartadecimanorum secta nunc reuiuiscens, semel radicitus euelleretur. Meletiani & Colluthiani, de quibus suis locis supra, hac quidem Synodo vere condemnati fuerunt: sed quia illi postea Arianis se coniunxerunt, velut riuus semel in flumen immisus, antiquo nomine appellari desierunt, no-

Arii hæresis
quæ.

uoque Arianorum nomine deinceps nuncupari inceperunt. Arius fœda animi elatione, sacrilega lingua, non contentus oppugnasse Alexandrum, qui post Petri & Achillæ obitum Alexandrinam ecclesiam sanctissime regebat, de Dei filio iactabat in vulgus: *Erat aliquando, quando non erat: ex non extantibus factus est, non de Patris substantia genitus; ex tempore, non ab æterno: haudquaquam Deus verus de Deo; sed ex nihilo creatus, minor Patre, voluntate naturaque mutabilis.* Athanasius, Rufinus, Socrates, &c. Præter hæc Arius librum quemdam conscripserat, quem Thaleciam, hoc est, *conuiuium & crapulam* prænotarat, quo periocum & lasciuiam, siue per meretricias choreas & saltationes multorum sibi animos deuincire studuit, vt & Athanasius habet oratione 2. contra Arianos. Quibus artibus septuaginta virgines Deo sacras, vt habet Epiphanius hæresi 69. septem presbyteros, & diaconos duodecim pestilenter infecit, Eusebiumque Nicomediensem (a quo iidem alias Eusebiani nuncupati fuerunt) & alios pastores in lupos conuertit.

Scripta Arii
quæ & qua-
lia.

Ad hanc pestem Arii ab ecclesia auertendam, antequam Constantinus imperator aduentasset, priuatis collationibus episcoporum, impie assertiones illius assiduo tractatu discutebantur, quidve aduersus eas teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Qua in re cum inter reliquos viros doctissimos Athanasius Alexandrinæ ecclesie diaconus, ingenio & disserendi peritia acutissimus, summopere laborasset, meritoque contendisset, ne quid ab eo, quod traditum est, innouaretur, ipse præ ceteris Arii omniumque Arianorum odium atque inuidiam in se prouocauit. Rufinus lib. 1. cap. 5. Sozomenus lib. 1. cap. 16. & 18. Post aduentum Constantini factum est initium Synodi. Principio Arii & Eusebii Nicomedienensis episcopi literæ recitatæ fuerunt, a quarum blasphemia patres sanctissimi abhorrentes, aures suas obstruxerunt (Athanasius oratione 1. in Arium) literasque ipsas Eusebii blasphemiam plenissimas discerperunt. Theod. lib. 1. cap. 8. Acta illius Synodi Alexandrinæ, quæ sub præsidio Osi Cordubensis episcopi, anno Domini 319. hanc eandem ob causam celebrata est, eo consilio publicabantur, vt qualis Alexandrini Concilii sententia fuerit, agnoscerent, eique deinceps in omnibus morem gererent. Iulius epist. ad Athanasium. His omnibus publicatis causæ discussio cœpta est; monentur Ariani, vt suæ sententiæ rationes edant: qui æquis postulatis obtemperantes, subito nostrorum impugnatione conuicti obmutescunt, suamque hæresim detestantes, catholicorum sententiæ accedunt. Catholici autem

Eusebiani
hæretici
qui.

Res gestæ
ante Conci-
lium.

Causa Arii
in Conci-
lio acta.

Ad hanc pestem Arii ab ecclesia auertendam, antequam Constantinus imperator aduentasset, priuatis collationibus episcoporum, impie assertiones illius assiduo tractatu discutebantur, quidve aduersus eas teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Qua in re cum inter reliquos viros doctissimos Athanasius Alexandrinæ ecclesie diaconus, ingenio & disserendi peritia acutissimus, summopere laborasset, meritoque contendisset, ne quid ab eo, quod traditum est, innouaretur, ipse præ ceteris Arii omniumque Arianorum odium atque inuidiam in se prouocauit. Rufinus lib. 1. cap. 5. Sozomenus lib. 1. cap. 16. & 18. Post aduentum Constantini factum est initium Synodi. Principio Arii & Eusebii Nicomedienensis episcopi literæ recitatæ fuerunt, a quarum blasphemia patres sanctissimi abhorrentes, aures suas obstruxerunt (Athanasius oratione 1. in Arium) literasque ipsas Eusebii blasphemiam plenissimas discerperunt. Theod. lib. 1. cap. 8. Acta illius Synodi Alexandrinæ, quæ sub præsidio Osi Cordubensis episcopi, anno Domini 319. hanc eandem ob causam celebrata est, eo consilio publicabantur, vt qualis Alexandrini Concilii sententia fuerit, agnoscerent, eique deinceps in omnibus morem gererent. Iulius epist. ad Athanasium. His omnibus publicatis causæ discussio cœpta est; monentur Ariani, vt suæ sententiæ rationes edant: qui æquis postulatis obtemperantes, subito nostrorum impugnatione conuicti obmutescunt, suamque hæresim detestantes, catholicorum sententiæ accedunt. Catholici autem

ANNO
CHRISTI
325.

ne simulata hæreticorum palinodia decipiantur, quadam fidei formula, quam Osius composuit, quamque Nicænum symbolum appellauit, edita, Arii hæresim condemnarunt: cui cum omnes Catholici & plurimi hæreticorum subscripsissent, Eusebius Nicomediensis, Theognis Nicææ episcopus, cum tribus aliis, quos Socrates lib. 1. cap. 5. recenset, id facere recusarunt. Quamobrem sedibus suis iure meritoque spoliati, relegati, inque locum eorum alii suffecti fuerunt: paulo tamen post, cum hortatu imperatoris (vt ex illius epistola ad Nicomedienses scripta patet) metuque exilii ac depositionis ad respiscendum inducti essent, oblato libello, quem infra ex Socrate huc transtulimus, palinodiam recantantes, iis quæ de fide decreta fuerant, subscripserunt. Arius vero cum scriptis suis turpissimis condemnatus, & iussu imperatoris in exilium relegatus, pœnitentiam simulans, a patribus Concilii ea lege receptus fuit, vt ad vitandas seditiones, Alexandrinæ vrbs aditu abstereretur. Quæ cum omnium episcoporum iudicio definita essent, foretque iam necessarium, vt statim executioni mandarentur; Constantinus imperator edicto quodam publico, de quo infra, Arii nefaria & impia scripta exuri præcepit, sic vt pœnam capitis incurreret, quicumque vel horum aliqua occultaret. Ad Alexandrinos autem Catholicos epistolam scripsit, qua errantes reuocat, ipsos vero orthodoxos ad constantiam hortatur. Baronius anno 325. num. 74. & sequentibus vsque ad 102. Possuinus in apparatu sacro, verbo *Nicænum Concilium*.

^h *Quartadecimanorum*.] In antiqua Paschatis controuersia, quam multis ante Conciliis sub Victore habitis sopitam, Syri maiorum suorum peruersæ traditioni insistentes resuscitarant, ab hac Synodo pie sancteque constitutum est, vel saltem id quod Canone 8. apostolorum traditur, confirmatum & renouatum est, vt post decimam quartam lunam primi mensis, in ipsum æquinoctium vernum incidentem, vel ipsum proxime sequentem, prima Dominica omnes vbique terrarum Christiani vno eodemque die Pascha celebrarent. Hoc patet ex epistola synodali, quæ supra post acta Concilii Nicæni ex Socratis lib. 1. historiae ecclesiasticæ cap. 6. & Theodoreti lib. 1. c. 9. excusa reperitur. Item Can. 1. Concil. Antioch. infra. Beda lib. 3. hist. eccles. c. 25. & de rat. temp. cap. 42. 58. & seqq. Vide quæ diximus supra in notis Can. 8. apost. ad vitam Pii & Victoris pontificum. Item Clauium in Cal. Greg. cap. 1. Ad periculum autem disparitatis, quæ ex diuersa temporum supputatione oriri poterat, auertendum, sanctæ Synodo placuit, vt quod ante erat munus & officium Romani pontificis, id deinceps Alexandro, eiusque successoribus Alexandrinæ ecclesiæ episcopis, harum rerum peritissimis, demandaretur; qui diligenter curarent, vt quo potissimum die singulis annis Pascha celebrandum foret, Romanæ ecclesiæ episcopis per literas paschales significarent; a quibus reliquæ omnes ecclesiæ certiores redderentur. Qui dies ex Alexandrinis literis cognitus, per apostolicæ sedis epistolas omnibus ecclesiis promul-

Herefis
Quartadecimanorum
in Syria resuscitata
componitur.

Alexandri-
nus episcopus
arbitratur
diei Paschatis.

Aureus numerus cur inuentus.

Dominicis diebus cur stantes oramus.

Meletius schismaticus quis & qualis.

garetur, & ipso die Epiphaniæ in singulis ecclesiis inter missarum solennia a diaconis annuntiaretur. Ad hunc autem cuiuslibet anni paschalem diem facilius inueniendum, aureus ille numerus nouendecim annorum periodum continens, eadem hac Synodo, teste Ambrosio epistola 83. ad episcopos prouinciæ Æmiliæ scripta, est constitutus. Tandem etiam ad hoc decretum de Paschate obseruando, illa appendix addita est, vt æquis ritibus omnes sanctum diem Dominicū agerent, illo die stantes vota sua persoluerent, quo Quartadecimani resurrectionis Dominicæ immemores, vt in reliquis diebus genua flectebant. Post constitutionem de Paschate vni-formiter obseruando, altera fax incendii oborti Meletius, qui, quod idolis sacrificasset, ab episcopatu, synodali iudicio sub Petro Alexandrino habito, iuste deturbatus, Petrumque ipsum propterea, eiusque successores Achillam & Alexandrum foedissimis criminationibus lacerans, totaque fere Ægypto bacchatus, & multis per ciuitates diaconis, presbyteris, episcopis creatis, pernicioso schismate ecclesiam scindebat, in iudicium deducitur; causaque huius diligenter cognita, ob pacem ecclesiæ, cum eo transactum fuit hac ratione, vt nomen episcopi ipse retineret, tantumque episcopali munere & functione deinceps abstineret; illi quos ordinauerat, post impetratam ordinum sibi collatorum confirmationem & sufficientem attestationem, officiis, muneribus & functionibus sacris relinquerentur, essent vero inferiores illis, qui ab Alexandro primate sacros ordines susceperant. Hæc plenius fusiufque ex epistola synodica a patribus huius Concilii ad Alexandrinos scripta cognoscere licet. Initium eius tale est.

*Sancta eximiaque Dei gratia ecclesie Alexandrina, &c.
in Domino salutem.*

Exat apud Socr. lib. 1. cap. 6. Theod. lib. 1. cap. 9. Pisanum lib. 4. Concilii Nicæni.

Sub quo pontifice hoc Concilium celebratum fuerit.

QVONIAM Dei gratia & mandato sanctissimi imperatoris, &c.

Quæ de rebus in hac Synodo gestis supra enarrauimus, ex diuersis fragmentis Concilii, diuersisque scriptoribus desumpta sunt. Acta Synodi olim, teste Athanasio, diligentissime conscripta, ab Arianis consulto concremata, ab orthodoxis summo studio conquisita, & non inuenta, eademne sint, quæ a Gelasio Cyziceno episcopo sub Basilisco imperatore e tenebris in lucem eruta, ab Alphonsio Pisano translata sunt, alii doctiores & prudentiores diiudicent. ¹ *Sub Siluestro.* Mirum est, quod Sozomenus lib. 1. c. 16. quem Nicephorus lib. 8. c. 14. sequitur, hanc Synodum sub Iulio habitam fuisse existimari, cum non tantum Vitus & Vincentius suis subscriptionibus se Siluestri pontificis legatos esse profiteantur, sed etiam præter communem omnium sententiam, diuersarum collectionum inscriptiones, ipsumque Romanum Concilium, quod infra subiungimus, idem manifestis & apertis verbis confirmant. Error Photii, qui lib. de 7. Concil. hanc eandem Nicænam Synodum sub Siluestro & Iulio ecclesiæ Romanæ pontificibus celebratam tra-

ANNO
CHRISTI
325.

didit, grauior est. Nam si Nicæna Synodus sub pontificatu Siluestri cœpta, sub Iulio absoluta est, prædictis duobus pontificibus tertius Marcus Romanæ ecclesiæ pontifex adiungendus fuerat, qui medio tempore, quod est inter vnus finem & alterius initium, ecclesiæ gubernacula sustinuit. Et quod absurdus est, duodecim annis Synodum durasse oportuisset, si duodecimo anno Siluestri pontificis inchoata, tempore Iulii pontificis absoluta fuisset. Vide Baronium anno 325. num. 10. & 11. Vide præfationem Gelasio Cyziceno præfixam infra.

^k *Paulino & Iuliano consulibus.*] Ita præter diuersas Conciliorum collectiones, Concilium Calchedonenſe actione ſecunda, & Socrates lib. 1. c. 9. in fine. Certiſſimum igitur eſt, hanc Synodum anno Chriſti nati 325. Constantini 20. Silueſtri pontificis 12. celebratam eſſe. Prædicta enim Chriſti nati, pontificis, imperatoris & conſulum tempora coincidere, ex emendatioribus factis liquidiffime conſtat. Anno imperatoris Constantini vigefimo hoc Concilium celebratum eſſe, Eusebius ſibi ipſi in Chronico contrarius teſtatur lib. 3. c. 14. & lib. 4. c. 40. & 47. Grauius igitur aberrant, qui Eusebium ſecuti, hanc Synodum anno Chriſti nati 324. vel 328. Constantini imperatoris 15. Ianuario & Iuſto conſulibus celebratam eſſe conſtanter affirmant. Eandem Paulino & Iuliano conſulibus inchoatam, vigefimo anno Constantini imperatoris abſolutam eſſe, communior eſt ſententia, vt ex præcedentibus maniſteſſime conſtat. Quomodo igitur, quod præter Couarruiam & Scaligerum Bellarminus aſſerit, triennio durasse potuit? Vno eodemque anno ſanctam Synodum 18. Kalendas Iulias inchoatam, 8. Kalendas Septembris abſolutam eſſe, vetuſtiſſima Creſconiana collectio teſtatur his verbis: *Factum eſt Concilium apud Nicaam metropolim Bithyniæ a die XVIII. Kalendarũ Iuliarũ, quod tenuit vsque ad diem VIII. Kalendarũ Septembris, Paulino & Iuliano conſulibus.* Non poſſunt igitur non grauius aberrare, qui Paulino & Iuliano conſulibus cœptum, ſub conſulatu Ianuarii & Iuſti, poſtquam triennio durasset, abſolutum eſſe ſcribunt. Caſſiodoro, omnibusque qui eum ſequuntur, exordium Constantini imperatoris errandi occaſionem præbuit. Putauit ille Constantinum imperii ſceptrum anno poſt Diocletianum X. & Maximinum VII. qui ſecundum emendatioribus factos cum anno Chriſti 309. coincidit, conſecutum eſſe. Quod ſi verum eſſet, vere Ianuario & Iuſto conſulibus, anno Chriſti 328. atque Constantini 20. ſancto Concilio finis impoſitus fuisset. Verum cum auctoritate & teſtimonio Socratis lib. 1. cap. 1. Caſſiodori, ſui ipſius immemor, in tripartita hiſtoria, quam collegit lib. 1. c. vlt. Constantinum patri Constantio Eboraci in Britannia defuncto, 8. Kalendas Auguſti, anno 1. olympiadis 271. Constantio & Galerio ſextum conſulibus, anno nimirum Chriſti 306. vt ex factis patet, ſucceſſiſſe maniſteſſum ſit, id quod fere omnium communior aſſerit ſententia, anno nimirum Chriſti 325. Silueſtri 12. Constantini imperatoris 20. Paulino & Iuliano conſulibus, hanc ſacroſanctam Synodum celebratam eſſe, veriſſi-

Tempus
Concili.

Quoto an-
no pontifi-
cis.

Quoto an-
no impera-
toris.

Quibus
conſulibus.

Quamdiu
durauerit.

Caſſiodori
error vnde
ortus.

Constanti-
nus quando
imperium
adeptus ſit.

num esse constat. Vide Baronium anno Christi 306. num. 2. & 9. Item anno 325. num. 1. & reliquis sequentibus vsque ad num. 11. exclusiue. Possuinum in apparatu sacro, verbo *Nicanum Concilium*.

Inscriptio
Concilii
qualis.

¹ *Inscriptio.*] Hæc inscriptio Concilii partim falsa, partim deprauata est. Quod enim hanc Synodum celebratam esse refert Licinio Casare adhuc viuente, falsum est: quod de 31. anno Alexandri subditur, omnino deprauatum est. Verior igitur & emendatior est illa, quæ in peruetusta Cresconiana collectione extat his verbis: *Factum est Concilium apud Nicæam metropolim Bithynia a die 18. Kalendas Iulias, quod tenuit vsque ad diem 8. Kalendas Septembris, Paulino & Iuliano consulibus, qui est apud Græcos 18. die mensis eorum dies secundus, Alexandri anno 636.*

Licinius
quando
mortuus
sit.

^m *Licinio Casare.*] Licinio adhuc superstite, quem auctoritate Eusebii in Chronico in priuatam vitam redactum, Thessalonica iussu Constantini imperatoris occisum esse constat, hanc Synodum celebratam esse falsum est.

ⁿ *Decimo tertio Kalendas Iulii.*] Ita actione 2. Concilii Calchedonensis apud Socratem lib. 1. cap. 9. legitur 11. Kalendas Iunias. In antiqua Cresconiana collectione 18. Kalendas Iulii. De qua varietate, nisi error vitio librariorum irrepsit, affirmare necesse est, id ex diuersis Synodi actionibus (cum singula suis diebus consignari consueuerint) vel saltem ex diuersis Constantini literis diuerso tempore scriptis ac consignatis accidisse. Baron. num. 3.

Quoto an-
no Alexan-
drini regni
Nicæna Sy-
nodus habi-
ta.

^o *Secundum Alexandriam trigesimus primus.*] Hanc inscriptionem in annis ab Alexandri regno numeratis deprauatam esse, Cresconiana collectio indicat, quæ sic habet: *Alexandri anno sexcentesimo trigesimo sexto.* Cuius computationis initium si a morte Alexandri sumatur, ipsa computatio erronea est. Inde enim vsque ad primum annum Christi nati, vt minimum 325. anni computantur. Nam Alexander, vt communis chronologorum sententia asserit, defunctus est anno 1. olympiadis 114. Christus vero anno 3. vel 4. olympiadis 194. natus est. Quibus si addantur anni 325. quorum postremo sacrosancta Synodus Nicæna celebrata est, sequetur eam non 636. sed potius anno 650. post Alexandrum habitam esse. Sin vero initium horum sexcentorum triginta sex annorum constituatur primo anno regni Græcorum, cuius in libris Machabæorum frequens mentio habetur, præcise ab initio regni Græcorum, quod alias regnum Alexandri appellari solet, vsque ad tempus habitum Concilii Nicæni, sexcenti triginta sex anni inueniuntur. Cœpit enim regnum illud trecentesimo decimo vel vndecimo anno ante Christum natum, decimo tertio vel decimo quarto post obitum Alexandri: quibus ergo 311. si addas 325. post Christum natum, vere sequitur, hanc Synodum sexcentesimo trigesimo sexto anno post Alexandri regnum, quod alias Græcorum regnum nominatur, celebratam esse.

Initium re-
gni Græco-
rum.

Era quid.

^p *Era 363.*] Hoc est anno Christi nati 325. æra enim est nota numeri,

ANNO
CHRISTE
325.

numeri, qua in Hispania res sacræ & profanæ consignabantur; sic dicta, quod ad agendum triumphum de Cerretanis in Hispania rebellantibus, per Domitium deuictis, ingentem vim æris Augusto Cæsari contribuissent, idque Marcio Censorino & Caluifio Sabino consulibus, anno nimirum post triumuiratum Augusti quarto, & ante natum Christum trigesimo octauo. Cum ergo omnium fere scriptorum consensu æram 38. anno ante natalem Christi numerari cœptam fuisse constet, is qui hunc æræ numerum ad Christi Domini nostri annorum rationem deducere voluerit, ab æræ nota anno 38. deducere debet. Deductis igitur annis 38. a 363. æræ, qua Nicænum hoc Concilium celebratum fuisse hac inscriptione notatur, relinquuntur anni post Christum natum 325. Quibus ea, quæ supra de tempore huius Synodi celebratæ copiose scripsimus, mirifice admodum & egregie confirmantur. De etymologia huius nominis, causa & origine, vide quæ scribit Valsæus in chron. Hispan. cap. 22. Baronius in notis ad martyrolog. Roman. die 22. Octob. & Garsia Loayfa in notis ad Concil. Elibertinum, verbo *ara*.

Vnde dicta.

Trigesimo octauo anno ante natalem Domini cœpta.

XX. Canonum.] Quamquam Græci omnes asserant & tueantur, Nicæni Concilii Canones viginti tantum fuisse, idque Theodoret lib. 1. c. 8. & Rufini lib. 1. cap. 6. ex his duos in duas alias partes diuisis, atque ita viginti duos Canones enumerantis, auctoritate confirmant, addantque post diligentem inquisitionem factam, in archiuis Alexandrinæ, Antiochenæ, & Constantinopolitanæ ecclesiæ (vt constat ex epistola & actis Synodi Carthaginensis sextæ) non plures quam viginti Canones repertos esse: verius tamen est plures quam viginti a patribus Nicæni Concilii constitutos fuisse, eorumque nonnullos naufragium passos esse. Idque his rationibus euidenter ostendo. Primo, non extat Canon ille, qui, vt Eusebius lib. 3. de vita Constant. Athanas. in epist. de Synodo Arimin. testantur, vnus ex præcipuis fuit, quo decretum est, vt Pascha non nisi Dominico die celebraretur. Secundo, neque extat is Canon de bigamis ab ordinibus arcendis constitutus, de quo S. Ambrosius epist. ad Vercell. episcopum hæc ait: *Sed prius cognoscamus non solum hoc apostolum de episcopo & presbytero statuisse, sed etiam patres in Concilio Nicæno tractatus addidisse: neque clericum quemquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit.* Tertio, vbi quæso inuenitur Canon de scripturis diuinis & authenticis, cuius S. Hieron. epist. 3. meminit his verbis? *Sed quia hunc librum (Iudith) Synodus Nicæna in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, acquiesci postulationi vestra.* Quarto, S. August. epist. 118. allegat Canonem Nicænum, quo ne duo episcopi in eadem ecclesia sedeant, sancte & pie cauetur: Concilio Carthag. 3. cap. 48. dicitur, a patribus Nicæni Concilii constitutum fuisse, vt non nisi a ieiuno sacrificium offeratur. A Concilio Carthag. 6. cap. 3. citatur ex Nicæno Canon de appellatione ad apostolicam sedem episcopis concessa: quem ante habitum Sardicente Concilium habitum fuisse, ex Theodoret constat, Concil. Tom. 2.

Numerus Canonum Nicænorum quantus.

Plures fuisse Canones quam xx. probatur. I. Ratio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

qui de Julio Romæ Athanasii causam cognoscente lib. 2. cap. 4. hæc ait: *Ille ecclesia Canonem secutus, & eos iussit Romam venire, & diuinum Athanasium, qui pro seipso in iudicio responderet, vocauit.* Hoc eodem Concilio Nicæno idem Canon a patribus sancitus est, quo cautum fuit, vt res cognita in minori Synodo, in maiori iterum examinari atque tractari possent: de quo Iulius papa epist. ad Arianos hæc ait: *Episcopi in magna Synodo Nicæa congregata, non sine Dei consilio permiserunt prioris Synodi acta in alia Synodo examinari.* Demum in fine Concilii Calchædonensis refert Atticus in Nicæno Concilio Canonem quemdam editum esse, qui que ibidem cum annotationibus nostris reperitur, vt formatarum literarum certa quedam scribendi forma ac ratio determinaretur, quæ apud episcopos tantum catholicos secreta retineretur, ne vulgatam formulam impostor aliquis hæreticus vel schismaticus per fraudem confingens, se pro catholico vendicaret, & catholicam communionem iuffuraretur. Quæ fuerit ratio & forma scribendi formatas, loco allegato patebit. Plures ergo Canones, quam hic reperiuntur, a sancta Synodo constitutos fuisse, ne quidem ipsi Græci, numeri Canonum vicenarii tenacissimi custodes ac vindices, negare possunt. Huc illud etiam pertinet, quod teste Sozom. lib. 3. cap. 19. in fine, ex instituto huius Concilii ad hymnum glorificationis hunc, *Gloria patri & Filio & Spiritui sancto*, quem apostoli instituerant, hæc quæ sequuntur: *Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum*, addita fuerint, ideo quod Ariani blasphemantes dicerent Filium a Patre in tempore factum, & fuisse tempus quando non erat. Vide quæ dicemus Concil. Valen. cap. 5. Manifestum ergo satis est, quod numerus Canonum Nicænorum vicenarium illum a Græcis assertum vere excefferit. Fuerintne præcise 70. vel 80. vt ex epistola Athanasii ad Marcum, & Marci ad Athanasium, Franciscus Turrianus, & Cyziceni interpres Alphonfus Pisanus, probant suis libris, quos hac de re scriptos infra subiunximus, aliis discutienda relinquimus. Vide Baronium anno 325. numero 156. vsque ad 180. Bel-larminum lib. 2. de Rom. pont. cap. 25. Possuinum in refutat. Dauid Chytræi, & in app. sacro.

Quinta.

Sexta.

Hymnus glorificationis a quo institutus.

NOTÆ CANONVM SINGVLORVM.

Can. 1. Leontius causam dedit huic constitutioni.

Can. 1.] Huius Canonis faciendi causam dedisse videtur Leontius, qui accusatus de commercio cuiusdam iuuenulæ mulieris, iussusque proinde vt ab eius contubernio abstineret, seipsum castrandum dedit, quo ita libere eius commercio vti posset; & nihilominus tamen cum presbyter esset, depositus est, & ad Arianos defecit. Athan. de fuga sua in fin. & epist. ad solitarios. Aduersus abscessos igitur agens sancta Synodus, quos necessitas fecit eunuchos, excepit: damnat autem qui suapte sponte se castrauerunt. Vide quæ diximus in notis ad Can. apost. & Baron. num. 146.

Tales in clerum admittit Canon.] Verus, scilicet, vigesimus aposto-

ANNO CHRISTI 325.
 lorum Canon. Hunc Canonem hic citari declarat articulus, quo Synodus utitur: non enim dixit, *tales admittit* ὅμοιος ὁ κανὼν, id est, hic Canon: neque dixit κανὼν infinite ac sine articulo, sed dixit ὁ κανὼν, cum articulo, significans de noto ac vetere Canone se loqui, qui in nulla Synodo reperitur, sed tantum inter eos, qui ab apostolis traditi, & a Clemente conscripti sunt.

Can. 2.] Hoc Canone decernitur, vt neophyti, id est, recens Neophyti baptizati, non ordinentur episcopi aut presbyteri. Huic derogatum qui fuit in Ambrosio & Nestario, ad sedandos concitatos tumultus, & ob insigniorem aliquam personam. Vide quæ diximus in notis ad Can. apost. 79. Baron. num. 154.

Can. 3.] Occasione eadem qua primus, etiam tertius Canon Lex celibatus. sancitus esse videtur, quo vetatur, ne quis quouis prætextu apud se mulierem subinductam retineret aliam, quam vel matrem, vel sororem, vel amitam, vel suspicione carentem, nulla vxoris mentione facta: cuius sane nomen ante alias fuerat exprimendum, si ad rogationem Paphnutii, vt referunt Socrates & Sozomenus, de ea dubitatum esset. Quare verius est hoc Concilio ad rogationem Paphnutii non modo non liberum cuique relictum esse vti vxoribus post susceptos sacros ordines, vt mentiuntur Socrates lib. 1. cap. 8. & Sozomenus lib. 1. cap. 22. sed illud idem hic, sicut & in Concil. Arelatenfi 2. cap. 2. expresse vetitum esse, & absque controuersia ab omnibus obseruatum fuisse. Cuius obseruationis testis est S. Basilus epist. 17. ad Paregor. in addit. qui huius Canonis auctoritate nifus, non permisit septuagenarium senem secum habitantem habere mulierem, sed inquit: *Eiice illam ex adibus tuis, & trade in monasterium. Sit illa cum virginibus, tu inter viros ministra.* Lege, ait, *Canonem a sanctis patribus nostris in Nicæna Synodo constitutum, qui manifeste interdixit, ne quis mulierem subintroducendam habeat.* Vnde Hieronymus epist. 50. in fine. *Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentes; episcopi, presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in æternum pudici.* Vide Baron. anno 325. n. 148. & trib. seqq. item an. Domini 58. nu. 17. & 12. seqq. Belarm. lib. 1. de clericis c. 20. argumenti sexti solutione. Vide annotationes Francisci Turriani in Canonem 4. Nicæni Concilii infra.

An ad rogationem Paphnutii vti coniugii presbyteris vxorem habentibus permittitur fuerit.

Can. 4.] Citatur hic Canon in Synodo sanctorum patrum, qui conuenerunt ad sanctum œcumenicum Concilium Constantinopolitanum, epistola ad Damasum cum hoc additamento: *Vt singularum prouinciarum antistites vna cum finitimis, modo ipsis ita visum fuerit, episcopis.* Vide Theodoret. lib. 5. cap. 9. Baron. num. 155.

Canonis quarti additamentum quod sit.

Can. 5.] Constituitur hic, vt inter episcopos firma rataque perduret concordia, & vt bis in anno Concilia celebrentur secundum Canonem apostolorum 38. Vide quæ ibi notauimus, item Turri. annotationes in Can. 7. infra.

Can. 6.] Initium huius Canonis, quod tale est: *Ecclesia Romana semper habuit primatum;* in libris vulgatis deest: ita enim citatur a Concil. Calched. patribus act. 16. Cum hoc eodem initio extat

Canon sextus a Græcis mutilatus.

Concil. Tom. 2.

Gg ij

Explicatur
Canon lex-
tus.

Obiectio
quædam
refellitur.

Primatus
Petro eius-
que succes-
soribus a
Christo
collatus
fuit.

Rufini ex-
positio er-
ronea.

idem Canon a Dionysio abbate e Græco in Latinum translatus, vt refert Alanus Copus in 1. dialogo. intelligitur & explicatur his verbis: *Perpendimus omnem primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiqua Roma Deo amantissimo episcopo conseruari*: quali diceret: Sicut Petrus eiusque successor Romanus episcopus ac pontifex, ex institutione Christi diuino iure primatum consecutus est, & semper habuit, ac legitime vsurpauit; ita Alexandrinæ ecclesiæ episcopus omnium ecclesiarum dumtaxat, quæ sunt in tota Ægypto, primatum & auctoritatem, quam Meletius schismaticus impugnerat, iuste vsurpet: & non ex institutione Christi, sed ex concessione, ordinatione & institutione Petri, eiusque successoris Romani pontificis, qui omnes Ægypti prouincias per Marcum Petri discipulum, & Marci successores, huc vsque regere & gubernare conseruit. Cum enim Christus ipse instituerit in Petro pontificatum duraturum vsque ad finem mundi, Ioan. 21. fit, vt quicumque Petro succedit, a Christo pontificatum accipiat. Bellarminus lib. 2. de Rom. pont. cap. 12. Cum igitur ex apostolica traditione, ex Conciliorum generalium ac pontificum decretis & communi patrum consensu constet, solum Romanum episcopum Petro in episcopatu ac pontificatu succedere, fidem Christi impugnat, qui aliter quam a Christo Romanæ ecclesiæ primatum & pontificatum collatum esse affirmat. Si dicas; in Concilio Calchedonensi act. 16. legimus, quod Romanus pontifex primatum habuit a patribus Nicænis, ideo quod illa ciuitas toti orbi imperaret. Respondeo, illud decretum non esse legitime factum, quia legatis apostolicæ sedis absentibus, & postea reclamantibus latum est: ideoque a Leone pontifice aperte & damnatum & reprobatum. Et merito. Nicænum Concilium enim non attribuit Romano pontifici primatum, quasi antea non habuerit; sed agnouit eum habere, semperque habuisse. tacco quod S. Dionysius Alexandrinus episcopus apud S. Dionysium Romanum pontificem accusatus, eum iudicem agnouerit, eiusque sententiæ lubens meritoque 60. circiter annis ante Concilium Nicænum acquieuerit. Si ob eam causam, quæ a decreto allegatur, primatus Romanæ ecclesiæ foret collatus, oportebat etiam post, Mediolanensi, Treuirensi, & Nicomediensi, primatum ecclesiæ esse collatum; cum Mediolanum, Rauenna, Sirmium, Treueri, &c. sedes imperii multis temporibus fuerint. Bellarmin. lib. 2. de Roman. pontif. c. 17. Errant igitur omnes grauiter, qui putant hoc Canone Alexandrinam Romanæ adæquatam esse, cum a Romanis pontificibus diuersis, diuersi Alexandrini episcopi, Dionysius nimirum & Athanasius accusati & citati comparuerint, iudicioque eorum velut oraculo Spiritus sancti acquieuerint. Quod Rufini expositio hæc: Alexandrinus habeat curam Ægypti, sicut Romanus habet curam ecclesiarum suburbicarum, quæ Romanæ ecclesiæ diocæsi peculiariter præ ceteris sunt subiectæ; mala sit, erronea, & ex ignorantia profecta, patet: quia hoc Concilium, neque vt hic, neque vt in Concilio Carthag. 6. vel etiam in Calchedonensi, aut vt a Dionysio

ANNO
CHRISTI
325.

citatum reperitur, suburbicariarum ecclesiarum vsquam meminit. Accedit quod ipsa ratio inepta foret, si ita restringenda esset. Ante victoriam igitur nouantes nostri sæculi triumphant, quasi hoc loco definita fuerit Romanæ ecclesiæ iurisdictio, vt tantum præsit suburbanis ecclesiis. Baron. num. 134. Qui vero cum Balsamone sentiunt, hoc tempore & Romanum, & reliquos patriarchatus esse institutos, ipsique Romano totius occidentalis ecclesiæ dumtaxat curam demandatam esse, absurde sentiunt, vt patet ex epist. Nicolai primi, quam scripsit ad Michaelem imperatorem, quæ extat. Item patet ex superioribus. Vide præterea Baron. nu. 130. Bellarmin. lib. 1. de Romanis pontificibus c. 24. & lib. 2. c. 13. notas nostras ad epistolam Anacleti 3.

Balsamonis
interpretatio
quæ &
qualis.

Quoniam quidem & episcopo Romano parilis mos est.] Hæc verba corrupta sunt, ac proinde corrigenda sic: *Quoniam talis episcopo Romano consuetudo est:* ita legendum esse, Canon 16. quem ex Romanæ ecclesiæ scriniis Palchafinus B. Leonis I. pontificis maximi legatus ad Concil. Calched. attulit, aperte indicat. Vide Possuinum in app. sacro, verbo *Nicanum*.

Canonis
emendatio.

Quia consuetudo obtinuit.] Hierosolymitana ecclesia per annos quingentos fere vsque ad Iuuenalem eiusdem ecclesiæ episcopum, patriarchalis nomine, non re; honore, non potestate habita est; sic vt episcopus illius ecclesiæ quarto quidem loco in Conciliis sederit, verum nulli archiepiscopo vel episcopo instar aliorum patriarcharum præfuerit. ipsum autem Cæsariensi archiepiscopo Palæstinæ metropolitano, & Antiocheno patriarchæ, qui toti orienti præsidebat, subiectum fuisse, testantur Hieronymus in epistola ad Pamachium, Leo epistola 62. ad Maximum Antiochenum, Bellarminus lib. 1. de Romanis pontificibus c. 24. Nihil ergo magna Synodus Hierosolymorum ecclesiæ contulit, nisi vt honor qui ex antiquo vsu ei deferri solebat, iuribus & subiectione metropolitani saluis, eidem deferatur. Idque propterea, quod Hierosolymitana ecclesia mater omnium aliarum ecclesiarum (sic enim nominatur in epistola synodali Concilii Constantinopolitani œcumenici ad Damasum, quæ extat apud Theodoretum lib. 5. cap. 9.) appellata fuerit, adeoque non immerito ipsius ciuitatis episcopus eum honorem, vt inter apostolicarum ecclesiarum antistites federet, & in literis quoque ita nominaretur, antiquitus consecutus fuisse videatur. Baronius anno prædicto numero 139. Errat igitur Theodorus Balsamon non tantum hac in re, quod a patribus huius Concilii Hierosolymitanum patriarcham Romano, Alexandrino, & Antiocheno superadditum esse putet: verum & in eo, quod Constantinopolitanus patriarchatus eodem Concilio sit institutus. Quod Constantinopolitanus in Constantinop. I. & Calchedonensi Concilio non solum patriarchatum adipisci, sed etiam secundum locum inter patriarchales sedes obtinere conatus fuerit, verum est: ante Iustiniani autem tempora eundem id a Romanis pontificibus impetrasse, nullo authentico scripto probari poterit. Post annum Domini

Can. 7.
Hierosoly-
mitana ec-
clesia an &
quomodo
patriarcha-
lis.

Theodorus
Balsamon
redargui-
tur.

500. Iustiniani imperatoris opera, & Rom. pontificum permissio-
ne, nullo amplius reclamante, Constantinopolitanum & Hierosoly-
mitanum episcopum in numerum patriarcharum relatos fuisse con-
cedo, vt patet ex iis quæ dixi supra in notis ad epistolam Anacle. 3.
Vide Bellarm. lib. 1. de Rom. pont. cap. 24.

Can. 8.

Accusatio No-
uatiani
de Concilio
Nicæno
sententia.

Imperatoris
Constantini
facetum re-
sponsum.
Plures epi-
scopos in
vna ecclesia
esse, prohibi-
bitum.

S. Augusti-
ni prædecesso-
re adhuc vi-
uente epi-
scopus or-
dinatus
fuerit.

Can. 10.
Indulgen-
tia lapsis
dari solita.

Si qui voluerint.] Nouatianis ad ecclesiam redire volentibus, cer-
tis quibusdam conditionibus expressis, ianua adaperitur. Causam
præbuit Acesius Nouatianorū ecclesiæ episcopus, qui ab imperatore
rogatus, an idem quod de fide in Christum, & festo Paschatis cele-
brando, patres Concilii definiuissent, ipse crederet; a Sozomeno lib.
1. cap. 21. respondisse scribitur; *Nihil noui decisum esse, Concilique
decretum laudasse. Sic namque se ab ineunte ætate didicisse, tum creden-
dum, tum festum agendum esse.* Quæsitus secundo, cur ergo se a catho-
licorum recte credentium communione segregaret, causamque in
peccatores & immundos, quos ille reciperet, reiecit: *Imperator,*
inquit Sozomen. *accepto sermone dixit: (fatuum ironice deridens)
erigito tibi scalam Acesi, & tu solus in calum ascendito.*

Vt in vna ciuitate non videantur duo episcopi esse.] A patribus Nicæ-
ni Concilii edita synodali constitutione prohibitum fuisse, vt plu-
res, quam vnus, episcopi sint in vna ciuitate, ex Innocentii Ro-
mani pontificis epist. quæ extat apud Sozomen. lib. 8. cap. 26. aperte
constat, qua in causa S. Chrysostomus aduersus eos qui in locum
viuentis alium episcopum creassent, Nicænum Canonem id prohibi-
entem citat. Augustinus etiam epist. 110. & alibi se per ignorantiam
excusat, quod Valerio prædecessore suo adhuc viuentem, contra Ni-
cæni Concilii Canonem prohibentem, ne duo sint in vna ciuitate
episcopi, ordinatus fuerat. Verba illius hæc sunt: *Adhuc in corpore
posito beatæ memoriæ patre & episcopo meo senæ Valerio, episcopus ordinatus
sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam.*
Quod autem subiungit ibidem, B. Valerium eandem prohibiti-
onem ignorasse, his quæ in vita S. Augustini cap. 8. refert Possidius,
plane repugnat. Ille enim scribit Valerium corpore & ætate infir-
mum, ne suæ ecclesiæ sacerdos episcopali munere & officio, pro-
pter admirabilem doctrinam ac pietatem, dignissimus, ab aliis ci-
uitatibus episcopo carentibus eriperetur, secretis literis apud pri-
matem episcopum sedis Carthaginensis egisse, imbecillitatem cor-
poris sui, ætatisque grauitatem allegasse, & obsecrasset, *vt Hipponen-
si ecclesiæ ordinaretur episcopus, qui suæ cathedræ non iam succederet, sed
consecraretur Augustinus.* Atque ita rescripto impetrasset,
quod venerabilis senex exoptauit. Sunt qui præter ea quæ hic ponū-
tur, hac de re singularem constitutionem, iniuria temporis & Aria-
norum cum multis aliis deperditam, editam fuisse, non citra pro-
babilitatem, vt supra diximus, coniiciunt. Vide Baron. tom. 5. an.
395. num. 31. & 32.

De his qui præuicati sunt.] Hoc & sequente Canone statuitur,
vt pro animi ardore, quo quis suscepit iniunctam poenitentiam
peragere, episcopus illi indulgentiam præstare possit, ne præstitum

ANNO
CHRISTI
325.

integrum tempus persolvere teneatur. Qui hanc ob suorum facinororum magnitudinem se consequi posse distidebant, commendatitiis sanctorum, qui fidei causa in carcere detenti essent, literis, de quibus supra in Concil. Eliberit. plura diximus, eam promereri studebant. Tertullianus ad martyr. cap. 1. scribens, indulgentiam pacem nominans, sic ait: *Quam pacem quidam in ecclesia non habentes, a martyribus in carcere exorare consueverunt.* Sanctus Cyprianus multis in locis testatur, quod martyres in gratiam lapsorum libellis supplicibus ad episcopos transmissis, frequenter pro humilibus & sincere poenitentibus indulgentiam obtinuerint; quandoque etiam si pro talibus intercederent, quibus vigor sacerdotalis ignoscendum non esse iudicabat, nihil impetrasse. Vide Baronium anno 58. numero 39.

Inter audientes habeantur.] Catechumeni cur appellentur audientes; item quid sit, quod hic dicitur communicare sola oratione, sine oblatione vel cum oblatione communicare, vide quæ diximus in notis ad Concil. Ancyran. Can. 4.

Deposito militia cingulo.] Non omnis militia, ut calumniatur hæretici, hic prohibetur; sed ea dumtaxat, quæ est signum idololatriæ. Olim enim cingulum militiæ fuit res magni honoris & commodi, propter magna privilegia militibus concessa: & propterea antiqui imperatores ethnici, persecutionis tempore, cingulum militiæ iis qui Christiani erant, fidemque negare recusabant, ut patet apud Eusebium libro 8. capite 4. libro 9. capite 10. auferre & exauctorare consueverunt. Quam ob causam cum plures Christianorum militum ardore fidei cingulum abiicerent, sine honore potius quam fide vivere malentes: ac demum posteaquam mundi & honoris tentationibus deuicti essent, idem cingulum, parati deinceps fidem eiurare, vicissim ambirent, Concilium iisdem severam hanc poenitentiam imposuit. Vide Bellarminum libro 2. de Concil. cap. 8.

De his vero qui recedunt ex corpore.] Constituitur ne poenitentibus in extremo periculo vitæ constitutis communicatio, quæ viaticum appellari solet, denegetur. Huic Canoni primum Eliberit. Concilii non obstare, prolixè ostendimus supra in notis ad eundem primum Canonem Concil. Eliberit.

Pervenit ad sanctum Concilium.] Apud Rufinum lib. 10. hist. cap. 16. quædam pars Canonis, quæ hic nusquam extat, reperitur, qua iubetur ut in absentia presbyterorum diaconi eucharistiam porrigant. Cum itaque Canones, quos Rufinus descripsit, sint veri & authentici Canones Nicæni Concilii, ut testatur S. Cyrillus in epist. ad Concil. Carth. quæ extat in fin. act. Concil. Africani, merito hæc particula Canonis, quam Kemnitius ideo in dubium reuocare contendit, contra eundem annotanda est & obseruanda. Et præcipue etiam propterea, ut huius Canonis, & præcedentis, auctoritate & ratione discat & agnoscat, olim in ecclesia eucharistiam extra sacrificium in usum infirmorum præservari solitam fuisse. Vide

Can. 11.

Can. 12.

Quæ militia hoc Canone prohibita. Cingulū militiæ quid. Causa sancti huius Canonis.

Can. 13.

Poenitentibus in agone constitutis communionem non esse denegandam.

Can. 14.

mutuus est.

Eucharistia olim extra sacrificium præservata.

Can. 19.
Pauliani
an rebapti-
zandi.

Bellarminum libro 4. de euch. capite 4. Possuinum in app. sacro. *Si qui confugiant ad ecclesiam.*] Pauliani, reliquiae & sectarii Pauli Samosatani, de quo supra in Concil. duobus Antiochenis pluribus egimus; hi, si ad ecclesiam redire contendant, rebaptizari iubentur, non ut iterato baptismo abluantur, sed quod horum ministerio baptisma ipsis collatum initio nullum fuerit, ideo quia forma eadem qua vitur ecclesia, per expressam scilicet S. Trinitatis inuocationem, non fuerit administratum. Nam in fide S. Trinitatis, quod necessario fieri debet, haud dubie non baptizarunt, qui Christum purum hominem esse docentes, gloriosissimae Trinitatis mysteria abnegarunt. Id quod de Nouatianis tempore Stephani pontificis contra Africanos constitutum fuit, huic Canonis nihil obstat. Hi enim forma legitima baptizati ante fuerant, ideoque ipsos per iteratum baptismum in ecclesiae communionem recipere, sacrilegum fuisset, iuxta ea, quae hac de re copiose scripsimus in notis ad Canonem apost. 46. & seqq. in Concil. Afric. 3. & Can. 8. Concil. Laodicensi supra.

Cur Noua-
tiani non
sint rebapti-
zandi.

Diaconissa.] Diaconissa quae, & cur sic appellatae fuerint, vide quae notauimus ad Can. 11. Conc. Laodicensi.

Causa addi-
tae appendi-
cis.

Quoniam sunt in Dominica die.] Die Dominico Quartadecimari resurrectionis Dominicae immemores genua flectebant non aliter, quam reliquis diebus profectis. Itaque horum occasione ad decretum de celebrando Paschate, haec appendix addita fuit, ut sanctum diem Dominicum omnes aequis ritibus peragerent, memoresque se cum Christo resurgente, a morte animae resurrexissent in spem vitae aeternae, omnes fideles die Dominico stantes vota persoluerent. Vide Baron. an. 325. num. 115.

DE SVBSCRIPTIONIBVS.

Ofius, Vi-
tus ac Vin-
centius le-
gati pontifi-
cis.

De numero episcoporum eorum qui huic Concilio interfuerunt, supra egimus in principio: hoc loco de celebrioribus qui eidem praesentes adfuerunt, pauca subiiciemus. Inter eos qui subscripsisse leguntur, Ofius Corbudensis occidentalis ecclesiae in Hispania episcopus, vir doctissimus, virtutum praestantia, in rebus agendis dexterritate, prudentia, & confessionis gloria clarissimus, Siluestri pontificis personam gessit, eiusque legato primario fungitur cum Vito & Vincentio Romanae ecclesiae presbyteris. Vide ea quae diximus supra verbo *Oecumenicum*. Item quae de Ofio diximus in notis ad subscriptiones Concil. Elibertini.

Alexandri-
nus patriar-
cha.

Alexander patriarcha Alexandrinus, vniuersae ecclesiae catholicae clarissimum decus & ornamentum, innumeris ferme sanctorum elogiis praedicatus, totius agminis quasi dux, ille est, qui primus omnium aduersus Arii impietatem & blasphemiam sublime vexillum erexit. Vide notas vtriusque Concilii Alexandrini supra praecedentis.

Antioche-
nus patriar-
cha.

Eustathius Antiochenaec ecclesiae primatum tenens, propter insignem virtutum ac doctrinae excellentiam, ex Bercoensi ad Antio-

tio-

ANNO CHRISTI 325.
 tiochenam ecclesiam translatus, celeberrimus fidei confessor, pro fide exulans, & demum in exilio occumbens, ex tot tantisque sanctissimis episcopis delectus est, vt in eodem sacro Concilio publicas Deo gratias ageret. Hic est, qui, vt ait B. Hieronymus, clarissima tuba in aduersarios bellicum cecinit. Vide quæ diximus supra de confeslu episcoporum, verbo *Trecentorū*. Item notas ad epist. Anteri.

Macarius Hierosolymitanæ ecclesiæ patriarchali honore venerandus antistes, quartum locū post legatos Pontificis occupans, ipsis Arianis attestantibus, acerrimus fidei Nicænæ propugnator extitit, ideoque ab ipso Ario apud Eusebium Nicomediensem in crimen adductus.

Macarius Hierosolymitanus episcopus.

Potamon Heracleæ in Ægypto episcopus ille est, qui in persecutione Maximini, illo nimirum certamine, quo Eusebius Cæsarensis episcopus Potamonis concaptiuus sibi de oculo effodiendo metuens, præsidique obtemperans, timore mutilationis fidem abnegauit, ob egregiam Christi nominis confessionem altero oculo effosso priuatus, atque ita pro Christi nomine sacris stigmatibus condecoratus, tandem post Meletium contemptum, causam eius desertam, postque Arii hæresim grauiter impugnatam, sub Philagrio Ariano præside sæuissimo, infracto animi robore martyrium consummauit.

Potamon.

Eusebius Pamphilidem negat.

Paulus Neocæsareæ episcopus, qui tempore persecutionis Licinii ob insignem fidei confessionem manuum, neruorum, & quod magis horrendum est, genitalis membri ferro candente admoto combustionem, vt scribit Theodoret. lib. 11. cap. 7. perpeffus, de impietate prostrata victoriæ trophæum secum portauit.

Paulus Neocæsareensis.

Iacobus Nisibenus in Mesopotamia episcopus, vir plane apostolicus, scripto & doctrina celebris, & mortuorum suscitator, fidei sub Maximino insignis confessor.

Iacobus Nisibenus.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ antistes, columna ecclesiæ ab Athanasio nominatus, angelicæ vitæ imitator, propheticæ spiritu commemorabilis, qui dum iter haberet ad hanc Synodum, Gregorii Nazianzeni patrem & baptismo lustrauit, & futurum episcopum denuntiauit. Testis est Gregorius Nazianzenus orat. in funere patris habita. Sanctus igitur Basilius memoria lapsus est epistola 82. qua Hermogenem Leontii successorem huic Concilio interfuisse scribit.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ episcopus.

Aristeus episcopus Armeniæ, quem rectius Arostanem nominaueris, successor illius Gregorii Armeni, qui regem maioris Armeniæ ad fidem conuertit, eumque cum imperatore Constantino ad idololatriam destruendam, & Christianam religionem propagandam incitauit. Errat igitur Nicephor. lib. 8. cap. 14. vbi ait, Gregorium Arostanis prædecesorem huic Concilio interfuisse.

Aristeus Armeniæ episcopus.

Eutychnus Amasenus episcopus, Basilei martyris successor, ab ipso secundum præcedentes prophetias designatus.

Eutychnus.

Theophilus.] Præsentia & subscriptio Theophili Gothorum episcopi indicat eos qui apud Gothos Christiani erant, tempore

Concil. Tom. 2.

Hh

huius Nicæni Concilii omnes catholicos fuisse, & permanisse tales usque ad Phritigernis defectionem, qui in gratiam Valentis imperatoris mendacio Eudoxii Ariani, nullam differentiam inter catholicos & Arianos esse asserentis, deceptus, cum quibusdam tantum catholicis a vera & orthodoxa fide ad Arianismum defecit. Vnde patet verum esse quod ait S. Augustinus lib. 18. ciuit. cap. 52. *Rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Christianos crudelitate mirabili, cum ibi non essent nisi catholici, quorum plurimi martyrio coronati sunt.* Adeoque falsum esse, quod scribit Sozomenus lib. 6. cap. 38. eos qui in persecutione Gothica, authore Athalarico excitata, martyrium subierunt, Arianos fuisse, imperioque Phritigernis Ariani paruisse. Illud etiam quod ibidem de Gothorum prima ad fidem conuersione per Vulphilam facta, eorumdemque cum eodem Vulphila a fide catholica defectione tempore Constantii imperatoris, & Concilii Constantinopolitani primi, peracta scribit, commentitium esse, hoc eodem argumento conuincitur.

Inter celebriores, quorum nomina subscripta non sunt, primas iure meritoque tenuit

Paphnutius
miraculis
clarus.

Paphnutius Thebaidos superioris episcopus, apostolicis miraculis clarus, qui verbo demones fugabat, ægros sola oratione curabat, cæcis visum reddebat, & paralyticos ad stabilitatem corporis reuocabat; ideoque sub persecutione altero oculo orbatus, & sinistri poplitis excisionem passus est. Hunc Constantinus in tanta veneratione & affectu habuit, vt sæpius eum intra palatium euocatum complecteretur, & oculum illum, qui illi in confessione fidei euulsus erat, auidioribus osculis demulceret. Ita Rufin. lib. 1. cap. 4. Socrat. lib. 1. cap. 7. & 8.

Spyridon
confessor.

Spyridon Tremithuntis, alias Irimithuntis, in Cypro episcopus, ob insignem fidei confessionem, post dexteri oculi euulsionem, & sinistri poplitis succisionem, ad metalla damnatus, multorum mirabilium operum patrat, & sacrarum scripturarum admirabilis propugnator, celeberrimus huius Concilii defensor, Theodoreto & Rufino attestantibus, eidem interfuit. De quo duo hæc memoratu dignissima sunt. Primum, quod philosophos & sophistas, qui ob famam tam celebri Conuentus, ad ostendendas ingenii sui vires, & ad insultandum Christianæ religioni, ad Nicæam conuenerant, admirabili quodam modo confutauerit. Alterum hoc memorabile est, quod ex homine agresti & ouium custode episcopus creatus, Triphyllium virum eloquentissimum, quem ante ad fidem Christi miraculis perduxerat, in Synodo perorantem, & loco verborum Christi, *Tolle grabatum tuum*, dicentem, tolle lectum tuum humilem, obiurgauerit ideo, quod verbis Christi vti dedignaretur, & eloquentia efferretur. Sozom. lib. 1. cap. 11.

Spyridon
scripturæ
defensor.

Alexander
episcopus
philosophos
clin-
guauit.

Alexandrum Constantinopolitanum episcopum huic Concilio interfuisse, eisdemque philosophos, de quibus supra, solo verbo elingues reddidisse ac confutasse, scribunt Rufinus libro 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 7.

ANNO
CHRISTI
325.

Nicolaum episcopum Miræ in Lycia, cuius sanctitas illustri exemploque loco semper fuit, cum aliis pluribus sanctitate ac doctrina conspicuis episcopis interfuisse, ex probatissimis aliis scriptoribus ostendit Baronius anno 325. num. 20. vsque ad 47. inclusivæ.

Nicolaus
Mirensis.

Adde, quod sicut olim cum venissent filii Dei, ut assisterent coram Domino, inter eos satan etiam adfuit; ita, in hoc eodem sanctissimo patrum confesso astitit idem diabolus in membris suis hisce: Eusebio Nicomediensi episcopo, Eusebio Cæsareensi, Paulino Tyri, Theognidi Nicæno, aliisque pluribus, quos recenset Baron. hæreticis, qui licet magna ex parte huic Concilio subscripsisse legantur, tamen cum id in gratiam imperatoris non tam veritatis, quam gloriæ & dignitatis suæ amore fecerint, ut constat ex iis quæ supra diximus, verbis *contra hæreses Arianorum*, certum est, quod supra diximus, eos hac Synodo absoluta euectigio fidem præuaricatos, Arium secutos esse. Vide Baronium num. 40. & 41. Posseuin. in app. sacro, verbo *Nicanum Concilium*.

Qui hæretici
Concilio
interfuerint.

Quod duos episcopos iam vita defunctos huic Concilio per miraculum subscripsisse scribunt Gregorius presbyter in orat. de magna Nicæna Synodo, & Nicephorus lib. 8. c. 23. quodque de Acetio Nouatianorum episcopo lib. 1. hist. eccles. cap. 7. refert So- crates, ex eo de fide suspectum redditur, quod Athanasius, Hilarius alique plures, qui nihil plane intactum reliquerunt, quo insultantem Arianam hæresim oppugnare possent, harum historiarum nullam mentionem fecerint.

An post
mortem
quidam
Concilio
subscri-
pserint.

DE FINE CONCILII.

Absoluta Synodo, patres Concilii per literas ad Siluestrum Romanum pontificem scriptas, constitutionum suarum, iuxta Canonem apostolicum, quo, ne decreta aliqua absque sententia episcopi Romani in ecclesia fanciantur & promulgentur, prohibitum est, ut refert Socrat. lib. 2. cap. 13. confirmationem petunt, & impetrant: de qua confirmatione in notis ad Concil. Roman. 3. quod sequitur, plura dicemus infra. Epistola synodalis ad Siluestrum, & Siluestri ad Synodum, extant apud Pisanum lib. 4. Eusebius deinde oratione quadam habita, Constantinum imperatorem laudat. Imperator vero episcopos omnes, ob insignem victoriam contra hostes ecclesiæ obtentam, munificentissime excepit, eosque amplissimis muneribus donavit: clericis, virginibus & viduis per multas prouincias certum frumenti numerum suppeditari mandauit: dexteros oculos episcoporum in persecutione effossos pie exosculatus est; certo sibi persuadens, se sanctorum stigmatum exosculacione sacratissimam benedictionem consecuturum. Tandem, quos summis fauoribus & studiis persecutus fuerat, admonitione pietatis & amoris plenissima ad pacem & concordiam tranquille conseruandam, præuia, singulos a se dimisit. Vide Baronium anno Domini 325. num. 171. & sequentibus.

Quid abso-
luta Syno-
do gestum
fuerit.

Concil. Tom. 2.

Hh ij

CANONES
CONCILII NICÆNI LXXX.
EX ARABICO IN LATINVM CONVERSI
& recogniti
A FRANCISCO TURRIANO SOCIETATIS IESV.
PROOEMIUM.

FVISSE alios Canones in magna Synodo Nicæna editos præter 20. qui adhuc Græce extant, quia Magdeburgenses in Centuria 4. cap. 9. de Synodis negant, ceteris testimoniis, quæ sunt infinita, prætermisissis, satis Africani episcopi testantur. Illi enim nisi hoc certum, & explorate cognitum habuissent, nunquam sic ad Bonifacium pontificem scripsissent, quia in nullo codice Græco eos reperire possent, desiderare se vehementer, ut ex ecclesiis orientis opera & studio ipsius Bonifacii sibi mitterentur, de reliquis Canonibus loquebantur: 20. enim iam habebant a Cyrillo Alexandrino, & Attico Const. missos, & in Concilio Carthagenensi sexto recitados. Cur autem viginti illi ubique fere & omni tempore seruari fuerint, reliqui vero minus, non potest alia esse causa, nisi sæpissime descriptos fuisse, ob maiorem eorum in ecclesiis usum & necessitatem, quam reliquorum. quod facile intelligi potest, si quis omnes eos inter se conferat. De numero autem testatur Athanasius in epistola ad Marcum pontificem, fuisse 80. qui postea consilio patrum Concilii Nicæni in 70. sententias redacti fuerint. Quod quidem ita facile fuit, ut 70. sententias, quas Zephyrinus scribit in epistola 1. a sanctis apostolis constitutas esse, in 85. Canones apostolorum distribuerint. Fuisse vero Nicænos Canones e Græco in Arabicum translatos, quia testes habere non possumus, tota res ad coniecturas & signa, quibus veritas illustrari solet, traducenda est. Coniecturæ autem capiendæ sunt a causis, a temporibus, a locis, a personis, a Canonibus ipsis. Quis enim cum ratione dubitare possit, quin Alexander archiepiscopus Alexandrinus, qui magnæ Synodo interfuit, illos ipsos Nicæne Synodi Canones ex integro & incorrupto exemplari Græce descriptos secum Alexandriam reuersus attulisset, & in ecclesia sua diligenter seruari curasset? Sed cum lingua Græca non esset prouinciis Alexandriae, & Aegypti, & Pentapolis vernacula, sed Arabica, quis rursus non iudicet ad

ANNO
CHRISTI
325.
X.
V.
præ-
s in
sunt
nim
sic
reco-
rien-
quis
Ale-
men-
tem-
usa,
sum
7, si
tha-
filio
qui-
epi-
tolo-
Ara-
con-
e est.
ocis,
pos-
gnæ
egro
re
Sed
pi,
t ad

pronidum pastorem pertinuisse curare, ut Synodus Nicæna, qua, ut beatus Athanasius ad Marcum pontificem scripsit, populus & derus imbuebatur, in Arabicum sermonem conuerteretur? Qui enim loquitur lingua, semetipsum, inquit, ædificat: qui autem prophetat, ecclesiam Dei ædificat. Sciebat Alexander, quod Apostolus ait: Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina? Sic pontifex Euaristus, cum decretum de forma nuptias celebrandi ad Africanas ecclesias misit, quia vulgus non intelligebat Latinam linguam, curauit, ut literæ suæ Latinæ in linguam Punicam transferrentur, quas literas prophetarum, id est, interpretum vocauit. Sic enim in vetustis & emendatis codicibus legitur prophetarum, & non præfectorum, ut alias a me notatum est. Et beatus Augustinus eadem ratione cum vellet ut sua cum Crispino Latina disputatio de rebaptizatis ab eo Mappaliensibus, ab illis ipsis Mappaliensibus, qui Latine nesciebant, intelligeretur, sic scripsit in epistola 173. Si voluntate sua Mappalienses in tuam communionem transferunt, ambos nos audiant, ita ut scribantur quæ dicemus; & a nobis subscripta eis Punice interpretentur. Hactenus Augustinus. Sed quomodo, dixerit quispiam, si Canones isti Nicæni ex eo tempore Arabice saltem seruati sunt, non potuit eos beatus Athanasius Alexandria reperire? Imo capitula Synodi Nicænæ combusta fuisse querebatur, & dolebat? At quis ignorat in reperiendis libris, siue ad delendum, siue ad seruandum, casum esse? Si qua Ariani 70. capitula Synodi Nicænæ combusserunt, ubique Canones Nicæni perierunt, neque viginti, quos semper Græce & Latine habuimus, & qui adhuc in omnibus ecclesiis extant, habere deberemus. Deinde quid interest, utrum hi Canones Arabici ab illis Græcis ab Alexandro ex Synodo allatis, an ab illis a Marco pontifice ad Athanasium postea missis profecti sint? Imo quid interest, curasse Arabicam interpretationem e Græco Alexandrum, qui primus Canones Nicænos Alexandriam ex Concilio attulit, an alium ex successoribus eius, aut etiam alium quempiam ex episcopis prouinciarum Alexandria, quibus, ut dixi, lingua Arabica vernacula est? Una enim ratio & causa erat prophetandi, id est, interpretandi Arabice, ut ecclesia, quæ alia lingua quam Arabica loquentem non intelligeret, ædificationem ex Canonibus Nicænis acciperet. Præterea, quod nos facere solemus, ut bonum auctorem ex Græcis utraque lingua, & Græca & Latina, pari diligentia custodiamus; ut si Græ-

cum casu aliquo amiserimus, supersit qui iacturam compenset: si Latinum, Græcus. Cum ergo illis temporibus, & illis potissimum locis, quibus Arius cœpit, omnem memoriam Synodi Nicænæ Ariani omni studio & vigilia delere studerent, quis non facile credat, dedisse operam episcopos Alexandria, ut Canones & acta Concilii Nicæni & Græce & Arabice scripta custodirentur? Vnde vero factum sit, ut diutius Arabici Canones seruati sint, quam Græci, in promptu est ratio, quia quo notior erat tunc, ac magis familiaris lingua Græca, ut nunc etiam, quam Arabica, eo facilius ab hostibus ecclesiæ, qui eos quærebant ad delendum, Græci, quam Arabici agnosci & deleri potuerunt. sed concedamus. Rursus dicet alius, translatos fuisse in Arabicum Canones Nicænos Græcos, unde scimus, aut probamus, esse hos Arabicos, illos Nicænos? hic iam non caremus testibus, ut coniecturis tantum agendum sit. testes enim sunt tum ipsi illi Canones Græci viginti qui extant, qui in his ipsis Arabicis seruntur; tum alii, quos antiqui patres testantur a Synodo Nicæna factos esse; quos quidem cum in his Arabicis reperiamus, quis eos non numerabit Nicænos? Qui vero nec ex illis viginti sunt, nec ex illis quorum testes habeamus Nicænos esse, si graues sunt, imo grauissimi, & illa magna Synodo digni, & plerique eorum cum aliorum Conciliorum Canonibus consentientes, quis supposititios esse dicat, nisi aliquis fastidiosè contentiosus, aut contentiosè fastidiosus? Dicendum est iam, quis nobis hos Canones attulit, & de interprete eorum ex Arabico, ut de omnibus ratio constet: nam hæc etiam scire auebunt, qui sunt paulo curiosiores. Igitur pater Baptista Romanus Societatis Iesu, cum esset Roma Alexandriam profectus comes Roderici Hispani patris reuerendi eiusdem Societatis Iesu a Pio quarto cum mandatis missi, ex libro patriarchæ Alexandria commodato, in quo erant etiam, ut affirmabat, acta Concilii, hos Canones manu sua exscripsit, & Romam attulit: quos cum Latine interpretatus esset, & cum domino Georgio archiepiscopo Damasceno natione Maronita contulisset; ego, qui vehementer desiderabam ne quid interpretationi desideraretur, dedi operam, ut Ioannes Senatus Alexandrinus mercator, qui eo tempore ex Melite insula huc aduenerat, & Arabicam linguam probe nouerat, ad recognoscendam & emendandam interpretationem adhiberetur: & quia non parum interesse putabam percunctari accurate & subtiliter, quam vim hoc aut illud verbum haberet, volui semper interesse, tametsi ut ego Ioannem intelligerem, & ille me, interprete Baptista opus erat.

ANNO
CHRISTO
325

Hos Canones, & hanc eorum interpretationem diu apud me retinui, & suppressi, quod maiore adhuc studio & industria limari eam cuperem. Sed cum reuerendus pater Pisanus nostræ Societatis Iesu eos flagitaret, multis de causis negare neque potui, neque debui, præsertim cum in inuestigandis magna solertia & sagacitate, & multiplici lectione colligendis actis, & Canonibus Nicænis, iam diu illum laborare intelligerem. Vt sus est ille arbitratus suo non omnibus, sed quibus pro ratione propositi & instituti sui visum est, & iis quidem non satis emendatis & integris. Ego interim cum magno adhuc desiderio tenerer priorem interpretationem cum alio si possem aliquando recognoscere & conferre, incidi in Paulum Vrsinum neophytum natione Turcam, qui quia erat studiis Arabicæ, & aliarum linguarum imbutus, & Latine, atque Italice mediocriter loqui didicerat, effeci quod volebam: recognita & collata sunt omnia, & correctæ non pauca. accessit ad hanc recognitionem aliud exemplar Arabicum vetustum ex bibliotheca pontificis Marcelli II. quod ita cum Alexandrino conueniebat, ut plane videretur utrumque ex eodem exemplari descriptum, licet in exemplari Marcelli aliquot paginas anteriores vetustas consumpsisset. Hos igitur Nicænos Canones eo numero & ordine, quo reperti sunt, ex Arabico translato quia multi desiderabant, neque laborem meum in eo negotio sumptum, nec alienam industriam in hoc studio positam amicis & studiosis inuidere volui. erit id etiam reuerendò patri Pisano, mihi in Domino carissimo, non ingratum modo, sed iucundum etiam & probatum. Vterque enim Canones Nicænos celebrare, & sempiternæ memoriæ mandare volumus; licet partim eosdem Nicænos numeremus, partim non eosdem, sed alios, in quo licuit quidem illi iudicium suum sequi, & quos in epistola Iulii primi & secundi Nicænos Canones legebat, in num. 70. sententiarum recensere: & mihi rursus licere existimaui, confiteri quidem illos Nicænos, sed extra hanc recensionem ponere, & dare illis locum in actis ipsis, quæ accuratissime scripta fuisse testatur beatus Athanasius in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ; & Photius Constant. legisse affirmat acta Synodi Nicænæ tribus voluminibus a Gelasio quodam scripta. mouit me etiam, quod legeram Isidorum siue Hispalensem, siue alium, in prologo collectionis Canonum audisse quosdam episcopos ex oriente, qui affirmabant vidisse ingens volumen actorum Synodi Nicænæ; in quibus aiebant iudicia querimoniarum & definitiones, ac constitutiones contineri. Vbi autem iudicia & actiones causarum tractantur, neces-

Primam editionem
Pisani intel-
ligit.

se est interdum, ut leges ecclesiasticae recitentur, & iudiciales sententiae inter actiones ipsas sanciantur, ut in actis Concilii Calchedonensis factum est, quae illi episcopi ex oriente ad exemplum actorum Synodi Nicenae scripta esse dicebant, ut perspicui potest in actione 12. ubi causa Bassiani & Stephani episcoporum ecclesiae Ephesiorum acta & iudicata est; & quia contra leges ecclesiasticas ibidem recitatas facti fuerant episcopi, priuati sunt. Item in actione septima, controuersia Maximi Antiochiae episcopi, & Ioannis Hierosolymorum de paræciis dirempta est. Ad acta igitur Synodi Nicenae semper arbitratus sum pertinere, quae Iulius in epistola prima ad orientales in Synodo Nicena statuta esse testatur de prerogatiua ecclesiae Romanae in Conciliis generalibus, in prouincialibus, in iudiciis & causis episcoporum, de appellationibus in iudiciis ecclesiasticis, & illa tam multa capitula, quae idem Iulius in rescripto contra orientales sumpta item ex Niceno Concilio affirmat & recenset, quae sunt omnia iudicialia. Imo ipse idem Iulius pertinere quidem ista ad acta Synodi Nicenae, & inde sumpta esse non obscure significasse videtur, cum recensio Capitulorum finem imponens, subiungit: Plura de his ideo non inserimus, ne vacuare, uilemve praedictam Synodum facere uideremur, aut fastidium legentibus, audientibusque prolixa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire uoluerit, in sacro nostrae sedis scrinio, & ea quae praediximus, inuenire poterit, &c. cum dixit, ne vacuare, uilemve facere praedictam Synodum uideremur, perfecta acta Synodi intellexit: non enim Synodus in Canonibus tantum consistit, alioqui nullae Synodi essent, quae nullos Canones composuerunt. neque rursus si totos siue 70. siue 80. Canones Synodi Nicenae Iulius recitasset, continuo totam Synodum exinanisset, uilemve fecisset, cum Canones separatim etiam ab actis Synodi ferri soleant. Deinde cum dicit Iulius: si quis his ampliora, & abundantiora scire uoluerit, in sacro nostrae sedis scrinio inuenire poterit, non potest dubitari, quin ad acta hoc retulerit; in Canonibus enim non copiose, sed breuiter & strictim agitur. loquitur ergo mea quidem opinione Iulius de legibus siue Canonibus ecclesiasticis, quas decisiones uocant, quae erant per acta & actiones causarum tamquam sanguis per uenas corporis fusus: nec enim iudiciales decisiones aptius collocari poterant, quam inter causas ipsas, & causarum actiones quae in actis continebantur. Confirmat hoc quoque illud Nicolai I. dist. 19. c. Si Romanorum: praesertim, inquit, cum Synodalia gesta, inter quae ipsi Canones statuti sunt, in codice Canonum

ANNO
CHRIST
336ANNO
CHRIST
336

ANNO
CHRISTI
325.

num non habeantur. Hoc ipsum testatur etiam Theodorus Balsamon Canonum Synodorum Græcarum interpres, qui acta Concilii Nicæni legit. Is ergo explanans primum Canonem Synodi Antiochenæ in eos qui Canonem Concilii Nicæni de celebratione Paschæ non seruant; hoc, inquit, in Canonibus Nicæni Concilii non est inuentum, sed in actis primæ Synodi inuenitur. In illis actis continebatur quoque ille Canon de appellationibus, quem Zosimus pontifex Nicænum esse in 6. Synodo Carthaginensi testatur, qui fuerat post Nicænum Concilium in Synodo Sard. c. 7. renouatus. ad eadem acta referendi sunt Nicæni Canones de generibus non ordinandorum, de penitentibus in epistola 6. Innoc. ad Agapetum Macedonium, & de aliis in epistola 24. ad Synodum Toletanam, & de bigamis in epist. Ambros. 82. & si qui alii sunt, de quibus auctores meminerunt, quos reuerendus pater Pisanus in libro suo de actis & Canonibus Synodi Nicæne diligenter & erudite notauit. De primo autem Canone ex 20. Græcis, qui in his ex Arabico desideratur, arbitror dicendum esse, aut illud de eunuchis non ordinandis in primo ex Arabicis, de insanis & energumenis item non ordinandis, ab interprete e Græco in Arabicum per negligentiam prætermissum esse, ut accidere solet interpretibus: aut illud de insanis & energumenis eadem negligentia prætermissum in Græco ab eo qui descripsit. quod vero factum est initium descriptionis Canonum a Canone de non ordinandis, valde apposite factum mihi videtur, ut in ecclesiasticis regulis illæ prius collocentur, quæ sunt de prohibendis ordine ecclesiasticorum, ad quos ecclesiasticæ regulæ, siue Canones in primis pertinent. Alter Canon est in Græcis viginti, id est, 14. de catechumenis lapsis per breuis, qui in his quoque ex Arabico cum illo de eunuchis deest; quod culpa etiam interpretis fieri potuit. reliquos Canones Synodi Nicæne Græcos facile est in his ex Arabico notare; tametsi aliquos *καὶ ἰνὸν* Græce, Arabice vero eosdem pleniores. Si quis vero ita delicatus sit, ut quia ex barbara lingua interpretatio Latina Canonum Nicænorum facta est, paruifaciendos esse existimet; aut quia aliæ non paucae aliorum argumentorum & librorum interpretationes incertæ, ac sine auctoritate ferri soleant, hanc quoque interpretationem Arabicam talem esse arbitretur, non puto cum eo contendendum esse: quæ pacis sunt, sectemur, inquit Apostolus, & quæ ædificationis sunt, custodiamus, dicamusque istis, quod idem Apostolus Thessalonicensibus scripsit. Prophetias nolite spernere, omnia probate; quod bonum est, tenete: interpretationes enim in scriptura prophetiæ quoque, licet homonymæ,
Concil. Tom. 2.

dicī consueverunt. Ego ita sentio, cum omnia, quæ in his Canonibus sunt, recte expensa, & accurate recognita erunt, nihil fortasse reperietur, quin probatum & magna illa Synodo Nicæna dignum appareat. Sed satis hactenus præfati sumus: reddamus iam Canones Nicænos, quibus, cum opus esse visum est, annotationes quasdam adhibuimus.

CANONES.

De iis, qui fuerunt insani, aut energumeni, non ordinandis.

CAPVT I.

IVBEMVS, vt insanus non fiat clericus, nisi cum lægotauit, & opus fuit calidam medicinam facere, vnde in melancholiam incidit. huius infaniæ cum non sit causa in ipso, neque sit ex dæmone habitante in eo, non prohibet ingredi in clerum, neque cogit exire. Quare iubemus, vt dæmoniacus non possit admitti ad clerum.

33. c. Maritum. c. communiter. c. clerici, 15. qu. 1. c. fi. Can. apost. 78. Concil. Aurel. c. 16. Quia in eo qui fuit energumenus, semper suspecta est *ἀνασπία*, vt Dionysius Arcopag. vocat, id est, mollitia animi, quæ fecit, vt idem ait, vt iste terroribus dæmonis succumberet, idcirco non potest ordinari. Similis suspicio est redeuntis ad insaniam, cum non ex accidenti, vt febri, vel medicina calida extitit causa, sed ex ipsius natura.

De seruis non ordinandis.

CAPVT II.

Si quis fidelium fuit seruus alicuius gentilis, a quo diligebatur, quia fideliter & diligenter res domini sui custodiebat; postea vero, quia dura seruitute premebatur, inuito domino recessit; non potest iste admitti ad clerum nisi a domino libertate donetur, & sit iudicatus dignus.

Dist. 94. c.
nullus. c.
nulli. &
multa alia
c. ibid. de
eadem re.

ANNO CHRISTI 325
De neophyitis in fide non ordinandis ordine sacro antequam scientiam scripturæ sacre habeant : & de conuictis post ordinationem de peccato graui, cum ordinatore deponendis.

CAPVT III.

Qui recenter baptizatus est, & veritatem suæ fidei nescit, non erit episcopus, neque presbyter, neque diaconus, donec possit scire & intelligere libros sacros, & perfectum habitum, ac fructum spiritualem in corde suo producat; qui si ad maturam ætatem non peruenit, non potest ad gradus iam dictos admitti. Quod si episcopus aliquem cito * ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauius postea reperiatur, & duo, aut tres testimonium dicant, vterque deponendus est, & ordinator, & ordinatus; quamuis ordinatus sit presbyter, aut episcopus; qui etiam a Synodo excommunicatur, vt meritus est.

Can. Nic. Græc. 2.

Leo epistola 85. Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorẽ tribuere non probatis?

De cohabitatione mulierum prohibita episcopis, presbyteris, & diaconis propter calibatam.

CAPVT IV.

Decernimus, vt episcopi non habitent cum mulieribus; neque presbyter, qui * viduus est; nec illas comitentur; neque familiarem consuetudinem cum eis habeant, nec in eas studiose aspiciant. Idem decernitur de omni sacerdote cælibe, idem que de diaconis, qui sine vxore sunt. Hoc autem intelligendum est, siue mulier pulcra sit, siue deformis, siue puella virgo, siue ancilla adolescens, aut natu grandis, siue puella orphana prætextu e-

Can. Nic. Græc. 3. Epitome huius ex Arabico Carthag. 3. c. 4. Græc. Carth. 2. c. 2. Lat. Apost. c. 26. Calched. c. 14. Cle. epif. 1. Conc. Elib. c. 33. Agath. 8. Toler. 3. c. 1. Hilar. in Syn. c. 2. Syr. ep. 1. c. 6. Innoc. epif. 3. c. 1.

Concil. Tom. 2.

Ii ij

Aurel. 4. c.
17. Aurel. 5.
c. 4. Tur. 2.
c. 20. An-
ti-
si. c. 20.
Leo epist.
70. & epist.
90. c. 3. Za-
char. epist. 6.

ducandi eam propter caritatem. Siquidem diabolus huiusmodi armis religiosos, episcopos, presbyteros & diaconos occidit, & immittit eis ardorem libidinis. Sin autem fuerit anus & proeclatæ ætatis, aut mater, aut soror, aut amita, aut auia, licebit cum eis habitare, quia tales personæ alienæ sunt ab scandalo suspitionis.

* Non permittit hic Canon, ne quis erret, sic istos habitare cum vxoribus, cum ait, neque presbyter viduus, vt vxoribus vti liceat; imo concedit vt cum eis habitent, quia non licet eas prætextu religionis excludere, iuxta Canonem apostolorum 5. sic tamen habitare concedit, tamquam cum sororibus: vt, sicut Apostolus ait, qui habent vxores, sint tamquam non habentes. etenim si præter anus non suspectas propter ætatem proeclatam, & præter matrem, sororem, amitam & auiam, non suspectas propter magnam cognationis propinquitatem, reliquas mulieres tamquam suspectas Canon excludit a contubernio clericorum sacri ordinis: ergo quas in contubernio relinquit Canon, liberas esse vult a suspitione; propter hanc enim causam, vt dixi, relinquit matrem, sororem, amitam & auiam: igitur propter eandem causam, sublata scilicet suspitionis, relinquit presbyteris & diaconis vxores. vt enim æquum est non suspicari propter vinculum propinquitatis naturalis, & propter mulieris senectutem; ita quoque æquum est non suspicari propter religionem ac reuerentiam ipsius ordinis sacri, nisi cum aut vita ipsa non est grauis & sancta, aut ætas vxoris periculosa. Denique comprehensum esse in his gradibus sacri ordinis calibatum, testis est epistola beati Basilii canonica ad Gregorium presbyterum de excludenda muliercula propter suspitionem, & includenda in monasterium: in qua epistola hunc Canonem Nicænum citat. fuisse autem vxorem, cum qua habitare prohibet, argumento est & quidem certissimo, quod eam iubet includere in monasterium, sicuti Canon quadragesimus octauus Synodi sextæ iubet, vt post ordinationem episcopi, vxor eius in monasterio collocetur. Denique contineri in hoc Canone Nicæno legem continentia sacri ordinis a propriis vxoribus, antiquissimum & grauissimum testimonium est Synodi secundæ Arelat. cap. 2. hæc enim Synodus illis temporibus Synodi Nicænæ habita hunc Canonem renouans, ac magis explicans, si quis, inquit, de clericis a gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conuersam suam vxorem habere præsumpserit, a comunione alienus habeatur. conuersam vocat, quia ex quo sacra ordinationi mariti consensit, carni renuntiauit, & ex vxore facta est soror, vt ipse ex marito frater, iuxta Canonem Concilii Tur.

ANNO
CHRISTI
325.

secundi. Quisquis est presbyter aut diaconus, diuino munere benedictione percepta, vxoris suæ pius frater illico efficiatur. itaque vterque iam pertinet ad titulum de conuers. coniug. iis vero qui existimant permisisse vnquam ecclesiam Romanam Græcis eam consuetudinem, quam hodie habent, contradicit Nicolaus primus, qui in responsis ad consulta Bulgarorum, cap. 70. distinct. 28. cap. consulendum: Consulendum, inquit, decernitis, vtrum presbyterum vxorem habentem debeatis sustentare & honorare, an a vobis proiicere: in quo respondemus, quoniam licet ipsi valde reprehensibiles sint, vos tamen Dominum imitari conuenit, qui solem suum, (vt euangelium testatur) oriri facit super bonos & malos, &c. nemo cum ratione dubitare potest, quin illos presbyteros Græcos scilicet ob eam causam pontifex Nicolaus reprehensibiles dixerit, quod vxores haberent, non quasi non habentes, id est, haberent tamquam forores & conuersas, sed quod haberent eas tamquam vxores: habere enim presbyterum vxorem, id est, non eiicere eam prætenu religionis, apostolorum Canon iubet. Si ergo presbyteros illos Græcos habere vxores, vt hodie habent, reprehensibile pontifex Romanus & quidem eruditissimus, ac sanctissimus esse iudicauit, quomodo quod reprehensibile est, ab ecclesia Romana concedi dicendum est? restat ergo, vt quod hodie Græci faciunt, repugnante & reprehendente ecclesia Romana faciant, quod nunquam scilicet a probauit, nec villo tempore approbatura est.

De electione episcopi, & de approbatione electionis

CAPVT V.

Decernimus, vt nullius episcopi electio approbetur, nec vllus episcopus constituatur in ciuitate magna, nisi voluntate episcoporum prouinciæ, & nisi de fide eius & timore Dei inquirant. ad approbandum vero conuenire debent coram archiepiscopo aut patriarcha; aut si fuerit hoc difficile, quia non est archiepiscopus aut patriarcha, vel quia metuunt, ne lupi subditos rapiant, vel propter vrgentem necessitatem, vel propter longitudinem itineris, quamuis non sit præsens archiepiscopus vel patriarcha, sufficiat tunc vt sint tres episcopi ad constituendum eum, qui cognoscant ex absentibus per scripturam propriæ manus, esse in

Siricius e. pist. 4. ad episc. Africanos c. 2. Innoc. in epist. ad Victorium c. 1. Concil. Ant. c. 19. Can. Nic. Græc. 4.

eo virtutem, doctrinam, & sanctitatem; fiatque cum consensu populi.

De excommunicatis ab uno episcopo, non recipiendis ab alio: & de absoluendis illis ab archiepiscopo, vel patriarcha, cum constiterit de iniqua excommunicatione.

CAPVT VI.

Apost. 36.
Ant. c. 6.

Nullus episcopus recipiat ab alio quocumque episcopo excommunicatum, siue presbyterum, siue alium e numero clericorum, siue laicum; nec eum ab excommunicatione liberet, ne excommunicatio illius episcopi contemnatur. Quod si episcopus, qui illum excommunicauit, est iniquus, & tyrannus, potest absolui ab archiepiscopo, vel patriarcha, postquam per literas cognouerit, & admonitus fuerit de illius episcopi iniquitate; & debet patriarcha, vel archiepiscopus scribere ad episcopum, quid actum sit; admonereque eum de iniustitia & iniquitate eius.

De Conciliis prouincialibus bis quoque anno habendis ad consideranda omnia quæ ad ecclesias prouincialium episcoporum pertineant.

CAPVT VII.

Apost. c. 36.
Conc. Ant.
19. Calch.
ca. 19. Leo
epist. 4. c. 7.

Statuimus, vt omnes episcopi prouinciæ bis singulis annis Concilium habeant, archiepiscopo, aut patriarcha præsentem, semel ante quadragesimam secundam hebdomada post festum Epiphaniæ, & iterum mense Septembri; vt in eo Concilio omnia quæ ad eorū episcopatus pertinent, considerentur: & si inuentus fuerit aliquis propter blasphemiam contra fidem excommunicatus, denuo ab omnibus excommunicetur, donec episcopi defensionem eius recipiant facta inquisitione veritatis Dei.

ANNO
CHRISTI
325.

Vt illis temporibus & diu deinceps visus est hic Canon utilis, & necessarius ecclesiis, ita postea necessarium visum est contrahere bina Concilia singulorum annorum in singula, ne bis vno anno futurus esset absens ab ecclesia sua episcopus, & oues propter crebram absentiam pastorum facile a lupis vorari possent. hanc enim causam fuisse mutandi Canonem hunc de Conciliis bis habendis quoque anno scripsit Athanasius patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad episcopum Sardinisum. de Conciliis vero semel habendis singulis annis, est Canon Synodi 6. cap. 9. Synodi Nicænæ 2. cap. 6. Lateranens. Concilii cap. 6. Hac nostratate cognita, & explorata percepta maiore adhuc necessitate præsentis episcopi in ecclesia sua, & maiore periculo absentis, singula Concilia singulorum annorum in tertios quosque annos prorogata sunt. Si igitur frequens absentia episcopi ab ecclesia sua tam periculosa & pestifera iudicata est, vt (ne tempus & occasio frequens ei daretur) Synodus prouincialis alioqui tam necessaria & salutaris, non nisi vt tertio quoque anno habeatur, Synodus Tridentina prudentissime & saluberrime sanxerit, quid excusaturi sunt, qui tanto animarum periculo, & ecclesie Dei incommodo & detrimento, electiones aut nominationes differunt, & tam diurnas vacationes muneris pastoralis inuehunt? quid excusabunt, qui interim silent & dissimulant, quos Deus posuit in ecclesia tamquam tubas & buccinas ad canendum, cum, vt ait propheta Ezechiel, viderint gladium venientem, quorum est clamare, & exaltare vocem suam? & quæ sequuntur in propheta Isaia.

De patriarchis Alexandrino, & Antiocheno, & eorum iurisdictione.

CAPVT VIII.

Constitutum est, vt episcopus Ægypti, id est, patriarcha Alexandrinus, præsideat & habeat potestatem totius Ægypti, & omnium locorum, ciuitatum & oppidorum, quæ sunt circum eam, quia sic conuenit; & quia similiter episcopus Romæ, id est, successor Petri apostoli, potestatem habet omnium ciuitatum, ac locorum quæ sunt circum eam: ac similiter episcopus Antiochiæ, id est, patriarcha, potestatem habeat prouinciæ illius totius: & in aliis item locis seruari debet, quod in præterito constitutum est.

Can. Nic.
Græc. 6.
Epitome v-
triusque
horum o-
ctauæ, &
noni.

De ambiente episcopatum, nolente eum episcopum populo; vel volente quidem, sed sine voluntate archiepiscopi.

CAPVT IX.

Nic. Græc.
6.

Si quis, populo nolente & sine voluntate archiepiscopi, atque iniussu eius ambierit episcopatum, repellendus est. Quod si populus diœcesis voluerit eum sine archiepiscopi voluntate, non est admit- tendus; quia solius archiepiscopi est hæc potestas; & qui contradixerit, est excommunicatus. & iste episcopus priuandus est. Sin autem electioni com- muni omnium episcoporum cum archiepiscopo, aut patriarcha recta ratione & secundum Cano- nem ecclesiasticum factæ, duo aut tres ex populo precibus, vel studio contendendi contradixerint, maiorem partem populi, si voluerint, sequentur.

De episcopo Hierosolymitano honorando, saluo honore metropolitani Casariensis, cui est subiectus.

CAPVT X.

Nic. Græc.
7. Hier. to.
2. epil. ad
Pamachiũ
contra er-
rores Ioan-
nis Hiero-
sol. & Nic.
in resp. ad
con. Bulg.
c. 92. memi-
nerunt de
Hierosoly-
mitano sub-
iecto Casari-
ensi.

Quia est consuetudo honorandi episcopum *Æliæ* nomine patriarchæ, cum est dignus hono- re, propter sanctitatem loci, & propter probita- tem eius: præsit illi prouinciæ, & locis ei vicinis, reddatque archiepiscopo eius loci debitum hono- rem; & vocetur ille exarchus, id est, maior quam archiepiscopus.

De iis qui irrepserunt in ordinem presbyterorum sine electione & examinatione.

CAPVT XI.

Can. Nic.
Græc. to.
epitome
huius c. 3.

Si fuerint aliqui presbyteri sine probatione & electione, & sine examine vitæ & morum; & exami-
minati

ANNO
CHRISTI
325.

minati confitentur se peccasse id genus peccatorum, de quibus supra scriptum est, eiiciantur ex sacerdotio, & non reputabitur eis in peccatum, quod illis, cum non essent probati & electi, manus imposuerunt; nec erunt in culpa hoc faciendo, siquidem faciunt in eis quod a Christo Domino nostro ordinatum est.

De episcopo ordinante quem intellexit fidem negasse; & de ordinato, qui postquam negavit, irrepfit in ordinem.

CAPVT XII.

Si quis prælatus receperit aliquem in ecclesiam sanctam, qui fidem negarit, quem prælatus ex aliquo cognouerit fidem negasse, & ordinauerit eum sacerdotem, aut in alio gradu, deponendus est ipse, & ordinator ab omni ordine: aut si iste irrepserit in ordinem, nec examinatus, nec interrogatus; & postea ab iis qui cognouerunt falsitatem, sciatur hoc; deponendus est iste.

De transeunte ad aliam ecclesiam sponte sua, & electo ab illa, cui postea displicet manere in ea.

CAPVT XIII.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ab ecclesia sua ad aliam electione illius ecclesiæ, & voluntate sua se transferat, & postea non placet ei esse ibi, volueritque eo, vnde prius se transtulit, redire; non est postea recipiendus, sed potius ab hac & illa ecclesia sit exclusus, quia ipse se sponte sua elegit.

Can. Nic.
Græc. 15.
epitome
huius 13. ex
Arabico.

De dante operam, vt transferatur a sua ecclesia ad aliam.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut aliquis ex clero dederit operam, vt ex sua ec-

Concil. Tom. 2.

Kk

clesia transferatur, non est in alia recipiendus, sed potius cogere eum debent, vt ad locum suum redeat: quod si noluerit, eiiciendus est in totum ex ecclesia, deponendusque ex ordine, & communionem fidelium illorum qui ad illam ecclesiam pertinent, priuandus.

Ne quis fiat monachus sine licentia episcopi, & quare requiratur licentia.

CAPVT XIV.

Si quis laicus voluerit monachus fieri sine licentia episcopi sub cuius potestate est, mouendus est gradu in quo est, & non est recipiendus in religionem. Hoc autem idcirco statuimus, ne iste uxorem, aut filios, aut alios similes, quibus auxilium debet, deserat.

De clericis aut religiosis fenerantibus deiiciendis de gradu.

CAPVT XV.

Can. apost.
44. Lao. 4.
Arel. 2. ca.
14. Carth.
Graec. c. 5.
Synod. 6. c.
10. Nic.
Graec. 17.

Si quis eorum qui sunt in clero, aut subiectus regulæ, auaritiæ & turpi lucro studeat, aut data pecunia fenori, centesimas exigit, aut fescuplas, deiiciatur ex gradu, & sit alienus a regula.

De honore episcopo & presbyteris a diaconis tribuendo.

CAPVT XVI.

Can. Nic.
Graec. 18.

Diaconus non debet excommunicare priusquam episcopus, neque priusquam presbyter, quia gradus diaconi infra gradum presbyteri est; scireque debet officii sui esse ministrare episcopo & presbyteris. Sciatque diaconus facultatem suam, cui neque licet communicare nisi postquam epi-

ANNO
CHRISTI
325.

scopo & presbyteris ministraverit : neque ei rur-
sus licet ministrare sacramentum communionis sa-
cerdoti , siquidem ministrare hoc sacramentum ,
proprium est presbyteri , & non diaconi ; presby-
teris enim data est hæc gloria : neque decet vt dia-
coni sedeant inter presbyteros , aut sint ad latus eo-
rum , nec intus in sacrario , vbi est altare ; neque
foris , nisi de sententia eorum : quandoquidem
gradus diaconi inferior est gradu illorum. Diaconi,
qui huic decreto contradixerint , eiiciantur ex
gradu suo , & a Synodo excommunicentur.

Hier. in ep.
ad Euagriū
85. Romæ
presbyteri
sedent , &
stant diaconi.

*De ratione & modo recipiendi conuersos ex hæresi Pauli
Samosatensis.*

CAPVT XVII.

Si quis ex hæresi Pauli Samosatensis conuertatur ad fidem ecclesiæ , debet iterum baptizari : & in quocumque gradu ecclesiastico antea fuerit , si conuertatur digne & cum humilitate , eiusque vita antea acta reprehendi non possit , sed laudari potius ; restituendus est in gradum suum , & imponendæ ei manus , vt imponi solent ei cui nunquam antea impositæ fuerunt , cum benedictione diaconali , id est , quæ fit super ministros ecclesiæ. Sed si aliquis eum accusauerit , & non fuerit dignus gradu propter malam fidem & praua opera , non est ordinandus. Quod si aliqua diaconissa ex ista hæresi ad fidem conuertatur , oportet iterum eam baptizare , & cum ea benedictione recipere , quæ super sæcularem fieri solet ; examinandumque , vt supra diximus , vtrum vere conuertatur.

Can. Nic.
G. R. 19. c.
pitome hu-
ius Innoc. I.
epist. 21. ad
Rufum Eu-
sebiū ex-
planat hunc
Canonem.

Concil. Tom. 2.

Kk ij

De ratione & modo recipiendi conuersos ex heresi Nouatianorum.

ANNO
CHRISTI
325

CAPVT XVIII.

Can. Nic. 8.
Innoc. in
eadem epif.
explanat
hunc Can.

Si qui ex iis qui se Catharos vocant, se humiliauerint, & ad ecclesiam accedere voluerint, oportet, vt qui ex illis erant ordinati, remaneant in clero. oportet præterea ante omnia profiteri per scripturam, quod assentientur, & sequentur dogmata catholica, id est, quod communicarunt cum pœnitentibus & cum digamis, & cum iis qui in perfectione lapsi sunt a fide, in quibus est constitutum tempus; vt sequantur omnia ecclesiæ catholicæ dogmata. itaque vbi omnes reperientur siue in ciuitatibus, siue in villis ipsi soli ordinati, reperti in clero, erunt in eodem gradu. Sed si fuerit in ciuitate, aut villa episcopus, aut presbyter ecclesiæ catholicæ; & ibi aliqui ex Catharis accedant ad ecclesiam, debet episcopus catholicus habere dignitatem episcopi: & ille qui vocabatur episcopus ecclesiæ catholicæ, voluerit honorare eum nomine episcopi. quod si hoc ei non placeat, excogitabit ei locum chorepiscopi, aut presbyteri, vt omnino videatur esse in clero, ne sint in ciuitate duo episcopi.

De ratione & modo recipiendi redeuntes post lapsum a fide, & recipiendi relapsos, & de adductis in periculum mortis ex infirmitate ante completam pœnitentiam, & de conualescentibus.

CAPVT XIX.

Nic. 12. &
13.
Hic Canon
multo ex-
plicatior est
quâ Græc.

Si qui ex iis qui sine violentia & periculo negauerunt, & sine illis tribulationibus quas passi sunt fideles Christi a regibus, & principibus, &

ANNO
CHRISTI
325.

gentilibus, perfecte & recto corde voluerint ad fidem redire, recipiendi sunt. sed oportet, vt cum fidelibus commun. onem non habeant, donec pœniteat eos, & tribus annis pœnitentiam inter audientes agant, & inter pœnitentes annis septem: postea poterunt intrare in ecclesiam ad orandum cum populo tempore sacrificii duobus annis, sed debent abstinere a communione corporis Domini. Quod si hoc tempore pœnitentiæ ad vomitum redeant, & rursus agnoscant peccatum suum, debent agere pœnitentiam annis decem, post tres annos peractos inter audientes. Post hæc autem omnia oportet examinare propositum eorum, & modum pœnitentiæ. Qui enim cum timore Dei, & lacrymis, ac patientia, & bonis operibus conuersionem opere & non simulatione ostendunt, post impletum tempus constitutum manendi inter audientes, merito communicabunt cum aliis fidelibus in oratione, licebitque episcopo aliquid benignius de eis decernere. Qui autem negligenter se gesserunt, & simulationem ingrediendi in ecclesiam sufficere sibi ad conuersionem putauerunt; omnino isti tempus pœnitentiæ a nobis constitutum impleant. Sed si quis istorum ad mortem, dum in pœnitentia est, peruenerit, non est priuandus sacra communione, quæ est viaticum vitæ, si eam petierit. Quod si post orationem & communionem ex infirmitate, in qua erat, conualuerit, communicabit postea in oratione tantum cum fidelibus, & non accipiet communionem sacram; adhibeaturque diligentia, vt cuicumque proximo

in Lat. ex
Arab.
Hinc Arel.
2. c. 10. Val.
lent. Gallie
c. 3. Inno. 1.
epist. 24. c. 3.

morti sacramenta, si petierit, ministrentur; idque cum episcopus diligenter inquisierit, an dignus sit; quia non licet ut priuemus eos sacramento communionis.

De vitanda conuersatione cum maleficis & diuinis; & de eorum, qui non vitauerunt, pœnitentia.

CAPVT XX.

Facit cum
hoc Canone
multa, c.
26. q. 5.

Nemo fidelium conuersetur cum maleficis & diuinis; & qui hoc fecerit, & eos interrogauerit, eorumve dicta approbauerit, in domumque eorum intrauerit, aut in suam eos receperit, & eorum cibis & potionibus vsus fuerit, si sacerdos est, mouendus est suo gradu, ac fidelium communione & ingressu ecclesiæ, communioneque sacra prohibendus. Si vero fuerit laicus, prohibendus est ecclesia. Quod si ad agendam pœnitentiam uenerint, agenda est eis pœnitentia annis viginti, quo tempore pane tantum & sale vesci debent, & a vino abstinere, aqua contenti, ut sic castigati non redeant.

De incestis nuptiis contra legem spiritualis cognationis, & de pœnitentia eorum qui sunt in eiusmodi nuptiis.

CAPVT XXI.

Hinc exitit
Can. 53. sex-
tæ Synodi
in Trul. &
Magunt. c.
53. & c. per-
uenit, 30. q.
1.

Nemo fidelium cum patre aut matre spirituali matrimonium contrahat, id est, non cum patris, aut matris: & qui hoc commiserit, habeatur tamquam ethnicus, quousque separetur; & spatio viginti annorum pœnitentiam agat, decem annis non intrabit in ecclesiam, & abstinabit a communione fidelium; alteris decem licebit intrare in ec-

ANNO CHRISTI 325
clesiam, ad audiendum tamen scripturas. Quando autem impletum fuerit hoc tempus pœnitentiæ 20. annorum, licebit intrare in ecclesiam, & sumere sacram communionem.

De susceptoribus in baptismo.

CAPVT XXII.

Viri non teneant in baptismo feminas, neque mulieres teneant mares: sed potius mulieres teneant feminas, & viri teneant mares.

De nuptiis prohibitis fratrum & sororum spiritualium ex susceptione in baptismo.

CAPVT XXIII.

Neque vir det filio suo in matrimonium eam quam vxor sua tenuit in baptismo; neque mulier det filiam suam in matrimonium ei quem maritus tenuit in baptismo; quia isti habentur vt fratres & sorores spirituales; & eorum pater & mater, similiter vt pater & mater spirituales.

De eo qui duas vxores simul duxit, aut per libidinem alteram mulierem vxori superinduxit; & de pœna eius.

CAPVT XXIV.

Nemo debet duas vxores simul ducere, nec vxori suæ alteram mulierem propter voluptatem & desiderium carnis subintroducere, proiiciendo se in periculum peccandi, versando cum pluribus ad concupiscentiam, nec ad semen suscipiendum, sicut Deus ordinavit: & qui hoc fecerit, si fuerit sacerdos, prohibeatur ministerio sacrificandi, & communionem fidelium, quousque eiiciat domo se-

cundam, & debet retinere * primam. idem iudicium est de laicis.

* Non concedit hic Canon, vt sacerdos secunda eiecta, retineat primam ad vtendum; sed iubet vt retineat, ne pretextu religionis eiiciat: iam enim antegressus est Canon de calibatu sacri ordinis, capite 4.

De nemine arcendo a sacra communione, nisi ratione pœnitentiæ.

CAPVT XXV.

Nullus sacerdos vllum fidelem a communione sacra arceat, neque propter odium, neque propter aliam causam quamcumque mundanam: & qui hoc commiserit, deponatur, & excommunicetur, quia vsurpauit hanc potestatem tamquam dominans.

Pertinet hic Canon ad Canonem apost. 25. de repellente pœnitentem.

De sponsione & testimonio in causa criminis dicendo, clerico prohibitis.

CAPVT XXVI.

11. q. 1. ca.
testimo-
nium, &c.
si quisquã.

Nullus clericus pro aliquo spondeat, neque testimonium contra vllum in causa criminali dicat, nec eam ad regem deferat; nec ad ea se ingerat, quæ ad alios pertinent; neque seminet dissidia inter fideles: & qui hoc commiserit, eiiciatur ex gradu, & prohibeatur communione fidelium.

De vitandis excommunicatis, & de non accipienda oblatione ab eis: & de excommunicatione non vitandis excommunicatum.

CAPVT XXVII.

De excom-
municatio-
ne commu-
nicantis

Quicumque fuerit a sacerdote ligatus, quamuis calumniam passus sit, non est ab eo accipienda oblatio

ANNO
CHRISTE
325.

latio, nec vlla alia res, quam ad ecclesiam afferat: nec vllus fidelium debet cum eo prandere, nec in domum eius ingredi, nec eum in domum suam recipere, priusquam sit ab excommunicatione absolutus: & qui hoc non seruauerit, parui faciens excommunicationem, & fidem contemnens, oportet eum quoque excommunicare, quia fuit particeps & consentiens.

cum excom. Tur. 2. cap. 8. De non accipienda oblatione ab excom. est apostolica const. lib. 3. Clem. cap. 8. Qui excommunicationem parui facit, fidem contemnit.

De ira, indignatione, odio, fugiendis sacerdoti, & ei potissimum, qui potestatem habet excommunicandi.

CAPVT XXVIII.

Non erit presbyter vlllo modo maleuolus, aut velox ad iram, aut ad offensionem, præsertim episcopus, aut alius, qui potestatem habeat excommunicandi, vt non omni tempore excommunicet, & liget. Et si quis talis extiterit, debet hæc auferre; necesseque est, vt sit moderatus, & deponat odium, & non exerceat semper excommunicationem. Quod si non paruerit, deponatur; siquidem ira, maleuolentia, indignatio, & clamor, opera dæmonis sunt; neque conuenit, vt sit in sacerdote aliquid ex vitiis diabolicis; sed potius, vt sit mundus ab omnibus vitiis & maculis, sicut * scriptum est.

* Hoc dicit, quia scriptum est in Leuit. c. 21. vt qui eligendus est ad sacerdotium, careat omni macula: quod quidem in spiritu significabat, vt careret omni vitio, & peccato graui. vnde apostolica constit. lib. 2. cap. 3. exploretur, inquit, qui eligendus est episcopus, an careat omni macula in iis quæ pertinent ad vsus vitæ: Scriptum est enim, inquit, inspicite maculas eius qui eligendus est ad sacerdotium. Hinc beatus Gregorius scribens de eligendo episcopo ecclesiæ Ariminensis, 7. quæst. 1. cap. qualiter, iubet eligere diligenti examinatione adhibita: Si in eo, inquit, quæ in textu heptateuchi continentur, non fuerint reperta, id est, si caruerit mortalibus peccatis, quæ per maculas in Leuit. notatas significantur. Hæc idem Gregorius clarius expressit in epist. ad Pafinum episcopum de
Concil. Tom. 2.

alio quodam ordinando loquens: Si nulla, inquit, ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant: peccata mortalia, quæ a regno Dei excludunt, dicit morte mulctanda secundum regulam legis sacræ, qualis est illa: Neque fornicarii, nec idolis seruientes, nec adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt.

De non flectendo genua in oratione.

CAPVT XXIX.

Ca. Ni. 20.

In oratione Dominici diei, & in diebus Pentecostes, & in magnis festis Domini oportet non flectere genua, sed stantes orare, & inclinari.

De imponendis nominibus Christianorum in baptismo, & de hæreticis fidem Trinitatis, & formam baptisni integram retinentibus; & de aliis non retinentibus, dignis peiore nomine; & de modo eos recipiendi, cum veniunt ad fidem.

CAPVT XXX.

Fideles nomina gentilium filiis suis ne imponant; sed potius omnis natio Christianorum suis nominibus vtatur, vt gentiles suis vtuntur; imponanturque nomina Christianorum * secundum scripturam in baptismo, & baptizentur in nomine sanctissimæ Trinitatis semper colendæ, & adorandæ anima, mente, & corde; & sanctificent dies festos omnes. Sed si fuerint alii Christiani contrarii in aliquibus, vocabuntur hæretici, & hoc nomine appellabuntur, Ioanium, & Memarium, & Surianium, quæ nomina * Arabice significant homines secundum carnem, & non secundum Deum agentes; quamuis non corruperint scripturas, neque combusserint. Qui enim corruperunt, & dies festos mutauerunt, & fidem conturbarunt, ac confuderunt, reliqueruntque genuflexionem, spreuerunt ordinem ecclesiæ, & alium sibi modum instituerunt, non debent appellari Memar-

rium, sed potius homines perditī & errantes, & numerantur inter cultores idolorum, & veræ fidei negatores. Si vero aliquis ex istis conuersus fuerit, recipiat episcopus petitionem eius, & doceat eum, sicut recipiuntur & docentur Iudæi & gentiles; & baptizabuntur iterum, postquam sectam suam malam abnegauerint, & fidem ecclesiæ Dei confessi fuerint. Similiter intelligendum est de Secundis, Marcuniis, Simonianis, Menandrianis, Sethianis.

Syn. Conf.
cap. 7.

* Secundum scripturam imponuntur nomina in baptismo, quia scriptum est in euangelio impositum esse nomen Ioanni, & Iesu in circumcissione, cui successit baptismus. & Dionys. Areopag. in baptismo scribit dari nomen; quod ex sanctis apostolis didicit. Illud etiam aduertendum est, non imponi a fidelibus nomina gentilium, si quando in baptismo imponitur nomen Pompeii aut Octauii, & similia: non enim ut nomen gentilis, sed ut nostrum imponitur: sic enim gentilium nominibus tamquam nostris uti possumus, ut gentiles nostris tamquam suis utebantur, cum Antonios, Marcos, & Marcellos, & Iulianos vocabant.

* Quia interpres e Græco, ut verbum verbo redderet, verbis aliquanto obscurioribus usus erat, interpretatur verba Arabica obscuriora Arabicis clarioribus.

De ratione & modo recipiendi conuersos ad fidem orthodoxam ex hæresi Arii, & aliorum talium.

CAPVT XXXI.

Si quis ad fidem orthodoxam conuertatur, recipiendus est in ecclesiam per manus episcopi, vel presbyteri, qui præcipere ei debet, ut anathematizet cunctos qui contra fidem orthodoxam faciunt, & qui apostolicæ ecclesiæ contradicunt. Debetq; anathematizare Ariū & hæresim eius, & aperte fidem profiteri, quam in hac perfecta confessione definiuimus, ac sincere fidelis esse. Oportet etiam anathematizare eos qui huic fidei non credunt, & eam non recipiunt. Et postquam hæc

Syn. Conf.
cap. 7.

Concil. Tom. 2.

Ll ij

fecerit, accipiat eum episcopus, vel sacerdos, ad cuius potestatem pertinet, & vngat eum vñctione chrisimatis, & signet ter vngendo, & orando super eum * orationem Dionysii Areopagitæ, & fiat oratio ad Deum pro eo deuote, vt recipiat eum. Et postea erit particeps diuinorum sacramentorum & communionis, per quam fit remissio peccatorum. Si autem is in quo hæc facta sunt, fuerit episcopus, manebit post conuersionem suam in gradu presbyteri; si presbyter, in gradu diaconi; si diaconus, in gradu hypodiaconi; & similiter in reliquis deinceps, vt ad gradum inferiorem descendat.

Dionysii
Areopag.
citatus in
Syn. Nic.

Huic Canoni testimonium tribuit S. Athanasius, qui in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ, & in epist. ad episcopos Africæ scribit patres Nicænos edidisse in Concilio perfectam fidei confessionem, & anathematizasse omnes hæreses, & inter eas Arianam. vtrumque est in hoc Canone. est autem renouatus, & denuo sancitus hic Can. in Syn. Const. Can. 7.

* Oratio quam dicit Dionysii Areopag. est in Canone Græco 7. Syn. Const. *σφραγίς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου*, id est, obsignatio, siue sigillū doni Spiritus sancti. Quod vero est hic de vngendo istos chrisimate, non est necesse accipere de sacramento confirmationis, vt accepit Bessarion in libello de eucharistia; siquidem ad multa alia vtitur ecclesia secundum apostolicam traditionem vñctione chrisimatis, vt in benedictione siue sanctificatione aquæ baptismi & altaris, & in ordinatione, & in aliis.

De ratione recipiendi eos qui saluis dogmatibus fidei, & ecclesia legibus, a nobis recesserunt, & postea redeunt.

CAPVT XXXII.

Sed qui fuerunt ex secta Caguadanorum, aut Cabariorum, aut Taimainorum, non necesse est eos vngi, nec iterum baptizari, neque gradu suo moueri; sed potius redire oportet ad eisdem gradus, & recipi cum orationibus, quas supra diximus; orandumque pro eis, ac præcipiendum eisdem vt abhorreant ab iis in quibus antea fuerunt.

ANNO
 CHRISTI
 325.

Sic agendum est cum quocumque qui a vera fide non vacauit, & qui baptismum & leges ecclesiæ retinuit, sicut alii Christiani; & qui ex istis clericus fuerit, si non mutauerit scripturam, neque deserit festos dies celebrare; qui eiusmodi fuerint, non sunt annumerandi infidelibus & Iudæis, quia non negauerunt nos, sed nobis propter iram & indignationem aduersati sunt: & quicumque contradixerit, excommunicetur.

Huiusmodi fuerunt Audiani, sic dicti ab Audio quodam, temporibus Arii, de quo sanctus Epiphanius libro tertio, hæresi 70. qui cum sodalibus suis nihil, inquit, habebat in fide diuersum, sed rectissime credebat. Audiani non deserunt festum Pascha celebrare, licet per errorem cum Iudæis azymorum dies agerent. Istos credo corrupte vocari in hoc Canone Caguadanos. tales etiam fuerunt Meletiani, Meletii Ægyptii sectatores, de quo idem Epiphanius libro secundo, hæresi 68. non est, inquit, immutata fides ipsius aliquo tempore a sancta ecclesia catholica. Fortasse etiam corrupte legitur in hoc Canone Taimainorum, pro Meletianorum.

De loco patriarchæ resistendo, & de honore episcopo Hierosolymitano & Seleuciæ habendo.

CAPVT XXXIII.

Patriarcha sit in ciuitate regia, vt sit honori ipsi & regi, & aliis simul presbyteris. Honoretur etiam episcopus Æliæ plusquam alii episcopi, quia ipse residet in sancta ciuitate, vnde crux Dei Domini nostri cœpit, & vbi est locus iudicii. Honoretur quoque similiter sedes Seleuciæ, quæ est ex ciuitatibus orientalibus, qui debeat etiam appellari nomine catholici; & possit is ordinare archiepiscopos, sicut faciunt patriarchæ, vt orientales non patiantur damnum expectando patriarcham Antiochiæ, aut eundo ad eum, & gentiles reperiant viam ad necessitates suas: quia in hoc

non fit iniuria patriarchæ Antiocheno. Siquidem ipse consensit, postquam hoc ab eo Synodus petiuit, ne de sublata potestate ista quereretur; quæ nihil aliud desiderabat, vt illius prouinciæ fideles pace & quiete fruerentur; simul etiam, vt is qui tenet sedem Seleuciæ, nomine catholici honoraretur.

* De iudicio accipiendum est, quo victa est mors morte Domini, & eo resurgente reddita mortuis vita.

De honore habendo archiepiscopo Seleuciæ in Synodo Græciæ.

CAPVT XXXIV.

Si acciderit, vt necesse sit conuenire episcopos Græciæ, & fuerit præsens prælatus Seleuciæ, quem diximus, quæ Seleucia est in prouincia Babylo-niæ in regno Zabur, & hodie est Ciuitatulæ, oportet honorare eum multum, & magnificere, atque extollere supra omnes episcopos Græciæ. Siquidem ipse tenet locum patriarchæ in oriente; & sedes eius in Concilio debet esse sexta post episcopum Hierosolymitanum. & quicumque hanc constitutionem violauerit, Synodus eum excommunicat.

De non habenda Synodo prouinciali in prouincia Persidis sine auctoritate patriarchæ Antiocheni, & vt episcopi Persidis subiecti sint metropolitanis Antiochia.

CAPVT XXXV.

Non permittit magna Synodus, vt congregentur in prouincia Persidis ad disponendum aliquid ad ordinem ecclesiæ pertinens sine consensu & auctoritate patriarchæ Antiocheni; quia quamuis prælatus Persidis sit loco patriarchæ, & non quæ-

ANNO CHRISTI 325.
 rat aliud præterquam quietem & tranquillitatem
 ipsorum Perfarum, tamen non licet immittere se ad
 constituendum ordinem ecclesiæ, sed potius in
 omnibus sint metropolitanis patriarchæ obedi-
 entes: & qui contradixerit, Synodus eum excom-
 municat.

*De creatione patriarchæ Æthiopia, & de potestate eius,
 ac de honore ei habendo in Synodo Græciæ.*

CAPVT XXXVI.

Vt non possint Æthiopes creare nec eligere pa-
 triarcham; quin potius eorum prælatus sub pote-
 state eius sit, qui tenet sedem Alexandria. Sit ta-
 men apud eos loco patriarchæ, & appelletur catho-
 licus; non tamen ius habeat constituendi archie-
 piscopos, vt habet patriarcha; siquidem non ha-
 bet patriarchæ honorem & potestatem. Quod si
 acciderit vt Concilium in Græcia habeatur, fue-
 ritque præsens hic prælatus Æthiopum, habeat se-
 ptimum locum post prælatum Seleuciæ; & quan-
 do facta fuerit ei potestas constituendi archiepi-
 scopos in prouincia sua, non licebit illi constituere
 aliquem ex illis: & quicumque non paruerit, Sy-
 nodus eum excommunicat.

De electione archiepiscopi Cypri subiecti patriarchæ Antiochia.

CAPVT XXXVII.

Si episcopus Cypri diem suum in hieme obie-
 rit, & non potuerint populi propter tempestatem
 maris mittere Antiochiam, vt patriarcha Antio-
 chenus constituat ipsis archiepiscopum loco mor-
 tui, debent scribere ad patriarcham, & petere ab

eo, vt permittat eis constituere quem voluerint; neque prohibebit hoc patriarcha, postquam ad eum scriptum fuerit; sed potius concedat tredecim episcopis, vt congregentur & constituent archiepiscopum loco mortui; ne defuncto archiepiscopo principio hiemis, sine capite propter tempestatem remaneant, & ne aliquis fortassis ex tredecim episcopis a vita recedat, & non sit archiepiscopus qui constituat episcopum loco mortui; atque ita fiat, vt toto eo anno archiepiscopo careant: ob hanc causam constitutum est hoc; & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Attestatur huic Canon Synodi Ephesinæ septimæ Græce. ait enim antiquum morem esse, vt patriarcha Antiochiæ ordinationes in Cypro faciat: ordinat enim archiepiscopum Cyprî, sine cuius auctoritate non possunt episcopi Cyprî constitui, quisque ab ecclesia sua electus, & non ab ecclesia alterius, secundum veteres Canones.

Quid hic rursus excusabunt qui electiones, aut nominationes episcoporum diutius protrahunt, cum Synodus Nicæna, ne euenire posset, vt anno vno Cyprus sine archiepiscopo esset, si ad electionem eius auctoritas patriarchæ Antiochiæ expectanda esset, censuerit, concedendum esse episcopis Cyprî, vt ipsi quem vellent eligent, ac constituerent archiepiscopum, si per tempestatem hiemis non liceret de electione ad patriarcham referre.

*De ordinatione ministrorum ecclesiæ episcopis prohibita
in aliena diœcesi.*

CAPVT XXXVIII.

Can. Nic.
16. Can.
apost. 35.

Vt nullus episcoporum in parœcia alterius ordinationes presbyterorum aut diaconorum faciat, exceptis patriarcha & archiepiscopo in locis quæ sub potestate eorum sunt; nec quidquam disponat in aliena parœcia sine licentia proprii episcopi.

De

De cura & potestate patriarche in episcopos & archiepiscopos sui patriarchatus: & de primatu episcopi Romani in omnes.

CAPVT XXXIX.

Consideret patriarcha ea quæ archiepiscopi & episcopi in prouinciis suis faciunt; & si quid reperiat secus quam oporteat factum, mutet, & disponat, prout sibi videatur; siquidem ipse est pater omnium, & illi filii eius. Et quamuis sit archiepiscopus inter episcopos tamquam frater maior, qui curam habet fratrum suorum, & ei debeant obedientiam, quia præest; est tamen patriarcha iis omnibus qui sub potestate eius sunt, sicut * ille qui tenet sedem Romæ, caput est & princeps omnium patriarcharum; quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos & vniuersam ecclesiam Christianã. & quicumque contradixerit, a Synodo excõmunicatur.

* Similis est hic Canon sexto eiusdem Synodi Nicænæ, & eandem auctoritatem, hoc est, summã esse in episcopo Romano principe omnium patriarcharum, & ob eandem causam, scilicet propter formam, quam habet episcopus Romanus relictam a sanctis apostolis, vt sanctus Anacletus in epist. 3. diuine explicat. formam enim quam sancti apostoli inter se habebant, vt ait idem Anacletus, suis successoribus, scilicet patriarchis, & metropolitanis, & reliquis episcopis reliquerunt: vt sicut beatus Petrus reliquis apostolis præfuit, sic iidem sancti apostoli statuerunt, vt omnes episcopi singularum nationum suum primum haberet, iuxta Canonem apostolorum 34. quare consequens necessario est, vt sicut apostoli beatum Petrum caput habuerunt, sic successores apostolorum, qui sunt patriarchæ, & infra patriarchas metropolitani, & infra metropolitanos reliqui episcopi, successorem beati Petri, id est, episcopum Romanum principem & caput agnoscant, & habeant, vt hic Canon profitetur, cum eum principem omnium patriarcharum vocat, & primum esse dicit, sicut fuit beatus Petrus, cui in omnes Christianos data est potestas: quo testimonio nullum luculentius neque grauius a Synodo Nicæna dari potuit.

Concil. Tom. 2.

M m

De Synodo prouinciali bis singulis annis habenda, & de usu eius, cum excommunicatione contradicentium.

CAPVT XL.

Vt omnes episcopi bis * singulis annis apud archiepiscopum suum conueniant, vbi omnia quæ in locis suis acciderint, considerent: item considerent, quæ opus sunt, cognoscantque omnia, & consentiant inter se ad expellendum procul malum, & operandum iustitiam, vt sint excusati in die illo tremendo, sitque hæc eorum excusatio manifesta, ne excidant e vita in æternum permanente, ac dedecus & ignominiam propter caduca & pereuntia ferant: & quicumque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

* Non est hic Canon temere aut frustra repetitus: quin potius, vt solet sæpe in scriptura idem vtiliter & necessario repeti, sic hoc de Synodis prouincialibus bis quotannis habendis vt saluberrime constitutum. sic enim ait Leo epistola quarta cap. 7. iterato Canone repetitum est, in quo decreta est poena excommunicationis contradicentibus, & comprehensum totum negotium huiusmodi Conciliorum, quod positum est in studio expellendi malum & operandi iustitiam. Similis comprehensio facta est in sexto Canone Synodi Nicænæ secundæ: Studium, inquit, & cura erit congregatis, vt diuina & viuifica mandata Dei seruentur.

De Synodo archiepiscoporum apud patriarcham semel quotannis, & de usu eius; item de collecta per prouincias & loca patriarcha subiecta facienda ad victum patriarcha.

CAPVT XLI.

Similiter statuimus, vt omnes archiepiscopi semel per annum apud patriarcham suam conueniant, & in eo Concilio faciant ad eundem modum in omnibus rebus, & in peccatis, quæ in locis eorum contingunt; faciantque hoc, ne in iudicio eorum sit fraus, sed potius tale sit, quale erat

ANNO
CHRISTI
325

judicium LXX. seniorum cum filiis Israel, qui causas suas Moyfi proponebant: sic etiam & episcopi apud patriarcham facere debent, & dispertiatur benedictio patriarchæ secundum vires omni prouinciæ, & omni loco magno vel paruo, quæ sub potestate eius sunt, mittaturque ei singulis annis vt inde viuat & alatur. caretque excommunicatione hic Canon.

De clerico, vel monacho lapsõ in peccatum, & vocato semel & iterum & tertio, & non sistente se in iudicio.

CAPVT XLII.

Si quis ex clero, aut ex monachis lapsus fuerit in aliquod peccatum, & vocatus a congregatione, vt videatur causa eius, & purget peccatum suum, dato primum tempore ad veniendum, non venerit; vocatusque iterum & tertio, obstinate non se sistat, eiiciatur de medio eorum, vt meritus est; & insuper deponatur: & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

De reo manifesto dimisso impunito ab episcopo, vel presbytero, vel etiam diacono iudice, quid facere debeat patriarcha.

CAPVT XLIII.

Si ad episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum allatum fuerit aliquod crimen manifestum, non opus est testimoniis ad iudicandum. Quod si propter affectionem eum qui delictum commisit, non iudicauerint secūdam meritam pœnam, dimiserintque eum in peccato, & hoc postea patriarchæ patefactum fuerit, oportet vt ipse patriarcha iudicet eum qui crimen commisit, vt meritus est; illumque deponat qui habebat exploratum de crimine, & di-

Concil. Tom. 2.

Mm ij

misit eum qui commisit; & illum item deponat
qui fuit illius criminis socius: & quicumque con-
tradixerit, a Synodo excommunicatur.

Quomodo archiepiscopus episcopum sibi subiectum iudicare debeat.

CAPVT XLIV.

Vt archiepiscopus nullum episcopum ex iis qui
sub potestate eius sunt, cuius peccatum sciat, iu-
dicet, nec imponat ei pœnitentiam pro peccato,
nisi interueniente patriarcha, qui rem explore
cognitam habeat: & qui non paruerit, a Synodo
excommunicatur.

*De ratione admittendi querelas & iudicia archiepiscopi
contra patriarcham suum.*

CAPVT XLV.

Vt non admittatur querela archiepiscopi con-
tra suum patriarcham de vilo peccato, neque re-
prehensio, neque iudicium, nisi adhibito altero
patriarcha vno ex fratribus eius, qui eius causam
excutiant. Et nullus in hac re archiepiscopo accu-
satori faueat, neque cum eo consentiat, nisi aucto-
ritate alterius patriarchæ: & qui contradixerit, Sy-
nodus eum excommunicat.

*Quomodo patriarcha querelam aut iudicium archiepiscopi contra
archiepiscopum admittere debeat.*

CAPVT XLVI.

Neque patriarcha querelam vnus archiepisco-
pi de alio archiepiscopo, qui sub potestate eius sit,
accipiat, neque reprehensionem, neque iudicium
super peccato eius, nisi altero archiepiscopo ex fra-

ANNO CHRISTI 335.
tribus interueniente; vt considerent hoc, sicut supra dictum est in Canone; & non oportet vt interueniat qui querelam habuit in hoc iudicio: & qui contradixerit, habebitur excommunicatus.

De excommunicatis ab vno aliquo, quando ab alio absolui, vel non absolui possint.

CAPVT XLVII.

Nullus episcopus soluat quem alius episcopus ligauit, quamdiu ille qui ligauit, vixerit. Quod si episcopus qui ligauit, obierit, & successori visum fuerit soluere ligatum, licebit facere, postquam causam, propter quam fuit excommunicatus, cognouerit; modo excommunicatus non fuerit propter blasphemiam, aut propter aliquod peccatum publicum, aut aliud simile. Eadem lex erit de sacerdote; id est, vt nullus sacerdos soluat aut liget, quem alius sacerdos soluerit aut ligauerit, quamdiu ille qui soluit aut ligauit, vixerit. Post mortem vero successor eius soluet quem mortuus ligauit: sed debet episcopus præesse huic negotio, neque conuenit, vt archiepiscopus, aut episcopus soluat aut liget eum qui digne a sacerdote solutus aut ligatus est, quamdiu is qui soluit aut ligauit, vixerit. Patriarcha tamen re cognita habet auctoritatem soluendi omnes istos, si ei visum fuerit; siquidem est loco patrisfamilias, qui in eos, & in omnes alios potestatem habet: & hic Canon non habet excommunicationem.

De non eligendo sibi successore in episcopatu.

CAPVT XLVIII.

Vt nullus episcopus dum viuit, alterum eligat

Huic Canon
noni atte-

Mm ij

statutur
Concilium
Antioch.
c. 23. epist.
Innocentii
I. ad Cle-
rum Con-
stant. quæ
est in lib.
13. Nice-
phori, cap.
23. ep. Aug.
110.

qui post mortem loco suo succedat, nec ex multum * propinquis, nec ex primariis ciuitatis; sed cum episcopus erit mortuus, tunc eligendus est aliquis ex sacerdotibus, aut religiosus qui habitant in monasteriis per desertum, aut aliquis de doctrina, & studio scripturæ notus, & cuius præstantia, & probitas sit cunctis manifesta; quamuis sit externus, ordinetur episcopus, si his conditionibus præditus reperiatur; & diues si fuerit, nihil impediet quo minus sit episcopus. & hic Canon caret excommunicatione.

Non facit contra hunc Canonem, qui assentiente clero & populo aliquem, qui dignus sit, designat futurum successorem, ut Augustinus in Eradio fecit: is enim non ab episcopo, sed potius a clero & populo eligi dicendus est. Augustinus vero a Valerio electus fuit, & ordinatus, ut post mortem succederet: quod idem Augustinus contra Canonem Nicænum factum fuisse per ignorantiam dicit. sic igitur intelligendus est hic Canon: Nullus episcopus dum viuit, alterum eligat sine clero & populo: nec ita cum clero & populo eligat, ut ordinetur episcopus, dum viuit cui successurus est.

* Dixit, nec ex multum propinquis; quia esse multum propinquum, ut fratrem, aut filium, aut fratris vel sororis filium, multum valde posset, ut electio huius multum propinqui, quam facit episcopus viuens, a clero & populo approbaretur; similiter si ex primariis.

Quia ait beatus Iacobus; Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia? & Paulus: Qui cupiunt, inquit, diuites fieri, incidunt in desideria multa, inutilia & nocua: idcirco ut diues ordinatione episcopi dignus sit, explorare oportet, an sit etiam, sicut Apost. diues in bonis operibus, & an facile tribuat, & communicet. hinc Synodus Sardic. cap. 10. Si quis, inquit, diues, aut scholasticus a foro, velit episcopus fieri, ne prius fiat quam in omnibus gradibus ministerium impleat; ut si in singulis dignus censeatur, possit ad verticem dignitatis episcopi ascendere. Cum curialibus coniunxit Synodus diuites.

De non ordinando simoniace.

CAPVT XLIX.

Testatur
decretum
fuisse hoc
in Concilio

Ut nullus audeat ordinare episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum pro quauis re data, siue ante

ANNO CHRISTI 325
ordinationem, siue post: & qui secus fecerit, deponatur; & quicumque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Nicæno
beatus
Greg. 16.
q. 7. c. per-
uenit.

De episcopo vno tantum vnius ciuitatis, & vno tantum parochio vnius villa; & de non mouendo primo, siue episcopo, siue parochio, propter alium secundum ab aliqua parte populi petatum, si primus vacat a manifesto crimine.

CAPVT L.

Vt non sit nisi vnus episcopus vnius ciuitatis, nec in vna ecclesiæ villa sint duo sacerdotes; & si fuerit magna, poterit sacerdos habere secum diaconos, & solus sacerdos in iis quæ ad altare pertinent, præsit; sicut solus episcopus est in ecclesia sua superior: & si in ciuitate aut villa fuerit aliqua discordia, ita vt alii hunc sacerdotem aut episcopum, alii alium velint, debet tunc populus considerare hoc iuste: & si non auditur de eo aliquod delictum manifestum, oportet relinquere eum in loco suo: sin vero infamia alicuius peccati in eo reperta fuerit, eiiciendus est, & in locum eius alter substituendus, qui sit sine crimine. Denique secundus episcopus aut sacerdos non intret in locum primi, si primus fuerit manifeste probus; siquidem copulatus est cum ecclesia, sicut constitutum est. quæ est etiam lex sæcularibus, vt nemo eorum accipiat in matrimonium per vim vxorem alterius, donec vir eius mortuus sit; dimittatque eam liberam, vt abeat quo velit. Qui huic Canoni contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Can. Nic. 7.

Ita ipsa ratione comparationis ac similitudinis matrimonii carnalis cum spirituali vsus est Euaristus in epist. 2. Et sicut vir, inquit, non debet adulterare vxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, vt dimittat illam absque ineuitabili necessitate, aut apostolica vel regulari mutatione.

De non permittenda ab episcopo separatione uxoris a viro propter discordiam.

ANNO
CHRIST.
335.

CAPVT LI.

Tolet. 12.
cap. 8.

Si quis vxorem ducat, & postea inter eos propter aliquam causam non conueniat, & vxor sit in culpa, quæ causam dedit discordiæ, debet vir patienter eam tolerare, & cum ea societatem habere, quousque res adducatur ad concordiam. Quod si non tolerauerit, debet interuenire episcopus; & si episcopo parere illa noluerit, nec audire eum, & a viro discesserit, debet episcopus hortari illam ad redeundum: & si noluerit redire, debet cogere vt redeat. Sed si vir quæsiuit occasionem vt ab ea separetur, non est ei credendum, quin potius, velit, nolit, cogendus est vt cum ea habitet. Quod si hoc facere noluerit, oportet vt separetur a comunione & ingressu ecclesiæ.

De feneratione, & turpi quæstu clericis interdicto, & de non conuersando neque comprando cum Iudeis.

CAPVT LII.

Can. Ni. 17.
Ca. apost.
44. Cart.
5. Sy. Nic.
2. c. 17. Sy.
6. c. 10.

Nullus sacerdos det fenori, neque quæstum iniquum faciat, neque societatem cum Iudæis habeat, neque fraternitatem; neque cum eis cibum aut potum sumat: siquidem sancti apostoli hoc statuerunt, & hoc fideles facere oportet: & quicumque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De coniugio disparis cultus vitando.

CAPVT LIII.

Conc. Tolet. 3. c. 14.
Agath. 67.

Vt Christiani vxores ducant ex quacumque natione, modo ad fidem veniant: sed non debent
Chri-

ANNO
CHRISTI
335.

Christiani dare filias suas nuptum infidelibus, ne
ad errorem maritorum peruertantur, & fiant vel
Iudææ, vel gentiles propter infirmitatem suam &
procliuitatem ad malum. & qui non paruerit, a
Synodo excommunicatur.

Elib. 15. &
16. Aurel.
2. c. 18. Au-
rel. 4. c. 13.
Amb. epi.
70. idem
lib. de Abr.
cap. 9.

*De electione chorepiscopi, & de officio eius in castellis, & pagis
ac monasteriis.*

CAPVT LIV.

Eligat episcopus ex bonis religiosis qui habi-
tant in deserto, aliquem qui sit doctus, & optimis
moribus, & maxime omnium qui in vniuersa illa
congregatione sunt, intelligens, qui nihil de electio-
ne sua cognouerit: & qui sunt illius congregatio-
nis, debent adducere eum; & vnus ex diaconis con-
gregationis dicat alta voce: Nos eligimus talem in
chorepiscopum, qui habeat totam potestatem in
nos; vt sciant omnes electum esse eum in eo gra-
du: & debet episcopus recitare super electum ora-
tionem consuetam, & benedicere illi, dareque ei
nomina omnium ecclesiarum, & monasteriorum
quæ sub potestate eius sunt, vt eligat ipse, prout
melius ei visum fuerit, eos qui sint idonei, & in
sermone suo constantes, quos ecclesiis & monaste-
riis præficiat; & eis qui curam habent ecclesiarum,
ne imponat curam monasteriorum; & eis qui præ-
fecti sunt monasteriis, ne mandet curam ecclesia-
rum; obligetque eos ad ea loca quæ eis data sunt;
& eat postea ad visitandas ecclesias & monasteria.
Qui si in aliqua ecclesia, aut monasterio aliquid
deesse, aut supra quam opus sit, abundare repererit,
oportet quod vno in loco superfluit, apponere vbi

Concil. Tom. 2.

Nn

deest; id quod cum timore Dei, & ædificatione illorum locorum fieri debet: & si fuerint pauci sacerdotes, debet augere numerum ex illis qui sunt illius loci; & si inter eos non fuerit aliquis illius castelli idoneus vt ordinetur, debet sumere aliquem ex monasteriis, vel ecclesiis, & curet vt fiat sacerdos, vt oratio sit assidua, & non cesset ministerium altaris, destituanturque templa oratione & missa, & Christiani non habentes pastorem nomine & opere sint sicut gentiles. item curet vt in omni castello, & parua villa sit aliquis qui colligat prouentus episcopi secundum vires cuiusque loci, & afferantur ad eum; siquidem ad eum pertinet vt faciat eleemosynas pauperibus & peregrinis, & sacerdotes egentes recreet, vt maneat inter eos caritas. & hic Canon caret excommunicatione.

Quod in extrema parte huius Canonis continetur de curachorepiscopo habenda, vt ex omnibus castellis & pagis suppeditetur episcopo ad victum, & eleemosynas pauperibus & peregrinis & clericis egentibus faciendas, satis conuenit cum eo quod ait Damasus epistola 4. non fuisse iam suo tempore necessarios, sicut inquit, in primitiua ecclesia, vel propter studium quod erga pauperes exgebant. hos etiam Syn. Neocæs. cap. 14. dicit honorari propter studium in pauperes. Deinde quod præcipit Canon, vt episcopus recitet super chorepiscopum orationem, & benedicat ei, declarat quod ait Damasus fuisse olim chorepiscopos ad formam septuaginta discipulorum, id est, non fuisse ordinem eorum nisi presbyterorum tantum: idcirco chorepiscopus non ordinabatur, sed per orationem benedicebatur. Ad vicem chorepiscoporum, quibus iam non opus est, accedunt nunc visitatores quos vocant. in Mediolanensi ecclesia vocant vicarios foraneos. hi sunt sacerdotes probati, quos episcopus deligit, & certas regiones diœcesis suæ attribuit inspiciendas & lustrandas, vt in ciuitate sua gregem qui extra ciuitatem est, quasi præsens intueri & curare possit. quibus qui primi nomen hoc impulerunt, videntur mihi nomen chorepiscopi ab inspiciendis regionibus interpretati. de horum nomine & officio est caput in secunda parte const. Synodi prouincialis Mediolanensis anni LXVI. Reuendo D. Carolo Borromæo archiepiscopo.

*De ratione visitandi ecclesias & monasteria qua in potestate sua
habet chorepiscopus.*

CAPVT LV.

Chorepiscopus cum visitat ecclesias, & monasteria quæ sub potestate sua habet, videat an pauci sint, vel desint fratres, & sorores; congreget seniores castelli, & prædicet, atque exponat eis scripturas sacras; eosque de omnibus sanctis præceptis admoneat. item interroget, an habeant filios, aut filias, & faciat vt ad se adducantur, vt signet eos; & oret super eos, imponatque manus, ac benedicat; & instituat ministros, sicut prius eos admonuerat; debetque distribuere eos per ecclesias & monasteria, & providere vt * discant; vt reddantur apti & idonei ad ædificationem monasteriorum, & ecclesiarum, & aliorum locorum quæ horum opera indigent. & hic Canon caret excommunicatione.

* De pueris clericis instituendis Toler. 4. cap. 23. Vassen. 2. cap. 1.

Cernitur in hoc Canone ratio quædam seminarii ministrorum ecclesiæ, ceu vestigium quoddam seminariorum, quæ nuper secundum decretum Synodi Tridentinæ instituta sunt. Ministri quos iuxta hunc Canonem chorepiscopi instituebant, non erant diaconi neque presbyteri, quos Ancyr. Syn. cap. 12. prohibet ordinare, sed iuxta Canonem Antioch. Syn. cap. 10. lectores, exorcistæ & hypodiaconi, qui iuxta Carth. 4. cap. 5. manus impositionem non habent. Quare cum hic Canon ait, imponatque manus, intelligenda est manus impositio, non vt imponitur in ordinibus sacris.

De profectione presbyterorum ex castellis & pagis cum chorepiscopo ad salutandum episcopum bis quotannis, & religiosorum ex monasteriis semel, & noui abbatis monasterii ter.

CAPVT LVI.

Vt chorepiscopus bis per annum congreget presbyteros ad salutandum episcopum, & tradendum se ei, & ad communionem cum eo habendam; & prandeant cum eo: fiatque hoc in principio

Concil. Tom. 2.

N n ij

anni, & in festo resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Religiosi tamen semel per annum cum eo congregabuntur, quando ei videbitur. Sed qui fuerit tunc primo factus caput in aliquo monasterio, debet proficisci ter per annum ad salutandum episcopum, & tradendum se ei: semel, & iterum proficiscetur solus, vt ab episcopo adiuuetur in officio suo; tertio cum omnibus suis fratribus.

Vt semel in anno in loco quem episcopus elegerit, accepta vacatione, abbates conueniant, Aurel. 15. & 21. Tarrac. 2.

De loco episcopi, archidiaconi, & chorepiscopi ad sedendum in ecclesia cum celebratur officium; & de officio archidiaconi, & de honore archipresbyteri.

C A P V T L V I I .

Locus episcopi in oratione sit in summo sacelli, siue capellæ intra locum altaris, vt qui sit pastor & gubernator: post eum sit archidiaconus ad latus dextrū, vt qui sit loco eius, & præsit omnibus quæ ad orationem & ecclesiam pertinent: chorepiscopus autem sit post archidiaconum ad alterum latus, quia ipse etiam est loco episcopi super villas, & monasteria, & sacerdotes villarum, quæ sub potestate eius sunt. Protopapa vero, id est, archipresbyter quoque honoretur in absentia episcopi tamquã episcopus, quia est loco eius, & caput sacerdotum, qui sub potestate eius sunt in ecclesia. in omnibus vero quæ ad diaconos spectant, quibus præest archidiaconus, siue quid inimicitia, aut peccati, aut litis inter eos ortum fuerit, aut aliud quidquid ad iudicium eius necessario pertineat, nihil referat archidiaconus ad episcopum, sed ipse potius eorum controuersias dirimat; siquidem sub potestate eius sunt diaconi,

ANNO CHRISTI 335.
& debet leuare episcopum hoc onere : archidiaconus enim præest vniuerso officio orationis, & per eum gubernari, & disponi debent quæcumque ad ecclesiam pertinent; ne, si huic officio defuit, transferatur hoc iudicium & gubernatio ad sæculares. quæ quidem possit esse causa, vt merito clerici minus episcopum timeant, & potestas episcopi, & sacerdotum debilitetur, quia non possint tueri veritatem; ex quo fiat, vt populus multa peccata incurrat, nec acquiescat iudicio in quo oporteat acquiescere; & in vniuerso populo alii aliis placeant & non Deo, & hoc etiam populum ab oratione auertat. Canon sine excommunicatione.

Satis cum his congruunt quæ de officio archidiaconi scripta sunt, c. ad hæc ab Innoc. & distinctione vigesima quinta, archidiaconi est præesse ordinationi ecclesiæ. Conc. Agat. c. 23. archidiaconi officium suggerere episcopo constitutiones. Tolet. 1. c. 20. Tolet. 4. c. 3.

De honore habendo archidiacono & chorepiscopo, cum sedent in ecclesia absente episcopo, & cum deambulant cum episcopo.

CAPVT LVIII.

Quando chorepiscopus & archidiaconus sedent in ecclesia, nullus sacerdos neque diaconus ecclesiæ, neque cuiusuis alterius gradus clericorum audeat sedere supra illos, præterquam episcopus, quia hi sunt tamquam duæ manus & duæ alæ, quibus episcopus volat. Sed quando episcopus ambulat siue in ecclesia, siue foris, oportet vt archidiaconus sit ad dextram, & chorepiscopus ad sinistram, & episcopus sit inter eos tamquam pater in medio filiorum. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Hæc eo spectant, vt omnia honeste & secundum ordinem fiant in ecclesia, sicut Apostolus præcipit.

*De omnibus gradibus clericorum, & ministeriis eorum publice
describendis & proponendis.*

CAPVT LIX.

Ne cum clericis laici
misceantur,
Turon. 2.
c. 4.

Describantur & exponantur omnes gradus clericorum, & ministeria eorum, ne vlla sit inter eos dissensio; & ne catholici misceantur, quando venerint clerici aliarum ecclesiarum, & aliorum monasteriorum: siquidem omnia ministeria sunt vniuersi in cuncta parœcia, siue diœcesi, quæ sub potestate eius est.

Fortasse non est alienum ab hoc Canone quod scripsit beatus Basilus in epistola ad chorepiscopos, vt mitterent descriptos in tabella eos qui in singulis pagis essent hypodiaconi, a quo quisque lectus esset; & vt seruarent sibi chorepiscopi exemplum, vt cum missum esset ad episcopum, recognosceretur.

*De ratione eligendi ex diœcesi ad sacros ordines, & de ratione
examinandi eos.*

CAPVT LX.

Si qui sunt ex diœcesi ad sacerdotium, id est, ad sacros ordines eligendi, primum quidem adducendi sunt ad episcopum; postea examinent eos archidiaconus & chorepiscopus, & videant an idonei & intelligenter legant scripturas, & an sciant leges sacerdotales & statuta ecclesiæ. Qui si fuerint vere approbati quod ipsi sciunt ista, sintque vere digni sacerdotio, & a Deo, qui nouit secreta, electi, orabunt pro eis orationem solitam, vt fiant digni remissione, & accipiant indulgentiam. Postea adducendi sunt ad episcopum, vt imponat eis manus, & benedicat, eosque ordinet: qui cum erunt ordinati, debet archidiaconus adducere eos ad chor-

ANNO CHRISTI 325. episcopum, vt moneat eos, ne ministrent in ministerio sacerdotali, id est sacrificii, sed tantum orationis, donec didicerint omnes leges sacerdotii; & postea veniant ad chorepiscopum, vt videat an in hoc profecerint, & iterum eos de hoc admoneat: non enim licet, vt vllus ex sacerdotio ministret in sacello, siue capella diœcesis, sine licentia chorepiscopi, quandoquidem ipse est caput illorum. Et si archidiaconus non fuerit prope, qui fuerint ordinati accipiant literas a chorepiscopo ad archidiaconum, qui debet tunc suscipere curam eorum in iis quæ ad statuta ecclesiæ pertinent, & dare illis curam secundum ordinem ecclesiæ. Nec episcopus, neque chorepiscopus debent eos a clero remouere sine archidiacono: siquidem ipse est, vt ante diximus, nutritus in ciuitate, & habet totius populi notitiam, præstque officio orationis, & omnibus diaconis. Et quando episcopus proficiscitur ad villam, aut castellum diœcesis, nulli debet chorepiscopus permittere, vt sine licentia archidiaconi ordinetur, nec episcopus, nec vllus alius sacerdotem ordinare debet, neque religiosum facere, nisi præsentem chorepiscopo: siquidem ipse quoque præst officio orationis, & ceteris omnibus, quæ in villis suis fiunt. & quicumque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Huic Canoni attestatur epistola beati Basilii ad chorepiscopos. ex ea enim constat chorepiscopos non diaconos, qui sunt ordinis sacri, & sacrificio ministrant, sed hypodiaconos & alios ministros ordinare potuisse, vt ex Canone superiore 56. liquet, modo essent examinati & probati a presbyteris & diaconis.

Ministrare in ministerio sacerdotali est ministrare altari, quod presbytero & diacono ministro presbyteri conuenit.

De honore diaconis habendo, ne se clerici in eos efferant.

CAPVT LXI.

Vt diaconi non sint præcincti cingulis suis tempore orationis, quia sunt liberi, & non dominantur eis nisi Dominus Christus rex vniuersi mundi, & eorum Deus; hæc est enim eorum, qui liberi sunt, consuetudo. Serui vero hanc consuetudinem non habent, quamuis diuites & potentes sint: atque hoc honore honorandi sunt diaconi, & non alii clerici. Sacerdotes enim sunt serui Christi, qui constituti sunt vt præsent ecclesiæ & orationi, quæ non possunt ab eis derelinqui. At diaconi oratione & laudibus finitis, eunt discincti quo eis libet, siue per vias, siue per plateas. Hæc de omnibus diaconis & sacerdotibus dicta sunt. & hic Canon sine excommunicatione positus est.

Eo spectat hic Canon, vt omnia in ecclesia honeste & secundum ordinem fiant, ne clerici in diaconos se efferant; sicut in superiore Canone 17. ne in presbyteros diaconi.

De numero presbyterorum & diaconorum ad ministerium ecclesiæ & ad facultatem eius accommodato.

CAPVT LXII.

Vt non sint pauci presbyteri in ecclesia, ne deficiat oratio, & ministerium ecclesiæ; & ne sit magnus sacerdotum numerus, ne sumptus ecclesiæ augeatur. Quamobrem qui ecclesiis præsent, ii quidem quid in hac parte opus sit, videbunt: atque ita oportet, vt tot in ecclesia diaconi sint, quot ecclesia ferre possit; & vt illis archidiaconus præsit, sicut sancti apostoli Canonibus suis constituerunt, & sancti patres qui ante nos fuerunt; & vt sint septem

ptem

ANNO CHRISTI 325.
ptem diaconi, qui ecclesiæ sumptu viuant, ac reli-
qui gratis ministrent. Et hic Canon non habet ex-
communicationem.

Hic Canon Canonem Synodi Neocæsar. testimonio Synodi Florentinæ actione septima, corrigit. illa enim iubet vt in ciuitate quamuis magna sint 7. diaconi; hæc vero, vt tot sint in ecclesia, quot ecclesia ferre possit; vt si plures scilicet non possit, sint saltem 7. reliqui gratis ministrent. totidem debere esse scripsit quoque Euaristus ante Synodum Nicænam, ad custodiam episcopi prædicantis; vt duo essent, sicut ego interpretor, ad dextram, duo ad sinistram, duo retro, & vnus a fronte. postquam non opus fuit custodire prædicantem, successit, vt puto, hic numerus curæ septipartitæ rerum ecclesiæ: vt in ecclesia Græca ex diaconis eligitur vnus magnus œconomus, alius magnus *μεθοφύλαξ*. hic curam habet sacrorum vasorum & vestimentorum. Alius curam habet sacrarum domorum siue monasteriorum; hic est magnus facellarius, alius seruat scripta & tabulas de iudiciis & causis; & hic vocatur magnus chartophylax. Alius habet curam sacrarum domorum quæ sunt in ciuitate, qui curat etiam ornatum altaris; hic vocatur facellarius, nos vocamus sacristam. alius curam habet de iis qui ad fidem redeunt, qui præest custodia legum sacrarum, & inquit de homicidis, & aliis criminibus. hic dicitur *ὀροπέδικος*. Septimus est, qui istis omnibus præest, archidiaconus. Fortassis hæc fuit causa, cur Synodus Nicæna statueret, vt septem diaconi essent in ecclesia, quæ tot alere possit, quod essent hæc omnia ab illis curanda. constitutio apost. lib. 3. Clem. c. 19. iubet, vt numerus diaconorum sit proportione multitudinis populi. hic habetur ratio ministerii obeundi; maior enim multitudo populi plures presbyteros requirit, & plures presbyteri plures diaconos, quia diaconi sunt ministri presbyterorum.

De œconomis ecclesiæ, & de aliis cum eo, qui curent res ecclesiæ.

CAPVT LXIII.

Vt sit in vnaquaque ecclesia œconomus, & cum eo alii, qui habeant curam prouentuum & agrorum; & alii villarum & sumptuum quotidianorum; alii frumenti & leguminum; alii vasorum auri & argenti, & vestimentorum, ac ornamentorum ecclesiæ; alii habeant curam loci, in quo sancta eucharistia seruatur; & quisque habeat curam eorum quæ sibi commissa sunt, idque cum timore Dei, &

Concil. Tom. 2.

Oo

ne inter eos sit, qui illum seruum nequam imitetur, qui talentum domini sui abscondit, & non est in eo negotiatus; quem iratus dominus in tenebras exteriores mitti iussit. Et hic Canon caret excommunicatione.

De officio in ecclesia horarum diurnarum & nocturnarum, & de oratione pro omnibus qui eam ecclesiam gubernant.

CAPVT LXIV.

Vt in omnibus horis diurnis & nocturnis in principio & in fine orationis fiat cū deuotione memoria episcopi, & oretur pro salute eius, & vt oratione eius populus adiuuetur. Sabbato autē & diebus festis, quando sunt sancta super altare posita, diaconus memoriam faciat, nominatim primum patriarchæ, deinde archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi, archipresbyteri, archidiaconi, quia isti sunt gubernatores ecclesiæ; idcirco nominandi sunt ad altare in ecclesia, quandoquidem per eos omnia ecclesiastica administrantur, & ipsi sunt in ecclesia superiores. Et qui contradixerit, sit excommunicatus.

De ordine ducendi funus episcopi, chorepiscopi & archidiaconi, & de officio exequiarum.

CAPVT LXV.

Quando moritur episcopus, debent chorepiscopus & archidiaconus præire funeri, vt si filii præeant funeri patris: quando vero aliquis horum moritur, debet præire episcopus, vt si pater præeat filiis mortuis. & legantur in funere ea quæ doctores & sancti patres spirituales de oratione constituerunt: intersintque funeri omnes subiecti eis, siquidem vocabantur eorum omnium patres; & nun-

ANNO CHRISTI 335.
tietur de morte eorum omnibus ecclesiis & monasteriis illius parocciæ, vt fiat oratio pro eis. & hic Canon caret excommunicatione.

De ducente alteram vxorem dimissa quacumque de causa priore, vel etiam non dimissa, & de falso accusante vxorem de adulterio.

CAPVT LXVI.

Quicumque sacerdos aut diaconus vxorem suam propter fornicationem dimiserit, aut ob aliam causam, vt supra dictum est, aut domo eiecerit propter bona externa, vel vt illam altera pulciorre aut meliore aut ditioire mutet, vel propter concupiscentiam suam, quod Deo displicet; & illa ob has causas dimissa, ipse cum altera matrimonium contraxerit; aut non dimissa, alteram duxerit, siue liberam, siue seruam; & ambas pariter habeat licet separatim habitantes, & singulis noctibus cum altera earum cubet, vel eas in eadem domo vel in eodem lecto habeat, deponatur. Si vero fuerit laicus, prohibeatur communione fidelium. Sin autem falso aliquis vxorem suam de adulterio infamarit, vt eam dimittat, inquirendum diligenter de hac re est; & si hoc falsum fuerit, deponatur, si ex clero est: sin autem laicus, prohibeatur ingressu ecclesiæ & communione fidelium, & cogatur habitare cum ea quam infamauit, quamuis deformis & pauper & insana sit. & qui non obedierit, a Synodo excommunicatur.

De ducente simul duas vxores, & de muliere fideli nubente viro infideli, & de forma recipiendi eam ad pœnitentiam.

CAPVT LXVII.

Quicumque duas mulieres in matrimonium si-

Concil. Tom. 2.

Oo ij

mul acceperit, ipse cum secunda excommunicatur: & quæcumque mulier fidelis viro infideli nupsit, ipsa quoque a communione fidelium separatur: quæ si pœnitentiam malefici egerit, & eum virum quem habere non poterat, id est, infidelem, dimiserit, non est recipienda nisi eo modo quo recipitur is qui postquam fidem negavit, ad fidem revertitur; debetque ipsa infidelem relinquere. erit autem pœnitentia eius qui ad fidem revertitur, & eius quæ virum infidelem reliquit, ferre cilicium, dormire super cinerem: constituendumque est eis de ieiunio & de bonis operibus, prout conveniat; & postea licebit cum fidelibus conversari, & communionem sacram accipere. & qui contradixerit, a Synodo excommunicatur.

De dante filiam, aut sororem neque scientem, neque volentem, viro infideli in matrimonium.

CAPVT LXVIII.

Si quis fidelis filiam, aut sororem non consciam, neque volentem, neque cogitantem, neque præsentem dederit nuptum infideli, separabitur, & prohibebitur communione fidelium: ipsa vero quæ data est in matrimonium, non est prohibenda. Si autem qui hoc fecit, pœnitentia ductus illam ab infideli separaverit, constituenda est ei pœnitentia secundum peccatum eius, quanta sacerdoti videbitur convenire illi, & ab eo sustineri posse. quod si pœnitentiam patienter sustineat, debet humanius cum eo agere sacerdos. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

ANNO
 CALESTI
 335.
 De fideli discedente a fide propter libidinem, & amorem infidelis; & de
 forma recipiendi eum aut eam ad pœnitentiam.

CAPVT LXIX.

Si quis fidelium mulieri infideli morem gerat propter fornicationem, aut mulier fidelis viro infideli; & ob hanc causam a fide recedant; pœnitentia horum sit, vt spatium trium annorum stent ad ianuam templi in cilicio & cinere; & peracto hoc tempore intrent in ecclesiam ad orationem; sed ita, vt spatium vnus anni stent in angulo ecclesiæ ab aliis separati: neque liceat eos salutare, neque cum eis communionem participare. transacto autem anno, debet sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut benedicuntur in baptismo, nec vt benedicuntur chrisma, sed vt oleum infirmorum, & vt benedicuntur aqua ad emundationem immunditiæ eorum qui comederunt morticinum: & sic debet eis benedicere sacerdos, & aspergere eos aqua ista; & ipsi etiam debent compungi, & mundabuntur, remitteturque eis peccatum orando pro ipsis. faciendaque est diligens de eis inquisitio, & sic dabitur communio. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

*De hospitali faciendo in omni ciuitate, & de electione presbiteri,
 & de officio eius.*

CAPVT LXX.

Vt sit in omnibus ciuitatibus locus separatus peregrinis, infirmis & pauperibus, qui vocetur xenodochium, id est, hospitium peregrinorum. Et eligat episcopus aliquem ex fratribus qui habitant in deserto, qui sit peregrinus, & procul distet a patria,

& a familia domus suæ, qui sit etiam vir probus; & hunc præficiat xenodochio, qui in eo faciat lectos, & quæcumque infirmis & pauperibus opus sunt. Quod si bona xenodochii non sufficiant, debet colligere omni tempore, & ex omnibus Christianis prouisionem secundum vniuscuiusque vires; atque his facultatibus sustentet fratres peregrinos, & pauperes, & infirmos, vt cuique opus erit: siquidem ipse est protector eorum ad adiuuandum eos, & eis diligenter prouidendum; quia in hoc opere est remissio peccatorum, solutio iniquitatis, & appropinquatio ad Deum. & hic Canon est sine excommunicatione.

De collocando episcopo aut archiepiscopo in sua sede post ordinationem, qua dicitur inthronizatio.

CAPVT LXXI.

Cum archiepiscopus episcopum ordinauerit, oportet vt mittat episcopum cum eo, qui illum introducat in ciuitatem & in ecclesiam, & faciat sedere primo die in throno: & postquam tribus mensibus in ciuitate sua resederit, debet archiepiscopus cum visitat, salutare eum, & committere archiepiscopæ, id est, archipresbytero, & archidiacono, vt eum in statutis episcopatus examinent: & si repererint didicisse eum omnia perfecte, confirmabitur in episcopatu, & in statutis eius. Sic etiam facere debent patriarchæ suis archiepiscopis. & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Vt nulli liceat de ecclesia, in qua ordinatus est, ad aliam se transferre, & de translatione eius qui per vim eiectus est sine culpa.

CAPVT LXXII.

Nullus episcopus ab episcopatu minore ciuitatis

ANNO
CHRISTI
325.

& territorii, vbi ordinatus est, ad alterum propter caritatem annonæ, aut propter paruitatem ciuitatis, aut paucitatem populi, & paucitatem monasteriorum transeat. idem requiritur in maiore, quia non conuenit hoc, siquidem vnusquisque sortem habet a Deo; nam & hoc statutum est maritis. Quicumque enim laicus vxorem suam repudiat, excepta causa fornicationis, mœchatur, quia hoc facit, vt eam altera meliore mutet. Sic sunt episcopi, & sacerdotes, si ciuitates suas, & altaria pro aliis maioribus relinquunt. idcirco hanc prauam consuetudinem prohibuimus & rescäuimus. Quod si episcopus propter causam aliquam e ciuitate sua expulsus fuerit, non debet quærere alium locum, vt ad eum transeat, quia per vim eiectus est; & tunc oportet constituere eum in alia ciuitate, si tamen perspectum fuerit esse eum mundum, & sine crimine, iustum, ac fidelem, & aliqua culpa eius non extiterit causa expulsionis. Quod si primus locus erat paruus, & cognitum fuerit esse eum dignum archiepiscopatu, creandus est archiepiscopus in ea ciuitate quæ archiepiscopo indigeat. Quod si mutatur iste ad maiorem episcopatum, nihil obstat, quia non propter desiderium suum, sed propter necessitatem translatus est. Similiter presbyteros, & diaconos per castella & vicos non oportet relinquere altaria sua, & transferre se ad alia, sed manere vbi sunt ordinati, nisi de licentia chorepiscopi ex causa iusta, & ad profectum vitæ & fidei. quod si sponte sua hoc fecerint ob aliquam causam ex supradictis, non licebit hoc illis, quin po-

Ant. ca. 22.
Chalc. 5.
12. 20.
Sard. 15.

tius mouendi sunt gradu suo qui hoc commiserint, & non est admittenda eorum excusatio. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon a superiore 13. quod ille prohibet, ne quis patiatu eligi se ab ecclesia, acquiescens electioni, vt ecclesia sua relicta, in qua ordinatus est, ad illam a qua electus est, transeat; & ne det operam, vt ab eo in cuius potestate est, transferatur. hic vero prohibet simpliciter, ne quis sua voluntate a sua ecclesia ad aliam, quæ ei magis placet, transeat.

De non eligendo sacerdote a laicis per castella & pagos sine auctoritate chorepiscopi; nec abbate per monasteria; & de non præcipiendo, vt aliquis eligatur post mortem suam; & quando hoc liceat superiori.

CAPVT LXXIII.

Vt non audeant laici qui sunt in pagis, eligere sibi sacerdotem, neque monachi superiorem, sine auctoritate chorepiscopi. Quod si aliquis superior dum viuit, præcipiat vt aliquis post mortem suam loco suo succedat, non succedet iste, si sit nationis suæ, aut consanguineus; succedet tamen si sit quispiam ex filiis prædecessoris, propter vtilitatem, probitatem, sanctitatem, continentiam, & timorem Dei, vt omnes sint mundi a vitiis. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon a superiore 49. quod ille prohibet ne episcopus dum viuit, eligat successorem; hic prohibet ne designet qui eligatur post mortem, si consanguineus aut nationis suæ sit, ne suspicio esse possit, quod affectioni hoc tribuat, & non meritis.

De habitatione sororum, viduarum, & diaconissarum in monasterio retinenda, & de ratione docendi eas, & de electione diaconissarum, & officio atque v su earum.

CAPVT LXXIV.

Vt monasteria non relinquuntur sine sororibus, inter quas erunt mulieres viduæ; & constituatur illis probus magister, qui doceat eas legere libros & psal-

ANNO CHRISTI 325.
& psalmos, donec bene didicerint, præsertim diaconissæ. Hæ autem ex iis eligantur quæ non male audiant ex eo usque tempore quo fuerunt adolescentulæ, sintque annos natæ 60. sicut beatus Paulus ordinavit; & huiusmodi diaconissæ ad hoc solum paratæ sint, vt feminas in baptismo suscipiant. Et hic Canon caret excommunicatione.

De non eligendo ambiente electionem, quamuis virtute præstante; & de non prohibenda electione laici ad dictos gradus, & de non priuandis electis ante mortem nisi propter crimen.

CAPVT LXXV.

Si congregatio fidelium alicuius parœciæ elegerit aliquem præstantiorem aliis doctrina, prudentia, & fide ex iis qui ministrant altari, aut ex ^{*monachis} monachis, id est, ex sacerdotibus monasteriorum, vt sit episcopus, aut archidiaconus, aut chorepiscopus, aut præfectus xenodochii, id est, hospitalis, non debet ambire ille qui eligitur, alioqui eiiciatur ex congregatione. Quod si laicus fuerit, non est prohibendus quin eligatur; & electus non est priuandus ante mortem, nisi propter crimen meritis sit, alios vero gradus clericorum ii qui præfunt, priuare possunt, quando eis visum fuerit. Et qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De alio habitu, & aliis moribus, ac conuersatione monachorum & monialium.

CAPVT LXXVI.

Vt religiosi tum monachi, tum moniales, habeant alia indumenta & alios mores, quam habent laici; ac tondeant caput in modum coronæ, & cingant se honeste; neque sigillis aureis, aut argenteis obsignent, neque ferant crumenam ad latus, neque cultellos,

Meminit huius Canonis Nicæni Gratianus 16. q. 1. ca. placuit.

sicut solent milites & homicidæ, quando eunt ad bellum & homicidium; & sicut solent alii ex mercatoribus & peregrinis ferre crumenam ad voluntatem suam, sicut omnes ex populo. Quin potius sint probi, & inter se & alios patientes, & ne eant per plateas nisi cum modestia, nec inter se ioculariter & ridicule loquantur, nec alius alium irrideat, aut ludat; sed potius silentium teneant & gravitatem, præsertim apud aduersarios fidei; sintque in omnibus quæ ad honorem eorum pertinent, patientes, & in omnibus moribus perfecti. & hic Canon caret excommunicatione.

De episcopo deprehenso in adulterio, aut alio simili crimine, deponendo tantum sine spe restitutionis in eundem gradum, & non excommunicando.

CAPVT LXXVII.

Ca. apost.
25. Leo episcop.
92. c.
1. Basil. c. 3.
Syn. Carth.
27.

Si quis episcopus deprehensus fuerit in adulterio, aut in alio simili crimine, deponendus est, nec est amplius in eundem gradum restituendus. Quod si pœnitentiam egerit, non est societate fidelium, neque sacra communione prohibendus; quia non est eadem ratio peccati eius, & peccati laici. & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Quod hic dicit Canon, non esse eandem rationem peccati laici, & episcopi, sic intellexit Leo, quia scriptum, inquit, est; Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo: idcirco alienum est, inquit, ab ecclesiastica consuetudine, ut qui in presbyterali honore, aut gradu diaconi fuerint cõsecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitentiæ. Et subiungit: Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam expetenda est priuata secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. B. Basil. aliam causam esse iudicauit, cur isti deponantur tantum, & non excommunicentur; quia scilicet satis videatur crimen vindicatum depositione, ex qua nunquam restituendus sit, ut restitui solet laicus in eundem gradum, postquam fuerit ei interdicta ecclesia. scriptum est enim: Non vindicabis bis in idipsum. quod est etiam in Canone apost. citatum.

ANNO CHRISTI 325.
De lapsis semel tantum in adulterium presbyteris & diaconis, si nunquam duxerant uxores; & de eisdem lapsis viduis, & lapsis habentibus uxorem superstitem. item de reuersis ad idem peccatum tum viduis tum habentibus adhuc viuas uxores; & qui ex his non recipiendi ad penitentiam, & qui semel tantum, & qui bis.

CAPVT LXXVIII.

Si quis sacerdos lapsus fuerit in adulterium, & hoc peccatum nunquam antea commiserit, quin potius semper bene audierit, & non duxerat uxorem, sed erat virgo; pœnitentia eius erit in ieiunio & oratione, & de eleemosynis secundum vires vno anno; quo exacto debet redire ad communionem fidelium, & communionem sacram, & ad ministerium & sacrificium, vt prius, & deinceps attendere diligenter, & cauere sibi per vniuersum vitæ tēpus. Si vero ad idem peccatum reuersus fuerit, deponendus est omnino, & non est prohibendus communione fidelium, & sacra communione. Quod si uxorem duxit, imponenda est ei duplex pœnitētia. idem seruandum est in diacono; qui si ad idem scandalum redierit, omnino deponendus est. quod quidem intelligendum est, si fuerit viduus: nam si uxorem duxit, & adhuc viuit, & cum eo habitat, debet remanere in pœnitentia, & tribus annis excommunicatus. denique in his omnibus episcopus cum primum in hoc peccatum lapsus fuerit, debet ex gradu suo cadere, cui non est pœnitentia imponenda, neque communione fidelium, neque communione sacra prohibendus. Sacerdos ἀγαμῶς, id est, qui nunquam uxorem habuit, vel viduus, recipiendus est ad pœnitentiam; qui uxorem habet, non est recipiendus. Diaconus ἀγαμῶς, id est, qui

nunquam habuit vxorem, vel viduus, bis est ad pœnitentiam recipiendus; diaconus coniugatus semel: & non erunt prohibiti communionem fidelium, & communionem sacra, sed ministerio altaris. Alii vero ex clero, & monachi, & laici, si huiusmodi peccatum commiserint, fiet iudicium de eis, vt eorum iudici, & ei qui eis præest, prout pœnitentiæ conuenit, visum fuerit: & non debet qui eis præest, & iudex imponere grauem pœnitentiam quæ noceat, neque leuem, ne currant ad peccatum, & eorum damnatio crescat. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De remedio cuiusque fidelium, dum adhuc peccatum eius non est manifestum, per priuatam exhortationem & admonitionem adhibendo; & de excommunicando, si non profecerit.

CAPVT LXXIX.

Et quicumque ex ecclesia aliquid indignum faciat, adhibebitur ei remedium per exhortationem & diligentem admonitionem, dum non est manifestum quod facit, vt non perseueret in eo, & discedat a via sanctorum Dei, eorumque conuersatione; imponentque ei pœnitentiam prout conuenit. Quod si pœnitentia & exhortatione non emendetur, separetur a communionem fidelium, & abscondatur tamquam membrum putre, ne contagio eius reliquum corpus peruadat. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Interpres est hic Canon quando quis frater in me peccare dicitur est, scilicet quando peccatum commisit, cuius contagio in reliquum corpus peruadere potest, nisi pœnitentia corrigatur: aut si nolit corrigi, ex ecclesia eiiciendus sit.

De electione procuratoris pauperum, & de officio eius.

CAPVT LXXX.

Eligatur in omni ciuitate aliquis sæcularis vel religiosus, qui sit disertus & patiens, & quem manifestum sit via recta & orthodoxa incedere; habitetque prope ecclesiam, aut in hospitali, & habeat apud se bona hospitalis, & prouideat hospitali & ægrotis; prouideat etiam iis qui in carcere sunt. Quod si inter eos qui sunt in carcere, aliquem Christianum reperiat qui sit dignus vt liberetur, debet adiuuare eum vt e carcere liberetur. Et si quid ei opus fuerit, aut victu indigeat, & non potest habere ab iis qui sunt in custodia, liberare. & si cui opus fuerit aliquo sponfore, debet quærere qui pro illo spondeat, vt liberetur. Et si quis fuerit alicuius criminis grauis reus, & non sit dignus liberatione, debet saltem adiuuare eum, ne ei victus & vestitus desint; neque debet differre subsidium, neque negligens esse in omni eo quod ad causam eius expediendam pertineat, quousque iuste, & vt meritis est, iudicetur: quia ignorant homines quæ sibi aut filiis euenire possunt. mundus enim & casus eius sunt in tribulationibus & molestiis positi. Et si quis ex fidelibus bona sua epulando, potando, & scortando consumpserit, & ob hanc causam in hanc necessitatem inconsiderate incidit, non est deserendus, sed debet vnusquisque fidelium tum virorum, tum feminarum, dare secundum vires suas & bonam voluntatem; & colligatur hoc, vt ille a creditoribus & afflictione liberetur. Et hic Canon caret excommunicatione.

Sic hodie vocatur Romæ procurator pauperum, qui eos qui sunt in carcere, iis modis adiuuat, quibus hic Canon adiuuare præcipit: quem disertum esse vult, vt causas eorum bonas possit defendere. est autem rationi consentaneum, ex eo tempore, cum habita est hæc Synodus Nicæna, & episcopi in suis ciuitatibus præsidio & studio magni Constantini florere cœperunt, venisse in vsum hunc Canonem pietatis plenissimum, qui vtinam in omni ciuitate Christiani nominis sanciat, si forte non est sancitus. * Interpretatus est Canon illud in epistola Ioannis cap. 5. Mundus totus in maligno positus est; malignum enim vocat tribulationes & molestias, quibus mundus refertus est.

I N
GELASII CYZICENI
HISTORIAM
ADMONITIO AD LECTOREM
EX ROMANA EDITIONE.

PENE consilium fuerat hanc Synodi Nicænae historiam, quæ alioqui suo loco inter cetera eiusdem Synodi collectanea reponebatur, penitus omittere: quod etsi in Vrbe non deerant varia eius exemplaria, vt Vaticanum, ex quo magnam Nicæni Concilii sui partem excerpserat Alfonsus Pisanus, & Sfortianum, quod olim fuit Bessarionis cardinalis, atque alia in aliis bibliothecis; omnia tamen auctoris nomine carebant, & incerti auctoris opus in lucem dare non placebat. Illud quoque accedebat, quod non pauca in hac historia leguntur, quæ meliorum scriptorum sententiis cum repugnent, illam falsitatis coarguere videantur. In initio enim operis auctor affirmat, Arianos Concilii Nicæni tempore non solum contra Filium Dei, sed etiam contra Spiritum sanctum blasphemasse: & in libro secundo introducit disputationes de diuinitate Spiritus sancti in eodem Concilio cum philosophis habitas. At id repugnare videtur verbis Epiphaniæ hæresi septuagesima quarta, quæ est Pneumatomachorum, qui in fine sic ait: Non fuit tunc (id est, tempore Nicæni Concilii) de Spiritu sancto quæstio. item verbis sancti Basilii in epistola septuagesima octaua, quæ fidei Nicænae confessionem continet: Spiritus sancti ratio, inquit, in transcurso posita est, nulla diligentia digna iudicata, propterea quod

ANNO CHRISTI 325.

nondum mota esset hæc quæstio, sed sententia de ipso in animis credentium nullas adhuc insidias sustinisset. Præterea idem historice huius auctor libro secundo, capite primo Eusebium Cæsariensem ab Arianismi suspitione diligenter purgare nititur, cum tamen sanctus Athanasius librum integrum scripserit de decretis Nicænæ Synodi aduersus Eusebium Cæsariensem Arianum; & sanctus Hieronymus libro secundo apologiæ aduersus Rufinum, eundem Eusebium modo non Catholicum, modo Arianum, aliquando etiam principem Arianorum nominauerit. Denique (ut alia leuiora sileantur) hic ipse auctor libri secundi capite trigesimo secundo scribit Synodum Nicænam prohibere voluisse, ne episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi cum vxoribus, quas antea cum laici essent, duxissent, consuetudinem habere possent: obsistente autem Paphnutio, nihil de hac re decretum fuisse, & uniuscuiusque arbitrio relictum, si ab eis abstinere uellent. Sed hoc esse manifestum figmentum, a veritate prorsus alienum, facile deprehenditur ex sancto Epiphanio, qui paulo post celebratum Nicænum Concilium scribens, disertis uerbis affirmat hæresi quinquagesima nona, quæ est Catharorum, sacris Canonibus aduersari quod episcopus, presbyter aut diaconus ex vxore liberos gignat. Sanctus etiam Ambrosius & sanctus Hieronymus Epiphanii æquales, ille in libro primo de officiis capite ultimo, iste in libro aduersus Vigilantium, scribunt non licere in occidente, neque in oriente ad sacrum ministerium assumi nisi uirgines, aut continentes, aut qui, si uxores habeant, mariti esse desistant. Quod idem in Conciliis paulo post Nicænum celebratis, ut in Arelatensi secundo, Canone secundo, & in secundo Carthaginensi, Canone secundo, confirmatum legimus. Quid, quod in ipsa Nicæna Synodo extat Canon tertius, quo cauetur, ne ulli episcopo, vel presbytero, vel diacono liceat feminam aliquam domi retinere, præter matrem, sororem, vel amitam? quo Canone satis aperte excluditur vxor, quæ primo loco nominanda fuerat, si uera essent quæ in hoc libro dicuntur. Sed nimirum auctor non in actis Concilii hanc historiam reperit, sed a Socrate libro primo capite octauo, vel a Sozomeno libro primo capite uigesimo secundo, qui primi eam tradiderunt, desumptam, in hac sua collectione inseruit. Quemadmodum autem nonnulla in ea legimus a Concilio Nicæno aliena, si ueteribus patribus credimus, sic etiam contra multa desunt, quæ ex eorundem patrum sententia in actis eiusdem extare deberent. Testantur enim sanctus Athanasius in oratione prima aduersus Arianos, & Theodore-

tus libro primo historiarum capite octavo, Arij scripta & epistolam Eusebii Nicomediensis lecta fuisse in Synodo Nicæna. Testatur quoque Iulius pontifex Romanus in epistola quæ extat apud Athanasium in apologia secunda, in Concilio Nicæno examinata fuisse acta Synodi Alexandrinæ. At horum omnium in hac historia nulla mentio habetur. Nihilominus tamen, cum ex Photii testimonio, cuius bibliotheca paulo ante in lucem prodiit, satis constet huius operis auctorem fuisse Gelasium Cyzicenum, & eius etiam nomine Græce & Latine iam editum sit, atque in eo nonnulla habeantur, quæ multis rebus usui esse possunt, ac præterea veteres scriptores (quorum verba mox subiiciuntur) illius mentionem faciant tamquam actorum Concilii Nicæni: ne a quopiam fortasse desideretur, ad calcem huius tomi adiciendum censuimus.

VETERVM ALIQVOT SCRIPTORVM DE HIS LIBRIS ET EORVM AVCTORE TESTIMONIA.

Photius patriarcha CP. in bibliotheca.

ΦώπⓄ πατριάρχης ΚΠ. ἐν βιβλιοθήκῃ.

Cap. 15.

Acta sunt primæ Synodi acta, tribus comprehensa libris. Gelasii titulum opus præfert, nec tam acta sunt, quam historia. Sermo simplex & humilis. ceterum minima quæque in Synodo gesta narrat.

Ἀνεγνώσθη ἐπεραλίχων τὸ πρῶτον τῆς συνόδου ἐν τριῶν βιβλίοις. Γελασίου δ' ἔφερε τὸ βιβλίον ὀρθροφωῶν οὐ μᾶλλον ὑπερῶν περαλίχων, ἢ ἰσοερίων. διτελής δ' ἐπερῶν πλὴν φερόσιν. πλὴν γε λεπτομερῶς διέξισι τὰ ἐν τῇ συνόδῳ.

Cap. 88.

Legimus historiae forma res in Nicæna Synodo gestas. liber autem diuisus est in tres partes. Refert auctor * Ofium Cordubæ episcopum, & Bitonem atque Vincentium Romanos sacerdotes. Siluestri Romani pontificis legatos adfuisse. Eustathium autem Antiochenum patriarcham per seipsum: Alexandrum vero presbyterum, Metrophanis Constantinopolitani legatum. neque enim hic ætate confectus adesse poterat. In alio tamen exem-

Ἀνεγνώσθη βιβλίον, ὡς ἐν ἰσοερίαις ὑπῆρξεν, τὰ κτ' ἢ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ περαλίχων. τῶμοι δ' ἔβιβλίου βίβλ. λέγεται δ' ἢ μὲν Ὀσίον τὸ Κερδρῶν, καὶ Βίτωνα καὶ Βικέντιον Ρωμαίους ἱερέας, ἐκ περσῶν Σιλβέστρου τῷ Ρώμης ἀρῆνας. Εὐστάθιον δ' ἢ Ἀντιοχείας, αὐτὸν ἐκείνων. Ἀλέξανδρον δ' ὅς ἐπρεσβυτέρου ἀξίωμα ἔχει, εἰς περσῶν ἀντὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μήδου Φανίου ἀρῆνας ἐκείνου. Ἰδὲ κωλυέτο βαδύταται γῆρα. ἐν ἄλλῳ

ANNO
CHRISTI
325

ἄλλω μὲν τοῖς ἔχοντι τὰ αὐτὰ, Γελα-
σίου ἑπισκόπου Καισαρείας ἡ Πα-
λαιστίνης, διόντος τοῦ βιβλίον ἡ Πηγα Φό-
ιδρον, καὶ ἀπερχεται ἡ οὕτω τὰ κτ' πλὴν
ἀγίαν καὶ μεγαλῶν καὶ οἰκουμένην
ἡ ἡπισκόπων συναξασαυαῖσαν σωό-
δου ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἶπεν, ἡ ἡ
Ρωμαίου κόσμου ἐκ τῶν, ἐκ Περ-
σίδος. Φησὶ ἡ αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς οὐ-
τος ἡ Βασιλείου, ὅς ἐκβαλὼν Ζή-
ωνα ἐτυράνησεν, ἀκμάζειν.

Νικητας Χωνιάτης ἐν πανοπλία
δογματικῆ.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Γαμφίλου ἐν τῷ
πρῶτῳ λόγῳ τῆς εἰς τὴν βασιλέα Κων-
σταντῖνον, ἀπεῖναι Φησὶ τὴν Κωνσταντινου-
πόλεως διὰ γῆρας οὐδηλοῦ ἡ ἐκ τοῦ
τοῦ ὄνομα. αὐτὸ αὐτῷ δὲ παρεῖναι πρε-
σβυτέρους. τὰ δὲ γε θεολογικὰ τῆς
συνόδου διαλαμβάνουσι Μητροφάνη
μὲν ἡ Κωνσταντινουπόλεως ἡπισκο-
πον, διὰ ἡ βαδὺ γῆρας μὴ συνεδρῶ-
σαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ πληροῦσαι ἐκεί-
νου τόπον Ἀλέξανδρον, ὅς πρεσβύτε-
ρος ὢν, καὶ τοῖς συνωδικαῖς τότε πρὸς τὰ
ἡ Εὐσέβιος μέρη διηκονήσας ἡ γράμ-
μασι.

Ἰωάννης ὁ Κυπριώτης δεκάδος
γ. κεφ. δ.

Ἐν τῇ ἀγίᾳ πρῶτῃ ἐκ οἰκουμένην
συνόδῳ, ἀπὸ τῆς εἰς Εὐσέβιου τῆς πατέ-
ρον ἀποκριτικῆς πρὸς τὸν Φιλόσοφον,
Φησὶ νοπτερον οὐ, ὅτι οὐτός ἐστιν ὁ κύ-
ριος, ὁ κτίσας πλὴν λογιστικῶν σοφίαν
εἰς ἀρχῶν ὁδῶν αὐτῶν, καὶ πῦρ ἐπέσει
τῷ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου αὐτῶν.

Concil. Tom. 2.

plari, quo eadem prorsus conti-
nebantur, hunc titulum libro in-
scriptum reperi: Gelasii Cæsa-
reæ Palæstinæ episcopi. Operis
autem ipsius principium eius-
modi est: Quæ in prima & ma-
gna & vniuersali episcoporum
Synodo ex omnibus, vt sic di-
cam, Romani orbis prouinciis,
ipsaque adeo Perfide congrega-
&c. Affirmat hic scriptor * se
sub Basiliſco, qui Zenone pulso
tyrannidem occupauit, vixisse.

* in Prefat.

Nicetas Choniates de ortho-
doxa fide lib. 5. c. 6.

Eusebius Pamphili lib. 3. de
vita Constantini imperatoris,
Constantinopolitanum quidem
pontificem a Synodo Nicæna ab-
fuisse scribit propter senium; at
nomen eius supprimit: cuius lo-
co presbyteri quidam compa-
ruerint. At vero ex * Synodi
actis constat Metrophanē Con-
stantinopoleos id temporis epi-
scopum fuisse, qui decrepitam
ob ætatem in Synodo confidere
non potuerit: cuius tamen vi-
cem Alexander suppleuerit pre-
sbyter, cuius ministerio synodi-
cæ literæ in Europam transmit-
tebantur.

* Lib. 2. c. 5.

Joannes Cyparissiota decadis 3.
cap. 4.

In prima & œcumenica Sy-
nodo, ex responsione patrum ad
philosophum, quam Eusebius
reddidit. * Aduertendum, in-
quiunt, est hunc esse Dominum,
qui sapientiam ratiocinantem
creauit principium viarum sua-
rum, quam preparauit homini
ad imaginem suam a se creato.

* Lib. 2.
c. 18.

Idem decadis 10. cap. 2.

Ex disputatione contra Phaedonem philosophum, quæ est in prima Synodo. * Fides, inquit, catholica vnam solum diuinitatem nouit, & hanc colit, Patris, Filii, & Spiritus sancti. præter hanc non reputabitur altera.

* Lib. 2.
c. 22.

Ο αὐτὸς δεκάδος ἰ. κεφ. β.

Ἀπὸ τῆς πρὸς Φαίδωνα τὸν φιλόσοφον διαλέξεως, ἐκ τῆς πρῆτης συνόδου. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν μόνην οἶδε θεότητα, καὶ τῷ τῷ προσβῶει, πατρὶς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος. ὅτι τῷ οὐ λογισθῆσται ἕτερον.

ANNA
CHRIST
34

DE TEMPORE
QVO CELEBRATVM FVIT
CONCILIVM NICÆNVM.

CONCILIVM Nicænum sub papa Siluestro celebratum fuisse, & Latinae subscriptiones Canonum, & omnium veterum, qui de ea re scripserunt, monumenta vel affirmant, vel significant, vno excepto^b Sozomeni deprauato loco, quem Cassiodorus historiae tripartitæ concinnator, & alii recentiores secuti sunt. Inde orta est de tempore Concilii Nicæni ingens apud posteros controuersia, alii calculum subscriptionum Latinarum & auctoritatem Eusebii, Hieronymi, Socratis, Theodoretii & Gelasii Cyziceni, qui omnes illud vel diserte vel tacite ad Siluestri ætatem referunt, proponentibus: aliis Sozomenum, qui contra omnium vel maiorum vel æqualium suorum fidem, ipsum ad Iulii pontificatum mendose deprimit, opponentibus. ^c Photius ut utramque partem conciliet, & Sozomenum cum Gelasio Cyziceno in concordiam reducat, sub Siluestro inceptum, sub Iulio absolutum statuit. Hæretici nostri sæculi (quorum in omnibus studium est officere Romanæ ecclesiæ, quæ ut antiquiorem, ita saniolem sententiam tuetur) Sozomeni corruptum locum abripiunt, & sub Iulio celebratum fuisse importune contendunt. Quod falso fundamento niti, mendumque manifestum in Sozomeni scriptione esse, vel ex marginali annotatione quæ in textum irrepsit, vel ex voce πωλιός, id est senex, canus, venerandus, quæ vitio scribæ in Ιούλιος euaserit, sic ex Sozomeno ipso demonstratur. Primum, causa quam prætexit Sozomenus, cur Concilio Nicæno non interfuerit Romanus pontifex, decrepitam scilicet senectutem, in Iulium cadere nullo modo potest, qui iuxta Socratem & Sozomenum ipsum, vsque ad triginta fere annos post Concilium Nicænum ætatem produxit. Tradit enim^d Socrates, atque ex ipso^e Sozomeno, Constantium post tyrannos Magnentium, Siluanum & Gallum cæsos, Sirmio Romam ad triumphandum profectum, ac

* Euseb. in
chron. vbi
pro 22. ma-
le scriptū 2.
Hieron. in
chro. Socr.
lib. 2. ca. 27.
Theod. hist.
eccl. 1. 1. c. 3.
Gelas. Cy-
zic. lib. 1.
^b Sozo. hist.
eccl. lib. 1.
cap. 16.

^c Phot. ep.
ad Mich.
Bulg.

^d Socr. hist.
eccl. lib. 2.
cap. 27.
^e Sozo. hist.
eccl. lib. 4.
cap. 7.

eodem tempore Concilium in Italia conuocasse, dumque ad illud
 episcopi iter pararent, Iulium episcopum Romanum e viuis excessif-
 se. Magnentius autem cæsus fuit, iuxta ^f Sozomenum, sub sexto ^f Soz. ibid.
 consulatu Constantii, & secundo Galli, qui annus a Concilio Nicæno ^{c. 6.}
 XXVIII. numeratur: Gallus vero iuxta eundem ^g Sozomenum, sub ^g Sozom.
 septimo consulatu Constantii, & tertio sui ipsius, qui annus est ^{ibidem.}
 XXIX. a Concilio: & Siluanus, teste ^h Ammiano Marcellino, post ^h Ammian.
 Gallum. Qui ergo fieri potuit, ut qui ecclesiam Romanam, secun- ^{Marcel. l. 15.}
 dum Sozomenum, trigesimo fere post Concilium Nicænum anno re-
 gebat, ob grauiorem ætatem Concilio Nicæno adesse nequiuert?
 Præterea, Iulii pontificatum fuisse viginti quinque annorum scri-
 bit ⁱ Sozomenus, idque etiam mendose, in ^x verso, ut constat ex ^k So- ⁱ Sozo. ib.
 crate, unde Sozomenus illa omnia fere de verbo ad verbum expref- ^{c. 7.}
 sit, qui solos quindecim annos Iulio tribuit. Sed concedamus Iu- ^l Socr. ibi-
 lium annis viginti quinque ecclesiam rexisse: quomodo potuit qui ^{dem.}
 viginti quinque annis in sede vixit, & obiit trigesimo fere post Con-
 cilium Nicænum anno, tempore Concilii Nicæni pontificatum ten-
 nuisse? Adde ^l Sozomeni ἐπιχλω, qui in prolegomenis Concilii Ni- ^l Soz. lib. 1.
 cæni, ut exordium historiæ suæ temporis nota signaret, sic prælo- ^{cap. 2.}
 cutus est: Crispo & Constantino Cæsaribus consulibus, Romanæ
 ecclesiæ antistes fuit Siluester. Fuisse autem tum consulatum Crispi
 & Constantini tertium, idem ^m Sozomenus ita in præfatione operis ^m Sozo. in
 sui attestatur: Sum vero historiam exorsus a Crispo & Constantino ^{præf.}
 Cæsaribus iam tertium consulibus. Atqui tertius consulatus Crispi
 & Constantini, qui annus Christi CCCXXIV. fuit, immediate præ-
 cessit consulatū Paulini & Iuliani, id est, annum Christi CCCXXV.
 sub quo celebrata est Synodus Nicæna, auctore ⁿ Socrate, & ^o Sozo- ⁿ Socr. l. 1.
 meno ipso, qui exitum Concilii in principium vicennialium Constan- ^{c. 9.}
 tini incidisse affirmat. Quomodo ergo dici potest, legatos ecclesiæ Ro- ^o Sozo. l. 1.
 manæ in Synodo Nicæna missos fuisse a Iulio, quos ob locorum in- ^{c. 25.}
 terualla multo ante Concilium destinatos oportuit, cum finis consu-
 latus Crispi & Constantini vix quatuor mensibus Concilium Ni-
 cænum mense ^p Maio anni sequentis celebratum anteuertit, & ^p Socr. l. 1.
 Marcus Romanus pontifex, eodem Sozomeno, ut mox videbitur, ^{c. 9.}
 teste, inter Siluestrum & Iulium medius intercesserit? Accedit etiam
 querela Iulii, ut ^q Sozomenus ipse refert, apud episcopos orientales, ^q Sozo. l. 1.
 quod eum ad Synodum Antiochenam non vocassent. Hoc autem ut ^{c. 9.}
 stare potest cum excusatione senectutis, ob quam non adfuit Conci-
 lio Nicæno, quod sedecim annis Antiocheno illo antiquius fuit? J-
 mo quare Iulio senectutis causam prætexuit Sozomenus, cur a Con-
 Concil. Tom. 2.

cilio Nicæno abfuerit, non autem eam multo magis attulit, cur ad Concilium Sardicense, quod duobus & viginti annis posterius Nicæno fuit, non profectus sit, sed tantum per legatos ei interfuerit? Sed quid argumentis opus est, cum extet apud Sozomenum ipsum locus expressus, qui uno ictu hanc difficultatem euacuat, disertisque verbis profitetur, Iulium longo post Concilium Nicænum interuallo, & circa tempora conciliabuli Antiocheni aduersus Eustathium (qui in Concilio Nicæno episcopus Antiochenus fuerat) celebrati, in pontificem Romanum electum fuisse, atque ideo nunquam Sozomeno in mentem venire potuisse, ut Concilium Nicænum sub Iulio collocaret? Ipse enim Sozomenus, qui lib. I. cap. XVI. asserit Romanum pontificem ob pondus ætatis Concilio Nicæno non adfuisse, quique ultimo capite eiusdem primi libri vniuersam Concilii Nicæni historiam omnino absoluit, præfixa fronti secundi libri hac clausula: Hætenus finem habuere quæ in Nicæa gesta sunt: ac deinde toto secundo libro ad ea descendit narranda, quæ sub reliquo Constantini imperio contigerunt: is, inquam, ipse Sozomenus, postquam rebus Concilii Nicæni finem imposuit, per integra priora secundi libri septemdecim capita percurrit ea quæ inter Concilium Nicænum, & Antiochenum in causa Eustathii celebratum, intercesserunt; & demum XVIII. capite, Antiocheni Concilii celebrationem, Eustathii abdicationem, & Euphronii subrogationem descripsit: tandem deueniens ad XIX. libri secundi caput, affirmat sub id tempus, Siluestro mortuo, ac in eius locum ad breue spatium, id est, secundum Hieronymum, menses octo, successit Marco, Iulium in sedem Romanam electum fuisse. verba eius sunt: Per id tempus cum Marcus post Siluestrum ad exiguum tempus episcopatum Romanum gessisset, Iulius in illam sedem successit: in sedem autem Hierosolymitanam post Macarium, Maximus. Hæc non aduertisse Bedam & ceteros Latinos scriptores, qui pene Cassiodori vestigiis insliterunt, minor culpa est: non enim extabat apud eos integrum Sozomeni exemplar, ubi hic locus habetur, sed tantum tessera quædam in illo historia tripartite vermiculato opere insertæ. At novos istos censors & integro Sozomeni exemplari fretos, & adeo oculos, ut sibi nihil non videre videantur, quis excusare poterit? Sed de his hætenus.

* Hieron. in
chr.

† Sozo. l. 2.
c. 19.

ANNO
CHRISTI
359.

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ

ἀγίου σωόδου πατριάρχου.

GELASII CYZICENI COMMENTARIUS
ACTORVM CONCILII NICÆNI.

ΤΑ κτ' πρὸς ἀγίαν καὶ μεγάλην
καὶ οἰκουμένην τῆς Ἐπισκοπῆς
συναθροισθῆσαν σωόδου ἐν τῇ Νι-
καίῳ, ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς
τῆς Ρωμαίου κόσμου ἐπαρχίας, καὶ
Γερσίας, ἐκ τῆς τῆς Θεοῦ χάριτος, καὶ
δικαιοσύνης τῆς Θεοφιλοῦς καὶ βίσεβου
βασιλέως Κωνσταντίνου τῆς ἡμετέρου,
ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ὀρθοδόξου πί-
στεως, καὶ τῆς μετῴθησεν καὶ ἀσεβῶν
δογμάτων τῆς Θεομάχου Ἀρείου πάντα
τὰ ἐκείνη τῇ ἐναρέτω καὶ ἀγία σωό-
δου λεχθέντα καὶ πατριάρχου καὶ δια-
τυπωθέντα παλαιὰ καὶ πρόπαλαι ἀνα-
γνοῦς ἐπὶ τῇ πατρῷα οἰκίᾳ διάγων,
βίρην αὐτὰ ἐν βίβλῳ δόξα καὶ τιμῆ
ἐπεγραμμένα ἐν μεμνημέναις ἀπαν-
τα ἀπαρλείπῳ ἐχούσης. Ἰερο-
μόνης μὲν τῆς Θεοῦ καὶ ἀοιδίμου Δαλ-
ματίου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἰερομόνου
τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς
τῆς Κυζικηνῶν λαμπρῆς μητροπό-
λεως, ἀειμνήστου δὲ εἰς Θεοῦ τῆς ποτε
ἡμετέρου οἴκου δεσποτικῆς, λέγω δὲ Θεοῦ
καὶ σαρκὸς πατέρα ἐμὸν, τῆς αὐτῆς
ἀγιωτάτης ἐκκλησίας προσβυτερίου
ἡξιομόνον. ἢ ἵνα ἱερῶν βίβλων ἐντυ-
χῶν, καὶ πολλῶν καὶ πολλῶν ἐν αὐτῇ ποιη-
σάμενος, ἵνα μνήμης μὲν Φέρον πάν-
τα οὐχ οἶός τε ἡμεῶν οὐδέ γὰρ ἀλλοτρίων
ἀφ᾿ ἑαυτῶν ἐκείνο πέλαρος τὸ ἐν αὐτῇ ἐκείμων ἵνα μνήμης δια-

QVÆ in sancta, magna & v-
niuersali episcoporum Syn-
nodo ex omnibus, vt sic dicam,
Romani orbis prouinciis, & ex
Perfide, Dei gratia, & pii ac Deo
cari imperatoris nostri Constan-
tini edicto, Nicææ congrega-
ta, pro apostolica & orthodoxa
fide, contra peruerfa & impia
impii Arii dogmata: omnia, in-
quam, quæ in præclara illa &
sancta Synodo dicta, facta &
constituta fuerant, iam pridem,
cum adhuc in paterna domo vi-
tam degerem, legi, cum illa in-
uenissem in antiquissimo libro,
in membranis plane integris de-
scripta, qui fuit diuini & celebri
Dalmatii, in illustri Cyziceno-
rum metropoli sanctæ atque ca-
tholicæ ecclesiæ archiepiscopi;
quique tandem ad familiæ no-
stræ dominum deuenit, patrem
dico meum secundum carnem,
dignum habitum qui in ordinē
presbyterorum eiusdem eccle-
siæ cooptaretur. In quem sa-
crum librum cum incidissem,
multumque in eo posuissem stu-
dii, nec potuissem memoria om-
nia retinere, (nemo enim homi-
num immensum illud mare om-
nium quæ in eo recondebantur,
memoriter in ore habere pote-

rit) plurima annotavi sanctorum nostrorum patrum, ac sana doctrinae episcoporum dogmata, quaeque iidem aduersus Ariomanitas obiecerunt: & scriptas redargutiones aduersus illorum blasphemiam, qua scelesti non solum contra Filium Dei, sed etiam contra Spiritum sanctum blasphemabant: & mercenariorum Arii philosophorum aduersus episcopos contradictiones, & nostrorum aduersus illorum sophismata per doctrinam e scriptura petitam firmas & apertas solutiones: & de vna diuinitate Filii & Spiritus sancti, quae ante saecula extitit, quaeque principium non habet, sed semper cum Deo & Patre subsistit: & de eiusdem Filii Dei Verbi in nouissimis temporibus pro salute nostra ex deipara virgine Maria ineffabili incarnatione: & de apostolicis ecclesiae constitutionibus, omnem omnino tractationem illic habitam cum in sacro illo libro legissem, & omnium maxime fidelissimi imperatoris Constantini, qui in Synodo confederat, diuinas & vere apostolicas sententias: ita delectatus sum iis quae in sacro illo libro continebantur, vt subinde ad Dominum dixerim: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Sic supra modum admiratus sum quae illic scripta erant de pura, irreprehensa, orthodoxa, & apostolica fide. Post aliquot annos cum huc, in prouinciam dico Bithynorum, volente Deo peruenissem, & commotio atque inquisitio plurima fieret sub impii

Psalm. 118.

εσματος φέρειν διωχθείη· πλείστα τε ὅσα ἐπέσημι λέγω, τὰ τῆς ἡμετέρας ἀγίων πατέρων καὶ ὑποστόμων τῆς ἡμετέρας ἐκείνων βλασφημίας ἐγράφοις ἐλίτθου, ἧς ἐβλασφήμησεν οἱ μαρτοῦ Ἀρειομανίται καὶ τῆ ὑπό τῆ θεοῦ, οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος· τὰς τε τῶν μισθωτῶν Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τὸν ὑποστόμων ἀντιρρήσεις, τὰς τε τῶν ἡμετέρας πρὸς ἐκείνοις διὰ γραφικῶν διδαγμάτων καὶ τῶν ἀπὸν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἀπὸ λύσεως· ὡς τε τῆς ἀνάρτου καὶ ἀπὸ τῶ θεῶ καὶ πατρὶ σωυτῶ χυῖος τῆ ὑπό αὐτῶ καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος πρὸς αἰωνίου μίας θεότητος, ὡς τε τῆς αὐτῶ τῆ ὑπό τῆ θεοῦ λόγου ἐπὶ ἰσχυρῶν, τῆς ἡμετέρας ἐνεκα σωτηρίας, καὶ τῆς θεοτόκου ὡρδένου Μαρίας ὡρδέρητου σαρκώσεως, καὶ τῆς τῆς ἐκκλησίας ὡρδοσολικῶν διατυπώσεων, πᾶσαν ἀπλῶς τῆ ἐκείσε γενημηδύως πρὸς ματείδου ἐνισορήσεως ἐν τῆ πρὸς ἰεραὶ βίβλω, πρὸς γὰ πάντων τὰς τῆ πισοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, ἔς ἐν τῆ σωυτῶ σωυεδρόσιντος, θείας καὶ ἀληθῶς ὡρδοσολικῆς ἐννοίας· ἠδὲ τῶ εἰς ποσοδὸν τοῖς τῆ βίβλω ἐκείνη τῆ ἰεραὶ πρὸς μερομηδύοις, ὡς ἐίπεῖν με πρὸς τῆ κύριον ὡς γλυκέα τῶ λάρυγγί μου πὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῶ σπματῆ μου. οὕτως ὑπὲρ ἡδύων ἐν τοῖς ἐκεί ἀναγεγραμμένοις ὡς τῆ ἀσπύλου καὶ ἀμωμήτου ὡρδοδύξου καὶ ὡρδοσολικῆς πίσεως. καὶ δὲ καιροῖς ἴνας φθάσεως τε καὶ συζητήσεως πλείστης οὐσης, γενημηδύως ὡρδοσολικῆς ἀνταρτίας ἔς ἀύοσίου

ANNO 313

CH...

ANNO 313

visibilis est Vnigenitus in sua diuinitatis essentia, nisi carnem assumpsisset : postquam omnia quæ ad œconomiam incarnationis suæ spectabant compleuisset, voluntariam pro nobis passionē, sepulturam, & resurrectionem in illa sancta & peccato non obnoxia carne sua, per quam genus nostrum a morte liberauit, secedens, huius sanctæ & irreprehensæ fidei diuinam & adorandam formam per seipsum stabiluit, & magnum intonuit, sicut scriptum est : *Dominus in calos ascendit, & intonuit.* & alibi : *Et intonuit de calo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam.* Et quid intonuit? quam vocem dedit Altissimus? *Euntes*, inquit, ad apostolos loquens, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quamuis enim propter suam erga homines caritatem, nostram carnem cum anima & mente ex veneranda plane & sancta virgine Maria suscepit, illa tamen carnis susceptione, nulla ad trinitatem Patris, Filii, & Spiritus sancti facta est accessio, sed trinitas manet trinitas. Euntes igitur docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Hanc sanctam & adorandam sanctæ & irreprehensæ fidei regulam cum sancti apostoli ab ipso Domino accepissent, in vniuersa sub cælo Dei ecclesia eam prædicauerunt: vt ita propheticum oraculum impleretur, quo dicitur : *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Post quam fidei summam, & adorandum istud

Psal. 67.
Psal. 17.

Matth. 28.

Psal. 18.
Roman. 10.

θεατός ὁ μονογενής καὶ τὸ πρῶτον θεότιτος οὐσίῳ, εἰ μὴ ἐσερκάσθη τὰ πάντα πληρώσας τὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν, τὸ τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος, καὶ τὸ παύσιον, καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀγίας ἐκείνης καὶ ἀναμάρτητῶ σαρκὶ * αὐτῆς ὡραζομένης, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτω γένος ἀναβάντων εἰς τὸν οὐρανόν, τῶν τῆς ἀγίας καὶ ἀμαμῆτου πίστεως θεῶν καὶ προσκυνητῶν ὄρον δι' ἑαυτὰ ἐπέξει, καὶ μέγα βρονθῆσαι καὶ τὸ γεγαμμένον κύελος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἐβρόντησε. καὶ ἐν ἐπέξει ἐβρόντησεν ὁ οὐρανὸς ὁ κύελος, καὶ ὁ ὑψίστος ἔδωκε φωνὴν αὐτῶν. καὶ τὴν ἐβρόντησεν; ποίαν ἢ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὑψίστος; πορρωθέντες, φησὶ, πρὸς τοὺς ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. εἰ γὰρ διὰ φιλοθεσμίου, ἢ ἡμῶν σαρκὶ ἐμψυχῶν ἐένου ἐκ τῆς πασέμου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας προσέλιθη, ἢ ἢ τὸ σαρκὸς προσέλιψις προσέλιψις τῆς τῆς πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τῆς ἀγίου πνεύματος τελεῆς ἐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἡ τελεῆς. πορρωθέντες οὐ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τῶν θεῶν καὶ προσκυνητῶν ὄρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμαμῆτου πίστεως ὡρὰ τῆς κελου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι, πάση τῇ ἰσχύϊ τῶν οὐρανῶν τῆς θεοῦ ἐκκλησίας ἐκήρυξαν ὡς πληροφύει ἐπὶ * αὐτῶν τὸ προσφιλῶν λόγιον, τὸ φάσκον εἰς πᾶσαν γῆν ἵνα λθεν ὁ φθόσος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πᾶσα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. * ὅν ἕνα ὄρον καὶ τὸ προσκυνητῶν τῶν

ANNO
CHALISTE
312

AN
CH
312

τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

πῶς τῶν δωρεῶν, πῶς εἰς ἡμᾶς δια τῶν
 θεῶν δωροδοκῶν ᾧ τὰ ἔργα ἔδειξεν
 δοξάζειν, * μὲν πλείους ὅσους καί ποιοι
 παυσανδρῶν τῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς
 θεοῦ διωγμῶν, δι' ἁρεῖς πάλιν ὁ ἐχθρὸς
 τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τῆς αἰῶνι-
 κῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου ὀπλίσειται πίστεως,
 ζήνα ἵνα παρρησιάζοι καὶ τῶν σωτή-
 ρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧν πῶς εἰς
 πᾶσαν πῶς οἰκουμένην ἐκκλησίαν τῆς
 κελου ἐπέλαξεν. οὐ γὰρ καὶ πῶς πο-
 λυαίθερον ἐκεῖνῳ ἵππῳ πῶς τῶν Νι-
 καίων πόλιν ὁ πρῶτος βασιλεὺς
 Κωνσταντῖνος σωήσατο σῶσθον, ἥς τὰ
 πεπραγμένα πάντα παρεγνωκώς, ὡς
 δὴ ἄνω ἔφη, καὶ διεβλησάντων, μό-
 λης ἠδὲ καὶ τῶν ἄλλων φανερὰ ἔκεισε
 ἐσκεμμένων ἔπειτα φέντων ᾧ τὰ π-
 σι διαφοροῖς φιλομαθῶν ἀνδράσιν,
 * Ἰωάννη μὲν ἱεροσολυμίτη ἀνδρὶ
 παλαμῶ, ἄλλαν γραφικῶ, οὐ τετρα-
 δίοις παλαμῶν λίαν, οὐ μὲν ὅλα καὶ
 ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφορῶν,
 Εὐσεβίου τῆς Παμφίλου ἱεροσολυμίτου
 Καισαρείας, καὶ Ρουφίνου ἱεροσολυ-
 μίτου Ρώμης, ἢ καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης κοι-
 νωνησάντων σῶσθον, ἔπειτα πλεί-
 στων ὅσων. οὐ μὲν ἔπειτα ἀκολουθίαν τῆς ὅλης
 ἀρμονίας ἔβρον καὶ πῶς ἱερὰν ἐκεῖνῳ
 βιβλίον, ἢ παρενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω
 μοι ἔρηται. μόνος γὰρ Εὐσεβίος ὁ δα-
 μάσιος ὁ Παμφίλου ἀρετῆ τῆς λεω-
 φόρου τῆς ἀληθείας διὰ τῆς κελου
 ᾧ τῶν ἁγίων ἕως τῆς μεγάλου Κωνσταν-
 τῖνου χρόνων διώδωσεν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ
 ὅλα ἔβρον ἠδὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅσα γνώ-
 ρεμα μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια, καὶ πῶς
 παραγνωσθῶν μοι βιβλίον, ἔβρον.
 καὶ ἔπειτα ἁγίων ἀναλεξάνδρος, ἀναγ-
 καῖον ἠδὲ ἐξ ἑαυτοῦ τῶνδε πῶς βι-

donum nobis per sanctos apo-
 stolos a Dei Filio concessum,
 cum plures iam annos ecclesia
 persecutio cessasset, nostræ salu-
 tis hostis iterum per Arium con-
 tra sanctam & irreprehensam fi-
 dem armatur, inusitata quædam
 blasphema verba contra Salua-
 torem nostrum introducens,
 quibus Dei ecclesiam in toto or-
 be terrarum conturbavit. Quam
 ob causam fidelissimus impera-
 tor Constantinus numerosam il-
 lam in vrbe Nicæa Synodum
 congregavit. Cuius acta omnia
 cum, vt supra dixi, cognouissem
 prius, perquisiui: vix tamen in-
 uenire potui nonnulla ex iis que
 illic tractata & conscripta er-
 rant, apud plures viros litera-
 rum studiosos, vt apud Ioannem
 quemdam presbyterum, anti-
 quum virum & scribendi admo-
 dum peritum, in quaternioni-
 bus valde antiquis: neque tamen
 omnia inde habui, sed ex aliis
 etiam scriptoribus variis, vt ex
 Eusebio Pamphili episcopo Cæ-
 sareæ, & Rufino presbytero Ro-
 mano, qui etiam sanctæ illi Sy-
 nodo interfuerunt, aliisque plu-
 rimis. Neque tamen totius har-
 moniæ consequentiam inueni,
 vt in sacro illo codice, in quem,
 vt supra dixi, prius incideram.
 Solus namque admirandus ille
 Eusebius Pamphili constanter
 publicam veritatis viam ab ad-
 uentu Domini vsque ad magni
 Constantini tempora ingressus
 est. Sed neque omnia inuenire
 potui, præter nota mihi & veri-
 tatis propria, ex eo libro quem
 prius ego legeram. Cum autem
 ex vtrilque aliqua collegissem,
 necessarium existimaui illa in
 hoc libro describere ad commu-

ANNO
 CHRIS
 325.
 * ἱεροσ
 * ἱεροσ
 * ἱεροσ

nem vtilitatem, atque confirmationem eorum qui in hac scripta inciderint. Exordiemur deinceps sermonem nostrum (præeunte atque ducente nos Deo Verbo semper viuente) a temporibus regni religiosissimi & Christigeri regis Constantini, qui Synodum episcoporum in ciuitate Nicea congregari iussit. In alio commentario, si Deo placeat, natiuitatem ipsius Deo carissimi Constantini, ac statum temporum quibus pater eius regnauit, referam.

Ελίω πρὸς ὠφέλιαν κοινῶν, καὶ σήμε-
 ρα τῆ ἐν τῶν ἁγίων τῶνδε τῶν γραμ-
 ματι. ἀρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος,
 προσδοπιουῦτός μοι ἔστω πρὸς τὸν
 ἔστω ζῶντος Θεοῦ λόγου, ὁποῦ τῶν
 νων τῆς βασιλείας τῆς δισσεβαστατου καὶ
 χρυσοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου,
 τῆ καὶ τῆ σωῶδον τῆς ἁγιοκρίτων ἐν τῆ
 Νικαίῳ συναθροιστῶν ἀπὸ τῆς
 πὸς πόλε. ἐν τῆ ἁγίῳ, εἰ τῶν δευτέρου Φίλον,
 τὰ τῆ ἁγίῳ αὐτῆ, καὶ τῆ ἁγίων τῆ
 πατρὸς αὐτῆ * Κωνσταντίνου ἔστω Φιλε-
 στατου βασιλείας πῶν διαγωγῶν ἐν-
 τὰ τῶ συζητήματα.

CAPVT I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Euseb. lib. i.
 hist. cap. 26.

NON multo post tempore (vt inquit Eusebius) quam tyranni Diocletianus & Maximianus deposita regali purpura, priuatam vitam elegerunt, imperator Constantius [tota vita clementissimus] subiectis beneuolentissimus, & erga diuinum Verbum amicissime affectus, cum germanum filium suum Constantinum imperatorem & Augustū pro se reliquisset, communi naturæ lege finem viuendi fecit. Post mortem dignus habitus omni honore qui imperatori debebatur, quippe vir & optimus & mansuetissimus fuit, quique solus inter imperatores nostræ memoriæ, totum regni sui tempus, vt imperii dignitas postulat, exegit: & cum in aliis omnibus humanissimum & beneficentissimum sese præberet, laudabilem admodum & beatum vitæ exitum consecutus est. Solus ex imperatoribus ob filium ingenuum, quem post se in imperio successorem reliquit, principem in omnibus modestissimum

MΕΤΑ πῶν λόγῶν τῆ βασι-
 κῆς ἀουργίδος τῆς πυραίνων
 Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τῆ ἰδιω-
 τικῶν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καὶ
 φησιν Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου
 περὶ τῆ ἁγιοκρίτου, βασιλέως Κωνσταν-
 τίνου, * ὅτι πάντα βίον πρὸς ὅτατος, ἔ-
 πὸς ὑποκόμους δινοικώτατος, τῶν τε
 λόγῶν πρὸς Φιλεστατον ἑαυτὸν δια-
 γῶντος, πῶνδε γήσιον Κωνσταντίνου ἀ-
 τοκράτου καὶ σεβαστῶν ἀπὸ τῆ
 λιπῶν, κοινῶν φύσεως νόμῶν τε
 βίον ἀπάσης μὲν θανάτου, ὅση βασιλεί-
 ης ἀπὸ ὠφέλιτο, πῶνδε ἁγίων,
 χρυσοφόρος ἔστω βασιλέως γέ-
 γονώς ὅς δὴ καὶ μόνος τῆ καὶ ἡμῶν
 ἐπαξίως τῆ ἡγεμονίας τῆ πάντα τῆ
 χῆς διαπέλεσας χρόνον, καὶ τὰ ἄλλα
 πῶνδε δειξίωτατον καὶ ὑπερβαίνοντα
 ἀφραγῶν ἑαυτὸν, τέλος διδοκίμου καὶ
 τεισημακάριον ἀπειληφῆ τῆ βίου,
 μόνος ὅτι * τῆ αὐτῆ βασιλείας ὑπε-
 νῶς καὶ ὁπιδόξως ὅτι διαδοχῶν γήσιον

ANNO
CHRISTI
315.

παῖδι, τὰ πάντα σωφρονεσάτω τε καὶ
δυσσεσάτω, τελευτήσας. τοῦτου παῖς
Κωνσταντῖνον ὄντις δ'εργάμην, βα-
σιλεύς τελειότατος καὶ σεβαστὸς πρὸς
τῆν στρατοπέδων, καὶ ἐπὶ πολὺ πύτων
πρότερον πρὸ αὐτῶν τῆν παμβασιλείας
θεοῦ ἀναγορεύσας, (κλωπῶν ἑαυτὸν
τῆς πατρικῆς ἀελ. ὅ) ἡμέτερον λόγον
δυσσεσίας κατεσῆσται. καὶ μὴ ἔπει-
οῦτω δὴ Κωνσταντῖνου, ὃν βασιλέα
ἐκ βασιλείας, δὲσῆν τε δ'εξ δυσσεσά-
του καὶ τὰ πάντα σωφρονεσάτου γερο-
νείαι εἰρήκαμην, σωείσῃ τε δ'δυσσεσία
πέμμηδίου, πρὸ τῆν παμβασιλείας
θεοῦ τῆν ὄλων καὶ σωτήρος καὶ τῆν δυσε-
σεσάτων πρεσβύτων ἀνεργαμῆδίου,
θεοῦ συμμαχοῦτος ἀπὸ, πρὸ ἀδξό-
τατα πῆμῆδίου ὅτῃ Ρώμης ἔσῃ Κων-
σταντῖνου Μαξέντος ὁ δ' ἐπ' αἰατο-
λῆς οὐ πολὺ ὅτῃ ζῆσας ἐκείνῳ χρο-
νον, ἀερίσω καὶ αὐτὸς θανάτω ἔσῃ
Λικινίου, οὔτω τότε μανέντος, * πεμ-
φθοσομῆδίου κατ' αὐτῶν ὑπὸ Κωνσταν-
τῖνου τῆν θεοφιλέσῃτου βασιλείας, κα-
τασείφει ὅβιον. πρὸ πρὸς γε μὲν
ὁ καὶ πῆμῆ καὶ τάξει τῆς βασιλείας
πρὸ πρὸς Κωνσταντῖνος τῆν ὅτῃ Ρώμης
κατατυραννομῆδίων φειδῶ λαβῶν,
θεὸν τ' αὐραῖον, τόντε τούτω λόγον, αὐ-
τὸν δὴ τ' πάντων σωτήρα Ἰησοῦ Χριστὸν
σύμμαχον δι' ἀχῶν ἐπικαλεσάμῆδρος,
πρὸ πρὸς πρὸς ἀπὸ τῆν ἐκ πρὸ πρὸν
ἐλαδτείας Ρωμαῖοις προμνώμῆδρος.
πῶτα ὁ Εὐσεβίος. ὁ ὅ Ρουφῖνος εἰ καὶ
μὴ καὶ τῆν πῆμῆ ἀκολουθῆσαν καὶ τῆν
ἀληθείας ἀρμονίαν Εὐσεβίος ἔσῃ πῆμῆ
Γαμφίλῃ πῆμῆ ἰσοεῖδῃ ἐνέσῃκεν, ἀλλ'
ὅμως ὅσα συγγῆν τῆν Εὐσεβίος πρὸ πρὸς
ταίας ὄρομῃ, ἐκ τῆν αὐτῶν Ρουφῖνος ἔσῃ
affinia Eusebianæ historiæ inuenero cum in Rufino, tum in scri-

& sanctissimum, prospere ac glo-
riose excessit e vita. Huius filius
Constantinus, statim a princi-
pio imperator summus & Au-
gustus cum ab exercitibus, tum
multo ante ab ipso Deo summo
omniū imperatore declaratus,
paternæ pietatis erga religionē
nostram æmulum sese & imita-
torem præstitit. Et post aliqua:
Cum sic Constantinus (quem
imperatorem ex imperatore, re-
ligiosum ex religiosissimo patre
& omnino modestissimo natum
diximus) prudentia & pietate
ornatus, Dei imperatoris om-
nium & saluatoris instinctu,
contra impiissimos tyrannos ex-
citus esset; Romæ quidem,
Deo opem ferente, Maxentius
præter omnium opinionem ab
ipso deuictus cadit: qui vero in
oriente erat tyrānus, non multo
tempore illi superstes, a Licinio
nondum infaniente (quem reli-
giosissimus imperator Constan-
tinus eo contra illum miserat)
superatus, turpissima morte vi-
tam finit. Constantinus autem
honore & imperii gradu sum-
mus, prior ipse eorum qui Romæ
tyrannide opprimebantur, antea
miserus, postquam Deum cæli,
Verbumque eius Iesum Chri-
stum saluatorem omnium, adiu-
torem sibi precibus inuocasset,
Romam cum omnibus copiis
proficiscitur, ut Romanis pristi-
nam libertatem, quam a maiori-
bus acceperunt, restitueret. Hęc
Eusebius. Rufinus vero licet
non ordine rerum omnem con-
sequentiam, & veritatis harmo-
niam secutus, illustris illius Eu-
sepii Pamphili historiam expo-
suerit: tamen ego quæcumque

Euseb. li. 9.
esp. 8.

* ἡ. π. μ.
εὐσεβίος

ptoribus aliis, colligens, ut supra dixi, huic operi inferam. Ille vero sic ait: Postquam Diocletianus & Maximianus regni insignia deposuissent, ac Constantius excessisset e vita, reliqui Romani imperii reges qui simul imperabant, hi erant. Constantinus in partem patris sui successit, quæ ab ea quæ vocatur Europa incipiens, ad Danubium usque protenditur, vtramque Scythiam, Celtas omnes, Illyrios, Sarmatas, & omnem barbarorum terram quæ ad Rhenum fluvium porrigitur, atque Macedoniam, & vicinum mare complexa, Thessaliam, & Achaiam, & quæcumque ad occidentem solem vergentia, Ionio terminantur mari. Maximinus Diocletiani filius (ut ait Eusebius) omnes ad orientem gentes: Maxentius vero Romam, & quæ ab Italia ad Oceanum protenduntur, administrabant.

CAPVT II.

POSTQVAM Constantinus patrillegitime parentasset, & consuetos perfoluisset honores, otium in ea Romanorum calamitate sibi damnum esse duxit. Audiuit enim Romam Maxentii improbitate grauiter affligi, qui regni moderationem in lauem tyrannidem commutauerat. Multos enim principes viros indicta causa neci dedit: supplicia & exilia irrogabat, agros & honores sine delectu tribuebat: alienas coniuges, quarum amore capiebatur, aut fraude in stuprum illexit, aut imperiis ad flagitium impulit. nulli tutum erat formosam vxorem habere:

ἄλλων συσπαφείων ἀναλεξάμενος ἐνθάτω, κατὰ δυνάτεσσι εἶρηκα, πῶς δὲ τῶ βιβλίῳ. λέγει δὲ καὶ οὕτως· μὲν γὰρ τῆ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν, καὶ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίνου, ἀπολείπονται τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἱ δὲ. Κωνσταντίνος μὲν τὴν τῆ πατρὸς μοῖραν ἐληφώς· αὐτῆ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς καλυμμένης Εὐρώπης ἀρχὴν, ἧτις τὴν Ἰσθμὸν διήκουσα, Σκυθίαν τε ἐκατέραι, καὶ Κελτοὺς ἅπαντας, Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας, καὶ τὴν ἧτις Ρῶν ὀνομαζομένην κατέκλυσε τῆ βαρβαρῶν γῆν, τὴν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαιίαν, ἃ ὅσα πρὸς ἥλιον δύοντο ἡπείρου ἐφ' ὧν τῶ Ἰωνίον ὀρέξει πέλαγος. καὶ Μαξιμίνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, κατὰ φησὶν ὁ Εὐσεβίος· Μαξιμίνος τε τῆ Ρώμῃ, ἃ τὰ ἀπὸ τῆ Ἰταλίας εἰς αὐτὸν κατέκλυσε ὠκεανόν, διαίπον.

Κεφ. β'.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ οὐ μὲν τῆ πατρὸς ἔνομον κληθεῖς, καὶ τὰς νομιζομένης ἡμῶν, ζήμιαι ἠγήσατο * τῆ Ρωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν. ἤκουε γὰρ τῆ Ρωμαίων πόλιν κἀμνοῦσιν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς· εἰς γὰρ ὠμότηα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας ἀπὸ μετεβάλλετο ὄψος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τὴν ἐν τῆ θανάτω ἀφαιρούσιν, ζήμιαι τε ἃ φυγὰς ἃ τῆς ἀναδασμῶν, καὶ ἀποσημῶσιν ἀνέξεπέσσω ἐπέβαλλον. ἤδη δὲ ἃ γυναικῶν ἀλλοσελίαν ἔσθον, ἢ κακία διέφθρεν, ἢ τοῖς ἡπείρου γμασιν ἐβιάζετο. καὶ λοιπὸν ἀνασφαλῆς τὴν γυναικῶν ἔχον ἀπεριτῆ.

subegit, aliis stipendia soluit, nonnullos etiam ex hostibus amicos, ex veteribus inimicis familiares & coniunctos reddidit: omnes vero futuri belli socios sibi adiunxit, neminem lædens, nec obsidione premens, & ad aliorum salutem magna festinatione properans. Deo enim belli adiutore, omnia recte geruntur, & res supra humana consilia ad meliores prouehuntur exitus. Cum hoc igitur tam pium consilium in animo haberet fidelissimus imperator Constantinus, Rhenum flumen ad dextrā traiecit; multos montes, multos etiam sine nomine fluuios cum exiguis primum copiis transmisit: deinde barbaris multis subactis, Gallorum, Francorum, & Hispanorum decem nationibus sibi adiunctis, reliquum omnem exercitum ad Italiae montes perduxit. Maxentium tam inopinatæ rei nuntius magnopere commouit. Nunquam enim putauit fore, ut quispiam exercitum per tam latas regiones traiceret, easque montibus, fluuiis, & multorum barbarorum armis interclusas, atque aliis etiam difficultatibus, quæ in locis desertis sua fronte proueniunt. Regnorum enim præsidium maximum plerumque fit ipsa locorum solitudo. Placuit interim exercitum clam Roma egressum multa cū celeritate aduersum ducere, & hostem ab Italia depellere. Vbi vero contra instructæ erant acies, & visa vtriusque militaria signa; tum non eadem spe pugnaturi videbantur. Romani enim expositi, & per phalanges effusi, tum multa cessatione & quiete recreati, digni videban-

μὲν γὰρ ἰσοτάξας, ἑὸν δὲ μισοδο-
τήσας, ἑὸν φίλους ἀντὶ πολέμων,
καὶ σωτήρας ἀντὶ παλαίων ἐχθρῶν
κατασῆσας, ἐπανήγαγε πάντας συμ-
μάχους, οὐδένα λυπήσας, οὐδὲ πο-
λιορκήσας, καὶ ὅτι πῶς ἐπέσον σω-
τηρίαν ἐπιχειρήσει. ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμ-
μαχῆ, πάντα κατέβηθύνεται, καὶ ὁ
ἀνδροπῆν λογισμὸν ὑπεράρει. μὲν
ποιούσης Φιλοθέου γνάμης ὁ πάντα
πρότερος Κωνσταντῖνος Ρωμῶν ὅτι
δέξια διαβάς, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη,
πολλοὺς δὲ ποταμοὺς δυνάμεις ὀλί-
γων στρατῶν ἡραιωθεὶς, πολλὰ τε βαρ-
βάρων ἔθνη χερσὶν ἄμφοτερον, Γάλλων τε
καὶ Φράγκων καὶ Σπανῶν δέκα ἔθνη
περὶ τὸν Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στρατόμαχον. τῶν-
τα ἀκούσαντι τῶ Μαξεντιῶ, παραχρή-
μα ἰσχυρῶς ἀδύνηται. οὐ γὰρ αὐτὸς ποτε το-
σαύτην χάραν διαβλέψας περὶ ὄρε-
κα, ὄρεσι, καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις
βαρβάρων περὶ φραγκιένων, καὶ τῶν
αὐτοφύεσι τῆς ἐρημίας δυσχερείας,
μέγιστον γὰρ γίνεται πολλὰκις ὀπίσκει-
σμα βασιλείας ἢ τῶν πόπων ἐρημίας.
καὶ δὴ ἐδόκει, οὐ πολλῶν τὰς τῆς
Ρώμης ὑπεξελθόντα στρατὸν ἀν-
δυπέξασθαι, ἢ τῆς Ἰταλίας ποτε περὶ
νακροῦσασθαι. ὡς δὲ ἀντιπαριτετα-
πόντο, καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων,
ἐνταῦθα ἡ μάχη λοιπὸν αἰετῶν ἔχθη
πῶς ἐλπίδα. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ Ρώμης
περὶ ἐκτεθέντες, καὶ κτὶ φάλαγγας
ἐκχεόμενοι, καὶ ὅτι πολλῆς ἐκεί-
λειας διδυπαυσεως ὄντες, ἐδοκίμω
ἀξιόμαχοι καταφάνεσθαι φρόνη-
μα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφά-

ANNO
CHRISTI
317

ANNO CHRISTI 325

μιλλον. ④ δὲ μὲν Κωνσταντίνου παρα-
τεπτόμενοι πολλῶν μὲν κατελήφε-
σαν γῆν, πολλὰ δὲ λαφύρα ἔσπελα
τῷ πολέμου σωήροντο, δρόμων δὲ
μαλλον τῆς νίκης, ἢ δόπλουσ' ἔχον
λημμένων χερσάμενοι. ἤδη δὲ λοι-
πὸν ἦσαν πρὸς ⑤ κάματον ἀπαγο-
ρῶντες, καὶ πρὸς τὴν πυκνότηα τῶν
πόνων ἐνδιδόντες.

rentes & vrbe ipsa dignos. Con-
stantini vero milites in armis
stantes instructi, multam qui-
dem terram occupauerant, mul-
ta vero spolia & exuias belli
collegerant, cursu magis victo-
riæ vtentes, quam fructum ali-
quem percipientes ex rebus ca-
ptis. Ceterum longa defatiga-
tione fracti, nimia laborum assi-
duitate languentes erant & re-
missi.

Περὶ τῆς σαυροῦ ἡ οὐρανῶς ἐφ' ἑαυτὴν
τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

De cruce quæ apparuit Con-
stantino in cælo.

ΚΕΦΑΛ. Δ΄.

CAPVT IV.

ΟΥΤΩ δὲ κεκμηδύης τῆς μά-
χης, καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορ-
ροπού ούσης, οὐρανὸν ὁ θεὸς Κων-
σταντίνον ὀπλίξει, δείξας αὐτῷ τὸ σω-
τήριον τῆς σαυροῦ σύμβολον φωτει-
δὸς ἐν οὐρανῷ. γραμματὰ δὲ ἐμή-
νυε τῆς ὀφείας τῶν δυνάμεων, λέγον-
τα· τούτω νικᾷ. ἔπειτα τὸ δῆγμα ποῖς
μὲν ἀπίστοις μῦθος ἔστι δοκεῖ καὶ πλά-
σμα, ποῖς δὲ ἡμετέροις δόγμασι κε-
χαρισμένῳ· ποῖς δὲ ἀληθῆ πρὸς θεὸν
συνειδημένοις, ἐναργῆς τῆς ἀσάμα-
τῳ ἢ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τῶν συμβόλου
ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μὲν ταῦ-
τα τῶν ἀληθῶς ὄντων τῶν γραμματῶν
χαρῖν. εἰ δὲ μήπω πείσομεν ἂν γρα-
φομένῳ πρὸς τὸν γὰρ ἰσορίας γραφο-
μένῳ, διὰ τὸ μικρὸν αἰῶν ἡμᾶς τῆ
χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνων βεβαιω-
μένων ἀλλ' ἐν ἐν τῶν ἐφεξῆς ἀπιστεῖν
δεῖ, ἂν ἔστι τὸ ἡμετέρας ἡγεσίας οἱ Κων-
σταντίνῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπα-
ρατάξαμενοι, καὶ αὐτοπλήσαντες, τὸ πα-
λαιῶν ἀπιστῶν νεαρῶν ὀφείσιν ἐθερά-
πυσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἴεν οἱ τούτοις
tatem nouis visionibus sanarunt.

CVM ad hunc modum pugna-
re decreuissent, & copiæ vi-
ribus pares utrimque starent in-
structæ, Deus Constantinum cæ-
litus armat, ostendens ei in cælo
salutare crucis signum ex lucis
splendore in cælo figuratum. li-
teræ vero visionis vim omnem
& sensum explicabant, quibus
scribebatur: Hoc vince. Hæc
narratio infidelibus fabula &
commentum esse videtur in
gratiam doctrinæ nostræ: sed ve-
ra credere asuetis, certa rei ge-
stæ declaratio. Nam Deus qui si-
gnum istud pinxit, re ipsa postea
ostendit gratiam literis signifi-
catam, minime vanam fuisse.
Quod si nondum persuademus
quod scribimus, (prius enim hi-
storiam scribimus, eo quod rem
omnem paulo altius arcessentes,
colligamus quæ ab illo vtiliter
gesta sunt in vita) verum iis quæ
deinceps sequuntur credere o-
portet, quæ cum nostra etiam æ-
tate qui sub Constantio Con-
stantini filio militabant, suis vi-
dissent oculis, veterem infideli-
Si Hebræi his contradixerint,

οδο-
ων,
εθν
συ-
πο-
σω-
υμ-
W
μῦ
ύπε
δπ
ρη,
λί-
αφ-
οντε
βη
πὸν
αῶ-
κλ
το-
δ-
λοῖς
ταῖς
αἰς.
τεί-
α.
τῆς
αῖ-
ερα-
αἰ-
ων,
εἰχέ
ομης
γρας
χά-
ουω
όνη-
φά-
an-
ge-

Exod. 14.

Exod. 3.

Exod. 19.

4. Reg. 19.

Iofue 10.

Plutarch. in Alexand.

multa ex eorum libris incredibilia proferrī possunt, quæ tamē vera esse creduntur : vt maria pedibus peragrari, aquas velut muros concretas stare & solidas, per pelagus iter fieri, Deum in rubo loqui, flammam leges ferre, tubam sine organo in solitudine personare, angelos ad prælium instrui, principes militiæ Domini pro exercitu pugnare, & lapides velut grandinem cadere, & tela ignea pro consuetis hastis emitti. nihilominus omnes qui recte sapimus, istis citra examen assentimur. Deo enim volente, nihil est quod fieri non possit. Si vero gentiles miraculum istud minus probauerint, multa dicere possumus, quibus nunc censemus esse superlegendum. Quanta Alexandro volenti copias Granicum flumen traicere & bellum Dario inferre, vaticinati sunt arioli? atqui hæc eorum commenta nullam euidentem sui demonstrationē habent. Quomodo Socratis philosophi dæmonium voce prænuntiabat illi rerum non agendarum euentus? Quomodo vero quæ de Pythagora Samio ab ipsius discipulis scripta sunt? Poetarum figmenta, ac quo pacto inter illos nonnulli fama celebres, quosdam eorum quos deos esse existimant, vna cum ipsis militare & bellare scribant, consulto prætereo, ne quis fabulosa cum veris, & quæ nusquam gesta cum gestis comparare me putet. Præpotentem enim Christi gratiam, ex quo inter homines ea exuberavit, & in cælo, & in terra, & in mari, & in plantis, & in lignis, & in vestibus, & in morbo, & in fanitate, & in cibo,

ἀνπλέροντες, πολλὰ τούτων ἀπίθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις περιβόητα· θαλάσσια πεζοποροῦντα, καὶ ὕδωρ περὶ χεῖρας, καὶ πέλαγος ὁδοιποροῦντα, καὶ θεὸς ἐν βάτω φεγγερόμορος, καὶ φλόξ νομοθετοῦσα, καὶ σάλπιγξ ἀνὸς ὄργανου τὴν ἔρημον σωτηροῦσα, ἔσφαιροι συμπαρατατόμοι, καὶ ἄρχιστρατηγὸν διωάμεως κρείου τῆς φάλαγγος ὑπέρμαχου ἡγετῆς, καὶ λίθοι χαλάζης, καὶ βέλγη πυρός ἀπὸ τῆς σπηλαίων δροσίων βαλλόμενα· καὶ ὁμοῦς ἀνεξέταστος πάντες οἱ δὲ φρονουῦτες σιωπῶμεθα. Θεοδῶδ βουλομένη οὐδὲν αἰώνιον. εἶπε Ἕλληνας εἶεν ὁ δαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχοντες εἰπεῖν, ἀ μὴ βουλομένη λέγειν. ποῦσα Ἀλεξάνδρου μέλονται φησὶ ἡμεῖς τὸ Ἰππὶ Γρανικῷ πύλεμον, ἔτι τὴν Ἰππὶ Δαρίου φάλαγγιν, ἐπεδείσαντες ἡρησιολόγοι; καί τοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴ φαινομένη ἀπὸ δόξης ἐκείνων. πῶς τε Σωκράτης τῷ φιλοσόφῳ δαίμονι διὰ φωνῆς περιεμύνηε τῆς μὴ πρακτικῆς ἢ ἐκβασιν; ἔτι τὰ περὶ Γουδαίου τῆς Σαμίου ὑπὸ τῆς ἐκείνου μαθητῶν σιωπῶμεθα; εἰ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ πῶς ἕνεκεν τῆς ἀπὸ αὐτοῦ βουλομένης, καὶ συμπολεμῆν αὐτοῖς ἕνεκεν τῆς ἀπὸ αὐτοῦ νομοθετησάντων ἵνα μή τις τὰ μυθώδη τοῖς ἀληθεῖς, ἔτι τὰ μηδαμῶς παραχθέντα τοῖς παραχθέντων ἀνεξέταστον νομίσῃ. τὴν γὰρ πολυδύαμον τῆς * Θεοδῶδ χειρὶν, ἀφ' οὗ πρὸς εἰς ἀνεξέταστον ἕνεκεν, καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ζώοις, καὶ ἐν ἰματίοις, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ὑγείᾳ, καὶ ἐν βρωσίῃ, καὶ ἐν ποτίῃ,

ANNO CHRISTI 325.

* xci.

ANNO CHRISTI 325.

ποτίς, ἀλλ' ἐπιφαρμακόν τε γυομέ-
νῳ, Ἐπινομήνῳ κ' ἐσομένην δερα-
πίαν, κ' ὁ πειραδέντες μὲν ἴσασι,
κ' ἡμεῖς δὲ κ' ὁ ἴδιον καιρὸν ὡρεσι-
ούσης τῆς ἰσοετίας ἐκδησόμεθα.

& in potu, tutissimum præfidiū,
& malorum tam præsentium
quam futurorum remedium es-
se, experti norunt, & nos etiam
in progressu historiae suo tempo-
re exponemus.

Περὶ τῆς σίγῃς ἔπιποίησεν ὁ βασιλεὺς
Κωνσταντῖνος ἀντίτυπον τῆς ὁφθέν-
τος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

*De vexillo quod fecit Constan-
tinus ad exemplum crucis in
caelo a se visa.*

ΚΕΦΑΛ. ε'.

CAPVT V.

Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος πῶς ἔδειξεν
ματῶς ὄψιν εἰς Ἑσπέρου γῆμα
μεταβαλὼν, κ' χρυσοκολλήτοις λίθοις
σωσαρμόσας, εἰς ὄρεστος τε ἀπαρτή-
σας ὑψηλοτάτου ὄψιν, ἐδίδου φέρειν
ποῖς ὡρεσίπρωσι, ἢ τῆς γραμμάτων
ὑπόθεσιν διὰ τῆς ἔργων λοιπῶν ὀπτι-
κῶν. κ' τῆς ἐλπίδος οὐ διήμειρε, ἔπει-
τον μὲν οἷς τε δεσπασίας, παχυ-
πέραν δὲ τῆς ὄψεως πῶς νύκτω ἕστο-
δεξάμεν.

CONSTANTINVS igitur si-
gnum quod viderat, in ve-
xillum suum transtulit, idque au-
ro & lapidibus preciosis intex-
tum: ac in longissimæ hastæ cu-
spide præfigens, primis equiti-
bus perferendum dedit, litera-
rum promissa reip̄a deinceps
explorare cupiens. Nec spe sua
frustratus est. cito enim cū cre-
didisset iis quæ viderat, pene ci-
tius victoria potitus est.

Περὶ τῆς κ' τῆς ἀσεβοῦς Μαξεντίου
νίκης τῆς ἀσεβοῦς βασιλείας
Κωνσταντῖνου.

*De victoria quam pius Con-
stantinus ab impio Maxen-
tio reportavit.*

ΚΕΦΑΛ. ς'.

CAPVT VI.

Ὁ ΜΕΝ αὐτὸς Κωνσταντῖνος τὴν πο-
λίω ἔπλεμον κάματον τῆς πύσης
ἕστοπεμνόμενος, κ' τὸ δότ' ἰ Ρώμης
στρατὸν οὐχ ὑφορσόμεν, γυναίως
ἀν' ἀπαρτέταπτο. Μαξέντιος δὲ πῶς
Κωνσταντῖνου ἀλλοτὴν δέσας, ἐπὶ τε
κ' τὸ μῖστος Ρωμαίων ὑφορσόμενος
ὡρεθς γδ τῶν πλείστοις διὰ πῶς ἀσω-
πίαν αὐτῷ διεβέβλητο· ἐσκέψατο δὲ
λω πῶς ὀπτιβουλλῶ μετελθεῖν. ὁ δὲ
δὲλ' ἔφευρε λῶ εἰς μηχανῆς εἰδος
δὲλ' ἔποιούτων συμπαγίστα. τὸ μὲν
γδ φανόμενον αἰώθεν, διὰ τῆς λῶ
Κωνσταντῖνον ἕστοδεξομένη· τὸ δὲ λῶ δαυόν, παγίς λῶ πλάνης, ποῖς ἐκεί-
Concil. Tom. 2.

CONSTANTINVS magnum
belli laborē fide præcidents,
& Romanum exercitum mini-
me reformidans, suos contra
fortiter instruxit. Maxentius ve-
ro Constantini vires metuens,
& Romanorum in se odium su-
spectum habens (plurimis enim
ob nequitiam suam inuisus erat)
dolo moliebatur insidias: dolum
in ponte parabat, quem hac arte
compegit. Quod aperte extabat
& apparebat, Constantinum re-
cipere & transitum præbere pos-
se videbatur: sed latebat occulte
deceptionis laqueus, ad illius pe-
Sf

des irretiendos paratus. Nam progredi solum in eo paulum oportebat hostem, ut soluta machina captus, inopinata morte in eo loco periret. atque sic ille flumen traiectionis retia posuit. Sed diuina gratia malorum artificem suis ipsis technis implicuit. Nam antequam caperetur Constantinus, tyrannus ipse prior progressus in sua incidit retia; & illic suis ipsis tyrannicida factus, non inuites ipse sibi infidias in conspectu Romae posuisse visus, ad pontem Milium dictum. Maxentius ipse demersus in flumen, suffocatus perit; ut merito (quem admodum inquit Eusebius Pamphili) exclamarit vniversus populus Romanus: *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare: adiutor & protector factus est mihi ad salutem.* & *Quis similis tibi in diis Domine? quis similis tibi, gloriosus in sanctis, admirabilis in laudibus, faciens prodigia?* Quibus haec addit idem, aliaque insuper his similia & germana Constantinus omnium ducem & victoriae auctorem Deum, & unigenitum eius filium Iesum Christum reipsa celebrans, Romam cum triumpho & celebri pompa ingreditur, omnibus confertim tam qui senatorio ordine, quam qui aliis dignitatum ornamentis illustres erant, cum toto populo Romano, infantibus simul & mulieribus, laeto oculorum obtutu & lubentibus animis, tamquam liberatorem, seruatorem & beneficum patronum suum, cum faultis acclamationibus & insatiabili gaudio illum excipientibus. Ille vero insita in Deum pietate imbutus, ap-

Lib. 9. hist. eccl. cap. 8.

Exod. 15.

του βήμασι σωπεδίσα. διαβύωαι γὰρ μικρόν ἔδω, & τὸ μηχανήμα λελύθη, καὶ ὁ πολέμιος εἰληπὸς, τὰ φον ἀδύκων τῆς ἀπολείας τὸ πόνον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ἐσθλάσε τῆς ἐπιβασεως τὰ θεσπερα. θεία δὲ χάρις ποῖς οικείοις σοφίσμασι τῶν κακῶν τεχνίτων περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι, φθάσας αὐτὸς ὑποπίπει τῆς οικείας τέχνης ὁ πύρρονος, καὶ καὶ τυραννοκτόνος ἐαυτὸν γερονῶς, καὶ χρεῖσιν ἐπιβουλίω καθ' ἐαυτὸν σκιδάσας πρὸ τῆς Ρώμης, πρὸ τῆς καλουμένης Μουλαίαν γέφυραν, ὁ περὶ ῥήθεις Μαξέντιον αὐτὸς κατὰ δὲ εἰς τὸ ποταμὸν, διπονηγίς ὠλετο. ὡς δὲ δῆμον ὄλον Ρωμαίων, κατὰ φησὶν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, βοῆσαι λέγοντα. ἀσπίδω πρὸ κυρῶ, ἐνδύξως γὰρ δεδύξασαι, φησὶν ἵππον καὶ ἀναβάτην ἐρρίψαν εἰς θαλάσσαν βοηθῶς καὶ σπευσῆς ἐχθρό μου εἰς σωπεδίω. καὶ πῶς ὁμοίος σοὶ εὐδοκίαις κώρει; πῶς ὁμοίος σοὶ, δεδύξασμένος εὐδοκίαις, θαυμαστὸς εὐδοκίαις, ποιῶν τέχνη; οἷς ἐπιλέγῃ ὁ αὐτὸς ταῦτα, καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμπερή Κωνσταντῖνος πανηγυρόνα καὶ τῆς νίκης ἀπὸν θεόν, καὶ τὸ μονογενῆ αὐτὸν ἵόν Ιησοῦ Χριστὸν αὐτοῖς ἐργαῖς ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ρώμῃ μετ' Ἀπηνικίαν εἰσήλαυνε, πάντων ἀξείως αὐτὸν τῆς τε δόξης συλλήτου βουλής, καὶ τῆς ἄλλως διασημότητων, σὺ πάντῃ δῆμω Ρωμαίων ἅμα κομῶν ἡνίοις καὶ γυναιξί, Φαιδρῶις ὁμμασιν, αὐταῖς ἡμαῖς, οἷα λυτρωτίω, σωτήρα τε & διεργετήω μετ' ὁφημιῶν καὶ ἀπλήσου χάριος ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ἐμφυτον τῶν εἰς τὸν θεόν διέσειαν κακῆτιμῶς,

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO CHRISTI 325.

μηδ' ὅλως ἵππ' τῆς βοᾶς ᾤρασα-
λαδύμνος, δὲ μάλα τῆς ἐν θεοῦ σω-
μαδύμνος βοηθείας, αὐτῆκα τὸ ἔσω-
μείου πάθος ἔβηται. ὑπὸ χεῖρα
ιδίας εἰκότος ἀνατετιῶμαι περὶ αὐτῆς.
καὶ δὴ σαυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κα-
τέργοντο αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῆς ἵππ' Ἰππ'
Ρώμης δεδημοσιωμένων πῶπω σήσαν-
τες, αὐτῶν δὴ ταῦτις περὶ αὐτῶν
ἐν ταχέως αἰρήμασιν αὐτοῖς ἐγκε-
λεύεται, τῆ Ρωμαίων Φωνῆ πούτω τῶ
σωτηριώδῃ σημεῖω τῶ ἀληθινῶ ἐλέ-
χου τῆς ἀνδρείας, πῶ πάλιν ὑμῶν ἄπο
ζυγοῦ τῆς τυραννῶν διασώσας ἡλυ-
θεῖσθα ἐπὶ μὲν καὶ πῶ σὺ κλητον καὶ
τῆ δῆμον Ρωμαίων τῆ δρχαία ἵππ-
Φανεία καὶ λαμπερῆ ἐλευθεροῦσας ἄπο κατέσθησα. ποσαῦτα Εὐσέβιος.

plausu illo strepituque populari
nullo pacto elatus, sed auxilii a
Deo allati sibi probe conscius,
statim salutaris passionis tro-
phæum in manu propria imagi-
nisponi iubet: & cum statuam
ipsius dextra crucis signum te-
nentem, Romæ in loco populi
frequentia maxime celebri col-
locassent, hanc inscriptionem
his ipsis verbis Latino sermone
in ea incidi mandavit: Hoc salu-
tari signo, vero fortitudinis indi-
cio, ciuitatem vestram tyranni-
dis iugo liberavi, & S. P. Q. R. Loco cit.
in libertatem vindicans, pristinæ
amplitudini & splendori resti-
tuit. hæc Eusebius.

Περὶ Λικινίου πεμπούρου ᾤρα τῶ
ὑσέβιος Κωνσταντίνου καὶ τῶ ἐπὶ
αἰατολῆς τυραννῶν.

De Licinio a Constantino pro-
misso contra tyrannum qui
in oriente erat.

ΚΕΦΑΛ. Ζ.

CAPVT VII.

Ο ΓΕ μὲν Ρουφίνος, ἡ γρωῦ
Γελασος, ταῦτα λέγει ὡδε: μὲν
ταῦτα Λικίνιον γαμβρὸν τυραννῶντα
ἔθετοφιλῶς Κωνσταντίνου ἵππ' τῆ ἀδελ-
Φῆ Κωνσταντίνου, συμβασιλύειν τῶ
Κωνσταντίνου ἡ Ρωμαίων ἡγήσατο σὺ-
κλητος. ὅν ἵνα αὐτῆς ἵππ' πῶ ἐφάν
ἔξεπεμψε καὶ τῶ ἐκείσε τυραννῶν,
πῶ σωτηριώδῃ τῆς ἐκείσε χριστιανῶν
περμητούμενος. ἄπολαύσας γὰ τῆς
πυλίκου των ὑεργεσιῶν τῆ θεοῦ ὁ ὑσέ-
βιος Κωνσταντίνος, ὑπερῆρα τῶ ὑ-
εργῆτι περὶ σφῆρειν ἑαποῦδαζε. ταῦτα
δὲ ἵππ' τὸ ἀνείναι τῶν χριστιανῶν τῶ
διώκεας, καὶ τῶν ἐν ἔξορίᾳ ὄντας ἀνα-
καλεῖας, τῶν ἐν δεσμωτηρίοις ἀφί-
εας, ἔ ποῖς δημῶν τῆς οὐσίας αὐτῶν
ἀποκαθίσταας, τῆς τε ἐκκλησίας αὐτῶν

R VFINVS autem (siue Gela-
sius) sic ait: Post hæc roga-
uit senatus Licinium Constanciae
fororis Constantini illius pii
maritum, ut vna cum Constantino
regnaret: hunc statim in o-
rientem contra tyrannum qui il-
lic erat misit, salutem Christiano-
rum qui illic erant, procurans.
Pius enim imperator tantis be-
nificiis a Deo affectus, bonam
gratiâ benefico rependere omni-
studio contendit. Ea erat Christi-
anorum afflictionem quiete a-
liqua & remissione leuare, &
alios de exilio reducere, quos-
dam e carcere & vinculis emit-
tere, nonnullos cum bonis suis
publicatos, in integrum restituere,
& ipsorum ecclesias instaurare.

Concil. Tom. 2.

re: omnia vero summa cum animi alacritate fecit, ea quæ Christi sunt sapiens in omnibus. Cum Christianus esset, omnia tamquam Christianus fecit, Dei quidem ecclesias extruens, & preciosis ornans donariis; gentilium vero templa dirui iubens & incendi.

De Maximini orientis tyranni dementia.

CAPVT VIII.

ORIENTIS autem tyrannus Dei ecclesias interea depulabatur. Decepit ipsum huiusmodi causa. Magnitudinem imperii quod ei supra meritum obtigerat, ferre atque sustinere non poterat, sed honesti regiique ingenii expers, inepte & perperam res gerebat. Graui tãdem atque intolerabili arrogantia elatus, etiam contra imperii socios, maxime vero contra Constantinum (qui rebus omnibus illi longe antecellebat, genere, educatione, institutione, dignitate, & prudentia; quique, quod omnium caput est, animi moderatione & vera erga Deum pietate præfulgebat) audere quæuis & attentare animum induxit, & in honoribus votisque publicis sese primo loco renuntiare. mox stultitiam in furorem vertens, fœdera cum Licinio patata rupit, ac bellum atrox concitauit. Postremo cum breui omnia miscuisset, omnesque ciuitates turbasset, atque numerosissimum confecisset exercitum, exit ad pugnam, tam contra Licinium ipsum, quam qui illum miserat, Constantinum. Sed manus conferens, diuina ope desti-

ανόρθωσαι· καὶ πάντα ἐποίησεν τῶν παρθυμῶν πολλῆν, τὰ δὲ Χριστοῦ Φρονῶν. τὰ πάντα χριστιανὸς ὢν, ὡς χριστιανὸς πάντα ἐποίησεν, ἀνεγείρον τὰς ἐκκλησίας τῆς θεοῦ, καὶ πολυτελείᾳ πηλὴν αἰαθήμασιν, ἐπὶ δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων ναοὺς καταρρεῖν, καὶ πυρὶ διαφθεῖναι παρρησίᾳ.

Γερὲ τῆς τῆς κτ' αἰατολίῳ τυραννοῦ Μαξιμίνου δόπονας.

ΚΕΦΑΛ. η'.

OMEN τῶν κτ' ἡ ἀνατολίῳ τυραννοῦ τῆς τῆς θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθη. ἐκπαθῆλθε δὲ αὐτὸν ποιαντῆς αἰτία. τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ δῆτραπέσις ἡγεμονίας μὴτε οἷός τε φέρειν ὢν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σάφρονος καὶ βασιλικῆς λογισμῶ ἀπειροκαλῶς τοῖς παρρησίᾳ ἐπὶ ἔσθον, ἵππ πᾶσι δὲ ὑψηφαναίας μεγαλαυχία πῶν ἡυχῶν ἀλόγως δευδαίς, ἡδη καὶ κτ' τῆς τῆς βασιλείας κοινωνῶν, καὶ τῆς μάλισα Κωνσταντίνου, τῆ πάντα αὐτῷ διαφέροντος, χυμῆ τε καὶ ἔσθον ἔ παιδεία, ἀξιώματι τε καὶ σωείσθ, καὶ τὸ γε πάντων κορυφαϊότατον, σωφροσύνη, καὶ τῆ πῶν δληθῆ θεὸν ὠσεβεία διαλαμποντος, πολλῶν ὠρμητῶ Μαξιμίνος δρασιώδης, ἔ παρρησίαν ἐαυτὸν τῆς ημῶνς ὑπαρρβῆειν. ἵππ τῆνας δὲ εἰς δόπονας μαρίας, τῆς τε σωείσθας, ἀς παρρῶς Δικίνιον πεποιήσθ, ἀρασσονδῆσας, πόλεμον ἀσσονδον ἀρείται, εἶτα ἐν βραχί τα πάντα κωκῆσας, πᾶσαν τε πόλιν ἐπταρρῆσας, ἔ πᾶν στρατόπεδον μωελανδρον τὸ πῶνδρος σωαγαζῶν, ἔξισιν εἰς μάχῳ παρρῶς Δικίνιον, κατῶν τε αὐτῷ καὶ τῆ αὐτὸν σείλαυτῶ Κωνσταντίνου, καὶ δὴ συμβαλῶν εἰς χυμῶν, ἐρη-

priusquam occideret, dira fame conficeretur; eius etiam caro vniuersa igni non conspicuo & per Dei iram immisso intabesceret, sic vt diffuens pristinae formae effigies tota deleteretur, excruciatulque in nuda ossa ipse redigeretur, & tamquam simulacrum quoddam longinquitate temporis exhaustum attenuatumque relinqueretur: ita vt qui praesto aderant, eius corpus nihil aliud esse existimarent, quam sepulcrum animae, quae in eo iam mortuo & plane putrido defossa esset. astu porro intimas adhuc medullas vehementius perurent, exilierunt ei oculi, & e suis fedibus excidentibus, caecum reliquerunt: qui post haec ægre spiritum ducens, Domino confitetur, mortemque inuocat: ad extremum confessus se ista propter amentiam, qua contra Christum usus fuerat, merito perpeti, animam emittit.

De ecclesiarum instauratione.

CAPVT IX.

CVM ad hunc modum Maximinus, inter reliquos pietatis hostes longe deterrimus, e medio sublatus esset: ecclesiae, gratia Dei omnipotentis, ab ipsis fundamentis erigebantur, & Christi verbum ad gloriam Dei rerum omnium moderatoris efflorescens, maiori quam antea libertate praedicabatur. Haec in nono libro ecclesiasticae historiae scripsit optimus ille Eusebius Pamphili: ex illius enim & aliorum laboribus, vt supra dixi, summa capita decerpens, praesentem hunc libellum qua possum breuitate contexo, summo

πρὶν ἢ κατὰ πεσσὶν, λιμῶν τε διαφθερέσθαι, τὰς τε σαρκὰς αὐτοῦ ὅλας ἀοράτω καὶ θελάτω πυρὶ κατὰ τήκεσθαι: ὡς διαρρῦσθαι τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρὸν δὲ αὐτὸν μόνον ὅσπερ γερονέαι, οἷον ἢ μακρῶν χρόνων κατεσκελετωμένων εἰδωλὸν ὑπολειφθῆναι: ὡς μηδὲν ἄλλο ἢ νομίσαι ὅτι παρόντας, ἢ τὰ φωναῖα τῆς ψυχῆς γερονέαι τὸ σῶμα, ἐν ἡδὴ νεκρῶ καὶ παντελῶς διαρρῦσθαι κατωρυγμένης. σφοδρότερον δὲ ἐπὶ μάλλον τῆς δέρμης αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν κατὰ φλεγούσης, περιπιδῶσιν αὐτὸν τὰ ὀμμάτια, καὶ τῆς ἰδίας λήξεως διαποπέσόντα, πρὶν αὐτὸν ἀφίαν. ὁ δὲ ἴππὶ τοῦτοις ἀναπνέων, αὐτομολογοῦντος τῶν κυρῶν, θάνατον ἐπεκαλεῖτο: καὶ τὸ πανύστατον ἐν δίκῳ ταῦτα τῆς κτῆ τῆς Χριστοῦ ἰστορίας ἐνεκεν πεπονθέναι ὁμολογήσας, ἀφίησι πῶν ψυχῶν.

Γεὶ δὲ τῆ ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

ΟΥΤΩ δὴ τὰ Μαξιμίνου ἐκποδῶν χρομῶν, ὅς ἐπὶ πλοῖτων τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν ἀπάντων χείριστος ἀναπέφηνε, τὰ μὲν τῆς τῆς ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων χάριτι θεοῦ τῆ παντοκράτορος ἠγείρειτο: ὅ, τε τῆ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν ἔτῆ ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἐμπεροθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν. ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα ἀεῖστος σιωπέτευχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος. τὸ γὰρ αὐτὸ πόνων, ὡς ἀνώτερον μοι εἴρηται, καὶ τῶ ἄλλων τῶ ἀνάλεξιν ποιούμενος, ἐ βιβλίου διου πύτις διὰ βραχέων ἐσχάρη τῶ

ANNO
CHRISTI
325.

σώταξιν, πλείστη ὄση σπουδή τὴν πορεί-
 αμ ἔλθου ποιούμενος ἵππῃ τὸ ὑψηλὸν
 καὶ λαμπροφανές ἄγιον καὶ θεῖον ὄρος
 τῆς κατὰ Νίκαιαν ἀποστολικῆς καὶ ἐναρέ-
 του τῆς τοῦ θεοῦ ἱερέων σιωδού· ὁρῶν
 μάλιστ' ἐπιθετικῶς κρατούμεντα με-
 τὰ χάρος καὶ προσεγγιζόμενα· δόξα, Φησὶν,
 ἀναβαίνω εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς
 τὸ οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ· καὶ ἀναγγελεῖ
 ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτῆς, καὶ πορεύσονται
 ἐν αὐτῇ, ἐκ Ἰερουσαλὴμ ἕως ἱερουσα-
 λήμ, καὶ ὄρος κυρίου ὑψηλότερον, καὶ
 οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, ὁ θεῖος ἐκείνους τῆς
 τοῦ θεοῦ ὁρθοδόξων ἱερέων ὄμιλος,
 πνεύματι ἀγίῳ διασκεψαμένων καὶ
 παρασησάντων διὰ τὰ γραφῶν προ-
 φητικῶν καὶ ἀποστολικῶν καὶ ἀποστολι-
 κῶν καὶ τῶν λόγων τῆς ζωῆς, τὰ ἐστὶ
 τῆς ἰσότητος τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἀκρίτος τῆ
 τῆς θεότητος φύσις, καὶ οὐκ ἔκτιστος, κα-
 τὰ τὸ θεομαχὸς καὶ ἀσεβής· καὶ τὸ
 αὐτῆς ἐβλασφήμησεν Ἀρειὸς· καὶ ὅτι τῆς
 αὐτῆς οὐσίας, ἥς καὶ ὁ γυνήσας αὐτὸν
 πατὴρ, καὶ τὸ αὐτῆς ἡμεῖς ὁμοίως
 δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς
 θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατὴρ καὶ ὁ
 υἱὸς, σφαιρῶς ἐδέξαντο· καὶ ἀληθῶς
 ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ, ἀναστῆν ἡμῖν, κα-
 τὰ προσεγγίξασεν ὁ λόγος παρ' αὐτῶν
 τοῦ κυρίου διὰ τῆς ἀποστολικῆς δόξης,
 καὶ νῦν διὰ τῆς αὐτῆς ἱερέων κατὰ Νι-
 καίων γραφικῶν μερομελῶν τρα-
 ναδῶν, ὁ προσκυνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος
 τῆς ἀνωμότητος πίστεως ὄρος· καὶ οὐ
 σαφές ἡμῖν σπερμῶν τῆς τοῦ θεοῦ
 χαριτικῆς πνεύματι ἀποδείξει ὁ λόγος.
 ἀλλ' ἵππῃ τὴν πνευματικὴν ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς ἰσοπέδου ὑπόθεσιν ἐπιπέλα-

studio festinans sermonem de-
 ducere ad summum illum, illu-
 strem, sanctum & diuinum mon-
 tem apostolicæ illius & laudabi-
 lis Synodi sacerdotum Dei, quæ
 Nicææ fuit: maxime cum pro-
 phetam velut manu prehenden-
 tem & me hortantem videam:
Venite, inquit, ascendamus ad *Isai. 2.*
montem Domini, & ad domum Dei
Jacob: & annuntiabit nobis viam
suam, & ambulabimus in ea. Ex
Sion enim exiit lex, & verbum
Domini ex Ierusalem. Vere enim
 Sion & Ierusalem, & mons Do-
 mini altissimus, & domus Dei
 Iacob, est diuinus ille orthodo-
 xorum Dei sacerdotum cœtus,
 qui in Spiritu sancto perscrutati
 docuerunt per scripturas pro-
 pheticas, euangelicas & aposto-
 licas, de verbo vitæ, hoc est, Filio
 Dei, quod vere increatus sit se-
 cundum naturam diuinitatis,
 non creatus, quemadmodum con-
 tra illum blasphemauit Dei ho-
 stis & impius ille Arius: quod e-
 iusdem naturæ & substantiæ sit
 cum Patre qui eum ante omnia
 sæcula genuit: quod denique &
 Spiritus sanctus eiusdem pariter
 diuinitatis & essentiæ sit cum
 Patre & Filio, manifestissime
 ostenderunt. Et vere altus Dei
 mons, quæ nobis ab initio est, vt
 antea declarauit sermo, ab ipso
 Domino per apostolos nobis tra-
 dita, & nunc per ipsius sacerdo-
 tes Nicææ congregatos scriptu-
 re testimoniis clare explicata ve-
 neranda illa & sancta fidei regu-
 la, de qua clarius, iuuante Deo,
 progrediente longius sermone a
 nobis differetur. Sed ad proposi-
 tum ecclesiasticæ historiæ argu-

mentum reuertamur, repetentes ea quibus Deus populo suo subuenerit, & tyrannos e medio sustulerit per dilectum seruum suum imperatorem Constantinum: quam per eundem pacem conciliauerit suis in toto orbe ecclesijs. Solus magnus Dominus, qui facit mirabilia magna solus, & inscrutabilia, quorū non est numerus: qui rerum opportunitates & tempora commutat, qui deponit reges & constituit: *Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem: deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles a terra: esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes, & brachia superbiorum contriuit: qui est rerum admirabilium opifex, qui magnarum architectus, qui vniuersorum Dominus, qui totius mundi fabricator, qui omnipotens, totus bonus, vnus & solus Deus, cui nouum canticum cantemus, illud addentes:*

ei qui facit mirabilia magna solus, quoniam in seculum misericordia eius: ei qui percussit reges magnos, & occidit reges fortes, quoniam in seculum misericordia eius: quia in humilitate nostra recordatus est nostri Dominus. Ob hæc omnia nunquam desinamus celebrare vniuersorum Deum, & vnigenitum eius filium Iesum Christū, dominum nostrum, illum cum Patre omnium bonorum nobis auctorem, diuinæ nobis cognitionis doctorem, veræ erga ipsum pietatis magistrum, impiorum euersorem, interfectorem tyrannorum, vitæ nostræ moderatorem, & nostrum omnium, cum reiecti & repudiati essemus, saluatorem Iesum, vno omnes ore, vnoque corde celebre

Euseb. lib. 10. hist. c. 4.
Psalms. 135.
Iob. 5.

Psalms. 112.
Luc. 1.

Psalms. 135.

ἑωμεν, ἐπαναλαβόντες τὰ ὡς τῆς τῆ βασιλείας τοῦ εἰς αὐτὸν λαὸν ἀνθρώπων, ἔτι τῆς τυραννῶν κατὰ τὴν φωνὴν διὰ τῆς θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τῆ βασιλείας. ἡ δὲ αὐτῶν εἰρήνη ἐπετυχεῖται πᾶσι καὶ τῶν οἰκουμένων αὐτῶν ἐκκλησιῶν, ὁ μόνος μέγας κύριος, ὁ ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν ἐκ ἐστὶν ἀριθμῶς ὁ ἀλλοῶν κριτοὶ καὶ κρίνοισι, μεδιστῶν βασιλεῖς τε καὶ κηδεστῶν, ἐγένεον δὲ τῆς ἡμετέρας, ἔτι δὲ κοπρίας αὐτῶν πένητα καὶ εἶλε δυνάστας δὲ τῶν πτωχῶν, καὶ ὑψώσε ταπεινοὶς πεινῶντας ἐπέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουσιώτας ἔξαρπείλε κενοὶς, καὶ βεβηχίονας ὑψηλοφάνων σωτέριον ὁ θαυματουργὸς, ὁ μεγαλουργὸς, ὁ τῆς ὅλων δεσπότης, ὁ τῆς σύμπαντος κόσμου δημιουργὸς, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἰς καὶ μόνος θεὸς ὁ κατὰ τὸν ἄσμα ἀναπέμποιον, παρρησιακοῦντες τῶ ποιῶντι θαυμάσια μεγάλα μόνος, ὅτι εἰς τὸ αἶψα τὸ ἔλεος αὐτῶν τῶ πατρὶ Ἰσταν βασιλεῖς μεγάλους, καὶ δοκλιεῖαντι βασιλεῖς κραταιοὶ ὅτι εἰς αἶψα τὸ ἔλεος αὐτῶν ὅτι ἐν τῆ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος. ἐφ' οἷς ἀπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τῆς ὅλων θεῶν, καὶ τοῦτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ κύριον ἡμῶν, σὺ τῶ πατρὶ πάντων ἡμῶν τῆς ἀγαθῶν ἀπὸ τῆς θεογνωσίας αὐτῶν εἰσηγητῆν ἡμῶν, τῆς εἰς αὐτὸν δόσεως διδασκαλῶν, τῆς ἀσεβῶν ὀλεθῶν, τῆς τυραννικῶν, τῆς βίου διορθώσεως, τῆς ἀπεγνωσμένων σωτηρίας Ἰησοῦ, ἐν ἐνὶ σῶματι καὶ μετὰ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν ὅτι δὴ μόνος,

ΑΙΩΝΟ ΧΡΙΣΤΙ

ANNO CHRISTI 325.

μόνος, οἷα παναγάθου πατρὸς μονώτατος ὑπερῶν πανάγαθος παῖς, ἐν βουλήν τ' πατρικῆς, ἔειπεν, καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος φιλανθρωπίας, τῆν κατωπο κειμένων ἐν φθορᾷ τ' σωτηρίῳ ἡμῶν περιηγησάμενος, εὖ μάλα προθύμως πλὴν ἡμετέρῳ ἰσσοδὶ φύσιν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ἀεισίου ἰατρὸς τῶν ἀδενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν, καὶ τῶν νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῶν τῆν ἀνθρώπων κατηργάσατο γῆρας, ὅς δὲ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ τῶν ἰδίου λαοῦ αἰεὶ περιηγησάμενος, αὐτῶν φίλον καὶ ἀγαπῶντα ἴδιον Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν ἐστειλείας καὶ πίστεως ὅπλοις φερέσας, καὶ τῆν ἀσθεῖαν τυραννῶν, τῶν τε καὶ Ρώμῳ Μαξιμίμου, καὶ τῶν καὶ πλὴν ἀνατολῆν Μαξιμίμου ἀνεγέρκεν οἷς δι' αὐτῶν αἰετῶν, φαιδρῶν καὶ βαδῶν εἰρλίω πῶ οικίῳ

mus : quod solus tamquam optimi Patris vnus ipse optimus Filius, paterna, sua ipsius & Spiritus etiam sancti clementia, salutis nostrae, cum in peccatorum corruptione & sordibus iaceremus, prospiciens, naturam nostram libenter induerit : & tamquam optimus medicus infirmitatem nostram suscipiens, & morbos auferens, tunc & semper salutem & vitam nostro generi restituerit. Qui rex regum populi sui curam agens, dilectum seruum suum Constantinum pietatis erga se & fidei armis munitum, in impios tyrannos, Maxentium Romae, & Maximinum in oriente, concitauit: quibus per illum e medio sublatis, summam & tranquillam pacem populo suo reddidit.

Γεὼ τ' Δικινίου κακοῦργίας.

De prauis Licinii moribus.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

CAPVT X.

ΟΥΚ ὡς δὲ ἄρα, Φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῶν μισοκαλῶ φθόνῳ, τῶν τε φιλοπονήσων δαίμονι φορητὸς ἢ τ' ὀρεσμένων δ' αὖ ὡσπερ ἐν οὐδὲ Δικινίῳ μεταξὺ ἀπέλι ἐτύχθη ἀντάρτην παρὸς σὺφρονα λογισμὸν πα τοῖς ἐμπεραδεν δεδηλωμένοις τυραννοῖς συμβεβηκότα. ὅς εὖ φερομένης αὐτῶν τ' δ' ἐργῆς, τ' βασιλείας μεγάλου Κωνσταντῖνου δ' ἀπερῶν τιμῆς, δ' ἰπταγαμβείας τε ἔσφιενείας ἡξιωμήτος, μμησίως μὲν τῆς τ' καλῶν ἀπελιμπνέτο, τῆς δὲ τῆν ἀσθεῖαν τυραννῶν μορθηείας ἐζηλοῦ πλὴν κακοῦργίαν ἔων τῶν βίου πλὴν κατὰ σφοδρῶν ἐπέιδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, πούτων ἐπέ

VERVM inuidiae probitatis hosti (inquit Eusebius Pamphili) omnisque impietatis fautori diabolo, nequaquam harum rerum spectaculum tolerandum videbatur: neque itidem Licinio velut iam mutato, ea quae tyranis prioribus obtigerant, satis exempli ad modestiam & animi moderationem excolendam dederunt. Qui cum imperio prospere frueretur, & secundas in honore post imperatorem Constantinum magnum obtineret, & coniunctione atque affinitate eius dignus habitus esset: relicta tamen praeclarorum hominum imitatione, perditos impiorum tyrannorum mores aemulatus est: & quorum miserum vitae exitum oculis conspexisset, eorum per-

Concil. Tom. 2.

T t

ἡσθεῖας... ἀνατολῆν... ἀνεγέρκεν... οἷς δι' αὐτῶν... φαιδρῶν... βαδῶν... εἰρλίω... πῶ οικίῳ... ἀνατολῆν... ἀνεγέρκεν... οἷς δι' αὐτῶν... φαιδρῶν... βαδῶν... εἰρλίω... πῶ οικίῳ

Lib. 10. c. 8.

ditam mentē sequi maluit, quam in præstantioris viri amicitia atque proposito perseverare. Invidia enim contra Constantinum, a quo plurima beneficia accepit, inflammatus, pestiferum & crudele bellum illi infert: non naturæ leges reueritus, non iurifurandi, non sanguinis, non foederum recordatus. Constantinus enim tamquam optimus princeps, quo in eum clara veræ benevolentiae indicia ostenderet, suam ipsius affinitatem illi non inuidit, illustres nuptias fororis illi non denegavit. & post pauca:

Ibidem. Sed impius Licinius contraria his admittere, omnes machinas quotidie contra præstantiorem excogitare, omnes insidiarum vias inuestigare coepit, vt pro summis beneficiis maleficia rependeret. quibus hæc insuper addit: Verum Deus Constantino (inquiens) amicus fuit, curator eius & custos, qui insidias in occulto & tenebris ei a tyranno comparatas, in lucem produxit atque patefecit. Tantum sancta pietatis arma ad depulsionem hostium, & ad salutis etiam nostræ propugnationem præsidii habent: quibus sanctissimus imperator noster præclare scriptus, multiplices & callidas execrabilis hostis insidias diuino auxilio effugit. Licinius deinde vbi clandestinos conatus suos neutiquam ex animi sententia succedere vidit (Deus enim omnem dolum ac fallaciam pio imperatori aperuerat) nec posset amplius facinus suum celare, bellum palam mouet: ac dum cum Constantino bellum suscipere constituit, iam etiam contra vniuersorū Deum Constantini cu-

δαμ τῆ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῆ τῆ κρείττονος Φιλία τε καὶ διαδοῦς ἐμμένειν ἠβούλετο. διαφθονηθεὶς ποιγαροῦ τῶ πανδιεργέτη, πόλεμον δυσανχὴ καὶ δυνότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ ὀρκωμοσιῶν, οὐχ αἵματος, οὐ σωστικῶν μνημῶν ἐν διαδοῖα λαβῶν. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν, οἷα πανάγαθος βασιλεὺς, βουνοίας πρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγυείας τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκ ἐφθονσε, γάμων τε λαμπερῶν ἀδελφῆς μετοισίδη ἐκ ἀπηνήσατο. καὶ μὲν ἔπειρα· ἄλλὰ τοῦ τοις πέναντία Λικίνιος διεπρόηθετο, παντοίας ὁσημέραι καὶ τῆ κρείττονος μηχανὰς ἴππεχῶ- μένος ὁ μισόθεος, πάντας τε Ἰππυνοῶν Ἰππουλοῦς ἔθηκε, ὡς αὐ κακοῖς ἀδιεργέτην ἀμείψεται. οἷς ἴππεχῆ τῶ δὲ λῶ ἄρα ὁ θεὸς φίλος, κηδεμῶν καὶ φύλαξ, τῶ Κωνσταντίνω λέγων, ὅς αὐτῶ τὰς ἐν δόπορρήτω καὶ σκότει μηχανωμῆμας ὑπὸ τῆ πρᾶντου Ἰππουλοῦς εἰς φῶς ἀγων διήλειχε. ποσότον * ἄρα τῆς ὁ μέγα τῆς * ἴππε θεοσεβείας ὄπλον πρὸς ἀμυναν μὲν ἐχθερῶν, οἰκείας δὲ φυλακῶν σωτηρίας ἰσχύει. αὐ δὲ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντίνος, τῆ ἐκ τῆ θεοδ βοηθεία τὰς τῆ δυσωνύμου πολυπλόκου Ἰππουλοῦς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τύραννος τῶν λαθραίων συσκλίω ὡς οὐδαμῶς ἔωρα καὶ γνώμην χωροδοσαν· τῆ θεοδ πάντα δόλον τε ἔραδιουργίαν τῶ θεοφιλεῖ βασιλεῖ κατὰ φῶρα ποιούτω· ἐκ ἐπ οἷός τε ἂν ἴππεκρῆτεται, περφα- νῆ πόλεμον αἰρέται. ὁ μὲν οὖν δῆτα Κωνσταντίνω πολεμῶν διαγνοῖς, ἦδη καὶ καὶ τῆ θεοδ τῶ ὅλων ὡς φρουροδ Κων-

ANNO
CHRISTE
331

σανήνου, ὃν ἠπίστασθ' ἔβειν αὐτὸν, πα-
ρατὰ πῆδαυ ἀρμηται· κα' πείσθ' ἑδὺ
ἔσ' αὐτῷ θεοσεβῆς ἠλαυνε. καὶ μὴ
ἔπερα· καὶ ὁ ἕρπος δὲ τῆς κατ' αὐτὸν
φόνου ξένος τις ἦν, καὶ οἷος οὐδεπώ-
ποτε ἠκούσθ'. τὰς γυν' ἀμφὶ τῶν Α-
μασίαν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Πόντου πό-
λεις ὅσους κακοῖς πῆζεσθαι παροσέτα-
ξε, πᾶσαν ὑπεβόλιω ἀμόπητος ὑπῆ-
κόντησεν. ἔνθα τῆς ἐκκλησιῶν τῆς θεοδ
αἱ μὴ δὲ ὑψοῖς εἰς ἔδαφ' αὐθις
καπερρίθηοντο, τὰς δὲ δόκλειεσθαι
ἐκέλευσεν, ὡς αὐτὴ μὴ σινάροντο τις
τῆς εἰωθῶτων, μηδὲ τῶν θεῶν τὰς ὀφει-
λομένης λατρείας καὶ ἀγίας δόξοδι-
δῶσι. σιωπεῖσθαι γὰρ οὐχ ἠγείτο ὑπὲρ
αὐτῶν παύτας· πῶς γὰρ οἷον τε ἡ τῶν
ἐννοεῖν τῶν μισοῦσθαι; Φαύλα σινει-
δθῆ τῶν λογιζόμενος· ὑπὲρ δὲ Κων-
σαντίνης τῆς θεοφιλοῦς βασιλέως πρᾶτ-
την ἡμας, καὶ τῶν θεῶν ἰλεοῦσθαι ἐπέ-
πεισο. ὅθεν ἐκ πύπου παρορμηθεῖς,
τῶν θυμὸν καὶ ἡμῶν ἑπισκήπτε. καὶ
μὴ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολ-
λοὶ τῆς ἑπισκόπων, καὶ ἐκολάζοντο
ἀπαρφασίως, ὁμοίως τοῖς μισοφύ-
νοῖς τῶν μηδὲν ἠδικοῦσθαι, καμνότερδμ
ὑπομύροντες τελευτῶν, εἰφει τὸ σῶ-
μα εἰς πολλὰ τμημάσθαι κατὰ κρεουρ-
γούμφοι, καὶ μὴ τ' ἀπληθῆ ταύτην καὶ
φελκῶσθαι τῶν θῶν, τοῖς τῆς θαλάσσης
βυθῶν, τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορᾶν ἐρρί-
πλοντο. Φυγαὶ δὲ αὐθις ἐπὶ τοῦτοῖς τῆς
θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμοῦσε ἀνδρῶν καὶ
γυναικῶν σὺν κομῶν ἠπποῖς ἐγίνοντο·
καὶ πάλιν ἀγροί, ἔπάλιν ἐρημίαι, νά-
πη τε καὶ ὄρη τῶν τῆς χειρὸς θεοῦ πον-
τας ὑπεδέχοντο, καὶ πάντων ἀνακινή-
σαι τῶν δὲ δυασεβοῦς τ' ὀλέμεν. καὶ μὴ

stodem, quemque norat Con-
stantinum colere, aciem instrue-
re instituit: & ab eo tempore
pios homines imperio suo subdi-
tos misere vexavit. & post alia
quædam: Modus autem & ratio
cædis qua eos perdere constituit,
peregrina fuit, & antea nunquã
ylla sæculorum memoria audi-
ta. Nam Amasiam & reliquas
Ponti ciuitates, quantis malis af-
fligi iussit, omnẽ exuperantiam
crudelitatis superat. Illic ex ec-
clesiis Dei alias deiecit & solo
adæquavit, alias occludi iussit,
ne quisquam eorum qui eas fre-
quentare consueuerant, eo com-
mearet, neve debitos cultus &
vota Deo redderet. Non enim
pro se illa fieri existimabat (quo-
modo enim aliter cogitare po-
tuit qui Deum odit? praua con-
scientia illud secum ipse repu-
tans,) sed nos pro imperatore
Constantino omnia agere,
& Deum placare persuasum ha-
bebat. Hac itaque opinione con-
citus, omnem furoris sui impe-
tum in nos intorquere statuit. &
paulo post: Multi episcoporum
sine causa abripiebantur ad sup-
plicium, & puniebantur tamquã
sicarii, qui nihil mali commise-
rant; nouum mortis genus subibant;
corpora eorum primum
gladio in multas particulas dif-
secabantur, deinde post crudele
illud & horrendum spectaculum
in altos maris gurgites, quo a pi-
scibus deuorarentur, abiicieban-
tur. Ad hæc rursus piorum om-
nium fugæ, virorum pariter &
mulierum atque etiam infantium:
& ex Dei seruis alii in agros,
nonnulli in solitudines, quidam
in siluas sese abdiderunt, cum æ-
quæ omnibus nefarius ille bellum
indixisset. Et paucis interiectis:

Cap. 9.

Nisi Deus feruorum suorū propugnator celerrime quod futurum erat prauertisset, & Constantinum famulum suum tamquam lucis quoddam splendidū iubar in obscuris tenebris & caliginosa nocte repente ostendisset, & liberatorem excitasset omnibus, & excelso brachio ac generosa manu duxisset: cui quidem trophæa victoriæ contra impios, quasi fructum ipsius pietati debitum cælitus largitus est, sacrilegum autem illum vna cum consiliariis omnibus & amicis sub Constantini pedibus proftrauit, Constantini & nostrum omnium Deus. Nam vbi eius infania ad extremam progressa est amentiam, imperator Deo charus non amplius ferendum putauit, sed infita sibi & modesta animi ratione piauque rem reputans, atque seueram iuris regulā cum humanitate & clementia temperans, eos qui tyrannidis iugo opprimebantur, iuandos censet, atque paucis nefariis e medio sublati, maximam mortalium partem seruare properat. Nam cum antea imperator humanifimus sola clementia vsus fuisset, & miseratus esset nulla commiseratione dignum, impio quidem illi a prauitate neququam decedenti, sed potius rabiem suam contra gentes sibi subiectas augenti, nihil clementia illa profuit: afflictis vero & ab immani illa bellua diuexatis, nulla plane fuit salutis spes relicta. Quapropter bonorum ille subministrator Constantinus, nequitie odium cum humanitate permiscens, simul cum Crispo filio, principe humanissimo, ab occidentis vrbe maxima Roma

Βερχία· εἰ μὴ τὰ χεῖρα τὸ μέλλον ἔσσει
 δαμ περὶ λαβῶν ὁ τῆς οἰκείων ψυχῶν
 ὑπὲρ μαρτυρῶς θεός, ὡς ἐν βασιλεὺς σκότω καὶ
 νυκτὶ ζοφωδέσσει τῆ Φωστῆρα μέγαν ἀ-
 θεῶς καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμ-
 νε· ὁ αὐτὸς δεσποτῆα Κωνσταντῖνον, ὁ
 ὑψηλῶ βερχίονι, γυμναγοπάτη δερχ-
 εἰ χεραγωγῆσαι. τοῦτω μὲν οὖν
 αἰωθῶν ἐξ οὐρανῶν κερπὸν δισέβειας
 ἐπάξιον, ἐξήματα καὶ τῶ ἀσεβῶν παρῆι-
 χε νίκης, ὁ δὲ λλιπῆρον αὐτοῖς συμ-
 βούλοις ἀπαισι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς
 Κωνσταντῖνου ποσὶ περιωπῆ κατέβαλεν
 ὁ Κωνσταντῖνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός.
 ὡς γὰρ εἰς ἐξάστα μανίας τὰ κατ' αὐτὸν
 ἤλαυνεν, ἐκ ἐτ' ἀνεκτὸν ἐπὶ λογιστά-
 μῶν βασιλῆος Κωνσταντῖνον ὁ τῶ
 δεῦ φίλος, ὁ ἐμφυτον σὺφρονα καὶ
 δισέβῃ συναγαγῶν λογισμὸν, καὶ τῶ
 σεβρὸν τῆ δικαίου ἐξπον Φιλαυθεσ-
 πῆα κερρασιμῶρος, ἐπαμμῶα κρίνει
 τοῖς ὑπὸ τῶ τυραννῶν τελαιπωρου-
 μῶροις· καὶ τὸ γε πλείστον ἀνθεσπον
 γῆρος, βερχίσις λυμεῶνας ἐκποδῶν
 ποιησιμῶν, ἀνασώσασαται ὀρμᾶ-
 ται. μόνῃ γὰρ Φιλαυθεσπῆα χρωμῶν
 ἔ Φιλαυθεσποτῆατο βασιλέως Κων-
 σταντῖνου ὁ παρὸς τοῦτου χερόν, καὶ
 ὁ οὐ συμπαδείας ἀξι, ὁ ἰλειουῶτος,
 τῶ μὲν δισέβῃ ἀπαρ ἐγίνετο πλέ, ὁ
 οὐδὲν, τῆ κακίας ἐκ ἀπαλλαθομῶν,
 αὐξοντὶ δὲ μάλλον πέν καὶ τῆ ὑπο-
 χεῖλων ἐθνῶν λύθηαν· τοῖς δὲ κα-
 κουμῶροις οὐδεμία λῦ σωτηρίας ἐλ-
 πῆς, ὑπὸ δὲ θυροδ θηλείου κατῆπονου-
 μῶροις. διὸ δὴ τῶ Φιλαυθεσποτῆα μί-
 ξας τὸ μισοπόνηρ ὁ τῆς ἀγαθῶν χε-
 ρηγός, περὶ σῶσιν ἅμα παιδὶ Κε-
 σσω βασιλεὶ Φιλαυθεσποτῆατο δὲ τῶ
 τῆς ἐσπερίων τῆς μεγίστης Ρώμης ἐπὶ

ANNO
CHRISTI
335.

ANNO
CHRISTI
325.

πλώ εἰς τὴν ἑσπέρην καὶ τὴν περὶ τὴν ἑσπέρην, σωτηρίας
 δεξιάν ἀπὸ πάντων τῶν ἀπολλυμένων ἐκ-
 πίνας· παμβασιλεῖ θεῷ Ἐπιφάνει Χρι-
 στῷ σωτῆρι ποδηγῶ καὶ συμμάχῳ ἁγίῳ
 ἄμα υἱὸ βασιλεῖ Κελασσῶ, ἄμφω κύ-
 κλω διετόντες· καὶ τῶν θεομισῶν ἑρα-
 ταξίν, ῥαδίαν πλώ νίκην ἀποφείρον-
 τας, τῶν καὶ πλώ συμβολῶν πάντων ἐξ-
 ἑμαρτέωντων αὐτοῖς καὶ καὶ γνώμην
 ὑπὸ τῆς παμβασιλείας θεοῦ, κατὰ Φη-
 σιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσεβίου ὁ τῆς
 πανδοφίμου Γαμφίλου. Ρουφίνος
 δὲ Φησιν, εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν
 γενημένων ἐπὶ Δικινίου παρεγμά-
 των ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ
 λεξίδια τῆς παρερρήθεντος ἀναλεξά-
 μδος, ἐν ἧσιν τῆς συχεσθῆ. Φησὶ δὲ
 οὗτος· Δικίνιος μὲν οὐδὲ συμβασι-
 λείων, ἀπὸ δὲ τῶν βασιλεῖ Κων-
 σταντίνῳ, τὰς ἑλληνικαῖς ἔχων δόξας,
 ἐμίσην χριστιανούς· καὶ διωγμὸν μὲν
 παρεφάνη κατὰ αὐτῶν φόβῳ τῆς βασι-
 λείας Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπέσπελλετο,
 λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκόβαρεῖτο·
 παρὰ δὲ φανερόν· καὶ πάντων
 διωγμὸν ἀνεκίει ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς
 τόποις, ὡς καὶ πολλοὶ τῆς Χριστοῦ μάρ-
 τυρας ἀναδείχθησαν ἐν διαφόροις τό-
 ποις. ἐκ δὲ τούτου εἰς ἀπέχθειαν πλώ
 πρὸς αὐτὸν μεγίστην τῆ βασιλεία Κων-
 σταντίνου ἐκίνησεν· ἦσαν δὲ παρὰ ἑλλή-
 λους πολέμοι. πάντες μὲν οὗτος. ὁ δὲ
 λοιπὸν, ὅσοι τῆ Εὐσεβίου τῆς Παμφίλου
 ἀληθείας σωτήρη, διετόντες, φασίν,
 ἄμφω τῆς ἑραλίαν, πατῆρ Κωνσταντίνος
 βασιλεῖς, καὶ υἱὸς Κρίσπου βασιλεῖς, καὶ
 ἔσπετοῖς τυραννῶν ὀρμηλῶν. ὁ μὲν ἐν
 υἱὸς Κελασσῶ ἐπὶ τὰ καὶ τῆ Ἀσίαν μέρη
 αὐτῆ ἀπὸ ἑραπῆ πλώ πορείῃ ποιούμεδος· ὁ δὲ πατῆρ Κωνσταντίνος καὶ

in orientem contra tyrannum
 proficiscitur, salutarem dextram
 omnibus percuntibus porrigēs:
 pater simul ac filius, Deo patre
 rerum vniuersarum rectore, &
 Christo filio omnium saluatore,
 duce & auxiliatore vtentes, vn-
 dique acie contra impios cir-
 cumiecta & disposita, perfacilem
 reportant victoriam, cum
 omnia in eo conflietu ex animi
 sententia ipsis complanata essent
 ab omnium imperatore Deo, vt
 testatur veritatis studiosissimus
 Eusebius celeberrimi Pamphili.
 Rufinus vero licet nullam fere
 partem rerum a Licinio gesta-
 rum commemorauerit, tamen
 illius vuculas velut in vnum cor-
 pus colligens, huic commenta-
 rio inseram. sic inquit ille: Lici-
 nius qui vna cum Constantino
 imperatore regnabat, gentiliū
 opinionibus imbutus, odisse cœ-
 pit Christianos: sed Constanti-
 num imperatorem veritus, cum
 aperte eos vexare non auderet,
 multos occultis insidiis perime-
 bat: deinde progrediente tem-
 pore palam omnes in orientis
 partibus persequebatur, sic vt
 plures Christi martyres in diuer-
 sis locis ostenderentur. Ex eo
 tempore maximum sui odium
 Constantino excitauit, factique
 sunt hostes sibi inuicem infensi.
 Hæc quidem ille. Qui vero Eu-
 sebiū veritati adhærere malunt,
 aiunt imperatores ambos, patrē
 Constantinum & Crispum fi-
 lium, diuiso exercitu contra im-
 pium tyrannum profectos, Cri-
 spum quidem filium cum copiis
 suis in Asiam iter intendisse, pa-
 trem vero cum satellitibus suis

per Europam viam confecisse. Impurus vero ille tyrannus omni impietate pariter & cæde pollutus, ex oriente exercitum numerosum ducens contra eos, & magna spirans, Nicomediam venit: & cum probe sciret, pium principem Constantinum Dei sacerdotes magna obseruantia colere, & summo in honore habere, Eusebium Nicomediæ episcopum, qui iam antea illius partibus adhæserat, contra religiosum imperatorem mercede conducit, existimans per illum & illius socios, Constantinum inexpugnabilibus Dei armis munitum e medio tollere. Societatem ergo cū Licinio inquit admirandus ille Eusebius, multis promissionibus ab impietatis focio inductus. Atque hæc ita se habere, ex ipsius Christi amantis imperatoris epistola, quam ad Nicomedienses misit, compertum esse potest. Sic enim in fine illius epistolæ ait: Quis innocentem multitudinem ista docuit: Eusebius videlicet tyrannicæ crudelitatis focius. Nam quod excubaret & omnino vigilaret pro tyranno, ex multis illius rebus gestis facile potest intelligi. siquidem istud episcoporum, eorumque vere episcoporum cædes testantur: istud crudelissima Christianorum persecutio palam clamat. Neque certe de iis quæ contra me egit, hoc loco verba faciam, per quæ aduersariorum contra me concursus quantum fieri poterat, maxime procurabantur, qui oculis tamquam speculatoribus me obseruauit: quin etiam ministerio prope militari, quo tyranno opem ferret, perfunctus est. Ac nemo existimet me im-

Apud Theodorit. li. 7. hist. cap. 10.

της Εὐσέβους τοῖς ἀμφὶ αὐτὸν δορυφόροις πλὴν ὁδὸν διελύνειν. ὁ δὲ μισόθεος, καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφονίας ἑμπλεὺς, ὅς ἐστι δυνάτω λὼν μὲν πλείους ὅσου στρατῆ κατ' αὐτῶν παρατυπόμνος, καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο. Φθασας δὲ εὖ τῆ Νικομηδέων, ἐγκακῶς καὶ εἰδὼς πλὴν τῆ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχῶν σέβουσαν ἐδὼν τῆ θεοῦ ἱερείς, καὶ ὅτι διὰ πάσης ἀρετῆς πηγῆς, μισοδοτεῖ τῆς Νικομηδέων ἐπισκοπὸν Εὐσέβιον, πάλαι πρὸς Φυγα αὐτῶν ὄντα, καὶ τῶν ὀσέβου βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι' αὐτῶν καὶ τῆ ἀμφὶ αὐτὸν διελύνειν τῶν τοῖς θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχίτοις ὄπλοις Κωνσταντίνου. σωπῆσεται οὐδ' αὐτῶν ὁ δαυμασὸς Εὐσέβιος, ἐπαγγελίας λιπαρηδὲς παρὰ τῆ σιωασέου αὐτῶν Λικινίου. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχῃ, ὅς αὐτῆς τῆ φιλοχρίστου βασιλέως ἐπιστολῆς ἐνεστὶ πληροφορηθῆναι, ἥς τοῖς Νικομηδέου ἐπέσειλεν, ὡς δὲ πῶς λέγων πρὸς τῶν πέλει τῆς ἐπιστολῆς ἥς ὅστιν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἀκακὸν πλῆθος; Εὐσέβιος δὲ ὁ τῆς τυραννικῆς ἀμύτης συμμύσης. ὅτι καὶ πανταχοῦ ἐτυράνου γεγῆναι πρὸς σφύλαξ, πολλὰ γὰρ ἐστὶ σωραῖν. τῆτο μὲν αἱ τῆ ἐπισκοπῶν σφραγὶ διαμυρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ἐπισκοπῶν. τῆτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῆ χριστιανῶν ἐκδίωξις διαρρήδην βοᾷ. οὐδὲν γὰρ τῆ εἰς ἐμὲ γεγνημένων πρὸ αὐτῶν νῦν ἔσθ, δι' ὧν ὅτι μάλιστα αἱ τῶν ἐκείνων μερῶν καθ' ἡμῶν ἐπεματῶντο σωδρομαί. οὐτῶ καὶ ὁ φθαλμοῖς κατὰ σκοπῶν ἐπέμπε καὶ ἐμοῦ, καὶ μόνον ἐκ ἐν ὄπλοις τῶν τυραννῶν σωσέσθ φερεν ἵπουργίας. μηδ' ἐμὲ ἴσ

AVVO
CHRIST
334

Eusebium, utpote ipsa conscientia conuictū, quanta cum ignominia, mendaciis vndique deprehensis, aggressum esse, primum certos quosdam homines subornare qui pro eo deprecarentur, deinde a me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus, de honoris sui gradu deiceretur? Huius rei testis est mihi Deus, qui tum mihi, tum vobis benignus perpetuo adfit, quod & meum peruertit iudicium, & turpiter a veritate abduxit. Sed diuina prouidentia ad rectam me reduxit viam. Quod & vos nouistis, & cognoscetis amplius. Nam tum omnia gesta sunt ex eius impii, Eusebii, inquam, sententia, qui perniciem omnem adhuc intra cogitationem suam abditam & occultam tenuit. Ac primum, ut cetera illius nequitiae facinora praeteream, audite quaeso, quid cum Theognio, quē impii instituti sui socium habebat, perpetraverit. Ipse quosdam Alexandrinos, qui a fide nostra defecerant, huc mitti iusseram, quandoquidē eorum opera diffidii flamma incensa erat. Sed isti honesti bonique scilicet episcopi, quos vera Concilii diiudicatio ad poenitentiam agendam referuauerat, non solum eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verum etiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrem ingratos istos aliquo pacto puniendos censui, & iussi ut a suis abrepti sedibus, quam longissime relegarentur. Iam nostrum est, ea fide in Deum aciem mentis vestrae intendere, in qua nos semper mansisse constat: & nunc

Ⓞ θεόν ἐκείνην τῆ πίστι βλέπειν, ἢ πάντοτε καὶ γεγυῆσθαι ἡμᾶς καὶ εἶπε-

παῖσι, μὴ ὅσως νομίζετε σωδρομῆς, ἀπεδὴ ὑπὸ τῆς σιωπῆς αὐτῆς ἡτ-
τῶν μῦθος, μὴ ὅσως δὲ αἰχμῶν τῆ παν-
ταχόθεν ἐληλεγκμένη ψευδολογία αὐ-
τῆς σιωπῆς, ὑποπέμπων μὲν μοι
διαφόρους ἑδὼ ὑπὲρ αὐτῆς ἀξιοῦντας,
ὁμοῦ μὲν δὲ ἄρ' ἐμοῦ συμμα-
χῶν πᾶσι, ὅπως μὴ ἐπιποσὺ τῶ ἐλε-
χθεὶς πλημμελήματι, τῆς ὑπερβού-
σης αὐτῶ ἐκπέσει πηλῆς, μὲν τὸς ὅτι μοι
τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῶν
φιλαγάθως ἐπιμύθοι· ὅτι καὶ ἐμὲ αὐ-
τὸς ἐκείνος Εὐσεβίους ἀπέστρεψε, καὶ
ἀπεστρεψὺς ὑφῆρπασεν· ἀλλ' ἡ θεία με
προνοία ἐπιπλήθη δληδεσάτιω αὐτῆς
ὁδὸν ἐπανήγαγόν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνω-
τε, καὶ ἐπιγνώσεσθε πάντα μὲν γὰρ ἐπε-
χθη ἄρ' αὐτῆ τὸτε, Εὐσεβίου τῆ διου-
σίου λέγω, καὶ τὸς αὐτὸς ἐπόθη, πᾶν
ὅπου κακὸν ἐπι τῆς αὐτῆς διανοίας
δοκρυπτόμυθος. ἀλλὰ προσέτω, ἵνα τὰ
λοιπὰ τῆς τούτου σκαμῆτος ἄρ' αὐ, π
μάλιστα μὲν Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας
αὐτῆ προσαμρέσεως ἔχθ κοινωνόν, διε-
προσέξατο, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Α-
λεξανδρίας πᾶσι τῆ ἡμετέρας πίστεως
ἀναχωρήσαντας, ἐν ταῦτα ἐκεκελεύ-
κειν δοποσαλιῶμαι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τού-
των ὑπηρεσίας, διανοίας ἡγείρετο πυρ-
σός. ἀλλ' οὗτοι Ⓞ καλοί τε καὶ ἀγαθοί
ἐπίσκοποι, οἱς ἅπαξ ἡ τῆς σιωπῆς
ἀλήθεια πρὸς μετανοίαν ἐτεπήρηται,
οὐ μόνον ἐδέξασθαι ἐκείνοις, καὶ ἄρ'
ἐαυτοῖς ἡσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοι-
νώνησαν αὐτοῖς τῆς τῆς ἱσίων κακοη-
θείας. διὰ τῆτο πρὸς ἑδὼ ἀχαρίστους
τούτοις ἔκρινα προσέξαται. ἀρπυγῆτας
γὰρ αὐτοῖς ἐκέλευσα ὡς πρὸ βραχέως
ὁμοῦ αὐτῶν. νῦν ἡμετέρον ὅτι πρὸς
περί-

dedidit. Cum igitur æquissimus iuxta ac religiosissimus imperator viuum cepisset, humaniter admodum illum tractavit, nec occidit, sed quietum & otiosum Theſſalonicam habitare iussit. Ille aliquamdiu sese continere videbatur: sed non ita multo post barbaris quibusdam conuocatis, vna cum ipsis instaurare bellum, & cladem acceptam rependere meditabatur. Hoc cum resciuisset fidelissimus imperator, tolli illum Deo inuisum e medio iussit. atque ita Christi & ferui eius opera sublati ille tyrannus est.

ἐαυτὸν. ζῶντα οὐκ συλλαβῶν ὁ Ἰππε-
κίσετος ἢ βίσεβέσετος βασιλεὺς, Φι-
λανθοσπώετα, καὶ κίενει μὲν οὐδα-
μῶς, οἰκῆν δὲ πρὸ Θεσσαλονίκης
περὶ στήλας ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ παρὰ
ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδίδκει· μὲν
δὲ ταῦτα βαρβάρους ἵνας περὶ κα-
λοῦ μῆρος, καὶ σὺν αὐτοῖς διασκευῆ-
μῆρος, ἀναμάχεσθαι πρὸς ἡμᾶς ἐπαυ-
δάξει. τῆς τοῦ βασιλέως ὁ πιστά-
τος, ἀναιρεθῆναι Θ Θεοδοσιῶν ἐκέλευ-
σε· καὶ ἀνῆρέθη * ὁ τῶν Χριστῶν καὶ τῶν
ἀλλοτρίων δεισέπωντος τύραννος.

ANNO
CHRISTO
338.

LIBER SECVNDVS.

De gestis post sublatum Lici-
nium, & imperio regis Con-
stantini, & de pace ec-
clesiarum Dei.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Περὶ τῆς μὲν πρὸς ἀμείρεσιν ἑσπεύουσιν
Λικινίου, καὶ αὐτοκρατορίας ἑσπεύουσιν
σιλέως Κωνσταντίνου, καὶ εἰρήνης
τῆς τῶν θεῶν ἐκκλησιῶν.

CAPVT I.

ΚΕΦΑΛ. α'.

CONSTANTINVS itaq; re-
Crum potitus per prudentiam
sibi a Deo datam, & summus im-
perator declaratus, res Christia-
norum in dies magis ac magis
augere omni studio contende-
bat. Idque variis modis præsta-
bat, igneam habens fidem, &
innatam in Deum vniuersorum
fidissimam pietatem: & tota sub
cælo ecclesia alta pace fruebatur.
Audiamus sane quid hic dicat
pulcherrimus ecclesiastici fundi
arator, ille veri studiosissimus
Eusebius celeberrimi Pamphili.
Licinius, inquit, persimilem cum
impiis tyrannis viam secutus, ad
persimile etiam cum iisdem ca-
lamitatis præcipitium non sine
τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁ δὲν, ὅτι Θ ἴσον αὐτοῖς ἐνόηκας πει-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ πεί-
νων πάντων γυμνός ἐκράτης,
διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αἰσθῆς * σπουδῆς
σεως, αὐτοκράτωρ βασιλεύς ἀναδ-
χεῖς, τὰ χριστιανῶν αἰξίνων εἰσέ-
μαλλον ἢ μάλλον ἐπαυδάξει. ἐπι-
τε τῆς τοῦ διαφόρου τοῦ ἑσπεύουσιν, ἐμ-
πυρον ἔχων πῆστιν, καὶ ἐμφύτον πρὸς εἰς
Θ τῆς ὅλων θεῶν πιστάτων βίσε-
βείαν καὶ τῶν πᾶσα ἡ ἐσπεύουσιν Θ οὐρανῶν
ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ. ἀνωσι-
μῶν δὲ πᾶσα ἀναδὲς καὶ ὁ δεισέπων
ὁ * κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεω-
ρίας, ὁ Φιλαληθέστατος Θ Εὐσέβιος Θ ὁ
τῶν παμφίμου Παμφίλου. ὁ μὲν οὐκ
Λικίνιος, φησὶ, πρὸς ὁμοίαν τοῖς ἀσέβει-
στον αὐτοῖς ἐνόηκας πει-

Lib. 10. hist.
cap. 9.

tinus solum & liberi, imperii ad ipsos iure pertinentis gubernacula, auctoritate & praesidio firma, invidiae ac metus expertia deinceps possederunt. Hactenus veterum ecclesiasticorum scriptorum fide dignissimus Eusebius Pamphili: qui summa contentione enitens, tum exquirens singula, & ex his quae simpliciter se habebant, congruam partium mensuram efficiens, decem integris libris historiam nobis ecclesiasticam perfectam reliquit, incipiens ab adventu Domini, desinens autem in haec tempora, non sine labore. Quomodo enim aliter fieri poterat ab eo qui tantam curam susceperat, ut talis collectionis harmoniam nobis conferuaret? imo vero, ut paulo ante dixi, summum studium & ineffabilem laboris copiam ad id contulerat. Nemo autem aestimet virum hunc ex his quae de illo fama circumferuntur, quasi Arii blasphemiae consenserit; sed credat, si quae protulit aut scripsit, Arii dogma tantillum subolentia, ea non ex impio illius sensu protulisse vnquam aut scripsisse, sed ex minus curiosa parumque sollicita simplicitate: ut ipse in libro apologetico, quem ad orthodoxos omnes episcopos misit, plenius ista probauit. Vera autem dicere hominem coniciet quicumque prudens considerat quo tempore ille vixit; & ex illo credat, quod nondum ea quae sunt Arii, illo tempore audita vsquam fuerunt. Demonstrabunt vero idem ipsius in Synodo Nicæna contra impietatem Arii pro apostolica & orthodoxa fide certamina. Sed ad ecclesiasticae historiae ordinem reuertamur. Cum igitur per vniuersum orbem ecclesia Christi saluatoris nostri

νω κη τοῖς τούτου πιστοῖ. ποσῶν τὰ ὅτι
 δεξαμένων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων
 αξιοπιστάτος Εὐσεβίου ὁ τῆς Γαμφί-
 λου, πλείστοις ὅσοις ἀγῶνας δέμνος, κη
 διεβληθησάμνος, κη τῆ ἀπλῶς ἐργόντων
 τῶν δὲ αὐτοῦ ποιησάμνος, κη δέκα
 τόμοις ὅλοισ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν
 ἰστορίας ἀκριβῶς κατελέλοιπεν. δε-
 ξάμνος μὲν δὲ τῆς τῆς κυρίου πῶ-
 οισίας, πληροῦσας δὲ εἰς τοὺς δὲ τῶν
 χρόνοις, ἐκ δὲ τῶν πῶς γὰρ οἶόν τε
 τῶν ποσῶν τῶν αἰαδὲξάμνον φρονή-
 δα τῆς διασωσασαυ τῆς ποιᾶς δὲ συλλο-
 γῆς τῶν ἀρμονίῶν; ἀλλ' ὡς δεξίως
 ἐφίλω, πολλῶν εἰσενεκάμνον τῶν
 αὐτοῦ καὶ πλοῦτον ἀφάτων πόνου.
 ἀλλὰ μηδεὶς αἰέτω τῶν δὲ δὲ τῆς
 πῶς αὐτῶν Ἰππεφμισμένων, ὡς τῆς
 Αρείου βλασφημίας ποτὲ ἢ πεφρο-
 νήκει. ἀλλὰ πεπίδω, ὡς εἰ καὶ πῶς
 ἐλάλησεν ἢ ἐγραφε, μικρὸν ἢ τῆς
 Αρείου ὑπονοουμῶνα, οὐ μὲν κη τῶν
 ἀσεβῆ ἐκείνου ἐννοίῳ, ἀλλ' ὅξ ἀπῆρ-
 γου ἀπλότως, καθὼς κη αὐτὸς ἐπὶ τῶ
 δόπολογικῶ, * ὡς διεπέμψατο πῶς
 τῶ τῆς ὀρθοδόξων Ἰπισκόπων κοινόν,
 μὲν πῶς μῶνος, τῶν τῶν ἐπληροφόρησε.
 Ἐδληθῆεν ἢ ἀνδρα ὑπολάβοι πῶς
 ἢς ἢ φρονῶν, ὁπότε σῶν ἐστ, κη ὅξ ἐκεί-
 νου πειδίωμαι μήπω τότε ποῦποτε τὰ
 Αρείου ἀκουσθῶμῶνα. δεῖξί τῶ τῶ
 τῆ σῶν ὁδῶ τῆ κη τῶν Νικαίων ἀπὸ
 ἡγωνισμένα κη τῶ ἀσεβείας Αρείου ὑπῆρ
 τῶ δόπολογικῆς κη ὀρθοδόξως πίστεως. ἀλλ'
 Ἰππ τῶ ἀκολουθίαν τῶ ἐκκλησιαστικῆς
 ἰστορίας ἐπανιάμνον. τῶ οὐκ αἰὰ τῶν οἰ-
 κουμῶν ἐκκλησίας Χριστοῦ τῶ σῶν τῶ

ANNO
CHRISTI
340.

ANNO CHRISTI 345.

ρος ήμῶν εἰρλίω βαδειαν ἐχούσης, πρυτανυθείσης αὐτῆ πρώτης παρὰ τῆ παμβασιλείως θεοῦ, διὰ τῆς θεράποντος αὐτῆ Κωνσταντίνου, καὶ τῆς αὐτῆ παίδων, μὲν τὸ μάρτυριον τῆς δευτεροῦς Πέτρου τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας ἐπισκόπου γρηγορίου, τελειωθέντος αὐτῆ ἐν αὐτῷ τῷ μάρτυριῳ, ἔτι τῆς ἀθλήσεως ἀφθαρτον στέφανον ἀναδησαμίου, χηρῶν ἢ ἐκείσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μὲν δὲ τὸ ἐνιαυτὸν χροτονεῖται εἰς τὸ θεῖον αὐτῆ τῆς ἀγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀρχλας, αἰὴρ σιβαρός καὶ μεγαλοφυῆς, ἀγιόφρον, βλαβεία ὁμοῦ ἔσοφία πλείη ὅση διατρέπων, κατὰ ἡμῶν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἐχρητὰ διηχρῶται συσχεμματα· ὅς πολλά σφρακλιθεῖς ὑπεδέξατο Ἀρειον εἰς τὴν διακονίαν. τοῦτου ὁ ἐπισκόπουτος μίως πέντε μόνον, ὑποδέχεται τὸ ἱεροσωμῆς δεχρῶν τὸ αὐτό τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, αἰὴρ ἡμῶς ἐν πᾶσι, παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κληρῶ ἔλαω* μεγαλοπρεπῆς, ὠμετάδοτος, βλαβός, ἐπιφικῆς, φιλόθεος, φιλόθεσπος, φιλόπρωτος, χηρῶς, πωροσωμῆς πωρος πάντας, ἐπὶ ἑν ἄλλοις ὅς καὶ αὐτὸς κατέσχεσε τὸ Ἀρειον πρεσβύτερον ἐπίστα εαυτῆ. ἐπὶ τοῦτου τῆς εἰρλίως τῆς ἐκκλησιῶν ὅσημέραι ὡς ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον λαμπρευομένης, ἔτι εἰς μίθου ὁμόνοιαν σωμῶσης, ἔτι πῶς ἐπάθλοισ τῆς ἀγίων μάρτυρων πανταχοῦ τῆς σεμνονομῆς ἐκ ἐνεκῶν ὁ διαβολος τῶν ποσῶν τῶν ἐπιστάτου τῆς ἐκκλησίας λαῶ ἐπὶ τῆ ἐν αὐτῆ πωρος τῶν θεῶν οὐρανίω θεοκεία αὐξήσαν, πάλιν ἐκ τῆς φιλονεικίας τῆς ἐν αὐτῆ παραχρῶ ὑφίσταται.

profunda pace gauderet, quam Deus uniuersorum rex ei parauerat per feruum suum Constantinum, eiusque filios; post diuini Petri martyrium, qui fuit episcopus ecclesie Alexandrinae, & in ipso martyrio fuit consummatus, & incorrupta sui certaminis corona redimitus; vidua remansit ecclesia illa annu vnum: tranfacto autem anno, ordinatur in sede sancti martyris Petri Achilles vir grauis & magnanimus, ac sancte prudens, religio- neque pariter ac sapientia pluri- ma ornatus, vt nobis antiqui & omni carentes errore commen- tarii referunt: qui multa prius exhortatione vsus, suscepit Arium in ordinem diaconorum. Cum autem hic mensibus tantum quinque superuixisset, suscepit sacerdotii principatum ibidem in Alexandria ecclesia Alexander, vir in summo honore ab omni ecclesie clero & populo habitus, magnificus, liberalis, facundus, æquus, Dei amator, amans hominum, pauperum studiosus, bonus & mansuetus erga omnes, si quis alius: qui & ipse Arium proximum sibi presbyterum constituit. Sub hoc cum ecclesiarum pax magis ac magis quotidie reluceret, cum in vnam concordiam conspirarent omnes, & in sanctorum martyrum præmiis vbique locorum gloria- rentur: non ferens diabolus tantum fidelissimi ecclesie populi in caelesti erga Deum cultu incrementum, iterum per quamdam ecclesiasticorum conten- tionem turbas excitat.

De hæresi a Dei hoste Ario
inuenta.

CAPVT II.

PRESBYTER enim ille, quæ dicebamus tali honore dignum existimatum fuisse ab Alexandro Alexandriae episcopo, nomine Arius, vir specie quidē magis pius, cetera vero vanitatis & gloriæ callidus amator; cœpit circa fidem in Christum peregrina quædam proferre, quæ prioribus temporibus nemo quæsierat: vnquam aut introduxerat: conatus vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum a Patris ineffabili & æterna diuinitate separare, magnæ in ecclesia perturbationis auctor fuit. Verum dum Alexander ingenita naturæ suæ benignitate Arium in melius mutare vellet decentibus admonitionibus, necdum statueret sententia vti: interea contigit ob hoc, vt pestilenti hæresis calamitate multi absumerentur, & tamquam ex parua scintilla magnus ignis accenderetur. malum incipiens ab Alexandrinorū ecclesia, plures alias ciuitates atque prouincias percurrerat. Postremo cum videret Alexander malum in peius progredi, Synodum subiectorū sibi episcoporum conuocans, & Arium sacerdotio deiiciens, suis collegis rationem reddit: & quæ contra Arium fufius exponens, studiumque extirpandæ hæresis iis iniiciens, vt ad iudicium præpararentur, ipsos adhortatur, in hunc modum ad eos scribens.

Περὶ τῆς ἐφ' αὐτοῦ αἰρέσεως ὑπὸ
τῆς διοικήσεως Ἀρείου.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ο ΓΑΡ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἐφάρμυ τῆς ποιάσεως ἡξιώσαται πῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τῆς ἐπισκοπῆς Ἀλεξάνδρειας, Ἀρείος τὸ ὄνομα δὴν προσημαίει μάλλον ἐπιστολῆς, πᾶ δὲ ἄλλα διδῆς καὶ κενότητος διεμῶς ἐρεσῆς ἤρξατο προφέρειν πᾶ ξένα πᾶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἀ πῶς ἐμπεροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐξήτισεν, ἢ ἀφροσύνην ἐπιχρήσας τὸ μονογενῆ υἱὸν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν δελεῖν τὸ τῆς πατρὸς ἀφύτου καὶ αἰδίου θεότητος, πολλῆς καὶ πλὴν ἐκκλησίας παραίματος παρεχῆς γέρονεν. ἀλλὰ δὴ τῆς Ἀλεξάνδρου, ἀφροσύνης φύσεως, ὁ Ἀρείος ἐπὶ τὸ ἀμείνονος θεοῦ μεταβαλεῖν προεπόσας ἀφροσύνης, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσις χησάσας, πῶς ἐπὶ ἐμπεροσθεν διὰ τῆς πολλοῦ τὸ λοιμικῶ πᾶσι τῆς αἰρέσεως γέρονεν, ἐπεὶ ὡς ἀπὸ μικροῦ σπινθήρος μέγα πῦρ ἐξαφύται ἀξάνδρον τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, καὶ καὶ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε. τέλος, ὡς ἐπὶ δὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προεῖναι, σπύρον τῆς ὑπὸ αὐτὸν ἐπισκοπῆς συνησάμενος, καὶ κατελὼν ὁ Ἀρείος, δίδωσιν εἰς τὸν συλλειτουργῆς πλὴν ὑπόδεισιν ὁ Ἀλέξανδρος πλάτυσεν ὃν τε πᾶ καὶ τὸ Ἀρείον ἐκπεδικῶς, ἀποστέλλω τε εἰς πᾶς ἀφύσει τῆς αἰρέσεως, εἰς παρασκῆδιν τῆς διαγνώσεως αὐτῶν ἐπιμάρεται παρακαλεῖται, ἀφύσας πᾶς αὐτοῖς ποιάσεως.

fufcipit, & ad omnes qui sunt v-
bique gentium literas scribere
conatur, eosque in eisdem com-
mendat plurimum, quo imperi-
tos quosdam in grauissimam hæ-
refim, Christoque penitus ad-
uersariam, rapiat: necesse habeo,
idque sententia quadam quæ in
lege scripta est, inductus, silen-
tium rumpere, remque vobis
omnibus indicare: quo non mo-
do eos qui defecerunt a Christo,
execrabiliaque verba quæ illo-
rum hærefis vsurpat, cognosca-
tis, verum etiam, si forte Euse-
bius literas scripserit, ad eas ani-
mum non aduertatis. Nam inue-
teratam suam malevolentiam,
silentio ad tempus obrutam, iam
per istos renouare studet: & li-
cet simulatione quadam præ se
ferat eorum causa literas scribere,
re tamen ipsa declarat perspi-
cua, se in rem suam serio istud ip-
sum agere. Qui autem defece-
runt ab ecclesia, sunt, Arius, Achil-
las, Thales, Carpones, Arius
alter, Sarmates, Euzoius, Lucius,
Iulius, Menas, Helladius, Caius,
Secundus item, & Theonas, qui
olim dicti sunt episcopi. Quæ
vero isti contra scripturas excog-
itarint, temereque effutiuerint,
sunt huiusmodi: Deum nõ sem-
per Patrem fuisse, sed tempus
aliquando extitisse, cum Deus
non esset Pater: non ab æterno
Dei Verbum fuisse, sed ex nihilo
ortum esse. nam Deum qui est,
cum cum non erat, ex eo quod
non est, procreasse: & propterea
tempus fuisse aliquando cū non
esset. creatum enim & factum
fuisse Filium, neque essentia Pa-
tri similem, neque natura verum
Patris Verbum, neque veram sa-
pientiam eius esse, sed ex iis quæ
creata factaque sunt, vnum; per abu-
sionem autem Verbum & sapientiam
dici. Ipsum factum esse pro-

Lentij. 19.

πανταχοῦ σωτηριῶν αὐτοῖς, ὅπως ἴπο-
σύρη πῶς ἀγνοουῦτας εἰς τὴν ἐξά-
πλω πῶτι τῶν καὶ χειρομαχῶν ἀρεσῶν
ἀνάγκῃ ἔχον, εἰδὸς ὅτι ἐν τῷ νόμῳ
γεγραμμένον, μηκέτι μὲν σιωπῆσαι,
ἀνάγκῃ δὲ λοιπὸν πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα
γινώσκῃτε τοὺς ἡ δόξατας χειρομαχῶν,
καὶ τὰ τῆς ἀρέσεως αὐτῶν δύστω αὐτῶν
ματῶν· καὶ εἰὰν γράφῃ Εὐσέβιος,
* πρὸς ἕνα. παλαιὰν γὰρ αὐτῶν κα-
κόνειον, τὴν χροῶν σιωπηθεῖσαι, νῦν
διὰ τούτων ἀνεύσαι βουλόμην,
ζηματῆς μὲν αἰς ὑπὲρ τούτων γρά-
φειν, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν, ὅτι ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἀποδύλων τῶν ποιῶν. Ὁ μὲν οὖν
δόξαται χειρομαχοὶ, εἰσὶν Ἀρειῶν, καὶ
* Ἀχιλλῶν, καὶ * Θαλῆς, καὶ Καρπῶ-
νις, καὶ ἕτερος Ἀρειῶν, καὶ Σαρμά-
τις, καὶ Εὐζοῖος, καὶ Λούκιος, καὶ
Ιούλιος, καὶ Μενάς, καὶ Ἑλλάδιος, ὁ
Γαῖος, καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκουῦδος, καὶ
Θεωνᾶς, ὁ ποτὲ λεχθέντες Ἰππίσκο-
ποι. ποῖα δὲ ἄρα τὰς γραφὰς ἐφθυ-
ρόντες λαλοῦσιν, ἐστὶ τῶν ταύτων. δόγμα
Ἀρείου· ἐκ αἰεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἴσῳ, ἀλλ'
ἴσῳ ὅτι ὁ θεὸς πατὴρ ἐκ ἴσῳ. ἐκ αἰεὶ ἴσῳ
ὁ τῶν θεῶν λόγος, ἀλλ' ὅτι ἐκ ὄντων γέ-
γονεν· ὁ γὰρ ὢν θεὸς ὁ μὴ ὄντα ἐκ
τῶν μὴ ὄντων πεποίηκε. διὸ καὶ ἴσῳ
ποτε, ὅτι ἐκ ἴσῳ· κτίσμα γὰρ ὄντι
καὶ ποίημα ὁ υἱός. οὔτε δὲ ὅμοιος
κατ' οὐσίαν τῷ πατρὶ ὄντι, οὔτε ἁλη-
θινός καὶ φύσις τῆς πατρὸς λόγος ὄντι,
οὔτε ἁληθινή σοφία αὐτῶν ὄντι. ἀλλ'
ἐκ μὲν τῶν ποιημάτων καὶ χειρο-
μαχῶν ὄντι, κατὰ χριστιανικῶς δὲ λέγεται λό-
γος καὶ σοφία· χειρομαχος καὶ αὐτὸς

ANNO
CHRISTI
336* μὴ σο-
* ἴσῳ

* ἴσῳ

* ἴσῳ

* ἴσῳ

non istos condemnauerit dicentes: Erat tempus aliquando, cum non esset? Aut quis est, qui cum audiat in euangelio: *Vnigenitus Filius: & Per ipsum facta sunt omnia*; nõ istos odio habuerit, affirmantes Filiũ vnam esse ex creaturis? Nam qui poterit ipse esse ex iis quæ per ipsum facta sunt? aut quomodo vnigenitus, si (vt illorum fert opinio) cum aliis rebus vniuersis numeretur? aut quomodo ex nihilo factus est, cum Pater dicat: *Erucltauit cor meum verbum bonum. & Ex utero ante luciferum genui te?* aut quare ratione essentia Patri dispar ac dissimilis, cum sit perfecta imago & splendor Patris? cumque ipse dicat: *Qui vidit me, vidit & Patrem.* aut quo pacto, si Verbum & sapientia sit Dei Filius, erat tempus aliquando cum non esset? Nam perinde est ac si dicerent, Deum aliquando & sermone & sapientia caruisse. aut quo pacto conuerti mutarive potest, cum ita loquatur ipse de se: *Ego in Patre, & Pater in me est: & Ego & Pater vnum sumus?* & per prophetam etiam: *Videte quod ego sum Deus, & non mutor.* Et quamquam hoc dictum ad ipsum Patrem referri potest, tamen aptius & magis proprie de Filio Verbo iam dicitur, quod cum sit homo factus, non mutatus est, sed vt Apostolus ait: *Iesus Christus heri & hodie, idem ipse & in sacula.* Quid igitur illos in hanc perduxit sententiam, cum scilicet propter nos factum esse, cum tamen Paulus scribat: *Propter quem omnia, & per quem omnia?* Quod autem falso calumniati sunt, Filium non plene & perfecte Patrem nouisse, nemini mirum videri debet. Nam cum semel statuissent contra Christum bel-

Psal. 44.

Psal. 109.

Hebr. 1.

Ioan. 14.

Ibidem.

Ioan. 10.

Malach. 3.

Hebr. 13.

Hebr. 2.

ρος, οὐ καταγινώσκει τούτων λέγοντων· ἡ ποτε ὅτε ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀκούων ἐν τῷ διατελείῳ ὁ μονογενὴς υἱός· καὶ δι' αὐτῶν ἐγένετο πάντα· οὐ μισήσῃ τούτων φρεσὶ τοῦ ἡμετέρου· ὅτι εἰς ὅσον τῶν ποιημάτων; πῶς γὰρ διδάσκει εἰς τῶν δι' αὐτῶν γινώσκων; ἢ πῶς μονογενὴς ὁ πῶς πᾶσι, κατ' ἐκείνοις, συναριθμοῦμεν; πῶς δὲ ὅτι ἐκ ὄντων αὐτῶν εἶπεν, τῶν πατρῶν λέγοντος· ὁ ἐξήραξεν ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· καὶ ἐκ γαστροῦ πατρὸς ἐωσφοῦρου ἐγέννησά σε; ἢ πῶς ἀνόμοιος τῆ οὐσία τῶν πατρῶν ὁ ὡν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα τῶν πατρῶν, ὁ ἐξ ἡμῶν ἐωσφικῶς, ἐωσφικῶς πατέρα; πῶς δὲ, εἰ λόγος καὶ σοφία ὅτι τῶν θεῶν ὁ υἱός, ἡ ποτε ὅτε ἐκ τῶν ἡμετέρων ἴσον γὰρ ὅτι αὐτῶν λέγον ἀλογοῦ καὶ ἀσοφόν ποτε θεῶν· πῶς δὲ τρεπίστος, καὶ ἀλλοιωτός, ὁ λέγον δι' αὐτῶν μὲν, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· καὶ ἐγὼ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· δια δὲ τῶν πατρῶν ἰδέτε με, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐκ ἡλλοιωμαι; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν τις πατέρα διδάσκει τὸ ἡμετέρου ἀναφέρειν, ἀλλὰ ἀρμοδιώτερον αὐτῶν εἶπεν, ὅτι τῶν λόγων νῦν λεγόμενον, ὅτι καὶ γινώσκων ἀπόστολος, ἐκ ἡλλοιωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος, Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς αἰῶνας. πῶς δὲ ἄρα εἶπεν αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε; καὶ οἱ τῶν Παύλου λέγοντος· δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα. ὅτι γὰρ τῶν βλασφημεῖν αὐτῶν, ὅτι ἐκ οἰδοῦν τῶν λείας ὁ υἱός τῶν πατρῶν, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἀπαξ γὰρ πατρῶν ἡμετέρου χριστιανισ-

ANNO
CHRISTI
555.CHRISTI
555.

Luc. 11.

quis vos seducat. nam multi venient in nomine meo, dicentes: Ego sum, & tempus appropinquavit: & multos seducent. ne eatis post illos.

1. Tim. 4.

Paulus enim cum ista a Salvatore didicisset, scripsit: Quod nouissimis temporibus quidam deficerent a fide sana, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum veritatem auersantium. Iam vero cum Dominus & saluator noster Iesus Christus hoc praeceperit, & per Apostolum de eiusmodi hominibus significauerit: nos certe quoniam illorum impietatem nostris ipsorum auribus accepimus, non sine causa eius generis hominibus, sicut ante diximus, anathema denuntiauimus, eosque ab ecclesia catholica fideque alienos palam declarauimus: vestramque pietatem fecimus certiolem, carissimi & honoratissimi fratres, qui estis nobiscum in ecclesiae ministerio coniuncti, vt, si forte quidam ex illis temeritate impulsu, ad vos venire non verentur, ne eos admittatis, neve Eusebio, vel alteri cuiquam, qui eorum causa ad vos scribat, omnino credatis. Nam par est, vt nos qui sumus Christiani, omnes qui contra Christum loquantur, animoque sint ab eo abalienato, tamquam Dei hostes, & corruptores animarum deuitemus, neque id genus hominibus vel aue dicamus, sicut praecepit beatus Ioannes: ne quando illorum peccatis communicemus. Salutate qui apud vos sunt fratres: qui mecum vero sunt, vos itidem salutant.

2. Ioan.

ὡς ὑμᾶς πληθήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μὴ περιβῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος μαρτυρῶν ταῦτα ἄρ' ἂν τῷ σωτήρι, ἔγραψεν· ὅτι ἐν ὑπέροισ καιροῖς ἄποστασοῦνται ἄνευ δόξης ὑγιαίνουσας πίστεως, ἀποστρέφοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαμονίων ἀποστρέφοντων πρὸς ἀλήθειαν. τῷ πόνῳ κυρίου καὶ σωτήρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἑαυτοῦ παραβίασεως, καὶ διὰ τῆς ἀποστόλου σημαίας ἀπὸ τῆς ποιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτίκοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γυρόμενοι, ἀνεδεμαπίσαμεν, κατὰ τὴν ἀποστολὴν, ἐν τοιοῦτοις, ἀποδείξαστες αὐτοῖς ἀλλοτριῶς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν οὖν ἐπὶ τῆς ὑμετέρας ἀσεβείας, ἀγαπητοὶ ἐπιμώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μὴτε πινὰς εἴς αὐτῶν, εἰ περιβῆσαντες καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλεύθῃ, μὴ ἀποστρέψῃτε, μὴτε Εὐσεβίῳ, ἢ ἑτέροις πρὸς γράφοντι πρὸς αὐτῶν, πεισθῆτε. πρέπει γὰρ ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, πάντας ἐν τῇ Χριστοῦ λέγοντας τε καὶ φρονούοντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῆς ψυχῶν ἀποστρέφειν, καὶ μηδὲ καὶ χάριεν τοῖς τοιοῦτοις λέγειν· ἵνα μήποτε καὶ τῆς ἀμδρπίας αὐτῶν κοινωνοὶ γυρόμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. ἀποστείλατε ἐν τῷ ὄνοματι ἀδελφοί· ὑμᾶς ἐμὲ πρὸς ἀποστρέψουσιν.

ANNO
CHRISTI
357.

1000.

ANNO CHRISTI 325.

Αλεξάνδρειας πρεσβυτέρους.

ΚΟΛΛΟΥΘΟΣ πρεσβυτέρος
σύμληψός εἰμι πῶς γεγραμ-
μένοις, καὶ τῇ καθαρῆσ' Ἀρείου, καὶ
τῆσ' αὐτῶν ἀσεβησαντων.

- Αλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Διονύσιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Εὐσέβιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Αλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Σίλας πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Ἀρποκρατίων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Ἀγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Νεμέσιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Λόγγος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Σιλβανὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Πιροῦς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Ἄπις πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Προτέριος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Παῦλος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Κύρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Διάκονοι.

- Ἀμμώνιος διάκονος, ὁμοίως.
- Μακάριος διάκονος, ὁμοίως.
- Πιστὸς διάκονος, ὁμοίως.
- Ἀθανάσιος διάκονος, ὁμοίως.
- Ἀπολλώνιος διάκονος, ὁμοίως.
- Εὐμνήσης διάκονος, ὁμοίως.
- Ολύμπιος διάκονος, ὁμοίως.
- Ἀφθόνιος διάκονος, ὁμοίως.
- Μακάριος διάκονος, ὁμοίως.
- Γαῦλος διάκονος, ὁμοίως.
- Πέτρος διάκονος, ὁμοίως.
- Ἀμυντιανὸς διάκονος, ὁμοίως.
- Γαῖος διάκονος, ὁμοίως.

Μαριώτου πρεσβυτέρους.

- Ἀπολλῶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
- Ἰγγίνιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Alexandriæ presbyteri.

COLLUTHVS presbyter,
consentio prædictis, & deic-
tioni Arii, & eorum qui cum ip-
so impie sentiunt.

- Alexander presbyter, similitur.
- Dioscorus presbyter, similitur.
- Dionysius presbyter, similitur.
- Eusebius presbyter, similitur.
- Alexander presbyter, similitur.
- Silas presbyter, similitur.
- Harpocration presbyt. similitur.
- Agathus presbyter, similitur.
- Nemefius presbyter, similitur.
- Longus presbyter, similitur.
- Siluanus presbyter, similitur.
- Pirous presbyter, similitur.
- Apis presbyter, similitur.
- Proterius presbyter, similitur.
- Paulus presbyter, similitur.
- Cyrus presbyter, similitur.

Diaconi.

- Ammonius diaconus, similitur.
- Macarius diaconus, similitur.
- Pistus diaconus, similitur.
- Athanasius diaconus, similitur.
- Apollonius diaconus, similitur.
- Eumenes diaconus, similitur.
- Olympius diaconus, similitur.
- Aphthonius diaconus, similitur.
- Macarius diaconus, similitur.
- Paulus diaconus, similitur.
- Petrus diaconus, similitur.
- Amyntianus diaconus, similitur.
- Caius diaconus, similitur.

Mariotidis presbyteri.

- Apollo presbyter, similitur.
- Ingenius presbyter, similitur.

Ammonas presbyter, similitur.	Αμμωναῖς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Dioscorus presbyter, similitur.	Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Softras presbyter, similitur.	Σωστράς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Theon presbyter, similitur.	Θέων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Tyrannus presbyter, similitur.	Τύρραννος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Copres presbyter, similitur.	Κόπρης πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ammonas presbyter, similitur.	Αμμωναῖς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Orion presbyter, similitur.	Ὀρίων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Serenus presbyter, similitur.	Σερηνῶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Didymus presbyter, similitur.	Δίδυμος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Hercules presbyter, similitur.	Ἡρακλῆς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Boccon presbyter, similitur.	Βόκκων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Agathus presbyter, similitur.	Αγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Achillas presbyter, similitur.	Αχιλλᾶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Diaconi.

Διάκονοι.

Serapion diaconus, similitur.	Σαραπίων διάκονος, ὁμοίως.
Iustus diaconus, similitur.	Ἰούστος διάκονος, ὁμοίως.
Didymus diaconus, similitur.	Δίδυμος διάκονος, ὁμοίως.
Demetrius diaconus, similitur.	Δημήτριος διάκονος, ὁμοίως.
Maurus diaconus, similitur.	Μαῦρος διάκονος, ὁμοίως.
Comon diaconus, similitur.	Κομών διάκονος, ὁμοίως.
Marcus diaconus, similitur.	Μάρκος διάκονος, ὁμοίως.
Alexander diaconus, similitur.	Ἀλέξανδρος διάκονος, ὁμοίως.
Tryphon diaconus, similitur.	Τρύφων διάκονος, ὁμοίως.
Ammonius diaconus, similitur.	Ἀμμώνιος διάκονος, ὁμοίως.
Didymus diaconus, similitur.	Δίδυμος διάκονος, ὁμοίως.
Ptolariion diaconus, similitur.	Πτωλαρίων διάκονος, ὁμοίως.
Seras diaconus, similitur.	Σέρας διάκονος, ὁμοίως.
Caius diaconus, similitur.	Γάιος διάκονος, ὁμοίως.
Hierax diaconus, similitur.	Ἱέραξ διάκονος, ὁμοίως.
Marcus diaconus, similitur.	Μάρκος διάκονος, ὁμοίως.

Cum Alexander talia passim per singulas ciuitates scripsisset, malum ipsum deterius euasit. Hæc cum resciuisset imperator Constantinus, magnum animo dolorem cepit, remq; eam suam ipsius calamitatem reputans, & malum iam accensum protinus extinguere contendens, literas

Τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ καὶ πό-
λιν Ἀλεξάνδρου γράφοντες, γρά-
ψας ἐγγέλλει τὸ κακόν. ταῦτα γινώ-
σκει ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ πῶς
ψυχρῶ ὑπεράλγησας, συμφορὰν τῆ
οἰκείου τὸ πῶς ἄξιμα ἠγνούμενος, ἄρα
ἡρῆμα τὸ ἀναφθῆναι κακὸν καὶ ἀσθε-
σαι ἀποσπάτων, γράμματα πρὸς

ingenii acumen instituantur, tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temere efferre, neque vulgi auribus inconfulto cōcredere. Quotus enim quisque est, qui rerum tam grauium, tantaque obscuritate inuolutarum vim vel satis accurate peruidere, vel pro dignitate explicare valeat? Et post pauca: Quocirca in talibus rebus loquacitas fugienda est, ne vel cum nos præ nostri ingenii imbecillitate, quod propositum est explicare non possumus; vel auditores inter docendum præ intelligentiæ tarditate, ad accuratam sermonis instituti comprehensionē peruenire non queant, ex re alterutra populus aut in blasphemix, aut in dissensionis necessitatem incurrat. Et paulo post: Dissidere enim a se inuicem neque honestum nec omnino fas esse creditur. Verum vt prudentiam vestram paruo exemplo commonefaciam, non vos præterit, opinor, philosophos ipsos vnus quidem disciplinæ professione omnes inter se consentire; sæpe tamen postquam in aliqua parte opinionum, quas asseueratione affirmant, dissenserint, licet disciplinæ causa, quam quisque illorum tuetur, discordent, tamen ob professionem qua conspirare videntur, denuo in gratiam redeunt. Quod si res ita se habet, quid est cur non sit multo conuenientius, vt qui famuli præpotentis Dei constituti sumus, propter ipsum religionis institutum quod profiteamur, consentientibus animis inter nos ipsos concordemus? Ceterum accuratiore cogitatione consideremus, & mentē attentiore hoc quod iam a me dictum est, circumspiciamus: num recte se habeat, vt propter leuem & inanium verborum con-

γίνοιτο, ὁμῶς ὁ Φείλομιν εἶσω τῆς διανοίας ἔκλειεν, καὶ μὴ περιχίετος εἰς δημοσίας σωόδοις ἐκφέρειν, μηδὲ τὰς πάντων ἀκοαῖς ἀπεροήτως πρὸς βίην. ποσὸν γὰρ ὅστιν ἕκαστος, ὡς πεπραγμάτων οὕτω μεγάλων ἐλίαν δυσχερὸν διώμαμιν ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς σιωπῆν, ἢ κατ' ἀξίω ἐρμηνεύσαι; καὶ μὴ βραχέα ἰκονῶν φωνήτων ἐν τοῖς ποιούτοις τῶν πολλογλίαν, ἵνα μήπωσ ἡμῶν ἀδενεία τῆς φύσεως τὸ πρὸς τὸ ἐρμηνεύσαι μὴ δυναθέντων, ἢ τῶν διδασκομῶν ἀκροατῶν βραδύτητα σιωπῆς πρὸς ἀκριβῆ τῶν ρηθέντων κτελλήψιν ἐλθεῖν μὴ χωρήσεια, αὐτοῖς ὅτις ἕκαστος τῶν ἡ βλασφημίας, ἢ ἁρισματος εἰς ἀνάκλειω ὁ δῆμος πειρατῆ. Ἐ μὴ ἔπειτα τὸ γὰρ διζονοεῖν οὐτε πρὸς ἕπον, οὐτε ὁλοσδεμιτόν ἐστι πρὸς βίεται. ἵνα ἡ μικρὰ παραδείγματι ἢ ὑμετέρω σιωπῆσιν ὑπομνήσαιμι, ἵστε δὴ ποῦ καὶ τῶν φιλοσόφους αὐτοῖς ὡς ἐνὶ μὲν ἀπυτες δόγματι σιωπῆσινται. πολλὰς δὲ ἐπειδαν ἐβίην τῶν λόποφάσεων μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῆ τῆς ἁπιστήμης δεξιῆ χωρίζονται, τῆ μὲν τῶν σώματος ἐνώσας πάλιν εἰς ἀλλήλοισ ἐμπέσιν. εἰ δὲ τῶν ὅστων, πῶς ἐ πολλὰ διανοητῶν ὑμῶς, τῶν τῶν μεγίστου θεοῦ δεξιῶντας καδεσῶτας, ἐν τῶν ταῦτα πρὸς αἰρέσας θρησκείας ὁμοψύχους ἀλλήλοισ εἶναι; ἁπιστικῶν μὲν δὴ λογισμῶν μείζονι, καὶ πλείονι σιωπῆσ τὸ ρηθέν ἐνδυμηδῶμιν, εἴπερ ὁρῶσ ἐχθρὸν, δὲ ὀλίγας καὶ ματαίων ρημάτων ἐν ὑμῶν φιλο-

ANNO
CHRISTI
335

* ἰπύμιν

* χρι

* ἰπύμιν

πειρίας,

ANNO
CHRISTI
325.

νεκίας, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς ἀντικεί-
 ναι, καὶ τέκνα πατρῶσι, καὶ τὸ τῆς
 σωόδου ἡμῶν ἀσέβει διανοίᾳ χωρε-
 ζεσθαι δι' ὑμῶν. Δόξω μὲν ἐκόντες τῆν
 διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μὲν γὰρ ἡμῶν
 θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, κοινὸν ἅπασιν τὸ
 φῶς ὄξειταιν. ὕφ' οὗ τῆς θεωρίας
 πάντων ἐμοὶ τῶν διεσπῶν τῆς κρείτ-
 τος τῶν ἀσυνδύων εἰς τὸ ἐνεκεῖν
 συχωρήσατε, ὅπως ὑμᾶς εὖ ἐκεί-
 νου δήμοις ἐμῆ θεωροφανήσῃ ὑπι-
 ρεσία, καὶ νοθεσίας ἐνστάσῃ πρὸς
 τὴν τῆς σωόδου ἀγάπην κοινωρίας ἐπα-
 γάγῃμι. καὶ μὴ ἔπειτα. πρὸς μὲν
 τῆς θείας θεωρίας μίαν ἐσθ' ὑμῶν ἐσω-
 πῆσις, μία σωέσις, μία σωθήκη τῆς
 κρείττονος. ἀ δὲ ὑπὲρ τῆν ἐλαχίστων πύ-
 των ζητήσεων εὐ δὴ ἀλλήλοις ἀκριβολο-
 γεῖσθε, καὶ μὴ πρὸς μίαν γνώμην
 συμφέρητε, μένειν εἶσω λογισμοῦ
 θεωροφάνει, τῶν τῆς διανοίας δόξω ῥή-
 τω τηρούμενα. τὸ μὲν γὰρ τῆς κοινῆς φι-
 λίας ὄξαιρετ' ὅτι, καὶ ἡ τῆς ἀλλήθειας
 πῆσις, ἡ τε πρὸς τὸν θεὸν καὶ τῆς νόμου
 χρηστικῆς πῆσις μὲν τῶν παρ' ἡμῶν
 ἀσάλευτος. ἐπανέλθετε δὴ πρὸς τὴν
 ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χαλεπὸν δόξω
 δοτε τῶν συμπάντων λαῶν τὰς οἰκείας
 θεωροφάνει. ὑμεῖς τε αὐτοὶ, καὶ δά-
 ῃ τὰς εἰρημῶν ἡμῶν ἐκκαθάραντες,
 αὐτοὶς ἀλλήλοις ὁπίγνωτε. * ἡ δὲ εἰς γὰρ
 πολλὰκις γίνεται φιλία μὲν τῶν τῆς
 ἔχθρας δόξωσι, αὐτοὶς εἰς κατὰ λ-
 λαγίον ἐπανέλθοσα. δόξω δοτε οὐ μόνον
 γαλλίαν μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ ἀ-
 μελείνοις, ἵνα καὶ μοί τις ἡσδονὴ κα-
 θαροῦ φώτος, καὶ βίου λοιπὸν ἡσύ-
 χου ἀφροσύνῃ σὺζήται. εἰ δὲ μὴ,

entionem fratres fratribus re-
 luctentur, & liberi parentibus;
 & eximia concordia, impia si-
 multate per vos misere discerpa-
 tur. Nostra sponte igitur diabo-
 licas tentationes euitemus: &
 quoniam Deus optimus maxi-
 mus saluator omnium, commu-
 nem suæ gratiæ lucem omnibus
 porrexit, idcirco mihi eius famu-
 lo quæso per vos liceat, ut illius
 providentiæ præsidio adiutus,
 meum conatum feliciter ad exitum
 perducam: atque etiam ut
 ipsius populū, tum verbis com-
 pellando, tum ministerium erga
 Deum diligenter præstando, tū
 acriter admonendo, ad mutuam
 concordiam traducam. Et paulo
 post: Verū de diuina providētia,
 vna vobis sit omnino fides, vnus
 animorū consensus, vna de Deo
 sententia. Quæ vero de leuissimis
 istis quæstionibus inter vos
 argute & subtiliter exquisitis, li-
 cet non in eandem sententiam
 pedibus eatis, ea tamen intra co-
 gitationis vestræ fines continere
 debetis, intimo mentis recessu
 recondita. Communis autem a-
 micitiæ bonum, vera fides, reue-
 rentia erga Deum & legis obser-
 uationem, stabilis firmaq; apud
 nos maneat. Redite in gratiam,
 & mutuam inter vos necessitudinem
 colite, vniuersoque populo
 suos mutuos complexus reddite;
 atque vestris ipsorum animis
 contentionis labe purgatis, iterū
 amice & beneuole vos mutuo
 excipite. Nam sæpenu-
 mero post inimicitias depositas,
 amicitiæ iterū reconciliata plus
 solet habere iucunditatis. Date
 igitur mihi dies tranquillos, &
 noctes curæ ac molestiarum expertes,
 ut voluptas aliqua solidi gaudi-
 dii, & tranquillæ vitæ læticia mihi
 in posterum conferuetur. Quod

ἡς δια-
 εως εἰς
 μηδὲ
 τως π-
 ος, ὡς
 ἔλιαν
 ἀκρι-
 μιλωδ-
 * Φῶ-
 ἡλο-
 τῆς Φῶ-
 μὴ δὲ
 ἀκροα-
 ε ἀκρι-
 σῆν μὴ
 τῶν
 ἀνάλ-
 ἔπειτα
 ἔλως
 αὐ πα-
 ἡσπ-
 ἡλοσπ-
 τες δὲ
 ἔπι-
 ρει δια-
 εως δρε-
 σῶμα-
 ἡπῆ-
 διχαμ-
 δ δρε-
 θεωρα-
 ἡλοῖς εἰ-
 μὲν μεί-
 ἡν ἐνδυ-
 ὀλίγας
 ἡν φησ-
 οσίπλο-
 mus, &
 iamus:
 n con-
 νεκίας,

quidem si minus contingat, necesse est ingemiscere, lacrymis & mœrore omnino confici: nec fieri potest vt vitæ cursum de reliquo tranquille & sedate transigam. Nam quamdiu Dei populus (cum dico qui communi mecum erga Deum obsequio fungitur) iniqua perniciosaque contentione ab se mutuo dissidet, quomodo fieri potest vt ipse animo tranquillo consistam? Atque vt incredibilem huius doloris morsum intelligatis, sic accipite. Non ita pridem ad Nicomediensium ciuitatem aduentans, extemplo iter versus orientem mature facere constituebā. Ac me quidem ad vos citato gradu properantem, cum maiorem itineris partem confecissem, vt prope iam vobiscum esse viderer, rei huiusce nuntius in contrariam cogitationem compulit: ne oculis ea videre cogerer, quæ ne auribus quidem tolerare me posse plane existimabam. Deinceps igitur vestra concordia patefacite mihi ad orientem aditum, quem vos vestris diffidiis vltro citroque feruentibus interclusistis: & efficit breui, vt cum vos pariter, tum reliquum vniuersum populum lætitia gestientem cernam, & omnes vna pro communi omnium concordia & libertate, consentientibus laudum præconiis, debitas gratias Deo optimo maximo agamus.

Talia quidem mirabiliter & sapienter suadebat imperatoris epistola. Sed malum vsque adeo inualuerat, vt nec imperatoris cura, nec auctoritate eius qui literas attulerat, reprimi possēt.

ἐνεῖν αἰάλη, καὶ δακρυοῖς δι' ὄλου
συνέχεσθαι, καὶ μηδὲ τῶν ζῶν αἰά-
να πρῶτος ὑφίστασθαι. τῆν γὰρ τοῖς
θεοῦ λαῶν, τῆν συνδικραπόντων λέ-
γων τῆν ἐμῆν, οὕτως ἀδίκω καὶ βλα-
βερᾷ πρὸς ἀλλήλους φιλονεκία κα-
χωρησμένων, ἐμὲ πῶς ἐγχαρῆν τῷ λο-
γισμῷ συνεστῆαι λοιπὸν; ἵνα δὲ τῆς
ἐπιτοῦτο λύτης τῶν ὑπερβολῶν αἰ-
δησησθε, αἰουσατε. πρὸς ὅλην
τῆν Νικομηδεῶν πόλιν, παραχρῆμα
εἰς τὴν ἐφῶν ἠπειροῦ μὲν τῆν γῶμην.
συνδιδόντι δὲ μοι πρὸς ὑμᾶς ἡδὴ, καὶ
τῶν πλείων μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι, ἢ τῶν δὲ
τῶν πρῶτον ἀφῆλτα πρὸς τὸ ἐμ-
παλιν τὸ λογισμὸν ἀνεχάψεν ἵνα μὴ
τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄραν ἀνακαθεύλω,
ἀ μὲν δὲ τῶν ἀκοῶν προσέειπα διω-
πὸν ἠγροῦ μὲν. ἀνοῖξατε δὲ μοι λοιπὸν
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ὁμοιοῦσά τῆς ἐφῶν τῶν
ὁδῶν, ἡ δὲ τῶν πρὸς ἀλλήλους φιλο-
νεκίας ἀπεκλείσατέ μοι καὶ συγχα-
ρήσατε ἀλλήλων ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τῶν
ἄλλοις ἀπανταῖς δήμοις ἐπιθεῖν χαί-
ροντας, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπά-
των ὁμοιοῦσά τε καὶ ἐλευθερίας ὀφει-
λομένην χάριν, ἐπὶ ἐπιφῶνις λο-
γων συνθήμασιν, ὁμολογήσαι τῶν
κρείττωνι.

Τοιαῦτα μὲν εὐμαρῶς, καὶ σο-
φίας μετὰ ἁρῆναι ἢ βασιλέως ἐπι-
βολῆ. τὸ δὲ κακὸν ἐπιπρατέρον ἡ
καὶ τῆς βασιλείας ἀπουδῆς, καὶ τῆς ἀξιο-
πιστίας τῆς διακονησαμένης τοῖς γενο-
μασι.

Romanis presbyteris Bitone & Vincentio, cum aliis multis in confesso illo adfuit. Urbis autem illius, penes quam imperium est, episcopus, Metrophanes nomine, ingrauescente aetate praepeditus absuit: sed presbyteri eius qui aderant, illius locum suppleverunt; quorum vnus Alexander illi postea in eius urbis episcopatu successit. Talem coronam ex omni praeterita aetatis memoria vnus imperator Constantinus pacis vinculo ad Christi gloriam deuinxit: & quo Saluatori suo gratias ageret, istud eximium victoriam ab hostibus & inimicis partae monumentum obtulit, effigiem chori apostolici, quam in nostro conuentu pulcre expressit. Nam & de illis sermo sparsus, ex omni gente quae sub caelo est, viros pios in vnum conuenisse, vt in actis apostolorum scribitur, inter quos erant Parthi, Medi, Elamitae. Verum illis hoc defuit, quod non omnes qui eo venerunt, ex Dei ministrorum numero erant illi quidem: sed in hoc praesenti choro fuit episcoporum multitudo ad numerum trecentorum & amplius: presbyterorum autem, diaconorum, acolythorum, & aliorum qui istos comitabantur, turba vix numerari potuit. Atque ex his Dei sacerdotibus alii prudenter & diserte dicendo, alii vitae grauitate, & constanti rerum arduarum perpeffione; nonnulli quasi media inter eos interiecta viuendi consuetudine eximii, insignem laudem adepti sunt. Erant etiam inter eos non pauci, qui propter longinquum temporis spatium quo vixerant, multum honoris & gloriae collegerunt: alii qui in ipso aetatis flore propter ingeniorum acumen sunt magnam splendorem consecuti: quidam nuper sacerdotii cursum ingressi sunt.

πρεσβυτέρους Ρώμης Βίτωνι καὶ Βικέντιω, τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρῶσαν. τῆς τε νῦν βασιλευσῆς πόλεως ὁ μὲν παροῦστος, Μήτροφαῖνης τὸν ὄνομα, διὰ γῆρας ὑπέρει, πρεσβυτέρου δὲ αὐτῶ παρόντες πλὴν αὐτῶ τάξιμ ἐπέλουσιν ὡν ὁ εἰς Ἀλέξανδρον ἑστὶν, ὁ μετ' αὐτῶν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γεροντῶς πόλεως. ποιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶν ὁ εἰς βασιλεῖς Κωνσταντῖνος Χρυσῶ στέφανον δεσμιὰ σινάφας εἰρῆνης, τῶ αὐτῶ σωτήρι τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολέμιων νίκης θεοπροπέτος ἀνέπειθα χερσῶ σπῆλον, εἰκόνα χερσῶς ἀποστολικῆς, πᾶν τὸν καθ' ἡμᾶς συνησσεύμενος. ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνοις σινῆσθαι, λόγος, ἀπὸ παντῶς ἔθνοισ ἡμῶ ἑσπῶ οὐρανὸν ἀΐδρας δύλαβεις, καθὼς ἐν ταῖς παρῶξῆσι ἡμῶ ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐπύγχανον Παρδοὶ καὶ Μῆδοι καὶ Ελαμίται· πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑπέρειστο, μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν σινεσάναϊ εἶναι πάντας. Ἐπὶ δὲ τῆς παρούσης χερσῶς, ἐπίσκοποι μὲν πλῆθις ἑστὶν τετρακοσίων ἀρεθμὸν ὑπῆρακονήζουσα· ἐπιμύμων δὲ πούτοις πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, ἀκολουθῶν τε πλείων ὅσον ἐπέειπον οὐδ' ἑστὶν ἄριθμὸς εἰς κατ' ἀληψιν. τῶ δὲ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διεπρεπον σοφίας λόγῶ· οἱ δὲ βίαις σερρότητι καὶ καρπερίας ὑπομονῆ· οἱ δὲ πᾶν μέσῶ ἕσπῶ κατεκοσμοῦντο. ἵσαν τε πούτων οἱ μὲν χερῶν μῆκει πείμμενοι· ὁ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῆ διαλάμποντες· ὁ δὲ ἀρπῶ ἀρεθῶντες ἑστὶν ὁ τῆς λειτουργίας δρομῶ.

Alor. 2.

ANNO CHRISTI 325. οἱς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορηγεῖσθαι παρεστέταθαι. τοιαῦτα μὲν παρὰ τῆς ἐκεῖ συνελεθόντων ὁ Παμφίλου διεξήλαθεν Εὐσέβιος.

Quibus omnibus cibaria in singulos dies imperator large & liberaliter suppeditari præcepit. Sic de his qui eo conuenerant, Eusebius Pamphili differuit.

Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρῶναι τοῖς Ἐπισκόποις.

Quomodo rex cum episcopis confederit.

ΚΕΦΑΛ. 5.

CAPVT VI.

ΕΓΓΙΤΕΛΕΣΑΣ δὲ ὁ βασιλεὺς Ἐπιπικίον καὶ Λικινίου ἑορτῶν, ἀπώλυτε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν. τῇ δὲ ἑξῆς πάντες ἅμα Ἐπισκοποὶ εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο· παρήκει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῖς· καὶ ἐπεὶ παρήλαθεν, εἰς μέσον ἔστη, καὶ οὐ παρέστη· καὶ ἔλεγε ἡρέτω, πρὶν αὐτὸς οἱ Ἐπισκοποὶ Ἐπιβύσσαν. τοσαύτην δὲ βλάβειαν καὶ αἰδῶς τῆς ἀνδρῶν βασιλείᾳ κατέχευε. παρὰ οὐκ ὁ βασιλεὺς ὁ πανόφθημι παρὰ φραγνέλικόν καὶ διδασκαλικόν παρὰ σενλιόχου λόγον, εἰς ὑμνήσιν καὶ διδασκαλίαν καὶ βλαχρισίαν τῆς πάντων θεοῦ, καὶ τοσαῦτα αὐτῷ χάρισμα μὲν· ὡδὲ πῶς λέγων.

CVM autem imperator festū ob victoriam contra Licinium partam absoluisse, venit & ipse Nicæam. Postridie omnes episcopi in vnum locū conuenerunt: accesserat autem & post ipsos imperator: & postquā accessit, in medio constitit, nec prius federe voluit, quam episcopi innuissent. tanta religio & reuerentia erga viros illos imperatorem occupauit. Ad quos laudatissimus imperator exhortatoriam & eruditam orationem habuit, in laudem & gloriam & gratiarum actionem Dei vniuersorum, qui tantam sibi gratiam concesserat: ita locutus.

Λόγος Κωνσταντίνου σεβαστοῦ παρὰ Φωνηλικὸς παρὰ τὴν ἀγίαν συνόδον.

Sermo prophaneticus Constantini Augusti ad sanctam Synodum.

ΚΕΦΑΛ. 6.

CAPVT VII.

ΠΟΛΛΑΣ μὲν παρὰ τῆς ἀνθρώπων γένει Ἐπιφανεστάτας ὁδοὺς ἢ τῆς παντοδυναμίου θεοῦ Ἐπιφίμης δικαιοσύνης ὑπέσφωσεν, οὐχ ἠκίσα τὴν δὲ ἐκείνου Ἐπισημοτέραν καὶ μάλιστα ἀσφαλίτουσαν, ἡ δὲ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς ἀγαπῆτου νόμου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν ἡμῖν, παντὸς θεώματος μείζον, ἡθεοσε, τῆς πίστεως κυριακὸν οἰκητήριον. τὸ δὲ τῆς μὲν κορυφῆς μέγιστον καὶ φέλι-

PLURES quidem illustres vias humano generi ad suam redemptionem, magni Dei omnipotentis iustitia præparauit, & inter alias insigniorem illam & maxime refulgentem, & quasi legis suæ sanctissimæ summam, qua nos omnes in sancta ecclesia catholica, quasi in quodam Dominico fidei domicilio congregauit: quod omni miraculo maius est. Huius autem domicilii verticem vsque ad fiderū splen-

Yy iij

dorem videmus pertingere: fundamenta vero in ipso adhuc operis initio, diuino nutu tam alte & fideliter egisse radices nouimus, vt vniuersus terrarum orbis id sensu percipere potuerit. Vertice igitur prædicto qui reliquis omnibus superiacet, vsque ad finem exitus ipsius viæ, totum iter æquabile ac planum conspicitur, & splendore lucis quasi colore perfusum, cuius & frontispiciū sidereo sigillo exornatur. Duodecim numero sunt columnæ niue candidiores atque immobiles, & quæ fidei constitutionem per potentiam diuinitatis nostri Saluatoris perpetuo sustinent. Hoc igitur tantū opus cū arte nulla nos assequeremur, & animo iustam fidem non comprehenderemus, immortalis legis sanctimoniam menti nostræ Deus indidit; per cuius portas nullo alio ducente nisi casto pioque desiderio, cum puræ mentis fide qui vult ingreditur. Eidem autem structure mirabilē quemdam ornamenti splendorem salubris attulit cogitatio, interna inquam hominum fides per totum domicilii ambitum florentibus coronis decorata, immortalitatis fructum colligens, quæ castos vitæ humanæ splendores in apertum agens illustrat: ac rursus ibidem cælestis existimatio exterius operiens, sæculi semper nascentis, aut potius iam nati præmia delineat, & nutrita cum decenti laude totam ædificii perfectionem sustentans exornat. Domus autē ista Domini a duobus tantum excubitoribus custoditur: & timor quidem diui-

ζουσι τῶν ἄστρον ἐληλυθέναι ὁρθῶν· Ἐπὶ δὲ Σιμελίους, ἐπὶ δὲ Ἐρρομίου τῆ ἔρρου, οὕτως βαθείως καὶ πιστῶς ἐρρί- ζώσται δειῶ νύμαλι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀγάσῃν τού- του λαβεῖν. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς πίνυω τῆς θεωρημένης, ἀπασῶν τῶν λοι- πῶν ὅλων ὑπεκαμμένης, ἀρχὴ τῶ τε- λους τῆς ὁδοῦ φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῆ λαμπρότητι τῆ φωτὸς χρωμένη· ἥς καὶ τὸ μέγιστον ἀστροειδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένη, δυοκαίδεκα ὄρθιμον ἰόντες, χιόν λαμπρότεροι, ἀκινήτοι τῆ δέσφ ἡ πίστεως, ἀιδίως τῆ τῆς δέσφ τῆς ἡμε- τέρου σωτήρος διδάμει, βασιλοῖσι. τούτου πίνυω τῆ τολικούτου ἔρρου οὐ * τέχνη τις πρὸς λαμβάνοισιν ἡμῶν, Ἐπὶ δὲ τῆς δικαίας πίστεως, ἔα ἀνα- νάστει αὐτῶ νόμου εἰς νῦν ἔδωκεν ἡμῶν τὴν σεμνότητά· οὐ πῶ πρὸς τῶν πυ- λῶνας οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἀγῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπιγρούσης, μόνη καθαράς διανοίας πεποιθὸς πρὸς τῶν ὁ βουλόμενος. * τῆ τοῦ ἁπλοῦ δαυ- μασιῶ ἵνα κόσμου λαμπρότητα σωτήριος πρὸς ἡμῶν λογισμός· λέγω δὲ, ἐνδεδεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παν- τὸς τῶ πρὸς τῶν κωλειῶν ἀνθρώ- σι σεφανῶς τελετημένη, ἀθανάσιος καὶ ἄστρον ἀστροῦσα, ἀγνοῖς τόνους τῆς ζωῆς τῆ ἀνθρώπινης εἰς φανερόν ἀγα- σα ἐπιφανῶς καὶ δέσφιν. αὐτῆς ἐν- τῶν ἡ ἔξωθεν οὐρανῶν δέξαι ἐσεμ- μένη, τῶ αἰῶνος ἀεί κωλειῶν, μάλ- λον δὲ φουομένη, βασιβεῖα ὑποχρά- φει, καὶ τρῶ φέντα μὲν τῶ πρὸς τῶν εἰς ἐπίμνου, ἀπασῶν τῶ αὐτῶ ἔρρου ἡ π- λειουργίαν κοσμεῖ. ὁ δὲ αὐτῶς οὕτως ὁ κωλειῶν οἶκος ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται καὶ φόβος μὲν δέσφ

ANNO CHRISTI 325

ANNO 325

ANNO 325

ANN
CHRISTI
325.

παροφει τῆ ἐνίων ἐννοία σωφρονισή-
 εον παρεσι δε αει κη τοις δι φρονοδοσι
 ο παρος τῶ θεῶν ἐπαμος, τῆς σωέσεως
 βραβεῖον. τούτων γὰρ ἐκατέρων διπ-
 κημύων τοῖς παροφείοις τῶ ἀζιωτά-
 του τόπου, δικαιοσύνη μὲν αἰ θύρα
 αἰαπεπλημύρα δέρονται, αὐτη τε εἰ-
 σω οἰκιδεῖσα, μὲν αἰ κηρατος τῆ δὲ
 ἀδικία ἐδὲ θέμις τῆς θύρας παροσελ-
 θεῖν, ἀλλὰ ἔξοριος τούτου τῆ τόπου
 ἐκκλέεται. ταῦτά με, ὦ πμωτάτοι
 κη παντός ἐπαίνου ἀξιοι ἀδελφοί, τὰ
 παροφεία οὐτω σαφῆ εἰς τῆ αἰδία
 κη ἀθανάτου φωτός λαμπαροφεία
 ἠγαγῶ ἵνα μὴ πέρρω με ἐσώτα ἀμ-
 φίλοσ ἰσως τῆς ψυχῆς πῆσι ἀπρ-
 γάσηται τῆ ἀληθείας ἀνάρμοσον. ἀλλὰ
 πῆ παροφείον διαβεβαλώσομαι; πόφρον
 τῆ βῆδαμονίας τῆ τύπον, ἠπς εἶσω ἔ σή-
 θους τῆ ἐμοδσιωειλημμένη λαυθάνῃ;
 ἠ τῆς θείας βεργείας τῆς παρὲ ἐμέ
 τῆ παντοδωάμου θεοδ, ἔξ ὧν τῆ θρι-
 θμὸν πλλῶν ἐργων, ἱκανὸν οὐὲ λέ ζω-
 μδμ, φλαείη, ἠδὲ κη τῆ ἐμὲ μπελοῖοτ-
 τα ὁ αὐτός ἠμέφρος θεός, κη πάντων
 παροφείων πατήρ, εἰκότως ἐαυτὸ κη-
 τε δουλώσατο. πῆ βῆτε, ὦ πμωτάτοι
 ἀδελφοί, παροφεία μβαλοντες ἀκέρ-
 ραμον πῆσιν, τοῖς λεγομένοις. εἰ κη μά-
 λιστα ἠ ἐμὴ διάνοια τῆ θεῶν βεργεπ-
 μάτων κορεθεῖσα βῆδαμονεῖν δοκεῖ,
 ἔ λπὸ τούτου παροφείατος ἔξοριος
 ἐπαίνους πληροφεία δυνάδαμ φαίνε-
 ται ὁμως, ὅπφ τῆ ἀληθείας ἠ πῆσις ἐν-
 αργῶς δύνκισιν, ἔτε φωνῆ, ἔτε ἱλωτ-
 τα τῆ παροφείατε τῆ διανοίας ὑπουρ-
 γῆσαι θρεκοδοσι κη μάλα εἰκότως ἀμέ-
 λτου γὰ ὄντος τῆ μεγέδοις τῆ βερ-
 γειῶν, ἠ μὲν διανοία ὑψηλῆ ἰς οὔσα, ἔδν
 δυνάτερο τῆ σώματῶ τόποις
 κατὰ λαμβάνει ἠ δὲ πῆς γλώττης πορεία
 εἰς σενὸν κομδῆ τῶ πῶ συγ-

μδμ
 ου τῆ
 ῆρι-
 ας
 τού-
 ἰνω
 λαι-
 ἔ τε-
 κη
 ἔ τῆ
 ωπον
 π
 λαι-
 οφ τῆ
 ἠμε-
 σσι.
 ου οὐ
 ἰν
 ἠδ-
 ἠ μῶν
 π-
 κη
 ἠλοση
 ὅσι-
 ται-
 πῆα
 ἔγω
 π-
 ἠδ-
 σίας
 τῆς
 ἠγ-
 ἐ-
 ἠμ-
 ἠαλ-
 ἠα-
 ἠων
 τῆ
 ἠπ-
 ἠος ὁ
 θεῶς

dum locum conclusa, fere cum loqui creditur, omnino conticefcit. Quis enim nostrum tam præceps est cogitatione, vt huius opinionis considerationem omnem respuat, ideoque affirmare audeat, facile admodum esse, omnipotenti Deo & rerum omnium pulcerrimarum opifici, gloriosas & illo dignas laudes dicere? Quandoquidem si quis solam eius, qui eum nasci constituit, maiestatem perpendat, sciens intelliget, nihil inueniri posse, quod Deo dignum eloqui queat. Quid ergo in meæ mediocritatis iustificatione dicere oportebat, quam quod diuinus veritatis sermo demonstraret? Hæc est magnitudo, hæc maxima veneratio. Consideretur aperte, an incidere, an nullo errore illabi potest in ea quæ de ipso dicuntur. Atque vtinam mihi, qui vobis in Dei ministerio sum coniunctus, copiosa dicendi facultas suppeteret, vt laudibus celebrarem illa prædicatione digna, quæ diuinus Saluator noster omnium rerum custos, principio sui aduentus, quando redemptionis nostre gratia, puri corporis domicilium ex virgine assumere dignatus est, omnibus hominibus exemplum suæ misericordiae ostendens, tranquillo suæ diuinitatis nutu demonstrauit. Vnde igitur incipiam? an ab eius doctrina & maiestate? an potius a documentis illis, quæ ipse per seipsum solus magister nullo docente declarauit? Atqui respirarunt eius prouidentia tot populi, quot numero comprehendi non possunt, paruo quodam alimento, ac minimis cibariis, & solis duobus piscibus, per diuinam eius in-

Iuan. 6.

κλειθεῖσα, δὲ κίμος χερδὸν λέγουσα, παντάπασι σιωπῶ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω
 ἀποπέπης λογιμῶ, ἵνα τοιαύτης πε-
 ποιήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, δι' οὗ Φά-
 ναὶ δὲ πολήσῃε πάνυ ἐκόλωσ τῶ πα-
 πάντα δυνάμενῳ θεῷ, ἢ κὲ πάντων ἁπλῶ
 καλλίστων δημιουργῶ, ἐν δόξοις ἐπι-
 νοις κὲ ἐπαξίοις ἐπιτελεῖς εἶπεν; ὅποτε
 εἰ ἕως μόνῳ τῷ μεγαλοπρεπέσῳ τῷ
 αὐτὸν πεπλάσθαι νομοθετήσαντος λογι-
 σασθε, εἰδὼς δὲ σκοπήσῃε μηδὲν δυνά-
 σθαι ἰρεθεῖσθαι, ὅπῃ ἀξίον θεοῦ λέ-
 χθῆσθαι δυνήσεται. τί τοίνυν τῆς ἐμῆς
 μετερίτης τῷ καθεστώσῳ λέγειν
 ἐχθρῶ, εἰ μὴ τῷ, ὅπῃ ὁ θεὸς λόγος
 τῆς ἀληθείας δεικνύσῃ; οὐ γὰρ μέγροτος
 ἢ τῆς μεγίστης προσκυνητοῦ σκοπιεσάτω
 σαφῶς, εἰ κατανήσῃ δυνήσεται ἐν
 αὐτοῖς τοῖς περὶ αὐτῶν λεγομένοις, καὶ
 οὐδεμία πλάτῃ αὐτὸν ὀλισησῃ, κὲ εἰδε-
 μοι τῷ ὑμετέσῃ συνδιακόνῳ δαμ-
 λῆς ὀπορεῖα τῷ λέγειν ἔρεκέσθῃ, ἵνα
 ἐκείνα ἀξία ὄντα τῷ κηρύττεισθαι ἐκω-
 μιάσω, ἀπὸ ὁ θεὸς σωτῆρ ὁ ἡμέτερος,
 προσματῶν πε πάντων Φύλαξ, τοῖς
 προσοιμοῖς τῆς αὐτῶν ἁροισίας, ὅποτε
 ἢ ἡμετέρας λισιτελείας ἐνεκα, ἀγροδ
 σώματῳ οἰκητήερον κατηξίωσεν ὡς
 ἁρθέου λαβεῖν, πᾶσιν ἀνθεσφοῖς
 δίδαγμα τῷ ἁρτῷ αὐτῶν οἴκου δηλῶν,
 γαλλωφῶν ἄμα πῆ αὐτῶν θεοπητος ἐδξ-
 ξε. ἴνος ἄρξομαι ἄρα; ἀπὸ τῆς αὐτῶν
 δίδαχῆς ἔσμεν ὀπητος; ἀλλ' ἀπὸ θεῶν
 δίδακαλιῶν, ὡν αὐτὸς δι' ἐαυτῶν, μη-
 δένος δίδακαλοπος, μόνος δίδακαλος
 πέφηνεν; ἀλλ' ὅπως ἀνέπνυσεν, διὰ
 ἢ αὐτῶν προσοίας, ποσοδοῖ δῆμοι, ὅσοι
 οὐδὲ ἔρεθμῶν πελαβεῖν οἶόν τε, μι-
 κρᾶ πνιξοφῆ, καὶ ἐλαχίστοις σποῖς,
 καὶ μόνοις δύο ἰχθύσι, τῇ πύτου θεῖα
 πρ-

ANNO CHRISTI 325.

ANNO
CHRISTI
325.

ποροία; καὶ Λαζάρου μὲν τὴν τε-
 λυτὴν βραχίονα πνὶ βράβδω ἀνάστασιν
 πεποίηκε, καὶ εἰς τὴν τῆ Φωτὸς λαμ-
 ποσότηα αὐτὸς ἀνήγαγε. πῶς δὲ αὐ-
 ἔπιμι τὴν ἀγνὴν αὐτῷ θεότηα, δι' ἧς
 γυναικὰ ἴνα δότορρητοτέρος θεασά-
 μηρος, καὶ τ' εἰ αὐτῷ ὀμιλίας μόνης κα-
 ταξιώσας, ὕψα τε αὐτὸς, καὶ παντὸς
 νοσήματος ἐλυθέρων ἐδήξε; πῶς δὲ αὐ-
 κατ' ἀξίω ἔπιμι αὐτῷ τ' ἀθανάτων ἐρ-
 ρον, δι' οὗ πῶς συνεχεῖ καὶ μακρᾶ νό-
 σου τικεδόνι ἀναλωθεῖς, ἔ τ' ἦ μελῶν
 αὐτῷ χυθέντων καὶ διασπαδέντων ὅλων
 κέμηρος, ἀφωθὲν ἰάματι βωθεῖς,
 αὐτὸ τ' σικμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, πῶς
 ὡμοῖς ἐπέθηκε, καὶ βιχαρίστας ἐπαίνους
 διαχῶν, διὰ τῆς πατρίδος ἔ τῆς
 εὐορίας διέδραμν; ἀλλὰ τ' θεῖον αὐ-
 τῷ καὶ σαθρὸν βαδισμα, ὡς ὀπιβί-
 νων τὴν ἀγρίαν θαλάσσαν κατὰ πα-
 τίσας ἐπέβασε, καὶ πῶς θεοῖς ἴχθει
 τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὕψο-
 πηα ἐπέξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους
 οὐδενὶ μέτρῳ βαθυτήτος πελομελο-
 μηρου, ὡσαυτὸν διὰ γῆς, τ' πορείαν ἐποίη-
 σατο; ἀλλὰ τὴν ἠπίαν αὐτῷ ἀνεξίκα-
 κίαν, δι' ἧς νικητῆς ὦν, ἐν πᾶσι τ' ἀνόη-
 των δήμων τὴν αὐθάδῆσαν ἐδάμασε,
 καὶ δαμαδεῖσαν πῆρρον ἀπ' αὐτῶν
 διαχωρέζων τὴν ἀγρίοτητα, τῶ νόμῳ
 ὑπέταξεν; ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπὲρ λαμ-
 ποσα καὶ μέγιστα τῆς αὐτῷ θεότητος,
 οἷς ζῶμεν, οἷς βίδοκοδμεν, οἷς ἴνες τῆς
 μελλούσης βιδαμονίας τὴν ἐλπίδα
 οὐ μόνον θεοσοδοκᾶμεν, ἀλλ' ὡσαυτὸν
 πνὶ ἔχπαι ἤδη κατέχουμεν; πῶ πλέον πολ-
 μῶ λέγαν καὶ μετ' αὐτῆς τ' μικρᾶς τῆς
 λόγρου πρᾶσκυθῆς, εἰ μὴ μόνον τῶτο,
 ὅπρ' τῆς ἐμῆς καθωσιωμένης ψυχῆς
 συνείναι χεῖ τὴν καθαρότηα; ὁποῖος τόνω ὅτιν ὁ πολυδύαμος θεός, ὁ

dustriam. Lazari etiam post mor-
 tem breui quadam linea refurre-
 ctionem operatus est, & ad hu-
 ius lucis splendorem iterum re-
 duxit. Quomodo dicam de pu-
 ra etiam diuinitate, per quam
 mulierem quamdam ineffabili
 modo intuitus, eamq; suo dum-
 taxat colloquio dignatus, sanam
 rursus atque omni morbo libe-
 ram ostendit: Quis autem digne
 prædicet eius immortale factū,
 per quod qui continuo & diu ab-
 lumente morbo detinebatur,
 membris omnibus solutis atque
 diuulsis iacens, repente diuino
 medicamento sanatus, grabatū
 suum in quo iacebat, humeris
 imposuit, & laudes gratiarum a-
 ctionis fundens, per patriam &
 fines suos cucurrit? & diuinum
 ac stabilem eius ingressum, quo
 incedens, & feuiens mare cal-
 cans connexuit, & diuinis vesti-
 giis profundissimi maris humo-
 rem compegit, & per medium
 pelagus nulla profunditatis men-
 sura definitum, quasi per terram
 iter fecit? & simplicem patienti-
 am, per quam in omnibus victor,
 insipientium populorum
 contumaciam edomuit, & domi-
 mitam eorum ferociam, procul
 ab iis peregrinatus, legi subiecit?
 & illa diuina & maxima eius di-
 uinitatis opera, quibus viuimus,
 quibus approbatur, quicum-
 que non solū futuræ beatitudi-
 nis spem exspectamus, sed quo-
 dammodo iam tenemus? Ego
 quidem exiguo orationis meæ
 apparatu plus non audeo dicere,
 quam hoc solum, animam meam
 iustificatā in sinceritate seu pu-
 ritate versari oportere. Qualis
 igitur est omnipotens Deus qui

Ioan. 11.
 Marc. 5.
 Luca 13.
 Ioan. 5.
 Math. 14.

Concil. Tom. 2.

Z z

cælum habitat, circa totum genus humanum, maxime autem ac præcipue circa pulcerrimam, & omni laude maiorem iustitiam, quandoquidem proprium diuinum spiritum merito sanctissimum ipsius corpus inhabitare, & sic omnibus humanis corporibus salutarè esse dignum duxit? Siquidem immensa hostium infania, quasi caligine quadam perniciosæ vmbre confusa, sanctissimam & salutarem omnipotentis Dei dispositionem interpretari non dubitat: breuiter id ego, quatenus fides, & animi iustificatio facultatem dicendi dederit, enarrare tentabo. Et quidem harum gentium prauæ opiniones id impudentiæ genus inducunt, vt ore impio dicere non expauescant, Deum omnipotentem omnia quæ diuina lege notantur, neque creasse, neque creare voluisse. O vocem impiam, & quæ digne omnem supplicii exuberantiam in se postulat! Itane insane ac audacter diuini huius beneficii gloriam, quam nullus homo potest comprehendere, inanem reddere defiderat? Quid enim puritate Deo dignius? quæ ex sanctissima eius conuersatione cum fonte iustitiæ promanauit, & per totum orbis circuitum inundauit, & sanctissimarum virtutum facultates hominibus demonstrauit, quas Assyriorum affectu sibi prius inimicas existimarunt: quorum malum exemplum antecedens, reliquas gentes se illis accommodare persuasit. In quibus, vt nos proprio theoremate comprobamus, *οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ πᾶν τὸ αἰ-*

θεσπῆνον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ὄξαι-
ρέτως πᾶσι καλλίστω ἐπιπέ-
ρῆτον μείζονα δικαιοσύνης ὁπό-
τε καὶ τῆς ἰδίου θεοῦ πνεύματος τὸ ἀγί-
οτάτον κατ' ἀξίαν σῶμα ἐνοικοῦντι
αὐτῷ, καὶ οὕτω σωτηρίας τοῖς αἰ-
θεσπῆνοις σώμασιν εἶναι κατηξίωσεν;
ἐπειδὴ οὐκ ἔστι τὸ ἕτος ἀγνωστίας καὶ
σωτηρίου τῆς πάντε διωκριτικῆς θεοῦ
πέξεως, ἀμέσως τῷ ἐχθροῦ μαρτία,
ὡσπερ ἀχλύϊ πνὶ συγκεχυμένη ἐπο-
λεθρίου σαμότητος, ἐρμηνείῳ ποιεῖ-
σαι ἐκ ἀμφιβάλλει, διὰ βραχέων
εἰς ὅσον ἢ πιστὸς καὶ ἢ καθωσίωσις τῆς
χρῆς τῆς ἐμῆς τῆς λέξης διπορεῖται
ψαλθῆναι, διηγήσασθαι περισσομα.
καὶ γὰρ αἱ πύπων τῶν ἐθνῶν κακόνοιαι
ποιοῦσιν γὰρ * εἰσάγει ἀναχρησίας,
ὡς ἀσεβεῖ σῶμα μὴ φοβηθῆναι εἰ-
πεῖν, τὸ θεόν, τὸ παντοδύναμον, πάντα
τὰ τῷ θεῷ νόμῳ δηλοῦν μὴ τε
ποιηθέναι, μὴ τε ποιῆσαι βεβουλήσθαι
ὡ τῆς ποιότητος ἀσεβοῦς φωνῆς, τῆς
κατ' ἀξίαν ἀπασιαν ὑπεβολῆς ἡμι-
είας καθ' ἑαυτῆς ἀπαγορεύσεως. οὕτως
ἐμμανῶς ἐ πολυμεθῶς τῆς θείας ταύ-
της ἀεργείας πᾶσι δόξαν, πᾶσι μηδενὶ
τῶν αἰθεσπῶν πειληφθῆναι διω-
κρίσει, ἀφανῆ καταστῆσαι ὀπίθουμει.
ἢ γὰρ μάλλον ἢ ἀγνότης ἀξίως τῆς
θεοῦ; ἢ τις ἐκ τῆς ἀγνωστίας ὁμιλίας
μὴ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης περὶ
λήλυθε, καὶ διὰ πάσης τῆς πειλοδοῦ τῆς
οἰκουμένης ἐπλήμμυρε, καὶ τὰς διω-
κρίσεις τῶν ἀγνωστικῶν ἄρετων τοῖς αἰ-
θεσπῆνοις ἐπέδιδεν, ὡσπερ ἑαυτοῖς
περὶ τὸν ἐχθρῶν νομίσαντες πᾶσι τῶν
ἀσυνείων οἷς περὶ γουρμῆμου ἔφ' αὐλοῦ
ἔρα δειγμάτων, καὶ τὰ λοιπὰ ἐθνη
σωθῆναι αὐτοῖς ἀνέπειδη. οὐ οἷς, ὡσπερ ἡμεῖς ἰδίᾳ θεωρία δοκιμά-

ANNO
CHRISTI
325.

ἰδὺν, τὴν σωτήριον ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὄρα-
 μόν συνεργεῖν οὐκ ἔστιν, ὅποτε καὶ καθ'
 ἡμέραν ἐκ τῶν χρόνων πολλοὺς ὄξυ-
 πῶν * πνεύματος μακίαν οἰστρομυθίαν,
 ὁ αὐτὸς εἰς πλὴν τῶν σωτηριώδους ἰάμα-
 τος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀνῆκναι. Ἐ-
 οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τὸ ποιῆσαι δι-
 εργασίας τὸ μέγιστον δυνάμει πρὸς
 χερσὶν ἔλθειν, πλὴν παρὰ ἀνθρώπων
 ἀγνοίαν τὴν θεῖαν δυναστείαν δυνάμει
 πάντα λόγον ὑψώσαι, καὶ εἰς ὑψος δε-
 δέντα βεβαιώσασθαι, αὐτοῖς κατελεῖν
 ἔδιδασθαι ἄλλα μᾶλλον τοῖς ἀνθρώ-
 πῳ τοῖς πνεύμασιν ἐνδύσας ἀνὰ πνεύ-
 ματι, εἰ ὁ θεὸς ὁ πᾶντα δυνάμει
 σωτηρίας τὸ αὐτὸ θεοῦ τὸ νῦν μακί-
 πάντα πρὸς ἡμᾶς πρὸς ἡμᾶς. μᾶλλον
 γὰρ ἀνὰ τὴν ἀνθρώπων μακίαν ἐχρηστέω-
 χη, ἔτι ἀνθρώπων ἐκ ἐχρούσας πρὸς
 πᾶσας δὲ τὰς ψυχὰς ἐπέστησεν, οὐδὲ
 ἀνὰ τὰ ἄλλα πλείους ὄντα, ἀπὸ τῆς
 κόσμου δυναστείας πλὴν ἰδίᾳ λειτουργ-
 γῆ τῶν, δυναστείας δὲ δυνάμει
 ἄλλ' ὁμοῦ πάντα * ἰδὺν τῆς ἀγνοίας τῆς
 θεοῦ, ταχέως δὲ ἀπολώλει, ἔτι τὸ φθό-
 νου καὶ τῆς βασιλείας τὸ ἀδύνατον οὕτως
 εἰς * ἰλίθους μεμυθῆκει. ἄλλ' οὐδεὶς ἀν-
 ἠρέθη ταύτης τῆς βασιλείας ἀλλο-
 τειος, τῆς ἀρρηκείων τῶν γῆν εἰς ποσο-
 τον μέγιστος τε ἔπλατέως εἰς τὰς ψυ-
 χὰς τῆς ἀνθρώπων διαχρῆστων, ὡς
 ἀξίως τῆς πύτων ἀχρόστου τὸ φῶς
 ταύτης τὸ ἡμετέρας λαμπερότης ἐπι-
 σκιασθῆν αὐτοῖς, ἀεὶ ταύτης αὐτοῖς γε-
 λουκῆς. οὐδεὶς οὐκ ἄλλως δυνήσεται τὸ
 εἰρημνῶν πλὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἐμῆς
 ὄξυλκων ψυχῆς. ἔπειτα γὰρ αὐτῆς, μηδε-
 νὸς Φαύλου ἐμποδῶν ὄντος, δυνάμει
 πλεία, ὅσον τὸ θεοῦ λόγος, εἰς πᾶν-
 τα δυνάμει, φύλαξ πάντων πραγμάτων, τὸ ἡμετέρας σωτηρίας καὶ δειμῶν.

mus, saluatoris nostri Dei diu-
 nam clementiam cooperari vi-
 demus; quandoquidem & quo-
 tidie & pluribus annis illorū in-
 faniam feruenter concitatam,
 in salutaris medicamenti tole-
 rantiam peruenire iussit. Neque
 sic tamen ad reliquos eius bene-
 ficii magnitudo in gratiam po-
 test pertingere, vt omni oratio-
 ne inter homines puritate & di-
 uinā potentia exaltare queant,
 & exaltatam in sublimi confir-
 mare: imo vt iterum potius de-
 ponerent, atque dissoluerent,
 contigit; quamuis erat id rebus
 humanis plane aduersum. Et si
 enim Deus omnipotens tacito
 suae diuinitatis nutu omnia face-
 re proposuit; hominum tamen
 insania frequentior facta est: &
 si humanitas infinita omnes ani-
 mas correxit, alia tamen pluri-
 ma, quæ in mundi conuersatione
 in ordine proprio ministrant,
 emergere non potuerunt: sed
 simul omnia post diuinitatis i-
 gnorationem cito perierunt, &
 inuidiæ iniquitas & ingrati-
 tudinis breui excitata est. Alic-
 nus autem a malignitate nemo
 inuentus est, superstitionum ge-
 neribus longe lateque in animos
 hominum vsque adeo diffusis,
 vt earum turpitudine huius no-
 stri splendoris lumen dignis fue-
 rit circumfusum tenebris, & ipsi
 semper luce priuati. Nulla ita-
 que ratio poterit meam de præ-
 dictis fidem ex animo meo auel-
 lere. Nullo enim malo impedi-
 ente succedit perfecta potentia, &
 viuus sermo veritatis, vnus om-
 nipotens, omnium rerū custos,
 & nostræ salutis procurator.

Concil. Tom. 2.

Zz ij

ἀν-
 ὄξυ-
 ταντος
 ὅποτε
 ἐχρῶ-
 τῶν
 ἰάμα-
 τος
 ἀνεξικα-
 κίαν
 ἐκέλευσεν
 ἀνῆκναι.
 Ἐ-
 οὐδὲ οὕτως
 τοῖς λοιποῖς
 τὸ ποιῆσαι
 δι-
 εργασίας
 τὸ μέγιστον
 δυνάμει
 πρὸς
 χερσὶν
 ἔλθειν,
 πλὴν παρὰ
 ἀνθρώπων
 ἀγνοίαν
 τὴν θεῖαν
 δυναστείαν
 δυνάμει
 πάντα
 λόγον
 ὑψώσαι,
 καὶ εἰς
 ὑψος
 δε-
 δέντα
 βεβαιώσασθαι,
 αὐτοῖς
 κατελεῖν
 ἔδιδασθαι
 ἄλλα
 μᾶλλον
 τοῖς ἀνθρώ-
 πῳ
 τοῖς πνεύμα-
 σιν
 ἐνδύσας
 ἀνὰ
 πνεύματι,
 εἰ ὁ θεὸς
 ὁ πᾶντα
 δυνάμει
 σωτηρίας
 τὸ αὐτὸ
 θεοῦ
 τὸ νῦν
 μακί-
 πάντα
 πρὸς ἡμᾶς
 πρὸς ἡμᾶς.
 μᾶλλον
 γὰρ
 ἀνὰ τὴν
 ἀνθρώπων
 μακίαν
 ἐχρηστέω-
 χη,
 ἔτι
 ἀνθρώπων
 ἐκ ἐχρού-
 σας
 πρὸς
 πᾶσας
 δὲ τὰς
 ψυχὰς
 ἐπέστησεν,
 οὐδὲ
 ἀνὰ τὰ
 ἄλλα
 πλείους
 ὄντα,
 ἀπὸ τῆς
 κόσμου
 δυναστείας
 πλὴν ἰδίᾳ
 λειτουργ-
 γῆ
 τῶν,
 δυναστείας
 δὲ
 δυνάμει
 ἄλλ' ὁμοῦ
 πάντα *
 ἰδὺν
 τῆς
 ἀγνοίας
 τῆς
 θεοῦ,
 ταχέως
 δὲ
 ἀπολώλει,
 ἔτι
 τὸ
 φθό-
 νου
 καὶ
 τῆς
 βασιλείας
 τὸ
 ἀδύνατον
 οὕτως
 εἰς *
 ἰλίθους
 μεμυθῆκει.
 ἄλλ' οὐδεὶς
 ἀν-
 ἠρέθη
 ταύτης
 τῆς
 βασιλείας
 ἀλλο-
 τειος,
 τῆς
 ἀρρηκείων
 τῶν
 γῆν
 εἰς
 ποσο-
 τον
 μέγιστος
 τε
 ἔπλατέως
 εἰς
 τὰς
 ψυ-
 χὰς
 τῆς
 ἀνθρώπων
 διαχρῆστων,
 ὡς
 ἀξίως
 τῆς
 πύτων
 ἀχρόστου
 τὸ
 φῶς
 ταύτης
 τὸ
 ἡμετέρας
 λαμπερότης
 ἐπι-
 σκιασθῆν
 αὐτοῖς,
 ἀεὶ
 ταύτης
 αὐτοῖς
 γε-
 λουκῆς.
 οὐδεὶς
 οὐκ
 ἄλλως
 δυνήσεται
 τὸ
 εἰρημνῶν
 πλὴν
 ἐμὴν
 πίστιν
 ἀπὸ
 τῆς
 ἐμῆς
 ὄξυλκων
 ψυχῆς.
 ἔπειτα
 γὰρ
 αὐτῆς,
 μηδε-
 νὸς
 Φαύλου
 ἐμποδῶν
 ὄντος,
 δυνάμει
 πλεία,
 ὅσον
 τὸ
 θεοῦ
 λόγος,
 εἰς
 πᾶν-
 τα
 δυνάμει,
 φύλαξ
 πάντων
 πραγμάτων,
 τὸ
 ἡμετέρας
 σωτηρίας
 καὶ
 δειμῶν.

Ita igitur videtur quodammo-
do sanctissimi Verbi abundan-
tiam, eius quem liberat conuer-
satione custodire, & lucis splen-
dorem nobis præbere. Quam ob
causam ergo gentium omnium
populi cæleste lumen non aspi-
cientes, & nobilissimam pieta-
tem contemnentes, quod de ter-
ra est inquirunt, quod nullum
habet veritatis fundamentum,
neque puri splendoris claritatē,
neque cælestis diuinitatis poten-
tiam? O indignum facinus! ad-
huc & nunc cum nihil impium
omittant, nec in Deum respi-
ciant, & in miserum errorem
prolabantur, non vident, & for-
didis his operibus mundi splen-
dorem cõtaminare non cessant.
Nempè lignum, lapidem, æs, arg-
entum, & aurum, & huiusmodi
alia de terra sumpta, vt adoren-
tur proponentes, & ad ea vitæ
spem publice referentes, tem-
pla ipsis insigni ornatu ædifi-
cant, & postea in suæ adoratio-
nis additamentis gloriantur: si-
quidem structuræ magnitudo
quam ipsi fecerunt, dignum eo-
rum conspectu miraculum ex-
hibet. Quandoquidem autem
talia facere videntur, manifeste
intelligitur ipsos potissimum ne-
que sensu, neque visu præditos
esse; & arroganter in suis structu-
ris sese iactare conuincuntur.
Qualis igitur, & quantus est om-
nipotens Deus, non conspiciunt,
omnium auctor & iudex: quem
quidem propriæ, vt opinantur,
virtutis persuasione latet. Ipsius
enim dispositione nostri corporis
species debitâ formam accepit,
vt harmoniæ vigorē habere-

οὕτως οὐδὲ δοκεῖ ἡνιχθῆναι τῶ ἀγιωτά-
του αὐτοῦ λόγου διαμελῶσαι τὸ ὀμι-
λίαν τῶ ἐλθροῦτος διαφυλάττειν,
& τῶ φωτὸς πλὴν λαμπερότητα ἡμῖν
ἀφ' ἑαυτῶ. πῶς τοίνυν ἕνεκα καὶ νῦν πᾶν-
των τῶν ἐθνῶν οἱ δῆμοι, τὸ οὐρανό-
μη καθεστῶτες φῶς, & τῶ ἐνδοξοτά-
του ὁσίου ὑπερφρονουῦτες, τὸ γήινον
ἐπιζητῶσιν, οὐδέ μίαν ἔχον ὑπόστασιν
ἀληθείας, οὐδέ φαιδρότητα ἀγῆς
λαμπερότητος, οὐδέ δυναστείαν τῆς
οὐρανοῦ θεότητος; ἀ ἀναξίου δράμα-
τος. ἐπὶ καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες τῆς
ἀσβεστίας, μηδὲ παρὸς * τὸ δέον ἀφο-
εστῶτες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης κα-
ταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι καὶ τοῖς ῥυ-
παροῖς πύτοις ἔργοις τοῖς τῶ κόσμου
πλὴν λαμπερότητα οὐ παύονται μιαι-
νοντες, δηλαδὴ ξύλον, καὶ λίθον, & χαλ-
κόν, & ἀργυρῶ, καὶ χρυσόν, & ταῦτα
ταῖς γήιναις, εἰς τὸ προσκυνοῦν καθε-
δρωῦτες, & διὰ τούτων ἐλπίζουσι τῆ ζωῆς
ἀπαγγελλόμενοι, καὶ αὐτοῖς μὲν ἑπι-
σήμευ κόσμου οἰκοδομουῦτες, & διὰ
τούτου οὕτως αἰξοντες αὐτῶν τὸ προσ-
κυνοῦσεως ταῖς προσθήκας. ἐπειδὴ πρὸ
τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπὸ
αὐτῶν γυρόμεν, ἀξιοῦ τῆς ἑαυτῶν
ὄψεως ἀφ' ἑαυτῶ τὸ θαῦμα. ὅπου
τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς
νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοῖς ἐκ αἰ-
δάνονται, ἐδὲ ὁρῶσιν, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν
ἔργοις ὑπερφηφάνως αὐχρῶν δοκοῦντες
ἀλίσκονται. ἡλίως τοίνυν καὶ πόσος τὸ
θεός ὅστιν ὁ παντοδυνασῆς οὐχ ὁρῶ-
μενος, πῶς & πάντων αὐθέντης ὅστι καὶ κρι-
τῆς, ὃν πῶς αὐτῆ τῆ πεποιθιστῆ ἰδίας,
ὡς νομίζουσιν, θεοῦ τῆς λαοθαύουσιν.
αὐτῶ γὰρ τῆ διατυπώσῃ καὶ τὸ εἶδος τῶ
ἡμετέρας σώματος ἔλαβε τὸ ὀφθαλμοῦν τύπον, & ἵνα γυρόμεν τὸ ἀρμονίας πλὴν

ANNO
CARLII
35.* τὸ δέον
ἀφοεστῶτες* τὸ δέον
ἀφοεστῶτες

repudiati sunt: eouſque autem materia illa miſeriae humanae prouecta eſt, vt orientis & occidentis fundamenta damnauerit. Ipla etiam aduerſariae poteſtatis victoria mentes hominum circumuenit, & obſcurauit. In ipſo nimirum praecipito eſt ſancta & immortalis & infatigabilis Dei omnipotentis clementia. omnibus enim diebus & temporibus praeteritis innumeras populorum multitudines ab hoc onere, cuius ſeruituti addictae fuerant, per me ſeruum ſuum Deus liberat, & in perfectum aeterni luminis ſplendorem deducit. Poſt haec igitur, fratres deſideratiſſimi, propinquiore quadam prouidentia, & illuſtribus immortalis Dei noſtri beneficiis inſignioſam me in poſterum futurum, puriſſima erga ipſum fide ſum perſuaſus. Suſcipiat ergo me ſinceriſſimum Concilium ſanctitatis veſtrae, nec mihi ſanctiſſimam eccleſiam, & communis omnium noſtrum caſtaeque matris portas oppoſiti ſuſtineatis. Quamuis enim nunc potiſſimum animi mei ratio perfectam catholicam fidei puritatem inueſtigans, hoc ſibi fieri dignum non eſſe arbitratur, ſuadet tamen atque admonet. Et propriae quidem verecundiae frons omnium pulcerrimarum virtutum ſigillum extulit, portaque immortalitatis coepit contingere, ipſaque puſſare: vt & vos coepiſtis noſtrae fraternitatis imprudentiae veniam dare, pacem fidei catholicae reſpicientes. Hoc enim & Deum decet, & eccleſiae catholicae fidei conuenit, & reipublicae negotiis uti-

σαν· ἕως ὅτου τοῦτου ἡ ὕλη αὐτῆ μὲν ἡ
σαμὸς τοῦ τ' αὐθροῦ πονωρῆθη, ὡς
τ' ἔως, καὶ τ' πρὸς δύσιν κρητῶν
κατεφύσαστο· αὐτῆ τε ἡ ὑπερβολὴ τ'
ἐνδυναμίας δυνάμεως τὰς διανοίας τῶν
αὐθροῦ κατέλαβε ἔημερώσεν.
ἐν ᾧ μὲν τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἀγῶν καὶ
ἀθανάτος ὅστι τὰ πάντα δυνάμεως
θεοῦ ὁ ἀκαμάτος οὐκίς· πάσης γὰρ τῆς
ἡμέρας, καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς πρὸς ἡ-
λυθῶσιν, ἀριθμητοῖς τῶν δῆμων
πολυπληθείας ὅπου τῆ βαρῶν τοῦτου
δι' ἐμοῦ τῆ ἀπὸ θεοῦ πόντος ὁ θεὸς δε-
δουλωμένους ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῆ
αιωνίου φωτὸς ἔξῃ λαμπερότη-
τα. ὅπου τοῦτον τοιγαροῦ ἐγὼ, ἀδελ-
φοὶ ποθέντα τοῖς οἰκειότερα πνὶ πρὸς
νοῖα καὶ ἐνδοξοῖς διεργασίαις τῆ ἀθανά-
του ἔημετέρου θεοῦ, ὅλοιπον ὄπισθι-
μότερος εἶ) τῆ πρὸς αὐτὸν καταθε-
τά τῆ πῆστ' πέποιδα. δεξάδω τοιγαρο-
οῦ με ἡ ἀγῶν τῆ σωδοῦς τῆς ὑμε-
τέρας ἀγιότητος, καὶ μὴ μοι πλὴν σωφρο-
νεσάτῳ ἐκκλησίαις, ἔη τῆς ἀγῆς κοινῆς
τε πάντων ἡμῶν μὴ τῆς τῆς θύρας ἀνι-
πεδῶν ἀγάθητε. εἰ καὶ τὰ μαλιστα καὶ
νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντε-
λῆ πλὴν καθαρότητα τῆς καθολικῆς πί-
στεως ὄπισθι τῶν, τῶτο ἑαυτῶ ἡμῶν
ἐπι οἰεται εἶ) ἄξιον, ὁμῶς πρὸς ἐπεὶ
ἔη πομπὴν ἡσκει, καὶ τὸ μέτωπον τῆς οἰ-
κειας ἀδιδῆ πασῶν τ' καλλίστων θρε-
πῶν ἔξενλώσῃ σφραγίδα, καὶ τῶν
πυλῶν τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἀπτε-
σαι, καὶ τοῦτοις κρούειν ὅπως καὶ ὑμεῖς
τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος ὄνθις συγ-
χωρήσαι πλὴν ἄνοιου, καὶ εἰρηλίω τῆς
καθολικῆς ὄνοιου πίστεως βλέψαν-
τες. τῶτο γὰρ τῶ θεῷ πρεπῶδες, καὶ τῆ

τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πῆστ' ἀρμόδιον, καὶ τῶ κοινῶ τ' πρὸς ἡμᾶς συμ-

ANNO CHRISTI 325

Φέρον' ἵνα τὸ θεῶν ἡμῖν παρακαθί-
σης ἐν πτωχότητι εἰρήνης ἀξίῳ ἀμοι-
βῶν τῶ πάντων ἡμῖν χειρομύθῳ
κοινῶς ἅπαντες προσενέγκωμεν. δέ-
χοντες γὰρ ὡς ἀλλήλους ἀν' ἑαυτοῦ, καὶ ἀλλή-
λων, καὶ ἀλλοτρίων τῶν πολεμίων, καὶ μη-
δενὸς ἀντιπείνουν ἐπὶ τολμήσας, βάλλ-
ειν ἡμᾶς ἀλλήλους, καὶ τοῖς δυσμενέ-
σιν ἠδονῶν καὶ γέλωτα προσενεῖν, ἄλ-
λως τε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου διαλεγόμενοι
παρακαθίοντες, καὶ τὸ παναγίου πνεύ-
ματος πῶν διδασκαλῶν ἀνάγραπτον
ἐχόντας. ἀπαγγελίᾳ γὰρ βίβλοι, καὶ
δοκίμῳ, καὶ τῶν παλαιῶν προφη-
τῶν τὰ διαιρηθέντα σαφῶς ἡμᾶς ἀπὸ
τῆς ἐπιτομῆς τοῦ θεοῦ φρονεῖν ἐκπιπέ-
σαι. πῶν πολεμοποιῶν οὐκ ἀπελά-
σαντες ἔσμεν, οὐκ ἔτι δὲ σκοπῶν λόγων
ἀπομύθῳ τῶν ζητουμένων πῶν λύσιν.

Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοῖς ἀναπλήσια
ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ παῖς Φι-
λοπάτωρ, τοῖς ἱερέσιν ὡς πατράσι
προσέφερε, τῶν δογματικῶν δογμά-
των πῶν συμφωνίᾳ παρακαθίον-
τος. πῶν δὲ σωόδου τῶν σκελετόν-
των ὅτι τὸ αὐτὸ ὁπισκοπῶν τελακό-
σοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' ὁ μὲν
τελακόσοι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις
ἐπίσκοποι, καὶ πῶν τε πρὸς ἀλλήλους
ὁμόνοιοι, πῶν τε τῶν δογματικῶν ὑγιέναι
ἠεὶ ἀπόστολοι· οἱ δὲ λοιποὶ, καθὰς πάλαι
εἰρηκαίᾳ, τοῖς δογματικῶν ἀντιμα-
χοντο δογμασίν· οἱ ἄλλοι πῶν τῶν Ἀρείου
δόξῳ μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐ-
σπούδαζον, δέκα καὶ ἐπὶ τὸν Σερβιμόν
ὄντες, Εὐσεβίος τε ὁ Νικομηδείης, ὡς
καὶ πρὸς τὸν εἰρητόν, * Θεόγνης ὁ τῆς Νι-
καίας, Μάρης Καλχηδόνος, Θεόδωρος
Ηρακλείας Θεσσαλίας, Μελόφαντος
Εφέσου, Γαβρίηλος Σκυδοπόλεως,

le est: vt pro diuinitus nobis con-
cessa preciosissima pace dignam
gratiarum actionem eius gratiæ
largitori communiter omnes re-
feramus. Graue enim esset, imo
vero quam acerbum, hostibus
iam profligatis, & nemo ex di-
uerso se opponere audente, inui-
cem se oppugnare, & lætitiā
inimicis atque adeo risum præ-
bere; & præsertim cum de rebus
diuinis disputemus, habeamus-
que doctrinam sacratissimi Spi-
ritus, literarū monumentis pro-
ditam. Nam libri euangelistarū
& apostolorum, quin etiam ve-
terum prophetarū oracula nos
euidenter docent quid de diui-
no numine sentiendum sit. Om-
ni igitur seditiosa contentione
depulsa, literarum diuinitus in-
spiratarū testimoniiis res in qua-
stionem adductas dissoluamus.

Ista aliaque id genus sapien-
tissimus imperator, dum doctri-
næ apostolicæ consensum stabi-
lire moliretur, tamquam filius
patris amantissimus, episcopis &
sacerdotibus velut patribus pro-
posuit. Erant autem qui ad Sy-
nodum simul conuenerant, epi-
scopi trecenti & octodecim: sed
trecenti quidem ante prædicta
persuasi erant, & consensum ad
inuicem ac dogmatū sanitatem
amplectebantur: reliqui autem,
vt iam pridem diximus, aduer-
sus apostolica dogmata pugna-
bant, qui Arii sententiam ma-
gnifice concelebrare studebant,
numero septemdecim: Eusebius
scilicet Nicomediensis, cuius &
superius mentionem fecimus;
Theognis Nicænus, Maris Cal-
chedonensis, Theodorus Hera-
cleæ Thraciæ, Menophantus E-
phesi, Patrophilus Scythopolis,

* Ομοίως

Narcissus Neroniadis secundæ
Ciliciæ, quam nunc Irenopolim
appellamus, Theonas Marmari-
cæ, Secundus Ptolemaidis Æ-
gypti, & cum eis alii octo, qui
seipfos, quasi essent orthodoxi,
trecentorum choro miscentes,
apostolicis dogmatis repugna-
bant, Ario consentientes. Cum
his generose decertabant sancti
patres nostri, Alexander tunc
presbyter Constantinopolitanus,
& Athanasius archidiaconus ec-
clesiæ Alexandrinorum. Quam-
obrem invidia contra eos arma
mouit, vt postea dicemus. Nostri
autem sancti episcopi Arium ad
Synodum vocabant, permitten-
tes ei propria dogmata propone-
re, nutu semper victoris impera-
toris. nam & ille, vt paulo ante
diximus, in Synodo confidebat.

βασιλέως· ἐπέπερ, ὡς δεήτως εἰρηκαμνρ, κὲ αὐτὸς τῆ συνόδῳ συνήρδεν.

*Quomodo imperator libellos
episcoporum accepit.*

Ὅπως τῶν λιβέλλοις τῶν ἐπισκόπων
ὁ βασιλεὺς δέχεται.

CAPVT VIII.

VERVM admirabile illud fa-
cinus quod in Synodo ab
imperatore semper victore fa-
ctum est, non debet silentio præ-
termitti. Etenim cum in vnum
episcopi conuenissent, & vt fieri
solet in disputatione contentio-
sa, quæstiones & controuersie
inter eos incidissent, & alii alios
accusarent, cumque libellos of-
ferrent, & criminationes com-
positas ad pium deferrent impe-
ratorem: ille acceptos libellos,
& annulo suo obfignatos, seruari
præcepit: & cum talium episco-
porum mutuam contentionem
perficeret, dixit oportere om-
nes simul certo die ad res eas di-

ΚΕΦΑΛ. Η'.

ΑΛΛΑ τὸ κτ' τῆ συνόδῳ γεγονὸς
θαυμαστὸν παρὰ τῆ πάντα νι-
κηφόρου βασιλέως, ἐκ ἄξιον σιωπῆ
ᾠραπέμψαδ. κὲ γὰρ ἐπιστωχθέρ-
των πάντων τῶν ἐπισκόπων, ἔκαθ' ἑ-
ἑστος ὅστι, γυρομύων ζητήσεων τε καὶ
συκρίσεων ᾠρά Ἰανὸν τῶν ἐπισκόπων,
ἐρεχλιαν ἐνεκα, ἄλλου ᾠρὸς ἄλλον
ἐχροντος, λιβέλλων τε ἐπιστομύων
ἰσῶ ἀπὸν, καὶ ἐγκλημάτων συγκρο-
τουμύων παρὰ τῶ ἄσεβει βασιλεῖ·
δέξάμενος τῶν λιβέλλοις, σφραγι-
σας τε τῶ δακτυλίῳ αὐτῶ, ἐκέλευσε
φυλάττειν ἐνωρῶν τῶν ποιούτων ἐπι-
σκόπων τὸ πρὸς ἀλλήλους ζυγμαχίαν,
εἶπεν, ὅτι χρὴ πάντας ὁμοῦ εἰ μὴ ἡμέ-
ρα.

ANNO CHRISTI 325.

ρα σωελδόντας, ὡς πύτων δια-
 λαβῆν. καὶ ἐστάσης τῆς προεδρείας,
 εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡου-
 χίας γενομένης τῶ κατὰ πρόσωπον,
 πάντων δὲν λιβέλλοις προστάξεν
 ἐνεχθῆναι, καὶ δεξιάμηνον, ἔσθ' ἂν τῶ
 οἰκίῳ κόλπῳ δεξιῶν, μήτ' ἐκὼ-
 νηαι τῶν ἐμφορηθῆναι ἐδεήσας, λέ-
 γει τῷ θεῷ ὑμᾶς προσελασμεθῶν
 ἱερεῖς τε καὶ ἀρχόντας, κρίνειν τε καὶ
 διακρίνειν τὰ πληθῆ, ἃ τοῖς εἶναι, ἀπὸ
 δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπερέχοντες,
 ὁ εὐσεβῆς, καὶ ἡ εὐσεβῆς ἐργῶ
 ἐπαθεῖς, καὶ ἡοὶ ὑψίστου πάντες, καὶ
 πῶ ὁ θεὸς ἐστὶν ἐν σωαγωγῇ θεῶν, καὶ
 τῶν μὲν κοινῶν ὀλιγαρεῖν προστά-
 των, πᾶσαι δὲ πύσσιν ὡς πύσσιν
 δεῖα ποιῆσαι. ἃ καλῶς ἐνεχθῆναι
 πῶ, ἐμπεριελάσας δὲν λιβέλλοις
 προστάξεν. ἔσθ' ἂν δεξιάμηνον τῶ
 ἔξω ἐπιγράψαι τῶν ποιούτων ἐπι-
 σκόπων πύσσιν ἀνώμαλον ἐπιγράψαι
 ποσῶν ἢ τῶ βασιλέως πύσσιν ἱε-
 ρεῖς τῷ θεῷ ἀλάβεια, καὶ θαυμά-
 σθαι ἀπαντες ὁ δὲ φρονοῦντες. κα-
 κῆνο δὲ ὁμοίῳ τῶ πύσσιν ὑπὸ αὐτῶ
 γενηθῆναι, οὐ δικαίον ἡγεῖσθαι πα-
 ρεδοῦναι σιγῇ. φιλαπεχθῆμονες γὰρ
 αὐτοὶ καὶ φιλοσοφῶντες λαοὶ ἐξέ-
 ψασθαι τῶν ἐπισκόπων ἡσυχίας, καὶ τῶ βα-
 σιλεὺς ἐπελάσας κατὰ γέρας ἐπέ-
 δοσαν, καὶ τῶ πύσσιν τῶ γενηθῆναι
 ὁμοιότητος. ὁ δὲ καὶ τῶ δεξιάμηνον, εἶ-
 τα δεξιῶν ἐπιγράψαι, καὶ τῶ δακτυλῶ
 σημεῖον ἀμύνον, φυλαχθῆναι καὶ τῶ
 τῶ ἐκέλευσεν. εἶτα πύσσιν σύμβασιν τῶ
 ὁμοιότητος ἐργασθῆναι, τῶ πύσσιν
 κομμάτια προστάξας, παρόντων
 ἀπάντων ἐπισκόπων, πύσσιν καὶ τῶ
 κατέκωσεν, ὁμοιωκῶς μὲν τῶ ἐπὶ

Concil. Tom. 2.

sceptandas convenire. Præstitu-
 tus autē dies cū venisset, conse-
 dit in medio imperator, & silen-
 tio opportune facto, omnium li-
 bellos afferri iussit: quos cum ac-
 cepisset, & in sinu suo posuisset,
 nec voluisset in delationes eas
 incumbere, ita ad episcopos lo-
 quitur: Posteaquam Deus vos
 sacerdotes & iudices designavit
 ad disceptandas & diiudicandas
 populi controuersias, vosq; deos
 scribendos censuit, tāquam ho-
 minibus ceteris longe præstan-
 tiores (dictum enim est, *Ego dixi, dii vos estis, & filii Altissimi omnes.* & *Deus stetit in synagoga deorum*) certe vulgaria ista negligere oportet, omnique cura & studio in res diuinas incumbere. Cumq; iussisset ignem afferri, libellos omnes exuri præcepit. dabat enim operā ne cuiquam exterorum talium episcoporum iniqui conatus innotescerent. tanta scilicet imperatoris erga Dei sacerdotes reuerentia fuit, quantam mirari debent omnes qui recte sapiunt. Illud etiam simile huic ab eo factum, non arbitror æquum esse silentio tradere. Viri quidam procaces & laici, qui conuiciis rixisque delectabantur, episcopos quosdam accusabant, & criminationes scriptas imperatori tradiderunt, idq; antequam res ad concordiam adduci potuisset. Ille & eas quoque recepit, sed vinculo constrictas, & annulo suo obfignatas, custodiri iussit. Deinde cum concordie gratiæque reconciliationem fecisset, statim eas omnes afferri iussit, & presentibus omnibus episcopis igne adussit, postquam prius sancte iurauisset se nihil eorum quæ in

Psalm. 81.

Ibidem.

A a a

κίας
 ὄνο-
 λτις,
 πλου,
 νεις
 γο-
 δσοι,
 γμα-
 ούσις
 ἰοίσις
 ονται-
 και
 ξα-
 ὠπι-
 γμ. οἰ
 λδοσι
 στέ-
 ς δ-
 φόρου
 δειν.
 ὄπων
 ρονίς
 ἴτα νι-
 σιαπῆ
 αχθῆν-
 καδῶς
 τε καὶ
 ὑόπων,
 ἄλλον
 ὀμῶν
 νη κρο-
 σιλαῖ.
 φερί-
 κελῶσι
 ὄπι-
 καχθῆν-
 ἡμέ-
 ε.

iis scripta fuissent, legisse. Aiebat enim sacerdotum delicta vulgo ignota esse oportere, ne inde scandali occasione arrepta, minore cum metu delinquant. Ferunt ipsum & hoc etiam addidisse, quod si quando ipse suis oculis videret episcopum alienæ vxori stuprum inferentem, se sua purpura flagitium contecturū, ne intuentium oculi facinore ipso offenderentur. tanta erat imperatoris & tam pia atque admirabilis prudentia. Per plures postea dies, imo vero & per menses plures cum episcopis in vnū locum conueniebat, & vna cum iis de fide disceptabat, atque diuersas eorum sententias supputabat. Erant enim, vt sæpe iam diximus, inter eos nonnulli qui nefariis Arii dogmatis suffragabantur, & multitudini sanctorū episcoporum veritatem propugnantium aduersabantur sedulo. Alii vero optimi & sanctissimi patres nostri veritatis armis muniti, gloriosam & inculparam fidem magna cum libertate prædicabant: cum quibus magnus etiam confessorum numerus erat, qui volentibus peruersa Arii dogmata defendere, strenue resistebant.

De sancto Paphnutio.

CAPVT IX.

ERAT inter eos magnus ille sanctusque Paphnutius, confessorum & episcoporum coetui non parum ornamentum afferens, genere Ægyptius, homo Dei, ex illis quos Maximinus dextero oculo effosso, & sinistro poplite succiso, ad metalla damnauerat.

γεγραμμένων ἀνεγνωκέναι. οὐ γὰρ ἔφη χρεῖται τῶν ἱερέων τὰ πλημμελήματα δὴ λατοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρὸς φασιν ἐντιθέντες λαμβάνοντες, ἀδεῶς ἀμείψαντο. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τὸ πρὸς ἀθεῖναι, ὡς εἰ αὐτόπῃς ἐπισκόπου * ἐγερόνει, γὰρ * μόνον ἄλλοτερον διορύσσοντος, συγκαλύψαι * ἐν τῇ πορφυρέδι τὸ σκάνδαλον * ἡμῶν γινόμενον, ὡς αὐτὸ μὴ βλάψαι τῶν θεωμένων τῆς δογματικῆς ἡσυχίας. ποσῶντι ἢ τῆ βασιλείας Θεοφιλῆς καὶ ἀξιάγατος σωτέως. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας, οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ κεραιὲς ἐφεξῆς σωεργόμηνος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἀμα αὐτοῖς τὰ πρὸς τῆς πίστεως διελάμβανε, τὰς τε διαφοροῖς αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γὰρ, κατὰ πολλὰς εἰρήκεμιν, ἐν αὐτοῖς πινες τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμπερόμενοι, ἐν τῶ πληθί τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, τῶν τὴν ἀληθείαν ὑπεμμελῶντων, ἀντιπρὸς ἄλλοις. ἀλλ' οἱ ἀριστοὶ δὲ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν, τῶν τῆς ἀληθείας ὄπλῳ ἠσφαλισμένοι, πῶς λαμβάνοντες ἐκ ἀμύμητον πίστιν μὴ πρὸς ἠσυχίας ἐκέρυλλον μὲν ὡν καὶ ὁμολογητῶν πολλὴ ἀριθμὸς, ἀντισταμένων τοῖς ἐδέλοισι πειπεισάται τὰ μετῆρησθαι τῆ Ἀρείου δόγματι.

Γεὶ τῆ ἀγίου Παφνουτίου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

HN ὁ ἐν αὐτοῖς δὲ ὁ μέγας δὲ ἅγιος Παφνούσιος τῶν ὁμολογητῶν ἐν ἐπισκόπων κατὰ κοσμητῶν χορὸν, ἀπὸ Αἰγυπτίου, Θεοῦ δὲ ἀνθεστος, ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμίνου ὁ βασιλεὺς τὴν δέξιον ὄξωρυσεν ὀφθαλμὸν, δὲ τὰς λαμαὶς ἐν θυροκόπησεν ἀγκύλας, παραδίξ τοῖς μετὰ τοῖς σωτέ-

ANNO CHRISTI 325.

Quomodo filiam mortuam ex-
citauerit propter mer-
catorem.

Οπου τὴν θυγατέρα αὐτῆς πθνεῖ-
σαν ἐγείρη διὰ τῷ
ἔμπορον.

ANNO
CHRISTI
335.

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

BEATVS ille & celebris ho-
mo Dei, filiam habuit Irenē
nomine, quæ seni vtiliter mini-
strans, virgo vitam omnem ca-
stissime egit. Post eius mortem
mercator quidam peregre re-
diens, rogat senem depositum
quod eius filia virgini iam pridē
crediderat. rem omnem beatus
Spyridon profusus ignorauit. Sed
cum homo depositum sæpius
flagitaret, senex posteaquam il-
lud per domum fursum ac deor-
sum perquisiuisset, nec reperisset
vsquam, animo angebatur graui-
ter: & virum monuit, nec scire
se quidquam de deposito, nec ef-
se in tota domo. mercator tunc
altius inclamans, & lacrymans
eiulansque poscit depositum, cla-
mitans quoque se manus violentas
sibi illaturum, nisi quod credi-
dit, reciperet. Nam, inquit, se
quod vnicum seruauit senectuti
suae subsidium & solatium,
apud virginem deposuisset. Co-
actus igitur sanctus ille senex vna
cum mercatore ad sepulcrum
filiae properat, ad percontandū
ea de re; eamque ex nomine in-
clamat, Filia, inquiens, Irene. illa
de sepulcro respondens: Quid
vis, pater? Tum senex: Vbi po-
suiisti, filia, quod hic homo tibi
credidit? At illa locum aperte
patri indicans: In eo, inquit, loco
iacet, pater. Ille ad filiam: Vade

ΘΥΓΑΤΕΡΑ ἔχεν ὁ μακά-
ριος καὶ ἀσκήσιμος οὗτος τῆς θεοῦ
ἀνδραποδος, Εἰρηλίω τὸν ὄνομα, ἡ τῷ
γέροντι προσφύστος διακονήσασα, ἐν
καθάρσει τῷ ἀεισθητῶν βίον διέξ-
έρχεται. ταύτης μὲν θανούσης, ἐξ
δοσθημίας ἕως ἀνάστασιν ἔμπορος, πι-
ρατικῶς ἀπήτει τῷ γέροντι, ἡ τῷ
αὐτῆς θυγατρὶ, τῆς καθάρσεως, ἡ τῷ
δέμῳ. ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων
ἠγνόησε παντελῶς τὸ ὑπόθετον, ὡς ἡ πο-
λις ἡ τῷ ἁγίῳ δέμῳ ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδος,
πολλὰ δὲ καὶ τῷ τῷ οἴκῳ διεβί-
νήσας ὁ γέρον, καὶ μὴ ἐβίβη, ἡ τῷ
σφύδρα, καὶ πρὸς τῷ δέμῳ ἐλεγε,
μὴτε εἰδέναι, μὴτε εἶναι ἐν τῷ οἴκῳ.
ὁ ἔμπορος ἐκβοῶν, δακρυῖσι τε συνι-
χόμενος, ἐὼλοφύρομενος ἦτοι τῷ πα-
ρακαταδικῶν, λέγων αὐτὸν διαχ-
εῖσασθαι τὸ ἀπολείας χάριν, εἰ μὴ λά-
βοι τὰ καθάρσεια τε δέντα, φάσκων ἐνε-
κα γῆρας ἀπὸ ταύτης τῷ καθάρσει διὰ
πεφυλάχθαι, παρὶ αὐτῆς τῆς καθάρσεως
παραδέμῳ. ἀναγκάζεται τὸν πόνον ὁ
γέρον ὁ ἅγιος ἐκείνος ἵππῃ τῷ μνημῆτι
θυγατρὸς ἅμα τῷ ἔμπορῳ ὁρμήσασα
πρὸς πῦσιν ἔπράγματῳ. ὁ δὲ ἐλθὼν
καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος, καὶ
φησὶ πρὸς αὐτὴν τέκνον μου Εἰρηλίω.
ἡ δὲ δοκίμει δέισα ἀπὸ τοῦ πατρὸς, λέγει
πρὸς αὐτὸν πῆ θέλεις, ὦ πατερ; ὁ δὲ
γέρον πρὸς αὐτὴν ποδὸς ἀπέδου τὴν
τῆς δὲ τῆς ἀνδραποδος παραδικῶν, ὡς θυ-
γατρὶς καὶ κείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη: ἐν τῷ δὲ κείτῳ τῷ τόπῳ πατρὸς σαφῶς τῷ
τόπον ὁρμησασα τῷ πατρὶ. ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν πρὸς ἐν εἰρηλίω τέκνον

γατρὶς καὶ κείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη: ἐν τῷ δὲ κείτῳ τῷ τόπῳ πατρὸς σαφῶς τῷ
τόπον ὁρμησασα τῷ πατρὶ. ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν πρὸς ἐν εἰρηλίω τέκνον

ANNO CHRISTI 325

μου Ειρήνῃ. ὁ οὖν γέρον Ἰπποκρί-
 τας οἶκοι, ἔδωκεν οὐκ ἔπειτα ἡ
 δόξος κείδαι πλὴν παραθήκῃ, ἀπέ-
 δακε τῷ ἀνδρὶ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῷ
 ἀνδρὶ ἔδωκεν θαύματα, καὶ ἑτα-
 ροποιῖαι πολλὰ, αἱ δὲ μέγιστον δόξον
 παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν δεινύονται πῶς
 ἐφιστάμενοι παρὰ πληροφωρίᾳ τῆς
 ἀληθείας ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως, ποιού-
 ντων ποικίλων μέγιστον καὶ ἑτα-
 ροποιῶν ἀγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέ-
 ηρεπεν, ὅτε ὡν πολλοὶ ἑταρῶσαν καὶ πλὴν
 ἐν Νικαίᾳ συνῶσαν. Ἰδιὰ μὲν καὶ
 Ἀθανάσιος, πρὸ οὗ ἔπερθε εἰρήκα-
 μιν, πλὴν καὶ δὲ διάκονος ὡν, ἐκ ἀμοι-
 ροῦ τῶν ἀγίων ἐκείνων ἕρποντο ἑτα-
 ροποιῶν ἀμοιρῶσαν συνῶσαν τῷ Ἀλε-
 ξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείων ἐκκλη-
 σίας Ἰπποκρίτου, βοηθῶν ἀεὶ ὑπαρ-
 χῶν αὐτῶν. * ἀνεκίνοιο γοῦ ὁσημέ-
 ραι οἱ ἡμέτεροι ἀγιοὶ Ἰπποκρίτοι, Ἰππο-
 κρίτου ὅσον χρόνον, πᾶν πολλα πρὸ
 τῆς πίστεως, οἰοῦντο δὲν μηδὲν ἄλλο
 εἶναι ἢ πολυμῶν πρὸ πλῆκῶν τῆς
 πίστεως διαπερῶσαν. συγχῶς τε
 Ἀρείου μετεπέμποιον, ἔπειτα δὲ ἀνα-
 κρίσις τῶν περὶ τῆς αὐτῆς ἀναπίουσον-
 τες διέλυον. πλείον τε ὅση αὐτῶν καὶ
 φρονήσιον αὐτῶν, πῶς ἐχρῶν παρὰ
 πλὴν ἀναξαρτίῳ τῶν ἀθέσμων αὐτῶν
 ἡμετέρων ψευδῶσαν καὶ ἀδύνατον
 ἡμῶν. μὲν πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως, καὶ
 τῆς παρὰ τῶν θεῶν ἰκεσίας, πᾶν τα διέ-
 λῶσαν. διὸ καὶ σφόδρα σφοδρῶς, καὶ
 λίαν ἀρμολῶς, ἔδωκεν καὶ τῶν ἀθεμί-
 των δογμάτων Ἀρείου, καὶ τῶν αὐ-
 τῶν, ἐλέγχους ἀντέθηκα, περὶ ῥῆζον
 ἀνασπῶσαντες τὰς καὶ τῶν ὑποδῶσαν
 μαρτῶν αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἑτα-
 ροποιῶντες. καὶ τῶν μὲν ἐκ τῶν θεῶν λέγειν ἐκείνοις
 ἕταρῶσαν αὐτῶν, ἀντέθη-

in pace, filia Irene. Senex domū
 regressus, depositum in eo ipso
 loco quem puella designavit, in-
 ventum viro tradidit. Multa ille
 alia stupenda & admiranda fe-
 cit, quæ omnium ore celebran-
 tur, quæque adhuc ab indigenis
 ostenduntur ad plenam persuas-
 ionem fidei in Iesum Christum,
 iis qui in ea re mentem curam-
 que suam defigunt. Talibus igitur
 viris vsque ad ea tempora flo-
 rebat ecclesia, ex quibus plurimi
 Nicænæ Synodo interfuerunt.
 Quinetiam Athanasium, cuius
 antea memini, tunc diaconum,
 a sacra illa sanctorum corona
 minime abfuisse omnes faten-
 tur. Erat autem vna cum Ale-
 xandro Alexandria episcopo,
 quem in multis fideli opera &
 consilio iuuuit. Communicabant
 igitur quotidie sancti episcopi
 nostri multo tempore permulta
 inter se de fide, rati nihil cito aut
 temere de re tanta statui debe-
 re. Arium frequenter accerse-
 bant, & crebris interrogationi-
 bus propositiones eius refuta-
 bant: omnique cura ac cogita-
 tione quærebant, quomodo ne-
 faria illius dogmata euertere,
 quidve contra ea statuere & de-
 cernere oporteret, acri semper
 consideratione vsi, & fufis ad
 Deum precibus illa tractabant.
 Quamobrem sapienter admodū
 atque congruenter contra im-
 pia Arii & sectatorum eius dog-
 mata reprehensiones suas oppo-
 nebant, impuras eorum contra
 Dei Filium blasphemias radici-
 tus euellentes, & delentes fundi-
 tus. Et ei quidem quod illi asse-
 rebant, non ex Deo esse Dei Fi-

lium, illud, Deum de Deo, nostri opposuerunt. Ei vero quod illi dicebant, non esse Deum verum, definiuerunt nostri esse Deum verum de Deo vero. Cumque illi censerent creatum ipsum, nostri contra statuerunt, genitum, non factum. Postremo cum illi alterius substantiæ Filium esse contenderent, nostri episcopi eum eiusdem esse opposuerunt, hoc est, ex substantia Patris genitum, creatoremque ipsum atque opificem omnium visibiliū pariter & non visibilium prædicauerunt, secundum fidem apostolicam iam pridem ecclesiæ ipsius traditam, expressis testimoniis illud demonstrantes, vt progressu orationis patebit. Hoc antidoto lethalia venena subuertentes, clariorem in posterum apostolicam fidem vno omnes consensu describunt.

και οι ημετεροι, το θεον εκ θεου. κη το μη ελληνικον θεον και εκεινοισ, ερεσαντο οι ημετεροι, θεον ελληνικον εκ θεου ελληνικου. κη το κτισμα αυτων λεγαν εκεινοισ, αυτω ελαστο οι ημετεροι, γνηθεντα, ου ποιηθεντα. κη τω ετεροισιω υπο εκεινων περιβαλλομενα αυτεθικαν οι ημετεροι επσκοποι το ομοουσιον εστι τ υον τω πατρι, τωτ εστι γνηθεντα εκ της ουσιας τω πατρωσ κτιστω τε αυτων κη δημιουργον ορατων τε κη αορατων εκηρυξαν, κη τ ανεκαθεν παραδεδεισαν τη εκκλησια αυτη διποσολικω πιστιν, γραφικαισ μεροτυλαισ ταισ διποσειξαισ ενδωσαντες, κατωσ περιων ο λογωσ διποσειξαισ. τωτη τη ανηροτω τα δανασιμα φαρμακα αματερεσαντες, τρωματσαν εντωθεν ηδη λοιπον τ διποσολικω συμφωνωσ εγραφοσ πιστιν.

ΑΥΤΟ
ΧΡΗΣΤΙ
341

Quomodo oporteat tres personas intelligere & credere indiuisē in vna illa ineffabili Patris, & Filii, & Spiritus sancti diuinitate.

Πειλ τω δειν τρεις υποστας νοειν κη πισθειν αρχαιωσ επι της αρρητου τω πατρωσ κη τω υου κη τω αγιου πνωματωσ μαωσ θεοπιτωσ.

CAPVT XII.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

SANCTA & magna & generalis Synodus sanctorum patrum Nicææ congregatorum, per beatum & sanctum Osum episcopum ciuitatis Cordubæ in Hispania, tenentem locum episcopi Romani, cum prædictis eiusdem sedis presbyteris, altero ipsum interpretante dixit: Diuinitas non est vna persona, vt Iudæi existimant, sed tres personæ vere subsistentes, non solo nomine, δὲ τὰ πρῶτα ὡς ὅπου καὶ

Η ΑΓΙΑ καὶ μεγάλη ἐ οἰκουμηνική συνέδοσ τ ἐ Νικαία συναχθέντων αγίων πατερον ημῶν, δια μακαρεου ἐ αγιου επσκοπου Οσίου πόλεωσ Κουρδουβησ της τ Σπανων ἐπαρχιασ, ἐπεροντωσ κη τω πονε τ Ρωμαιων επσκοπου σω τωσ εκ τωσ αυτησ θενουσ περιβαλλουσι πρεσβυτεροισ, ἐρμιλωθοντωσ αυτων ἐτρουσ, ειπεν η θεοτωσ ουχ ἐν πρῶτω πονεστω, κη τω τωσ Ιουδαϊων υποσταντων, δὲ τὰ πρῶτα ὡς ὅπου καὶ

ANNO CHRISTI 325.

λω· και τῶτο μδρτελειαις πολλαις
 ἄπο τε παλαιας και νεας διαθηκης κη-
 ρυηεται. η̄ μηδ̄ παλαια κτ̄ σω-
 ματικω̄τερον ἐπ̄ ἕπον διαλεγομενη,
 λογον ὡς λαλοῦμεν ὡς ἄρεσπεν· η̄
 δε καινη ὡς λογον θεον ἀπέδξε, κτ̄
 τὸ· εἰ ἄρχη ἡ ὁ λογος, και ὁ λογος
 ἡ̄ πατρὸς θεον, και θεὸς ἡ̄ ὁ λο-
 γος· και παρὸς ὅσον τελειὸν ἐκ πε-
 λείου. θεὸς γὰρ, οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ
 τελειος ὡσαυτὸν πατὴρ, τῆς αὐτῆς οὐ-
 σίας ὡν, ἧς κτ̄ ὁ γνησιος αὐτὸν ἀφρα-
 σως πατὴρ· σιμυπαρχα δὲ ὡσαυτως
 τῶ πατρὶ κτ̄ τῶ υἱῷ κτ̄ ἄγιον πνῦμα,
 τῆς αὐτῆς οὐσίας και τῆς αὐτῆς ἡμε-
 τῶν ὄν, οὐ πατὴρ και ὁ υἱός. μίαν
 πῆνυ βουλιῶν, μίαν βασιλείαν,
 μίαν αὐθεντίαν, μίαν δεσποτείαν ὅτι
 πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁσφμερῶν
 τε και νοουμερῶν, μίαν θεότητα και
 πῆν αὐτῶν οὐσίαν ὁμοιογενήσαν πατρὸς
 ἡμῶν, τῆς πατρὸς, και τῆς υἱοῦ, και τῆς
 ἁγίου πνῦματος· οὐ συχισιν ἢ δια-
 ρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκείνης και μα-
 καρίας τελεάδος ὑποστάσεων, κηρυ-
 τόντων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα αἰὲ ἀλη-
 θῶς πατέρα ἀληθινὸν υἱὸν αἰὲ ὄντα
 και ὑφετώτα, και υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν
 ἀληθινὸν πατρὸς αἰὲ ὄντα και ὑφε-
 τώτα, και πνῦμα ἄγιον ἀληθῶς
 πνῦμα ἄγιον, αἰὲ ὄν κτ̄ ὑφετώς τελε-
 ἀ ἀχώρισον, ἀρρήτον, και ἀληθῶς
 ἀπερνούητον και ἀνεκφραστον, μίαν
 θεότητα, και πῆν αὐτῶν οὐσίαν ταῦ-
 τῆς ἑναι πσῶοντες. και ταῦτῶν ὁμο-
 λογομεν, κτ̄ πῆν ἀνεκαθεν παρὰ
 τῆς κρείου, δια τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἄπο-
 σέλων, και τῶν πῆν κείνων ἁγίων
 πῆσιν φυλαξαμένων ἀσπίλων, ἄρ-
 χαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων, ὡρα-

mine: & hoc pluribus testimo-
 niis in nouo & veteri testamen-
 to prædicatur. Vetus quidē ma-
 gis corporeo adhuc modo disse-
 rens, Verbum quasi loquens ex-
 hibuit: nouum autem, Verbum
 Deum esse demonstrauit, iuxta
 illud: *In principio erat Verbum,*
& Verbum erat apud Deum, &
Deus erat Verbum: & personam
 perfectam ex perfecta. Deus e-
 nim est, non pars, Filius, sed per-
 fectus sicut & Pater: eiusdem es-
 sentia, cuius & qui eum ineffa-
 bili modo genuit Pater. Sicut
 Pater & Filius, simul subsistit
 Spiritus sanctus, eiusdem essen-
 tia & eiusdem potestatis, cuius
 Pater & Filius. Vñ igitur con-
 filium, vnum regnum, vnam vo-
 luntatem, vnam dominationem
 in res omnes creatas, tam quæ
 visu, quam quæ mente & intelli-
 gentia percipiuntur, vnam diui-
 nitatem & eandem essentiam
 confiteri nos oportet, Patris &
 Filii & Spiritus sancti: non præ-
 dicantes confusionem aut diui-
 sionem personarum ineffabilis
 & beatæ illius trinitatis, sed sem-
 per vere Patrem veri Filii sem-
 per existentem; & Filium vere
 Filium veri Patris semper exi-
 stentem ac subsistentem; & vere
 etiam Spiritum sanctum semper
 existentem quoque & subsisten-
 tem: trinitatem indiuiduam,
 ineffabilem, quæ neque animo
 concipi, neque fati exprimi ser-
 mone potest: vnam diuinitatem
 & eandem eius essentiam credi-
 mus & confitemur secundum
 sanctam illam iam olim a Domi-
 no per sanctos eius apostolos &
 antiquos sanctos patres nostros,
 qui illam apostolorum fidem il-
 libatam, conseruarunt, nobis ab

initio traditam fidei veram dogmatum integritatem, parati ex sancti Spiritus arbitrio per plurima diuinarum scripturarum testimonia demonstrare hæc ita se habere. Cum hæc ab ipsis, vel potius a Spiritu sancto per ipsos pronuntiarentur, qui impietate Arii asserbant (erant autem pro Eusebio Nicomediae, & Theognio Nicææ, quos iam pridem indicauimus) respiciebant pariter in conductitios Arii philosophos quosdam maxime disertos, quos cum malitia suæ patronos conduxisset Arius, cum illis venit ad sanctam illam & generalem Synodum. Aderant autem & plurimi philosophi, in quibus sperantes, vt paulo ante diximus, veritatis aduersarii, merito cum suæ blasphemiae magistro damnati sunt: impleta in ipso & in ipsis sacra scriptura, quæ dicit: *Maledictus homo qui confidit in homine, & a Domino recessit cor eius.* Recessit enim vere a Domino blasphemum cor Arii cum Deo pugnantis, & eorum qui eius impietati communicant, audentium dicere Filium Dei creaturam atque facturam, cum sit omnium visibilium & inuisibilium creaturarum naturarum creator & effector.

λέγοντες ὅτι υἱὸν τοῦ θεοῦ, πάντων κτίστω καὶ δημιουργὸν, ἀορατῶν καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων.

Quomodo a philosophis Arii plurima contra sanctam illam apostolicorum Dei sacerdotum Synodum prolata fuerint.

CAPVT XIII.

VNVS ex mercenariis illis Arii philosophis, qui præce-

δοῦσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ δόγματων ἀκρίβειαν, ἐπιμίως ἐχόντων ἡμῶν, σὺν ἀδελφείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ πλείων ὅσων μεροπειῶν ἦν ἐκ τῆς θεῖας γραφῶν δείξει, ταῦτα οὕτως ἔχον. τούτων πρῶτον πάντων, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ἕποδο τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφανουμένων, οἱ τ' ἀσεβείας Ἀρείου ἀνηπιούμενοι ἦσαν δὲ ὑπὲρ Εὐσέβιου Νικομηδείας, καὶ Θεόγνου τῆς Νικαίας, οἳ ἐμπεσόντες ἤδη ἐδηλώσαμεν ἀπέλεπον δὲ ὁμοίως εἰς τὸν μετῴσιον Ἀρείου φιλοσόφου πνεύματι λογίους ὑπάρξαν, οἳ σιωητόροις τ' οἰκείας μοχθηρίας μετῴσιμος Ἀρείου, σὺν αὐτοῖς ἦσαν εἰς πλεῖστον ἐκείνων καὶ οἰκουμένην σὺν ὁδοῦν. παρήσαν γὰρ πλείστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς ἠλπιότες, ὡς ἄρτι εἰρήκαμεν, οἱ τ' ἀληθείας πολέμοιοι, ἐκόντως ἐάλωνται καὶ μὴ τὴν βλασφημίας αὐτῶν διδασκαλοῦ πληρουμένης ἐπ' αὐτῶν καὶ αὐτῶν τ' ἱεραῶν γραφῶν λεγούσης ὅτι κατὰ χάριτος πατρὸς ἀνεσθῆπος, ὃς ἐχρ' πλεῖστον ἐλπίδα αὐτῶν ἐπ' ἀνεσθῆπον, καὶ ἀπὸ κελου ἀπέστη ἡ καρδία αὐτῶν. ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ τοῦ κελου ἡ βλασφημία καρδία τοῦ θεομάχου Ἀρείου, ὃ τ' κοινωνῶν τ' ἀσεβείας αὐτῶν, κτίσμα καὶ ποίημα πολυησιαίων

ὅπου ἦν φιλοσόφου Ἀρείου, καὶ τῆς ἁγίας ἐκείνης τ' ἀποστολικῶν ἔσοδ' ἱερέων σὺν ὁδοῦν, πλείστοι ὅσοι διέφθισται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Εἰς δὲ ἕως τῆς μετῴσιον Ἀρείου φιλοσόφου, λίαν παρὰ πάντας

ANNO CHRISTI 325.

Ἐν ἄλλοις θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν ἐπισκόπους τῶν ἡμετέρων διεκίνητο ἐπιπλήσεις ὅσας ἡμέρας, ὡς γίνεσθαι ἐφ' ἐκείνης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλλω ἀκρόασι τῶν πλῆθους τῶν συναρχιερέων· ἐπιστηχέοντος ἔδωκε Φιλοσόφου καὶ τῆς ἁγίας συνόδου λεγομένων, τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας παροβαλλομένου, λέγοντος πρὸς τὸν ἰσὸς τοῦ θεοῦ πρὸς, ὡς ποτε ὅτε ἐκ τῶν καὶ ὅτι κλισία ἐποίημα ὅτι ἐκ ὄντων, ἐξ ἐτέρας οὐσίας ἐὑποστάσεως ὄντων, καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μαρῶν δογματῶν Ἀρείου πολλὰ καὶ ἀπὸ ἀγῶν, καὶ αἱ τῶν λόγων νικηθεὶς λυπῶντος αὐτοῦ καὶ ἰσὸς τοῦ θεοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἔργον τῆς ἁγίας ἱερέων ἐκείνων ἄρροδ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ, ἐδὲ αὐτῷ, τῶν τῶν αἰθερόπων σωτηρίας ἐχθροῦ. οἱ δὲ τῶν δαυδαίως ὑπὲρ μαρῶν, οἱ ἡμέτεροι ἐπισκοποι, τὰς ὀφειλομένης καὶ πρεπούσας ὑπὲρ τῶν δόξολογικῶν δογματῶν ἀπὸ τῆς ἀπερχόμενης τῶν Φιλοσόφου παροσφύρα· ὅτι μέγαν παροσφύρα ὁμοῦ καὶ βασιλεῖα Δαυὶδ μιμούμενοι, λέγοντες· ἠτοιμάσθη, καὶ ἐκ ἐπαρχίας. πάσας γὰρ τὰς τῶν Φιλοσόφου πολυπλόκους παροστάσεις, ὡς πρὸς, τῶν θεῶν λόγων, συμπύου δίκην, κατανήλισκε. Ἄλλα καὶ οὗτ' ὁ φιλόσοφος τῆς τῶν λόγων διαβολικῆς βίβρα παρῶν, πρὸς διὰ τῆς ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀπὸ τῶν ἀνίστατο· ἐξ μάλα ῥᾶστα πᾶσι τοῖς ἐπαρχομένοις αὐτῶν, ὡς ἄλλοι, παροσφύρα, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο πρὸς κινούμενα δίκην ἐγγύρα· ἐν οἷς γὰρ ἐδοκίμασε αὐτῶν σωίστασθαι, διολιδαίνων τῶν ἐπικρατεῖσθαι αὐτῶν παροσφύρα νοημάτων.

teris omnibus admirationi fuit, plurima pro Ario contra nostros episcopos plures dies differuit: sic vt quotidie propter disputationis conflictum ingens esset concursus multorum ad audiendum properantiū. Philosophus interim multa effundebat in ea quæ a sancta Synodo dicebantur, atque obiiciebat impias Arii blasphemias de Filio Dei, inquam, tempus aliquod fuisse cum ille non esset: & quod creatus factusque esset ex iis quæ non sunt; quodque alterius esset naturæ & substantiæ quam Pater. Atque hæc scelesti Arii dogmata magna animi contentione & orationis flumine propugnabat. Cum hac ille rabie contra Dei Filium fureret, & sanctorum patrum coronam infectaretur acriter, loquente in ipso & per ipsum humanæ salutis hoste: e contra veritatis propugnatores episcopi nostri rationes conuenientes & decentes pro apostolicis dogmatis sine tumultu & strepitu philosopho opposuerunt, magnum illum prophetam iuxta & regem Dauidem imitati, dicentem: *Paratus sum, & non sum turbatus*. Omnes enim verutas & implicatas philosophi rationes, ceu stupas, diuini verbi flamma absumperunt. Verum ille diabolica verborum arte fretus, prædicatam ab episcopis veritatem vexare non desistit, facile, vt putabat, cum quouis obuiio manus conferens, dissoluere nitentur obiectas quæstiones, ex argumentis etiam fortioribus, quibus constringi sibiipsi videbatur, instar anguillæ elabens. *Li-*

Concil. Tom. 2.

Bbb

Ἄλλοις θαυμάζομαι, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν ἐπισκόπους τῶν ἡμετέρων διεκίνητο ἐπιπλήσεις ὅσας ἡμέρας, ὡς γίνεσθαι ἐφ' ἐκείνης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλλω ἀκρόασι τῶν πλῆθους τῶν συναρχιερέων· ἐπιστηχέοντος ἔδωκε Φιλοσόφου καὶ τῆς ἁγίας συνόδου λεγομένων, τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας παροβαλλομένου, λέγοντος πρὸς τὸν ἰσὸς τοῦ θεοῦ πρὸς, ὡς ποτε ὅτε ἐκ τῶν καὶ ὅτι κλισία ἐποίημα ὅτι ἐκ ὄντων, ἐξ ἐτέρας οὐσίας ἐὑποστάσεως ὄντων, καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μαρῶν δογματῶν Ἀρείου πολλὰ καὶ ἀπὸ ἀγῶν, καὶ αἱ τῶν λόγων νικηθεὶς λυπῶντος αὐτοῦ καὶ ἰσὸς τοῦ θεοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἔργον τῆς ἁγίας ἱερέων ἐκείνων ἄρροδ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ, ἐδὲ αὐτῷ, τῶν τῶν αἰθερόπων σωτηρίας ἐχθροῦ. οἱ δὲ τῶν δαυδαίως ὑπὲρ μαρῶν, οἱ ἡμέτεροι ἐπισκοποι, τὰς ὀφειλομένης καὶ πρεπούσας ὑπὲρ τῶν δόξολογικῶν δογματῶν ἀπὸ τῆς ἀπερχόμενης τῶν Φιλοσόφου παροσφύρα· ὅτι μέγαν παροσφύρα ὁμοῦ καὶ βασιλεῖα Δαυὶδ μιμούμενοι, λέγοντες· ἠτοιμάσθη, καὶ ἐκ ἐπαρχίας. πάσας γὰρ τὰς τῶν Φιλοσόφου πολυπλόκους παροστάσεις, ὡς πρὸς, τῶν θεῶν λόγων, συμπύου δίκην, κατανήλισκε. Ἄλλα καὶ οὗτ' ὁ φιλόσοφος τῆς τῶν λόγων διαβολικῆς βίβρα παρῶν, πρὸς διὰ τῆς ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀπὸ τῶν ἀνίστατο· ἐξ μάλα ῥᾶστα πᾶσι τοῖς ἐπαρχομένοις αὐτῶν, ὡς ἄλλοι, παροσφύρα, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο πρὸς κινούμενα δίκην ἐγγύρα· ἐν οἷς γὰρ ἐδοκίμασε αὐτῶν σωίστασθαι, διολιδαίνων τῶν ἐπικρατεῖσθαι αὐτῶν παροσφύρα νοημάτων.

cet ad hunc ille modum furens, multo fastu in tranquillam Synodum sese inferret insolentius, existimans se vincere posse inuitam increati Spiritus Christi qui in iis erat, potentiam, ex suis ipsius verbis conuictus succubuit tandē: vt ostenderet Deus, qui comprehendit sapientes in astutia eorum, quod non in sermone, sed in virtute regnum ipsius situm sit, per quemdam ex seruis suis qui illic aderant, malum dæmonem in philosopho loquentem non solum imperiose tacere iussit, verum etiam eiecit inde. Quidam enim ex sanctis confessoribus qui Synodo intererant, vir simplex natura & apertus, si quis alius ex eo coetu, qui nihil aliud nouerat præter Christum, & hunc crucifixum in carne, secundum scripturas: cum vna cum episcopis esset, & videret philosophum insultantem piis nostris episcopis, & disputationis verfutia sese iactantem, poscit ab episcopis Dei sacerdotibus veniam colloquendi & congregiendi cum philosopho. Tum vero episcopi nostri, cum simplicitatem viri & literarum imperitiam viderent, suadebant ei in medium non prodire, ne forte ab improbis & veritatis hostibus irrideretur. Ille cum continere se non posset, philosophum aggreditur, & ad eum inquit: In nomine Iesu Christi Dei Verbi semper cum Patre existentis, audi veritatis dogmata, o philosopho. Certe, inquit ille, si dixeris. Tū sanctus: Deus, inquit, vnus est, qui postquam cælum, terram, maria, & quæcumque in iis continentur, fabri-

Iob. 5.

1. Cor. 3.

ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαλιῶν ἀλαζονικῶς καὶ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο, ἐλπίζων νικᾶν τὰ ἐν αὐτοῖς ἀκρίτου πνεύματος Χριστοῦ ἢ ἀκαταμάχητον δυνάμιν, ἐν τῷ οικίῳ ῥημάτων ἀλισκοῦμενος συγκατεπίεν· ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὁ δραστήμιος ὁ σοφὸς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ὅτι ἐν ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει συνίσταται, δι' ἐνὸς τῶ ἐκείσε δούλων αὐτοῦ. ¶ Ὁ δὲ τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαιμόνα ἰσχυρῶς κατεπίρασεν, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄξυβαλεν. ἀνὴρ γὰρ ἦεν ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἀγίων ὁμολογητῶν, ἀπλοῦς πλὴν φύσιν, εἶπερ ἦεν ἄλλος τῶν ἀγίων, καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς εἰ μὴ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐξασκοῦμενον σαρκὶ, καὶ τὰς γραφὰς, σωτῆρῶν τοῖς ἐπισκοποῖς, καὶ ἑσθὴν τῷ φιλοσόφῳ κατεπαρόμεινον τῶν ἡμετέρων ἀγίων ἐπισκοπῶν, καὶ τῇ μοχθηρῇ αὐτοῦ συζητήσει κατὰ λαζονόμεινον, αἰτεῖσθαι τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐν θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῶν συνομιλίας πρὸς αὐτῶν πρὸς τῷ φιλοσόφῳ δοθῆναι. τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἅγιοι ἐπίσκοποι διαρουῶντες τὸν αὐτὸν πλὴν ἀπλοῦτα, καὶ τὸ ἀπειροῦ αὐτῶν εἶναι γραμμῶν, ἐπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς, καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς, γέλωτος γήνηται. ὁ δὲ μὴ ἀναζούμενος πρὸς τὸν φιλοσόφῳ, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ἀεὶ σὺ τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου, αἰουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ὡς φιλόσοφε. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐδὴ εἶποις. Ἐὖ ἄγιος πρὸς αὐτὸν εἰς ὅτι ὁ θεός, φησὶν, ὁ οὐρανὸν, ὁ γῆν, καὶ τὰ ἀλάσταν, ἔτι ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸ

ANNO
CHRISTI
325.

ἀνθρώπον ἐκ γῆς διαπλασας, ὑπεση-
 σατό τε τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτῷ, καὶ
 τῷ ἀγίῳ πνεύματι. τῶν τῶν λόγων,
 ὡς φιλόσοφε, θεοδὸν ἡμεῖς εἰδότες
 περσοκυνοδῶν, πρὸντες διὰ τὴν
 ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς ῥόδου
 αὐτὸν σεσαρκῶσαι, καὶ τελέθειαι, καὶ ἐν-
 τὴν θανάτου, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐ-
 τῆς πάσης ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ἐκ τῆς
 ἡλίουθεν κέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰω-
 νίου καὶ αἰώνιος, διὰ τῆς ἀσάσεως
 αὐτῆς ζῶν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον ὡς
 ποιῆσαι· ὃν καὶ οὐρανοὶ ἀνελάθοντα
 ἐλπίζοντες πάλιν ἐλάβοσαν, κριτῶν τε
 ἔσαν ὡς πᾶντων ὧν διεπραξάμεθα.
 πρὸς τούτοις, ὡς φιλόσοφε, ὁ ὁ φιλό-
 σοφος, ὡς ἀνὴρ μηδεπώποτε πείραν λό-
 γων εἰς ἀντίθεσιν ἐγκρατῆς, ἀπὸ τῆς αἰ-
 κῆς, καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἀλαλῶς, οὕτως ἀπεσιώ-
 πησε· τὸ μόνον οἰκτρῶν λίαν τῆς φωνῆς
 ὡς αὐτὸν εἰρηκῶς, ὅτι καμῶν ταῦτα
 οὕτως ἔχον δοκεῖ, μηδὲν ἔτρον εἶναι, ἢ
 πάντα κατὰς περὶ εἰρηκῶς. ὁ δὲ γέρον
 ὡς αὐτὸν εἶπεν· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχον
 πρὸς τούτοις, ὡς φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολού-
 θη μοι, καὶ ἵππῃ ἐκκλησίᾳ σου δά-
 σω μὲν, ἐν ἡλίῳ τῷ σημειῶν ταύτης τῆς
 πίστεως. ὁ ὁ φιλόσοφος μετὰ βαλῶν ὄ-
 λον ἐαυτὸν ὡς τῆς ἀλλοτῆς εἰς τῆς ὄλων
 θεὸν ἐπέβησαν, ἀναστὰς ἠκολούθη τῷ γέ-
 ροντι, καὶ ἵππῃ φέρει λέγει τοῖς μαθη-
 ταῖς αὐτῆς, ἐκ πᾶσι τοῖς σωελάθοσιν εἰς
 τὴν ἀκρόασιν· ἀκούσατε, φησὶν, ὡς δύ-
 δρες, ἕως ὅτε λόγων ἐποιούμην ἀσου-
 δῶν, λέγεις ἀντιπέδου, ἐκ τῆς προσφε-
 ρόμενα τέχνη ἢ λέγειν ἀνέτροπον· ὅτι ὁ
 ἀπὸ τῶν λόγων δυνάμεις ἕως θεῶν ἐκ σῶμα-
 τος τῆς ζῆτουῦτος περὶ ἐλήλυθεν, ἐκ
 ἰχθυῶν τῶν λόγων λοιπὸν τῆς δυνάμει ἀντιπέδου· οὕτως γὰρ ἀνέτροπον
 θεῶν οἷός τε ἔστιν ἀντιπέδου. διὰ τῆς τῆς εἰς ἡμῶν δυνάμει σωιέναι, ὡς

castet, & hominem ex terra fin-
 xisset, omnia sustentavit Verbo
 suo, & Spiritu sancto. hoc Ver-
 bum, o philosopho, Dei Filium
 esse cognoscentes, adoramus,
 credentes illū, ut nos redimeret,
 ex Virgine carnem assumpfisse,
 natum esse, & hominem factum
 esse, & per carnis suae passionem
 in cruce & mortem, ab aeterna
 damnatione nos liberauisset, per-
 que resurrectionem suam, aeternam
 nobis vitam contulisset: quem
 ad caelos regressum, speramus
 iterum venturū, & iudicem fu-
 turum omnium quae in vita ges-
 simus. hec cene credis, o philoso-
 phe? Ille tamquam differendi &
 contradicendi imperitus obstu-
 puit, & velut surdus aut mutus
 obticuit: hoc solū voce ad com-
 miserationem inflexa dicere po-
 tuit: Mihi haec ita se habere vi-
 dentur, nec aliud quidquam verius
 esse credo quam quod tu dixisti.
 Tum senex ait: Si haec ita se ha-
 bere credis, philosopho, surge, se-
 quere me, ad ecclesiam properemus,
 in qua huius fidei sigillū acci-
 pias. Philosophus autem cum
 mentem suam ad verā in Deum
 pietatem flexisset, surrexit & se-
 cutus est senem. Conuersus vero
 ad discipulos suos, & ad eos qui
 audiendi gratia illuc confluerāt:
 Audite, inquit, o viri: quamdiu
 verbis contendebamus, verba
 verbis opposui, & obiecta, dicen-
 di arte refelli: sed ubi pro verbis
 diuina virtus ex ore dicentis pro-
 diit, non potuerunt amplius ver-
 ba virtuti resistere, nec homo ad-
 uersari Deo valuit. Et ideo si quis
 vestrum intelligere potuerit, quae

mihî intellexisse videor, credat in Christum, & sequatur hunc senem, in quo locutus est Deus. Hoc itaque pacto philosophus illuminatus, & Christianus factus, se victum esse a sene gratulabatur. Quod vero philosophus baptizatus fuerit, & Dei ecclesie adiunctus, quod quieuerit, & ob magnifica Dei facta exultaerit, Synodus ipsa gaudebat.

ἐγὼ νεόμικτα, πειθισθεὶς εἰς Χριστὸν, & ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ Θεός. τὸν Θεὸν δὲ ἵππον ἀγαλαβῶν ὁ φιλόσοφος, Φωπιδεὶς, καὶ ἡρόδοτος χριστιανός, ἔχαιρεν ἡγήθησθε ὑπὸ τῆς γέροντος. τούτου δὲ ἕνεκα φιλοσόφου βαπτισθέντος, καὶ τῆς τῆς θεοῦ ἐκκλησίας συναφθέντος, καὶ διαναπαυομένου καὶ ἀγαλλιάσαντος ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τῆς θεοῦ, ἢ σωῶδος ἔχαιρεν.

ANNO
CHRISTI
334

Refutatio alterius philosophi, cui Phædo nomen, qui etiam pro impio Ario & blasphemia ab illo inuenta, verba fecit.

Ἀντήρησις ἐτέρου φιλοσόφου τούνομα Φαιδῶνος, ποιουμένου ἐκ τῶν λόγων ὑπὲρ τῆς θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῆς ἐφωρεθείσης ὑπὸ αὐτοῦ βλασφημίας.

CAPVT XIV.

ΚΕΦΑΛ. 14.

Propositio philosophi ad sanctā Synodum super illud: Faciamus hominem.

Πρότασις τῆς φιλοσόφου πρὸς τῶν ἁγίων σωῶδον εἰς τὸ ποιῆσαι ἄνθρωπον.

Genes. 1.

DIXITQUE Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Si quidem igitur, ut vox indicat, mens etiā erat separatim subsistens, Deum dixerit aliquis habere hominis effigiem: nouimus autē Deum simplicem esse ac sine figura. quid ergo sibi volunt appellationum istarum significationes: dicite, numquid Deus hominis habet figuram?

ΚΑΙ εἶπεν ὁ Θεός: ποιῆσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρην, & καθ' ὁμοίωσιν. εἰ οὐκ ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ, ἢ καὶ ὁ νοῦς ὁμοιωθεὶς, ἀνθρώπου μορφὴν ἂν πη λέξοι Θεόν. Ὁ δὲ Θεὸς ἴσμεν ἀπλοῦν, καὶ ἀσημάτιστον. τί οὐκ βούλονται ἀσημασίαι τῶν προσχημάτων τούτων; Φατέ, μὴ ἀεὶ ἀνθρώπου μορφὴν τὸ θεῖον;

Responsio sanctorum patrum per Eustathium episcopum Antiochiæ.

Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

Ibidem.

Non sic o philosopho, sed quod Deus dixit: Præsent vniuersæ terræ, & dominantur ei, & omnibus quæ in ea sunt: hoc accommodatum est ei, facere scilicet hominem ad imaginem Dei, & præesse illum vniuersæ

Οὐχ οὕτως ὁ φιλόσοφε, ἀλλ' ἡ τὸ εἶπεν Θεόν: ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν κινήτων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ: τὸ κούριον ὅτι, τὸ ποιῆσαι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, καὶ ἀρχῆν αὐτὸν πάσης τῆς

ANNO
CHRISTI
325.

γῆς. ἐπεὶ τὸ ὡς ἀρχὴ ὁ θεὸς ἀπάσης
τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτως
καὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ ἀρχόντα
πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέ-
σχεσε. τὸ τοῦτο εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ
καθ' ὁμοίωσιν γινέσθαι τῶν ἀνθρώπων
φημί.

Ἐπ' αὐτοῖς τῶν ἁγίων πατέρων
διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου
Εὐσταθίου.

ΚΕΦΑΛ. ιε΄.

ΚΑΙ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἀν-
θρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ
καθ' ὁμοίωσιν. ἄλλα πῶς εἶπεν,
ζητήσωμεν φιλόσοφε, ἐν τῷ γὰρ εἶπειν
καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἀνθρώπον·
ἐπήγαγε λέγων· καὶ ἐποίησεν ὁ θεός
τῶν ἀνθρώπων· κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίη-
σεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτούς. ἢ οὐκ ἔστι ποιήσωμεν σημασία
τὸ εἶναι τὸ εὐσώπων σωματικὴν σφαι-
ραίνει, καὶ σωματικὴν σφαιρὴν εἰσα-
γά. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἔστιν, ὁ εἰπὼν,
ποιήσωμεν ἀνθρώπον· οὕτως ὁ θεός
ἔστι καὶ πῶς ὁ ποιήσωμεν εἶρηκε,
μίας οὐσίας τῆς τῆς ἀμφοτέρων πῶς
σώπων θεότητος, τὸ εἶπὼντος, ποιή-
σωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ-
ραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ τὸ ποιή-
σαντος τῶν ἀνθρώπων. τὸ γὰρ ποιήσω-
μεν, τὸ παράδειγμα καὶ ἀπαράλλακτον
τὸ τῆς πατρὸς καὶ ἰσοθεότητος ἀρίστην
ἢ φωνή. ἢ γὰρ τῶν θεῶν εἰκὼν ἀπλή καὶ
ἀσώδητος ἔστι, πῦρ οὐσα τῆ φύσις.

terra. Nam vt Deus præest toti
terre, & omnibus quæ in ea sunt;
sic hominem totius terræ & co-
rum quæ in ea sunt, veluti alte-
rum præfidem constituit, hoc
dico esse, hominem ad imagi-
nem & similitudinem Dei fa-
ctum esse.

*Altera adhuc responsio sancto-
rum patrum per eundem
episcopum Eustathium.*

CAPVT XV.

DIXITQUE DEUS: *Faciamus
hominem ad imaginem & si-
militudinem nostram.* Sed cui di-
xit, inquiramus o philopophe. In
eo enim quod dicitur: *Dixitque
Deus, faciamus hominem,* subie-
cit dicens: *Et fecit Deus homi-
nem: ad imaginem Dei fecit illum,
masculum & feminam fecit eos.*
Verbi ergo, *Faciamus,* significa-
tio personam esse concreantem
indicat, & æqualem appellatione
inducit. Vt enim Pater Deus
est, qui dixit, *Faciamus hominem:*
ita & Deus is est cui dixit, *facia-
mus,* cum sit eadem essentia di-
uinitatis vtriusque personæ, &
eius quæ dixit, *Faciamus homi-
nem ad imaginem & similitudi-
nem nostram,* & eius quæ homi-
nem fecit. Illa enim vox, *Facia-
mus,* sanctam prorsus & nequa-
quam diuersam Patris & Filii
diuinitatem exprimit. Imago e-
nim Dei simplex est, & omnis
compositionis expers, cum sit
ignis natura.

*Concors responsio sanctorum
patrum.*

Lumen inaccessibile est, & natura incomprehensibilis est sancte trinitatis essentia. hic est sensus verbi, Faciamus.

*Contradictio philosophi pro
Ario.*

Απόκρισις σύμφωνος τῆς ἀγίας
πατρῶν.

Φαῖς ἀπερίσπτον καὶ ἀσεκτόν ἐστι φύσις, ἡ τῆς ἀγίας τετραδὸς οὐσία. αὐτὴ ἔστιν ἡ διάνοια τῆς ποιήσωμεν.

Ἀντὶρρησις τῆς φιλοσόφου ὑπὲρ
Ἀρείου.

CAPVT XVI.

ΚΕΦΑΛ. 15.

INTERVM dicam Deum simplicem esse, sine figura & compositione. Quomodo igitur intelligendum est illud: *Ad imaginem & similitudinem nostram?* & quo pacto qui dixit: *Faciamus hominem*, & quæ sequuntur; non subsistat ante illum cui dicebat? Enuntiate nobis perspicuam de his demonstrationem, si potestis.

Sancti episcopi per Osium episcopum civitatis Cordubæ, interpretante illum altero, dixerunt.

Si, vt tu dicis, Pater ante Filium extitit, & posterior Filius post aliqua tempora creatus est a Deo, & postea Filius ab eodem Patre declaratus, vt impie blasphemantes asseritis, prius eum ab ipso fuisse creatum ad creatione naturarum quæ factæ sunt: dixisset utique iuxta impietatem vestram, increatus Deus ad creatum, secundum vos, Filium: Facias mihi hominem ad imaginem & similitudinē meam. Sed siquidem Pater semper est Deus, vt prius ostendimus, Filius etiam cum Patre semper existit, non temporibus posterior, non potestate minor, nō loco circumscriptus, sed semper itidem perpe-

ΠΑΛΙΝ ἔρω τὸ ἄδιδόν ἀπλοῦν
ἔστι, καὶ ἀζημιάνσον, καὶ ἀσωδέτον.
πῶς οὐκ ἄρα νοτιέον τὸ κατ' εἰκόνα
ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἔτ' ἢ μὴ
περὶ τῆς εἰπόντα τῆς πατρὸς ὄν
ἔλεγε, ποιήσωμεν αὐθροπον καὶ τὰ
ἐξῆς; Φατέ ἡμῖν σαφῆ τιμὴ περὶ τού-
των διπὸ δὲ ξιν, εἰ δύνασθε.

Οἱ ἀγιοὶ ἐπίσκοποι διὰ Οσίου ἐπισκόπου
πόλεως Κορδοῦβης, ἐρμηνεύοντες αὐτὸν ἑτέρου,
εἶπον.

Εἰ περὶ τῆς ἀφῆκεν, ὡς σὺ φῆς, τὴν υἱὸν
ὁ πατήρ, καὶ μεταγενέστερον ὁ υἱὸς
μὲν χρόνοις πρὸς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
καὶ εἰς υἱὸν αὐτῆς μὲν ταῦτα ὑπὸ αὐτῆς
τῆς πατρὸς ἀναγορεύθεις, κατὰ φασὶ
ἀσεβῶς βλασφημιώσας, εἰς ποιήσιν
τῆς κτιστῶν φύσεων περὶ κεκλήσασιν αὐ-
τὸν ὑπὸ αὐτῆς. εἶπεν αὐτῶν, καὶ τί μὴ ἡμετέ-
ραν ἀσεβείαν, ὁ ἀκτιστὸς θεὸς πατρὸς τὸν
κτιστὸν υἱὸν κατ' ἡμᾶς ποιήσιν μοι αὐ-
θροπον κατ' εἰκόνα ἐμὴν ἔτ' ἢ ὁμοίωσιν.
ἀλλ' ἐπεὶ περ αἰεὶ πατήρ ὁ θεός, ὡς
περ ἀπεδείξαμεν, καὶ αἰεὶ σὺ ὑπαρ-
χῶ τῷ πατρί ὁ υἱός, οὐ μεταγενέστε-
ρον χρόνοις, ἐκ ἐλάστων δυνάμεων,
οὐ περιγραπτός τῶν, ἀλλ' αἰεὶ καὶ
ὡσαύτως αἰδίως σὺ ὑπαρχῶν τῷ

nus , intelligenti hominis sub-
stantiæ inculpfit illud, ad imagi-
nem & similitudinem, vt boni-
tatem, simplicitatem, sanctita-
tem, puritatem, candorem, pro-
bitatem, felicitatem, & his simi-
lia: vt quæ Deus est per naturam,
eadem per ipsius gratiam habe-
re posset ab ipso creatus homo,
hoc est, ipsius hominis mens. Et
vt pictores periti similitudines
imaginum in tabulis non ex vno
semper colore, sed ex variis per-
petuo depingunt: sic Deus homi-
ni etiam quem creauit, in ani-
mæ intelligentis conditorio, hoc
est in mente, concessit vt per vir-
tutes haberet illud, vt ad imagi-
nem & similitudinem suam fin-
geretur: cum in homine abunde
conspiciatur imago per prædi-
ctas illas res diuinas, quas Deus
in ipso reposit, dicens: *Facia-
mus hominem ad imaginem & si-
militudinem nostram.*

Contradictio philosophi.

CAPVT XVII.

DIFFERANTVR ista hoc
præfenti tempore: Illud po-
tius querendum est, de eo scili-
cet, per quod Deus hominem fecit,
& omnia quæ videntur &
quæ non videntur. Non enim
mihi videntur recte se habere
quæ dixistis, quod vnum pariter
fuerit semper Filius cum Patre
in idipsum, & quod Filius semper
fuerit Deus cum Patre. Ego
vero dicerem a Deo factum fuisse,
vt in creaturis ministrum age-
ret. Indigebat enim Deus mini-
stro ad hominis & mundi, opifi-
cium. Ideoque opifex Deus natu-
ras creatas effecturus, consti-
tuit sibi instrumentum per quod

νοεσθ̃ τῆ ἀνθρώπου οὐσία ἡ κατ' εἰ-
κόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, οἷον τ' ἀγαθό-
τητα, τ' ἀπλότητα, τ' ἀγιότητα, τ' κα-
θαρότητα, τ' ἀφθονίαν, τ' χρυσότητα, τ'
μακαριότητα, καὶ τὰ πούτοις ὅμοια ἵνα
ἀπὸ θεοῦ ὁ θεὸς τῆ φύσεως, ταῦτα καὶ τ'
αὐτὸ χάριν ἔχων διωκηθῆ καὶ ὁ ἴσως αὐτὸ
κλιθεὶς ἀνθρώπος, τὸν εἶναι τὸ νοερόν
αὐτὸ. καὶ ὡσαύτως οἱ τῶν ζωγράφων ἰππ-
σημονες γραφόντες ἐν στανίσι τὰς ὁμοι-
ώσεως τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ ἐκ
ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαρα-
λείπτως γραφοῦσιν· οὕτως δίδωκεν ὁ
θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἴσως αὐτὸ κλι-
θέν ἐν τῷ νοεσθ̃ ταμείῳ τῆ ψυχῆς,
τὸν εἶναι τῷ νόῳ, ἔχων διὰ τῶν δρεπῶν τὸ
κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ὁμοίωσιν· τὸ εἰκό-
νος ἀπαραλείπτου δειλοκομῆτης ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ διὰ τῶν περὶ ῥῆθιντων θεῶν
παραστάτων, ὧν ἀνέδεικεν αὐτῷ ὁ
θεὸς, εἰπὼν· ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Ἀντήρησις τῆ φιλοσόφου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

ΥΠΕΡΚΕΙΣΘΩ μοι ταῦτα
ἵνα τῆ παρόντος καιροῦ ἐκείνο
δὲ μᾶλλον ἐπὶ ῥωπτόν τοῦ τῆ, δι' οὗ
ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ πάντα
τὰτε ὁμοίωμα, τὰτε μὴ ὁμοίωμα. οὐ
γὰρ μοι δοκεῖ εἶναι ἔχων, ἀπὸ εἰρήκα-
τε, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς
αἰδίως ἅμα, καὶ ὅτι θεὸς αἰεὶ συμπροϋ-
παρῶν τῷ πατρὶ ὁ υἱὸς. ἐγὼ δὲ φαί-
λω ὑποურῶν ἐν ποῖς κλίμασι γε-
γνησθαι αὐτὸν ἵσως τῆ θεοῦ· ἐδίπ-
τῆ ὁ θεὸς ὑποურῶν εἰς τίλῳ τῆ δι-
θρώπου καὶ τῆ κόσμου κατὰ σκευὴν. διὸ
μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κλέζει τὰς
κλίμας φύσεως, ὑπέσθησάτο ἐαυτῷ ἔργα-
λείον,

ANNO CHRISTI 325.

λείον, δι' οὗ κτίσας πάσας τὰς φύσεις. ὡσαύτως δὲ ὁ τέκτων παροῦφισα ἔργα- λεία εἰς τὴν γῆν ἵσταν αὐτῶν μελλόντων γίνεσθαι κατασκευάζων· οὕτως ὁμοίως νοήσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτὸν ὡς ἔργαλείον (Ὁ) υἱόν, ἐκποίησε δι' αὐτοῦ (Ὁ) κόσμον. καὶ γὰρ ὑποστῆ δόξασθαι ῥηθῆναι, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ὡς δι' ἔργα- λείου ἐκτίθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις. Ἐ- τὸ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν εἶπεν (Ὁ) θεὸν κτείνωσιν αὐτῶν ἀνθρώπων, διὰ τῶν ἔργαλείου, τῶν τ' ἐστὶν διὰ τῶν υἱοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁ- μοίωσιν, εἶπεν ὁ θεός.

naturas omnes crearet. Quem- admodum enim faber sibi con- stituit prius instrumentum, in- corum quæ facturus est, stru- cturam: ita licet in Deo cogitare, quod supponens sibiipſi filium tamquam instrumentum, mun- dum per ipsum creauerit. Quod enim ab apostolo dictum est, quod omnia per ipsum facta sunt, Ioh. 1. naturæ per ipsum quasi per in- strumentum factæ sunt. & quod Deus dixit creatum esse homi- Genſ. 1. nem ad imaginem & similitudi- nem nostram, per instrumentum, hoc est per filium, ad suam ipsius imaginem & similitudinē Deus dixit.

Ἀντιπρόκρισις τῆς ἀρίων πατέρων δια- λεοντίου ἐπισκοποῦ Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπι- σκοποῦ Τυανῶν.

Mutua responsio sanctorum pa- trum per Leontium episcopum Casareæ Cappadociæ, & Eu- psychium Tyanensem episcopū.

Εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἔργαλείον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ὑπο- στῆ πατρὸς ἐκτίθη, ἐκ τῆς σεαυτοῦ κα- ταπέπιπτε λέγων, ὡ φιλόσοφε. λέγῃ γὰρ ἢ τῆς διαφελίου φωνῆ, ὡς καὶ αὐτὸς ἑρπῆως ἐμνήσθη· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένε- το. καὶ ἐπάγει· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. εἰ οὖν πάντ' ἡ κτιστῶν δι' αὐτοῦ γέγονε, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγο- νεν οὐδὲν ὃ γέγονε, κτισμα δὲ ἔσθ' ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῆς· ἑαυτὸν ἐκτίσεν ἄρα, καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

Si ergo, vt tu dicis, Filius in- strumentum ad naturarum crea- tarum effectiōnem a Patre crea- tus est, ex tuis ipsius verbis exci- dis, o philosopho. Ait enim euan- gelii vox, quemadmodū & ipse paulo ante meministi: Omnia per ipsum facta sunt. & adiungit: Et sine ipſo factum est nihil quod factum est. Igitur si omne creatum per ipsum factum est, & sine ipſo factum est nihil quod factum est, Filius autē factus est, vt ipse ais: se ipse vtique creauit, non Pater.

Ἀντήρρησις τοῦ φιλοσόφου.

Contradictio philosophi.

Ἀπαξ εἶπον, ὅτι πάντα δι' ἔργα- λείου, δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεός, εἰς αὐτὸ τῶτο ποιήσας αὐτὸν * πάσης κτισσεως, καὶ παρὸς ποίησιν τῆς κτιστῶν φύσεων ἔρ- γαλείον ὑποστήσας αὐτόν.

Semel dixi, quod omnia per ipsum vt per instrumentum fecit Deus, in hoc ipsum ante omnem creaturam ipsum faciens, ipsum instrumentū præparauit ad crea- tarum naturarum effectiōnem.

Responsio sanctorum patrum per eosdem episcopos Leontium & Euphychium.

Ανταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων δια τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

ANNO CHRISTI 381

Dic vir optime, vbinam quipiam tibi insonuit, Filium Dei & Spiritum eius sanctū instrumenta esse? exhibe nobis harum hypothesium testimonia. Cuius, qui quidem spiritu ducatur, subscriptiones habes, qui Dei filium instrumentum esse tradiderit, cum sit creator omnium saeculorum, & omnium caelestium exercituum, & omnium quae in terra sunt? Audi igitur, o philosopho, testimonia ex diuinis scripturis, coaeternum Patri Filium ipsius esse afluentibus, creatoremque & opificē omnium creaturarum naturarum. In libro quidem Genesis habes Moysen prophetam, qui creatorē simul cum Deo & Patre Filium fuisse tradidit, dicens, vt tibi vir optime prius diximus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. personam cooperantem compellare natura comparatum est, non instrumenta. Sermo enim ille: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam creauit eos*: personae auctoritatem significat. In eo enim quod ait: *Faciamus hominem*; tollit instrumentorum cogitationem. Clarius accipe testimoniū authenticum soli personae Filii propositum, ostendens ipsum esse auctorem omnium factarum naturarum, sicut scriptum est in libro Baruch, ex ore Ieremiae prophetae dicentis: *Qui preparauit terram in aeternum tempus, impleuit eam iumentis quadrupedibus. Qui*

Εἰπέ ὡ βέλπτε, ποδ βίβλις ἐργαλειᾶ ἀνέβησεν ὅν τῶ θεοδ; ἢ ἢ ἀγίᾳ αἰετῶ πνύμα; ὡραῖου ἡμῶν τὰς μὲν πτελίας τῶν ὑποδείκτων. πνος πνύμα τοφῶρου ἔχας τὰς ὑπογραφας, ἐκδῶσαντ ἐργαλειῶν ὅν τῶ θεοδ κίςτω πάντων τῶν αἰώνων, καὶ πασῶν σραλιῶν ἐπουραίων, καὶ πάντων ἐπιγείων; ἐπάκουσον τίνω, ὡ φιλόσοφε, τῶν μὲν πτελιῶν τῶν ἐκ τῶν δειῶν γραφῶν, τῶν ἐκ τῶν πτελιῶν θεῶν ὡς αἰδιον τῶ πατελι ὅν αἰετῶ, κίςτω τε καὶ δημιουργῶν πασῶν τῶν κίςτων φύσεων. ἐν μὲν βίβλω κίςτως ἔχας Μωσιῶν ὡραῖου φητι, ὅς σιω δημιουργῶν τῶ θεῶ καὶ πατελι ὅν ἐξέδωκε, λέγων κατὰ ὡραῖου κίςτω βίβλις εἰπεν ὁ θεοδ, ποιήσω μὲν αἰθερον κατὲ εἰκῶνα ἡμετέρου καὶ κατὲ ὁμοίωσιν. ὡραῖου πτελιῶν σιω δημιουργῶν συγκαλεῖν πέφυκεν, δλλῶ οὐχί ἐργαλειᾶ. ἢ ἢ εἰπεν καὶ ἐποίησεν ὁ θεοδ αἰθερον, κατὲ εἰκῶνα θεοδ ἐποίησεν αὐτῶν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοῖς αὐδεν τῶν ὡραῖου σημαίνει. ἐν τῶ γὰρ εἰπεν ποιήσω μὲν αἰθερον ἀγαθῶ πτελιῶν τῶ ἐργαλειῶν ἐπίνοιαν. τρεδωτέρου δέ γε μὲν πτελιῶν αὐδεν κίςτω, εἰς μόνον τῶ ὡραῖου πτελιῶν ὅδ ἐκπεδῶσαι, δκινδσαι αὐτῶν δημιουργῶν πασῶν τῶ γρηκτῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλω Βαρουχ, ἐκ στόματῶ Ιερεμίου ὡραῖου λέγοντῶ ὁ κίςτω σκιδῶσαι τῶ γλῶ εἰς αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτῶ κίςτων τετραπόδιων. ὁ

Genes. 1.

Ibid.

Baruch. 3.

ANNO CHRISTI 325.

ἀποπέλασαν τὸ φῶς, ἔκ πορεύεταί· ἐκάλεισεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ Ἰσραὴλ. οἱ δὲ ἄστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ἠύφραδιον. ἐκάλεισεν αὐτοὺς, ἔειπεν· παρεστειν. ἔλαμψαν μετ' ἐμφροσύνης τῶ ποιήσαντι αὐτοῖς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογιζήσεται ἕτερος πᾶσι αὐτῶν. ὁ δὲ ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ Ἰακώβ τῶ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῶ ἡγαπημένῳ ἰσὺ αὐτοῦ. μὲν ταῦτα ἐπὶ τῆ γῆς ὡφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιμωανερσάφει. καὶ ὁ Ἡσαίας λέγει τῶ Ἰσραὴλ· καὶ νῦν ἐκ ἔγνωσ, ἢ μὴ ἠκούσας; θεὸς αἰώνιος, θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς. πῶς οὐκ οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὁφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιμωανερσάφει; ὁ δὲ ἰσραὴλ σιμωανερσάφει τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ὁ πατήρ;

mittit lumen, & vadit: vocavit illud, & obediuit illi cum tremore: ac stella splenduerunt in custodiis suis, & latatae sunt: vocavit eas, & dixerunt: Adsumus: splenduerunt cum latitia ei qui fecit illas. Hic est Deus noster, & non reputabitur alius aduersus illum. Inuenit omnem viam scientie, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Et Isaias ait ad Israel: Numquid nescis, aut non audiuisti? Deus sempiternus Dominus, qui creauit terminos terre. Quis igitur est Deus iste sempiternus, o philosophe, qui creauit terminos terræ, qui in terra visus est, & inter homines conuersatus est? Filium ais conuersatum fuisse cum hominibus, an Patrem?

Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σιμωανερσάφει, καὶ δὲ εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαί, καὶ γὰρ πιστωθεὶς ὁ δὲ αὐτῶν λόγος δέδειγμα. ἀλλ' ἐστὶ μοι ἐπὶ διωατωτάτη ἔκ ἀνανήρητος ἀνθρώπων πρὸς αὐτῶν, ὅτι πρὸς πάντας κλίσεως ἔκποσεν αὐτὸν ὁ θεός, ἵνα διὰ αὐτοῦ τὰ πάντα κλίση. καὶ ταῦτα λόγο διείξω ἐν τοῖς ἐμπερσῶν τῶ ἀγίωνων.

Responsio philosophi.

Filium dico fuisse conuersatum, vt diuina scriptura testatae sunt, & ego ex ipsis persuasus approbavi. Sed est adhuc mihi grauiissima & cui contradici non potest, obiectio, quod ante omnem creaturam fecit illum Deus, vt per ipsum omnia crearet. & hæc in vltioribus concertationibus demonstrabo.

Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

Οὐχ οὕτως, ὦ φιλόσοφε, ἐκ ἐνεστὶ δειξάσαι σε ταῦτα ἀπὸ τῆς φύσεως. γὰρ ἐστὶ τῆς θεοῦ, καὶ οὐ ποίημα, καθάπερ διὰ πλάτων ἀπεδείξαμεν. ἔτι γὰρ ὁ φιλόσοφε, τὸ ἐν ἀσέβεια ἔκ ἀγνοία πλουτοπώπων ἀνδρῶν ἐκ ἐκπλήθηται

Responsio sanctorum patrum per eosdem piissimos episcopos Leontium & Euphychium.

Non ita, philosophe, non poteris demonstrare quæ dixisti. proles enim Dei est, non opus, vt pluribus ostendimus. Et quis, o philosophe, ex viris pietate ac prudentia præpollētibus, in tantis eiusdem viribus, earum quæ

ab ipſo condita ſunt, natura-
 rum, tamquam a Deo, hoc eſt
 ab ipſo creatarum, non obſtupe-
 ſcit: clamante ſcriptura: *Fecit
 Deus hominem: &, Vidit Deus
 cuncta qua fecerat, & erant valde
 bona.* Ioannes autem euangelista
 manifeſtius demonſtrat ipſum
 ſemper cum Patre exiſtere, coæ-
 ternum Patri, & ſuperiori caren-
 tem, vt Pater. *In principio enim,
 inquit, erat Verbum, & Verbum
 erat apud Deum, & Deus erat
 Verbum. hoc erat in principio apud
 Deum. Omnia per ipſum facta
 ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil,
 quod factum eſt. Ecce apertiffi-
 me oſtēſum, o philoſophe, quod
 Filius omnis creatæ naturæ opi-
 fex ſit. Igitur ſi opifex eſt om-
 nium creaturarum, vt reuera eſt,
 tam earum quæ videntur, quam
 earum quæ intelliguntur, mani-
 feſtum eſt quod vere Deus natu-
 ra ſit, & non instrumentum, vt
 ais, neque creatura, neque factu-
 ra, neque Patre poſterior. Il-
 lud enim, erat, ab euangelista
 quater dictum, nō habet aliquid
 quod ante illum extiterit. Vt au-
 tem perfectiſſime agnoſcas quod
 non eſt alteri ſubiectus, ſed ſui-
 ipſius habet dominium vt Pater,
 accipe aliud expreſſiſſimum teſ-
 timonium. Audi ergo diuinum
 Iſaiam clamantem: *Et volent eſſe
 igne combuſti.* Iudæis prænūti-
 ans: *Quia puer natus eſt nobis, Filius
 datus eſt nobis, cuius principatus
 factus eſt ſuper humero eius, & vo-
 catur nomē eius magni conſilii nū-
 tius, admirabilis conſiliarius, Deus
 fortis, potens, princeps pacis, pater
 futuri ſæculi.* Audi philoſophe
 dominū eum eſſe prædicatū, non
 autem miniſtrū, vt vos dicitis. In
 vno autem ſuorū beneficiorum*

ἢ πῶς τῶν ποσούταις αὐτῶν ἐνεργείαις ἢ
 ὑπὸ αὐτῶν δημιουργηθείσων φύσεων,
 ὡς ὑπὸ θεοῦ, τῶν ἐστὶν ὑπὸ αὐτῶν κλι-
 θεῖσων, ἢ θεαφῆς βοώσης ἐποίησεν ὁ
 θεὸς τὸ ἀνθρώπον. Ἐἶδεν ὁ θεὸς τὰ παι-
 τα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν;
 Ἰωάννης δὲ ὁ διαφελιστὴς σαφετέρος
 δείκνυσιν αὐτὸν αἰετῶν ἀρχόντων τῶ
 πατρὶ, σωμῆδόν τε καὶ σωμῆδον
 τῶ πατρὶ. ἐν ἀρχῇ γὰρ, φησὶν, ἡ
 λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν παρὸς τὸν θεόν, καὶ
 θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἐποῦ ἡ ἐν ἀρχῇ πρὸς
 τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτῶν ἐγένετο, καὶ χω-
 ρὴς αὐτῶν ἐγένετο ἐδὲ ἐν, ὃ γέγονεν. ἰδὲ
 σαφέστερα δὲ δέχεται, ὡς φιλοσοφίᾳ, ὅτι
 πάσης γνητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ
 υἱός. εἰ οὐκ δημιουργὸς ἦν ὅλων κλι-
 σμάτων ὅστιν, ὡς παρ' οὐκ ἔστιν, ὁ θε-
 οῦ τῶν ἐνοουμένων, δηλοῖ ὅτι θεὸς
 ἀλλοθῶς φύσις, καὶ ἐκ ἐργαλείου, ὡς
 φῆς, οὐδὲ κλίσμα, οὐτε ποίημα, οὐτε
 μετὰ χυτέρας ἢ πάσης. τὸ γὰρ ἡ, πε-
 τρῆμας λεχθέν ὑπὸ τῆς διαφελιστοῦ, τὸ
 παρ' οὐκ ἔστιν ἐκ ἐργα-
 τῶς γνώσεσιν ὅτι οὐκ ὑπεξούσιος, ἀλλ'
 αὐτεξούσιος, ὡς καὶ ὁ πατήρ, δέχου καὶ
 ἄλλω ἐνεργεσίᾳ μὲν περὶ αὐ-
 κουε τοίνυν ἔδειξαι Ἡσαίου βοών-
 τος καὶ δειλήσοισι, φησὶν, εἰ ἐγγήθησαν
 περὶ αὐτοῦ. τοῖς Ἰουδαίοις περὶ αὐ-
 φωνῶν ὅτι παιδῶν ἐγγήθησιν ἡμῖν, υἱὸς
 ἐδόθη ἡμῖν, ἢ ἢ ἀρχὴ ὅτι ἔσται ὡς αὐτῶν,
 καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτῶν μεγάλης βε-
 λῆς ἀφελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς
 ἰσχυρὸς, ὀξοισιαστὴς, ἀρχὸν εἰρήνης,
 πατήρ ἔσται μέλλοντος αἰῶνος. ἀκερὴ φιλο-
 σοφίᾳ ὀξοισιαστῶν αὐτῶν περὶ αὐτοῦ
 μῶν, ἔσται οὐκ ὑπεξούσιος, καὶ ὡς υἱὸς
 πατὸς. ἐν ἢ μὲν ἦν αὐτῶν ἐνεργεσίᾳ
 ἀρχήσιν αὐτῶν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱός

ANNO CHRISTI 345.

Gen. 1. & 2.

Joan. 1.

Iſai. 9.

ANNO
CHRISTI
325.

ὁ θεὸς αὐτὸς ἐξέσπεν τὸ κλίσιον τὸ ἀν-
θρώπου ἐπὶ τῆς ἐκ γυναικὸς τυφλοῦ
ἀναπληρώσει, ἵνα αὐτὸς τὸ ἴδιον τὸ θεοῦ
γεννηθῆναι. ἀπαύρασμα γὰρ ὅτι τὸ
πάθος σωματικόν, καὶ χαρακτὴρ ἀπα-
ράλληλος τῶ ὅλῳ αὐτῷ ὑποστάσεως,
καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐκ ἀπόσταστος, ὅτι
σκύβος τῆς ἐκλογῆς. ἰδοὺ φιλόσοφε,
ποσοδοὶ ἀναρχοὶ, ἐπεὶ πᾶσι τὸ σωματικόν
ἐστὶν πατρὸς, κλίσιον τε πατρὸς τῶ κλι-
σιῶν φύσεως, καὶ ἀπὸ πλειστάκις εἰρηκα-
μῶν, τὸ περὶ οὐρανῶν, τὸ περὶ νοουμένων,
ὅτι ἴδιον τὸ θεοῦ ἀπέδειξεν. ποδο δὲ καὶ
οἱ μὲν τῶν ἐργαλείων, φῆσιν εἰ
ἐχέει τὰ ἴσα οὐκ εἰς ἐργαλεῖα π-
σθῆσαι ἐδαπιδίους, εἰσὶν, ὡς φῆς, πρὸς
ὑπερῆρας τῶ θεῷ.

Ἀντίρρησις τῷ φιλοσόφῳ ὡς τὸ κῶ-
ελος ἐκπέσει με δὲ κλίσιον ὁδῶν αὐ-
τῶν εἰς ἐργα αὐτῶν ἐκ τῶν παροιμιῶν
Σολομῶντος.

ΚΕΦΑΛ. ιη΄.

ΕΡΕΙ, φησὶ, ποσοδοὶ βιάζεσθε
ὑμεῖς πῶς ἀλήθειαν, ἢ εἰπομῶν
ὡς τῶν τῆς φανερᾶς λέξεως, τῆς
κύριος ἐκπέσει με δὲ κλίσιον ὁδῶν αὐ-
τῶν εἰς ἐργα αὐτῶν;

Ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων τῶ ἐπι-
σκοπῶν διὰ Εὐσεβίου τῶ Παμφί-
λου ἐπισκόπου Καισαρείας Πα-
λαιστίνης.

Τί πῶς αὐτὸς ἐραδίως, ὡς οἶε, ἐδύ-
βουτοὶς διαπυρρῶσαι; μὴ σαυτῶν, ὡ
φιλόσοφε, ἀφορμαὶ ἀνθρώποις ἐπι-
σώρευε ὅρα μὴ πῶς δυσσεβᾶτοισι κρη-
μινοῖς ἀπὸ φιλίας κη-
μινοῖς. ἀλλ' εἰς τὸ, κύριος ἐκπέσει με,
τῶ φησὶ μὲν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ θεὸς ἡμῶν

ipse Filius Dei vnigenitus exhi-
buit seipsum dominum & crea-
torem hominis, in supplemen-
to scilicet, quod ipse Dei Filius
fecit in cæco a natiuitate. splen-
dor est enim Patri coæternus, &
figura immutabilis totius sub-
stantiæ eius, vt ait Paulus apo-
stolus, vas electionis. En philo-
sophe, tam multi Filium Dei sine
initio, nempe increatum vt Pa-
trem, factorem autem omnium
creatarum naturarum, vt saepe
diximus, earum quæ videntur,
& quæ intelligentia percipiuntur,
demonstrarunt. Vbi autem
sint instrumentorū testes, dicas,
si habes: & cito igitur credens
in instrumenta baptizeris, post-
quam, vt ais, Deo fidelis existis.

Contradictio philosophi de eo:
Dominus condidit me initium
viarum suarum in opera sua;
ex prouerbis Salomonis.

CAPVT XVIII.

POSTQVAM, inquit, tanto-
pere vim facitis veritati,
quid dicemus de hac manifesta
sententia: Dominus condidit me
initium viarum suarum in opera
sua?

Responsio sanctorum episcopo-
rum per Eusebium Pamphi-
li episcopum Casareæ Pala-
stinæ.

Quid profunda penetras pro-
babiliter ac facile, vt existimas?
ne tibi ipsi, o philosophe, mollia
cumules argumenta: vide ne
scopulos aditu difficiles incaute
conscendens, præceps ruas. Ve-
rum de illo, Dominus condidit
me, nunc dicemus, quod maio-

nem suam homini pręparavit, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui pręparavit terram in æternum tempus. Verum rursus principium sententię videamus.

Pronerb. 8. Si annuntiauero vobis quę quotidie fiunt: non dixit, Quę futura sunt. & iterum ait: Memor ero quę a sæculo numerare: non dixit, Ante sæculum. Notum est vobis, quod Filius Dei est qui rationalem sapientiam condidit, qui pręparavit terram in æternum tempus, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui dixit Iob:

Iob. 38. Cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei. Moyses autem ait de eo qui fecit lucem: Dixitque Deus, Fiat lux. & subiunxit, dicens: Fecitque Deus duo luminaria magna, & stellas, & quę sequuntur. Sufficere mihi videntur, o philoſophe, quę dicta sunt, & demonstrationes ostenderunt, quod scilicet Filius Dei est qui apud Salomonem rationale sapientiam condidit, & omnes creaturas, & non instrumentum. Vt autem tibi veram rerum demonstrationem manifestiorę exhibeamus, accedamus citius ad rei sensum, eiusque contemplationem; quę ex scriptura pronuntiabimus. Exiturus e vita Moyses propheta, vt scriptum est in libro analēptis Moysis, cum vocasset ad se Iosue filium Naue, loquens ad eum, dixit: Pręuidit Deus ante mundi constitutionem futurum me testamenti sui mediatorum. & in libro sermonum mysticorum Moysis, ipse Moyses de Dauide & Salomone prędixit; de Salomone sic: Infundet ei Deus

κατ' εικόνα αὐτοῦ ἀνθρώπου· ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον. ἄλλα καὶ πάλιν τὴν ἔξωθεν τῆς λέξεως ἰδιώτη· ἐὰν ἀναγείλω ὑμῖν τὰ κατ' ἡμέραν γινόμενα. ἄλλ' ἐκ εἴπε· τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει· μνησθῆναι τὰ ἔξ αἰῶνος ἔξαριθμησάτω· ἄλλ' οὐ τὰ παρ' αἰῶνος. ἐγνώθη ὑμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰωβ εἰπόν· ὅτι ἐγρήθησαν ἀστρα, ἠνέσαν με πάντες ἀγγελοὶ μου. Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ Φῶς καὶ εἶπεν ὁ Θεός, γινέσθω Φῶς. καὶ ἐπήραγε λέγων· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς δύο Φωσῆρας δύο μεγάλους, καὶ δύο ἀστέρας, καὶ τὰ ἔξωθεν. ἰκανὰ εἶναι μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα· καὶ αἱ δύο δειξέας παρέστησαν, ὡς φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν εὐ Σολομῶντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ἔ πάντα τὰ κτίσας, καὶ ἐκ ἐργαλείων. ἵνα δὲ σοι σαφετέραν τὴν ἀληθῆ ἡμῶν παραγράφων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν, ἔ τὰ χροὸν ἑλθόμεν ὅτι τὸ νοῦν τῆς παραγράφου, καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ τῆ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξεων. μέλλον ὁ παρ' αὐτοῦ Μωσῆς εἶναι τὸ βίον, ὡς γέγραπται ἐν βιβλίῳ ἀναλήψεως Μωσέως, παρακαλεσάμενος Ἰησοῦ υἱὸν Ναυῆ, καὶ διαλεξάμενος παρὸς αὐτὸν, ἔφη· καὶ παρ' αὐτοῦ με ὁ Θεὸς παρ' ἀπολλῆος κόσμου, εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην. καὶ ἐν βιβλίῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως, αὐτὸς Μωσῆς παρ' εἶπε περὶ τοῦ Δαυὶδ ὅτι Σολομῶντος. καὶ τὸ Σολομῶντος οὕτω παρ' εἶπε καὶ διαδοχῶς αὐτὸ ὁ Θεός σοφίαν

Pronerb. 8.

Iob. 38.

Genes. 1.

ANNO CHALIST 392

σοφίαν

ANNO CHRISTI 325

σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἰπ-
πλήνῃ. αὐτὸς οἰκοδομήσῃ τὸ
οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ἔξῃς. ἵνα δὲ σα-
φέστερον εἴη ὁ φημι, οὕτως ἔξετάσω-
μιμνοῦ. ὁ ἀνθρώπος διὰ τὸν κό-
σμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον; ὁ
φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν
ἀνθρώπον.

Οἱ ἄγιοι Ἐπισκοποὶ οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ
αὐτοῦ Ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ
Παμφίλου ἔπαιον.

Καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον,
πάντως ὡς προσηγορεύεται τὸ ἀνθρώπου
ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυμῆσιν ὄντος, ὁ δὲ κό-
σμος μέγα ἄλλοτερον ἢ ἀνθρώπου καὶ
τῆ λογικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυ-
μῆσιν ὁ ἀνθρώπος οὐκ ἀνθρώπου ὡς
ὅτι ὁ κόσμος, πρὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁ δὲ
κόσμος φύσεων, οἶον οὐρανοῦ καὶ γῆς,
ἡμέρας, νυκτὸς, νεφῶν, ἀνέμων, ἀ-
βύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουβῶν. πύ-
λων πάντων προσηγορεύεται ὅτι ἡ σο-
φία, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυ-
μῆσιν ἡ δὲ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁ δὲ
κόσμος. ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀνθρώπου κλιθεὶς
ἠώχθη ἐν τῇ κλίσει παρὸ δὲ ὁ δὲ
μέγα ἄλλοτερον τὸ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ
θεοῦ ἐνδυμῆσιν, οὕτως μέγα ἄλλοτερον
παρῆλθεν ἐν τῇ κλίσει παρὸ δὲ
ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἡ δὲ εὐρεῖται
αὐτὸς ὁ ὕψος τοῦ θεοῦ, ἡ δὲ εὐρεῖται
εἰκόνα ἑαυτοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτὴ πρὸ
πῆρξεν τὸν κόσμον καὶ τῆν φύσιν αὐ-
τὸς ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυμῆσιν. εἰδὼς οὖν
ἐν αὐτῷ ὁ Σολομών, διδάχθεις ἐν τῇ
τοῦ θεοῦ διδασίᾳ αὐτῆς σοφίας, ὅτι ὁ ἀν-
θρώπος καὶ ἡ σοφία πρὸ πῆρξεν τὸν
κόσμον καὶ τῆν φύσιν αὐτῆς, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυμῆσιν, βασιλείας τὸ ἡ δὲ πρὸ
τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνδυμῆσιν πρὸ καθολικῆς κόσμου, ὁ

sapientiam, atque iustitiam, &
scientiam plenam. Ipse domum
Dei ædificabit: & quæ sequun-
tur. Vt autē sit manifestius quod
dico, ita intellectum perscrute-
mur. Estne homo propter mun-
dum, an mundus propter ho-
minem? Philosophus: Omnino
mundus propter hominem.

Sancti nostri episcopi per eum-
dem episcopum Eusebium
Pamphili dixerunt.

Si mundus est propter homi-
nem, omnino cum homo prior
sit in Dei proposito, erit homine
ac rationabili sapientia posterior:
igitur homo prior est mundo,
est etiam prior naturis mundi,
quales sunt, cælum, terra, dies,
nox, nubes, venti, abyssi, fontes,
montes & colles. Omnibus his
prior est sapientia, & homo in
Dei proposito iam prior est mun-
do: sed eundem accedit poste-
rius in via creationis conditum
fuisse: qui autem in diuina inten-
tione homine posterior erat, ille
in viam creationis prior incidit.
Sed & sapientia quam inuenit
prudencia sua Filius Dei, quam
dedit homini ad imaginē suam,
ipsa etiam in diuina intentione
mundo & mundi naturis prior
fuit. Salomon igitur instructus
sapientia, quam ei Deus dederat,
in seipso sciens hominem atque
sapientiam ante mundū & mun-
di naturas in Dei proposito exti-
tisse, accurate indicauit in diui-
na intentione ante mundum o-
lim fuisse. Quod enim ante mun-
di constitutionem Dominus in-

uenit prudentia sua, hoc tandem idem Dominus post mundum & mundi naturas creauit. Ait ergo Salomon quasi ex persona humanæ sapientiæ, quæ in diuina intentione ante mundum extitit: *Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius*: humanam sapientiam ac rationalem homini ad imaginem Dei factæ præparatam, hæc pronuntiantem induxit. Hoc igitur erat, Dominus condidit. De illo enim qui in diuina intentione ante mundum fuit, hoc exposuit. Illud vero, Gignit me, rursus loquens de eo qui editus est ad sequētis exortus terrarum creationes, dixit, Gignit me. Intellege igitur philosophæ, vsque ad perfectionē, naturam ipsam antiquam factam esse, & renouatam. Illud ergo, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius, de ratione ac sapientia hominibus concessa explicandum est. Illud vero, Gignit me, de natura eadem iuxta Dei præscientiam ex suis imaginibus, quasi rota quadam implicata in suam metam redeunte, ab initio primum creati hominis facti ad imaginem Dei, in quo rationalem creatam sapientiam reposuit, ac sinceram sui caritatem impressit Deus. Quod in seipso renouans Saluator dispensatorie ad Patrem dicebat: *Quoniam, inquit, ante mundi constitutionem dilexisti me*. Illud autem: *Ante secula in principio fundauit me*; videns Salomon quod secula in hoc mundo ex diei ac noctis circuitu consistentiam habent; existere autem ante diem & noctem, esse etiam existere ante hoc sæculum: eas confide-

Pron. 8.

Ioan. 17.

Pron. 8.

ἔξωρε τῆ σωείσῃ αὐτῷ ὁ κύριος, τὸ πῶ
 ἤδη ἐκλίσειν ὁ αὐτὸς κύριος μέτῳ ἡγε-
 στερον τῷ κόσμου & τῷ φύσει αὐτῷ. λέ-
 γει οὖν ὁ Σολομών ὡς ἐκ παλαιῶν
 τῆς ἐν ἀνθρώποι σοφίας τῆς παρῶ-
 σφῆξάσης τῆς κόσμου ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐν-
 θυμῆσιν· κύριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν
 αὐτῷ εἰς ἔργα αὐτῷ· τῆς ἐν τῷ ἀνθρώποι
 σοφία ἀνῆκεν ἐκφωεῖν τῆ λογιστικῆ, τῆ
 ἀπεπαδείση τῷ ἀνθρώποι, τῶν τῶν
 κατ' εἰκόνα τῆς θεοῦ ἡμιμοίω. τὸ οὖν
 ἡ, κύριος ἐκλίσει, τῷ παρῶσφῆξάσῃ
 τῷ κόσμου ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνθυμῆσιν, τὸ πῶ
 τούτου παρῶσφῆξάσῃ. τὸ δὲ ἡμιμόω με,
 σωείσῃ πάλιν εἰς τὰς μὲν τῶν τῶν ἐν φύ-
 σεως παρῶσφῆξάσῃ ἐκ διδουμῆσιν εἶπε τῶ
 ἡμιμόω με. νόει πίνω φιλοσοφῆ, τῆ αὐ-
 τῆς φύσεως παλαιουμῆσιν & ἀνδι-
 ουμῆσιν ἀρεῖ σωτελείας. τὸ οὖν, κύ-
 ριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν αὐτῷ εἰς
 ἔργα αὐτῷ, εἰς πῶν τῶν ἀνθρώπων δο-
 δῆσαν λογιστικῶν σοφίαν διαληθῆσον
 τὸ ἡμιμόω με, τὸ κατ' ἀνθρώπων τῆς θεοῦ
 αὐτῆς τῆ φύσεως, τὸ ἔξ αὐτῆς ἔξ εἰκό-
 νων ὡς ἔχον ἐπιτηόμῆσον ἐπὶ αὐτῶν
 τῆ καμῆσῃ ἐπανιόν λόγῳ τῆ δὲ χεῖρ τῆ
 παρῶσφῆξάσῃ ἀνθρώπων τῆ κατ' εἰκό-
 να θεοῦ κλιθεῖσῃ, ἐν ᾧ πῶν λογιστικῶ
 σοφίαν τῆ κλιθεῖσῃ ἐνέσῃκεν, ἐν ᾧ τῆ ἐ-
 λικρινῆ αὐτῷ ἀγαπῶν ἐνεπύπωσῃ ὁ
 θεός, ὅσῃ τῆ ἀνέκλισῃ ἐν αὐτῷ ποιού-
 μῆσιν ὁ σωτῆρ ἐλεγε παρῶσφῆξάσῃ
 οἰκονομικῶσ· ὅπῃ ἡγάπησῃ με, φησὶ,
 παρῶσφῆξάσῃ κόσμου. τὸ ἡ, παρῶσφῆξάσῃ
 αἰώνος ἐδεμελίωσῃ με ἐν δὲ χεῖρ, ἰσρη-
 σῃ ὁ Σολομών, ὅπῃ οἱ αἰώνος οἱ ἐν τῷ δὲ
 τῷ κόσμῳ ἐκ τῆ σφῆξάσῃ τῆ ἡμέρας καὶ
 τῆ νυκτὸς τῆ σῆσῃ ἐχοισι: τὸ ἡ παρῶσφῆξάσῃ
 αὐτῷ τῆ ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, παρῶσφῆξάσῃ
 αὐτῷ ὅσῃ τῆ αἰώνος τούτου τῶν τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

ταῖς ἰσραηλῆαις θαυρήσας ὁ Σολομὼν,
 ἤρμωσεν διαρμόσως τῶ τε ἀνθρώπου καὶ
 τῆ σοφία. διὸ ἐκ παρσώπου αὐτῆς
 ἐκφανήσας λέγει τό· κύριε· ἐκπέ
 με ἀρχιμὸν ὁδῶν αὐτῆ· εἰς ἔργα αὐτῆ,
 παρ τῆς αἰώνος ἐδεμελίωσέ με ἐν ἀρ-
 χῆ. συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν,
 ὅτι μέλλοντος τῆ θεοῦ παραγὰν ταύτας
 τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους, παρῶν γε-
 γέρας τῆ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας,
 εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τῶν παρῶν γε-
 γέρας παρῶν παραγνομημάτων τε τῆ
 φύσεων ἰσορεῖν καὶ τὰς τῆ φύσεως
 παρῶν γεγέρας, καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος
 καὶ ἡ σοφία ἠγείσασαι τῆ ἔργων ἐπέ-
 σταν. ἡ οὖν τῶ ἀνθρώπου δοθεῖσα
 ὑπὸ τῆ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σο-
 φία, ἡ διαδοχάσασαι ἐπὶ Σολομῶν-
 τα, κατὰ φησὶν ὁ μέγας Μωσῆς, λέ-
 γει ἐν Σολομῶνι· κύριε· ἐκπέ με
 ἀρχιμὸν ὁδῶν αὐτῆ· εἰς ἔργα αὐτῆ· καὶ
 τὰ ἐξῆς. ἡς ἐκ παρσώπου τῆς παρ-
 ῶν γεγέρας σὺν τῶ ἀνθρώπου τῆς κό-
 σμου, διηγουμένη τὰς ἐνεργείας τῆ
 θεοῦ, τὰς ἐν τῶ κόσμῳ παρῶν γεγέρας
 τὰς φύσεις, φησὶν αὐτὸς· κύριε·
 ἐποίησέ χώρας καὶ αἰκίητοις, ἐ ἀκρα
 οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανόν. ἰωίκα
 ἠτοίμαζε τῶ οὐρανόν, συμπαρήμην
 αὐτῶ, ὅτι ἀφώελε τὸ εἶναι θεόν ἐπὶ
 ἀνέμων ἰωίκα ἰχυρῶ ἐποίησε τὰ ἀνω
 νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλῆς ἐπίσκησε τὸ
 ὑπὸ οὐρανόν. ἐν τῶ πέντα τῆ θαλάσση
 ἀκριβασμὸν αὐτῆ· ἐ ὑδάτα ἐ παρῶν γε-
 γέρας λαθρον σῶματὸς αὐτῆ· καὶ ἰχυρῶ
 ἐποίησε τὰ θεμέλια τῆ γῆς, ἠμην παρῶν γε-
 γέρας ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἠμην ἡ παρῶν γε-
 γέρας. ταῦτα ἐκ παρσώπου τῆ σοφίας· ἐ
 δέκνισιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ παρῶν γε-
 γέρας τῆ κόσμου, ἐν τῆ τῆ ἐν ἐνυμῆσι· διὸ ἐ ὁ κόσμος ἐξ ἐπέσκη, δηλονότι ἐ τῆ

rationes contemplans Salomon,
 homini atque sapientia congrue
 accommodavit. Quamobrem ex
 eius persona pronuntians ait :
*Dominus condidit me initium via-
 rum suarum in opera eius, ante
 secula, in principio fundavit me.*
 Rursum cogitans in semetipso,
 quod Deo huius mundi naturas
 ante hominem eiusque sapien-
 tiam in esse perducente, oportet
 presentibus ipsis naturis, quæ
 priora sunt adesse. Videns autem
 ordine naturas prodeuntes, &
 quod homo eiusque sapientia
 proposita fuerant, ut reliqua ope-
 ra præcederent : rationalis ergo
 atque iudicatrix sapientia homi-
 ni concessa, & Salomoni, ut mag-
 nus Moyfes ait, infusa, loquitur
 in Salomone : Dominus condidit
 me initium viarum suarum
 in opera eius : & quæ sequuntur.
 Ex cuius persona, quæ cum ho-
 mine prior erat mundo, enar-
 rans opera Dei naturas in mun-
 dum producentis, inquit ipse :
*Dominus fecit regiones & inha-
 bitabilia, & summa quæ habitan-
 tur eius quæ sub calo. Quando præ-
 parabat calum, simul aedificavi ipsi,
 & quando secernebat suam sedem
 super ventos : quando aethera firmabat
 sursum, & librabat fontes
 aquarum : quando circumdabat
 mari terminum suum, & legem
 ponebat aquis ne transirent fines
 suos : quando appendebat funda-
 menta terra, cum eo eram cuncta
 componens, cui adgaudebat.* hæc
 ex persona sapientia. Quæ haud
 dubie ostendunt, quod in diu-
 ina intentione ante mundum ex-
 titit, propter quam mundus ex-
 tructus est : constat etiam ante

Barnab. 3.

mundi naturas extitisse. Testis ergo factus viæ naturarum, qui prior illis fuit, earum ordinem numerat per sapientiam quam inuenit prudentia sua, quamque homini præparauit. Quis igitur hanc sapientiam præparauit & dedit homini, quæ eius opera enarrat? Non alius omnino, quam qui præparauit terram in æternū tempus, & qui impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen, & vadit: vocauit illud, & obediuit illi timore: qui in terra visus est, & inter homines conuersatus est. hic sapientiam hereditauit. Non est itaque Filius Dei illud: Dominus condidit me: sed rationalis sapientiæ, quam ipse Dominus homini dedit ac præparauit, propter quem mundus factus est. clarissime siquidem per omnia demonstratum est, in persona rationalis sapientiæ dictum esse. Confirmat autem prædicta Dominus in euangelio, dicens: *Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum*: attributa mundo persona seu figura sabbati, pro eo; mundus propter hominem factus est, non homo propter mundum.

Marc. 2.

Alia philosophi contradictio.

At vero Salomonis sapientia testatur, Filium Dei esse, hoc est, Dei sapientiam, quæ dixit: Dominus condidit me, & quæ sequuntur.

Responsio sanctorum episcoporum ad philosophum per episcopum Eusebium Pamphili.

Dic philosopho, sapientia quæ erat in Salomone, vt ais, eratne

τῷ κόσμου φύσιν παρ' ὑπὲρ ζῶν. ἴστω
οὐδ' ἄλλοις τῆς τοῦ θεοῦ φύ-
σεως, ὑπερβίβει τὴν τάξιν αἰσάν, ὁ
παρ' ἡμέτερον αἰσάν, ἡ σοφία, καὶ
ἐξέβρι τῆς σωείας αὐτῆς, καὶ ἐστρέψε
τῶ ἀνθρώπων. τίς οὐδ' ὁ ταύτην τὴν
σοφίαν παρ' ὑπερβίβει καὶ δεδικώς
τῶ ἀνθρώπων, ἡ ὑψηλότης αὐτῆς τὰς
ἐνεργείας; ὅτι ἐκ ἄλλοις, ἀλλ' ἡ πα-
τως ὁ κατὰ σκεδάσας τὴν γῆν εἰς
αἰῶνα ζῶόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν
κτελεῶν τετραπόδων, ὁ καλεῖσας τὸ
φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῶν ἰσχυρῶς ὁ θεὸς
ἡσθεῖς, καὶ σιωπῶντας φεῖς ἀνθρώ-
ποις. πούτω κεκλήροται τῆς σοφίας.
οὐχ' ἔτι υἱὸς ἔστι θεοῦ, καὶ κέλος ἐκπέσει
ἀλλ' ἡ τῆς λογικῆς σοφίας, τῆς αὐτῆς
κτελεῶν ὑπερβίβεισας καὶ διδασίσας τῶ
ἀνθρώπων, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο. σα-
φές ἐστι διὰ πάντων δεδύκται, ὅτι εἰς
τὸ παρ' ἡμῶν εἴρηται τῆς λογικῆς σο-
φίας. βεβαίον δὲ τὰ παρ' ἐρημῶν ὁ
κτελεῶν ἐν τῶ βιβλίῳ λέγων· τὸ
σαββατὸν διὰ τῶ ἀνθρώπων ἐγένετο,
οὐχ' ὁ ἀνθρώπος διὰ τὸ σαββατὸν πε-
σωποποίησας τὸν κόσμον εἰς παρ' ἡμῶν
τῆ σαββάτου, ἀλλ' ἡ τῆς· ὁ κόσμος διὰ
τῶ ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχ' ὁ ἀνθρώπος
διὰ τῶ κόσμον.

Ἐτέρω ἀντίφρασις τῷ φιλοσόφου.

Ἄλλα, φησὶν, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολο-
μῶνι, ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ ἐστίν, τὸ ἐστὶν ἡ σο-
φία τῆς θεοῦ, ὁ εἰπὼν· κέλος ἐκπέσει
με, καὶ τὰ ἐξ ἧς.

Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων πρὸς
τὸν φιλόσοφον διὰ τῶν ἐπισκόπων
Εὐσεβίου τῆς Παμφίλου.

Εἰπέ ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν
Σολομῶνι ὡς σὺ φησὶ, ἡ τῆς θεοῦ ἐστὶν

& omnia præscit, nescit viam viri in adolescentia? Et multa ex scripturis licet inuenire, quæ imprudentiâ eorum qui hoc dictum male intelligût, redarguât. Quomodo ergo qui docet hominem scientiâ, ipse nescit viam viri in adolescentia? Bene igitur intelligas, o philosophe, quod Salomon iudicem sapientiam accepit, quam inuenit Filius Dei prudentia sua, quam præparauit homini ad imaginem suam, rationalem scilicet. Confirmat iam dicta quod Dominus in euangelio loquitur: *Ecce plusquam Salomon hic*: quo funditus euertit dicentes ipsum esse Salomonis sapientiam. Si enim vt vox suffragatur, æqualem habet appellationem cum sapientia (sapientia enim Dei est Filius Dei) est ergo Deus præscius, qui iuxta præscientiam iudicat, & secundum opera, tamquam omnium opifex & creator, vt ait Paulus vas electionis, qui ad Hebræos scribens, sic de ipso loquitur:

Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & penetrans vsque ad diuisionem anima ac spiritus, & discretor cogitationum ac intentionum cordis: & non est aliquid occultum in conspectu eius, sed omnia nuda sunt & aperta oculis eius, de quo sermo noster est. & ad Romanos idem scribit, dicens: *Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sacula, amen.* Sic autem ostendit quod Dei & Patris sapientia Deus vere sit ex ipso Deo, æternus ex æterno, verus ex vero, cum sit natura semper Filii æterni Dei & patris.

Matth. 12.

Hebr. 4.

Rom. 9.

ἐπίστατος ὁδοῦ ἀνθρώπου ἐν νεότητι, καὶ πολλὰ ἔστιν εἰρεῖν ἐν τῷ γράφῳ, πᾶσι ἐλέγχοντα πᾶσι δυνάμει τῆς κακῆς ὑπερ-
 ληφῶτων πᾶσι τῆς ῥητικῆς τοῦτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἀνθρώπων γνώσιν, αὐτὸς ἐν ἐπίστατοις ὁδοῦ ἀνθρώπου ἐν νεότητι, ὡς ἰδοὺ οὐκ ἔστι φιλόσοφος, ὅτι Σολομῶν κριτὴ ἔλαβε σοφίαν, ὡς ἔδωκε σωεὶ ἐσθ' αὐτῷ ὁ υἱὸς ἔστι θεοῦ, ὡς ἠύστερ ἐπέσει τῷ καὶ εἰκόνα αὐτῷ ἀνθρώπου, συλλογιστικῶν. ἀμέλει ἡ ἐπιβεβαίωσι τῆς ῥητικῆς ὁ κύριος ἐν διαφελίῳ λέγων τὸ, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶντος ὡς ἀνέβη εἰς τὸν λέγοντας αὐτὸν ἐστὶ τὸ ἐν Σολομῶντι σοφίαν. εἰ γὰρ τῆς ἡλικίας τῆς φωνῆς ἰσοπεσοῦτος ἔστιν ὁ τῆς σοφίας ἡ γὰρ ἔστι σοφία ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ. θεὸς ὑπερῶς ἔστι, καὶ ἡ ἐπιβεβαίωσι κρίνει, καὶ τῆς πᾶσι ἔργα, ὡς κτίσις καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, καθὼς φησι καὶ ὁ Γ' αὐτὸς τὸ σκεδῶς τῆς ἐκλογῆς, Ἑβραίοις γράφῳ, ὡς πῶς λέγει πᾶσι αὐτῷ. ζῶν γὰρ ὁ λόγος ἔστι θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ ποιητὴς ὑπὲρ πάντων μάχων ἀποστολῶν, καὶ διεικονιμῶς ἀρχὴ μελεσιμῶν ψυχῆς καὶ πνεύματος, καὶ κριτικὸς ἐνθυμησιῶν καὶ ἐνοίων καρδίας. καὶ ἰδοὺ ἐστὶ κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτῷ, πάντα δὲ γινώσκει καὶ πᾶσι χηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῷ, πῶς ὄν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πῶς Ρωμαίοις δὲ ὁ αὐτὸς γράφει, λέγων ὡς οἱ πατέρες, καὶ ἔστι ὁ Χριστὸς τὸ καὶ σαρκί, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς ὁλοκληρῶς εἰς τὸν αἰῶνα, ἀμὲν. δεικνύσι ἡ δὲ, ὅτι ἡ ἑστὸς καὶ πατὴρ σοφία θεὸς ἔστιν ἀληθῶς ὡς αὐτῷ ἑστὸς αἰδῶς ὡς αἰδῶς, καὶ ἀληθινὸς ὡς ἀληθινὸς, φύσις ὡς αἰεὶ υἱὸς τῆς αἰεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατὸς.

ANNO CHRISTI 334.

ANNO
CHRISTI
325.

Αντίρρησης τῆς Φιλοσόφου.

Contradictio philosophi.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

CAPVT XIX.

ΤΙ οὐδ' ὅστιν ὁ Φίλος ὁδὸν δὲ σοφίας
ἐκ ἐγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς
τελείους αὐτῆς; καὶ τὰ ἐξῆς.

QVID igitur est, quod ais:
Viam sapientiae non cog-
nouerunt, neque recordati sunt
femitas eius? & quae sequuntur.

Απόκρισις τῆς ἀρίων ἑπισκόπων δια-
τῆς ἀπὸ ἑπισκόπου Εὐσεβίου
τῆς Γαμφίλου.

Responsio sanctorum episcopo-
rum per eundem episcopum
Eusebium Pamphili.

Πολλὰ μὲν πρὸς τὰ ῥήματα τῆς σο-
φίας ἀποδόν, ὦ Φιλόσοφε, ἐθαύμα-
σας τῆς σοφίας πλὴν δυνάμιν, ὅτι δὴ
μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ὅστιν δι-
ρεῖν ἐν αὐτῇ βραχυτέρας λέξεις. καὶ
πάντα δικαίως ἀν' ἡς ἀφεικασθε ῥή-
ματα τῆς γραφῆς τῆς ἀσπελιτικῆς ἁρα-
βολῆς, τῆς διαγορεύουσης εἰκόναν πλὴν
βασιλείαν τῆς οὐρανῶν κόκκων σιτά-
πεως, ὅ, ἡ βραχυτέρον μὲν ὅτι πάν-
των τῆς ἀσπεριμάτων τῆς ἑπὶ τῆς γῆς,
φυὲν δὲ ἐκ ἀναπληρωθῆν ἰκανῶς σκέ-
πῳ τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. οὕτως ὁ-
ρεῖται πλὴν τῆς θεῶν ῥημάτων δυνά-
μιν ἐκ βραχυτέρας ἀσπεριμύθων λέξε-
σιν ἀναπληρωμύθων δὲ τῆς νοημά-
των, καὶ ὡς ἀσπεριμάτων ἑπὶ πλὴν διά-
νοια τῆς πετεινῶν ἐπεκτεινομύθων,
τὸ ἔστι, τὸ ἀσπεριπῶν, ποσὸν τῆς δι-
είκεται δυνάμεις, ὡς ἐκ μόνους τοῖς
γεωργοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεσῶσι πε-
τεινοῖς ἰκανῶς παρέχῃ πλὴν σκέπῳ.
πόθεν οὐδ' ἐκινήθη πρὸς ταῦτα πλὴν
ἐνοια, ἢ ἐκ τῆς τῆς λόγου τῆς ἱεραῆς
γραφῆς ἱεροῦ Ἰακώβου Δαυὶδ, πρὸς
ἀποδείξιν καὶ σύστασιν, οὐ τῆς λογιστικῆς
σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπέληψαι, ἀλλὰ τῆς
καὶ ταῦτα καὶ πάντα τὰ γρηγοῦσα δη-
μιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας
τῆς ἀκίτου καὶ ἀιάρχου, τὸ ἔστι

Sapenumero verba sapientiae
considerans, o philosopho, ad-
miratus es sapientiae virtutem,
quod brevissimis locutionibus
maximam sententiarum verita-
tem in ea inuenire liceat: & iu-
stissime quispiam verba scripturae
comparauerit euangelicae para-
bolae asserenti, simile esse regnum
caelorum grano sinapis, quod cum
minus sit omnibus terrae semini-
bus, quando tamen creuit, &
perfectum est, idoneum tectum
volucris praebet. Sic videmus
diuinorum verborum potentiam
breuibus locutionibus semina-
tam, plenam autem sententiis
quali ramis, ad volucrum, hoc
est, hominum contemplationem
protenfis, in quibus tanta poten-
tia inuenitur, vt non solis terra
habitoribus, verum etiam affi-
stentibus volucris sufficiens
exhibeant tegumentum. Vnde
nam igitur ad hanc considera-
tionem excitatus sum, nisi ex
verbo sanctae scripturae sacri can-
toris Dauidis, ad demonstratio-
nem & constitutionem non ra-
tionalis sapientiae, vt ipse fue-
ras opinatus, sed eius quae illam
& omnia creata condidit, in-
comprehensibilis sapientiae, in-
creatae, & initio carentis, hoc

Math. 13.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

est, Christi: siquidem Christus est Dei virtus & Dei sapientia, iuxta modum suæ ineffabilis deitatis, ex Deo verus Deus Verbum. *Verbo enim Domini celi firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Audisti Verbum Domini, audisti Spiritum oris eius: audi rursus de veræ fidei constitutione, quæ pie a piis intellecta & prædicata est: quandoquidem existimo nihil prædictorum te suscipere præter tanti sanctorum pontificum spiritualis chori sententiam. Audi ergo pie, nec humanis ratiocinationibus quæ ineffabilia sunt, tenta perscrutari. Perfectus nec minuitur, nec augetur. Vnus ingenitus Deus & Pater: vnus ex eo genitus vnigenitus Filius Deus Verbum. sicut non est alter Deus cum Deo & Patre ingenitus, ita neque congenitus, neque prior, neque posterior Filius, diuersus a Deo vnigenito Filio eius, Deo Verbo. Vnus vere Deus & Pater, vnus etiam ineffabiliter ex eo genitus Filius, Deus Verbum. Quemadmodum autem non solo nomine Pater est Deus, sic neque solo nomine Filius, sed vere est Filius: verus est Pater, verus Filius: Deus est Pater, Deus etiam Filius ex eo genitus: perfectus Pater, perfectus & eius Filius: incorporeus Pater, incorporeus & Filius. incorporei enim est figura, & incorporea nimirum imago. Credis hoc philosophice, quod ex substantia Patris fit genitus vnigenitus eius Filius, quemadmodum a principio disputationum per plurima expressa testimonia demonstrauimus, an non?

Χειρὸς ἐπιπέφκεισὸς θεοῦ διώμα-
 μιν, & θεοῦ σοφία κτλ. ὅτι ἀρρήτου καὶ
 ἀπρόνοητου θεότητος αὐτῶν ἕνεκα, ὁ δὲ
 θεὸς ἔστι θεοῦ λόγος. τῶν γὰρ λόγων κυ-
 ελου οἱ οὐρανοὶ ἐστρεώθησαν, καὶ τῶν
 πνεύματι τῶν σωματῶν αὐτῶν πᾶσα ἡ δὴ-
 ναμὸς αὐτῶν. ἤκουσας λόγον κυρίου,
 ἤκουσας πνεύμα τῶν σωματῶν αὐτῶν καὶ
 ἄκουε τοίνυν καὶ πάλιν πάλιν τῶν συστά-
 σεως τῶν ἀλλοτρίων πίστεως τῶν ἁποστόλων
 τῶν ἁποστόλων νοουμένης τε καὶ κηρυττι-
 μῆνης. ἐπιπέφκεισὸς οὐδὲν τῶν παρρησι-
 ατικῶν ἀποστόλων τῶν ἀποστόλων ἀγίων
 ἀποστόλων πνεύματι καὶ ἁγίᾳ ἰσχυρῶς τῶν
 ἀποστόλων δὲ δεξά. ἄκουε τοίνυν ἁποστόλων,
 & μὴ τοῖς ἀποστόλων λογισμοῖς δι-
 ρθάναι πειρῶ τῶν ἀποστόλων. ὁ τέλειος
 οὔτε μειοδύται, οὔτε αὐξάνει. εἰς ἀγέννη-
 τος ὁ θεὸς καὶ πατήρ· εἰς καὶ ὁ γεννη-
 τὸς ὁ υἱὸς αὐτῶν μονογενὴς υἱὸς θεοῦ λό-
 γος. ὡς πᾶσι οὐκ ἐστὶ συναγέννητος
 τῶν θεῶν & πατέρων θεοῦ ἕτερος, οὕτως οὐ-
 δὲ συγγενητῶν, ἢ παρρησι-
 μῆνης, ἢ μετὰ γεννητῶν υἱὸς ἕτερος
 θεοῦ τῶν μονογενῶν ἢ αὐτῶν θεῶν λόγος.
 εἰς ὅντως θεὸς & πατήρ, εἰς ὅντως καὶ ὁ
 γεννητῶν υἱὸς αὐτῶν ἀφραξῶς υἱὸς
 θεοῦ λόγος. ὡς πᾶσι οὐκ ὁ λόγος μόνος
 πατήρ ὁ θεὸς, οὕτως οὐδὲ λόγος μόνος
 υἱὸς, ἀλλὰ ἁπλοῦς υἱὸς· γνήσιος ὁ πατήρ,
 γνήσιος ὁ υἱὸς· θεὸς ὁ πατήρ, θεὸς & ὁ υἱὸς
 αὐτῶν γεννητῶν υἱὸς τέλειος ὁ πατήρ,
 τέλειος αὐτῶν καὶ ὁ υἱὸς ἀσώματος ὁ πα-
 τήρ, ἀσώματος & ὁ υἱὸς. & ἀσώματος
 γὰρ χαρακτήρ, καὶ ἡ εἰκὼν ἀσώματος δι-
 λονόπ. πισθεύεις τῶν φιλοσοφῶν, ὅτι
 γεννητῶν ἐκ τῶν οὐσίας τῶν πατέρων ὁ
 μονογενὴς υἱὸς αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν
 τῶν λόγων διὰ πλείων ὅσων γραφικῶν
 μυστικῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐ;

ANNO
 CHRISTI
 325

ΑΥΤΕ-

ANNO CHRISTI 325

Ioan. 1.

Genes. 1.

lium, semper eius filium, semper cum Patre fuisse, non posteriorem, vt tu impie asseris. Sed fide intellige atque confiteare, perfectum Filium ex perfecto, vt sæpe audisti, lumen æternum ex æterno lumine, Deum verum ex vero Deo & Patre, increatum ex increato, sine compositione ab eo qui compositionis est expers, semper existentem apud Patrem: *In principio enim erat Verbum, vt ait Ioannes euangelista, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Illud, erat, philosophæ, non habet aliquid præcedens: illud, erat, philosophæ, tollit quod nõ erat, vt prius ostendimus: & illud, Deus, tollit quod non est Deus. Scriptis crede, quæ non scripta sunt, ne cogites, nec inquiras. Credas quod omnia condidit Filius quæ facta sunt voluntate Patris, non oculorum intuitu (Deus enim compositionis est expers, vt prædiximus) sed voluntate, vt ipse solus nouit: quod nos fide intelligentes prædicamus, iuxta sanctarum scripturarum doctrinam, quod Patris consilio ac suo condidit omnem creaturam, & quæ in cælo est, & quæ in terra, & quæ videtur, & quæ intelligentia percipitur, non instrumentis aut machinis, nec alicuius alterius auxilio, sed, vt paulo ante diximus, voluntate Patris, qui ad ipsum & ad Spiritum sanctum locutus est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Non dixit fac, nec facite, sed faciamus, ostendens id quod est consubstantiale, eiusdem honoris in beata illa & ineffabili trinitate. Ne obmurmures, o philosophæ, neque oculos moueas: sed men-

υὸν αὐτῷ, αἰεὶ υἰὸν αὐτῷ, σὺν πατρὶ, αἰεὶ τῷ πατρὶ, καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς οὐ ἀσθενῶς φησὶ. ἀλλὰ νοεῖ πίστι, καὶ ὁμολογᾷ τέλειον ἐκ τελείου τὸ υἱόν, ὡς πολλὰκις ἠκούσας, φῶς αἰδίου ἐκ φωτὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἀκρίστον ἐξ ἀκρίστου, ἀσυνδέτον ἐξ ἀσυνδέτου, αἰεὶ ὄντα πρὸς τὸ πατρὸς. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καὶ ἐὰν φησιν Ἰωάννης ὁ ἀπαγγελιστὴς, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸ θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. τὸ ἦν, φιλοσοφεῖ, τὸ πρὸς τὸν πατέρα ἐκ ἐχθ' τὸ ἦν, φιλοσοφεῖ, πρὸς τὸν πατέρα τὸ ἐκ ἦν, καθὰ περ ἀπεδείξαμεν, καὶ τὸ θεὸς πρὸς τὸν πατέρα οὐ θεὸς. τοῖς γεγραμμένοις πιστεύετε, μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννοεῖτε, μηδὲ ζητεῖτε. πιστεύετε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὸν γεγραμμένα νῦν μαλι πατρικῶ, ἐκ ὀφθαλμοῦ βλεπέμεναι ἀσυνδέτος γὰρ ὁ θεὸς, ὡς περ εἰρήκαμεν. ἀλλὰ νῦν μαλι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος. ὅτι ἡμεῖς πίστι νοοῦντες κηρύττομεν, καὶ τὸ διδασκαλίαν τὴν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλή τῆς πατρὸς ἐστὶ αὐτῷ ἐδημιούργησε πάντα πλὴν κτίσιν πλὴν τῆ ἐπουρανίων καὶ ὁμοίων, πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ νοσοῦντων, ἐκ ὀργάνοις, οὐτε μηχαναῖς, οὐδὲ σκευῶν πινὸς ἐπέρου, ἀλλὰ βουλήσιν πατρὸς, καθὰ ἀρχῆς εἰρήκαμεν, ἔειπόντος πρὸς αὐτὸν ἐτὸ πνῦμα τὸ ἅγιον ποιήσωμεν αὐτοὺς καὶ εἰκόνα ἡμετέρου καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἐκ εἰπέ ποιήσον, ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, διὰ τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμοῦσιον ἐπὶ τὸ μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφραστοῦ τελείους. καὶ μὴ ὑπογράψετε, ὡς φιλοσοφεῖ, ἐτὸν ὀφθαλμοῦ ἀνακίνας, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς διανοίας βλεπέμεναι πλὴν τῆν

ANNO
CHRISTI
325.

Δοξολογικῶν δογματικῶν ἀκριβείῃ, καὶ
 θεοῦ πρῶτος, μὴ ὅτι πλέον γινόμενος
 ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἀκούε οὐδὲ σῶτες.
 ὁ τῆς θεοῦ λόγος, ὁ παρ' αἰώνων αὐτῆς
 υἱός, παρὸς ὃν εἶπε· ποιήσω μὲν ἀνθρώ-
 πον, καὶ τὰ ἐξ ἧς· αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐξα-
 τῶν ἡμερῶν βουλήν πατρικὴν καὶ
 οἰκείαν ἀνθρώπου γέρονε, σαρκώδεις
 ἐκ πατρὸς διὰ τὸ ἐκπεσόντα ἀνθρώ-
 πον Ἀδάμ· ὁ ἀσώματος ἐν σώματι κε-
 νώσας ἑαυτὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος
 Παῦλος, διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβεν ἑσέως ὁ
 θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέ-
 ξῃ τὰς κτίσεις φύσις τῆς ἐν τῷ κόσμῳ
 θεοῦ γὰρ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε. ἐκρα-
 τήθη σαρκί, ἵνα ἢ σαρκὶ διὰ τὸ παρὸς
 αὐτὸν ἀτρέπτου ἐνώσεως ἐλθὼν θεοῦ
 ἢ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπο-
 μὴν τὰ ὀφθαλμοῦ· ὡς ἀνθρώπος ὑπὸ
 χρόνον, ἀλλ' ἀληθεία κατ' ἀμφοτέρας
 θεὸς ἔστιν ἀνθρώπος, ἀνθρώπος καὶ θεὸς ὁ
 αὐτός· εἰς γὰρ ἃ μφοῖν Χριστός, νοη-
 τὸς καὶ γνωστοῦς τῆς διαφορᾶς τῆς
 οὐσίας, τῆς θεότητος αὐτῆς καὶ τῆς σαρκός,
 θεὸς ὡς ἔστι. γέρονε ἀνθρώπος δι' οἰ-
 κονομίαν. δι' αὐτὸν παρῆνται, δι' αὐ-
 τὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες· παρῆ-
 νται διὰ τὸ παρῆντα, ἀπό-
 στολοι διὰ τὸ ἀπεσταλμένοι, οἰκονομι-
 κῶς, μάρτυρες διὰ τὸ παρῆντα μαρτυ-
 ρεῖν. ἦλθε θεὸς ὅτι γῆς, ὁ υἱὸς σαρκὶ
 κούρας, ὡς ἠβουλήθη, τὸ πῆς αὐτῆς
 θεότητος μέγεθος, ἐκ ἐρημώσεως τῆς ἐν
 οὐρανοῖς· οὐδὲ γὰρ παρ' οὗ σαρκω-
 δειῶν ἔρημος αὐτῆς ὁ κόσμος. θεὸς ὡς καὶ
 ἔστι, γέρονε καὶ ἀνθρώπος δι' οἰκονομίαν,
 σαρκώδεις καὶ τρεῖς ἐκ πατρὸς δι'

tis intuitu vide apostolicorum
 dogmatum integritatem, ac fi-
 deliter suscipere, non amplius infi-
 delis existens, sed fidelis. Audi
 ergo atque intellige. Dei Ver-
 bum quod fuit ante sæcula, Fi-
 lius ipsius, ad quem dixit: Facia-
 mus hominem, & quæ sequun-
 tur; ipsum rursus in diebus no-
 uissimis & Patris & sua sententia
 homo factum est, incarnatum ex
 Virgine, propter eum qui lapsus
 est, Adamum; incorporeum,
 cum in corpore semetipsum exi-
 nanisset, ut dixit apostolus Pau-
 lus, propter corpus accepit Deus
 Verbum nubem corporis, ut na-
 turas creatas huius mundi non
 combureret. *Deum enim nemo
 vidit unquam.* Carnem accepit,
 ut caro propter immutabilem
 cum ipso in unum coniunctio-
 nem a morte liberaretur: inuisi-
 bilis visibilem, ut ea quæ viden-
 tur, sustineat: quasi homo in
 tempore, sed reuera utrumque,
 Deus & homo, homo & idem
 Deus: vnus enim ex ambobus
 Christus, intellecta & cognita
 substantiarum differentia diui-
 nitatis eius atque carnis, Deus
 erat & est: factus est autem ho-
 mo propter dispensationē. Pro-
 pter ipsum prophetæ, propter
 ipsum apostoli, propter eum mar-
 tyres. Prophetæ propter eum
 qui a prophetis prædictus est: ap-
 ostoli propter eum qui dispen-
 satorie missus & apostolus factus
 est: martyres propter eumdem
 protomartyrem. Venit Deus in
 terram, Filius in carnem, oc-
 cultans ut voluit, suæ diuinitatis
 magnitudinem, non ea quæ in
 cælis sunt deferens: neque enim
 ante incarnationem desertus ab
 eo erat mundus. Deus erat & est,
 & factus est homo propter dispen-
 sationem, incarnatus & natus ex
 Virgine propter suam erga genus

Concil. Tom. 2.

Ecc ij

humanum caritatem. Pater dignum seipso & æqualem genuit Filium, eo modo quem nouit ipse qui eum genuit Deus & Pater, & qui ex ipso genitus est Filius, o philosophice.

οικείαν Φιλανθρωπίαν. ἄξιον ἑαυτοῦ καὶ ἴσον ὑὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οὐδὲν ὁ γνησάσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ, καὶ ὁ εἰς αὐτὸν γεγεννημένος υἱὸς, ὡς φιλόσοφε.

ANNO CHRISTI 325.

Contradictio philosophi.

Αντήρρησις τῆς Φιλοσόφου.

Ne pluribus perseueres vim facere veritati, & verborum arte quasi nube obumbrare tentes non obscurum scripturæ sermonem: sed veni ad manifestam scripturam, quæ tibi est proposita, & non fugias illud: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius. & illud: Dominus fecit regiones & inhabitabilia, & summa qua habitantur eius qua sub celo: vnam & eandem habet intelligentiam. De vno Domino Deo hæc sunt, qui primo factum creauit initium viarum suarum in opera eius, quem & Filium appellauit, qui Deus etiam per ipsum Filium quasi per instrumentum fecit regiones & inhabitabilia. Et si enim creata Dei sapientia, hoc est, Filius operatur, Deus tamen est qui per ipsum quasi per instrumentum ea quæ non erant, creat.

Μὴ ὀπί πλείον ὅσον ὀπί μὲν βιολογίως πλεὺς λήθησαν, καὶ τῆ τ' λόγων διτεχνία ὀπισκιάζειν ὡς νέφος πεισῶ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέτος· διὰ εἰς τὸ παρῶθεν τῆς γραφῆς ἐλθεῖ, τὸ παρῶθεν τοῖ καὶ μὴ φέγγε τὸ, κύριος ἐκτίσεν με δὲ γὰρ ὁδὸν αὐτῶ εἰς ἔργα αὐτῶ· καὶ τὸ, κύριος ἐποίησεν χώρας καὶ αἰκίητοις, ἔκτ' ἀπὸ οἰκούμενα τῆς ὑπὸ οὐρανὸν μίαν καὶ πλεὺς αὐτῶ ἐξ ἑννοίας παρὲ τῆ ἐνὸς κυρίου. ταῦτα βεβαιῶ θεοῦ, τῆ καὶ παρῶ τὸ κλίσειν τοῦ εἰς δὲ γὰρ ὁδὸν αὐτῶ εἰς ἔργα αὐτῶ, ὃν καὶ ὑὸν αὐτῶ παρῶ σὴ γένεσι, καὶ κλίσειν τοῦ δὲ αὐτῶ, ὡς δὲ ἐργαλείου, χώρας καὶ αἰκίητοις. εἰ γὰρ καὶ ἡ κλίσειν θεοῦ σοφία, τῆ τ' ἐστίν, ὁ υἱὸς ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡ ὁ κλίσειν δὲ αὐτῶ τὰ μὴ ὄντα, ὡς δὲ ἐργαλείου.

Prout. Ibid.

Responsio sanctorum episcoporum pereundem episcopum Eusebium Pamphili.

Απόκρισις τῶν ἁγίων ὀπισκόπων διὰ τῆ αὐτῶ ὀπισκόπου Εὐσεβίου τῆς Γαμφίλου.

Cum diu in via publica & regia, hoc est, in apostolica fide permanferis, quomodo extra illam ferri sustines? vt simul sublatus teipsum præcipites, cum ex profundo impietatis te circumstantis parū emerferis, quando ab hac sancta Synodo audisti prophetiam magni Ieremia, quasi digito, vt ita loquamur,

Πολὺ διαστειχὼν τὴ βασιλικῆς λεωφόρου, τῆ τ' ἐστὶ τὴ δόξολογικῆς πίστεως, ἐξ ὧ πῶς ταύτης φέρεσθαι δύνηται κηρυχθῆσαι σεαυτὸν ἅπασι ἐλόγιμος, καὶ μηκρὸν ἀναβύσας ἐν τῆ παρῶ ἐχρονίῳ σὴ ἀσεβείας βυθῶδ' ὅταν ἠκουσῶσας παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης πλεὺς παρῶ φητείας τῆ μεγάλου Ἱερεμίου δεκτικῶς, ὡς ἀν' εἰποι τις, καὶ λέ-

ἄνθρωπος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται
 ἕτερος πατρὸς αὐτῶν· καὶ τὰ ἐξ ἡς, οἷς ἐ-
 πλέγη· μὴ ταῦτα ἐπὶ τῆς ὡφθῆ, καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. καὶ οἰ-
 δεα, ὦ φιλόσοφε, ἐπεσοτηθεὶς παρὰ
 τῶν ἁγίων ἐπιποκόπων, ἦς ἐπὶ τῆς γῆς
 ὀφθεῖς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συμμαστρα-
 φεῖς, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός; ἢ ὁμολογήσας,
 ὅτι ὁ υἱός, καὶ δὲ αἰθεῖαι γραφαὶ λέ-
 γουσι. οὐ ταῦτα εἰρηκας; πῶς πάλιν
 ἐπὶ τῆς βουδὸν τῆς μοχθηρίας Αρείου
 εἰαυτὸν ἀκονήσεις, μάλλον δὲ βουθι-
 ζεις; οὐ γὰρ ἀνέλεξας χωρεθεὶς ἐκεί-
 νου, ὡς εἰαυτὸν συνέλεξας. παρρη-
 κεις ὡς ἀθλιε τῆς δόξουλικῶν δογμα-
 των τὰ Αρείου βλάσφημα ῥήματα,
 κλισμα καὶ ἐργαλεῖον τῆς ἰδὸν τῆς θεοῦ
 δόξα καλῶν. ἀκουε τοίνυν πατρὸς ἡμῶν,
 ὦ φιλόσοφε, εἰπὲρ φιλόσοφος εἶ, καὶ
 πείδου, μὴ αὐτὸν εἶπὲρ τῆς ἰδὸν τῆς θεοῦ
 κλισμῶ σοφίᾳ, πῶς λογιστικῶ, πῶς
 τῶν ἀνθρώπων ἰσὺ αὐτῶν υἱὸς τῆς θεοῦ δο-
 ξάσας, ἢ κλισμῶτος χάρας καὶ ἀοικη-
 τοῖς. ἐπὶ τῆς σὸν σου νοῦ, μὴ πατρὸς
 ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πατρὸς ἀλή-
 θειαν, καὶ ὁδηγήσας σε αὐτῆ ἢ ἀλήθειαν
 καὶ γνώσει, ὅτι οὐ κλισμα ὁ μονογενῆς
 υἱὸς τῆς θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κλισμῶ καὶ δη-
 μουργῶς πασῶν τῶν κλισμῶν φύσεων,
 καὶ δὲ αὐτὸς μικρὸν διαβλάσφας
 νενοήκας, καὶ νοήσας, ὡς γὰρ ἐγὼ πέπι-
 σθαικα, εἰπὲρ σὺ δὲ αἰ ποθεῖς.

Ἀντήρησις τῆς φιλοσόφου καὶ τῆς
 ἁγίου πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΕΣΤΩ, φησὶ, πρὸς τὸν υἱὸν,
 καὶ ἀναμφίλεκτα, ὡς πατὴρ, ὅτι
 ἐκποσεν, ἢ ὅτι σὺ ἐκίσει τῶν θεῶν καὶ πα-
 τρι, ὡς αἰ μὲρ πρὸς εἰαυθλοδοσι, καὶ ὅτι

indicantis & dicentis: *Hic Deus Baruch. 3.*
noster, & non reputabitur alius
adversus eum: & quæ sequuntur, Ibid.
 quibus addit: *Post hæc in terris vi-*
sus, & cum hominibus conversa-
tus est. Et nosti o philosopho,
 quod interrogatus a sanctis epi-
 scopis, quisnam in terris visus ef-
 fet, & cum hominibus conuer-
 satus, Paternæ an Filiæ? confes-
 sus es, quod Filius, vt diuinæ scri-
 pturæ testantur. Nonne hæc di-
 xisti? quomodo iterum in pro-
 fundum prauitatis Arii te ipsum
 coniciis, aut potius demergis?
 Non enim ab eo separatus castra
 moueres, vt te ipsum implicares.
 Præfers, o miser, apostolicis dog-
 matibus Arii verba blasphema,
 creaturam & instrumentum Fi-
 lium Dei appellans. Audi ergo a
 nobis o philosopho, si tamē phi-
 losophus es, & crede non ipsum
 Filium Dei esse sapientiam crea-
 tam rationalem, ab ipso Filio Dei
 qui fecit terram & inhabitabi-
 lia, homini datam. Animum
 tuum conuerte, non ad odium
 respiciens, sed ad veritatem, &
 ipsa veritas ducet te: atque ag-
 nosces, Filium Dei vnigenitum
 non esse creaturam, sed ipsum
 creatorem & opificem omnium
 creaturarum naturarum, sicut &
 ipse parum respiciens intellexisti,
 & intelliges, vt ergo credidi, si
 saluari desideras.

Contradictio philosophi de
Spiritu sancto.

CAPVT XX.

SINT, inquit, credibilia de Fi-
 lio, & minime dubia, vt dici-
 tis, quod creauerit, aut simul
 cum Deo & Patre condiderit, vt
 testimonia indicant, & quod
 Ecce iij

non opus, sed germen sit Dei, qui natura ex iplo genitus est, & quæ iam sunt admiffa. Ceterum de Spiritu sancto non potestis aliquid affirmare. Quis enim audebit asserere Spiritum sanctum creatorem aliquarum creaturarum naturarum? Vbi testimonia de ipso prædicant, condidisse illum aliquam creaturarum quæ videntur, aut quæ non videntur? Quis vero de ipso profusus, sicut de Filio scripsit? Proclamet aliquis vestrum, si potest.

Responsio patrum per Protogenem episcopum Sardicensem.

Non difficile, o philosophe, operum sancti Spiritus testimonia tibi demonstrare, quæ patres nostri de illo exposuerunt, quod creauit. Iterum proponemus quod de creatione dictum est: *Dixitque Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* & adiecit dicens: *Fecitque Deus hominem: ad imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam fecit eos.* Sicut ergo Deus est Pater qui Filio dixit, Faciamus; & Filius Deus, qui fecit hominem. Si ergo Deum asserimus eum qui dixit, & qui fecit Adam & Euan, deinceps de Spiritu sancto audi. Qui fecit Adamum, eratne Deus, an non? *Philosophus:* Est profecto Deus. *Episcopus:* In libro Iob, Eliu Buzites ait ad Iob: *Diuinus Spiritus qui fecit me.* Si ergo Deus est qui Adamum fecit, quid dicis de illo qui fecit Eliu? an alterius essentia videtur tibi Eliu esse, atque Adam? ex æquali enim artificum peritia æqualem conclusionem proferre, personæ hominis innatū est.

Genes. 1.

Iob 33.

οὐ ποίημα, ἀλλὰ γόνιμα ἔστω, φύσις δὲ αὐτῷ γεγεννημένη, καὶ ἰδού δειγμένα. μὴ καὶ περὶ τῆς πνεύματος ἔχετε ἡ λέξις; τίς γὰρ πολυσηφῶς φῶσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστω πνεύτων γονιτῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μὲρ πνεύματι περὶ αὐτῶν λέγουσι, δεδημιουργηκεναι αὐτὸ ἡ τῶν ὀρατῶν καὶ ἀόρατων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεργάτω περὶ αὐτῶν ὡς περὶ τῆς υἱοῦ; ἐκβοῶσιν ἡς ὑμεῖς, εἰ ἔχοι:

ANNO CHRISTI 325.

Ἀναπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογενεῖος ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

Οὐκ ἔστι δυσχερὲς, ὦ φιλόσοφε, ἀποδείξαι σοι τὰς μὲρ πνεύματος τῶν ἐνεργῶν τῷ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' οἱ πατέρες ἡμεῖς δὲ ἐθένομεν περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐκπύσει. πάλιν ἐρήσομεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθῆναι καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. καὶ ἐπήραγε λέγων καὶ ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὡς οὐκ θεός ὄστιν ὁ πατήρ ὁ ἀπὸν τῶν υἱῶν, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεός ὢν ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον· εἰ οὐκ θεὸν λέγουμεν εἰπόντα, ἔτι ποιήσωμεν Ἀδάμ καὶ τὴν Εὐάν, λοιπὸν ἀκούσον περὶ τῆς ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸν Ἀδάμ θεός ἴσθι, ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος ναὶ θεός ὄστιν. ὁ ἐπίσκοπος σοὶ τῆ βίβλῳ Ἰώβ, Ἐλιούμ ὁ Βουζαίτης λέγει περὶ Ἰώβ πνεῦμα θεῶν τὸ ποιήσάν με. εἰ οὐκ θεός ὄστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδάμ, ἢ εἶποις ποιήσαντα τὸν Ἐλιούμ; ἢ ἐφρούσι δὲ καὶ σοὶ εἶναι ὁ Ἐλιούμ τῆς Ἀδάμ; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν ἐπέστη, τὸ ἰσοχρόδιον τῆς συμπλάσματος φανεροῦσθαι, πέφυκεν ἐπὶ τῆς ἀνθρώπου πνεύματος.

ANNO
CHRISTI
325.

π ου̅ λέξας φιλόσοφε τ̅ ποιήσαντα τ̅
 Ελιούμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν ἔ ποιητὴν αἰ-
 θεόπου; ὡς γὰρ ἔφη θεὸς τ̅ ποιήσαντος
 τ̅ Αδάμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̅ Αδάμ·
 οὕτως εἶπεν ἡμᾶς δίκαιον καὶ θεὸς τ̅
 ποιήσαντος τ̅ Ελιούμ, ὅτι θεὸς τ̅ ἅγιον
 πνεῦμα ὄν· ἴση τ̅ δημιουργίας ἢ πλά-
 σης, ἴση καὶ ἢ τ̅ δημιουργῶν παρομοιο-
 εῖα· ἐντ̅ μία θεότης τ̅ ἁγίας τελεῖδος
 ἐν τεσσῶν ἑσσοτάτοις τελεῖαις καὶ ἰσότης
 νοουμένη. τ̅, ὅτι, ἔ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̅
 αἰθερόν, καὶ τ̅ δαῖον πνεῦμα τ̅ ποιή-
 σαν τ̅ Ελιούμ. ἐν βίβλῳ τ̅ ἀναλή-
 ψως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος
 διαλεχόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει·
 ὁπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτ̅ πάντες ἐ-
 κτίθημεν. ἔ πάλιν λέγει· ὁπὸ παρομοιο-
 ποῦ τ̅ θεοῦ ἐξήλθε τ̅ πνεῦμα αὐτ̅, ἔ
 ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀρχαῖοις γὰρ αἰεὶ ἢ
 θεῖα ἔ ἀρρητος ἕστις, ὅ, τ̅ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς
 καὶ τ̅ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα
 ἅμα πάντα πῦν κτίσιν, πῦν τε νοη-
 τῶν, ἔ πῦν ἀσθητῶν. λέγει γὰρ καὶ ἐν
 τῷ λβ'. ψαλμῶν τῷ λόγῳ κυρίου οἱ
 οὐρανοὶ ἐστερέωθησαν, ἔ τῷ πνεύματι
 τ̅ σοφίας αὐτ̅ πάντα ἢ διώταμος αὐτ̅.
 ἀκουε δὴ τ̅ θεοῦ ἐν Ησαΐα λέγοντος·
 ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου, ἐπακούσμαι
 σου θεὸς Ἰσραὴλ. εἰπὼν δὲ θεὸς τ̅ τῷ
 ἀεργιστῶν τῶν πατρῶν τ̅ λαόν, ἐπέ-
 γει λέγων· ἴνα ἴδωσι, καὶ νοήσωσι, καὶ
 ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεῖρ κυρίου ἐποίη-
 σε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τ̅ Ἰσ-
 ραὴλ κατέδειξεν αὐτά· χεῖρα φή-
 σας τ̅ ἅγιον πνεῦμα τ̅ θεοῦ, ἅγιον δὲ
 τ̅ Ἰσραὴλ τ̅ υἱόν αὐτ̅. καὶ πάλιν
 πατρῶν Ἰακώβ εἶπεν· ἢ χεῖρ μου ἐθεμε-
 λίωσε τ̅ γῆν, ἔ ἢ δεξιὰ μου ἐστερέωσε
 τ̅ οὐρανόν. καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ, λέγων·
 ἐγένετο χεῖρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἶωθεν ἢ

Quid ergo dices, philosophe, de
 illo qui fecit Eliu? Numquid non
 etiam Deum affirmabis, & ho-
 minis creatorem? Vt enim dixit
 de eo qui fecit Adamum: Fecit-
 que Deus hominem: ita nos di-
 cere par est de eo qui fecit Eliu,
 quod scilicet Spiritus sanctus sit
 Deus; & quorum creationis æ-
 qualis est fabrica, æqualis etiam
 sit opificum appellatio. Siqui-
 dem vna est diuinitas sanctæ tri-
 nitatis, quæ in tribus subsisten-
 tiis perfectis & æqualibus confi-
 deratur, iuxta illud: Et fecit
 Deus hominem. & illud: Diui-
 nus Spiritus fecit Eliu. In libro
 autem analepsis Moysis, Michael
 angelus disputans cum diabolo
 dicit: A Spiritu sancto eius om-
 nes creati sumus. Et rursus ait ex
 persona Dei: Exiuit spiritus e-
 ius, & factus est mundus. Insepa-
 rabilis enim est diuina & ineffa-
 bilis trinitas, Pater, Filius, &
 Spiritus sanctus, quæ simul con-
 didit omnem creaturam, tam
 quæ intellectu, quam quæ sensu
 percipitur. Inquit enim: *Verbo* ^{Psal. 32.}
Domini cali firmati sunt, & spiri-
tu oris eius omnis virtus eorum.
 Audi ergo Deum in Isaia lo-
 quentem: *Ego Dominus Deus* ^{Isa. 41.}
tuus. Audiam te Deus Israel.
 Postquam autem de beneficiis
 disseruit quæ ad populum perti-
 nent, adiungit, dicens: *Vt vi-* ^{Isa.}
deant, & intelligant, & sciant
quod manus Domini fecit hæc om-
nia, & sanctus Israel ostendit ea:
manum appellans Spiritum Dei,
sanctum autem Israel, Filium e-
ius. & rursus ad Iacob ait: Ma- ^{Isa. 48.}
nus mea fundauit terram, & dex-
tera mea calum firmavit. vt & E-
zechiel dicit: Facta est manus ^{Ezech. 3.}
Domini super me. Consuevit scri-

ptura, o philosopho, manum aut brachium appellare Spiritum sanctum Dei, dexteram autem Filium eius.

γραφή, ὡ φιλόσοφε, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιαν δὲ τὸ υἱὸν αὐτοῦ.

ANNO CHRISTI 325.

Adhuc sancti patres dixerunt per episcopum Leontium Caesarea Cappadociae.

Ἐπὶ οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπαν διὰ Λεοντίου Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

Sufficiunt quidem quæ dicta sunt de operibus sancti Spiritus, o philosopho, ut ipsum credas simul cum Patre & Filio omnium factarum naturarum esse creatorem, & eiusdem diuinitatis atque substantiæ, cuius est Pater & Filius. Aduertens igitur animum ad ea quæ prius tibi dicta sunt, audi & nunc de eodem manifestiores demonstrationes ex sacris literis. Ait propheta David :

Ἰκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πεῖσαι σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῷ πατρῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. Ἐπίσητας οὖν τοῦ νοῦ σου, ἐκ τῆς παρελθόντων σοι, ἀκουε καὶ νῦν σαφετέρας διπλοῦν δειξέας περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἱερῆς γραφῶν λέξις ὁ παρὰ τοῦ Δαυὶδ ἐν τῷ ἐνενηκωστῷ ἐβδόμῳ ψαλμῷ ἄσατε τῶ κλεῖτῳ ἄσμα καμνόν. διὰ τί; ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἢ δεξιά αὐτοῦ· ἀπὸ τῆς ὀπίσθου αὐτοῦ καὶ ὁ βραχίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ· τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ ἰωάννης ὁ ἀναγλυφιστὴς βοᾷ, περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν αὐτὸ καὶ αὐτὸς, κατὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμα ὅστις τὸ μέγιστον, ὅτι τὸ πνεῦμα ὅστις ἢ ἀλήθεια. καὶ μετ' ὀλίγου ὁ πισθίων, φησὶν, εἰς τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχθ' ἢ μὲν πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ· ἀπὸ τῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁ δὲ μὴ πισθίων τῶ υἱῷ, ψόβιστω πεποίηκεν αὐτόν. καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν λόγων παρὰ θεοῦ ὁ θεὸς Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνδρίαν· εἰς πῖ ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψόβισσα δαίσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔμετ' ὀλίγου· ἐκ ἐψόβισσω ἀπόθεσπις, ἀλλὰ τῶ θεῷ. καὶ ἐν τῇ πελαγᾷ, παλαγ· οὐρδύον, φησὶ, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληροῦ, λέξις κύριος. καὶ ὁ Σολομὼν δὲ δέκνεις τίς ὁ πληροῦ, λέξις

Psal. 97.

1. Ioan. 5.

Ibid.

Act. 5.

Ibid.

1er. 23.

Cantate Domino canticū nouum. quare? quia mirabilia fecit: saluauit dextra eius (pro eo quod est, Filius eius) & brachium sanctum eius, Spiritum sanctum significans. & in catholicis Ioannes euangelista idem clamat, & ipse, quod & alii omnes, de Spiritu sancto diuinitus differens: Spiritus est qui testificatur, quia spiritus ueritas est. & post pauca: Qui credit, inquit, in Filium Dei, habet testimonium Dei in semetipso: pro eo quod est, Spiritum sanctum Dei: qui autem non credit Filio, mendacem facit eum. & magnum apostolorum propugnaculum, diuinus Petrus ait ad Ananiam: Cur impleuit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? & post pauca: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Et rursum in veteri testamento: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleo, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleo, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus.

ANNO
CHRISTE
325.

λέγει πνδύμα κωελου πεπλήρωκε
πλω οίκου μηρών . πείδου τόνωυ και
ωελί τής τῆς άγιου πνδύματῶ δε-
σποτίας , και δέχου και τας ωελί αυ-
τῆς μωρτυείας , πτωδών οπ τής αυτῆς
θεότητῶ και ούσίας , και τῆς αυτῆς
κρίματῶ , τῶ πνδύμα τῶ άγιῶ ,
οὐτῶρ ο πατήρ και ο υῶς , και σωυ-
ωτῶχῶ άεί τῶ πατρί και τῶ υῶ . άκούεις φιλόσοφε ;

* 4. χη-
μωτι

pleat, ait: Spiritus Domini reple- Sapiens. 1.
uit orbem terrarum. Crede & de
potestate Spiritus sancti, & hæc
recipe de ipso testimonia, quod
Spiritus sanctus eiusdem sit dei-
tatis & substantiæ, eiusdemque
auctoritatis atque Pater & Fi-
lius, & cum Patre & Filio sem-
per existat. Audis philosophus?

Απόκρισις τῆς φιλοσόφου ωεός
τῶν άγιού ημῶν πατέρων .

Responsio philosophi ad sanctos
patres nostros.

Οίκουω , καδώς φασε , κῆ άι μωρ-
τυελαγ δέ τῶν γεραφών , ών παρηγά-
γετε , δηλοδσι , θεολογεῖν δεῖ και τῶ
πνδύμα τῶ άγιου . και μοι δοκαῖ βεβια-
σμένω εἶναι πλω έννοιαν , ει μη τῶν
γεραφών υφ' ημῶν παρήχθη . πλω τῶ
μωρ ωελί Ελιουμ τῶ Βουζανίτου σα-
φῆς η δπόδειξις . ωελί δέ τῆς ρηθείσης
αναλήψεως Μωσείως , ωελί ης δρ-
πίως εἰρηκατε , ουδὲ άκηκόα ποτε , ει
μη νω . οδεν άγτῶ υμας σαφεσέραι
μοι τῶν λεχθέντων ωρασησαι πλω σύ-
τασιν . ωεός έντελεσάπλω γδ πληρο-
φοελαν ωελί τῆς πνδύματῶ έν αυ-
τάρη μοι τῶ ηδη ωτῶ υμῶν λεχθέν-
τα . λδκοτέρας γδ δειται φρασεως
ε γλυναμοτέρας η υπόθεσις . ου γδ ωελί
τῶν τυχόντων η ζήτησις .

Igitur, ut dicitis, & testimonia
scripturarum quas proponitis,
indicant, oportet Spiritum san-
ctum Deum esse affirmare: sed
mihi videtur coactam esse hanc
sententiam, nisi alia scripturæ
nobis proferantur. Nisi quod illa
de Eliu demonstratio manifesta
est. Alteram vero ex Moyfis ana-
lepsi, quam vocant, ut paulo an-
te dixistis, nunquam audiui nisi
nunc: quamobrem a vobis pos-
tulo, clariorem mihi eorum quæ
dicta sunt, consistentiam ob o-
culos exhibeatis. Ad perfectissi-
mam enim de Spiritu sancto cer-
titudinem non mihi sufficiunt
quæ iam a vobis dicta sunt, sed
candidiori atque vehementiori
sermone opus habet hæc hypo-
thesis. Non enim de passim oc-
currentibus quæstio est.

Απόκρισις τῶν άγιών ημῶν πατέρων
δια τῆς αυτῆς επισκόπου Λεοντίου
ωεός τῶ φιλόσοφου .

Responsio sanctorum patrum per
eundem episcopum Leontium
ad philosophum.

Πολλῆς ούσης τῶ τῶν εἰσηγηθέντων
οι δπόδειξις , και έναργεσάτων τῶν
μωρτυελαν τῶν εν τῶν θεών γεραφών ,
πέσασε διωαμύρων ωελί τῶ ωεοκαί-
μῶνης υποθέσεως , ω φιλόσοφε , θαυ-
Concil. Tom. 2.

Cum sit copiosa eorum quæ
tibi enarrata sunt, demonstratio,
& testimonia ex diuinis scriptu-
ris euidentiissima, quæ persuade-
re tibi propositam hypotheseum
valeant, miramur, o philosophus,
Fff

quomodo qui tanta intelligentia videris pollere, adhuc dubitas. Verum enimvero, præfertim cum te veritatem aspicere volumus, & hoc precamur, & exhortamur prudentiam tuam, vt incipias increatâ illam & immutabilem naturâ fide intelligere, non autem humanis rationibus, vt sæpe diximus, quæ intellectu superant, curiose audeas inquirere, neque prauis & impiis Arii opinionibus auxilio esse tamdiu sustineas, maxime cum philosophus sis, vt ais, o philosopho; sed fideliter suscipe, vt paulo ante monuimus, & quæ tibi sunt dicta, & quæ dicenda sunt. Admitte vnam diuinitatem Patris Filium ineffabiliter generantis, & Filii ex eo geniti, & Spiritus sancti ex eodem Patre procedentis, qui & proprius est Filii, vt ait diuinus apostolus Paulus: *Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius.* & idem alibi: *Dominus autem spiritus est.* & rursus: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus.* & post non multa: *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens unicuique prout vult.* Ecce tibi, o philosopho, manifestissimam demonstracionem, quæ Deum prædicat Spiritum sanctum, & quæ ostendit eius ex natura sua potestatem. Vide igitur quomodo sic ait: *Diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus.* & illud: *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, qui ditò: πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ*

μάζον μὲν πῶς ποσῶν τῆς σωτέως δὲ κῶν ἐμπλεως εἶναι, ἐπὶ ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀληθῆνα βλέπειν ἐθέλοντα, καὶ τὸ τοῦ ὁρθοῦ μαθῆ, παρανομοῦντος τῆς σωτέως ἀρξάσαι πιστῆ νοεῖν τὴν ἀκλυστὴ φύσιν ἐκείνου, καὶ ἀτρέπτου καὶ μὴ ἀνθρώπινους λογισμοῖς, ὡς πολλὰ κίς εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατὰ τόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ τῆς κακοδόξοις καὶ ἀσεβείαις ἐννοίας Ἀρείου συμφέρεται ὅτι πλείους ὄσον ἀέχου, φιλοσοφῶν, ὡς φησὶ φιλοσοφῆ, ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς δεῖ πῶς εἰρήκαμεν, τὰ τε νῦν ρηθέντα σοι, τὰ τὸ μέλλοντα ρηθήσεσθαι. δέχου μίθου θεοπῆρα τὸ πατρὸς τὸ ἁγιοῦ πνεύματος ἢ ἀνεκφράστως, καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἁγίου πνεύματος τὸ ἐκπορεύομένου ὅτι αὐτῶν τὸ πατρὸς, ἴδιον δὲ ὄντος τὸ ἴδιον, κατὰ φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος· εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἐκ ἐχθρῶν, οὗτος ἐκ ἐστὶν αὐτοῦ. καὶ ἀλλὰ ὁ αὐτοῦ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἔστι. καὶ πάλιν διαίρεσις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαίρεσις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαίρεσις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάνσι. καὶ μετ' οὐ πολλά· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαφορῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ κατὰ τὴν βούλησιν. ἰδοὺ ὁ φιλόσοφο, σαφεστάτη καὶ τελεωτέρα λόγῳ δέξῃς θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίον, διηκνούουσα αὐτῶν τὴν ἀπεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὡς δεῖ λέγει· διαίρεσις δὲ ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάνσι. καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαφορῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ

Rom. 8.

1. Cor. 3.

1. Cor. 12.

Ibid.

ANNO CHRISTI 325

ANNO
CHRISTI
325

καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν βί-
 ἀφελίοις, ὡς οἶδατε, σαφῶς διαλεχό-
 μινος πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, ἢ φησι;
 πνῦμα ὁ θεός. εἰ οὐκ πνῦμα θεός,
 πῶπως θεός καὶ τὸ πνῦμα, ἀλλ' ἐκ ἄλ-
 λος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῆς
 θατέρον προσώπων, καὶ τὴν τῆς
 ὑποστάσεων ἕνοιαν. ἀλλὰ προσώπων
 ἀκούοντες, μὴ ἀνθρώπου μορφῆ τὸ
 θεῖον ὑπολάβωμεν ἀσωθέντων γὰρ καὶ
 ἀσημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν δόξῃ τῆς
 λόγων, καὶ αὐτός, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθω-
 μολόγησας. καὶ γὰρ καὶ ὁ οὐρανός καὶ
 ἡ γῆ προσώπων ἔχον μεμδρῶνται,
 καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν βί ἀφελίοις
 πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ φαρι-
 σαίοις διαλεχόμενος ἔφη· ὑποκρι-
 τὰί, τὸ προσώπων τῆς οὐρανοῦ καὶ τῆς
 γῆς οἶδατε δοκιμάζετε. καὶ τὰ ἐξ ἧς.
 πάν γὰρ τὸ ὑφ' ἡμῶν ἐφ' ὅσον ὑφίσταται,
 προσώπων ἔχον λέγεται τῆς οικείας
 φύσεως, ἢ τοῦ ζῆμα. ἀλλὰ μὲν ὁ οὐ-
 ρανός καὶ ἡ γῆ κτίσται, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ
 τῆς γῆ κτίσις· ἢ δὲ θεῖα καὶ ἀρ-
 ρητῶν οὐσία, ἀκίσετος· ἐπεὶ τῶν ἀπλοῦς
 καὶ ἀσωθέντων, καὶ ἀσημάτιστος, αἰ-
 διός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ἵππ τὸ
 προσώπων ἐπιπέλαστον. ἀπεδεί-
 ξαμεν δὲ πλείονων τῆς ἐν τῆς θεῶν
 γραφῶν μεμδρῶν, σωδημιου-
 ρῶν τῶν πατρὶ καὶ τῶν υἱῶν πατρὶς κλι-
 σεως ὁμοιότητος τε καὶ νοουμένης εἰ-
 ναι τὸ πνῦμα τὸ ἅγιον· ἐπεὶ καὶ
 ἀχώριστον αἰεὶ βῆ τῆς πατρὸς καὶ τῆς υἱοῦ,
 καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τῆς πατρὸς, καὶ ὁ πα-
 τὴρ τῆς υἱοῦ. δόξο δὲ, εἰ δοκεῖ, λαμ-
 βανε καὶ δι' ὑποδείγματων, εἰ καὶ ἀθε-
 νετέρον, ἡσυχίας ὑποδείκναι. ὁ λόγος
 ὁ σὸς, καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου,

vidit unicuique prout vult. & Do-
 minus in euangeliis, vt scis, ma-
 nifestius ad Samaritanā loquens,
 ait: Spiritus est Deus. Si ergo Spi-
 ritus est Deus, omnino & Deus
 erit Spiritus, non autem alius
 atque alius; sed vna diuinitas v-
 triusque personæ, iuxta hypo-
 stasium confiderationem. At ve-
 ro cum personam audimus, ne
 suspicemur, quod est diuinum
 habere humanam effigiem. ex-
 pers est enim compositionis at-
 que figuræ, vt in principio dis-
 putationum tu ipse, sicut & nos,
 confessus es. Nam & cælum &
 terram personam habere testan-
 tur, quemadmodum & ipse Do-
 minus in euangelis ad scribas &
 pharisæos loquens, aiebat: Hy-
 pocrita, faciem siue personam cali-
 et terra diiudicare nostis. & quæ
 sequuntur. Quidquid enim per
 se subsistit, quatenus per se sub-
 sistit, propriæ naturæ personam
 siue faciem, siue figuram habere
 dicitur. Sed cælum quidem &
 terra facta sunt, sicut & omnis
 creaturarum natura: substantia
 vero diuina & ineffabilis, increa-
 ta siquidem & simplex est, atque
 omnis compositionis expers, in-
 figurata, æterna & immortalis.
 Sed ad institutum reuertamur.
 Pluribus ex diuinis scripturis te-
 stimoniis demonstrauius, Spi-
 ritum sanctum simul cum Patre
 ac Filio conditorem esse omnis
 creaturæ, & eius quæ videtur,
 & eius quæ intelligentia perci-
 pitur: quandoquidem insepara-
 bilis semper est a Patre ac Filio,
 quemadmodum & Filius a Pa-
 tre, & Pater a Filio. Age dum si
 videtur, per similitudines, quam-
 uis infirmiores, accipe bona do-
 cumenta. Verbum tuum, vt & cuiusvis hominis, prolatitium est,

Concil. Tom. 2.

Fff ij

gignitur autem insecabiliter & ex mente, quemadmodum spiritus tuus procedit ex te: neque autem verbum tuum, neque spiritum tuum a te alienum esse dixeris. Et hæc quidem non dedignaris in hominibus considerare: in illa vero Dei substantia ineffabili, & quæ superat intellectum, atque comprehendi non potest, verbum non prolatitium, sed semper vivens & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, quod iudex est omnium; siquidem & opifex est: in cuius conspectu nulla creatura latet, omnia nuda & aperta in oculis eius, & sanctum eius Spiritum, qui scrutatur profunda Dei, audeat aliquis alienum esse affirmare, aut Verbum aut Spiritum Dei? aut hæc asserentes admittere? utique o philosopho.

Hebr. 4.

1. Cor. 2.

προφαικός μὲν ὄντι, ἡμεῖς δὲ ἀτιμήτως ἐκ τῆς σοφίας καὶ τῆς πνύμας σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοφίας καὶ ἐκ αὐτοῦ οὐδὲ λόγον σου, οὐτε τῆς πνύμας σου εἰσὶς ἀλλοτερον σου. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ ἀπαξιώσεως ἐπὶ ἀνθρώπων νοεῖν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπειροσήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τῆς θεοῦ, ἀλλοτερον τὸ ὑποφαικόν αὐτῷ λόγον, ἀλλὰ ζῶντα αἰεὶ, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τοιμώτρων ὑπὲρ πάντων μάχαρται δῖστομον, κριτικῶς τε πάντων ὄντων, ἐπίπτῃ καὶ δημιουργῶν. ὡς ἐστὶ κλέσις ἀφθνής ἐνώπιον αὐτῷ, παιτα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῷ. καὶ τὸ πνύμα αὐτῷ τὸ ἅγιον τὸ ἐρθευόν τὰ βασιῆα τῆς θεοῦ, τολμά τις ἀλλοτερον εἶναι εἰπεῖν, ἢ τὸ λόγον, ἢ τὸ πνύμα τῆς θεοῦ; ἢ τῶν ταῦτα λέγοντας προσέειπαι; καὶ φιλόσοφε.

ANNO CCCCXXI 341

Responsio philosophi ad sanctos episcopos in uniuersum.

Απόκρισις τῆς φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἁγίων ἑπισκόπων.

CAPVT XXI.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

POSTQVAM ad sublimiorem intelligentiam me ducitis, asserentes oportere vnam diuinitatem cogitare ac credere Patris & Filii & Spiritus sancti: memini autem vos prius dixisse, Deum esse Patrem, & Deum Filium, & Deum Spiritum sanctum: nunc autem dicitis vnam esse diuinitatem trium perfectarum hypostasium, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: candidius, precor, has mihi sententias explicare.

ΕΓΓΕΙΔΗ εἰς ὑψηλοτέραν ἐνοιαί με ἠγάγετε, φήσαντες δὲ ἓν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ προσέειπαι τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. Ἐπιμνήμημαι δὲ τῶν ἁγίων ὑμῶν ἔμπεροθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατήρ, καὶ θεὸς ὁ υἱός, καὶ θεὸς τὸ πνύμα ἅγιον. νῦν δὲ φατε μίαν θεότητα τῶν τελῶν τελείων ὑποστάσεων, τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. λυκότερον σεφιλώσεται μοι ταῖς ῥήσις, παρακαλῶ.

ΑΝΝΟ ΧΡΙΣΤΙ 315.
 ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤῆΣ ἁγίας πατέρον πρὸς

Φιλοσόφου, διὰ τῆς αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

Ανεκφερατός ὄστιν, ἐπεὶ τῆς καὶ ἀπε-
 ενόητος, ἔ ἀνεπλόγητος, καὶ πάντη
 ἀνεξιχνίατος ἡ θεία καὶ ἀρρήτος οὐσία
 ἐκείνη, ἡ τὰ πάντα ὑπερέχουσα, καὶ τὰ
 πάντα περιέχουσα. πάλιν ἀκούει πρὸς
 ἡμῶν ἐκ ἄλλου τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλον εἰρή-
 καρδον, καὶ δὲ τῆς καὶ ἁσέβης ἐβλασφη-
 μισεν Ἀρειος, ἕνα θεὸν ἀκτιστον, ἔ ἄλ-
 λον κτιστὸν εἰρηκῶς, καὶ τὸ πνῦμα τῆς
 θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχώς· μὴ
 ὁμοίωτο· ἀλλὰ μίαν θεότητα νοεῖται ἔ
 πισθῆναι εἰρηκαρδον, μίαν οὐσίαν,
 κυερότητα καὶ βουλήν μίαν τῆς πα-
 τρός ἔ τῆς υἱοῦ ἔ τῆς ἁγίου πνῦματος·
 εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ἕνω-
 σίας οὐ διεζωγμένας, οὐδὲ τοπικὰς,
 ἀλλὰ πῖς μόνῃ μίαν θεότητα νοεῖται
 καὶ πισθῆναι, καὶ δὲ ἔ πολλὰς εἰρη-
 καρδον, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ
 ἁεροσκωπητῆς τριάδος, ἰδοὺ διὰ πάν-
 των ἐδήξεν ἡ δληθῆς πῖς, μὴ δεῖν ἐπι-
 τῆ ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφορῶν. ὡδὲ
 δὲ μικρὸν τοῦ τῆ νοῦ δοῦναι ἡμῶν ἐδέ-
 λησον, ἔ πτωσήσῃ ἐπὶ πλεῖον, δεξέ-
 μιν ἔ ὑπὸ τῆς ἁγίου πνῦματος· δι-
 ἡμῶν σωτηριώδης ἕνωσήκας, ἵνα γνῶς
 τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα αἰ-
 οῦσαν ἔ ὑφεῶσαν, τριάδα δληθῶς
 τριάδα, καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ πρὸς ἑα-
 χον ποτὲ, ἀλλὰ αἰ καὶ ὡσαύτως οὔσαν
 ἀδιάρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα.

Απόκρισις τῆς Φιλοσόφου.

Μὴ με οἶσατε ἄπορρῆφεται τὰ τῆς
 δληθῆς δόγματῶν οὐ γδ' ἐν πρὸς
 τῆς κατερχῆς τῆς λόγων παρωσα-

*Responso sanctorum patrum ad
 philosophum, per eundem
 Leontium episcopum.*

Inexplicabilis, siquidem men-
 te & cogitatione incomprehen-
 sibilis est & impenetrabilis di-
 uina illa & ineffabilis substantia,
 quæ omnibus supereminet, at-
 que omnia continet. tantum au-
 di a nobis: non alium tibi Deum
 atque alium protulimus, sicut
 impius Arius blasphemavit, v-
 num Deum increatum, & al-
 terum creatum pronuntians, &
 Spiritum sanctum similiter crea-
 tum prædicans (absit) sed vnam
 diuinitatem cogitari & credi af-
 feruimus, vnam substantiam, do-
 minationem & sententiam vnam
 Patris & Filii & Spiritus sancti:
 scire autem sanctæ trinitatis hy-
 postases non esse disunctas aut
 locales, sed sola fide vnam diui-
 nitatem considerari & credi, vt
 sæpius diximus, sanctæ & con-
 substantialis & adorandæ trini-
 tatis. Ecce per omnia fides vera
 demonstrat, non oportere in
 sancta trinitate differentiam cog-
 itare. Nunc autem parum ani-
 mum nobis aduerte, atque am-
 plius persuadeberis, accipiens a
 Spiritu sancto per nos saluifica
 documenta, vt agnoscas sanctæ
 trinitatis vnam esse diuinitatem
 semper existentem & subsisten-
 tem, trinitatem vere trinitatem,
 & nihil in ea prius aliquando, sed
 semper & eodem modo existen-
 tem indiuiduam & consubstan-
 tialem trinitatem.

Responso philosophi.

Ne cogitetis inuerrere me do-
 gmata veritatis: neque enim a
 principio disputationum reieci

Fff iij

ἴσταν πῶς τὸ ἐμπροσθεν ὑπόδηγμα οὐ
 μέλει. ὡς ὁ φέλιαν τοῖς πτωχοῖς
 δεξιμοῖς, ἀλλ' ἰκανῶς εἰκόνα ἑξέ-
 ραν τῆς ὡσεύειας τοῖς ὡσεύως ἐξελοισι
 νοεῖν, λέξομεν. τὸ ἀόρατον τῆς πύρ
 φύσις μία ὄν, ἥτοι οὐσία, τρεῖς ὄντι
 καὶ πῶς, πῦρ, ἀπαύγασμα, Φῶς.
 Ἐοὐδὲν τούτων ἑσὺ ἑξέρον τῆς πατέ-
 ρου ἐξοικεῖται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίτως
 ἀλλήλων τὰ τεῖα, τὸ πῦρ, τὸ ἔξ ἑαυ-
 τῆς ἀπαύγασμα, καὶ τὸ Φῶς. Διαχωρίσον
 πῶς, εἰ δυνῆ, ὡς φιλόσοφε, τὰ τεῖα,
 καὶ δεῖξον ἡμῖν ἑσὺ τῆς πατέρου
 ἑσὺ ἑξέρον, ἢ τῆς ἀπαύγασμα τὸ
 πῦρ καὶ ἑαυτὸ ἑσὺ ἑξέρον, ἔμετα-
 γνήστερον μὲν χρόνους πῶς ἔξ πῦρος τὸ
 ἀπαύγασμα, ἢ μετὰ γνήστερον πάλιν
 ἢ μετὰ χρόνιον ἔξ πῦρος καὶ ἔξ ἀπαύγ-
 σμα τὸ Φῶς, ἢ ἑσὺ χρόνιον. δεῖξον
 ἡμῖν, εἰ δυνῆ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλή-
 λων τὰ τεῖα, καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτως ὄν
 πῦρ, ἀπαύγασμα, Φῶς, μίας οὐσίας ἔ-
 ἔξ πῦρος φύσεως. ταῦτα καὶ νοῦν λα-
 βῶν τὰ ἀόρατα ἔκλειτα, εἰ καὶ ἀσύκρι-
 πτε, ὡς ἄρα πῶς εἰρήκαμεν, ὡς πῶς
 αἰδῶν καὶ ἀκλίσην ἔξ θεοῦ οὐσίῳ, πῶς
 δέξου ἐκ τούτων ἀφορμαῖς σωτηρίους,
 καὶ πῶς τῆς πῶς τῆς διδουσίας τοῦ
 ὄμμα, ἀνάβηδι ἔξ πῶς ὑψώσω τῆς
 θεοῦ ἔξ πῶς καὶ ἀπαντήσῃ σοι, ὡς γὰρ
 ἑξέρον καὶ πῶς ὄμμα, ἑσὺ ἀπῆου σά-
 σοι ἢ χάρις ἢ τῆς πῶς ἔξ τῆς ὑοῦ καὶ τῆς
 ἀγίου πῶς πῶς, δὲ κινῶσαι σοι μίαν
 θεοῦ πῶς πῦρ οὐσίαν ἀθάνατον, καὶ ἀπαύ-
 γασμα, ἔξ Φῶς, ἀπῶς καὶ ἀσύνθετον,
 ἀχωρίσον, ἀδιαίρετον, ἀσυνήθητον,
 καὶ ἀνεκφραστον τρεῖς ἀλλήτως ὁμο-
 ούσιον, πῶς τῆς πῶς, καὶ τῆς ὑοῦ, καὶ
 τῆς ἀγίου πῶς πῶς.

stantia : nihilominus tamen oc-
 currentem similitudinem profe-
 remus, etsi non æquabilem, ad
 vtilitatem tamen fideliter suscipi-
 entium, & quæ sufficientem
 pietatis imaginem præbeat pie
 considerare volentibus. Sensibi-
 lis iste ignis, natura vna siue sub-
 stantia cum sit, trinitas est in eo-
 dem, ignis, splendor, lumen; &
 nihil horum inuenitur altero
 prius esse : sed a se inuicem sepa-
 rari non possunt tria, ignis, ex
 ipso splendor, & lumen. Distin-
 gue igitur, si potes o philosopho,
 tria hæc, & ostende nobis aliud
 alio prius existere, vel ignem an-
 te splendorem in seipso esse, vel
 splendorem post aliquot tempora
 igne posteriorem; aut rursus
 lumen igne vel splendore poste-
 rius esse tempore, vel etiã prius :
 ostende si potes, diuidens ab in-
 uicem hæc tria, & non simul exi-
 stere ignem, splendorem, & lu-
 men, cum tamen sit vna ignis na-
 tura. Hæc animo retinens sensi-
 lia & creata, quamuis conferen-
 da non sunt, vt paulo ante dixi-
 mus, ad æternam illam & incom-
 prehensibilem Dei substantiam,
 accipe ex his occasiones saluta-
 res, & fide quasi alis quibusdam
 adaptans mentis tuæ oculum, ad
 sublimiorem Dei cogitationem
 ascende, & occurret tibi, vt ora-
 mus & credimus, irradians te
 gratia Patris & Filii & Spiritus
 sancti, & ostendens tibi vnam di-
 uinitatem tamquam ignem im-
 mortalem, splendore & lumen,
 simplicem & sine compositione,
 inseparabilem, indiuisam, inco-
 gitabilem & ineffabilem trinita-
 tem vere consubstantialem, Pa-
 tris & Filii & Spiritus sancti.

ANNO
CHRISTO
325.

CON-
STANTINVS

Vbi credit philosophus in sanctam trinitatem.

Cum hæc audisset philosophus, & quasi raptus in ecstasim maxime obriguisset, eiusque cogitationes ipsum perturbarent, magnus timor in eum incidit. Deinde in seipsum reuersus clamauit valde, dicens: Gloria tibi Deus, qui inspirasti sanctis his tuis mysterium, quod omnem intellectum superat, immaculatæ, immensæ & increatæ diuinitatis. Sed oro te Christe, tamquam vndiquaque boni Patris vndiquaque bonū Filium, condona quæ impiis adhuc Arii opinionibus seductus peccaui: nec pœnis grauer apud te iustum iudicem propter impia illa verba, quæ aduersus te miser protuli. Væ Ario & eius impio coetui, blasphemātibus aduersus Filium Dei, dicentibus: Erat quando non erat, & quod creatura sit & opus, ex alia substantia Filius Dei & Spiritus sanctus; & dicentibus Filium Dei & Spiritum sanctum non esse eiusdē substantiæ, cuius est Pater. Anathematizo nunc & semper Arium & impias eius opiniones, & omnes cum eo sentientes, & blasphemantes aduersus Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Qui enim Filium non habet, neque Patrem habet: & qui contra Filium aut Spiritum sanctum blasphemauit, in Patrem blasphemauit. Supplico autem sacræ vestræ senectuti, adiuuate me per vestras de me ad Christum Filium Dei preces, maxime cum iam consentiam his quæ a vobis de sancto Spiritu

Οπου πιστεύει ο φιλόσοφος εις τὴν ἁγίαν τριάδα.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει ἠγρόμηνος, ἀπληρώσθη ἵππ' πλείστον ὄσον, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετέρασαν αὐτὸν, φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπα εἰς ἐαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκράυχασε μέγα, εἰπὼν δόξα σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμπνέσας πύποις τοῖς ἁγίοις σου ἵπ' πάντα νοῦν μωρὸν καὶ ἀσέβειον καὶ ἀκρίστον θεοῦ τῆς ἀκρίστου. ἀλλὰ δέομαι σου Χριστέ, ὡς παναγίου πατρὸς παναγίου υἱὸς, ὡς ἁγίου ἀπ' εἰς σέ, ὑπαρχόντος τῆς ἀσέβειας ἁρὰ τῆς ἀρείου δόξαις, ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσαποχρησθῆσμαι δικαιοσύνης ἁρὰ σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ ἵπ' τῶν ἀσεβῶν ῥήματων ἐκείνων, ὧν κατὰ θεὸν ἀπέφλυα ὁ πάλαι. οὐαὶ ἀρείου καὶ τῆς συμμορίας αὐτοῦ τῆς ἀσέβειας, βλασφημήσασιν εἰς ἡμῶν τῶν θεοῦ, λέγουσιν. ἡμῶν ποτε ὅτε ἐκ ἡμῶν καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα, καὶ ὅτι ἐπὶ οὐσίας ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὡς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι ἡμῶν τῶν θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀναθεματίζω ἡμῶν καὶ πάντως ἀρείου καὶ τῆς ἀσέβειας αὐτοῦ δόξαις, καὶ ὅτι τὰ αὐτοῦ φρονουῦντας πάντας, καὶ ὅτι βλασφημουῦντας κατὰ τὸ πνεῦμα, κατὰ τὸ ἡμῶν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. ὁ γὰρ ἡμῶν μὴ ἔχων, οὐ δὲ πατὴρ ἔχων εἰς ἡμῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας, εἰς πατέρα ἐβλασφημήσει. καθ' ἡμετέραν ἐνδοχὴν γαροσίῃ, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑμῶν ἐμὸν πατέρα Χριστὸν ἡμῶν τῶν θεοῦ ἐκείνων ἡμῶν, ἀκολουθοῦντι μάλιτα τοῖς δι' ὑμῶν ἵπ' τῶν ἁγίου πνεύματος ἐκπ-

ANNO
CXXXII
416

ANNO
CHRISTI
345

ἐκπεποιτισμένοι καὶ ὁμο-
λογῶν τὰ πάντα ἀληθῆ ἔσθαι, ἡ βέβαια.
ποδοῦν τὸ πνεῦμα ἔστι, ὅτι ἡ ἱεροφαν-
τις ἐπέ Παύλος· τὸ μυστήριον τὸ ἀπο-
κεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ
ἀπὸ τῶν ἁγίων, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, κα-
θὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις ἀπὸ τῶν ἀποστόλων
καὶ προφητῶν, καὶ ὑμῖν ἐν πνεύματι,
αἱ εἰς ὅντα ἡ σωτηρία ἡμεῶν καὶ σω-
διαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν
ἀπὸ τῶν πνεύματι αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

Γροδέντες οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς
τὸν Φιλόσοφον πρὸς πηγῆς, καὶ πο-
ταμοῦ, καὶ ὕδατος, διὰ τῆς ἐπι-
σκοποῦ Λεοντίου.

ΚΕΦΑΛ. κβ'.

ΚΑΚΕΙΝΟ ὃ νοτιόν ὡς φίλε λοι-
πὸν τῆς ἀληθείας φιλόσοφε. πηγῆ
νοήσωμεν ἡμεῶν ποταμὸν ὕδατος·
πᾶς γὰρ ποταμὸς, ὡς οἶδα, πηγῆ ἐξ
ἡμεῶν ἐκτεταται εἰς τὸν ὄμιον ὃ πο-
ταμὸς ἔστι ὕδατος. ἀλλ' ἐπεὶ καλεῖται
ποταμὸν πηγῆ, ἢ τῆς πηγῆς ποταμὸν
ἀλλ' ἢ πηγῆ καλεῖται, καὶ ὁ ποτα-
μὸς ποταμὸς· καὶ ἀμφότερα ἐν ὕδατι.
ἐπεὶ δὲ πρὸς ἐξέλιξις ἀρτυροῦται ἐν τῷ πο-
ταμῷ ἢ τῆς πηγῆς ὕδατος, μεταβάλ-
λει τὴν ὀνομασίαν· ἐκ εἰρήνης, ἀ-
πελθε, ποταμὸς ἀντλήσων, καὶ φέρε
μοι τὴν πηγῆ, ἢ τῆς ποταμὸν, ἀλλ' ὕ-
δατος καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ ὀνο-
μαστικὰ λεκτέα, πηγῆ, ποταμὸς, ὕδατος.
ἀλλὰ καὶ ἡ τρία γραφῆ τῶν ταφθῆναι
δείκνυται. οὐ γὰρ ἀλλότεια τῶν τῆς ἡ-
μεῶν σοφιστικῶν, γνήσιον λοιπὸν τέ-
κνον τῆς χάριτος· εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδεί-
γμασι, καὶ τύποις, καὶ εἰκόσι τῆς ἀλη-
θείας τῶν λόγων εἰσηγησάμεθα. λέγει
οὖν πρὸς τὸ ὅτι ἡ τρία γραφῆ κλίνω,
Concil. Tom. 2.

exposita & definita sunt : & con-
fiteor illa esse vera atque firma,
hoc esse credens, quod sacrorum
scriptor Paulus dixit: *Mysterium Coloss. 1.*
absconditum a seculis & genera-
tionibus, quod nunc reuelatum est,
vt asserit, *sanctis eius apostolis &*
prophetis, & vobis in Spiritu san-
cto, semper scilicet existentem,
& simul subsistentem, ac perma-
nentem cum Deo & Patre Fi-
lium eius, & Spiritum eiusdem
sanctum.

Addentes sancti patres de fonte,
fluuiio, & aqua, locuti sunt
ad philosophum per episco-
pum Leontium.

CAPVT XXII.

ILLVD etiam, amice philoso-
phe, quod superest huius ve-
ritatis, considerandum est. Fon-
tem cogitemus, qui fluuium a-
quæ generat : omnis enim flu-
uius, vt nosti, fontem habet ge-
nitorem: inde procedit aquæ flu-
uius. Sed nemo fluuium appel-
lat fontem, neque fontem flu-
uium : sed fons, fons appellatur,
& fluuius fluuius, & vtrumque
aqua vna. Quando autem vult
quispiam e fonte vel fluuiio a-
quam haurire, mutat nomencla-
turam : non enim dicit : Vade,
progrediens haurias & feras mi-
hi fontem aut fluuiū, sed aquam.
& vna quidem natura, tres au-
tem personæ dicendæ sunt, fons,
fluuius, & aqua. Sed & diuina
scriptura eadem asserens demon-
strat. Neque enim ab eadem alic-
na nos tibi loquimur, o legitime
in posterum gratiæ fili, quamuis
in similitudinibus, typis & ima-
ginibus sermonē veritatis enar-
ramus. Ait igitur de Filio diuina
G g g

Iſa. 66.

ſcriptura: Inclino in eos quaſi fluvius pacis egrediens: videlicet ex vero vitæ fonte, Patris diuinitate, vt ipſe Dominus in euangelio clamat: Ego a Patre exiui, & venio. & quod ipſe apertiffime dixit: Ego & Pater vnum ſumus.

Ioan. 8.

& illud: Ego in Patre, & Pater in me. & quod Spiritum ſanctum ex ipſo fideles omnes accipimus, qui eiufdem ſubſtantiaæ eſt cuius & Pater & Filius, procedes a Patre, proprius vero Filii, vt ſuperius oſtendimus. Quod autem ab ipſo nobis effundatur, clariffime in euangeliiſ docuit ipſe Dominus,

Ioan. 10.

dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat: qui credit in me, vt ſcriptura teſtatur, flumina de ventre eius fluent aqua viva. Quibus euangelifta diuinitus inſpiratus, dictum interpretas, ſubinfert: Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. & propheta Dauid de hoc vtique fonte vitæ, ſancta trinitate, vide quid clamat: Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen: fontem vitæ Deum & Patrem appellas, ad Filium vero loques: ſiquidem Pater eſt in Filio, & Filius in Patre: lumen autem ipſum Filiū nominat, in quo lumine teſtatur videndum eſſe lumen, Spiritum ſanctum: In lumine, inquit, tuo videbimus lumen. Fons enim vitæ ac luminis vere eſt Pater: lumen etiam eſt Filius ex Patre lumine: lumen etiam eſt Spiritus ſanctus ex eodem lumine. Siquidem, vt nobis ſæpe dicendum eſt, vna eſt diuinitas Patris & Filii & Spiritus ſancti, vt ipſe clamat per ver-

Ioan. 7.

Pſal. 35.

Φησιν, ἐπὶ αὐτῶν ὡς ποταμὸς εἰρήνης· ἐκ πορθύομβρος δηλονότι ἐκ τῆ ἀληθείας πηγῆς τῆς ζωῆς, τῆς ἑ πατρὸς θεότητος, κατὰ φημι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν βλατῆ- λίοις βοᾷ· ἐγὼ ἐκ τῆ πατρὸς ἐξῆλ- θον, & ἦκα. καὶ κέينو ἡ ὁπρῆ ἐφη λυ- κότατα· ἐγὼ & ὁ πατήρ ἐν ἐμοί. & τὸ ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, & ὁ πατήρ ἐν ἐμοί. & τὸ πνεῦμα ἡ τὸ ἅγιον ὅτι ἐξ αὐτῆ λαμβανόμεν ἅπαντες ὁ πνεῦ, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας, ἧς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, ἐκ πορθύομβρος μὲν ἐκ τῆ πα- τρὸς, ἴδιον ἡ ὄν τῆ υἱός, κατὰ τὴν ἀνω- τέρα ἀπεδείξαμεν. ὅτι ἡ ἐξ αὐτῆ ἡμῖν ἀναβλύζον ὄνη, σαφέςτατα ἐν βλατῆλίοις ἐδείδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπὼν· ἐὰν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πνέτω· ὁ πνέτων εἰς ἐμέ, κατὰ τὸς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆ κοιτίας αὐτῆ ῥέουσι ἐν ὕδατι ζω- τος. οἷς ὁ διάφελιστὸς θεὸς ἐμπνέ- ονται, τὸ ῥηθὲν ἐρμηνεύων, ὁπρῆρεὶ λέγων· τὸ ἡ ἐλεγε πρὸς τὸ πνεῦμα- τὸ οὐ ἡμελλεν λαμβανέειν ὁ πνεῦ- οντες εἰς αὐτόν. & ὁ πρὸς φήτης ἡ Δα- υιδ ὄρα ἡ πρὸς τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς τῆς ἀγίας τριάδος βοᾷ· ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὁ λόμθα φῶς· πηγὴ ζωῆς ἡ θεὸν & πατέρα καλῶν, πρὸς ἡμῶν ἡ λέγων, ἐπεὶ τὸ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ, & ὁ υἱός ἐν τῷ πατρί· φῶς ἡ ἡμῶν ἡ ἀναβλύζει, ἐν ᾧ φῶς λέγει ὁ πρὸς φῶς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐν τῷ φωτί σου, φησὶν, ὁ λόμθα φῶς· πηγὴ ἡ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φῶς ὁ πα- τήρ· φῶς & ὁ υἱός, ἐκ φῶς τῆ πα- τρὸς φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτῆ τῆ φῶς. ἐπεὶ τὸ, ὡς πολλὰκις ἡμῖν λευτέον, μία θεότης τῆ πατρὸς καὶ τῆ υἱός & τῆ ἀγίας πνεῦματῶ, κατὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῆ πρὸς φη-

ANNO
CHRISTI
325.

κῶν λόγων· ἐγὼ εἰμι θεός, ἐκ ἔστιν ἄλ-
λος· καὶ ἐγὼ θεός πρῶτος, καὶ ἐγὼ μὲν
παῦτα, καὶ εἰς αἰῶνα ἐγὼ εἰμι. Ἐ-
πάλιν· ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐκ ἠλλοίωμαι, καὶ
εἰς αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ ἔξῃς· καὶ
κτλ· ἡμεῖς ἀποδοχθέντες, διὰ καὶ
ἡμεῖς ἐπιναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ
μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐκ τὰς
σαφεστερας, πρὸς τὸ βεβαιώτερον ἢ
σύσασιν ἔχοντες εἰρημένα. τὰ οὐκ ὡς
ἐσόμενος Ἱερεμίου τῷ προφήτου πα-
ρατήσομεν· ὁ κατακυβιάσας, Φησὶ,
πῶς γὰρ εἰς αἰῶνα χρόνον, ἐπέπλη-
σεν αὐτῶν κτήτων τετραπόδων. ὁ ἀ-
ποπέλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται, ἐκά-
λεσεν αὐτὸ, καὶ ἐκώκυονεν αὐτὰ τρὸς
μῶ· ἃ δὲ ἀστέρες ἐλαμψαν ἐν ταῖς
φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ἠύφρανησαν·
ἐκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν· παρήσημεν.
ἐλαμψαν μετ' ἡφροσύνης τῶ ποιή-
σαντι αὐτοὺς. ὅτι ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λο-
γιζήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· καὶ τὰ
ἔξῃς· διὰ καὶ οὐκ ὡς θεοφιλέστατε
φιλόσοφε, ἵπσησαι ὡς τοῦ νοῦ,
ἔα ἀπαύξασαι τὴν γραφὴν πῶς διανοίαν.
ἔδειξε γὰρ, κατὰ καὶ αὐτὸς σωμαλόγη-
σας, ὅτι πρὸς τὴν ἡμῶν πρὸς εἰρη-
ται. μὲν ταῦτα γὰρ, φησὶν, ὅτι πρὸς γῆς
ὡφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σωμανεστρά-
φη. εἰ οὐκ ἔτι πῶς ἀσέβη μοχθηρίαν
Αρείου, ἀλλ' ἡμεῖς οὐσία κλησὶ ὅτι τὴν
ἡμῶν, καὶ μετὰ γνηστερος τῆς πατρὸς θεός·
λέγει δὲ πρὸς αὐτὴν ἡ γραφὴ· ὅτι ὁ
θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
αὐτὸν· οὐ θεὸς ὁ πατήρ καὶ πῶς Αρείου
ἀσέβειαν, ἐπεὶ πρὸς λέγει πρὸς τὴν ἡμῶν,
οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν. καὶ
ἐλέγησαν οἱ ἀσέβεις Ἀρφομανῆται σὺ
τῶ πρὸς βλασφημίας αὐτῶν ἀνέντη,
πρὸς τὸ πρὸς ἡμῶν ἀρήσεως, αὐτὸν πατέρα
ἐκβαλόντες τὸν θεὸν καὶ ἄθεοι

Concil. Tom. 2.

ba prophetica : Ego sum Deus, & non est alius : & ego primus, & ego postea, & in seculum ego sum. & rursus : Ego sum, & non mu-
tor, & in seculum ego sum. & quæ sequuntur. Et iuxta prius demon-
strata necessarium arbitror dicta repetere, quamvis non omnia propter multitudinem, sed clariora, ut firmiorem habeant consistentiam quæ dicta sunt. Quæ igitur erant ex ore Ieremiæ prophætæ proponemus : Qui præ-
paravit, inquit, terram in æternum tempus, & implevit eam iumentis quadrupedibus. Qui mittit lumen, & vadit : vocavit illud, & obediuit timore : stella splenduerunt in custodiis suis, & exultaverunt : vocata sunt, & dixerunt : Adsumus : splenduerunt cum exultatione factori suo. Hic Deus noster, non reputabitur alius aduersus eum. & quæ sequuntur. Necessarium igitur, o Deo dilectissime philoso-
phe, huc animum aduertere, & scripturæ sensum aperire. Ostendit enim, ut tu ipse pariter confessus es, de Filio hæc dicta esse. Post hæc enim, inquit, in terra vi-
sus est, & inter homines conuersatus est. Si ergo iuxta impiam Arii prauitatem, alia quidem est Filii substantia creata, ut sit Deus Patre posterior : ait autem de ipso scriptura : Hic Deus noster, & non reputabitur alius aduersus eum : sequetur ex impietate Arii Patrem Deum non esse, siquidem ait de Filio : Et non reputabitur alius aduersus eum. & conuincuntur impii Ariomanitæ cū suæ blasphemiæ auctore, præter Filii negationem ipsum Patrem a diuinitate depellere, & athei

Ita 41.

Malact. 3.

Baruch 3.

Ibid.

Ggg ij

1. Ioh. 2. prorsus deprehenduntur veritatis aduersarii. Qui enim Filium non habet, vt in catholicis ait, nec Patrem habet. Fides autem catholica vnam deitatem nouit & colit, Patris & Filii & Spiritus sancti: aduersus quam non æstimabitur alia. Porro mysterium hoc sanctæ atque adorandæ & confubstantialis trinitatis, omnem intellectum atque sermonem superat, & prorsus comprehendi non potest, sed sola fide percipi.

Philosophus.

CAPVT XXIII.

DIVINA reuera & lucis plena sunt, quæ a Spiritu sancto per vos fuerunt explicata. Oro autem vos (amo enim sacros doctrinæ vestræ sermones) spondete mihi pias & religiosas aures vestras, & de his docete quæ adhuc inquiri, vt plenissimam a Deo pro salute mea remunerationem accipiatis.

Responsio sanctorum patrum ad philosophum per eundem Leontium episcopum.

Dic quod vis, cupimus enim te plenissime scire de omnibus, maxime cum iam te illustrante Spiritu sancto, facile possis doctorum demonstrationem percipere.

Gratiarum actio philosophi, & interrogatio de diuina incarnatione.

Gratia sacro vestro capiti. Dicite autem mihi, o sanctissimi, quomodo sit intelligendū Deum Verbum Dei filium in terra visum esse, & inter homines con-

παντεως ἐβέλοκονται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμοι. ὁ γὰρ ὁ υἱὸν μὴ ἔχων, κατὰ φησιν ἐκ καθολικαῖς, οὐδέ ὁ πατέρα ἔχει. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεοτητα οἶδε, καὶ τῶν τριῶν πρεσβυτέρων, ἔπαυτος, ἔστι ὁ υἱὸς, καὶ ἁγίου πνεύματος παρ' αὐτῶν οὐ λογιζόμεται ἕτερον. τὸ δὲ μυστήριον τῆς τοῦ ἁγίου καὶ ἀσπασκουμένης καὶ ὁμοουσίου τετραδότης, ἀσπασκόντων καὶ ἀνέκφραστον ἔστι πάντη ἀκατάληπτον ὑπάρχει, πίστις μόνῃ νοεῖσθαι δυνατὸν.

Ο Φιλόσοφος.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

ΘΕΙΑ ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἐμπλήσια, τὰ παρὰ τῆς ἁγίου πνεύματος δι' ὑμῶν ἐκφανεθέντα. Δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασιμῶν μοι ὄντων τῆς ἱερωτικῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑποσχετέ μοι τὰς βιαγαῖς ὑμῶν ἀκοῆς, καὶ πρὸς ἀεὶ ἐπρωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστέως λήψωμαι παρὰ τῆς θεοῦ τῆς ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβῆς.

Απόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν Φιλόσοφον διὰ τῆς ἀμῆς Λεοντίου ἐπισκόπου.

Εἰπέ ὁ βούλει, ἰπιδυμητὸν γὰρ ἡμῶν πληροφορησάσθαι σε ἐν πάσιν, βιωμῶς δυναμένου σου νῦν μάστιγα διχέως τὰς ἀποδείξεις τῆς ῥήσεων, ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τῆς ἁγίου πνεύματος.

Εὐχαριστία τῆς Φιλοσόφου, καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τῆς κωρίου ἐνδυθεοπήσεως.

Χάρις ὑμῶν τῆς ἱερωτικῆς καὶ φαλῆ. Φατέ δὲ μοι ὡς ἱερωταίτοι, πῶς νοητέον τὸ τῆς θεοῦ λόγον, τῆς θεοῦ υἱόν, ἵπτι τῆς γῆς ὡφθαί, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιω-

ANNO
CXXXII
34.

ANNO
CHRISTI
325.

ἀνεστράφηται, ἀδάκτον ὄντα πάση κλιθεῖ
φύσει, ὁραμένη τε καὶ νοουμένη· καὶ
ὡς ἡ αἰτία δι' ἧς τὰ ἔργα ἐπεσφραγίσθη-
σατο, διδάξατε, παρεκαλώ.

uerfatum, cum aspectabilis non
fit ab omni creata natura, & quæ
videtur, & quæ intelligentia
percipitur: & quæ sit caula, pro-
pter quam hæc gesta sunt, do-
ceatis rogo.

Ἀπόκρισις τῆς ἁγίων πατέρων πρὸς
Φιλόσοφον διὰ τοῦ Ἐπισκό-
που Λεοντίου.

Responsio sanctorum patrum ad
philosophum per episcopum
Leontium.

Ἡ μὲν αἴτια τῆς αὐτῆς ἀφοσίως
ὠκονομήθη ὑπὸ αὐτῆς διὰ τὴν ἐν τῷ
ἁδεδείσῃ τῆς πρῶτης αἰδέσ-
των τῆς περὶ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐᾶς γεγε-
νημένην ἁποπέσῃ, ἢ ὡς ἅπαντα αὐ-
τῆς ἐπέπεσε γένος. ἐπεὶ οὖν ἁδρα-
βάντες τὴν ἐντολήν, ἔδειξεν χάρισμα-
τος ἐσερήθησαν, τὴν ἐντολήν ἠδέλη-
σεν ὁ δημιουργὸς τῶν τῆς ἀνθρώπων
γένους. Ἐνοητέον ἐν ταῦτα, ὅτι ὡσαύ-
τε εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν· ἔ-
πιείησεν ὁ θεὸς ἀνθρώπον, κατὰ τὰς
πρῶτης αἰδέσας ἁποδείξει· ὁ αὐτὸς
πάλιν εἶπε, σώσωμεν ἀνθρώπον, ὃν κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν.
καὶ ὡσαύ-
τε ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε, ποιήσωμεν, ἔ-
πεὶ ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ· ὁ
αὐτὸς πάλιν βουλήν πατρικὴν ἀνασῶσαι

Causa presentiae eius ab ipso
dispensata est propter primorum
hominum Adami & Euae lapsum
in paradiso, qui totum ipsorum
genus inuasit. Postquam igitur
transgressi præceptum, diuina gra-
tia priuati fuerunt, eam humano
generi opifex voluit restituere.
Et considerandum hic est, quod
quemadmodum Deus dixit: Faci-
amus hominē ad imaginem &
similitudinem nostram; & fecit
Deus hominem, iuxta prius di-
ctas demonstrationes; idem rur-
sus dixit: Seruemus perditum
hominem, quem ad imaginem
& similitudinem nostram feci-
mus. Ut autem Deus & Pater
dixit, Faciamus; & Filius Deus
ex Deo fecit: idem rursus ex Pa-
tris sententia saluare hominem
voluit in semetipso.

Ἐπερώπις τῆς Φιλοσόφου
πρὸς τὴν αὐτῆν.

Interrogatio philosophi
de eodem.

Καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη, καὶ
σωθῆναι ὡς ἀνθρώπος τοῖς ἀν-
θρώποις, θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος;

Et quomodo in terra visus, &
quasi homo inter homines con-
uerfatus est, cum sit Deus immu-
tabilis?

Ἀπόκρισις παρὰ τῆς ἁγίων πατέρων
διὰ Μακαρίου Ἐπισκόπου
Ἱεροσολύμων.

Responsio sanctorum patrum per
Macarium episcopum Hie-
rosolymorum.

Κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοδοσίου
Παύλου, μέγα ὄστι τὸ τῆς ἀσεβείας

Iuxta diuini Pauli vocem: Ma-
gnum pietatis est sacramentum,
Ggg iij

ANNO
CHRISTI
325.

quod manifestatū est in carne: hoc est, Dei Filius. Eodem tempore idem apparuit angelis. Neque enim angelis vel archangelis, vel aliquibus cælestibus potestatibus visibilis est vnigenitus, quandoquidem Deum nemo vidit vnquam. Cuius de cælis aduentum audiens, nullatenus immensæ diuinitatis localem migrationem suspiceris, sed dispensationem cogita totius huius magni reuera pietatis sacramenti, in quo sumus renouati. Renouatio enim fuit nouitatis resumptio. Per hoc enim qui nobis dedit similitudinem suam, Deus Verbum ad similitudinem nostram descendit. Impossibile est autem Deum nobis assimilari, & non incarnari: neque enim species incorporea substantiæ incorporeæ, quæ quidem ipse erat, accessit, sed corporea; corporea autem substantia absque assumptione non erat: propterea corpus vere assumpsit, vt qui a prima fraternitate, hoc est, gratia sancti Spiritus, quam per primos parentes Adamū & Euam amisimus, per figuræ incorporeæ mutationem excideramus, ad fraternitatem per corporis assumptionē reduceremur, & iterum incorpoream speciem diuinam acciperemus. Accipit autem carnem ex muliere: sic enim nobis similis factus est, vt nos sibi similes participes suæ gloriæ faceret, & vt mulierem per natiuitatē suam saluaret. *Saluabitur enim, inquit, mulier per filiorum generationem.* Caro autem assumpta est, quæ secundum naturam habebat quod vitale est: nulla enim caro eo quod vitale est caret, quod scriptura proprie animam appellat.

1. Tim. 2.

μυστήριον, ὃ ἐφανερώθη ἐν σαρκί· τὸ ἴδιόν ἐστιν, ὃ τῷ Θεῷ ὁμοίως. τότε αὐτὸς ὠφθῆναι καὶ ἀπέλειπε. οὐδὲ γὰρ ἀπέλειπε, ἢ ἀρχαγγέλους, ἢ ποι τῶν ἐπουρανίων διωάμεων Θεοῦ ὁ μονογενὴς ἐπεὶ τὸ Θεὸν οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε. οὐτὶς πῦν ἐξ οὐρανῶν κατέβη φέρων ἀκούων, μή ποτε κινῆ μετέστασιν τῆς ἀρχαγγέλου αὐτοῦ ἰσοπέθους Θεότητος, οἰκονομίᾳ δὲ νόμοι τὸ ὄλον τῶν μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς ὁμοειδίας μυστήριον, ἐν ᾧ διέκρινθη ἡμεῖς. ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε κενόδοτος ἐπιανάληψις. διὰ δὲ τῶν δύο δοξοδοξίᾳ ἡμῶν πῦν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν, ὃ αὐτὸς τῷ Θεῷ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατέβη. ἀδύνατον δὲ τῷ Θεῷ ὁμοιωθῆναι ἡμῶν μὴ σαρκωθέντα· οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος ἀπὸ ἀσωμάτου οὐσίας προσεγένετο, ὅτι τῷ αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ σωματικόν σωματικῶς οὐσία αὐτῷ προσλήψεως ἐκ ἐγένετο. διὰ τῶν πῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἔκπεσοντες, διὰ πῦν τῶ ἀσώματου εἶδος ἄλλα γὰρ, τῶ ἴδιόν τῆς τῶ πῶματος γαίματος, ἡς διὰ τῶν προσῶπων ἀδελφῶν τῶν τε Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας ἀπωλεία μὲν, εἰς ἀδελφότητα εἰσαγαγῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως, ἔτι πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ Θεῶν δοξαζώμεν. λαμβάνει δὲ σὰρκα ἐκ γυναικός. οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἡμῶν κατέσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενὴς ἡμῶν μετέσθῃ τῆς δόξης τῆς ἑαυτῶν, ἵνα καὶ πῦν ζωαῖκα διὰ τὴν γυνήσεως ἀνασῶσι. σωθῆσεται γὰρ, φησὶν, ἡ ζωὴ διὰ τὴν κνογονίας. σὰρξ ἢ προσείληψο τὸ καὶ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδέ μὲν γὰρ σὰρξ ἀνὰ τῷ ζωικῷ, ὃ καὶ πῦν καὶ ἰδίως ἢ γὰρ φη καλεῖται.

ANNO
CHRISTI
325.

Ο Φιλόσοφος.

Τίς ἐκ αὐτῶν ἐκπλαγῆ ἔπι τῶν με-
γαλείων τῶ θεοῦ πύταις, ὡς ἔφατε;
πλὴν πῶς λαμβανὴ σὰρκα ἐκ γυναι-
κός, καὶ δὴ δὲ εἰρήκατε;

Απόκρισις τῆς ἁγίων πατέρων διὰ τῶν
αὐτῶν Μακαρίου Ἐπισκόπου
Ἱεροσολύμων.

Ἦδη εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτεσε, μη-
δαμῶς ἔπι τῶν θεῶν μυστηρίων λέ-
γῃν τὸ ὅπως ἀπόρρητα γὰρ εἰσι καὶ ἀνε-
πίλογα. ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδι-
δάχθημεν, ἐρῶμεν ὅσον ὁ λόγος ᾠρα-
σῆται διωθήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς κα-
ταληπτικὸν τῶν μυστηρίων ἐκείνων, τὸ τῶν
κωλύει ἐν σαρκὶ οἰκονομίας, πῶς γέ-
γονεν, οἶδεν ἀθεσπῶν οὐδὲ ἀγγέλων
ἕδεις, ἕδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονη-
σάμενος τῶν μυστηρίων ἐκείνων, ἕδὲ ἡ
πάντα γὰρ καὶ καθάρσα ἑ ἀγία παρθε-
νος Μαρία ᾠρασῆται διωθήσεται ἢ ὁ-
λλω τῶν αὐτῶν ἑ θεῶν λόγου σαρκώσεως
κατὰ τὴν ἀλήθειαν. αὐτὸς γὰρ ὁ μόνος ὁ μονο-
γενῆς ἑ θεῶν υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδεν τὸ ἐαυ-
τῶν δὲ ἡμᾶς ἐν ἀθεσπῆσεως. εἰ γὰρ ἑ πα-
ρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπὸ ἀρχῆς αὐτόπται
καὶ ᾠρασῆται γυμνοὶ τῶν λόγων, κα-
θάρσα Φησὶν ὁ Λυκάς, ᾠρα τῶν ἐν σαρκὶ
αὐτῶν οἰκονομίας ὅτι ἐκ ἀπέρματος Δα-
υὶδ ἑ Ἀβραὰμ τὸ κτὴν σὰρκα, καὶ τὸ ἑ
ἡς ἐγγυηθῆ Ἰησοῦς, τῶν τῶν ἐστὶν ἐκ τῶν παρ-
θένης, ὁ λεγόμενος Χριστὸς καὶ ὅτι ὡν
οἱ πατέρες, καὶ ἑ ὡν ὁ Χριστὸς τὸ κα-
τὰ σὰρκα ἑ ὅτι ἐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ
ἀπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ ὅ-
τι καὶ πάντα ὁμοιωθῆ ἡμῖν, πλὴν τῆς
ἀμωρίας, ταῦτα ἴσμεν ὅτι ἑ ἕπος,
πῶς ταῦτα γεγῆνηται, πάσης λογικῆς
φύσεως ᾠρασῆται διανοίῃ. λέγῃ

Philosophus.

Quis non stupeat in his Dei
magnalibus, ut dicebatis? Ve-
rumtamē quomodo accepit car-
nem ex muliere, ut paulo ante
asseruistis?

Responsio sanctorum patrum per
eundem Macarium episco-
pum Hierosolymorum.

Iam monuimus te, vir optime,
nequaquam in diuinis mysteris
dicere, quomodo? ineffabilia en-
nim sunt, & incomprehensibi-
lia. ut autem ex sacris literis edo-
cti sumus, dicemus quantum or-
atio consequi poterit. Omni-
modam enim mysterii illius cog-
nitionē, quomodo dispensatio
in carne Domini facta sit, nullus
neque hominum, neque angelo-
rum, nec ipse Gabriel qui eidem
mysterio ministravit, neque om-
nino sancta, pura, & casta virgo
Maria consequi poterit totam
huius Dei Verbi incarnationis
intelligentiam. ipse etenim so-
lus vnigenitus Dei Filius exacte
nouit suam propter nos in huma-
nationem. sed quæ nobis tradi-
derunt, qui ab initio ipsi vide-
runt, & ministri fuerunt sermo-
nis, ut ait Lucas, de illius in car-
ne dispensatione, quod scilicet
ex femine Dauid & Abraham se-
cundum carnem; &, De qua na-
tus est Iesus, qui vocatur Christus,
id est, ex virgine: & quorum pa-
tres, & ex quibus Christus secun-
dum carnem: & quod non angelo-
rum, sed semen Abrahæ apprehen-
dit: & quod per omnia nobis assi-
milatus est, excepto peccato: hæc
scimus: modus autem quo hæc
gesta sunt, omnis creaturæ rati-
onalis cogitationem transcen-

Lucæ 1.

Matth. 1.

Roman. 9.

Hebr. 2.

Hebr. 4.

Ier. 17. b

dit. Ait autem & de hoc Ieremias propheta: *Homo est, & quis cognoscet illum?* Admirante autem philosopho, & tota multitudine collecta ad auscultationem, addentes sancti patres, per Macarium episcopum Hierosolymorum dixerunt.

Pluribus iam demonstraui-
 mus, quod Deus vnigenitus Filius Dei
 factus sit homo propter benigni-
 tatem erga genus humanum, in-
 carnatus & genitus ex virgine
 Maria inexplicabili generatio-
 ne. Postquam enim voluit, vt
 sermo prior ostendit, instaurare
 quæ per primorum parentum la-
 psus fuerant soluta, natus est in
 nostris, vt nos in suis ipsius refi-
 ceret; condescendens quasi opti-
 mus medicus infirmitati nostræ.
 Iterum dicemus hoc condescen-
 dere, & descēdere, & mitti, iux-
 ta suæ inhumanationis modum
 accipiendum, vt prius demon-
 strauimus. Diuinitate enim sua
 omnia cum Patre semper implet,
 secundum prius traditas intelli-
 gentias. Audi ergo. Nati sumus
 ex muliere: venit in hoc propter
 caritatem erga homines. at nos
 ex delectamento somni & femi-
 ne viri: ipse autem solus ex Spi-
 ritu sancto & Maria virgine. La-
 ctamur nos: venit etiam in hoc
 secundum carnē, qui deitate sua
 omni carni alimentum præbet.
 Proficimus in ætatis augmen-
 tum: non dedignatus est & ipse
 hoc fieri corporaliter, sicut scri-
 ptum est, quod *Iesus proficiebat
 sapientia, ætate, & gratia apud
 Deum & homines*: & vsq; ad tri-
 cesimum annum transfigens, vt
 omni ætati benediceret, tunc ad
 baptismum venit, prædicante
 Ioanne Zachariæ filio ad popu-

Lucæ 2.

Lucæ 3.

γδ κὲ ἀπὸ τοῦτου Ἱερემίας ὁ πρῶτος
 πρὸς κὲ ἀνθρώπος ὅστις κὲ γνώσεσθαι αὐ-
 τὸν; θαυμάζοντος ὃ τὸ φιλοσόφου, κὲ
 πάντος τῆς συναθροισθέντος πλήθους
 εἰς πλὴν ἀκρόασιν, προσθέντες ὁ ἄριστοι
 πατέρες, διὰ Μακαρίου Ἱησοῦ τοῦ
 Ἱεροσολύμων εἶπαν.

Ἡδη διὰ πλείων ὅσων ἀπεδείξα-
 μεν, ὅτι θεὸς ἡμεῖς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ
 θεοῦ, * γέγονεν ἀνθρώπος διὰ φιλα-
 θεσίαν, σαρκωθεὶς καὶ γνηθῆς ἐκ
 τῆς παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου γυ-
 νησῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἡ βουλήθη, ὡς πρῶ-
 τὸν δέξεν ὁ λόγος, ἀνακαμίσει τὰ διὰ
 πλὴν ἀπόπλωσιν τῆς πρῶτης πλάσων
 λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις,
 ἵνα ἡμᾶς ποιήσει ἐν τοῖς αἰσῶ, συγ-
 καταβᾶς ὡς ἰατρὸς ἀριστος τῆ ἀδενεία
 ἡμῶν. πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβᾶν,
 καὶ τὸ κατελθεῖν, κὲ τὸ ἀπεσᾶλθαι, κὲ
 τὸ ἐνανθρωπήσας αὐτῷ ἔχον δια-
 ληπῆ, ὡς πρῶτον ἀπέδειξαμεν. τῆ γὰρ
 θεότητι αὐτῷ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ
 πληροῖ ἀεὶ, κὲ τὰς πρῶτον ἀποδοθείσας
 ἐνοίας. ἀκούει πίνω. γυνάμειθα ἐκ
 ζωαίκοις ἡλθε διὰ φιλανθρώπιαν εἰς
 τὸ π. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ὅτι ἡδονῆς ἕπνο,
 κὲ σπέρματος ἀνδρὸς αὐτὸς ὃ μόνος ἐκ
 πνεύματος ἁγίου κὲ Μαρίας τῆς παρθε-
 νου. γαλακτοῦ ἔσφουμίθα. ἡλθε κὲ εἰς
 τὸ π. σαρκί, ὃ τῆ θεότητι αὐτῷ διδοῦς
 ἔσφω πᾶση σαρκί. γινόμεθα ἐκ πρῶ-
 κοπῆν κὲ αὐξήσιν ἡλικίας ἐκ ἀπὸ τῶ
 σε γυνέσθαι κὲ αὐτὸς τὸ π. σωματικῶς,
 καθὼς γέγραπται, ὅτι Ἰησοῦς πρῶτον ἐκο-
 πῆ σοφία καὶ ἡλικία κὲ χάρις πρῶτον
 θεῷ κὲ ἀνθρώποις κὲ ἕως τετρακοσίων
 χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν
 διλογήσῃ τότε ὅτι τὸ βράπτισμα ἐρχο-
 ται, κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχα-
 ρίου

ANNO
 CHARIT.
 114.

ANNO CHRISTI 325

ελου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἀμάρτων, οὔτε ἰαθεσίας δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ Ἰωάννου πῦτε δοῦμαι, ἀλλ' οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτῷ τῷ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεῷ λόγῳ. Κατέχευται τὸ ὑπερῆμιστον βάπτισμα, ἡ δὲ θεὸς ἂν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σαματικῶς ὡς ἀνθρώπος, ἐκ αὐτὸς δέομιμος βαπτίσματος, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι ὡς περὶ ἐπὶ αὐτῷ κατήλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐστὶν εἰς αὐτῷ βαπτισμοῦ. ἔπειτα σωμάσραφεις τοῖς ἀνθρώποις, ταῖς τε τῶν θεῶν αὐτῶ ἐντολῶν παραδοξίς ἐκδοξίς, ταῖς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τελειῇ γενέσθαι, καὶ πατρὸς θεοῦ γέννησθαι, οὕτως ἐπὶ τὸ ὑπερῆμιστον ἐκούσιον αὐτῷ σαματικῶν ἔρχεται πένθος. ἡμῖν γὰρ κενερώσθητο πτωχεῖα σαυρῶν· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσαυροῦμεν, οὔτε ἐσώσομεν ἐκ τῆς θανάτου ἀρπάσσει ἰσχυράμεν. ἐβασιλεύσας γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ ἐστὶν μὴ ἀμάρτησαντας. πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ σωφρονῆται, πολλοὶ δίκαιοι καὶ οὐδέεις ἀπάν τῆς τῆς θανάτου ἐξουσίας εἰς αὐτῷ ἠδυνήθη λυτρώσασθαι. ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ, καὶ ταῖς ἡμῖν χρεώσυνδρας πτωχείας εἰς τὸ ἐξ ἡμῶν, ἀνθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, ἀναμάρτητον αὐτῷ ὑπέδειξαστο σάρκα. κατεφερόμεθα μὲν τὸ θάνατον εἰς ἑαυτῶν, ἀνεδείξατο καὶ τὸ, καὶ κατήλθεν ἐκασίως εἰς αὐτῶν· οὐ κατέχευται κατὰ τῶν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατήλθεν· ἐ γὰρ Ἰωάννου καίμιμος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιασθῆς τὸ θάνατον. καὶ μόνον κατελθὼν, μὲν πλῆθους ἀνελήλυθεν. αὐτὸς γὰρ Ἰωάννου

lum baptismum pœnitentiæ, non autem remissionis peccatorum, aut adoptionis filiorum donum largiente: non enim erat Ioannis hoc dare, sed neque angeli, verum ipsius dumtaxat incarnati & inhumanati Dei Verbi. Et accipit nostrum baptismum, & cum esset Deus sine peccato, corporaliter baptizatus est vt homo; non ipse indigens baptismo, sed vt nostrum baptismum approbaret: vt credamus quod quemadmodum in eum descendit Spiritus sanctus, ita & in nos in ipso baptizatos. Deinde conuersatus cum hominibus, & suorum diuinorum præceptorum mandans traditiones, signorumque admiranda opera perficiens, post tertium annũ, quarto iam inchoato ad corporalem pro nobis passionem sponte peruenit. Nobis quidem debebatur crucis supplicium: sed si omnes crucifixi fuissetus, nosipfos a morte nõ potuissetus liberare. *Regnavit enim mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt: multi sancti, multi prophetæ, multi iusti: & eorum nemo seipsum e potestate mortis redimere potuit. Sed venit ille saluator omnium, & a nobis debita supplicia in sua carne, quæ sine peccato erat, pro nobis & ex nobis & nomine nostro suscepit. Descendebamus nos post mortem ad inferos: suscepit & hoc, descenditque sponte ad eos: non tamen detentus, sicut & nos, sed descendit tantum: non enim erat subiectus morti, sed mortis dominus. Cũque solus descendisset, cum multis rediit. Ipse enim erat spirituale granum frumenti, quod pro*

Rom. 5, v. 14.

Ioann. 12.

Concil. Tom. 2.

Hhh

nobis cadens in terram, & carne moriens, per suæ diuinitatis potentiam corporale suum templum suscitauit secundum scripturas, fructum afferens totius humani generis resurrectionem, & post triduanam sepulturam, & reditum ex mortuis ad vitam, apparens discipulis, ostendit eis quas in cruce pertulerat sui corporis passiones, dicens: *Palpate me, ac videte quod ego sum*, qui facio admirabilia, qui & pro vestro genere in carne mea passiones suscepi. Deinde per dies quadraginta versans cum eis, tradēque illis salutaria præceptorum pignora, ipsis videntibus ad cælos rediit, sedereque illum ad Patris dextram sacri libri demonstrant. Quem & in fine sæculi ad iudicandum viuos & mortuos venturum expectamus: qui in æternum, vt semper vna cum Patre regnat per infinita sæcula.

Lnc. 24.

Act. 1.

Matth. 28.

Hæc est ecclesiæ fides apostolica & inculcata, quam desuper ab ipso Domino per apostolos, & a patribus ad filios traditam ecclesia colit, & vsque nunc & in sempiternum retinet, dicente suis discipulis Domino: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

καὶ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

De omnium consensu circa consubstantiale.

Περὶ τῆς ἁγίας πατρὸς ὁμοφωσίας τῆς εἰς τὸ ὁμοούσιον.

CAPVT XXIV.

ΚΕΦΑΛ. κδ'.

HIS hoc modo a sancto Spiritu per sanctos patres nostros in sacra illa Synodo collectos, explicatis, magnificabat Deū tota illa multitudo, quæ ad Φωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸ θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκείνο, τὸ εἰς τὴν

ΤΟΥΤΩΝ οὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῆς ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἁγίας ἐκείνης τῆς ἁγίας συνόδου συνειλεγμένων, ἐκ-

ΑΝΘΩ
ΣΥΝΑΓΗ
85.

ANNO
CHRISTI
325.

ἀφροάσιν ἐκείνῳ σωελθόν. ἐπικροῶ-
 το ἡ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βα-
 σιλεύς, συμπαραβῶν καὶ αὐτὸς τὰ πλεί-
 ον τῆ συνόδου· καὶ ὑπάρχοντες,
 ἐδόξαζε τὸν θεόν, τοιούτων ἐπακού-
 σαι θεῶν δογμάτων, χαίροντες δὴ τὰ
 ὅτι τῆ ἡμετέραν ἐπισκοπῶν συμ-
 φωνία, ἡγαλλιάτο τῶ πνεύματι· ἐ-
 σπευδε γὰρ μηδένα, μὴ μέγαν, μὴ
 μικρὸν διαφανῆσαι ταύτης τῆς σωτη-
 ρίου ὁμολογίας. μὴ γοῶν τὴν πολ-
 λὴν ταύτην καὶ χροῖαν τὴν παροου-
 νητικῆς σκέψεως ἐκλήροσιν, ἐδόξε πᾶ-
 σιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις, τὸ ὁμοούσιον
 θεῶν οὐλοσάσαι ὅτι τὴ ἐκκλησιαστικῆς
 πίστεως, ὃν ἔχοντες ἐ μὴ τὸν λό-
 γοῦ ἀγίοι ἡμῶν πατέρες ταύτην
 ὡς ἐδόσαν τὴ πίστιν, ποδὶ ἐστὶ τῆς αὐτῆς
 οὐσίας τῆς τῆ πατρὸς ὁμολογίαν τὴ
 ἡὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ π-
 να πίστιν πάντες ἐν τῇ Νικαίᾳ ὡν σω-
 αροῦσιντες ἀγίοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίω-
 σαν, τὸ τε τῆν ἰεροδικῶν καὶ ὁμολο-
 γητικῶν ἀνδρῶν πλῆθος, αὐτὸς τε ὁ
 πανόφημος καὶ θεοφιλέστατος βα-
 σιλεύς, καὶ ἅπαν τὸ ἐκείσε τῆν πᾶσιν
 σωελλυδοῦ πλῆθος, χαίροντες ἀπε-
 δέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως,
 παρεκτός ἐπιτακτικῶν ἐπισκοπῶν
 τῶν ἁγίων, ὡς ὡν καὶ ἀνωτέ-
 ρων εἰρηκαμῶν· οἷς ὁ ἀρεῶν ἐπι-
 τέρπεισαι δοκῶν, σὺν αὐτοῖς ἐάλω,
 συμφώνοις ἀπὸ οὐσι, λεγόντων αὐ-
 τῶν σὺν αὐτῶν, ἐξωθεν τῶ ἡὸν δεδη-
 μιουργησάσαι τῶ θεῶν ἐκ μὴ ὄντων π-
 νων ὑποστάσεων, καὶ ἐκ ἀπὸ αὐτῆς τῆ
 πατρὸς θεότητος γυμνηθέντα.

auditionem illam conuenerat.
 Auscultabat autem & ipse Deo
 amabilissimus rex, qui vt pluri-
 mum aderat Synodo, & admi-
 rabundus laudabat Deum, cum
 diuina hæc audisset dogmata;
 & gaudens de nostrorum episco-
 porum concordia, exultabat
 spiritu: studebat enim neminem
 neque magnum, neque paruum
 ab hac confessione dissentire.
 Post longam igitur atque diutur-
 nam huius adorandæ considera-
 tionis plenitudinem, visum est
 simul omnibus nostris, confub-
 stantiale in ecclesiastica fide defi-
 niri oportere, ad eundem modum
 quo & post apostolos sancti pa-
 tres nostri fidem hanc tradide-
 rant, hoc est, confiteri Filium
 & Spiritum sanctum eiusdem
 substantiæ cum Patre. Quam fi-
 dem omnes Nicææ congregati
 sancti episcopi confirmarunt, &
 tota sacrorum & confitentium
 virorum multitudo, & ipse lau-
 datissimus & Deo dilectissimus
 rex, & tota fidelium quæ illic
 conuenerat multitudo, gauden-
 tes hanc fidei confessionem sus-
 ceperunt, præter septemdecim
 episcoporum numerum, de quibus
 supra etiam diximus: quibus
 cum delectari Arius videretur,
 conuictus est cum ipsis ei
 consentientibus, qui cum eo af-
 ferebant, exterius factum esse a
 Deo Filium ex quibusdam sub-
 stantiis non extantibus, & non
 ex ipsa Patris diuinitate geni-
 tum fuisse.

Quomodo ab uniuersa Synodo
excommunicatur impius A-
rius, & qui cum illo erant.

CAPVT XXV.

PROPTEREA rursus extra
ecclesiæ catholicæ commu-
nionem pelli eos cum Ario om-
nibus suffragiis sancti patres no-
stri definierunt, anathematizan-
tes ipsos, & impiam ipsorum o-
pinionem, & verba eorum, at-
que blasphemias sententias, qui-
bus aduersus Filium Dei utre-
bantur, dicentes: Ex non extan-
tibus ipsum esse, & quod erat
quando non erat, & quod liber-
tatis ad malitiam atque virtu-
tem capax est ipse Filius Dei, &
quod sit creatura & opus. Om-
nia hæc & ipsosmet sancta Syno-
dus anathemate percussit, nec
audire quidem sustinens impiam
eorum opinionem & amentiam,
atque blasphemias verba. Quin &
tabellas ipsorum impietatis ple-
nas, quas offerre ausi fuerant,
protinus dilacerarunt. Et quæ
quidem illorum erant, a san-
cta Synodo talem sortita sunt fi-
nem. Quæ autem fidei erant or-
thodoxæ, & concorditer omnes
episcopi comprehensum breui-
bus verbis complectentes, pro-
pter fidelis populorum multi-
tudinis simplicitatem, ita scri-
pto exposuerunt catholicæ fidei
symbolum.

Οπου ὑπὸ τῆς κοινῆς τῆς σωῆδος ἐκ-
κηρύχθηται ὁ ἀσεβὴς Ἀρειῶς, καὶ
ὁ σὺν αὐτοῖς.

ΚΕΦΑΛ. κέ.

ΔΙΟ ἐκκηρύκτοισι αὐτῶν καὶ αὐ-
θις γράμματα σὺν Ἀρειῶ τῆς κα-
θολικῆς ἐκκλησίας, παμψηφί πάν-
τες ὁ ἅγιος ἡμῶν πατέρες ὡλεσαν-
το, ἀνάθεμα πάντες αὐτοῖς τε καὶ τῶν
ἀσεβῶν αὐτῶν δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα,
καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλασφη-
μα, οἷς ἐκέρχρωτο καὶ τὸ ὑπό τῆς θεοῦ,
λέγοντες ὅτι ἐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι, καὶ
ὅτι ἴσῳ ποτε ὅτι ἐκ ἴσῳ καὶ αὐτέξου-
σιότητι κακίας ἐξ ἑρῆς δεκτικὸν αὐ-
τὸν εἶναι. ὅτι ὁ γόν τῆς θεοῦ, κτίσμα λέγον-
τες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα. διὰ τῶν μαρ-
τυρίων ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτῶν ἡ ἀ-
γία συνόδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοδοσε τῆς
ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν, καὶ ἀπονοίας,
καὶ τῶν βλασφημιῶν αὐτῶν ῥημάτων
ἀναγομένη. ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶσι ὅτι
αὐτῶν, ὅτι γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν
ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρῆμα
διέῤῥηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους
ποιούτων εἰληφί παρὰ τῆς ἀγίας συνό-
δου τέλει. τὰ δὲ πάλιν τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως συμφώνως ἅπαντες ὁ ἁπ-
σκοποι ἐν ὀλίγοις ῥήμασι, διὰ τῶν
τῆς πρὸς πλείους τῶν λαῶν ἀπλοῦ-
τα τὸ ὅλον περὶ λαβόντες, ὡς πῶς
ἐπελάφως ἐκτίθενται τὸ τῆς καθολι-
κῆς πίστεως σύμβολον.

ANNO
CHRISTI
325.

Εκδοσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
κῆς πίστεως, ἐκπεδίσις ὑπὸ τῆς
ἐν Νικαίᾳ συνόδου, Ἰπὶ τοῦ Θεο-
φιλετάτου βασιλέως Κωνσταντί-
νου, ἐν ὑπατείᾳ Παυλίνου & Ιου-
λιανοῦ τῶν λαμπρῶν, ἔτους δ' ὑπὸ
Ἀλεξάνδρου χλς'. ἐν μηνὶ Δε-
σίου τῆς αὐτῆς δεκατετάρτης καλαν-
δῶν Ιουλίου, ἐν Νικαίᾳ μητροπό-
λει τῆς Βιθυνίας.

ΚΕΦΑΛ. κς'.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἓνα Θεὸν
πατέρα παντοκράτορα, ὁρατὸν
καὶ πάντων καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ
εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὁ-
ντὸν τοῦ Θεοῦ, γνησίοντα ἐκ τοῦ πατρὸς μο-
νογενῆ, τὸ ἔστιν ἐκ τοῦ οὐσίᾳ τοῦ πα-
τρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, Φῶς ἐκ Φωτός,
Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γνη-
σιότατον, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ
πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸ ἐν
τῷ οὐρανῷ καὶ τὸ ἐν τῇ γῆ· δι' ἡ-
μᾶς ἑαυτῶν αὐθροῦντος, καὶ διὰ τὴν ἡ-
μετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ
σαρκωθέντα, καὶ ἐν ἡμετέροις σαρκί
παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τὸν
οὐρανόν, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ
τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι
ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον αὐτῶν
πνεῦμα. τὸν ὃ λέγοντας, ὡς ποτε ὅτε
ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ,
ὅτι ὁ υἱὸς ἐκ τῶν ὄντων ἐγένετο, ἢ ὁ υἱὸς
ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντες εἶ-
ναι, ἢ ἁρῆσιν ἢ ἁλλοιωτὸν ὁντὸν
τοῦ Θεοῦ· τὸν ποιούτως ἀναθεματί-
ζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκ-
κλησία. αὕτη ὅτιν ἡ πίστις, ὡς ἔδεικτο

*Expositio catholica & aposto-
lica fidei in Nicæna Syno-
do promulgata, sub Deo ca-
rissimo imperatore Constani-
tino, in consulatu Paulini
& Iuliani illustrium, an-
no ab Alexandro DCXXXVI.
mense Iunio ante XIII. Ka-
lend. Iulias, Nicææ in Bi-
thyniæ metropoli.*

CAPVT XXVI.

CREDIMVS in vnum Deum,
Patrem omnipotentem, om-
nium visibilium & inuisibilium
creatorem : Et in vnum Domi-
num Iesum Christum filium Dei
vnigenitum ex Patre natum, id
est ex substantia Patris, Deum
de Deo, lumen de lumine, Deum
verum de Deo vero, genitum
non factum, consubstantialem
Patri, per quem omnia facta sunt
quæ in cælo & quæ in terra: Qui
propter nos homines & propter
nostram salutem descendit, &
incarnatus est, & homo factus,
passus est, sepultus est, & resur-
rexit tertia die, & ascendit in cæ-
los, & sedet ad dexteram Patris,
& iterum venturus est iudicare
vivos & mortuos : Et in Spiri-
tum sanctum. Iis autem qui di-
cunt fuisse aliquando tempus
cum non esset, & ex iis quæ non
sunt ortum, vel ex alia substi-
tencia aut substantia esse, vel
creatum esse, vel conuerti aut
mutari posse Filium Dei; istis
catholica & apostolica ecclesia
anathema denuntiat. Hæc est
fides quam exposuerunt Ni-
cææ sancti nostri patres, ortho-
doxi cō Νικαία ἅγιοι ἡμῶν πατέρες

H h h iij

ANNO
CHRISTI
325.Αἰ τῆς πίστεως ὑπογραφαὶ τῶν
Ἐπισκόπων.Subscriptiones episcoporum fi-
dem approbantium.

ΚΕΦΑΛ. κζʹ.

CAPVT XXVII.

Ο ΣΙΟΣ Ἐπίσκοπος πόλεως
Κουρδούβης τοῖς κατὰ Ρώμην
καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ
ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς ἐπέ-
κεινα κατ' ἐμὲ οὖσαν, ἕως τῆς Ὠκεανοῦ,
ἀγίας τῆς Θεοῦ ἐκκλησίας, διὰ τῶν
σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ρώμης Βί-
των & καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν
Ἀθανασίῳ τότε ἑρχομένῳ ὄντι, ταῖς
κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ
Πεντάπολιν & τὰ ὄμματα τούτοις, ἕως
τῆς τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐστάθιος Ἀνποχίας τῆς μεγάλης
τῆς κατὰ Συρίην κοίτης, & Μεσοποτα-
μίαν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης * τῆς ἐν Περσίῃ
πάσῃ, καὶ τῆς μεγάλης Ἰνδίας.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδο-
κίας, τῆς ἐκκλησίας τῆς κατὰ Καλλώ-
πομα, ταῖς κατὰ αὐτὴν Καππαδο-
κίαν, Γαλατίαν, Πόντον Διοσπόρτου,
Παφλαγονίαν, Πόντον Πολεμαϊκόν,
Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, ταῖς κατὰ τὴν Ἀ-
σίαν καὶ Ἑλλησπόντον, Λυδίαν τε καὶ
Καρίαν, διὰ τῶν ὑπὸ αὐτῷ Ἐπισκό-
πων, Εὐτυχίου Σμύρνης, καὶ Μαρίνου
Τροάδος.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν
Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ Ἐπισκόπῳ
Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην καὶ
Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ
τῶν ὑπὸ αὐτῷ ἐκκλησιῶν, ταῖς κατὰ Μα-
κεδονίαν πρώτην & δεύτεραν, σὺν

OSIVS episcopus Cordubæ
sanctis Dei ecclesiis, quæ
Romæ sunt, & in Italia & Hi-
spania tota, & in reliquis vlti-
rius nationibus vsque ad Ocea-
num commorantibus, per eos
qui cum ipso erant, Romanos
presbyteros Vitonem & Vincen-
tium.

Alexander Alexandriae cum
Athanasio tunc archidiacono,
ecclesiis per totam Ægyptum,
Libyam, & Pentapolim, & re-
giones finitimas, vsque ad Indiæ
prouincias.

Eustathius magnæ Antiochiæ
episcopus, ecclesiis in Cœlesy-
ria & Mesopotamia tota, & Ci-
licia vtraque.

Ioannes Persa, ecclesiis in to-
ta Persia & magna India.

Leontius Cæsareæ Cappado-
ciæ, ecclesiæ Domini ornamen-
tum, ecclesiis in eadem Cappa-
docia, Galatia, Ponto Diospon-
ti, Paphlagonia, Ponto Pole-
maico, Armenia magna & par-
ua.

Theonas Cyzici, ecclesiis in
Asia, & Hellesponto, & Lydia,
& Caria, per episcopos qui sub
ipso erant, Eutychium Smyrnæ,
& Marinum Troadis.

Macarius Hierosolymorum
cum Eusebio Pamphili episco-
po Cæsareæ Palæstinae, ecclesiis
in Palæstina, Arabia & Phœni-
cia.

Alexander Thessalonicae epi-
scopus per eos qui sub ipso cen-
sentur, ecclesiis in Macedonia
prima & secunda, cum iis quæ

in Græcia & Europa tota, in vtraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Thessalia & Achaia.

Nunechius Laodiceæ episcopus, ecclesiis quæ in Phrygia prima & secunda.

Protogenes ille admirabilis, Sardicæ ciuitatis, sanctis Dei ecclesiis in Dacia, Calauria, Dardania, & prouinciis vicinis.

Cæcilianus Carthaginensis, sanctis Dei ecclesiis in prouinciis Africa, Numidiæ, atque Mauritaniam vtriusque.

Pistus Marcianopolis episcopus, ecclesiis in Mysia, Athenarum, & Gallorum gentibus, & ciuitatibus quæ his vicinæ sunt.

Alexander Constantinopolis tunc solum presbyter, postea vero ecclesiæ illius episcopatum fortitus, cum Paulo tunc lectore atque ipsius notario, ecclesiis omnium Cycladum insularum.

Hi omnes sancti atque apostolici viri omnibus sub cælo sanctis Dei ecclesiis, quæ in Nicæna sancta magna & generali Synodo decreta sunt, transmittentes, vbique tradiderunt.

Ἱερικὴ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμύσαντες, πανταχοῦ ᾧς παρέδωκαν.

Quomodo imperator ex folio surgens Deo gratias egerit.

CAPVT XXVIII.

IMPERATOR autem Constantinus post expositionem rectæ atque apostolicæ fidei, a Spiritu sancto per trecentos sanctos patres quasi ore vno promulgatæ, & ab omnibus com-

τῆ Ἑλλάδι, τῶ τε Εὐφρῆτι πᾶσαν, Συρίαν ἑκατέραν, καὶ τῆς κτ' τὸ Ἰλλυρικόν ἀπάσας, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαιοῖαν.

Νουέχιος Λαοδικείας τῆς κτ' τῶ Φρυγίαν πρῶτῃ καὶ δευτέρῃ.

Προτογένης ὁ θαυμασιὸς πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαυρίᾳ, Δαρδανία, καὶ τῆς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς Καρθαγίνης τῆς κτ' πάσας τὰς ἐσθλὰς, τὰς τε Ἀφρικῆς, καὶ τὰς Νομιδίας, καὶ Μαιριτανίας ἀμφοτέρων, οὓσας ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκκλησίας.

Γιστὸς Μαρμιανουπόλεως τῆς κτ' τῶ Μισίαν, καὶ τὰ τῆς Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τῆς πλησιοχώρου τούτων πόλεων.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔπ' ὄν, εἰς ὑπερῷον καὶ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας λαχὼν, σὺν Γαύλῳ ἔπ' ὄν τότε ἀναγνώστῳ ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτῷ, τῆς ἐν τῆς νήσοις πάσας κυκλάδων.

Οὗτοι πάντες ἅγιοι καὶ δόξολογικοὶ ἄνδρες πάσας τῆς ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκκλησίας τῆ ἐν τῆ Νικαίᾳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμένης, ὡσπερ δι' ἐνὸς σώματος, καὶ

Οπου ὁ βασιλεὺς ἀνάσας ἐκ τῆ θεοῦ, βίχαισθελοῦς Φωνᾶς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

ΚΕΦΑΛ. κη'.

Ο ΔΕ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπ' τῆ ἐκδόσεως τῆ ὁρθῆς καὶ δόξολογικῆς πίστεως, ἧ ἐκ πνεύματος ἀγίου διὰ τῆς τετρακοσίων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνήσεως, ὡσπερ δι' ἐνὸς σώματος, καὶ

ANNO
CHRISTO
325.

Ἐκ κορυφαίας παρὰ πάντων τῆς σω-
δραμόντων εἰς τὸ ἀγίον ἐκείνῳ τῆ πί-
στεως ἀκρόασιν, ἔταξ χεῖρας ἀπλώ-
σας, καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸ ἕρανόν
πρὸς τὸ θεόν, ἐβήμοις ῥήμασιν ἀνύ-
μνησε τὸ τὸ πάντων ἡμῶν σωτήρα ἔδι-
εργάτερον θεόν, ὅτι τὸ ποδομύριον αὐτοῦ
τῆς ὑποκόπων ὁμόνοιαν, καὶ πῶς πρὸς
τῆς ὁρθῆς ἔσωσε τοῦ πιστεύοντος αὐτῶν
ὁμοφώνιαν, αὐτὰ ἐπετυχεῖν ἔδοξε. ποσο-
πος ἡ ὅ πάντα ἀριστος ἐκείνος καὶ θεο-
φιλῆς βασιλεὺς πρὸς πῶς τῆς τῆς θεῶν
ἐκκλησιῶν φροντίδα ἔτι πῶς τῆς ποι-
μνῶν εἰρηνικῶν τῶν ὁμόνοιαν. οὐκ
ἀποπνίγει ἡ γροῦμα καὶ τὰ εὐσεβίου τῆ
Παμφίλου, ἀπὸ πρὸς τούτων, τῆς ἐν
τῆ συνόδῳ παραμαρτυρήσαντος λέγω,
ποιεῖσθαι τὸ λόγον ἀεὶ ἀμύμων καλῶς
διελάβετο ἐν τῷ τριτῷ αὐτῶ βιβλίῳ
τῶν εἰς τὸ βίβιον Κωνσταντίνου τῆς θεοφι-
λοῦς βασιλέως, ἐν τῷ τῆς τῆς συγ-
γραφή. ἐστὶ τὸ πῶς τὰ πλείων δὴ τὰ ὑφ'
ἐκαστέρου ἑκάστου παραμαρτυρήσαντος,
πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρὸς τὰ
παρὰ πῶν γινόμενης, ἐπιπροσέτατο πάν-
των ὁ βασιλεὺς ὁ πανβήμοις, ἀλλῆ
τε ἀπὸ πῶν τὰ πρὸς τῆς ἀπὸ τῆς
τῆς μερῶν ὑπέδεχτο· ἐν μέρει τε ἀν-
πλασματόμοις τῶν παρ' ἐκαστέρου τῶν
μαρτυρημάτων, ἡρέμα τε σωτῆρα
τῆς φιλοφρονεῖας ἐν τῶν ἀμύμων, πρὸς τὰ
ποιούμενος τὰς πρὸς ἑκάστον ὁμιλίαν,
ἐλλνίζων τῆς φωνῆς, ὅτι τῆς τῆς
ἀμαρτίας εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδὺς,
τὰς μὲν συμπεῖσαν, τῆς ἡ καλαδυσω-
πῶν τῶν λόγων, τὰς ἡ ἀλέγοντας ἐπιμα-
νῶν, πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων,
ἕως ὅτε ὁμοφώνως καὶ ὁμοδόξως
* ἐπ' αὐτῶν κατεστάθη· ὡς ὁμοφρόνως
μὲν κρατῆσαι πῶν ἀπὸ τῆς δόξολογίαν,

probatæ, qui ad sanctam illam
fidei disceptationem concurre-
rant, expansis manibus, & ocu-
lis in cælum ad Deum sublatis,
ipsum Dominum omnium no-
strum saluatorem & benefacto-
rem claris verbis laudauit, quod
desideratam episcoporum con-
cordiam, & eorumdem circa re-
ctam & salutarem fidem consen-
sum largitus sit. Tanta scilicet
cura optimus ille ac Deo carus im-
perator in ecclesias Dei & paci-
ficam pastorum concordiam in-
cubuit. Non absurdum autem
existimo huic commentario in-
ferere, quæ pulcre disseruit Eu-
sebius Pamphili de vita Con-
stantini Deo amabilis imperato-
ris, de gestis inquam in Synodo
verba facere incipiens. sunt au-
tē hæc: Cum igitur multa essent
ex utraque parte proposita, ma-
gnaque controuersia in ipso di-
putationis ingressu a quibusdam
concitata; imperator ille cele-
berrimus omnes benigne audie-
bat, intentissimo studio utrius-
que partis propositiones excipie-
bat: interdū etiam ferens opem
alterutri disceptantium parti,
eos magna cum contentione di-
gladiantes paulatim reconcilia-
bat, cum singulis comiter & be-
nigne sermonē conferebat Græ-
ce: nam ne huius quidem lin-
guæ ignarus erat. Suavis erat &
blandus, dum aliis persuadere,
aliis sermone pudorem exprime-
re, alios qui diserte dixissent col-
laudare, omnes denique ad con-
cordiam reducere contendebat:
usque eo donec tandem eos tum
conspirantes animis, tum opi-
nionibus consentientes redde-
ret: ut pium dominicæ gloriæ
studium principatum vno con-

Lib. 3. c. 13.

fenſu obtineret, & prævaleret fides ſalutaris vere a Spiritu ſancto per omnes prædictos ſanctos patres noſtros promulgata. Ibidem etiam lege ſanxit, vt apud omnes vnum tempus conſtaret pro ſalutaris Paſchatis feſtiuitate: tum etiam vt per expreſſam ſingulorum ſubſcriptionem, quæ in communi decreta fuerant, firmarentur. Denique epiſcopos vt de eccleſiaſticis conſtitutionibus & Canonibus ſcriptum e-derent, hortatus eſt.

De Aceſio Nouatianorum epiſcopo, & qui cum illo erant.

CAPVT XXIX.

Socr. lib. 1. cap. 7. & Sozom. lib. 1. cap. 21.

MOVET autem nos imperatoris fides, vt & aliud quiddam commemoremus: qui tanto ſtudio & prudentia in eccleſiaſticam pacem incumberebat, vt ne minima quidem negligeret. Etenim Aceſium ſecte Nouatianorum epiſcopum, & eius ſocios in Synodum vocavit, haud aliter quam ipſos qui conſubſtantiale & trinitatem celebrabant. Ac poſtquam decifio de fide cum in cõmentarios relata, tum ſubſcriptionibus confirmata a Synodo & imperatore erat, imperator Conſtantine ſciſcitabatur ab Aceſio, vtrum ipſe eidem fidei, & decreto quoque de feſti Paſchatis obſervatione conſtituto aſſentiretur. Tum ille: Nihil noui, inquit, o imperator, Concilium decreuit: nam antiquitus ab apoſtolorum ſedi- bus omnes eamdem fidei decifionem, & idem tempus feſti Paſchatis accepimus. Tum imperator: Cur igitur te a communione noſtra ſegregasti? Ille res re-

κρατωδυνάμει πτω δληθώς εν πώ-
ματος ἀγίω παρὰ πάντων τῶν ὁμο-
ρηθέντων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκ-
φωνηθῆσαν σωτηριᾶς πῖστιν. ἐν ταυ-
τῶ δὲ καὶ πρὸς τῆς σωτηρίου ἑορτῆς
τῆς πάσης ἕνα παρὰ πάντων ὁμοθυμα-
θῶν καὶ ἑνωμένων ἐνομοθέτησε. τότε δὲ καὶ
ἐπεφάσκει δι' ὑποσημειώσεως ἐκάστου
τὰ κοινῆ δεδογμένα κεκοινηθῶν ὡ-
ρίσασθαι καὶ πρὸς τῶν καθ' ἕνα ἐκαστοῦ ἐκ-
κλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανό-
νων ἐπεφάσκει ἐκδέναι ἕκαστον ὁμο-
ποιεῖν ὡς ἑξῆς ἔσται.

Περὶ Αἰεσίου ὁμοκλήτου τῶν Νουα-
πανῶν, καὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. κθ.

KINEI δὲ ἡμᾶς ἡ τῆς βασιλείας
πίστις καὶ ἐπέρου ἀγαθότης ἐπι-
μνησθῆναι. ὅς τι πτω ἀσυνδίω καὶ
ἀερόνιδι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης
ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτῶ
παρελιπεῖν. καὶ Αἰεσίον γὰρ τῆς τῶν
Νουαπανῶν ἀρρηκίας ὁμοκλήτου καὶ
ἕκαστου αὐτῶν ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐ-
τόν, ὡς καὶ αὐτῶν τὸ ὁμοούσιον καὶ
τὴν τριάδα δοξάζοντας. καὶ οὐ τὸ
ἐκτεθῆναι ἐκ τῆς ἀποστολικῆς παρὰ τῆ
ἑσῶν ὁδοῦ καὶ τῆς βασιλείας ὁμο-
κλήτου πίστεως, ἡσθῆτα τὸν Αἰεσίον Κα-
σαντῆνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῆς πί-
στεως ἀσυνδίω ἐκ τῶν ὁμοκλήτων πρὸς
τῆς πάσης ἑορτῆς. ὁ δὲ Αἰεσίος πρὸς
αὐτῶν, οὐδὲν καμνὸν ἔφη, ὡ βασιλεὺς,
ἡ σιωδὸς ὡρίσεν οὐ τὸ γὰρ αὐτῶν ἀ-
παντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν βιβλίων
ἀφελήφασθαι καὶ ὁμοκλήτου τῆς πί-
στεως, καὶ τὸν χρόνον τῆς τῆς πάσης ἑορ-
τῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἦ ἔν
τῶ κοινωσίας ἡμῶν χωρὶς; ὁ δὲ Αἰε-

ANNO
CHRISTI
337.

ANNO CHRISTI 325

σος τὰ ὅτι Δεκίου κτ' ὁ διωγμὸν
 γινόμενα πρὸς τὴν ἐν τῷ μαρτυρίῳ
 μὴ διωκέντων ἀγωνισάσθαι, ἀλλὰ ἑρ-
 νησαυμένων, διηγεῖτο, καὶ ἀκρίβειαν
 αὐτηροῦ κανόνος περιεβαλλέτω, λέ-
 γων· ὡς ἄρα οὐ γρη῏σεν μὲν τὸ βα-
 πτίσμα ἡμάρτηκῶτας δεχόμενι μετ-
 νοουήτας, ἢ τῆς κοινωνίας τῶ μυστηρίῳ
 τῶ λυτοῦ ἀξιόδοτον. ταῦτα εἰπόντος
 τῶ Ακασίου, ἐφίη πρὸς αὐτὸν ὁ βασι-
 λεί· τίς ὁ Ακασίε κλίμακα μόνου,
 καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸ οὐρανόν. μὲν ταῦ-
 τα πάντες ὁ Ἱπποκρίτοι διατυπώσεις
 ἐκκλησιαστικὰς διαφόροις ἐκπύδονται.

Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων
 λόγος διδασκαλικός.

ΚΕΦΑΛ. λ'.

ΟΜΙΛΗΣΩΜΕΝ τῷ Φω-
 τῇ, ὃ ὄστιν ὁ Χρῆστος, ὡς πλη-
 σίως αὐτῷ ἐσῶτες, ὡς ὁρῶντες αὐτὸν,
 οὕτως πολιτευσώμεθα ταῖς βίαις ἀ-
 μαρτωμαῖς. βίαι γὰρ ἀμαρτωλοῖσι, ἐκ
 λόγῳ θεῷ περιεστυχώμεθα· λόγος δὲ
 θεῷ παρέστιν, ἐν δὲ καρδίᾳ καὶ πο-
 λιτεία κατὰ ἐν ταπεινοφροσύνῃ
 φυλάττεται. ἔκαμιν ὁ Ἰσραὴλ τὰς
 θυσιὰς Ἱππελῶν· ἔκραζον ὁ περι-
 φῆται πρὸς τὸν θεόν· Ἐξαπόσειλον
 τὸ φῶς σου καὶ πλὴν ἀλήθειάν σου.
 ἐκείνοι ἔκραζον, ὁ ἡμεῖς ἐλάβομεν·
 ἄλλοι κεκοπῆκασι, κατὰ εἶπεν ὁ
 κύριος, καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν
 εἰσεληλύδαμεν. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς
 αὐτὸς ὁ κύριος λέγων· ἐγὼ εἰμι τὸ
 φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ἀκαμά-
 τως ἐλάβομεν πλὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ
 καμάτου θεῷ ἡμᾶς φυλάξαι πλὴν
 χάριν.

Concil. Tom. 2.

gnante Decio gestas, & quæ per-
 secutione ingruente acciderant,
 & de iis qui martyrii certamen
 decertare non poterāt, sed Chri-
 stum abnegabant, narravit, ex-
 quisitamq; feueri cuiusdam Ca-
 nonis obseruationē in medium
 adduxit: Quod non oporteat eos
 qui post baptismum peccarunt,
 quamuis poenitentes admittere,
 nec mysteriorum communione
 dignari. Quæ cum dixisset Ace-
 sius, imperator sic illum denuo
 affatus est: Erigito tibi scalam
 Acefi, & ad cælum solus ascen-
 dito. Post hæc omnes episcopi
 varias ecclesiasticas constitutio-
 nes edunt.

Concil. Eli-
 beritan.
 can. 11.

De diatyposis ecclesiasticis
 sermo dogmaticus.

CAPVT XXX.

VERSEMVR cum luce, quæ
 est Christus, tamquam ipsi
 propinqui existentes, & ipsum
 aspicientes. Sic in sanctificanti-
 bus precationibus exerceamur.
 Preces enim sanctificant, si di-
 uinum Verbum adoremus. Ver-
 bum autem diuinum adest, vbi
 cor & pura vitæ institutio in hu-
 militate conseruatur. Laborabat
 Israel sacrificia perficiens: cla-
 mabant prophetæ ad Deum: *Em-
 mitte lucem tuam, & veritatem
 tuam.* Illi clamabant, & nos ac-
 cepimus. *Alii laborauerunt,* sicut
 Dominus dixit, *& nos in laborem
 ipsorum introiuiimus.* Venit enim
 ad nos Dominus, dicens: *Ego
 sum lux, ego sum veritas.* sine la-
 bore accepimus gratiam, sed
 cum labore oportet nos gratiam
 conseruare.

Iii ij

ANNO CHRISTI 325.

De his qui dicunt non oportere Christianos laborare.

Περί τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι.

Math. 6.

Quoniam aliqui nolentes laborare, sed curiosi esse, male interpretantur sacras Domini voces, dicentis: Ne sitis solliciti anima vestra quid manducetis: perinde ac si verbis ipsis adherentes non oporteret Christianos terram colere & laborare: demonstrandum est non sic dixisse Dominum. Possumus enim laborare, & securi esse, scientes & credentes, quod opus nostrorum incrementum & fructus ipse Dominus dat, qui dixit: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat, & surgat nocte & die: & semen germinat, & assurgit, & non novit ipse.

Marc. 4.

Επειδή τινες ἐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ πῶς ἐργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τῶ κυρίου ἱερῆς φωνάς, εἰπόντος· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· ὡς οὐ ζητεῖτε λέγοντες, ἀκολουθῆντας τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γλῶσσαν Χριστιανῶν· ἵνα οὐδὲν κέρδιον ἡμῖν μὴ οὕτως ἐρηκέναι τὸ κῆρον. ἐξωρεῖ γὰρ ὁ ἐργάζεσθαι ὁ μὴ μεριμνᾶν, εἰδόντας ἡμᾶς καὶ πισυνόντας, ὅτι τῶν ἐργῶν ἡμῶν τὸ αὐξήσειν ὁ εὖ καρποὺς αὐτῶς ὁ κῆρος δίδωσιν, εἰπόντων ὅτις ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἀνθρώπος βάλῃ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ κατεύθῃ, καὶ ἐξέρηται νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ἀπόρος βλαστῆται καὶ μηκύνεται, ὡς ἐκ οὐδὲν αὐτός.

De clericis sacri ordinis.

Clerici sacri ordinis caelestium typi & imagines esse debent. Episcopus quidem debet obtinere locum Domini, tamquam caput post illum ecclesiae quam recepit: presbyter tenere debet sedem & locum seraphicum; diaconus autem cherubicum: minister vero his ministrare debet.

Περί τῶν ἱερωμένων.

Τοῖς ἱερωμένοις εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρὴ εἶναι τῶν ἐπουρανίων καὶ τὸ μῆν ἐπισκοποῦν ἐπέχον τὸν πόπον τοῦ κυρίου, ὡς κεφαλῶν μετ' αὐτοῦ ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἧς παρέληφε τὸν ἵππεσβύπερον, τὸ σεραφικὸν ἐπέχον θεόν· τὸ δὲ διάκονον, τὸ χερυβικόν· τὸ ὑπὲρ πάντων εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

Quod non oportet laicos in suggestum ascendere.

Non licet laicos in suggestum ascendere, praeter eos qui legere aut canere ex libris debent.

Περί τῶν μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνίστασθαι ἐπὶ τῶ ἀμβωνί.

Περί τῶ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνίστασθαι ἐπὶ τῶ ἀμβωνί, πλην τῶν πεπραγμένων ἀναγνώσκον ἢ ψάλλον ἐν ταῖς διφθέρασι.

De sancto baptisate.

Baptisma nostrum non oculis corporis considerandum est, sed mentis. Aquam vides, considera virtutem Dei in aquis abscondi-

Περί τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς. ὕδωρ ὄραται, νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τῆς θεοῦ δυνάμιν.

demonstravit. Clamat propheta quasi ex persona ipsius, prædicens futurum eius secundum carnem œconomiae mysterium: *Factus sum, inquit, quasi homo sine adiutorio, inter mortuos liber.* Quis autem liber a morte, nisi Deus? Sed iuxta prius ostensas demonstrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus quasi homo sine adiutorio, humilians suam ipsius carnem usque ad mortem, mortem autem crucis; quæ & resurrexisset prædicatur: ut postquam nos immortales fecerit, per primitias nostras resurrectionis spem nobis etiam desperatis suppeditaret, ut non amplius obnoxii sumus æternæ morti, sed liberi, quemadmodum & primitiæ nostræ Christus, ut inquit beatus apostolus Paulus: *Primitiæ Christi, deinde hi qui sunt Christi, in adventu ipsius.* Et ipsum saluatorem hunc Dominum nostrum Iesum Christum Dei & Patris filium unigenitum expectare nos in cælis, cum nostra corpora ex sepulcris excitaverit, testatur dicens: *Conversatio nostra in cælis est, unde & saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Sic enim oportet corpus nostrum clarificari, sicut & corpus Domini, ut malitiam & eas quæ nunc sunt passiones suscipere nequeat, liberum a morte & peccato, sanctum: ut in novitate vitæ cum ipso possimus ambulare in caelesti lumine, semper cū ipso Christo regnantes. In hac enim spe sanctum baptisma percepimus, & salutarē sanctorum eius mem-

Psal. 87.

Philip. 2.

1. Cor. ca. 15. vers. 23.

Philip. cap. 3. vers. 20.

βοῶ ὁ πρῶτος ὡς ἐν πρῶτου ἀντὶ, πρῶτον ἀντὶ τοῦ μέλλοντος κατὰ σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον ἐγγήθην, φησὶν, ὡς ἐν ἀνθρώπου ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ καὶ τὰς προσηγορίας ἀποδείξας σαρκωθεὶς διὰ φιλανθρώπων, γέγονεν ὡς ἐν ἀνθρώπου ἀβοήθητος, ταπεινώσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου ἢ σταυροῦ, ἢ καὶ ἐγγήθητι κηρύσσεται· ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανάτωσας, πρὸς τὴν ἡμῶν ζωὴν ἀπεργασμένοις δι' αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας ἀπορίας τῆς αἰσασίας ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὡμῶν δοδοῖ τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπορία ἡμῶν Χριστός, καθάπερ φησὶν ὁ μακάριος ἀποστόλος Παῦλος· ἀπορία Χριστός, ἔπειτα οἱ τῶν Χριστῶν ἐν τῇ ἀπορία αὐτοῦ. ὃν καὶ σωτήρα αὐτοῦ δὴ τὸν ἑαυτοῦ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν· τὸν θεὸν καὶ πατέρα ἑνὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεται ἡμᾶς ὡς ἕραντων, θύσαντων αὐτῶν ἡμῶν ἐν τῷ πάθει τῶν σώματων, ὅπως ἡμῶν πύρεται, λέγων· ἡμῶν τὸ πνεῦμα, φησὶν, ἐν ἕραντοῖς ὑποτάχθη, ὡς καὶ σωτήρα ἀπεκδέχεται ἡμῶν κύριον Ἰησοῦ Χριστόν, ὃς μετασχηματιστὴς τῶν σώματων τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν συμμορφῶν τῷ σώματι τῆς δοξῆς αὐτοῦ. ἔπειτα γὰρ διὰ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ τῶν δεσποῦ, ἀνεπίδεικτον κενίας ἐκείνων τῶν νῦν παθῶν, ἐλεύθερον τῶν θανάτου καὶ τῆς ἀμάρτιας, ἄγιον· ἵνα ἐν κατήρησι ζωῆς αὐτῶν ἡμῶν πνεύματι δυνάμει δυνάμει ἐν φωτὶ ἐπουρανόφω, συμεσθῶντες αἰεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν τῷ γὰρ τῆ ἐλπίδι καὶ τῷ ἄγιον εἰρήνη βαπτισμα, καὶ τῷ σωτήριον τῷ ἄγιον αὐτοῦ

ANNO CHRISTI III.

ANNO CHRISTI 335.
 ἡγῶν μετοσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦ-
 τα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔα δό-
 γματα.

brorum participationem susci-
 pimus. Hæc ecclesiæ catholicæ
 dogmata sunt.

Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τῆς θεοῦ.

Quod una est ecclesia Dei.

Μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐ-
 τὴ καὶ ἐπὶ γῆς. ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον ἐπιναπαύεται. αἱ ἕξω ταύτης
 εἰσὶ αἱρέσεις, αἷς ἐχρῆσιν οἱ ἄθεοτοι,
 ἐκ εἰσὶ διδασκαλίαι τῆς σωτήρος ἡμῶν,
 ἡ δὲ τῆς δόξης ἄλλοι, ἀλλὰ τῆς σατανᾶ, καὶ
 τῆς πατρὸς αὐτῶν τῆς διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰου-
 δαίων καὶ Ἑλλήνων ἐτέρω χρίματι ἐκ-
 διδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῆς ἀ-
 θεοσύνης τῶν ὄντων ζώων.

Vna est ecclesia in cælo, eadem
 & in terra : & in hac requiescit
 Spiritus sanctus. Hæreses autem
 quæ extra hanc sunt , quas ha-
 bent homines , non sunt doctri-
 næ saluatoris nostri , neque apo-
 stolorum , sed satanæ & patris eo-
 rum diaboli. Quæ autem sunt
 hæreses Iudæorum & Græcorum ,
 alio docent modo , vt ve-
 ram vitam hominibus auferant.

Περὶ τῆς τῆς θεοῦ προνοίας,
 καὶ τῆς κόσμου.

*De prouidentia Dei, &
 de mundo.*

Μικρότερος ὁ κόσμος ἐγγύετο δια-
 τῶν προνοίας. προέγνω γὰρ ὁ θεὸς
 ὅτι ἀμάρτησεν ὁ ἄνθρωπος. διὰ τὸ
 κοινὸν ἕρπονός τε καὶ γὰρ πρὸς
 δικαίωσιν, κατὰ τὰ ἱερὰ βιβλία,
 φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ
 βασιλείας τῆς μεγαλῆς θεοῦ καὶ σωτή-
 ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ παρρη-
 χίας τῆς ἐξουσίας, καὶ τῆς
 βασιλείας ἁγίου ὑψίστου, ἡ ἐστὶν ἡ γῆ
 καὶ τὰ ἅγια καὶ τῶν ζώντων, ἡ ἐν νεκρῶν.
 ἡ προνοίας Δαυὶδ τῆς πί-
 στως ὀφθαλμῶν, βοᾷ πρὸς τὸ ἰδεῖν
 τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῆ ζώντων, καὶ
 προνοίας καὶ ταπεινῶν. μακάριοι γὰρ,
 φησὶν, ὁ θεός, ὅτι αὐτοὶ κληρο-
 νομήσουσιν τὴν γῆν, καὶ ὁ θεός φησὶ
 καὶ ταπεινῶν αὐτῶν, φησὶ, πόδες
 προνοίας καὶ ταπεινῶν. ταῦτα ἐκ τῆς
 ἀποδοχῆς τῶν ἁγίων ἡμῶν πα-
 τρῶν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων,
 μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῆς δὲ τῆς συζη-
 τῆς σωτέρας ἀξίως. ὅθεν δὲ καὶ
 ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες εἰκοσὶν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὗς ἡ αὐ-

Minor mundus per prouiden-
 tiam factus est : præuidit enim
 Deus peccaturū esse hominem.
 Idcirco nouos calos & nouam
 terram speramus , iuxta sacras
 literas , apparenē nobis præfen-
 tia & regno magni Dei & salua-
 toris nostri Iesu Christi : *Et tunc*
(vt ait Daniel) percipiem sancti
*regnum Altissimi, & erit terra pu-
 ra, sancta terra uiuentium & non*
mortuorum. quam oculis fidei
præuidens Dauid clamat : Credo
videre bona Domini in terra ui-
uentium , terra mansuetorum &
humilium. Beati, inquit, mites,
quoniam ipsi possidebunt terram.
Et propheta : Et calcabunt ipsam,
ait, pedes mansuetorum & humi-
lium. Has ex elaboratis a sanctis
 nostris patribus constitutioni-
 bus ecclesiasticis, paucas ex mul-
 tis hoc commentario descrip-
 simus. Ediderunt autem & eccle-
 siasticos Canones viginti in Ni-
 cæna Synodo : quos ipsos ne-

cessarium existimaui huic scripto inferere.

Ἐδὲ ἀνάγκαι ὧν ἰδίω ἐντάξαι τῶν ἁγίων
 χειρῶν.

Canones ecclesiastici sanctæ magnæque Synodi Nicænæ.
 Definita sunt hæc quæ subii-
 ciuntur.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σωμαχθεῖς τῆς ἀ-
 γίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ.
 Ὁρίσθη τὰ ὑποσημασμένα.

CAPVT XXXII.

ΚΕΦΑΛ. λβʹ.

De eunuchis qui seipsos castra-
 uerunt.

Περὶ δινούχων δόποκοφαντων
 ἑαυτοῦ.

I.

αʹ.

SI quis in ægritudine a medi-
 cis excisus sit, vel a barbaris
 excisus, ille permaneat in cle-
 ro. Si quis autem sanus seipsum
 exciserit, hunc amplius in cle-
 ro non haberi conuenit: & de-
 inceps neminem talem oportet
 promoueri. Sicut autem mani-
 festum est, illud dictum esse de
 iis qui eam rem consulto insti-
 tuerunt, & ausi sunt seipsos ex-
 scindere: ita si qui vel a barbaris,
 vel a dominis suis eunuchi facti
 sint, & inueniantur alioqui di-
 gni, eos in clerū recipit Canon.

Εἰ τις ἐκ νόσου ἢ ἀπὸ ἰατρῶν ἐξήρρη-
 γήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξείμηθη,
 οὗτος μὲν ἐπιμένει ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ δὲ τις ὑ-
 γιάνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, οὗτον καὶ ἐν τῷ
 κλήρῳ ἐξέταξι μὴ δύνανται πεποιθῶς προ-
 κει, ἔτι καὶ τῶν δειδῶν μνησθέντων τῶν ποιῶντων
 χεῖρας * πρὸς ἀνάγκην. ὡς περὶ τῶν
 πρὸς δόξαν, ὅτι περὶ τῶν ὁμοιωθέντων
 τὸ πρῶτον, καὶ πολυμένων ἑαυτοῦ
 ἐκπέμνειν, εἰρηται· οὕτως εἰ πῆρες ὑπὸ
 βαρβάρων ἢ δεσποτῶν δινηχάσθησαν,
 δύνανται τοὺς ἄλλους ἀξιοί, τοῦτοις
 εἰς κλήρον προσέεται ὁ κανὼν.

De his qui ab ethnicis venien-
 tes ordinantur.

Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίας
 παραχθέντων.

II.

βʹ.

Quoniam multa vel pro ne-
 cessitate, vel alioqui cogentibus
 hominibus contra Canonem ec-
 clesiasticum facta sunt, ita ut
 homines ex vita gentili nuper
 accedentes ad fidem, & exiguo
 tempore eruditi, statim ad spiri-
 tuale lauacrum ducantur, & si-
 mul atque baptizati fuerint, ad
 episcopi vel presbyteri dignita-
 tem promoueantur: recte igitur
 visum est, de cetero nihil tale de-
 bere fieri. Nam & tempore opus

Ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ
 ἄλλως πως ἐπιγυμνῶν τῶν ἀπὸ ἐθ-
 νικῶν ἐρχόμενοι πρὸς τὸν ἐκ-
 κλησιαστικόν, ὡς ἐπὶ τοῦ δόπο
 κοδοβίου ἄρτι προσελθόντας τῆς πίστεως,
 καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, δι-
 δύνανται τὸ πνευματικόν λαβεῖν ἀγνοοῦντες
 ἅμα τῷ βαπτισθέντων * πρὸς ἀνάγκην εἰς
 ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἐ-
 χάν ἐδίδξε τῶν λοιπῶν μνησθέντων τοιοῦ-
 τον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνον δέει
 τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

τῷ καταγεγραμμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βά-
πτισμα δοκιμασίας πλείονος. σα-
φές γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ
λέγον· μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ πω-
θεῖς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα
τῆς διαβόλου. εἰ δὲ προσέτιος τῆς γε-
νῆς ψυχικόν τι ἀμάρτημα διεπίσῃ ἢ
τὸ πρῶτον, καὶ ἐλέγξῃτο ὑπὸ δύο καὶ
τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος
τῆς κλήσεως. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιεῖν, ὡς
ὑπερδύναμις τῆς μεγάλης συνόδου θρασυ-
νόμου, αὐτὸς κινδυνώσῃ περὶ τῆς
κλήρου.

Περὶ τῆς σωείσεως
ἐχόντων.
γ.

Ἀπιθρόδωσεν καὶ δόξα ἡ μεγάλη σύν-
δος, μήτε ἐπισκόπων, μήτε πρεσβυτέ-
ρων, μήτε διακόνων, μήθ' ὅλων τ' ἐν τῷ
κλήρῳ πνὶ ἔξῆναι σωείσεσκον ἔχον·
πλήν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἢ
θεῖαν, ἢ ἀμόνα πρόσωπα διαπέφωρα
πᾶσι ὑποψίδου. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιεῖν
κινδυνώσῃ περὶ τῆς ἑαυτῆς ἀξίου.

Περὶ καθάρσεως ἐπισκόπων.
δ.

Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν
ὑπὸ πάντων τ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπισκό-
πων καθάρσασθαι· εἰ δὲ δυσχερές εἴη τὸ
τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπίρρουσεν ἀνάγκην,
ἢ διὰ μήκος ὁδοῦ, ἢ ἀπαιτίας τρεῖς ἐ-
πιτὸ αὐτὸ συναχθόμενοι, συμψήφων
γνωμένων ἐ τῆς ἐκκλησίας, καὶ σὺν-
πτεμένων διὰ γραμμάτων, τότε πῶ
χροτονίδου ποιῆσθαι· τὸ δὲ κύριον τῆς
γνωμένων διδοῦναι εἰς ἐκαστὴν ἐκ-
κλήσαν τῶ μητροπολίτη ἐπισκόπῳ.

Concil. Tom. 2.

habet catechumenus, & post ba-
ptismum longiori probatione
indiget. Euidens namque apo-
stolicum præceptum est, dicens:
*Non neophytum, ne forte inflatus
in iudicium incidat, & laqueum
diaboli.* Si vero procedente tem-
pore, animi aliquod peccatum
inueniatur in ea persona, & duo-
bus vel tribus testibus conuinca-
tur, abstineat talis a clero. Si
quis vero aduersus hæc facit,
tamquam aduersus magnum
Concilium aliquid audens, de
clericatu periclitabitur.

*De iis qui mulieres subintro-
ductas habent.*

III.

Magna Synodus plenissime ve-
tuit episcopum, presbyterum,
diaconum, aut vllum clericor-
um habere secum mulierem in-
troducendam: nisi forte matrem
vel forem vel amitam, vel de-
nique eas solas personas, quæ
omni suspitione carere solent.
Qui secus faxit, de dignitate sua
periclitabitur.

De ordinatione episcopi.

IV.

Episcopum oportet maxime
ab omnibus episcopis qui in pro-
uincia sunt, constitui: quod si
hoc difficile vel ob urgentem ali-
quam necessitatem, vel ob iti-
neris longitudinem fuerit, certe-
tres in vnum locum conuenien-
tes, dummodo consenserint qui
absunt, & per literas approba-
uerint, manus impositionem fa-
ciant. Confirmatio vero eorum
quæ fiunt in singulis prouinciis,
dari debet a metropolitano epi-
scopo.

K k k

De excommunicatis.

V.

De iis qui excommunicantur, siue in clero sint, siue in laicorum ordine, ab cuiusque prouinciae episcopis, obtineat sententia secundum Canonem iubentem, ab aliis eiectos, ab aliis non admitti. Exquiratur autem num impotentia animi, aut pertinacia, aut aliqua alia indignatione episcopi sint excommunicati. Ut igitur istud conueniente inquisitione examinetur, recte placuit quotannis per singulas prouincias bis in anno Synodos fieri, ut omnibus prouinciae episcopis simul in vnum locum conuenientibus, huiusmodi quaestiones excutiantur, & ita demum qui manifeste episcopum offenderint, merito apud omnes excommunicati habeantur, donec communi episcoporum coetui, vel priuatim ipsi episcopo, visum fuerit humaniorem de ipsis ferre sententiam. Synodi autem fiant, vna quidem ante quadragesimam, ut omni similitate deposita, donum mundum offeratur Deo: altera vero circa tempus autumnii.

De praecipuis honoribus qui maiori episcopo in gubernatione ecclesiastica decreti sunt.

VI.

Antiquus mos valeat qui in Aegypto est, Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus omnium potestatem habeat, quoniam & vrbis Romae episcopo consuetum hoc est. Similiter autem & apud Antiochiam & ce-

περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖται ἡ γνώμη καὶ τῶν κανόνων, οὓν ὑφ' ἐπέρον ἀποβληθέντας, ὑφ' ἐπέρον μὴ προσέειδαι. Ἔξεται ἔδω δὲ, μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ πνι ποιαὶ τῆ ἀπίστια τοῦ ἐπισκόπου δόξασιν ἀναγωγῆς γερήλωται. ἵνα οὐδ' ἔτι το πλεῖν πρέπουσαν ἔξεταισιν λαμβάνη, καλῶς ἔχον ἔδωξεν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν δις τὴ ἐποικισμένην γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγῶν, τὸ ποιαὶ τῆ ζητήματα ἔξεταισιν καὶ ἕτως ὁμοθυμαδὸν ἀποσκευασθέντες τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ λόγον ἀκοινωνήτων παρὰ πάντων ἐξιδούσιν, μέγιστος αὐτῷ κοινῶ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ πλεῖν φιλανθρώπων τῶν ἐπι- τῶν ἐκείνων ἡμῶν. αἱ δὲ συνέδοι γίνεσθαι, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρεσκωστής, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναρωμένης, τὸ δῶρον κατὰ τὸν προσφύρηται τῷ θεῷ. δευτέρη δὲ πρὸ τῆς μετοπώρου καιρῶν.

Περὶ τῶν ἑξαρέτων τιμῶν, αἱ πρὸς οὓν μείζονας κυβερνώσιν ἐπισκόποις ἐκκλησιαστικῶς ἐκαστοῖς ἐκαστοῖς.

Τὰ δευτέρη ἐστὶν κρατεῖται, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὡς ἐν τῷ ἐν Ἀλεξάνδρεια ἐπισκόπον πάντων ἔχον τῶν ἐξουσιῶν, ὅτι καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ ἐπισκόπων τῶν συνέδοι ἐστὶν ὁμοίως ὅτι καὶ πλεῖν Ἀντιόχιας, καὶ ἐν

ANNO GRILLI 34.

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO
CHRISTI
325.
τῆς ἀλλοίως ἐπιχρίσας τὰ πρεσβεία
σώζονται τῆς ἐκκλησίας. καθόλου ὁ
πρεσβυτεριον ἐκείνο, ὅτι εἰ τις χειρὸς
γνώμης τῆ μητροπολίτου χυροίτο ἐ-
πίσκοπος, ὁ ἱεροδοτὸν ἢ σέωςδος ἢ
μεγάλη ὄρεσε μὴ δεῖν εἶναι ἑπίσκο-
πον· ἐὰν μὲντοι τῆ κοινῇ πάντων ψή-
φω βυλόζω, οὐσὶ καὶ καὶ κανόνα τῆ
ἐκκλησιαστικῆ, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείῃ
φιλονεικίαν ἀπυλέζωσι, κρατεῖται ἢ
τῆ πλειόνων ψήφου.

Πεὶ ἐν αὐτῇ Αἰλίας ἐπίσκοπος.

ζ.

Ἐπειδὴ σιμήθηα κεκράτηκα, καὶ
περὶ δόξαις δεχάμα, ὡς ἐν Αἰ-
λίᾳ ἐπίσκοπον ἡμᾶς, ἐχέτω πῶ
ἀκολουθίαν τῆς ἡμῆς, τῆ μητροπολι-
σώζωμεν τῆ οἰκείου ἀξιώματος.

Πεὶ ἐν ὀνομαζομένων καθαροῖν.

η.

Πεὶ ἐν τῇ εὐσεβῶν μὲν ὀνομαζο-
μένων καθαροῖς ποτε, περὶ εὐσεβῶν
δὲ τῆ ἀζιματῆς ἡμεροπολιτικῆ καὶ καθο-
λικῆ ἐκκλησίας, ἐδόξε τῆ ἀζιμα καὶ με-
γάλη σωδῶ, ὡς χροπονεμένοι αὐ-
τῶν οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρω. περὶ
ἀπάντων δὲ πούτων ὁμολογήσαι αὐτῶν
ἐπερὶ φως περὶ σήκει, ὅτι σωθήσονται
ἐ ἀκολουθήσοις τοῖς ἐ καθολικῆς καὶ
ἡμεροπολιτικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τῆ
ἐστὶ διατάξις κοινῶν, καὶ τοῖς ἐν τῷ
διωγμῷ περὶ ἀπεπικώσιν, ἐφ' ὧν καὶ
χρόνος τέτακται, καὶ χρόνος ὡρεται, ὡς
αὐτὸς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι
ἐ καθολικῆς ἐκκλησίας. ἐντα μὲν οὐ
πάντες εἶτε ἐν κώμας, εἶτε ἐν πόλεσιν
αὐτοὶ μόνοι βυρίσκοιντο χροπονηθέντες,
βυρίσκομεν ἐν τῷ κλήρω, ἐσόντες ἐν τῷ
αὐτῷ χρόματι· ὅσοι ὅτι τῆ τῆς καθολικῆς
Concil. Tom. 2.

teras prouincias vniciuque suos
feruetur honor. Illud omnino
manifestum est, quod si quis præ-
ter sententiam metropolitæ fa-
ctus fuerit episcopus, hunc ma-
gna Synodus censuit non opor-
tere esse episcopum: si vero
communi omnium suffragio,
eoque iusto secundum ecclesia-
sticum Canonem comprobato,
contradixerint duo aut tres pro-
pria pertinacia inducti, valeat
plurimorum sententia.

De Aelia episcopo.

VII.

Quoniam consuetudo obti-
nuit & antiqua traditio, vt Aelia
episcopus honoretur, habeat
proximum gradum honoris, sal-
ua propria dignitate metropolis.

De iis qui vocantur Cathari,
id est puri.

VIII.

De iis qui se aliquando voca-
runt Catharos, cum ad sanctam
catholicam & apostolicam ec-
clesiam venerint, placuit sancto
& magno Concilio, vt manus
iis imponatur, & sic maneat in
clero. Ante omnia profiteri ipsos
scripto oportet, quod obserua-
bunt & sequentur catholicæ &
apostolicæ ecclesiæ dogmata,
hoc est, quod communicabunt
cum his qui secundas nuptias
experti sunt, & his qui perfec-
tionis tempore lapsi sunt, qui-
bus tamen & tempus constitu-
tum & dies definitus est, vt se-
quantur in omnibus decreta ca-
tholicæ ecclesiæ. Vbi cumq; igitur
siue in pagis siue in vrbibus
ipsi inueniantur ordinati, inueni-
untur in clero, erunt in eodem ordine:
quicumque autem eo veniunt,

K k k ij

ANNO CHRISTI 325

vbi iam est ecclesie catholice episcopus aut presbyter, manifestum quod episcopus ecclesie habebit auctoritatem episcopi: qui autem a Catharis vocatur episcopus, presbyteri honorem habebit: nisi forte placuerit episcopo, nominis honorem illi impertire. sin minus hoc ei placuerit, prouidebit illi locum vel chorepiscopi, vel presbyteri, vt omnino ille in clero esse videatur, & in vna vrbe non sint duo episcopi.

ἐκκλησίας Ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος, προσέργοντα, προσήλθον ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς καθαροῖς Ἐπίσκοπος τὴν τῆς πρεσβυτέρου πλὴν ἔξει πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκιμῆ τῶ ἐπισκόπου ἢ ἡμῶς τῆ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχον· εἰ δὲ μὴ ἔπο αὐτῶ δρεῖσκοι, ἐπινοήσῃ τὸ πῶν ἢ χωρεπισκοπῆς ἢ πρεσβυτέρου, ὡς τῆ τῆ ἐν τῶ κλήρω ὅλως δοκεῖν εἶναι, μὴ ἐν τῆ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὄσιν.

De ordinatione presbyterorum.

Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων.

IX.

δ'.

Si qui citra examinationem promoti sunt presbyteri, aut examinati confessi sunt peccata sua, & postquam confessi sunt, homines commoti manus eis imposuerint præter Canonem, tales non admittit Canon. quod enim reprehensione caret, tueretur ecclesia catholica.

Εἰ πνες ἀνεξέτασως προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ἀμολόγησαν τὰ ἡμάρτημα αὐτῶν, καὶ ὁμολογησάντων, παρὰ κανόνα κινουμένοι ἀνδρες τοῖς χεῖρας ἐπιτεθείκασι, εἰ δὲ τῶν τοῖς ὁ κανὼν οὐ προσέεται: τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσῃ ἢ καθολικῆ ἐκκλησία.

De lapsis, & ordinatis per ignorantiam.

Περὶ τῶν παύοντων, καὶ προσχαιρῶν ἀέντων καὶ ἄνοιαν.

X.

ι'.

Quicumque ex lapsis ordinati sunt per ignorantiam, vel etiam scientibus iis qui ordinarunt, hoc non præiudicat Canonis ecclesiastico: cogniti enim deponuntur.

Ὅσοι προσχαιρέθησαν τῶν παρὰ πεπληκότων καὶ ἄνοιαν, ἢ ἐπροειδόντων τῶν προσχειροτονιῶν, τῆτο οὐ προσκρίνει τῶ κανόνι τῶ ἐκκλησιαστικῶ: γνωσθέντες γὰρ καταρροῦνται.

De his qui præuaticati sunt citra necessitatem.

Περὶ τῶν παρὰ βλάτων χειρὸς ἀνάγκης.

XI.

ια'.

De his qui præuaticati sunt absque necessitate, aut absque facultatum ablatione, aut absque periculo, aut aliquo simili, quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit sanctæ Synodo, licet in-

Περὶ τῶν παραβαγόντων χειρὸς ἀνάγκης, ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρξάντων, ἢ χειρὸς κινδύων, ἢ πινθη τοῖσούτου, ὁ γέροντες ἐπὶ τῆς πρῶτης Δικηνίου· ἐδόξε τῆ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνά-

ANNO CHRISTI 325.
 Ζηιοι ἦσαν Φιλανθρωπίας, ὁμως χρη-
 τεύσαδαι εἰς αὐτοίς. ὅσοι οὐκ γνησίως
 μετὰ μετὰ δὲ τῆς ἐπιπέδου ἀπορωμέ-
 νοις ποιήσοις, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποπέ-
 σουῦται· δύο δὲ ἐπὶ χεῖρὸς προσφο-
 ρῆς κοινωνήσοις τῷ λαῷ τῆς δι-
 χῶν.

Περὶ τῆς ἀποστασίας, καὶ πάλιν
 εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.

ιβ'.

Οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χά-
 ριτος, ἔτι πάλιν ὁρμηλῶς ἐνδεί-
 ξάμενοι, καὶ ἀποδραμόντες τὰς ζώνας,
 μὴ δὲ τὰ πάντα ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ἔμεπον ἀνα-
 δραμόντες, ὡς πινὰς καὶ δερμάτια προίε-
 ας, ἔβενεφικῶς καὶ ἄσπαστοι τὸ στρα-
 τεύεαδ· ἔποι δέκα ἐπὶ ὑποπιπέτωσαν,
 μὴ δὲ τῆς τελεπῆς ἀκροάσεως χρόνον.
 ἐφ' ἅπασιν δὲ τῶν τοῖς προσήκει δὲ ἐπι-
 ζῆν ἢ προαίρεσιν, καὶ τὸ εἶδος τ' μετα-
 νοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβω, καὶ δάκρυ-
 σι, καὶ ὑπομονῇ, ἔβενεφικῶς τ' ἐπι-
 στρέφειν ἔργω οὐ χημάτι δὲ πειδί-
 κνωται, ἔποι πληροῦσαν τὸ χρόνον
 ὡς ἐπιμένον τῆς ἀκροάσεως, τῆς δι-
 χῶν κοινωνήσοις· μὴ δὲ τὸ εἶναι τῶ
 ἐπισκόπῳ Φιλανθρωπότερον π' αὐτῶν
 ἀποδραμόντων. ὅσοι δὲ ἀδιαφό-
 ρος ἦσαν, καὶ τὸ χημάτι τῶ εἰσέ-
 ναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν δερκαῖν ἑαυτοῖς
 ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπισκοπῶν, ἔβενε-
 φικῶς πληροῦσαν τὸ χρόνον.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκον κοινων-
 νῶν ἐπιζητούντων.

ιγ'.

Περὶ τῆς ἐξοδίων τῶν ὁ παλαιῶς
 καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ

digni fuerint humanitate, beni-
 gnitate tamē aliqua erga eos vti.
 Quoscumque igitur serio pœnit-
 tet, ii tres annos inter audientes
 agent, septem annis prosternentur
 supplices, duobus vero ab-
 que oblatione orationum cum
 populo participes erunt.

*De iis qui separauerunt se, &
 iterum ad mundum redierunt.*

XII.

Qui vocati sunt per gratiam,
 & primam alacritatem suam o-
 stenderunt, & cingulum militiae
 deposuerunt, postea vero tam-
 quam canes ad proprium vomitum
 redierunt, sic vt quidam
 etiam pecuniam conferant, &
 beneficiis militiam repetant: isti
 decem annos prosternantur sup-
 plices, etiam post auditionis
 triennium. Sed in his omnibus
 oportet propositum perpendere,
 & genus pœnitentiæ. Quicum-
 que enim timore, & lacrymis, &
 perseverantia, & bonis operibus
 emendationem vitæ reipsa, non
 simulatione ostendunt: hi post-
 quam præfinitum tempus audi-
 tionis compleuerint, orationum
 participes erunt: deinde vero li-
 cebit & episcopo humanius ali-
 quid de iis statuere. Qui vero vt-
 cumque tulerunt, & videri ec-
 clesiam ingredi sufficere sibi exi-
 stimarunt ad mutationem vitæ,
 illi tempus omne quod præfinitum
 est impleant.

*De his qui morituri communio-
 nem petunt.*

XIII.

*De his qui ex hac vita exce-
 dunt, vetus & canonica lex fer-*

K k k iij

uetur etiam nunc, vt si quis de- cedat, dominico viatico non fraudetur: quod si desperatus communionem sumpta & hostia percepta iterum conualefcant, sit inter eos qui orationum tantum participes sunt. Omnino vero cuiuscumque morituro petenti eu- charistiam, episcopus cum in- quisitione tribuat hostiam.

De catechumenis qui lapsi sunt.

XIV.

De catechumenis qui labun- tur dum sacra mysteria docen- tur, visum est sanctæ magnæque Synodo, vt tres annos inter au- ditores tantum sint, postea orent cum catechumenis.

Quod non oporteat ex ciuitate in ciuitatem migrare.

XV.

Propter plurimum tumultum & seditiones quæ exoriuntur, pla- cuit prorsus consuetudinem tol- lere, quæ cõtra Canonem in qui- busdam partibus comperta est, vt nemo ex ciuitate vna in aliam migret, neque episcopus, neque presbyter, neque diaconus. Si quis post sanctæ huius Synodi sanctionem tale aliquid tentaue- rit, aut se negotio huic dederit, irritus omnino erit huiusmodi conatus, & restituetur ecclesiæ, cuius aut episcopus, aut presby- ter, aut diaconus ordinatus fue- rat.

De his qui non manent in eccle- siis in quibus ordinati sunt.

XVI.

Quicumque temere, neque timorem Dei ante oculos haben-

νω, ὡς εἴ τις ἐξοδῶσι, τῆ δεσποτι- κοῦ ἐφοδίου μὴ ἀποσερείδω· εἰ δὲ ἀπογνωαδείς ἐ κοινωνίας τυχῶν, καὶ προσφορῆς μετὰ τῶν, πάλιν ἐν τοῖς ζώσιν ἐξετασθῆναι, ἕτω μὲν τῆ κοινωνίαν τῶν ἁγίων μόνως. καὶ εὐλογεῖ ἐ πᾶσι πάντος ἕλενος ἐξοδῶντος ἀπὸ τοῦ μετὰ τῶν ἁγίων, ὁ ἐπίσκοπος μὲν δοκιμασίας μετὰ διδῶτω τῆ προσφο- ρῆς.

Γεεὶ τῶν καταργουμένων, ἀρα- πεσόντων δὲ. ἰδ.

Πεεὶ τῶν καταργουμένων καὶ παρα- σόντων ἐν τῇ κατηχήσει, ἐδόξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὡς τελευτῶν ἐπὶ αὐτῶν ἀκροασαμένους μόνως, μὲν ταῦτα ἀρχαῖα μὲν τῶν καταργουμένων.

Πεεὶ τῶν μὴ δεῖν μεταπίσταναι ἀπὸ ἐπέρας πόλεως εἰς ἑτέραν. ἰε.

Διὰ τὸ πολὺν ταραχῶν, ἐ τῶν παρὰ γινομένων, ἐδόξε παντάπασι ἀπει- ρεσθῆναι τῆ συνήθειαν τῆ ἀρὰ καὶ να ἀρεθεῖσιν ἐν τοῖς μέρεσιν, ὡς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μή- τε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. εἰ δὲ τις μὲν τῆ ἀγίας συνό- δου ὄρον τοῦτο π ἐπιχρήσθην, ἢ ἐπὶ τῶν ἐαυτὸν ἀσέβητα π τῶν ἀκροασθῆ- σεται ἐξάπαντος τὸ κατὰ σκῆψα, ἐ ἀποκατασταθῆσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐ- πίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐ χειροτονήσῃ.

Γεεὶ τῶν ἐν αἰς πρεβληθῶσαν ἐκ- κλησίας ἐκ ἐμμενόντων. ἰς.

Ὅσοι ἐπιφοινδύως, μήτε φόβῳ τῆ θεοῦ ἀπὸ ὀφθαλμῶν

ANNO CHARIT 34.

ANNO CHRISTI 325

ἔχοντες, μήτε $\text{\textcircled{D}}$ ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ὀξεταζόμενοι· ἔτσι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλοισιν $\text{\textcircled{D}}$ εἰ ἑτέρα ἐκκλησία, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπαγεῶς χρῆ ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· Ἰππόμενοντα δὲ ἀκοινωνήτοις $\text{\textcircled{D}}$ προσήκει, εἰ δὲ καὶ πολυμήσεΐς ὑφάρπασαι $\text{\textcircled{D}}$ τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χροδετήσῃ εἰ τῇ ἑαυτῶν ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκαταπιεμένῳ τῷ Ἰπισκόπῳ, ἢ ἀναεχῶρηνεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ὀξεταζόμενος, ἀκυρος ἔστω ἡ χροδοσία.

Πεὲ κληρικῶν τοκίζόντων.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ὀξεταζόμενοι, ἢ πλεονεξίαν καὶ ἢ ἀγαροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελαθόντο τῆς θεοῦ ρεάμματος λέγοντος· τὸ δρογέει $\text{\textcircled{D}}$ αὐτῆ ἐκ ἑδωκεν Ἰππὶ τόκῳ καὶ δικείζοντες ἕκαστοι ἀπατήσιν ἐδικαίωσεν ἢ ἀγία ἔ μεγαλή σωόδοσ, ὡς εἶπε διρεθεί $\text{\textcircled{D}}$ ὅρον ἔπον τόκοις λαμβάνων ἐκ μετὰ χειρίσεως, ἢ ἄλλως μετὰ ζόμενος τὸ παρῆμα, ἢ ἡμιολίας ἀπατῶν, ἢ ἑτῶν π Ἰππνοῶν ἀγαροκέρδοις ἔνεκα, κατὰ διρεθείσεται τῶ κλήρου, καὶ ἀλλόττει $\text{\textcircled{D}}$ τῶ κανόνι ἔσται.

Πεὲ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν βίχαερίαν.

Ἡλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγαλήν σωόδον, ὅπ ἐν ποι τόποις ἢ πόλεσι, πρεσβυτέροις τὴν βίχαερίαν οἱ διάκονοι διδδασιν· ὅπρ ἔπε ὁ κανὼν, οὔτε ἢ σωήθεια παρῆ δωκε, εἶδν ὀξεσίαν μὴ ἔχοντα παροσφῆρειν, τοῦτοις τῶ παροσφῆροισι διδδναί τὸ σῶμα

tes, neque ecclesiasticum Canonem scientes, recesserunt ab ecclesia, siue presbyteri, siue diaconi, siue in quocumque alio ecclesiastico ordine fuerint; hi nequaquam in alia ecclesia recipi debent, sed omni necessitate cogi eos par est redire in parœcias suas: pertinaces vero excommunicari oportet. Si quis ausus fuerit subripere eum qui ad alium pertinet, & in sua ecclesia ordinare, non consentiente proprio episcopo, a quo recesserat clericus ille, irrita erit huiusmodi ordinatio.

De clericis fenerantibus.

XVII.

Quoniam plerique ecclesiastici avaritiam & turpem quæstum sectantes, obliuiscuntur diuinæ scripturæ dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram:* & fenerantes centesimas exigunt: iustum duxit sanctum magnumque Concilium, vt si quis comperiat post hanc sanctionem usuras capere ex negotiatione, aut aliter rem confectari, aut fescuplas exposcere, aut aliud quidpiam excogitare turpis lucri causa, de clero deiicietur, & alienus ab ecclesiastico ordine erit.

De presbyteris accipientibus eucharistiam a diaconis.

XVIII.

Peruenit ad sanctum & magnum Concilium, quod in quibusdam locis & vrbibus diaconi presbyteris eucharistiam præbeant: quod neque Canon, neque consuetudo tradidit, vt qui potestatem offerendi non habent, his qui offerunt, corpus

ANNO CHRISTI 325

Christi porrigant. Illud etiam innotuit, quod iam quidam ex diaconis prius quam episcopi eucharistiam attingant. Omnia igitur ista amputentur, & maneat diaconi in suo ordine, scientes quod episcoporum ministri sunt, & presbyteris inferiores existunt: accipiant eucharistiam suo loco post presbyteros, vel episcopo dante, vel presbytero. Sed nec federe diaconis in medio presbyterorum liceat: praeter Canonem enim & ordinem est quod fit. Si quis autem parere noluerit post sanctiones has, desinat esse diaconus.

De redeuntibus ex haeresi Pauli Samosatani ad ecclesiam catholicam.

XIX.

Si qui ex Paulianis confugerint ad ecclesiam catholicam, statutum est, eos omnino rebaptizari debere. Si qui antehac in clero numerati sunt, si quidem inculpati & sine reprehensione visi fuerint, denuo baptizati ordinentur ab ecclesia catholicae episcopo. Si vero examinati minus idonei esse comperiantur, deponi eos oportet. Similiter autem & de diaconis, & aliis omnibus ecclesiasticis eadem forma seruabitur. Mentionem autem fecimus de diaconissis, quae in eodem ordine numerantur, quia manus impositionem non habent, vt omnino inter laicos censentur.

χειροθεσται ὑπὸ ἑργισιν, ὡς Ἰζαπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ὀξετάζειται.

Ἐ Χριστῷ. καὶ κἀκίνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἦδη πνὲς τῶν διακόνων καὶ παρὰ τῆς ἐπισκοπῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῶν οὐ πῶτε ἀεληρήστω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τὸ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρετεῖ εἰς, τῆ δὲ πρεσβυτέρων ἐλάτεις τυχεύουσι λαμβανέτωσαν ἢ καὶ τὰξιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἢ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος, ἢ τῶν πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθεῖσθαι ἐν μέσῳ τῆς πρεσβυτέρων ὀξετάσει τοῖς διακονοῖς παρὰ κανόνα ἢ καὶ παρὰ τὰξιν ὅστις τὸ γινόμενον. εἰ δὲ πρὸς μὴ δελοῖ περὶ ταρχῆν καὶ μὲν τῶν ὄροις, πεπευῶται τῆς διακονίας.

Περὶ τῶν Παύλου τῶν Σαμοσατῶν παροσφύζοντων ἢ παροσόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

ιδ'.

Περὶ τῶν Παυλιανῶν, εἴτε παροσφύζοντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοῖς ὡς Ἰζαπαντος. εἰ δὲ πρὸς ἐν τῶν ἀρετῶν ἀληθοῦς χρόνῳ, ἐν τῶν κλήρω ὀξετάσθαι, εἰ μὲν ἀμεμπτοὶ καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖν, ἀναβαπτισθέντες χροπονεῖσθαι ὑπὸ τῆς τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπίληπτοι βέλοσκονται, καὶ ταρχειῶν αὐτοῖς παροσθήκει. ὡσαύτως ἢ καὶ παρὰ τῶν διακόνων, καὶ ὅλως παρὰ τῶν ἐν τῶν αὐτῶν κανόνι ὀξετάζοντων ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν διακονιστῶν, τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῶν ἀμαλῶν ὀξετάσει, ἐπεὶ μὴ

Περὶ

ANNO CHRISTI 341.

ANNO
CHRISTI
325

Γεεὶ τῶν ἐν τῇ κωριακῇ γόγυ
κλινόντων.

De genu flectentibus in die
dominico.

κ.

XX.

Ἐπειδὴ εἰσὶ πνεὶς ἐν τῇ κωριακῇ γό-
γυ κλινόντες, καὶ ἐν ταῖς ἑπεντηκοστῆς
ἡμέραις ὑπὲρ τῆς πλείστης ὁμοθυμίας ἐν
πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάτ-
τεσθαι, ἐστῶτας ἐδόξε τῇ ἀγία συνόδῳ
τῆς ἀρχαίας ἀποδιδόναι τῷ κωριακῷ.

Τούτους δὲ ἐκοινονόμησε τὸ αὐτὸ
ἄγιον ἀπὸ τῆς συνόδου τῆς ἁγίας ἔ-
ξοφιλισταίου καὶ πανβιφήμου βασι-
λέως Κωνσταντίνου, καὶ τῆς ἐκκλησιασ-
τικῆς πολιτείας ἐγράψαντο. ἐβελώσαν-
το δὲ καὶ ἐτήριον νόμον ἐκδέσθαι * τῆς ἐπι-
σκοπῶν, ὃν ὁ θεῖος ἐκώλυσε Παφνού-
πος, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον ὡνείκεν διηγή-
σαται μετὰ τὸν θεῖον ἀξιότιμον διη-
γημα. ἐδοξε καὶ τῶν ἐπισκοπῶν νό-
μον νεαρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγα-
γεῖν ἐν τῇ συνόδῳ, ὡς καὶ τῶν ἄλ-
λων τῆς ἐκκλησίας, ἔτι καὶ ἔστιν ὁρίσασθαι.

* forte
desist-
it

Quoniam sunt quidam, qui in
die dominico genua flectunt, &
in diebus Pentecostes: vt omnia
in omnibus ecclesiis concorditer
feruentur, placuit sancto Con-
cilio, stantes preces suas Deo
reddere.

Has viginti leges sanctus ille
episcoporum confessus in præ-
sentia Deo carissimi & celeberrimi
imperatoris Constantini, de
administratione ecclesiastica
scripserunt. Statuerant autem &
aliam quidem legem episcopi fer-
re, quam diuinus Paphnutius
prohibuit: de quo opere præ-
cipuum duxi historiam narrare ad-
miratione dignam. Vifum erat
quibusdam episcopis in Con-
cilio nouam legem in ecclesia con-
stituere, & vt de aliis rebus ec-
clesiasticis, sic & eam rogare.

Γεεὶ τῶν μὴ δεῖν τοῖς ἱερομένοις ἐκα-
σον τὴν ἑαυτῶν γαμετὴν ἐκβάλλειν.

Quod non oporteat ecclesiasti-
cos suam uxorem eiecere.

ΚΕΦΑΛ. λβ.

CAPVT XXXII.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ἐν πρὶ τῶν μὴ δεῖν τὰς
ἱερομένους, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε πρε-
σβυτέροι, εἴτε διακονοὶ, εἴτε ὑποδιακονοὶ,
εἴτε πρὸς ἑξοχικῶν καταλόγου, συγκα-
θεύδον τῶν γαμετῶν, ὡς ἐπὶ λαϊκοὶ ὄν-
τες ἠγάγοντο. τούτων ἔτι διατυπου-
μένων, αἰσασθεὶς ἐν μέσῳ τῶν ὄχλων τῆς
ἐπισκοπῶν ὁ θεῖος Παφνούπος, μετὰ
τῆς Φωνῆς ἐβόησε, λέγων ὅτι μὴ βα-
ρυνέτε τὸ ζυγὸν τῶν ἱερομένων ἡμῶν
γῶν, φησὶν, ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ
καίτη ἀμίαντος. μὴ τῆς ὑπερβολῆς
Concil. Tom. 2.

CENSERVNT igitur non
oportere ecclesiasticos, siue
episcopos, siue presbyteros, siue
diaconos, siue subdiaconos, aut
alios quoscumque sacri illius or-
dinis, cum vxoribus suis dormi-
re, quas iam antea cum laici es-
sent, duxissent. Hęc cum illi con-
stituerent, surgens in medio epi-
scoporum conuentu diuinus Pa-
phnutius, magna voce dixit: No-
lite grauare iugum ecclesiastico-
rum. Nam honorabiles, inquit,
sunt nuptiæ apud omnes, & to-
rus immaculatus. Nolite lædere
L II

L II

ecclesiam nimio feueri iuris excessu: non enim omnes, ait, ferre possunt vitæ illud institutum quod omnibus affectibus vacat. nemo, vt opinor, in castitate feruabitur, si mariti singuli suis priuantur vxoribus. Virorum cum suis vxoribus consuetudinem ego præclaram continentiam esse dico, nec posse separari eam quam Deus coniunxit, & quam semel, cum lector aut cantor aut laicus esset, vxorem duxit. Atque ista quidem suavit magnus Paphnutius, licet cõiugii expers esset, propterea quod in monasteriis a pueritia fuerat educatus. Quocirca viri consilio persequasus episcoporum cœtus de quæstione ea tacuit, & eorum reliquit arbitrio, qui volunt ex mutuo consensu a propriis coniugibus abstinere.

Math. 19.

Hæc gesta sunt in sancto, magno, & generali Concilio, quod Nicææ in Bithynia congregatum fuit. Eusebius autem, & Theognius, & qui cum eis erant Ariani, non ferentes vincentem veræ fidei confirmationem, quin & Ario anathema dicere non patientes, iterumque in eo deprehensi, exilio cesserunt, suffragio religiosissimi imperatoris, & iudicio sancti Concilii episcoporum, postquam alios pro ipsis in ipsorum paræciis constituerunt decreto eiusdem Concilii, & cleri ac populi vniuscuiusque paræciæ: & Amphion quidem ecclesiæ Nicomediensî præfectus est, Chrestus vero Nicenæ, & alii eiusdem cum ipso sententiæ aliis. Verum vtentes rursus consuetis artibus Eusebius & Theognius, & occasionem fraudis inuenientes regis humanitatem, callide

τῆς ἀκριβείας τῶ ἐκκλησίᾳ μᾶλλον
προσεβλάψατε· οὐ γὰρ Φησι πάντας
διώσασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τῶ
ἀσκησιν. οὐδέεις, ὡς οἶμαι, φυλαχθή-
σεται εἰ τῆ σωφροσύνῃ, ἢ ἐκάστου γα-
μετῆς τῆ ἀνδρὸς σερομύμου. σωφρο-
σύνῃ ἢ χαλῶ καὶ τῆς νομίμου γα-
μετῆς ἐκάστου ἢ σωέλθουσιν λέγω· μὴ
μὲν ἀποβλέψουσιν τῶ τῶ ὁ θεὸς
ἐβλέξει, καὶ ἢν ἀπαξ αἰα γνώσης, ἢ βάλ-
της, ἢ λαίκοις ὡν ἠγάγετο. καὶ τῶ τῆ
λεγει ὁ μέγας Παφνούτιος ἀπειρ-
ῶν γάμου, διὰ τὸ νηπόθεν εἰ ἀκοιτι-
ελοῖς αἰατρεφέας αὐτόν. διὸ περὶ αἰς
ὁ πᾶς τῆ ἐπισκόπων σύλλογος τῆ τῆ αἰ-
δρὸς συμβουλίᾳ, ἀπεσίγησε πρὸς τῆ
ζητήματος τούτου, τῆ γνώμη καταλεί-
ψαντες τῆ βουλομένων καὶ συμφω-
νίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπεράχθησαν ἐπὶ τῆς ἀ-
γίας ἐ μεγάλης ἐ οἰκουμένης συνό-
δου τῆ ἐν Νικαίᾳ τῆ Βιθυνίας ἀρεσιδεί-
σης. Εὐσέβιος ἢ καὶ Θεόγνιος, καὶ οἱ σὺ
αὐτοῖς Ἀρειῶνοί, ἐκ ἐνείκοντες τῆ τῆς ἀ-
ληθοῦς πίστεως κρατωδεῖσθαι βεβαίω-
σαν, ἐπὶ μὲν καὶ τῆ Ἀρειον ἀναθεματικῆ
μὴ ἀνασώμωτοι, φωραθέντες ἐ αὐτοῖς
ἐπὶ τούτῳ, ἔξορία ὑπέπεσον ψήφῳ
τῆς θεοφιλεστάτου βασιλείως, καὶ κριτῆ
τῆ ἀγίας τῆ ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλω
ἀντὶ αὐτῶν εἰ τῆς αὐτῶν παροικίας
κατασάντων ψήφῳ τῆ αὐτῆς συνόδου,
καὶ τῆ τῆς ἐκάστου παροικίας κλήρου καὶ
λαοῦ· καὶ Ἀμφίων μὲν τῆ τῆ Νικομη-
δέων ἐκκλησίας ἠγεμονίαν παρῆλα-
βε, Χρήστος δὲ τῆ τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι
ταῖς τῆς ὁμοφρόνων αὐτῶ. ἄλλα μὲν
καὶ πάλιν τῆς ἐξ ἔθους χριστιάνων
μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγνιος, καὶ τῆ
βασιλείως Φιλιανθεσπίαν ἐφόδον

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO CHRISTI 325

Ἐξαπάτης ὄντωντες, ἀναπαλάσσει πα-
λιν καὶ τὴν περὶ τὴν διωασείδην ἄπολα-
βὴν ἐπιεσόντο. Ἐταμίον τούτων κα-
κία μηχανήματα πάμπολλα ὄντα, καὶ
πίστεως ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα,
πρὸς τὴν Θεοδωλείου καὶ τῶν λοιπῶν
συθηλαφάντων ἐκκλησιαστικῆν ἰσορρο-
πίαν βουλομένοις καταμαθεῖν παρε-
πέμψομι. βαδία δὲ ἐγὼ συνέδριον τῶν
λόγων ἐπιπέτα ἔξῃς, πρὸς ὧν ἡ τὴν ἐπι-
σκοπῶν ἀπέστλε στυόδοδος τῶν ὑπο-
λειφθέντων ἐπισκόποις, ἔταῖς ἐαυτῶν
Ἰβηρικῶν· οὐ μὲν δὲ ἄλλα καὶ ὁ νικη-
φόρος ἔπρωτάως βασιλεύς, εἰς σύστα-
σιν τῆς ἐκπεδείσεως ἀγιωτάτης πίστεως,
καὶ τῆς ἀγίας ἐορτῆς τῆς πάσχα, εἰς ἔλεγχον
τῶν τῆς ἀσεβείας πρὸς τὴν ἐπι-
σκόπων καὶ τῶν μεγαλοφυῶς συγκρο-
τηθείσων τῶν στυόδου, καὶ θεοπροπίων ἐκ-
φωνηθείσων τῆς πίστεως, τότε καὶ τὴν ἐκ-
κλησιαστικῆν ὑπαξίδου τυπώσαντες ἀ-
παντα οἱ ἄγιοι πατέρες, δηλώσαντες πάν-
τα τὰ ὠλεσμένα διὰ γραμμῶν πάλ-
σιν τῶν ὑποῦσων ἀγίας τῆς
θεοδ' ἐκκλησίας ἐσπούδασαν, στυά-
σαντες καὶ τὰ κατὰ Μελέτιον.

Γεεὶ τῆς ἀγιότητος Μελετίου.
ΚΕΦΑΛ. λγ'.

ΕΠΕΙ δὲ ἔτα Μελέτιος πρὸς ἐπισκο-
πῆς χροτονίας ἡξιομήτορας ἐπὶ
πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελέχθη
ὑπὸ τῆς θεοτάτου Πέτρου ἔτα Ἀλέξαν-
δρέων ἐπισκόπου, τῆς καὶ τῆς Ἰβηρικῆς
ἐπιφανοῦς ἀναθησαμῆτος, καὶ ταυρεθείς
ὁ αὐτὸς Μελέτιος ἐκ ἔσεξε τῆς κα-
ταυρέσεως ψήφον, ἄλλα τὴν τῆς Θεβαί-
δα ἔτα τὴν πελάζουσαν Αἴγυπτον ἐ-
ρύβαν καὶ ζάλης ἐνέπλησσε, τυραννίδι
κατὰ τῆς Ἀλεξάνδρου τῆς ἐπισκόπου χρω-
μήτος πρὸς τῆς ἐργαίε τὸ κοινὸν
Concil. Tom. 2.

agere iterum, & priorem pote-
statem recuperare tentabant.
Sed illorum commenta pessima,
quæ plurima erant, & omnis imp-
ictatis plena, discere volentes,
ad Theodoritum ac reliquos hi-
storix ecclesiasticæ scriptores re-
miserim. Ego autem hinc oratio-
ne properabo ut ea quæ postea
secuta sunt, de quibus episcop-
orum Concilium misit episto-
lam ad reliquos episcopos, & eo-
rum paræcias: quin etiam impe-
rator ipse semper victor & fide-
lissimus, ad constitutionem ex-
positæ sanctissimæ fidei & san-
ctæ festiuitatis Paschatis, ad
redargutionem patronorum imp-
ictatis. Post hæc enim omnia
magnifice conspirante Conci-
lio, & decenter promulgata fi-
de, cum omnia quæ ad rectam
ecclesiæ administrationem spe-
ctant, sancti patres constitui-
sunt, omnia definita per literas
indicare omnibus quæ sub cælo
sunt sanctis Dei ecclesiis stu-
duerunt, subiungentes etiam
quæ ad Meletium pertinent.

De nefario Meletio.

CAPVT XXXIII.

QVONIAM autem Mele-
tius episcopus delectus non
multo ante Arii furorem, conui-
ctus a sanctissimo Petro Alexan-
drinæ ecclesiæ episcopo, & post-
ea martyrii corona exornato, &
episcopatu abdicatus, sententia
abdicationis non acquieuit,
sed Thebaidem & finitimam
Ægyptum tumultu ac procellis
contentionis impleuit, tyran-
nidem contra prerogatiuam se-
dis Alexandri episcopi vsur-
pans, conuentus episcoporum
LII ij

ad Alexandrinam ecclesiam scripsit, quæ de Meletio res novas moliente statuisset.

Epistola Concilii scripta sanctis Dei ecclesiis per Alexandriam, Aegyptum, Pentapolim, & Libyam, & omnem terram quæ sub cælo est, cleris etiam & populis orthodoxæ fidei, ab episcopis sancti Nicæni Concilii.

Sanctum & magnum Concilium, sanctæ & magnæ Dei gratia ecclesiæ Alexandrinæ, & dilectis fratribus, Aegyptum, Pentapolim, & Libyam incolentibus, & omnibus sub cælo Dei ecclesiis, cleris & populis orthodoxis, episcopi Nicææ Concilium celebrantes, salutem in Domino.

Socr. lib. 1.
c. 6. Theodor. lib. 1.
cap. 9.

QVONIAM Dei gratia & sanctissimi imperatoris Constantini, qui nos ex variis provinciis & ciuitatibus in vnum congregauit, magnum sanctumque Concilium Nicææ coactum, quæ ad ecclesiasticam fidem spectant in disceptationem vocauit: eaque literis ad vos perscribere necessarium visum est, vt intelligere possitis, cum quæ ibi in quæstionem & disquisitionem vocata, tum quæ decreta sancitaque sunt.

Primum igitur omnium perquisita sunt impia peruersaque Arii dogmata & sectatorum eius, coram sanctissimo imperatore Constantino: & placuit Concilio communibus suffragiis ana-

τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῆς Ἀλεξανδρινῶν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τοῦ τοῦ τύπου
* νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν.

Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφείσα τοῖς κτὶ Ἀλεξανδρείῃ, καὶ Αἴγυπτον, καὶ Πεντάπολιν, καὶ Λιβύην, καὶ τὰς κτὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκκλησίας, κληροῖς τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου τῆς ἐπισκόπων.

Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη συνὸδος τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρινῶν ἐκκλησίας, καὶ τοῖς κτὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ Πεντάπολιν, καὶ Λιβύην, καὶ τοῖς κτὶ τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, κληροῖς τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, ἐν Νικαίᾳ συνόδον συληροῦσαντες ἐπίσκοποι ἐν κωλιῶν χαίρειν.

ΕΠΕΙΔΗ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου σωταρχόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχῶν καὶ πόλεων, ἡ μεγάλη καὶ ἀγία συνὸδος ἐν Νικαίᾳ συληροῦσά τὰ τοῦ θεοῦ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅπανα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐφαίνετο δημοπρατεῖν παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχητε, ἅπανα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθῃ, ἅπανα δὲ ἐδόξε καὶ ἐκράτησθαι.

Πρῶτον μὲν ἐν ἀπάντων ἐξητάσθαι τὰ κτὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν Ἀρείου καὶ τῆς συνὸς αὐτοῦ, ἧς τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἐπαμύνηφί ἐδόξε ἀναθε-

ANNO
CHRISTI
325.

μαποδύωαι αὐτὸν, & πῶ ἀσεβῆ αὐτῷ
δίδξαν, & τὰ ῥήματα, καὶ τὰ νοήματα
αὐτῷ τὰ βλασφημια, οἷς ἐκέχρητο
βλασφημῶν τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγων
ὅτι οὐκ ὄντων ἔστι, καὶ πρὶν γεννηθῆ-
ναι μὴ ἔστι, καὶ ἴω ποτε ὅτε οὐκ ἴω,
καὶ ἀπεξοισιότητι κακίας & ἄρεπῆς
δεικνὺν τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος, καὶ
κῆσμα· ταῦτα πάντα ἀνεδεμάπον ἢ
ἀγία σωὸδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς
ἀσεβοῦς δόξης, καὶ τῆς ἄπονοίας, καὶ
τῆς βλασφημῶν ῥημάτων αὐτῷ ἀ-
ναγομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐμὲν τῷ
οἴου τέλοισι πενήκτε, πάντως ἢ ἀ-
κηκόατε, ἢ ἀκουσατέ, ἵνα μὴ δόξω-
μῶν ἐπεμβαίνειν αἰδρὶ δι' οὐκίαν
ἀμδρῆαν ἄξια τὰ πῆχιστα κομισα-
μῶν. ποσοῦτον δὲ ἴχμεν αὐτῷ ἀ-
σέβεια, ὡς καὶ παραπόλεσι Θεω-
ναῖ τῷ ἀπὸ Μαρμαρικῆς, καὶ
Σικουῶδον τῷ ἀπὸ Ἰτολεμαίδος·
τῶν γὰρ αὐτῶν κἀκείνοι σὺ πῶς
ἄλλοις πενήκασιν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἢ
τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδο-
ξίας ἐκείνης καὶ βλασφημίας, καὶ
τῶν προσώπων τῶν πολυσησάντων
διάσειν καὶ διαίρεσιν ποιήσασθαι τῆ
εἰρλωομένου ἀνάων λαοῦ, ἢ
λαδύερασε πῶ Αἴγυπτι· ἐλείπε-
το δὲ τὸ κατὰ πῶ προσπέπειαν Με-
λεπού καὶ τῶν ἰσὶ αὐτῷ χειροτο-
νηθέντων· καὶ πρὸς τούτου τῆ μέ-
ροισι ἀ' ἐδόξε τῆ σωὸδῳ, ἐμφανί-
ζομῶν ἡμῖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. ἐδο-
ξεν οὖν Μελέπῳ μὲν, Φιλανθεσ-
πότῳ κληδέσις τῆς σωὸδου· κα-
τὰ γὰρ τῷ ἀκριβῆ λόγον οὐδεμίας
συγγνώμης ἄξιον ἴω· μένειν σὺ τῆ
αὐτῷ πόλει, καὶ μηδεμίαν ὄξοισίαν
ἔχιν, μήτε χειροτονεῖν, μήτε χειρίζιν,

thema denunciare & ei ipsi, & nefariae eius opinioni, & verbis sententiisque execrabilibus, quibus usus est ad Filium Dei blasphemis onerandum, dicens eum ex iis quae non sunt esse, nec fuisse antequam natus esset: fuisse tempus aliquando cum non esset: Filium Dei libero voluntatis suae arbitrio virtutis & vitii capacem esse inquam, & creaturam esse: quibus omnibus sanctum Concilium indicit anathema: imo vero ne pati quidem potest, ut vel impia eius opinio, vel amentia, vel blasphema verba ad aures perueniant. Quem autem exitum consecuta sint res eius, omnino vel audiistis, vel saltem a nobis audietis, ne nos insultare homini videamur, qui meritas sceleris sui poenas luit. Tantum vero inualuit eius impietas, ut cum eo vna perierint Theonas Marmaricae, & Secundus Ptolomaidis, episcopi: nam & illi cum aliis quibusdam eisdem malis affecti sunt. Verum cum iam Aegyptus non modo peruerfa illa opinione & blasphemia, sed etiam certis hominibus qui in populo antea pacato & tranquillo seditionem & discordiam concitare ausi sunt, Dei gratia penitus liberata esset: tamen petulantia Meletii & eorum qui ab illo in sacrum ordinem cooptati sunt, restabat adhuc: de qua re quid Concilium decreverit, vobis carissimi fratres indicamus. Concilium clementius aliquando in Meletium animatum (nam summo iure nullam merebatur veniam) decrevit ut in sua ciuitate maneat, potestatem autem nullam habeat vel manus imponendi, vel admini-

strandī, vel quemquam ad munus aliquod ecclesiasticum deligendi, vel in aliena regione aut ciuitate eius rei gratia comparandi, sed vt solum dignitatis nomen retineat. Illi vero qui ab eo in sacrum ordinem lecti sunt, simul atque sanctiore ordinatione confirmati fuerint, ad communionem post hæc admittantur, & permittatur illis quidem honoribus frui, & sacris muneribus fungi; sed tamen omnibus in singulis paræciis & ecclesiis, qui sunt ab honoratissimo viro & collega nostro Alexādro ordinati, sint omnino inferiores. Quinetiam nulla potestas eis sit vel designandi quos velint, vel omnino quidquam faciendi absque consensu episcoporum catholice & apostolicæ ecclesiæ qui sub Alexandro sunt sanctissimo collega nostro. Hi autem qui Dei gratia & vestris precibus adiuti, ad nullum schisma deflexisse comperti sunt, & se intra catholicam & apostolicam ecclesiam impollutos continerunt, ius habeant & ordinandi, & eos qui digni clero fuerint nominandi, denique & omnia ex lege & instituto ecclesiastico libere exequendi. Quod si quis forte eorum qui ecclesiæ funguntur muneribus, diem suum obierit, tum vnus ex illis qui nuper in ecclesiam adsciti sunt, modo idoneus videatur, & populus illum eligat, episcopusque Alexandriae & suffragetur & consentiat, in locum succedat demortui. Atque sit istud aliis quidem omnibus concessum. De Meletio autem nominatim aliter statutum est, vt videlicet, cum propter petulantiam quam antea osten-

μήτε χροδετείν, μήτε εν χώρα, μήτε εν πόλει έτέρα φαίνεσθαι ταύτης της παροφάσεως ενεκα. Ηλόν δε το όνομα της ημης κεκτησθαι. Εδν δε εν αυτς κατασαθεντας, μυσικωτερα χειροποινα βεβαιωθεντας, κοινονησωμαι επι τούτοις. εφ ω τε εχον μη εν εδν πτω ημω, και λειτουργειν, δωητοις δε εη εξεπαυτος παντων ην εν εκαστη παροικια και εκκλησια εξεταζομενων, ην εν εν ημωτατον και συλλειτουργον ημων Αλεξανδρο παροχειροσεμειων. ως τούτοις μη μηδεμίαν εξουσιαν εη εδν δεξισκοντας αυτοις παροχειλεζεσθαι, η υποβαλλειν ονόματα, η όλως ποιειν η χωεις γνώμης ην της καθολικης η αποστολικης εκκλησιας επισκοποι ην εν Αλεξανδρο τον τελευτων, εδν οσωτατον συλλειτουργον ημων. εδν δε χειρ θεοδ και εχαις υμεταις εν μηδενι χροματι ερεθεντας, αλλά ακηλιδωτοις εν τη καθολικη ε αποστολικη εκκλησια οντας, εξουσιαν εχον και παροχειλεζεσθαι, και ονόματα επλεγεσθαι ην αξίαν τε κληρου, η όλως πάντα ποιειν η κη νόμον εθεσμον εν εκκλησιαστικόν. ει δε τι συμβαίη διαπαύσασθαι ην εν εκκλησια, τωινησώτα παροσεναβαίνην εις τω ημω εν τετελευτηκότοις εδν αρη παροεληφθεντας, μόνον ει αξιοι φαίνονται, και ο λαός αιροίτη, σωεπι ην φίζοντος αυτω, η επισφραγίζοντος ην Αλεξανδρειας επισκοπου. τετο δε ποις μη άλλοις απασ σωεχωρήθη. εη η τε Μελετιος παροσωπου εκέπ τα αυτα εδδεξε, δια τω ανέκαθεν αυτς άταξίδω, και δια το παροχειρ και παροπετις της γνώ-

ΑΝΘΩ
C. H. H. H. H.
H. H.

ANNO
CHRISTI
325.

μης, ἵνα μηδέμια ὁμοσία ἢ αὐθεν-
 τία αὐτῶν δοθῆναι, ἀντιθέτως δὲ αὐ-
 τῶν πάλιν ταῖς αὐταῖς ἀπαξίας ἐμ-
 ποιήσας. ταῦτά ὅστι τὰ ὁμοίαια καὶ
 διαφέροντα Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἀγι-
 οτάτης Ἀλεξάνδρειας ἐκκλησίας. εἰ δὲ
 πᾶσι ἢ ἑκατοντάτῃ ἢ ἑξοχάτῃ
 συμπαρόντος τῆς κρείου καὶ πρῶ-
 τῆτος συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ
 ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὸν
 ἀκριβέστερον αἰνοῦσι ταῦτα πρὸς ὑ-
 μᾶς, ἅτε δὴ καὶ κρείου καὶ κοι-
 νῶν τῶν γενημένων τυχεῶν.
 ἀναγγελλόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ πρὸς
 τῆς συμφωνίας τοῦ ἀγίου πάρα,
 ὅτι ὑμεῖς αἰσῶν κατωρῶν
 καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὡς πάντας
 εὖ ἐν τῇ ἐξῆς ἀδελφοῖς, εὖ με-
 τὰ τῶν Ἰουδαίων τὸ πρῶτον ποι-
 οῦντας, συμφῶνως Ῥωμαίοις καὶ
 ὑμῖν, ἔπεισαν ἡμῖν ὅτι ὁ δὲ δὲ
 μὴ ὑμῶν Φυλασσοῖσι τὸ πάρα, ἐν
 τῷ δέδρο ἄγειν πῶς αὐτῶν ἀγο-
 τῆτων ἑορτῶν τῆς πάρα. χαίροντες
 οὖν ὅτι πῶς κατορθώμασι, καὶ ἐ-
 πί τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ,
 καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσι ἀφῆσαν ἐκκοπήναι,
 διποδέξατε μὲν μετὰ μείζονος π-
 μῆς ἔπεισαν ἀγάπης ἡμῶν συλ-
 λειτουργῶν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ἐπίσκοπον
 Ἀλέξανδρον, ὁμοφρονῶντα ἡμῶν
 τῇ αὐτῇ ὁμοίαια, καὶ ἐν ταῦτα τῇ
 ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποσείναι ὑ-
 πὲρ τῆς εἰρήνης ἡμετέρας παρὰ τὴν ὑ-
 μῶν καὶ πᾶσιν. ἀγαθὸν δὲ ἔπεισαν ἡ-
 μῶν ἀπάντων, ἵνα πᾶσι καλῶς ἔχον ὁ-
 ξαντα, ταῦτα βίβλια μένοι, κατὰ
 διδοκίμῳ γενημένα, ὡς πιστεύο-
 μῳ, παρὰ τῆς παντοκράτορος θεοῦ,
 καὶ τῆς μονογενοῦς ὑποῦ αὐτῆς τῆς κω-

dit, tum propter temeritatem &
 proteruiam mentis, nulla pote-
 stas auctoritasve ei tribuatur:
 quippe cum homo is sit qui pos-
 sit denuo ecclesie statum & or-
 dinem perturbare. Hæc sunt quæ
 ad Ægyptum & sanctissimam
 ecclesiam Alexandrinam pro-
 prie & separatim pertinent. Si
 quid præterea vel Canonibus
 vel decretis constitutum est, hon-
 oratissimus dominus frater &
 collega noster Alexander ad vos
 reuerfus certius perferet, vt qui
 actorum omnium auctor fuerit
 & particeps. Lætum etiam nun-
 tium vobis afferimus de consen-
 su omnium in celebrando san-
 ctissimo festo Paschatis, quod ea
 res etiam vestris precibus recte
 constituta est; ita vt omnes fra-
 tres in oriente, qui antea Iudæos
 imitari consueuerant, iam dein-
 ceptum cum Romanis & vobis, om-
 nibusque nobis, qui eundem
 morem vobiscum a primis tem-
 poribus in eo recolendo tenui-
 mus, sanctissimum festum Pa-
 schatis concordissime celebra-
 bunt. Læti igitur ob res prospere
 gestas, & ob pacem & concor-
 diam communiter inter omnes
 constitutam, tum denique ob ex-
 cisas radicibus hæreses, collegam
 nostrum & episcopum vestrum
 Alexandrum maiore honore &
 ardentiore caritate complecti-
 mini: qui nos præsentia sua re-
 creauit, & permultum laboris in
 hac ætate sua suscepit, quo vos
 aliique omnes tranquilliore pa-
 ce frui possitis. Orate pro omni-
 bus nobis, vt quæ a nobis recte
 sunt constituta, ea rata stabilia-
 que maneant, vt credimus, be-
 neficio Dei Patris omnipoten-
 tis, & vnigeniti filii eius Domi-

ni nostri Iesu Christi, & Spiritus sancti, cui sit gloria in sæcula. Amen.

εἰς ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς πάντας αἰῶνας ἀμὲν.

Publica epistola scripta ab Eusebio episcopo Casarea Palæstinæ.

Ἐπικύλιον Ἐπιστολὴ γραφείου τοῦ Εὐσεβίου Ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.

CAPVT XXXIV.

ΚΕΦΑΛ. λθ.

ETSI verisimile est, fratres carissimi, ea quæ de fide ecclesiastica in amplo & frequenti Concilio Nicææ coacto tractata sunt, ad vos aliunde perlata esse, præsertim cum fama ipsa accuratam rerum gestarum narrationem sua celeritate præcurrere soleat: tamen ne veritas, si auditione sola ea acceperitis, contra se habeat vobis nuntietur, primum eam fidei formulam, quæ a nobis Concilio proposita est, deinde alteram, quam episcopi, vbi nostris pauca adiecerunt, ediderunt, ad vos mittere necesse putauimus. Nostra vero formula, quæ tum coram imperatore nostro sanctissimo perlecta est, tum recte se habere pro certo explorata, ad hunc modum se habet.

ΤΑ ὡς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως παρασημασθέντα καὶ πάλιν μετὰ τὸν αὐτὸν πάλιν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, εἰκὸς μὲν ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ καὶ ἄλλοθεν μεμαθημένοι, τῆς φημὸς προσέχειν εὐθύτας. Ὡς δὲ τῆς παρασημασθέντων ἀληθινοῦ λόγον· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐν ποιότητι αἰεὶ τῆς ἀληθείας ἐστὸς ὑμῶν ἀπὸ γέλληται, ἀγαθὰς διεπεμψαμένα ὑμῖν, προσέτι μὲν πάλιν ὑφ' ἡμῶν περὶ αὐτῶν ὡς τῆς πίστεως γραφῶν, ἐπιτετα δὲ πάλιν δι' ἡμῶν, τῆς ἡμετέρας φωνῆς προσδρακῶν Ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι. τὸ μὲν οὖν ὑφ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παροισία τῆς τοφιλισαίου ἡμῶν βασιλείας ἀναγνωσθέν, ὡς τε ἔχον καὶ δοκίμως ἀποφανθέν, τὸ πον ἔχει. Ὡς δὲ.

Fides a nobis exposita.

Ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐπιτετα πίσις.

Sicut ab episcopis qui nos ategressi sunt, accepimus tum cum fidei fundamenta in nostris animis primum iacta essent, cumque lauacro baptismi abluti essemus, audiuius, sicut a diuinis scripturis didicimus, & sicut cū fungeremur presbyteri munere, & cum episcopatum obtineremus, credidimus & docuimus; sic etiam iam credentes nostram fidem patefacimus: ea est talis.

Καθὼς παρελάβομεν παρὰ τῶν ὑφ' ἡμῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἐν τῇ προσῆτι κατηχισί, καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθημένοι, καὶ ὡς ἐν τῷ προσδρακῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπισκοπῇ Ἐπισκοπόμεν τε καὶ ἐκδιδάσκοντες, οὕτω καὶ νῦν προσέοντες πάλιν ἡμετέραν πίσιν ὑμῖν προσφέρομεν· ἐστὶ δὲ αὐτή.

Credimus in vnum Deum

Γινεῦομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα

πα-

ΑΝΘΩ
CHRISTI
35.

παντοκράτορα, ὅτι τῶν ἀπάντων ὄρα-
 τῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ εἰς ἕνα
 κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι τῆς θεοῦ
 λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός,
 ζωὴ ἐκ ζωῆς, ἡὸν μονογενῆ, ὡρο-
 τόπονον πάσης κτίσεως, ὡρὸ πάντων
 τῶν αἰώνων ἐκ τῆς πατρὸς γεννημέ-
 νον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο πάντα· ὅτι
 διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκω-
 θέντα, καὶ ἐκ αὐθιγαῖς ποικιλοσά-
 μνον, καὶ πάθοντα, καὶ ἀναστάντα τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν
 πατέρα, καὶ ἕξοντα πάλιν ἐκ δεξιῆς
 κρῖναι ζώντας καὶ νεκρούς· πσεύομεν
 ὅτι εἰς τὸ πνεῦμα ἅγιον, ἀληθῶς πνεύ-
 μα ἅγιον, καθεὸς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
 ἰσοπέλων εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἑαυ-
 τῶν μαθητῶν, εἶπε· πορεύθεντες μαθη-
 τεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
 αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τῆς πατρὸς, καὶ τοῦ
 υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὡς
 ἂν καὶ διαβεβαιούμεθα οὕτως ἔχειν,
 καὶ οὕτω φρονεῖν, καὶ πάλιν οὕτως
 ἐγκρίνειν, καὶ μέχρι θανάτου ὑπο-
 ταύτης ἐπίσταται τῆς πίστεως, ἀναθε-
 ματίζοντες πᾶσαν ἄθεον ἄρεσιν. ταῦ-
 τα δὲ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντως
 πεφρονηκέναι, ὅτι οὐκ ἔγνωμεν ἐ-
 σωσθῆναι, καὶ νῦν φρονεῖν τε, καὶ λέ-
 γαν ὅτι ἀληθείας Ἰπὶ τῆς θεοῦ τῆς
 παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύοντες
 ἔχοντες, καὶ δι' ἰσοπέλων πείθειν
 ὑμᾶς, ὅτι καὶ τῶν ἀρεληλυθότων
 χρόνους οὕτως ὁπιστεύομεν τε καὶ ἐ-
 κηρύσσομεν. ταῦτες ὑφ' ἡμῶν ἐκτε-
 θεῖσιν τῆς πίστεως, οὐδενὶ περιω-
 ἀντολογίας τόπος. ἀλλ' αὐτὸς τε
 ὡς ὅτι οὗ θεοφιλέστατος ἡμῶν βα-
 σιλεύς, ὁρῶντα περὶ ἐλεῖν αὐτῶν
 Concil. Tom. 2.

Patrem omnipotentem, visibili-
 um omnium & invisibilium
 creatorem: Et in vnum Domi-
 num Iesum Christum, Dei Ver-
 bum, Deum de Deo, lumen de
 lumine, vitam de vita, filium
 unigenitum, primogenitum om-
 nis creaturæ, ante omnia sæcu-
 la ex Patre genitum; per quem
 etiam omnia facta sunt: Qui
 propter nostram salutem incar-
 natus est, & inter homines ver-
 fatus: qui passus est, & resurrexit
 tertia die, & ascendit ad Patrem,
 & iterum venturus est in gloria
 iudicare vivos & mortuos. Cre-
 dimus etiam in vnum Spiritum
 sanctum, vere Spiritum sanctum,
 sicut Dominus noster cum disci-
 pulos suos ad prædicandum mit-
 teret, locutus est: *Euntes docete
 omnes gentes, baptizantes eos in
 nomine Patris, & Filii, & Spi-
 ritus sancti.* De quibus confir-
 mamus ita esse, nos ita sentire,
 sic etiam sensisse, & vsque ad
 mortem huic fidei insistere vel-
 le, anathemate impiæ cuique
 hæresi denunciato. Atque de istis
 rebus omnibus nos sincere ex
 animo ita sensisse, ex quo nos-
 met noscere poteramus, & iam
 etiam vere tum sentire, tum di-
 cere, Deum omnipotentem &
 Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum coram testamur, certaque
 demonstratione ostendere pos-
 sumus, vobisque ratione persua-
 dere, nos temporibus præteri-
 tis ita credidisse, & prædicasse.
 Cum hanc fidem exposuissemus,
 nulli erat contradicendi locus.
 Quinetiam imperator ipse nos-
 ter sanctissimus hanc nostram
 fidem veritatem in se complecti
 primus omnium testificatus est,
 seque eodem animo esse constan-
 M m m

ter asseruit, præcepitque ut omnes eidem assentirentur, decretis eiusdem subscriberent, congruerent cum eisdem, dummodo vna vox consubstantialis adscriberetur; quam quidem ille ipse explicauit: quod non secundum corporis affectiones dicatur patri consubstantialis, neque quod per diuisionem vel sectionem vllam ex patre constaret. nam fieri non potest, ut natura quæ materiæ expers est, quæ sola intelligentia percipitur, quæ corpore vacat, corpoream vllam affectionem in se excipiat: sed eiusmodi res nos diuinis & arcanis verbis debere complecti. Sapientissimus quidem & pius noster imperator de his isto modo philosophatus est. Episcopi autem propter hanc vocem, consubstantiale, istam formulam ediderunt.

Fidei formula in Concilio edita.

CAPVT XXXV.

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilibus & inuisibilibus creatorem: Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, genitum ex Patre vnigenitum, hoc est, ex substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra sunt: Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus est, passus est, sepultus est, & resurrexit tertia die, ascendit ad cælos, venturus

ἐμὲ πύρην· οὐτω τε & ἐὰν ᾤσθην
νὲν σωωμολόγησε, καὶ ταύτην ᾤσθην
πάντας συγκαταπέθεαι, ὑπογράψεν
τε τοῖς ὁδοῖσι, καὶ συμφωνῆν ἑπι-
ποις αὐτοῖς ᾤσθην κελύετο, ἐπὶ μόνου
ᾤσθην ἑπιφάντος ῥήματος τῆ ὁμο-
σίου, ὃ & αὐτὸ ἡμιλύθησε, λέγων·
ὅτι μὴ κατὰ τὰ ἴδιαι σωματικῶν πᾶσι
λέγεται τῶ πατρὶ ὁμοούσιον, οὐτε
καὶ διαίρεσιν, οὐτε κατὰ πᾶσι ὁμο-
μῶν ἐκ τῆ πατρὸς ὑποστάσεως· μηδὲ
ῥῆ δυνάμει πῶ αὐτῶν, καὶ νοεῶν,
καὶ ἀσώματον φύσιν σωματικῶν ἢ
πᾶσι ὑφίσταται· τοῖσι δὲ καὶ ὁμο-
ῥήτοις λόγοις ᾤσθην τὰ πᾶσι
νοεῖν. καὶ ὁ μὲν σφώτατος ἡμῶν καὶ
ἰσοπέθετος βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐπι-
λοσόφει· ④ δὲ ᾤσθην τῆς τῆ ὁ-
μοσιῶν ᾤσθην, πῶ δὲ πῶ ῥα-
φῶν πεποιήκασι.

Η σὺ τῆ σωδὸν ὑπαγραψῶσαι
πίσι.

ΚΕΦΑΛ. λέ.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἓνα θεόν,
πατέρα παντοκράτορα, πάντων
ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· &
εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν
ἕκτον τῆ θεοῦ, ῥηνηθέντα ἐκ τῆ πα-
τρὸς μονογενῆ, τῆς ἑστίν, ἐκ τῆς οὐ-
σίας τῆ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ
φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀλη-
θινῆ, ῥηνηθέντα, ἢ ποιηθέντα, ὁμοού-
σιον τῶ πατρὶ, δι' ὃ τὰ πάντα ἐγένε-
το, τὰ τε σὺ οὐρανοῦ, τὰ τε σὺ τῆ γῆ·
④ δὲ ἡμᾶς ᾤσθην ἀνθρώπων, καὶ διὰ
πῶ ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόν-
τα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ σὺανθρώπων
σῶντα, παθόντα, τεφέντα, καὶ ἀ-
ναστάντα τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόν-
τα εἰς τὸν οὐρανόν, ἐρχόμενον

creatura prædita sit : quam quidem ex patre genitam esse sacre literæ perdocent , cum modus eius generationis a nulla mortali natura vel verbis exprimi , vel cogitatione comprehendi possit . Eodem modo etiam illud : Filium Patri consubstantialem esse , ratione & exquisitum est , & probatum , non more corporeo debere intelligi , nec quidquam habere simile cum mortalibus animantibus : nam neque diuisione substantiæ , neque sectione , sed nec affectione vlla , aut versione mutationeve paternæ essentia & facultatis posse constare : ingenitam enim patris naturam ab his omnibus prorsus alienam esse . & hoc , patri consubstantialem esse , nihil aliud ostendere , quam Filium Dei ad reliquas creaturas nullam habere similitudinem , sed patri solum , qui cum genuit , omnino similem esse , neque ex alia quam patris subsistentia & essentia genitum . Quod quidem sic expositum , rectum videbatur assensione approbare . Nam nonnulli veteres episcopos & scriptores , viros sane disertos & illustres , in Patris & Filii diuinitate explicanda hoc verbo , consubstantialiæ , visum fuisse cognouimus . Sed de fide in Concilio Nicæno exposita & diuulgata ., hæc hæc tenus . Cui quidem omnes ad vnum assensum sumus , non temere & inconsulto , sed secundum sententias coram ipso sanctissimo imperatore propositas , discussasque . Quinetiam anathematis formulam , quæ post fidem explanatam ab illis proposita est , approbandam quoque putauimus : propterea quod vetet , ne quisquã

πυλαίνεν ούσας , ἡὼς ἐν τῷ πατρὶ
γεννηθῆς τὰ θεῖα διδάσκει λόγια , τῷ
ἱεροῦ τῆς γενήσεως ἀνεκφράστου καὶ
ἀνεπλόστου πάσι γεννητῆ φύσις πα-
τρὸντος . οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοού-
σιον εἶναι τῷ πατρὶ ὡς ἕνα
ζῶον ὁ λόγος συνίστη , οὐ κατὰ
τῆς σωματικῶν ἱερῶν , οὐδὲ τῶν
θητικῶν ζώων παραλληλῶς : οὐτε
γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς ούσας , οὐ-
τε κατὰ ἀποτομῆν , ἀλλ' οὐδὲ κατὰ
π πατρὸς , ἢ ἱερῶν , ἢ ἀλλοίωσιν τῆς
τῷ πατρὶ δυνάμεως : πύτων γὰρ
πάντων ἀλλοτεῖα εἶναι τῷ ἀγγε-
λων τῷ πατρὶ φύσιν παραστατικῶν δὲ
εἶναι τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ , τὸ
μηδεμίαν ἐμφέρεσιν πατρὸς τῷ γε-
νητῷ κτισμάτι ὡς ἕνα τῷ θεῷ φέ-
ρειν , μόνω δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεννη-
τικῷ κατὰ πάντα ἱερῶν ἀφομοιο-
δοῦναι , καὶ μὴ εἶναι ἕξ ἑτέρας πνὸς
ὑποστάσεως τε καὶ ούσας , ἀλλ' ἐν
τῷ πατρὶ . ὡς καὶ αὐτῶ τῶν ἐρμη-
νητικῶν ἱερῶν καλῶς ἔχον ἑ-
φανῆ συγκαταδέδεικται : ἐπεὶ καὶ τῶν
παλαιῶν πνῶν λογίους καὶ ἱεροφω-
νεῖς ἱεροκόπους καὶ συσχεφῆας ἑ-
γνωμῶν , ἱερῶν τῆς τῷ πατρὶ καὶ ἱερῶν
θεολογίας τῶ τῷ ὁμοοῦσιον χρησι-
μῶν ὀνόματι . ταῦτα μὲν οὐκ ἐ-
λε τῆς ἐκτεθείσης εἰρηδῶ πίστεως , ἢ
συνεφανήσαντων πάντες , ἐκ ἀνε-
ξήτατος , ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοχίας
διανοίας , ἐπ' αὐτῶ τῶ θεοφιλεστάτου
βασιλέως ἐξεταθείσας . καὶ ἡ αἰ-
δεμαλισμὸν δὲ ὡς μὴ πῶ πῶ πιστὸν πατρὸς
αὐτῶν ἐκτεθέντα , ἀλυτὸν ἑῖς ἱεροφω-
μῆτα , διὰ τὸ ἀπείργαν ἀγράφοις χη-
δοῦναι φωναῖς , δι' αἰς χηδὸν ἢ πῶσα

ANNO
CHRISTI
325

γέρονε σύγχλις καὶ ἀκαταστάσια τῆς
 ἐκκλησίας. μηδεμίαν γουὶ θεοπνεύ-
 σου γραφῆς, τῶ, ἔξ οὐκ ὄντων, καὶ
 τῶ, ἡ ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ τοῖς ἐξῆς
 ὀπλιτοῖς, κεχρημένους, ἐκ ἄλο-
 γον ἐφανή ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν.
 ἢ καὶ αὐτῶ καλῶς δόξα ἡ συνεδέμεθα.
 ἐπεὶ δὲ ἐν τῶ παρὸς τούτου χρόνω
 τούτοις εἰσάμεθα συζητῆσαι τοῖς ῥη-
 μασι, ἐπὶ μὲν τὸ ἀναθεματίζεσθαι,
 τὸ παρὸς τῆς γνησίως οὐκ ἦν, ἐκ
 ἀποπνεύματι, τῶ παρὰ πάντων ὁ-
 μολογῆσαι εἶναι αὐτῶ ἢ ὅν τῆ θεοῦ
 παρὸς τῆς κατὰ σὰρκα γνησίως. ἢ
 δὲ δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασι-
 λῆς καὶ αὐτὸς τῶ λόγῳ κατασκιά-
 ζεν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐνδεῶ αὐτῶ
 γνήσιον τὴν παρὸς πάντων αἰώνων
 εἶναι αὐτὸν· ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργεῖν
 γνησίως, διδάμει ἡ ἐν τῶ πα-
 ρὸς ἀγνήτως, ὅπως τῆ πατρὸς αἰ-
 πατρὸς, ὡς καὶ βασιλέως αἰ, καὶ σω-
 τῆρ αἰ, διδάμει πάντα ὅπως αἰ
 τε κατὰ τὰ αὐτῶ καὶ ὡσαύτως ἐχον-
 τος.

Ταῦτα ὑμῖν ἀναγκαίως διεπεμ-
 ψάμεθα, ἀγαπῆτοι, τὸ κεκριμένῳ
 τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας τε καὶ συλ-
 λατοῦ φανερόν ὑμῖν καθιστάν-
 τες· καὶ ὡς ἄλογος τότε μὲν καὶ
 μέγας ὑστάτως ὡς εἰσάμεθα, ὅτε
 ἡμῖν τὰ ἐπὶ τῶν γραφῶν παρὰ ἡ-
 κοπίε· τότε δὲ ἀφιλονείκως τὰ μὴ
 λυσιπῶτα κατεδέξαμεθα, ὅτε ἡμῖν
 ἐγγωμένως τῶ λόγων ἐξέταροι
 τῶ διαόιδου, ἐφάνη σωτῆρ ἡμῶν
 ἄλλοις scripta erant, animum nostrum
 offenderent, in vna eademque
 sententia ad extremam vsque horam
 perstitimus. Verum postea facile
 sane, & sine vlla contentione, ea
 quæ nullam habebant offensionem,
 tum demum amplexati sumus, cum
 nobis verborum sensum & sententiam
 æquis animis disquirentibus, illa
 quæ exposita erant, consen-

(ex quibus in ecclesiis omnis fe-
 re confusio & discordia inuecta
 est) omnino vtatur. Cum itaque
 nulla scriptura diuinitus inspira-
 ta his vocibus vsa sit : Filium
 Dei ex nihilo ortam esse, &
 tempus fuisse aliquādo cum non
 esset; & quæ sequuntur in eam-
 dem sententiam : minime con-
 sentaneum videbatur, eas vel
 proferre, vel docere. Cui senten-
 tiæ tam præclare decretæ consti-
 tutæque nos consensimus, quan-
 doquidem nunquam antehac
 eiusmodi verba vsurpare confue-
 uimus. Præterea non absurdum
 videtur illud etiam anathemate
 ferire: Quod antequam gignere-
 tur non esset; cum omnes fateri
 debeant Filium Dei prius fuisse
 quam in carne nasceretur. imo
 vero piissimus imperator noster
 etiam ratione cōfirmavit, ipsum
 secundum diuinam generatio-
 nē suam ante omnia sæcula fuis-
 se: siquidem priusquam actu gi-
 gneretur, facultate erat in patre
 modo quodam ingenito, cum pa-
 ter semper pater esset, quemad-
 modum semper rex & saluator,
 cum semper facultate omnia sit,
 semperq; secundum suam ipsius
 naturam eodem modo se ha-
 beat.

Ista ad vos, fratres carissimi,
 necessitate coacti misimus, non
 solum vt decretum, quod nos-
 tram disquisitionem & assensio-
 nem secutum est, vobis planum
 faceremus, verum etiam vt intel-
 ligeretis, quod primo sicut ratio
 postulabat, cum ea quæ aliter ab

ANNO
CHRISTI
325
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200

tire viderentur cum his quæ in fidei formula ante proposita, a nobis concessa & probata fuerant. Salutamus vos, & cum ea quæ apud vos est fraternitate, valere vos in Domino precamur, fratres carissimi.

Victor Constantinus, maximus, Augustus, episcopis & populis.

CAPVT XXXVI.

Socr. lib. 1.
cap. 6.

CVM malignos & impios Arius sibi imitandos duxerit, par est, vt eandem cum illis ferat ignominiam. Quemadmodum igitur Porphyrius diuinæ pietatis hostis, iniquis de religione compositis libris, condignam reperit mercedem, per quam futuris sæculis omnium probris obnoxius erit, plurimaque obruetur infamia, atque insuper impia eius abolita sunt scripta: ita & nunc placitum nobis est, Arium & Arii suffragatores Porphyrianos quidem nominare, vt quorum imitati sunt mores, eorum quoque obtineant appellationem. Si quod autem scriptum ab Ario compositum reperiatur, igni tradatur, vt non modo improba eius doctrina tollatur, verum etiam ne monumentum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidem prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Ario conscriptum occultasse deprehensus sit, nec continuo eum prolatum igne absumpserit, morte mulcabitur. illico namque in crimine tali comprehensus poenam capitis luet. Deus vos seruet, fratres dilecti.

Et cum alias epistolas imperator aduersus Arium & cum

ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ παροικίᾳ
σὴ πίστι ὁμολογημένοις. ἀπαγγέλλομεθα
ὑμᾶς σὺν τῇ πατρὶ ὑμῶν ἀδελφότητι.
ἐβρώδαται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ἀγά-
μεθα, ἀδελφοὶ ἡμιώτατοι.

Νικητὴς Κωνσταντῖνον, μέγιστος, τε-
λαρὸς, Ἰπποκόποις καὶ λαοῖς.

ΚΕΦΑΛ. λς'.

ΤΟΥΣ πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μι-
μησάμενον Ἀρείου, δίκαιος ὅστι
πῶ αὐτῶν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀπίστων.
ὡσαυτὸν Πόρφυρον ὁ τῆς
θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἅπαντα
παραίωμα καὶ τῆς θεοσεβείας συστη-
μῶν, ἄξιον βίβρατο μισθόν, ἐπιδο-
ν, ὡς ἐπονεῖδισον μὲν αὐτῷ παρὰ
τῶν ἐξῆς γινώσκων χερόν, καὶ πλείους
ἀναπληροῦν κακοδοξίας, ἀφανι-
σθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγραμ-
ματα. οὕτω δὲ νῦν ἐδίδξεν, Ἀρειῶν τε καὶ
τῶν αὐτῶ ὁμογνώμονας Πορφυρε-
νοῦ μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὡν ἦσαν τῶν
ποῖς μεμίμηται, πούτων ἔχουσι καὶ
πῶ παροικίαν. παρὸς δὲ πούτων
εἶπὶ συγγραμματα ὑπὸ Ἀρείου συν-
ταγμένον βίβρατο, ὅτε πῶ παρὰ
δίδοται. ἵνα μὴ μόνον τὰ Φαῦλα αὐ-
τῶ τῆς διδασκαλίας ἀφανισθῆναι, ἀλλὰ
μηδὲ ὑπόμνημα αὐτῶ ὅλας ὑπολει-
ποῖτο. ἐκείνο μὲντοι παροικίαν, ὡς
εἶπὶ συγγραμματα ὑπὸ Ἀρείου συν-
ταγῆ Φωραθεῖν κρύψας, καὶ μὴ βίβρατος
παροικίαν καὶ πῶ κατωαλώσας,
πούτων θανάτος ἔσται ζημία. παρὸς
χρησῆμα γὰρ ἀλοῦς ἐστὶ πούτων, κεφαλῆς
ὑποστήσεται ἡμῶν. ὁ θεὸς ὑμᾶς
φυλάξῃ, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Καὶ ἄλλας δὲ Ἰπποκόποις ὁ βασι-
λεὺς καὶ Ἀρείου ἐ τῶ ὁμοδοξῶν αὐτῶ

ANNO CHRISTI 325

πανηγυρικῶν γραφῶν, πανταχοῦ καὶ πόλιν περιέδωκεν.

Επιστολὴ τῆ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀρείου, καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

Κωνσταντῖνῳ σεβαστῷ τῆ καθολικῆς Ἀλεξανδρείαν καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ. Χαίρετε ἀγαπῆται ἀδελφοί.

ΤΕΛΕΙΑΝ ἔδρα τῆς θείας προνοίας εἰλήφαιμεν χάριν, ἵνα πάντες πληρῆς ἀπαλλαγῆτες, μὴδὲ καὶ πάλιν αὐτῶν Ἰππηνώσκωμεν πίστιν. οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεται* μὴδ' ἡμῶν. πᾶν ὅ, π δ' αὖ κακοτεχνησάμεν ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθερον ἀνήρηται τὰς διχνοίας, τὰ σχίσματα, ἐδὴ δορυβοῖς ἐκείνοις, καὶ τὰ τῶν διαφανιῶν, ἢ οὕτως εἶπω, θανάσιμα φάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας, καὶ θεοὺς κέλδωσιν, ἐνίκησε λαμπερότε. ἕνα Τυγαροῦ ἀπάντες καὶ τῶ ὀνόματι προσκυνοῦμεν, καὶ εἶπεπεσεύκαμεν. ἵνα ὅ τῆτο γήθηται, θελήσῃ θεοῦ, σωεκάλεσα εἰς τὴν Νικαίων πόλιν ἐδὴ πλείστοις τῶν Ἰπποκόπων, μὴδ' ὦν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθάπερ εἰς πρὸς ὑμῶν, σωθεράπων ὑμέτερος καδὶ ὑπεβόλλω εἶ) χαίρον, καὶ αὐτὸς πάλιν τῆς ἀληθείας ἔξεταισιν ἀνεδέξαμεν.

Ἡλέγθη γοῦν ἀπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξήταται, ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχνοίας περιφάστος ἐδόκει γινῆναι καὶ Φεισάδω ἡ θεία μεγαλειότης ἡλίκα, καὶ ὡς δὴνὰ πρὸς ἡμετέρας σωτήρη, πρὸς τῆς ἐλπίδος ἐ ζωῆς ἡμῶν, ἀπεπῶς ἐβλασφημησάμενες, τάναν-

illo sentientes, magnificentius scripsisset, passim per singulas ciuitates eas propofuit.

Epistola imperatoris Constantini ad Alexandrinos aduersus Arium, & ad omnes orthodoxos.

Constantinus Augustus, catholice Alexandrinorum & omnium orthodoxorum ecclesie. Saluete plurimum, fratres carissimi.

PERMAGNAM certe & singularem gratiam a diuina prouidentia accepimus, quod omni errore liberati, vnam eandemque fidem agnoscamus. Non licet amplius diabolo quidquam contra nos moliri. nam quidquid mali est in nos molitus, illud funditus sublatum est. Diffensiones autem animorum, schismata, tumultus illos, & lethalia discordiarum, vt ita dicam, venena, veritatis splendor, Dei iussu, vicit. Vnum igitur Deum omnes & nomine veneramur, & esse credimus. Vt autem istud fieret, Dei voluntate magnam episcoporum turbam in urbem Nicæam conuocaui: quibuscum ego ipse tamquam vnus ex vestro numero (nam me conferuum vestrum esse supra modum gaudeo) operam dedi, vt veritas diligenter inuestigaretur.

Proinde omnia, quæ aut controuersie, aut diffensionis materiam præbere videbantur, accurate excussa & exagitata sunt. Quantas & quam graues blasphemias (ignoscat nobis diuina maiestas) nonnulli de saluatore nostro, de spe & vita nostra inde-

* ἢ. καδ' ἰδὴ.

core protulerunt, & scripturis diuinitus inspiratis, fideique sacrosanctæ cōtraria effutiuerunt, & se ita credere palam confessi sunt. Nam cum amplius trecenti episcopi, viri propter animi modestiam & solertiam admirabiles, vnam eandemque fidem (quæ reuera exacta diuinæ legis fides est) constabiliuissent, solus Arius inuentus est vi ac fraude diabolica victus, qui impio consilio hanc erroris labem primū apud vos, deinde apud alios sparsit. Quocirca eam quam omnipotens Deus nobis tradidit doctrinam amplexemur: ad fratres nostros, a quibus nequam & impudens diaboli minister nos segregauit, redeamus: ad commune corpus ecclesiæ, & ingenua nostra membra omni studio reuertamur. Illud enim vestrā prudentiam, fidem & sanctitatem decet, vt errore illius quem veritatis hostem esse constat, penitus depulso, ad Dei gratiam vos de nouo recipiatis. Nam quod trecentis sanctis episcopis visum est, non est aliud putandum, quam solius Filii Dei sententia: præsertim, cum in talium & tam præclarorum virorum mentibus facer insideret Spiritus, qui illis diuinam voluntatem aperuerit. Quapropter nemo veltrum hæsitet, nemo moram interponat, sed omnes lubentibus animis ad viam veritatis redite: vt simul atque ipse ad vos aduentauero, debitas gratias Deo, qui omnia lustrat, vna vobiscum agam, quod postquam sinceram fidem nobis ostenderit, charitatem, quæ nobis optanda erat, benigne largitus sit. Deus vos, fratres carissimi, seruet incolumes.

πᾶ τῆς διοικήσεως γραφαῖς καὶ τῆ ἀγία πύξ φησὶν ἰσχυροῦ τε, καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. τετακτοῦν ἡμεῶν καὶ πλειόνων ἑπισκόπων ἑπι σωφροσύνῃ τε καὶ ἀσχηνοῖα διαμαρτυροῦν, μίθῃ καὶ τὴν αὐτῶν πίστιν, ἢ ἡμῶν ἀληθείας ἀκριβῆς τῷ θεοῦ νόμου πύφουκε πίστις, ἣ βεβαιωμένων, μένος ἀρειος ἐφωρεθῆν τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἠτήγημος, ἣ τὸ κακὸν τῆτο πύσπον μὲν πύρ ἡμῶν, ἐπειτε δὲ καὶ πύρ ἐφῶις ἀσεβεί γνάμη διασπείρας. ἀναδέξωμθα ποιγαροῦ ἡὸ ὁ παντοκράτωρ θεὸς πύρ ἡμῶν ἐπιπέλω μὲν ἑπι τῶν ἀδελφῶν, ὧν ἡμᾶς τῆ διαβολοῦ αιμαθῆς πύς ὑπηρετῆς ἐπέσειεν. ἐπιπέλω μὲν τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα, ἣ τὰ γήσινα ἡμῶν μέλη σπουδῆ πύσι ἡμῶν. τῆτο γὰρ καὶ τῆ ἀσχηνοῖα, καὶ τῆ πίστις, καὶ τῆ ὁσιότητι τῆ ὑμετέρας πύρει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθῆσις ἐκείνου, ὧν ἣ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν ἣ σωέσηκε, πύρ τὴν θεῶν ἐπιπέλω τε χάειν. ὧ γὰρ πύς τετακτοῦν ἀγῶν ἡρέσειεν ἑπισκόποις, οὐδὲν ὄστιν ἐφῶν ἢ μόνου τῆ ὑοδ τῆ θεοῦ γνάμη, μάλα ὅπου γὰρ καὶ τὸ ἀγιον πύδμα ποιούτη καὶ πύλικούτων ἀνδρῶν τῆς διανοίας ἐτεκμήθρον, τὴν θεῶν βούλησιν ἐπιφώσι. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλέτη, μηδεὶς ὑπὲρ πύσει, ἀλλὰ πύρ ἡμῶν πάντες εἰς τὴν ἀληθείαν τῆ ὄδου ἐπιπέτω. ἵν ἐπειδαν ὄσον ἐδέπω πύρ ὑμᾶς ἀφίκαμαι, τῆς ὀφειλομένης τῶ παντεφῶρα θεῶ μὲν ἡμῶν ὁμολογήσω χάειτας, ὅπ πύ τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ἑπιπέλω, τὴν βύκπῆσιν ἡμῶν ἀγάπην δῶπ δέδωκεν. ὧ θεὸς ὑμᾶς φυλάξη, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

ANNO CHRISTI 325.

Επιστολή τῆ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς σιωδούτου Ἱπποκόποις.

Κωνσταντίνος ἡσυχαστὸς ἐκκλησίας καὶ Ἱπποκόποις τοῖς τῆς ἀγίας καὶ μεγαλῆς ἐν Νικαίᾳ σιωδούτου ἀπολειφθεῖσι, χαίρειν.

ΠΕΙΡΑΝ λαβὼν ἐκ τῆς τῆς κοινῶν ἀποστάσεως, ὅση τῆς θείας δωάμεως πέφυκε χάρις, τὴν ἐπεὶ πάντων ἐκρίνα ἐν αἰμοὶ σκοπὸν προσήκειν, ὅπως ὡρὰ τοῖς μακαριώτατοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πληθεῖσι πίστις μία καὶ εὐκρινὴς ἀγάπη, ὁμογενῶν τε ὁσέβεια ὡς ἡ πατρικράτορα θεὸν τηρῆται. Ἄλλ' ἵπποκόποις οὐχ οἷόν τε ἡ ἀκλίνη

βελτίου ἰασὸν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς πάντων ὁμοδοξίᾳ τῆς πλείονων Ἱπποκόπων σιωδούτων, ἐκάστου τῆς ἀποστασίου τῆς ἀγίας ἐκκλησίας διακρίσις γένοιτο· τούτου ἕνεκα πλείονων ὁσων σιωδούτων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει θεοφιλεστάτων Ἱπποκόπων, καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καὶ ἀπὸ εἰς ἡμῶν τυχεῶν, συμπάρον· οὐ γὰρ ἀνησυχίᾳ ἀν', ἐφ' ᾧ μάλα χαίρομαι, σιωδούτων ὑμέτερος πέφυκεναι· ἀρετῆ σου πάντα τῆς ἀποστασίου περὶ χικὴν ἐξετάσεως, ἀρετῆς οὐ ἢ τῷ παντεφύρω θεῷ ἀρεσκουσα γνώμη ὡς πῶ τῆς ἐνόητος συμφωνίαν εἰς φῶς ἀποστήθη· ὡς μηδὲν ἐπὶ ὡς διχνοῖδου ἢ πίστεως ἀμφοσθησῶν πᾶσι λείπεται· ἔνθα καὶ ὡς τῆς πάρα ἀγαθῆς ἡμέρας γημομένης ζήτησεως,
Concil. Tom. 2.

Litera Constantini, quas Nicæa ad episcopos misit, qui Concilio non interfuerunt.

Constantinus Augustus ecclesiis & episcopis qui sancto & magno Concilio non interfuerunt, salutem.

CVM ex florenti & prospero rerum publicarum statu, quanta sit diuini numinis erga nos benignitas, compertum haberem, illum maxime finem mihi propositum esse debere iudicavi, vt a beatissimis catholice ecclesie populis vna fides, sincera caritas, & consentiens erga Deum omnipotentem religionis cultus seruaretur. Verum quoniam istud haud poterat in loco tuto firmo collocari, nisi vel omnes episcopi, vel certe plurimi in vnum conuenissent, singulique suum iudicium de rebus ad sacratissimam religionem pertinentibus interposuissent: eam ob causam, cum coetus, quantum fieri poterat, maximus religiosissimorum episcoporum in hac vrbe Nicææ coactus esset, ipse tamquam vnus e vestro numero (non enim negauerim, ex qua re iam maximam capio lætitiā, me conferuum vestrum esse) præsto vna adfui. Atque eousque omnia debita disquisitione excussa sunt, quo ad sententia Deo omnium cōtemplatori grata ad concordie consensum in lucem producta esset & promulgata: sic vt nihil amplius, quod vel ad discordiam, vel ad fidei controuersiam spectaret, omnino reliquū fieret. Vbi etiam cum de sanctissimo die Paschatis disceptaretur,
N n n

communi omnium sententia videbatur rectum esse, ut omnes ubique Christiani vno eodemque die salutare festum sanctissimi Paschatis celebraret. Quid enim præstabilius, quidve augustius esse poterit, quam ut hoc festum, per quod spem immortalitatis accepimus, vno modo & ratione apud omnes sincere inuiolateque obseruetur? Ac primum omnium indignum plane videbatur, ut consuetudinem Iudæorum sequentes, sanctissimum festum celebraremus: qui quoniam suas ipsorum manus immani scelere polluerunt, cæco animorum errore merito tenentur irretiti. Licet enim nobis ea gente reiecta, veriore instituto (quod quidem usque a prima passionis die hæcenus seruauimus) huius festi celebrationem ad posterorum sæculorum memoriam transmittere. Nihil igitur sit nobis commune cum Iudæorum turba, omnium maxime odiosa. Aliam enim viam, quam insultamus, a saluatore didicimus. Proponitur namque sanctissimæ nostræ religioni cursus quidam & legitimus & decorus. Hunc igitur vno consensu tenentes, fratres honoratissimi, ab illa detestabili Iudæorum opinione nos ipsos remoueamus. Est enim reuera absurdissimum, illos gloriando iactare, nos absque ipsorum doctrina hæc nullo modo posse obseruare. Quid tandem est, de quo illi recte sentire queant, qui post necem Domino illatam ex mentis statu deturbati, non ratione vlla, sed impotenti impetu, quocumque eos insita rapit insania, feruntur? Hinc etiam est, quod ne in hac quidem parte

ἔδοξε κοινή γνώμη καλῶς ἔχειν, ὅτι
μίας ἡμέρας ἀπαντας ἐὺν ἀπαντα-
χόσε Χριστιανοὺς τὴν σωτήριον ἑορ-
τὴν ὀπιτελεῖν τῆ ἀγιωτάτου πάσχα.
ἢ γὰρ ἡμῖν καλλίον, ἢ δὲ σεμνότερον
ὑπαρξαι διωθήσεται, τῆ τὴν ἑορτῆν
παύτῃ, ὡς ἢς τὴν τ' ἀληθείας εἰδή-
φαιδρὸν ἐλπίδα, μὴ τὰξει ἐ Φανερῶν
λόγω παρὰ πάνσιν ἀδιαπίωτος φυ-
λάξειται; ἢ προσῶτον μὲν αἰάξιον ἐ-
δοξεν εἶναι τὸ τ' ἀγιωτάτῃν ἑορτῆν ἐκεῖ-
νῃ τῇ τ' Ἰουδαίων ἐπομνηρίοις σιωπη-
θεῖα πληρῆν· οἱ τὰς εἰσὶν γὰρ χεῖρας ἀ-
θεμίτω πλημμελήματι χεῖρας ἀ-
εκότως τὰς ψυχὰς οἱ μαρτοὶ πωφλά-
ποισιν. ἔξῃσι γὰρ τῆ ἐκείνων ἔθνοισ δι-
βληθέντος, ἀληθετέρα τὰξει, ὡς ἐν
προσῶτος τῆ πάσχα ἡμέρας μέγιστῆ
προσῶτος ἐφυλάξαμεν, ἢ ὅτι ἐὺν
μνημόνας αἰώνας τὴν τ' ὀπιτηρέσεως
ταύτης συμπλήροσιν εἰσίνεσθαι. μηδὲν
τοίνω ἐστω ἡμῖν κοινὸν μὴ τῆ ἐχθίστου
τῆν Ἰουδαίων ὄχλου. εἰλήφαιδρὸν πα-
ρα τῆ σωτήριος ἐστὶν ὁδὸν· προσκει-
ται δρόμος τῆ ἱεσοπάτη ἡμῶν ἀπ-
σκεῖα, ἢ νόμος προσέπων. τοῦτου συμ-
φώνως ἀνπλαμβαυόμενοι, τῆς ἀ-
ρχαῖς ἐκείνης σιωπιδήσεως ἐαυτοῦ ἀ-
ποσάστωμεν, ἀδελφοὶ πμωώπει.
ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀποπάτατον, ἐκείνοις
αὐχῶν καδὲ ἡμῶν, ὡς ἀρα παρε-
κτός τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦ-
τα φυλάξαι οὐκ ἡμῶν ἱκανοί. τί
δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκείνοις διωθήσον-
ται, ὅ μὲτ' αὐτῶν κωλοκτονίαν ἐ-
κείνῃν ἐκτελεῖται τῆν φρενῶν; ἀρον-
ται οὐδ' οὐ λογισμῶν πνι, ἀλλ' ὀρμη-
ἀκατάστατῶ, ὅπου ἀν' αὐτοῦ ἢ ἐμφυ-
τος αὐτῶν ἀπάγοι μαρία. ἐκείθεν τοί-
νω ἐ ἐν τούτῳ τῶ μέρῳ τὴν ἀλήθειαν

ANNO
CHRISTI
515.

οὐχ ὀρθῶς, ὡς αἰ κ' ἡ πλεῖστον αὐ-
 τῶν πλανηθῆναι, ἀπὸ τῆς ἁρεσκου-
 σης ἐπινοηθῆναι, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει δεύ-
 τῃρον αὐτῶν τὸ πάρα ὀπίπελιν. πῶς
 ἐν χάριν τούτοις ἐπόμειθα τοῖς δὲ
 πλείω ὁμολογηθῆναι ἔχουσι, δεύ-
 τῃρον γὰρ τὸ πάρα ἐνὶ αὐτῶν ἐκ αὐ-
 ποτε ποιεῖν ἀνέξομεθα. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦ-
 τα μὴ ἁρεσκίται, τὴν ὑμετέραν ἀγ-
 χίνου ἐχθρῶν πάντως ἐν μηδενὸς ὁ-
 μοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τῆς ἡμετέ-
 ρας ψυχῆς κοινανεῖν δοκεῖν ἀδυσχέ-
 πων ἔδει παγκάκων. περὶ τούτοις,
 καὶ κἀκεῖνο ἔστι σωρᾶν, ὡς ἐν πλι-
 κούτῳ περὶ μαρι, καὶ τριακῆς ἀρη-
 σκείας ἐορτῆς διαφανίαν ὑπερῶν ὄντι
 ἀπέμειν. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμε-
 τέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, ἧς ἔστι τῆς
 ἀγίου πνεύματος πάθος, ὁ ἡμέτερος ἁγί-
 ος σατήρ, μίαν ἔστι τὴν καθολικῶν
 αὐτῆς ἐκκλησίαν βεβούληται· εἰ καὶ τὰ
 μάλιστα εἰς πολλοὺς τε καὶ διαφορῶς τό-
 ποις τὰ μέλη συνάροιο, ἀλλ' ὁμοῦ
 ἐνὶ πνεύματι, ἧς ἔστι τῷ θεῷ βου-
 ληται πάλαι. λογισάμεθα δὲ ἡ τῆς
 ἡμετέρας ὁσιότητος ἀξίονα, ὅπως ἐ-
 στί δὲ τὸν τε καὶ ἀπρεπὲς καὶ τὰς αὐτὰς
 ἡμέρας ἑτέροις μὲν ταῖς νηστείαις ἡ-
 λαίειν, ἑτέροις δὲ συμπόσια ὀπίπε-
 λειν· καὶ μὴ τὰς τῆς πάρα ἡμέρας,
 ἄλλοις μὲν ἐν ἐορταῖς καὶ ἀνέστοι
 ὄξεταίεσθαι, ἄλλοις δὲ ταῖς ὡρομέ-
 ναις ἐκδιδόσθαι νηστείαις. διὰ τῆς το-
 ραῦ τῆς ἁρεσκουσίας ἐπινοηθῆναι
 τυχῶν, καὶ περὶ μίαν διατύπωσιν ἀ-
 γάμεθα τῆς, ἡ δὲ αὐτῶν βούλε-
 ται, ὡς ἐργαῖ ἀπαντας ἡγορήματι σω-
 ρᾶν. ὅθεν ὀπίπελιν τῆς οὕτως ἐπινοη-
 θῆναι ἁρεσκίται, ὡς μηδὲν μὴ τῆς πα-
 τερῶν τε καὶ κληροκτόνων ἐκείνων ἡμῖν κοινόν· ἔστι δὲ τὰς αὐτῶν ἀπρεπῆς,
 Concil. Tom. 2.

veritatem perspiciant: qui sem-
 per ut plurimum aberrantes,
 non modo errorem non corri-
 gunt, sed in eodem anno alterū
 Pascha celebrant. Proinde quid
 est cur istos imitemur, quos con-
 stat graui errore implicatos esse?
 Eodem namque anno bis cele-
 brari Pascha non permittemus.
 Verum quamuis ista non a me
 fuissent proposita, tamen vestrae
 solertiae esset, dare operam ne
 qua illorum similitudine, animo-
 rum nostrorum integritas ne-
 quisimorum hominum moribus
 admisceri videatur. Ex his item
 illud potest intelligi, nefas esse,
 ut in tanto negotio, tam solen-
 ni religionis nostrae festo, dissen-
 sio vlla sit. Vnum enim libertatis
 nostrae diem festum, hoc est san-
 ctissimae passionis, saluator noster
 nobis tradidit, vnamque eccle-
 siam catholicam esse voluit: cuius
 quidem membra, tametsi in
 multis variisque locis congregē-
 tur, tamē vno spiritu, hoc est, di-
 uina voluntate & nutu fouetur.
 Vestrae igitur sanctitatis pruden-
 tia secum reputet, quam graue &
 indecorum sit, ut iisdem diebus
 alii ieiuniis vacent, alii agitent
 conuiuia: ac post dies Paschatis,
 alii in festis & animorum remis-
 sione versentur, alii praescriptis
 ieiuniis se dedant. Quapropter
 istud, ut decet, emendari, & ad
 vnam normam reduci, diuina pro-
 uidentia postulat, sicut vos omnes
 fati animaduertere existimo. Et
 quoniam istud erat ita corrigē-
 dum, ut nihil nobis cum parrici-
 dis illis & necis Domini auctori-
 bus commune sit: est modus ille
 decorus, quem omnes ecclesiae

seruant, quæ orbis partes vel versus occidentem, vel versus meridiem, vel versus septentrionem incolunt, quem nonnulli qui ad orientem habitant, non admittunt: idcirco omnes in presentia hoc recte se habere arbitrati sunt. Ipseque etiam in me recepi, vestram sapientiam facile assensuram: ut quod in urbe Roma, in Italia, in Africa, in Ægypto, in Hispania, Gallia & Britannia, in Libya, & vniuersa Græcia, in dioecesi Asiatica & Pontica, in Cilicia denique, vna & consentiente sententia conseruatur, hoc etiam vestra prudentia libenter approbet: illud sedulo reputantes, non solum quod in locis ante dictis maior ecclesiarum numerus existat, sed etiam quod sanctissimum sit, illud omnes communi consilio statuere, quod recta ratio postulare videtur, nihil cum Iudæorum periurio habere commercii. Verum ut summam rei breuiter complectar, visum est communi omnium iudicio sacratissimum Paschatis festum vno eodemque die celebrandum esse. Neque enim de re tam sancta ac solenni vlla dissensio debet existere: & longe pulchrius est eam sequi sententiam, cui nullus a fide alienus error, nullum vitium admixtum sit. His itaque diuino iudicio a tot tantisque sanctis episcopis ad hunc modum constitutis, ea velut dona cælitus demissa, & diuina vere mandata accipite. Nam quidquid in sanctis episcoporum Conciliis decernitur, id vniuersum diuinæ voluntati debet attribui. Quamobrem vos, vbi omnibus dilectis nostris fratribus ea quæ ante scripta

ἡ ἀπάσαι αἱ τῆς δυτικῶν καὶ μεση-
 ρειανῶν, & ἀρκτάων τῆς οἰκουμένης
 μερῶν φυλάττουσιν ἐκκλησίαι, ἡ
 πνευστῆς καὶ τῆς ἐσθλῆς τόπων ἐπιστο-
 λῆς. ὧν ἐνεκεν ἵππῃ τῆς ἀπόστο-
 λῆς ἔχον ἅπαντες ἠγήσαντο. καὶ αὐτὸς
 δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχιερατικῆς ἀφί-
 ρου, ἢ ὅσῳ δὲ ἀνὰ τὴν Ρω-
 μαίων πόλιν, Ἰταλίῳ τε, & Ἀφρικανῶν
 παύσαν, Σπανίαν τε, & Γαλλίαν, Βρε-
 τανίαν, Αἴγυπτον τε, καὶ Λιβύαν, Ἑλ-
 λάδα τε ὅλως, Ἀσιατικῆς τε διοικήσεως,
 καὶ Ποντικῆς, καὶ Κιλικίας, μᾶλλον καὶ τῆς
 αὐτῆς συμφωνίας φυλάττειται γνάμη,
 ἀσμενῶς τῆτο & ἡ ἡμετέρας ἀφί-
 ρου δέξεται συνέσις, λογιζομένη, ὡς ἕ-
 νον πλέον ὄντι ὅτι καὶ τῶν ἀφί-
 ρουμένων τόποις ἐκκλησιῶν ἀριθμῶς, ἁ-
 λῶτα & ὡς τῆτο μάλα κοινῆ πάντας
 ὁμοῦ τῆτος ὄντι βεβαίως, ὅσῳ καὶ ὁ
 ἀκριβὴς λογισμὸς ἀπαρτῆν δοκεῖ, ὅτι
 μηδεμίαν μὲν τῆς Ἰουδαίων ἱστορίας
 ἔχον κοινωνίαν. ἵνα ὅτι κεφαλαιω-
 δεστέρον σαυτῶν εἶπω, κοινῆ πάντων
 ἡρεσε κρίσις, τῆς ἀγιωτάτης τῆς πάσης
 ἑορτῆς μᾶλλον & τῆς αὐτῆς ἡμέρας συμπ-
 λείωσις. ἡ δὲ γὰρ πρέπει εὐπορώτη ἐ-
 γότην εἶναι πᾶσα διαφορὰ, καὶ καλλί-
 ῆτος τῆς γνάμης ταύτης, εὐπορώτη
 ὄντι ἀλλοσείας πλάνης καὶ ἀμφοτε-
 μάτως ἱππομῆσιας. Τούτων διὰ κρίσις
 διὰ τῆς ποσούτων καὶ πηλικούτων ἀγίων
 ἱπποκόπων διατυπωθέντων, ἀσμενῶς
 δέχασθε τὴν ἐξέλιξιν χάριν, & θέσαν
 ὡς ἀληθῶς εὐπορώτη. πάν γὰρ ὅτι, π
 δὲ δὴ εὐπορώτη ἀγίοις τῆς ἱπποκόπων
 συνεδρίοις ἐπεσάχθη, τῆτο ἀφί-
 ρου θέσαν βούλησιν τὴν ἀφί-
 ρου ἔχει. διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν
 ἀδελφοῖς ἐμφανίσαντες τὰ ἀφί-

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO
CHRISTI
325.

γεγραμμένα ἦδη, καὶ ὧν προέφη-
μύον τῆς καθολικῆς πίστεως λόγον,
καὶ τὴν παρετήρησιν τῆς ἀγιωτάτης
τῆ πάρα ἡμέρας ὑποδείχασθαι τε καὶ
διαφασίαν ὀφείλετε· ἵν' ἐπιιδὸν
πρὸς τὴν πάλαμμι ποδουμύλιον ἢ
ὑμετέρας διαδόσεως ὄψιν ἀφίκομαι,
εἰ μὴ ἐκ τῆ αὐτῆς ἡμέρας τὴν ἀγίαν
μὲν ὑμῶν ἑορτὴν ὀπιπέλασαι διωκ-
θῶ, καὶ πάντων ἕνεκα μὲν ὑμῶν δι-
δοκῆσω, συνορθῶν τὴν διαβολικὴν
ὀμώτητα ὑπὸ τῆς θείας δωάμεως
διὰ τῆν ὑμετέραν φασίξων ἀνηρη-
μύλιον ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς
ἡμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμο-
νοίας, ἀχαιεπειεὺς ὑμῶν μὲν ὑμῶν
αἰαπέμω τῶ πάνθεργάτη καὶ σωτῆ-
ρι θεῷ, ὁ θεὸς ὑμῶν φυλάξαι, ἀδελ-
φοὶ ἀγαπῆτοί.

Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς
συνοδου ἀπέστειλε· ἔδυν δὲ σιμεληλυ-
θῶτας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ
δαῖροις. πολλὰς ὃ ἐβλάδας ἀβρεπιδῆ-
ναι κελεύσας, καὶ τῶν εἰστάσων ἀπαν-
τας· ἔδυν μὲν ὀπσημοφῆρας ὁμοστρα-
πέζας λαβῶν, ἔδυν ὃ ἄλλας διελῶν
εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. διασάμωμος
δὲ πνας ἔδυν διέξιοι ὀφθαλμοὺς ἐκ
ἐλθοντας, ἀλλ' ἐκκομμωνες, καὶ μαθῶν
ὡς τὸ φεῖ τὴν δισέβαιαν ἢ εἰς Χριστὸν
ἐδράσων τῆ παύσει ἐγύρετο ἀίπων, τὰ
χάλλη τοῖς τραύμασι φερεσενλωχῶς,
ἐλκῶσιν ἐκείθεν τῶ φιλήματι τὴν
διλογίαν ὀπίστευε. τέλος δὲ τῆ συμ-
ποσίου λαβόντος, ἔπερα πάλιν αὐτοῖς
φερεσενλωχε δῶρα· καὶ μύμοι καὶ
γραμμάτα πρὸς τὰς ἢ ἐθνῶν φερεσα-
τέυοντας δέδωκεν ἀρχοντας, καὶ ἢ-
κάσιν πόλιν φερρηγείας φρεπυῶν ἀ-
παρθένοισ καὶ χήραις, καὶ τοῖς τῆ θεία

funt, & iam dictam catholicæ
fidei formulam, & sanctissimi
dici Paschatis obseruationem de-
nuntiaueritis; eadem ipsi appro-
bare, & effecta reddere debetis:
vt simulatque in pietatis vestræ
conspcctum iampridem a me de-
sideratum peruenero, vno eo-
demque die vobiscum vna sa-
cro sanctum festum recolare pos-
sim, & simul omnium causa per-
magnam animo capiam volupta-
tem, cum intellexero, diabolicam
crudelitatem a diuina vir-
tute per vestra recte facta pror-
sus profligatam esse: & fide no-
stra vbique florente, pace iti-
dem & concordia, hymnos cum
gratiarum actione vobiscum
concinam in laudem benefacto-
ris & saluatoris Dei, qui vos,
fratres carissimi, seruet incolu-
mes.

Hæc igitur absentibus a Con-
cilio per literas significauit: eos
autem qui conuenerant, sermo-
nibus atque muneribus multis
benigne excepit. Cum autem
plures lectos præparari iussisset,
simul omnibus epulum dedit: &
illustriores quidem mensa sua di-
gnatus est, alios vero ad alias
mensas dimisit. Cum autem vi-
disset dextros oculos quibusdam
effoscos, & intellexisset con-
stantiam pietatis & fidei in Chri-
stum, cladis eius causam fuisse;
labra vulneribus admouens, se-
se osculo benedictionem inde
eruere credebat. Conuiuio per-
acto, alia dona rursus iis attulit:
quinetiam literas ad prouincia-
rum præfectos dedit, mandauit-
que vt virginibus perpetuam
virginitatem vouentibus, & vi-
duis, & iis qui diuinis ministeriis
obeundis consecrati essent, in

singulis ciuitatibus annua frumenta suppeditaretur, quæ non tam egentium necessitate, quam sua ipsius magnificentia mensus est. De quibus & Eusebius Pamphili differens, in hunc fere loquitur modum: Sic denique sanctos episcopos cum maxima laudabilis prorsus ac fidelissimus imperator Constantinus, præcipiensque illos domum redire, omnes dimisit. Ipsi vero cum lætitia multa redierunt. Obtinebat autem apud omnes vna in posterum sententia, in quam præsentem imperatore conspirarunt, coniunctis vel in vnum corpus iis qui diu separati fuerant. Imperator igitur lætus ob rem feliciter gestam, iis qui Concilio non interfuerunt episcopis vberem fructum per epistolas dabat: populis omnibus tam agros quam ciuitates habitantibus, pecuniarum effusas largitiones fieri iubebat. Hoc modo vicissimum sui regni annum condecorabat. Sexto quidem decimo anno & sexto mense regni sui, iuxta veteres historias, vt supra diximus, sanctum episcoporum Concilium congregauit. Anno vero vicefimo cum Synodi conuentum dissoluisent, in suas paræcias, vt dictum est, vnumquemque dimisit. Ego autem, quæ in ipsa sancta Synodo de catholica & orthodoxa fide, & veneranda sancti Paschatis festiuitate, de diuini ecclesiastici officii constitutionibus, & de ipsius disciplinæ Canonibus iudicata & definita sunt, cum ad plenissimam eorum securitatem qui hoc scripto vtentur, in hac ecclesiastica historia, vt potui, ordine propofuerim, huic

λειτουργία ἀφιερῶντοῖς ἐπίσοι σπι-
ρέσοι, Φιλοτιμία μάλλ', ἢ χρεία
πάντα μετρήσοι. *Ἐδὲ ἂν καὶ* Εὐσέβιος ὁ
Γαμφίλου διαλαμβάνων ὡδὲ πως
λέγει· οὕτω δὴ τοῖς ἀγίοις Ἐπισκόποις
μὲν πλείστοις ὅσοις βίλας εἶας διαναπαύ-
σοι ὁ πανύφημος ἔπειτατος βασι-
λῆς Κωνσταντίνου, σιωταζαυδῶς
τε σφῶς ἐπανέναι οἴκαδε, ἔδον πάν-
τας ἡφίει. *Ἐδὲ* ἐπανήσοι σὺν ἄφρο-
σύνη πολλῇ. *Ἐκέρχτει* τε λοιπὸν μι-
γάμνη παρὰ τοῖς πᾶσι, παρ' αὐτῶν
βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, σιωταπο-
μῶν ὡσπερ εἰς ἐν σῶμα τῶν ἐκ μα-
κροδ' ἀνημένων. *χάροιν* δὴτα ὁ βα-
σιλῆς Ἐπὶ τῶ καπορῶματι, ἔοις μὴ
ἄρα τυχοδοσι τῆ συνόδου Ἐπισκόποις
καρπὸν βίλας δι' ἐπιστῶν ἐδωρεῖτο
λαοῖς τε πᾶσι, τοῖς τε καὶ ἀρχαῖς καὶ τοῖς
ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοδοσι, χροματων ἀ-
φθόνως διαδοσῶς ποιῶντες ἄρεα λῶ-
πο· ὡδὲ πη γεραῖροιν ἢ ἑορτῶν ἢ εἰ-
κοσαετῶς αὐτῶ βασιλείας· ἔκκευθε-
κάτω μὲν ἔπει καὶ μνησὶν ἐξ τῆς βασι-
λείας αὐτῶ, καδῶς ἔ ἀνωτῶ ὁ λόγος
ἀπέδξε, καὶ τὰ παλαιὰ διηγήμα-
των ἀγίων τῶν Ἐπισκόπων σιωταροῖ-
σοι συνόδου. εἰκοσῶ δὲ ἔπει διαλυσοῖ-
των τῶ τῆς συνόδου σιωτέριον, δι-
λυσοῖν ἔκασον εἰς τὰς ἰδίας παροικίας,
καδῶς *προανατέτακται*. *ἐγὼ* δὲ ἔ
ἐν αὐτῇ τῇ ἀγία συνόδου *Ἐδὲ* τῶ κα-
δολικῆς ἔ ὀρθοδόξου πίστῶς, τῆς τε σε-
λασμῶς ἑορτῆς ἔ ἀγίας πάρο, τῶ τε τῶ
ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διαπο-
πῶσοιν, τῶ τε ἡφί τῶ ἐν αὐτῇ βίλας
κανόνων κριθέντα ἔ ὀριθέντα ἐν τῆς
καὶ δωάμιν τῆδε τῆ ἐκκλησιαστικῆς ἰσο-
εἶα, *Ἐδὲ* πληρεσῶτων ἀσφάλοιν
ἢ ἐντυξομῶν τῶδε τῶ γεραμῶν

ANNO
CHRISTI
335.

ἐν ταῦτα κατεπαύσω τὸν λόγον· Ἐ
λοιπὰ τῆ πανθυφῆμου καὶ πιστοῦτου
βασιλέως ὡσεὶ ὑπὲρ τῆ πίστεως αἰου-
διάσματα ἐν τρεῖσι κατετάξασι σω-
δὼν σωτάγματι, εἰς δόξαν τῆ πάντων
ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, ἔς ἐναργε-
στάτω λόπιδεξιν τῆ πιστοῦτου τῆ βα-
σιλέως ὡσεὶ εἰας, ἐκαῖνο μόνον παρ-
δεῖναι ἐν ταῦτα ἀνακαίον ὡήθη μὴ
ἄφερρον ἡρησάμενος, ἀλλὰ καὶ λίαν
ἀρμόδιον· Ἐ τῆ ἑπισκόπων ὀνόμα-
τα, τῆ ὑπὸ τῆ κοινοῦ πάντων τῆ ἑπι-
σκόπων εἰς τὰς ἀπαιτάτω τῆς ἐπαρ-
χίας σαλέντων δι' ὧν ἔστω τῆ σω-
δου κριθέντα, διὰ σωδοικῶν ἑπισ-
κόπων ἔ τῆ τῆ πανθυφῆμου βασιλέως
ρημαμάτων, πάσαις διεπέμψατο
ταῖς ὑπὸ τῆ ἕρανὸν ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκ-
κλησίας, εἰς δόξαν τῆ θεοῦ ἔ τῆ ὑπο-
δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆ κυρίου ἡμῶν,
καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος. Ἀμὲν.

Κατέλογος τῆ ἀγίων ἑπισκόπων, δι'
ἧ σὺ αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἀγία
καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη σω-
δος ταῖς αἰά τῶν οἰκουμένην ἐκ-
κλησίας τῆ θεοῦ διεπέμψατο πᾶ-
σι αὐτῆ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ
τῆ ἀγίου πνεύματος.

Ο ΣΙΟΣ ἑπίσκοπος Κουρδύβης
ταῖς κατὰ Ρώμην, καὶ Ἰταλίαν, καὶ
Σπανίαν πάσαις, ἔ ταῖς ἐν ποῖς λοιποῖς
ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατὰ ἐμὲ οὔσιν
ἕως τῆ Ωκεανοῦ, ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκ-
κλησίας, διὰ τῆ σὺ αὐτῶν πρεσβυ-
τέρων Ρώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺ
Ἀθανασίῳ τῆ δρχιδιακόνῳ ὄντι,
ταῖς κατὰ Αἴγυπτον πάσαις, καὶ Λιβύην,
καὶ Πεντάπολιν, καὶ τὰ ὅμορα πύ-

fermoni finem imponam : reli-
qua prorsus laudabilis atque fi-
delissimi imperatoris pia pro fide
studia in tertio commentario re-
laturum me reputans , in glo-
riam omnium nostrum saluatoris
Christi, & in manifestissimam
pietatis demonstrationem impe-
ratoris nostri fidelissimi. Illud so-
lum hic addere necessarium exi-
stimavi (non extra rem esse ar-
bitratus, sed valde accommoda-
tum) eorum scilicet episcopo-
rum nomina , qui ex communi
omnium episcoporum consensu
in prouincias vbique terrarum
missi sunt : per quos quæ a Syno-
do fuerant iudicata , per synodi-
cas epistolas , & laudatissimi re-
gis literas , ad omnes sanctas sub
cælo Dei ecclesias sunt transmi-
ssa , in gloriam Dei Patris, & Filii
eius Iesu Christi Domini nostri,
& sancti Spiritus. Amen.

*Catalogus sanctorum episcopo-
rum, per quos sancta magna
& vniuersalis Synodus Ni-
cææ coacta, misit omnibus in
toto orbe terrarum Dei eccle-
siis ea quæ ab ipsis per Spi-
ritum sanctum in ea constitu-
ta sunt.*

Ο ΣΙΟΣ episcopus Cordubæ
sanctis Dei ecclesiis, quæ
Romæ sunt, & in Italia & Hispa-
nia tota, & in reliquis vltierius
nationibus vsque ad Oceanum
commorantibus, per eos qui
cum ipso erant, Romanos pre-
sbyteros Vitonem & Vincentiū.

Alexander Alexandriae cum
Athanasio tunc archidiacono,
ecclesiis per totam Ægyptum,
Libyam, & Pentapolim, & regio-

nes finitimas, vsque ad Indiae prouincias.

Macarius Hierosolymorum cum Eusebio Pamphili episcopo Cæsareæ Palæstinae, ecclesiis in Palæstina, Arabia & Phœnicia.

Eustathius episcopus Antiochiæ magnæ omnibus in Cœlesyria, in Mesopotamia, & Cilicia vtraque.

Ioannes Persa, ecclesiis in tota Persia & magna India.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ, magnum ecclesiæ Domini ornamentum, ecclesiis in eadem Cappadocia, Galatia, Ponto Diosponti, Paphlagonia, in Ponto Polemaico, Armenia parua & magna.

Theonas Cyzici, ecclesiis in Asia, & Hellesponto, & Lydia, & Caria, per episcopos qui sub ipso erant, Eutychium Smyrnæ, & Marinum Troadis.

Alexander Thessalonicae, per eos qui sub ipso censentur, ecclesiis in Macedonia prima & secunda, cum iis quæ in Græcia & Europa tota, in vtraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Thessalia & Achaia.

Nunechius Laodiceæ episcopus, ecclesiis quæ in Phrygia prima & secunda.

Protogenes ille admirabilis Sardicæ ciuitatis episcopus, ecclesiis in Dacia, Calabria, Dardania, & prouinciis finitimis.

Cæcilianus Carthaginensis episcopus, sanctis Dei ecclesiis in omnibus prouinciis Africae, Numidiæ, & Mauritaniae vtriusque.

Pistus Marcianopolis episcopus, ecclesiis in Myfia, Athenarum, & Gallorum gentibus, & ciuitatibus quæ his vicinæ sunt.

ποις, ἕως τῆς τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιών.

Μακάριος Ἱεροσολύμων συν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου Ἐπισκόπου Καισαρείας, τῆς καὶ Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίᾳ καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τῆς καὶ Συρίᾳ κοίλλης, καὶ Μεσοποταμίᾳ πάσαι, καὶ Κιλικίᾳ ἐκατέρωθεν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς ἐν Περσῶν πάσῃ, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ ἑκκλησίᾳ τῆς κυρίου καλλώπωμα, τῆς κατ' αὐτῷ Καππαδοκίας, Γαλατίας, Πόντον Διοσπότιν, Γαφλαργονίαν, Πόντον Πολεμικόν, Ἀρμενίᾳ μικρᾷν ἐν μεγάλῃ.

Θεωνᾶς Κυζίκης τῆς καὶ τῆς Ἀσίας ἐν Ἑλλάσσοντον, Λυδίας τε, καὶ Καρίας, διὰ τὸ ὑπὸ αὐτῷ Ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης, ἐν Μαρίνου Τροάδος.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῆς ὑπὸ αὐτῷ τελουμένων, τῆς καὶ Μακεδονίᾳ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ, συν τῇ Ἑλλάδι, πῶς τε Εὐεφρίῃ πάσαι, Σικυδίαν ἐκατέρωθεν, καὶ τῆς καὶ τὸ Ἰλλυρικόν ἀπείσας, Θεσσαλίαν τὴν καὶ Ἀχαίαν.

Νουέχιος Λαοδικείας τῆς καὶ πῶς Φρυγίαν πρώτῃ καὶ δευτέρῃ.

Προτογενῆς ὁ θαυμασιος πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαυρίας, Δαρδανίας, καὶ τῆς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγίνης, τῆς καὶ πάσας τὰς ἐπαρχίας, τὰς τε Ἀφρικῆς, καὶ τὰς Νομιδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρωθεν, οὐσας ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκκλησίας.

Πιστὸς Μαρκανίου πόλεως, τῆς καὶ πῶς Μισίας, καὶ τὰ τῆς Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τῆς πλησιοχώροις τούτων πόλεων.

Ἀλέξανδ-

ANNO CHRISTI 325.

Αλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως
 τότε πρεσβύτερος ἐπὶ ὧν, εἰς ὑστερον δὲ
 καὶ τῆς Ὀπισθοκοπικῆς ἑρσετείας τῆς αὐ-
 τοῦ ἐκκλησίας λαχρῶν, σὺν Παύλῳ
 ἐπὶ τότε ἀναγνώστῳ ὄντι, καὶ νοταρίῳ
 αὐτῷ, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυ-
 κλάσι.

Οὗτοι πάντες ὁ ἅγιοι καὶ ἁγιοσο-
 λικοί ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τοῦ οὐ-
 ρανῶν ἀγίας Ἐκκλησίας καὶ ἐν
 τῇ Νικαίῳ ἀγία μαγάλῃ καὶ οἰκου-
 μενικῇ συνόδῳ κειρομένη διαπορθ-
 μέυσαντες, πανταχοῦ τῆς γῆς ἑρέδωκαν, καὶ τὰ ἁγίως ὁ λόγος ἀπέδξεν.

Alexander Constantinopolis
 tunc solum presbyter, postea ve-
 ro ecclesie illius episcopatum
 fortitus, cum Paulo tunc lecto-
 re, atque ipsius notario, ecclesiis
 omnium Cycladum insularum.

Hi omnes sancti atque aposto-
 lici viri omnibus sub celo fan-
 ctis Dei ecclesiis, quæ in sancta,
 magna & generali Synodo acta
 sunt, omnibus ubique terrarum
 tradiderunt, ut iam a nobis di-
 ctum fuit.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Κωνσταντίνῳ σεβαστῷ Ἀρειῷ
 καὶ Ἀρειανοῖς.

LIBER TERTIVS.

Constantinus Augustus Ario
 & Arianis.

ΚΑΚΟΣ ἐρμηνεύς ἀπόχημα
 εἰκῶν τε καὶ ἀιδρίας ὅστι τὰ διαβό-
 λου. ὡσπερ γὰρ ἐκείνον οἱ δῆνοὶ πλάσσει
 πρὸς ἀπάτης δέλεαρ πλάττειν, οἰοεὶ
 κάλλους αὐτῷ διπρῆπειαν προσμηγα-
 νώμενοι, αἰχρῆσαι καὶ ἀπάξ ὄντι τῇ φύ-
 σε, ὅπως αὐτοῖς τελαμπόροις ἁπολ-
 λυοί, πάλιν αὐτοῖς προτείνων τ' αὐτῷ
 εὐαὶ αὐτοῖς ἕξπον ποιήσεν, ὡ μόνον
 σπουδῆς ἄξιον τὰ τ' εἶδ' ὀδοκί, τὰ τῆς
 οἰκείας ἰταμῆτιος δηλητήρια ἀφει-
 δῶς πρεβάλλεσθ. τοιγαρὶ τοι καμνήν,
 καὶ ἀφ' ἧ γερῶνασιν ἀυθροποι, ἐδέπω-
 ποτε φλυεῖσαι ἀπιστίας εἰσάγα πῆσιν.
 διότι οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἀρεσ ἀπείδον
 ἐκείνο φαίνεται, τὸ πάλαι τῇ θεῖα ῥήσῃ
 διηρθρομῶν, ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσι
 ἄφοι. τί δ' αὐτῆς ἐκείνο λέγεσθ τῶν ἑ-
 βουλβέσθαι χρεῖν αὐτὸν ἁπολωλε-
 κῶτα, μηκέτι κουφισμῆ πνα ἐπικρίαν
 ἐρεσθαι Ὀπισθυμῆν; ἢ τοίνυν Φημί,
 Concil. Tom. 2.

MALVS interpres, re vera
 effigies quædam & imago
 diaboli est. Vt enim illum periti
 artifices ad omnem deceptionis
 dolum effingunt, velut pulcritu-
 dinis formæque decus affingentes
 illi, natura sua plane turpissimo,
 ut miseros mortales perdat,
 errorem iis obiciens: eodem
 plane modo, ut opinor, facit, cui
 illud solum studio dignum vide-
 tur, ut noxia impudentiæ & au-
 daciæ suæ pharmaca profusus
 omnibus obiciat. Etenim no-
 uam, nec post homines natos vn-
 quam vitam, infidelitatis fidem
 inducit. Quamobrem nec a veri-
 tate abhorrere illud videtur iam
 pridem diuina oratione explica-
 tum, quod ad malum sunt sapien-
 tes. Quid enim quispiam dixe-
 rit illum consilii capiendi gra-
 tiam perdidisse, qui non amplius
 subleuationis auxilium vllum in-
 uenire expetit? Quorsum igitur,
 O o o

ANNO CHRISTI 325.

τη δε του Χριστου πεφραγμενος πιστη, σε τε ιαουσαυα, & τον αλλοις δεραπεδου βελομα. η εν φης ταυτα περατειν, α μη τοις ηδισι περοσθη τοις θεις; δλλα μη ποιας ηουλας, ειπε μοι, η ηνα πελοισιαν πεβεβλημεν, μαλλον δε, εφ ο, η περοπετειας εληλακως; ω πολυμς υπο κεραυνων αξιας κειταιρεθιμα! ακουσατε γδ α δεδηλακε πρωτω περος με, ιον λοποσαρονι γραφων τω κλαμα. ουτω, φησι, πεουοιδυ. ειτ ομα περοαεις ουκ οδα αηα θεραως πως και μαλα ακριβως εξησκημενα, προιον πορωτες, ουδεν ο, η τθ δηνων απεισωπισεν. δλλ ολον ως δυ ειπη πε τον ης παραοιας λιωωξε ηουαυρον. απελαουοιμα, φησι, η τιω τω εισδεχθηνα ημας αδθαν αφαιρυνται. δλλ ουδεν πε ταυτα περος τω περαμα. τοις η εξης περοσεχε τ εν αυτ γδ χησσομαι τοις ρημασι. δεοιμα, φησιν, εαν εηπ τ αυ ης εημυρη γωμης ο τ Αλεξανδρειας εηπισκοπος, ημιν ε λοποδ δδθιμα κτ τ τω νομω διαταξιν, τας ανδεσμοις η αφραιπητοις δεραπειας τω θεω εηπελειν. ω δηνης δυναδεις, λιω σουδη τ δηηδεις απελεξαι περοσθηεν. ο γδ αυτω κειθ ηδονλω ετυλαυεν ον, επο η σωτομια τ φρασεως απετωπωσατο. η φης αποπε; διασαιον ω περοσωπον ημιν τ σαθεον ης και εμε αγρειας θυ διανοιας εηπειχλην μηχανα; η τον εηπ κεικω θυ προαπλακεντας διπολεσαι απεδθς; η εν, φης, περαξω, ει μηδεις αξιον ηγατα με δεξααξ; τωπο γδ πολλαμς ου ης ανοσιας φαρυγος εκβοας. ερω η ταυδον ερομα; σε. ποδ δε σαφες γωελομα ε μρτυρον ης σαυτ διανοιας επεδειξω; λιω εχλω σε διατηξαι, ε τοις θεοις ε τοις ανθεροπινοις

Concil. Tom. 2.

Christi vero fide munitus, cum te sanare, tum alios curare volo. Cur igitur ais ea te facere quae moribus tuis non conueniunt? Sed qua quiete, dic mihi, dic quaeso, aut quibus copiis cinctus, vel potius quo temeritatis prouectus: O audaciam fulmine vindicandam! Audite quae nuper mihi indicauit, calamo virus instillante scribens: Sic, inquit, credimus. Deinde addens nescio quae insolenter, & valde accurate elaborata, progressus ulterius, nihil acerbitalis omisit, sed omnem, ut ita dicam, dementiae thesaurum aperuit: Expellimur, inquit, & receptionis nostrae securitas omnis tollitur. Sed haec parum ad rem; quae sequuntur attendite: ipsius enim verbis utar. Rogamus, inquit, si in eadem sententia maneat Alexandriae episcopus, facultatem nobis posthac dari ex legis praescripto legitimos & necessarios cultus Deo tribuendi. O insignem impudentiam, quam veritatis studio reprehendi oportebat! Quod enim illi ex animi sententia accidit, id dictionis compendio expressit. Quid ais inepte? Diffidium speciosum scilicet nobis vlcus efferati erga me animi opponere paras, & in malo tecum implicatos perdere festinas. Quid, inquis, si nemo dignum me existimat qui recipiar? illud enim saepe impuro gutture clamas, ego vero contra tibi dicam: Vbi certum documentum & testimonium ingenii tui ostendisti? Quod oportuit te diis & hominibus explicare, &

O o o ij

perspicue aperire, maxime cum venenati serpentes tum magis efferari soleant, quando in penitissimis lustris reconditos se esse sentiunt. Illud vero valde in eo vrbatum est, quod sub persona pudoris tanto studio silentium simulet. Mittem & mansuetum te palam exhibes, cum malarum artium & insidiarum plenus multos fallas. Sed o miseriam! diabolus ut voluit, Arium nobis iniquitatis officinam fecit. Accede ac dic mihi fidei tuæ documentum, & nequaquam taceas. Heus tu qui os obtortum & ingenium ad omnem improbitatem possides: vnum dicis Deum? me suffragatorem habes: sic igitur sentias. Eiusdem essentiae ais esse Dei Verbum quod principio sineque caret? hoc quoque laudo: sic credas. Si quid ulterius adnectis, id tollo. Si quid ad impiam sciunctionem adstruis, id nec videre me nec intelligere fateor. Si corporis hospitium ad diuinarum functionum dispensationem assumis, non reprehendo. Si spiritum æternitatis in præcellente Verbo genitum dicis, admitto. Quis nouit Patrem, nisi qui venit a Patre? quem nouit Pater, nisi quem ex se ab æterno & sine principio genuit? Tu hypostasim peregrinam substituere putas oportere, male utique credens: ego vero præcellentis & omnia peruadētis potestatis plenitudinem Patris & Filii, essentiam vnam esse cognosco. Si igitur tu auferes ab illo, a quo ne cogitatione quidem contentioforum auferri vnquam potuit; ad-
 γνώσκω. εἰ ποῖνυ μὲν σὺ ἀφαιρῆς ἀπὲς ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρεῖσθαι οὐδὲ διανοίᾳ τῆς ἐρεχθιστῶν δεδομένης οὐδεπώποτε οὐδέν. παροδῆκως

σαφῆ κατὰ τὴν ἐπιπέδον καὶ πτωχικῶτα ἰοβόλα τῆς ἐρεχθιστῶν καὶ πτωχικῶτα μᾶλλον ἀρεχθιστῶν πέφυκεν, ὅταν εἰαυτὰ τοῖς τῆς Φωλεῶν μυρῶν ἐνδρῶντα ἀδῶται. ἐκείνο δὲ γε λίαν ἀστῆον αὐτῶν, τὸ σπουδαῖως δὲ μάλα κατὰ τὴν ὑπὸ τὴν παροσωπεῖον ἀδῶν σὺν πλάττεισθαι. τῆ μὲν τῆς χημῆτος πέχη, ἡδῶσθον σεαυτῶν καὶ χειροῖσθαι σὺ γε ἀρεχθῆς. κακῶν δὲ μὲν εἰων καὶ ὀπῶσθαι ἐνδρῶν γέμων, τῶν πολλοῖς λέλειπται. ἀλλ' ὡς τῆς ἀθλιότητος. ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἀρειον ἡμῖν ἀνομίᾳς ἐργασθῆσον κατεσθῆσθαι. λέγε δὲ νῦν μοι παρελθὼν τὸ σεαυτῶν πῆσως τὸ γνώσειμα, καὶ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσῃς. ὡς τὸ μὲν εἶμα διάστροφον, τὸ δὲ φύσιν ὁξυρόσθον παρὸς πονηρίαν κακῆσθαι. εἶνα λέγῃς θεόν; σύμψηφον ἐχθῆς καμῆ, οὕτω φρόνῃ. τὸ εἰσῆς αὐτῶν ἀπαρῶν καὶ ἀπὸ λῶσθαι λόγον εἶσθαι φῆς; ἐργῶ τῆσθαι οὕτω πῆσθαι. εἶπ παρὰ τῶν παροσπῆκεις, τῶν δὲ ἀπαρῶν εἶπ παρὸς ἀσθεῖα χωρισμὸν συγκαταλέγεις, τῶν ἔπῃ ὄραν, ἔπῃ νοεῖν ὁμοσθῶν. εἰ πῶν τῆσθαι σῶμασθαι ξενίαν παρὸς οἰκονομίαν τῶν θεῶν ἐνεργῶν ἀπαρῶν ἀσθεῖας, ἐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ τὸ πῶν τῆσθαι αἰδιότητος σὺ τῶν ὑπὸ τῶν λόγων γεγνησθαι λέγῃς, δέχομαι. πῆς ἐγὼ τὸ παρὰ τῆσθαι, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τῆσθαι πῆσθαι; τίνα ἐγὼ ὁ πατῆρ, εἰ μὴ ὁν αἰδιότητος καὶ ἀπαρῶν ὄξ αὐτῶν γεγνησθαι; σὺ μὲν ὑπὸ σῶσθαι ξενίαν ὑποτάθειν οἶε δέιν, κακῶς δὲ πῶν πῆσθαι. ἐγὼ δὲ τῆσθαι ὑπὸ τῶν ὄξου τῶν ὀπῶσθαι πάντα διηκούσῃς διωσθῶσθαι τὸ πῶν τῶν μα παρὸς καὶ ἡσθαι, οὐσθῶσθαι εἶσθαι

ANNO
CHRISTI
325.

δὲ χαρακτήρας ὁδοποιεῖς, καὶ ὁ-
λως γνωρίσματα ζητήσεων διορί-
σεις, ἐκείνω ὡς ὀλοκληρῶ μὲν ἔξ
ἑαυτοῦ πλὴν αἰδιότητι δέδωκεν, ἀδιά-
φθορον δὲ πλὴν ἐνοίῳ, ἀθανάσιος τε
δὲ ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἐνεμε πίστιν.
κατάβαλε ἐν δὴ, κατάβαλε τὸ βίη-
θες τῷτο ἀνόμημα, ὡς ἀξείε σὺ καὶ ἄ-
φωνε, καὶ τὰ κακὰ παρὲς ἀπιστίου τῆς
αἰοήτων ἐξ ἄδαν. ἐκόπως ἀρεσ σε ὁ
πονηρὸς τῆ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κα-
κία, καὶ οἷς μὲν ἴσως ἦδη τὸ τοῖστον εἶπ
δοκίει ἔπω γὰρ σεαυτοῦ πέπεικας. ἐστὶ ὃ
πάντη ὀλέθριον τὸ κακόν. Φέρε δὴ τὸ ἐν
τοῖς ἀποπήμασι διατελεῖς ἀπαλλα-
γείς, ἀκουε ὡς δαμῶνιε Ἀρειε· σοὶ γὰρ
διαλέγομαι. πῆς ἐκκλησίας δὴ που ἔ-
θεοδ ἄποκεκρυγμένος ἐκ ἀδοκίῃ;
ἀπολωλως, δὲ ἴδοι, ἐὰν μὴ βλέψας εἰς
σεαυτοῦ, πλὴν ἀφροδσάν σοι κατὰ κρήνης
ἀνοίξω. δὴ εἰρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπερά-
ποισί σοι, καὶ τὰς φρονήδας ἀπελαυνε-
σιν. ἀκουε δὴ μικρὸν ὑποσχῶν τὰ ὄτα,
ὡς ἀνόσει Ἀρειε, καὶ σωῖες τὸ σεαυτοῦ ἀ-
νοίξω. σὺ δὲ ὡς πάντων κηδεμῶν θεός,
βιμυθὴς εἶης τῷ λεγομένῳ, εἰ πῆσεως
ἐχοίτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς ἀνδροπορὸς ἴλεω
ἐχων τὸ ἀφροδσάν παρομήθιδου, καὶ ἔξ
ἐλλωικῆς, καὶ ἐκ Ρωμαϊκῆς γραφῆς
παῖν δὲ χαμοτάτης σαφῶς ἀποδείξω
τὸ Ἀρείε μανίδου, παρὲς τετραγλίῳν που
ἐτῆρ ὑπὸ τῆ Ἐρυθρας παρορρηθεῖσαν
τε καὶ παροφημθεῖσαν. ἐφη γὰρ ἐκείνη
γε· Οὐαί σοι Λιβύη ἐν παροελίοις κα-
μυθὴ χώροις· ἦξί γὰρ σοι καμρὸς, ἐν
ὡς μὲν τὸ δὴμων ἐ τὸ σεαυτοῦ θυγατῆων
δὴνὸν ἀγῶνα ἐ ὡμὸν ἐ παγῆλεπον
ὑπελθεῖν αἰατικαθήση, ἀφ' οὗ κριτή-
ριον μὲν εἰς ἀπαντας πῆσεως τε καὶ ἄσε-
λείας διαδοθήσεται· σὺ ὃ παρὸς ἔχρατον ἀποκλήνεις κατὰ σροφῆς. ὑμεῖς γὰρ τὸ ἔ-

ditionis autem characterem pro-
moues, & signa quæstionum ex-
plicas, illi cui integram quidem
ex seipso æternitatem dedit, in-
corruptam vero immortalitatis
intelligentiam per seipsum, &
ecclesiæ fidem attribuit. Abiice
igitur, abiice tam stultæ opinio-
nis flagitiū, facete & canore Ari,
mala ad insipientium perfidiam
decantans. Iure te diabolus sua
subuertit malitia, & quibusdam
fortasse hoc iucundum esse vi-
detur: sic enim tibi persuades. Est
vero plane pestiferum hoc ma-
lum. Age sane relicto illo absur-
darum opinionum studio, o mi-
ser Ari, audi: tecum enim disse-
ro. Non sentis te ab ecclesia Dei
ciectum? periisti, certo scias, nisi
teipsum respiciens, dementiam
tuam damnes. Sed dices ma-
gnam multitudinem hominum
te adiuuare, & curas tuas suble-
uare. Audi igitur, paululum au-
res tuas submittens, o impie Ari,
& intellige tuam dementiam.
Tu vero Deus qui omnium cu-
ram geris, adsis benignus iis quæ
dicuntur, si ex fide sunt. Ego
enim homo tuus diuina prouiden-
tia fretus, ex scripturis Græcis
& Romanis, iisque vetustissimi-
mis, insaniam Arii aperte de-
monstrabo ante ter mille annos
ab Erythræa præsignificatam at-
que prædictam. ait enim illa: Væ
tibi Libya in maritimis sita locis:
veniet enim tempus in quo cum
populo & filiabus tuis certamen
graue, durum & omnino difficile
subire cogeris, ex quo omnium
fides & pietas iudicabitur: tu ve-
ro ad extremum exitium deuer-
gis. vos enim cælestium florum

receptaculum conuellerē aufi estis, & morsu discerpere, atque adeo ferreis polluistis dentibus. Quid igitur callide veterator, vbi locorum esse fateris: Illic scilicet: habeo enim literas, quas ad me furoris tui calamo scripsisti, in quibus ais omnem Libyæ populum conspirare tecum ad salutem. Si vero negaueris hæc ita se habere, Decum testor, me vetustissimum Erythrææ exemplar Græce scriptum habere, quod Alexandriam mittam, vt quam citissime pereas. Anne tu sine peccato furcifer? anne manifeste periisti miser, tanto malo circumseptus? Nouimus quid moliaris: quæ cura, quis metus te perturbet, non nos latet infelix & calamitose. O mentis tuæ stuporem, qui morbum & inopiam animæ tuæ non reprimis, impie; qui veritatem variis confodis sermonibus: & cum talis sis, nos vituperare non vereris, & nunc redarguens, vt tibi videtur, nunc vero commonens tamquam fide & doctrina præstantior, a quo scilicet miseri auxilium sibi suppeditari cupiunt: tametsi neque congregari cum tali oportet, neque omnino illum compellare, nisi quis in subdolis huius verbis recte viuendi spem & in versibus recõditam esse putet. Sed non est hoc verum: longe sane abest. o imprudentiã vestram, qui cum isto vos commiscetis. Quis igitur furor vos huius acerbã linguam & aspectum tolerare coegit? Esto, sed iam ad te sermonem conuerto, o hominem animo imprudentem,

γλώπης καὶ τῆς ὀφθαλμοῦ ἀνασφάλῃ κατὰ πάλιν κἀσεν; ἀλλ' ἐπὶ αὐτῷ ἢ δὴ σε βαδιοδμαί τῷ λόγῳ, ὡς πῶς μὲν ψυχῆν ἀφῆρον σὺ, πῶς δὲ γλώπῃσιν

ἐρνίῳν αὐτῶν τὸ δεκτικῶν δὴ ἀ-
 παύσαι πεπολήκατε, καὶ δὴ γὰρ
 ἀπαρξάσαι καὶ μὲν δὴ σιδηροῖς ἐξεί-
 νατε τοῖς ὀδοδοῖσι. τί δὴ τα, ὡς πανοδρε;
 ποδ γῆς σαυτῶν ἐστὶ νῦν ὁμολογεῖς;
 ἐκεῖ δηλονότι κατέχω γὰρ σὺ πᾶ-
 γραμματῶν, ἀπὸ τῆς μανίας καλῶν
 παρὸς μὲν διεχάραξας, ἐν οἷς φῆς πᾶ-
 τῶν τῆς Διῶν δῆμον σύμψηφον ἐστὶ τοῖ-
 παρὸς σωτηρίαν δῆπου. εἰ δὲ ἐφῆσας
 πᾶσι τῶν ἐξ ἄν, μὲν τυρομαί ἢ δὴ
 θεόν, ἢ μὲν δὲ χαρίοτατον τῆς Ερυθράς
 πικτόν, δὲ ἑλλωικῆς σωτηρίας
 γλώπῃς, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀποπέ-
 λειν, ὡς αὐτῶν δὴ δόλοιο. εἶτα σὺ ἀ-
 ἀμῆστος, ὡς δικρανοφόρε; εἶτα ἐσα-
 φῶς δόπλωλας ὡς ἀθλιε, τοῖς πῶ δὴ
 νῶν ἀπεροισοισμοῖς; ἴσμεν, ἴσμεν σὺ
 τὸ ἐχέρισμα. ποῖα φρονῆς, ποῖόν σε
 ἀράτῃς δεός, ἐλέηθεν ἡμᾶς, ὡς ὄσσηνε
 καὶ παλαίπωρε. ὡς τῆς ἀμβλυπῆτος τῶν
 φρενῶν, ὅς οὐδὲ πῶς νόσον καὶ πῶς ἀμη-
 χανίαν τῆς σαυτῶν ψυχῆς ἀνασέλλεις ὡς
 ἀπόσιε ὅς πῶς δὴ δὴ δὴ ποιητοῖς διο-
 ρύπῃς λόγῳ καὶ τοιοδοῖς ὡς ἐκ ἀγῶ-
 νη ἡμᾶς ἴσμεν, ἔ νῦν μὲν ἐλέησαν
 ὡς γὰρ οἶε νῦν δὲ αὐτῶν πάλιν νοουτέον,
 ὡς πῶς ἔ λόγῳ ὑπὲρ φέρον * ἀπὸ ἔ *
 δῆτα οἱ ἀθλιοὶ Ἰπικουρέδου ἐαυτοῖς
 παρεξέσθ γλῶπῃσιν καὶ ποῖ οὐδὲ συ-
 γινέσθ τῶ τοιοῦτω ἐχέω, οὐδὲ ὅλως
 αὐτῶν παροσφῆσῃσιν, πῶς εἰ μὴ πῶ
 εὐ τοῖς ὑπόλοις πούτου ῥήμασι τῆ τῶ
 ὀρθῶς βιοῦν ἐλπῖδα τοῖς μέτρῳ δόπο-
 κείσθαι οἶετα. ἀλλ' ἐκ ἐστὶ τῶ πῶ
 γὰρ δὲ. τὸ δὲ ἀλλήδεις, ὡς τῆς ὑμετέρας ἀ-
 νοίας, ὅσοι πούτω σιωδῶ ἀγίνεσθ! πῶ
 ἀρα οἷστρος ἡμᾶς τῆς χαλεπῆς πούτου
 ἢ δὴ σε

ANNO CHRISTI 325.

Handwritten marginal notes in a smaller script, partially visible on the right edge of the page.

est impudens & nequam, qui ad extremam improbitatem & iniquitatem progressus, pietatem simulat. Apage, inquit, nolo Deum iniuriis obnoxium videri, ac ob id suppono & fingo mirabilia sane fide, quod Deus cum nouellam & nuper creatam Christi substantiam faceret, auxilium sibi ipsi pręparauit, vt mihi quidem videtur. Quod enim, inquit, ab ipso abstuleris, id minus fecisti. Tibi igitur hæc fides est, o lues & perniciēs? Tu ex hypothēsi figmentum fumis cum, qui gentium figmenta condemnauit? Tu adscititium eum vocas & velut officiorum ministrum, qui sine cogitatione & ratiocinatione, eo quod semper vna cum Patris aternitate existat, omnia perfecit? Adapta iam si audes, adapta inquam, Deo, quod præcaueat, & metuat, & speret euenturum; quod cogitans & ratiocinetur, & quod considerans, sententiam suam dicat, & verba formet; quod delectetur, rideat, doleat. Quid igitur ais miserorum omnium miserime? O virum malitię plane peritum, intellige, si potes, quod in tua ipsius versutia consumeris improbus. Christus, inquit, propter nos passus est. At ego iam dixi quod sub forma corporis missus est. Sane, inquit; sed metendum ne aliqua in re imminuere illum videamur. O ferarum interpretres, ane infans, dum ista dicis, & aperte furis? Ecce enim mundus ipse forma est siue figura, & astra characteres suos ostendunt: & omnino spiritus huius globosi orbis, species quædam est eorum quæ sunt, & quasi figuratio. Nihilominus Deus vbique

ὁ γὰρ ἀνάχωντος ἐστὶ καὶ ἀρχαίος, ὁ ἐπὶ ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀνομιᾶς ὁμοίως ἐληλακώς, διλάθειαι σὴ πῆται. ἀπαγε, Φησὶν, οὐ βούλομαι θεὸν ἐγὼ ὑβρεῶν παρὰ δοκεῖν ἐπέχειν· καὶ διὰ τὸ ὑποπίπτειν καὶ πλάττω θεουμάσια γὰρ τῆς πίστεως, ὡς ὁ θεὸς νεοχρηστὴ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χερισθὸς ποιησαίμενος, βοήθειαν ἑαυτοῦ ἑρεσιδύσασα, ὡς γὰρ μοι δοκεῖ. ὁ γὰρ αὐτὸς, Φησὶν, ἀπὸ αὐτῆς ἀφ' ἐλθῆς, ἔπο' ἐλατήιον πεποιήκας. εἶπα, ὦ λυμεῶν καὶ ὀλέθριε, ὅτι τὸ πᾶσι πίστες; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὰ πλάσματα τῆς ἔθραν καὶ κερνήσαντα; σὺ ἐπέσεικτον καλεῖς, καὶ ὡσπερ καθ' ἑκόντων ὑπῆρέτιω, τὸ ἀνὰ ἐπιθυμίας καὶ λογισμοῦ, τῶ σωυτῆρ ἡν ἔπαυθης αἰδιότητι, πάντα διανύσαντα; ἐφαρμύσον νῦν, εἰ δὴ πολμάς, ἐφαρμύσον τῶ θεῷ καὶ τὸ βίλαβείδης, ἔ τὸ φοβεῖδης, καὶ τὸ ἐλπίζειν τὸ ἐκθεσόμενον· ἐπὶ τὸ ἐπιθυμῆσαι, τὸ λογίλειδης, τὸ σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίνεδης ἔ διαρρῆεν, ἔ ὅλωσ τὸ ἔπείδης, τὸ γελᾶν, τὸ λυπέδης. πῶ νῦν φησὶ ὁ τῆς ἀθλίων ἀθλιώτῆς; ὡ τὸ κακίας ἀντόχημα μήστορ, σωῖες δὴ εἰ διώσασαι, ὡς ἐν αὐτῇ γέου πανεργία μοχθηρὸς ἀν' ἀναλίση. ὁ Χερισθός, Φησὶ, δὲ ἡμας πέπονθεν. ἀλλ' ἡδὴ φθάσας ἐγὼ γὰρ εἶπον, ὡς μορφῆ σώματος ἀπεσάλη. καὶ Φησὶν· ἀλλὰ θεὸς μὴ δόξωμεν κατὰ π' ἐλατήεν. εἶπα ὡ τὸ σπείλιον μεσίτα, ταῦτα λέγων ἐ μείνη καὶ σαφῶς λυτήας; ἰδοὺ γὰρ ὁ κόσμος, μορφῆ, εἶπωμ γῆμα τυχεῖς ὦν· ἔ οἱ ἀστέρες γὰρ χαρακτῆρας παροβέβλην. καὶ ὅλωσ τὸ πᾶσιμα ἔ σφαιροειδοῖς τέτε κύκλιε, εἶδος τῶ ὄντων τυχεῖς ὄν, ἔ ὡσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταρχος

ANNO CHRISTI 325.

Efferor, inquit, præ voluptate, & tripudio, saltuque lasciuio præ gaudio, & exulto. Et rursum valde iuueniliter, Heu, inquit, perii- mus. hoc quidem certe verum est: tibi enim soli malitia largiter studia & amores sui suppeditauit: quodque magno precio emerat, tibi facillime donauit. Age vero iam dic, vbi præclara illa tua monita? Ablue teipsum Nilo, si fieri potest, homo absurdi stuporis plenissime: quippe vniuersum orbem terrarum flagitiis tuis perturbare omni studio contendisti. Nonne intelligis quod ego iam, qui Dei homo sum, omnia sciam? At vero iam dubito vtrum manere an abire oporteat. neque enim adhuc visu tantum contendere possum, & peccatum erubescere, o Ari. Nos in luce collocasti, teipsum vero in tenebras coniecisti miser. hic enim visus est laborum tuorum exitus. Sed illuc iterum redeo. multitudinem hominum circa te vagantium esse ais. par est, opinor: & recipe eos, recipere inquam: nam lupis & leonibus sese deuorandos præbuerunt. Verum etiam horum vnusquisque decem capitum accessione, & horum sumptu oppressus continuo pœnas dabit, nisi quam celerissime ad salutarem ecclesiam recurrens, caritatis pacem amore ac studio concordia suscipiat. Non enim a te decipientur amplius de mala conscientia damnati: neque funditus perire sustinebunt sceleratis tuis quaestionibus implicati. manifesta enim & nota erunt in posterum sophismata tua: nec ipse quidquam proficies,

ἀίρομαι, Φησὶν, ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πιδῶ
γε σκιρτῶ ὑπὸ χερᾶς, καὶ περιεῖμαι. καὶ
πάλιν νεανικῶς γε λίσαν' εἶεν, Φησὶν,
ἀπωλόμθα. Ἔπο μὲν γε ἔλληδες ὅτι·
ὅτι γὰρ μόνω ἢ κακία τὰς ψυχὰς ἑαυτῆς
απουδαῖς διαψιλῶς κεχρηγήκει· καὶ ὁ
πολλῆς εἰώητο πηκῆς, τὸ σοι ῥᾶστα
δεδώρηται. Φέρε δὴ νυνὶ εἰπέ, ποῦ τὰ
σεμνά ὅσα ὅτι ψυχαγέματα; δότονι-
σαι δὴ σωτῆ τῷ Νείλω, εἰ οἶπτε, ὡ ἀ-
ποπου γέμων ἀνθρώπων αἰμαδυσίας·
καίτοι σύ γε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν
τοῖς αὐτῆς ἀσεβήμασι διατρεῖσαι ἐ-
απουδακας. ἄρα γε σωτῆς ὡς ἅπαντα
ἦδη ὁ τῆς θεοῦ ἀνθρώπων ἐγὼ ἐπίστα-
μαι; ἀλλὰ γὰρ δόπον, ποῦ τῶ μὲν, ἢ
ἀπίσαι δεῖ. οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς
ποσοδὸν ἐπιδύαμαι, καὶ τὴν ἀ-
μδρῆσαν ἐπαχρῶμαι, ὡ Ἀρειε. ἡ-
μαῖς μὲν εἰς φῶς κατέστησας, σωτῆ
δὲ εἰς σκότος, ὡ Ἰαλίπυρε, κατέστα-
λεις. τὸ πῶτι τῶν πόνων πέφηνε τὸ τέ-
λος. ἀλλ' ἐκείσε πάλιν ἐπαίειμι. πλῆ-
θος ἔστι φησὶ τῶν πᾶσι δαλωμένων. εἰ-
κὸς οἶμαι, ἔδραυ γε πύτοις, δέχου
φημί· λυκοῖς γὰρ καὶ λέοισιν ἑαυτῶν
βροθισσομένοις ἐμδεδώκασιν. πλὴν
ἀλλὰ καὶ πύτων ἕκαστος παροδῆκη κε-
φαλῶν δέκα, καὶ τελέσασιν πύτων
πεδῆς, αὐτῆκα δὴ μάλα ἰδρώσῃ, ἐάν
μὴ τὴν ταχίστην ὅτι τὴν σωτῆρα
δραμῶν ἐκκλησίαν, τὴν τῆς ἀγάπης
εἰρηλίω τῶ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας
ἐπαπέληται. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ θεοῦ λοιπὸν
ἔξαπατηθήσονται ὅτι πονηρὰ σινει-
δήσῃ κατεγνωσμένοι· οὐδ' ἀνέξονται
πέλεον ἀπολέσθαι, τῆς μαρτῆς τοῦ
ζητήσεσιν ἐμπλακέντες. σαφῆ καὶ
γνώριμα πᾶσι, πρὸς γὰρ τῶν
ἐξῆς χρόνῳ, τὰ ὅσα ὅτι θεφίσματα· καὶ μὲν ἐδὲ αὐτῶν δύνονται πιδωθήσῃ,

ANNO
CHRISTE
335.

ἀλλὰ μάτην χηματῆ, Ἰπείκειδω
 τε καὶ παροπίε λόγων καδυπο-
 κρινόμενῳ, καὶ ἀπλότητος, ὡς εἰ-
 πείν, παροσωπέῳ ἕξωδεν παλι-
 θήμῳ. μάτην ἔσαι ἑοὺ ὅ-
 λον τέχασμα· αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀ-
 λήθεια παρέρησεται· αὐτίκα ἑοὺ παρ
 φλόγας ὁ πῆς θείας διωάμεως, ὡς
 εἰπείν, ὄμβρῳ ἀποσβέσει. καὶ μὴ-
 ποι καὶ εἰδῶ ἐπαίρους καὶ ὁμογνώ-
 μονάς ἑοὺ ἐνόχους εἶναι τῆ βουλή
 γηρομύθους, αἱ τῶ δημοσίων λει-
 τουργημάτων καταλήγονται φρον-
 τίδες, ἐδῶ γε μὴ τίω παρίστω ἀ-
 ποφυγόντες τίω παρὸς σέ σωου-
 σίαν, τίω ἀδιάφορῳ ἀνταλλά-
 ζονται πῆσιν. οὐ δὲ ὁ σιδηρόφρον
 αἰήρ, δεῖγμά μοι ὀδὸς πῆς σῆς παρ-
 αμρέσεως, εἰ σωτῶ πσεύεις, καὶ ἐρ-
 ράσαι τῶ βεβαίω πῆς πσεως, καὶ
 καπαρῶν ὀλως ἔχεις σωείδησιν. ἦκε
 παρὸς ἐμέ, ἦκε, φημί, παρὸς θεοῦ
 ἀνδρῶπον· πσευσον ὡς πῆς ἐμαν-
 τῶ πσεύσει διεβλήσεται ἑοὺ τῶ ἀ-
 πόρρητα πῆς καρδίας· καὶ μὴ π
 μανικὸν εὐεῖναι ὀδῆ, τίω θεῖω ἐ-
 πκαλεσάμεν χεῖρ, παρὰ δὴ
 γματὸς σε κάλλιον ἰάσομαι. εἰδῶ δὲ
 ὑγαμῶν τὰ κατὰ ψυχῶ φωνῆς, ὅ
 πῆς ἀληθείας φῶς Ἰππγούς, εὐ σοὶ
 καὶ τῶ θεῶ χεῖρ ἔσομαι, καὶ ἐ-
 μαυτῶ πῆς δισεβείας σωηθήσομαι. καὶ ἄλλη χεῖρ· ὁ θεὸς ὑμας διαφυ-
 λάξει ἀγαπῆτοί.

Διὰ Συκλήτιου καὶ Γαυδεντίου Μαγιστράτων ἐκομίσθη καὶ ταῦτα,
 ὅτε Πατέριω ἑοὺ παρὰ Αἰγυπτοῦ, καὶ ἀνεγνώθη εὐ τῶ παλατίω.

frustra finges, aequitatem & ser-
 monum lenitatem simulans, &
 simplicitatis, vt ita dicam, per-
 sonam extrinsecus induens. Van-
 num erit omne artificium tuum:
 cito enim te veritas ipsa circum-
 stabit: cito flammam tuam diuinæ
 potentia, vt sic dicam, imber re-
 stinguet. Atqui focios & suffra-
 gatores tuos, qui se iam obno-
 xios curia fecerunt, publicorum
 ministeriorum curæ excipient,
 nisi quam citissime fugientes
 congressum tutum, incorruptam
 fidem amplexi fuerint. Tu vero,
 vir ferree, da mihi aliquod speci-
 men propositi tui, si tibiip̄i fi-
 dis, & fidei firmitate fretus es, ac
 puram omnino habes conscien-
 tiam. Veni ad me, veni inquam
 ad Dei hominem: crede quod in-
 terrogationibus meis cordis tui
 abdita scrutabor: & si quid insa-
 niæ in te residere videatur, diui-
 nam gratiam implorans, a mor-
 tu te melius curabo: si vero mente
 sana esse videberis, cognito in te
 veritatis lumine, Deo gratias
 agam, & mihiip̄i pietatis causa
 congratulabor. *Et alia manu:*
 Deus vos custodiat, carissimi.

Per Syncretium & Gauden-
 tium magistrianos perlata sunt
 hæc, cum Paterius præfectus ef-
 fet Ægypti, & lecta sunt in pa-
 latio.

Contra Eusebium & Theognium.

Constantinus Augustus catholicae ecclesiae Nicomediensium.

OMNES probe nostis, fratres dilectissimi, Dominum Deum scilicet & saluatorem Christum patrem & filium esse: Patrem dico sine principio, sine fine, parentem saeculi ipsius: Filium vero, hoc est Patris voluntatem, quae quidem neque per cogitationem aliquam assumpta est, neque ad operum suorum perfectionem per substantiam extrinsecus quaesitam accepta. qui enim hoc intelliget, hic habebit ad omne supplicii genus indefessam tolerantiam. Sed Dei filius Christus omnium opifex, & immortalitatis ipsius largitor genitus est, quantum ad fidem spectat eam qua credidimus: genitus est, imo vero progressus est ipse, cum omnino in Patre esset, ad eorum quae ab ipso facta sunt, ordinationem. Genitus igitur indiuiduo quodam processu. voluntas enim simulatque domicilio ipsius infixata est, ea quae diuersa indigent cura, secundum vniuscuiusque qualitatem tractat atque administrat. Quid igitur est? quid inter Deum Patrem & Filium medium? nihil scilicet. ipsa enim rerum completio cognitione accepit voluntatis imperium, non quidem separata ex Patris essentia voluntatem separauit. Quod vero ad ista sequitur, quis est qui Dominum meum Christum filium reuerentia magis ductus quam stultitia metuit? Num itaque patitur Deus? postquam augusti corporis habitatio

Κατὰ Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου.

Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Νικομηδείων.

ΤΟΝ δεσπότην θεόν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἀκριβῶς ἀπαυτοὺς ἴσμεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πατέρα τε καὶ υἱὸν ἑῷ. πατέρα φημι ἀναρχόν, ἀνὴρ τέλει, γενεά τῆς αἰῶνος αὐτοῦ. υἱὸν δὲ, τὰ ἐστὶ τῆς πατρὸς βούλησιν, ἧς οὔτε δι' ἐκδημησεώς πνος ἀνέληπται, οὔτε πρὸς τιλὸν τῶν ἔργων αὐτοῦ τελεσιουργίᾳ διὰ πνος ἐξελημμένης οὐσίας κατελήφθη. ὅς γὰρ τὸ τοῦ ἐνοῦ ἐνοήσας, οὐκ ἔξει πρὸς ἀπαν τιμωρίας γένος ἀκάματον ὑπομονῶν. ἀλλὰ γὰρ ὁ τῆς θεοῦ υἱὸς Χριστὸς ὁ τῆς ἀπάντων δημιουργός, ἐ τῆς ἀθανάσιος αὐτοῦς γεννητός, ἐγγενήσιν ὅσον πρὸς τιλὸν πιστὴν αἰτήσιν ἢ πεπτεῦκαμν. ἐγγενήσιν, μᾶλλον δὲ πρὸς ἡλθεν αὐτοῦς, ἐ πάντοτε ἐν τῷ πατρὶ ὄν, ὅτι τιλὸν τῶν αὐτοῦ γεννημῶν διακόσμησιν. ἐγγενήσιν ποίνω ἀμερίστω πρὸς ἐλδύσ. ἢ γὰρ βούλησις ὁμοῦ καὶ τῶν οἰκηπέων αὐτοῦς ἐμπέπηγε, καὶ ταῦτ' ἀπὸ διαφορῆς δέεται ὁπμηγείας, καὶ τῆς ἐκάστου ποιότητος πρὸς ἡε τε καὶ διοικεῖ. π οὐ ὄδτι π μετὰ τῆς θεοῦ τῆς πατρὸς καὶ τῆς υἱοῦ; οὐδὲν δηλαδὴ. αὐτὴ γὰρ ἢ τῆς πρὸς ἀματων συμπλήρωσις ἀπόσας πρὸς εἰληφε τὸ τῆς βουλήσεως πρὸς πμα, οὐχὶ δὲ μελετέισα ἐκ τῆς τῆς πατρὸς οὐσίας τιλὸν βούλησιν δέεσιν. ὁ δὲ τούτοις ἔπεται, πς ὄδτιν, ὅς τῆς Χριστοῦ τῆς ἐμοῦ δεσπότητου παιδὸς δι' αἰδῶν μᾶλλον ἢ μωρίαν δέδιν; ἀρ' οὐ πᾶσαι τὸ θεῷ; ἐπειδὴ ἢ τῆς σιμνοῦ σωματικῆς οἰκησις

ANNO
CHRISTI
325.

& miserabili affectu dissentimus. Hæc igitur ipsa est fides nostra? hæc sanctissimæ legis doctrina? Sed quæ tandem est causa, ob quam præsentis mali perniciës excitata est? O rem absurdam! o summum odium, quod omnis indignationis magnitudinẽ excedit! Quæ tandem visa est prædonis huius atrocitas? num Dei Filium negat ex indiuidua Dei substantia processisse? Anne Deus vbique est? atqui hunc semper adesse nobis sentimus. Anne huius potentia vniuersitatis ornatus coaluit, atque separationis dissidio priuatus est? Ne quid igitur a nobis actum sit, fratres carissimi, attendite quæso præsentis doloris probationem. Vos illius confessores fore promissistis, quem esse negatis, cum vobis istud exitiabilis ille doctor persuaserit. Quis obsecro innocentem multitudinem ista docuit? Eusebius videlicet tyrannicæ crudelitatis focius. Nam quod excubaret & omnino vigilaret pro tyranno, ex multis vindique potest intelligi, si quidem istud episcoporum, eorumque vere episcoporum cædes testantur: istud crudelissima Christianorum persecutio palam clamat. Neque certe de iis quibus me affecit contumeliis hoc loco verba faciam, per quas aduersariorum contra me concursus quantum fieri poterat maxime procurabantur, qui & oculis tamquam speculatoribus me obseruauit. Quin etiam ministerio prope militari, quo tyranno opem ferret, perfunctus est. Ac nemo existimet me imparatum minusque instructum esse etiam ad istas res, si opus fuerit,

ἢ οὐκ ἔστι διαδοχὴ διχονοῦμεν. αὐτὴ ἄ-
ρα ὅστιν ἡ ἡμετέρα πίστις; αὐτὴ ἡ τῆς ἀ-
γωνία τοῦ νόμου διδασκαλία; ἀλλὰ τίς
ἐστὶν αἴτια, δι' ἣν ὁ τῆς ἀφρόντος κακοῦ
ὄλεθρος ἐξεργήσεται; ἢ τῆς ἀποπίας;
ἢ μίσει ὑπερβολῆ πάσης ἀνακατή-
σεως μέγιστος ὑπερπαύουσα; τίς ἡ τῆς
λησπείου πύτου ἀναπέφραται δυνά-
της; ἢ τῆς θεοῦ υἱὸν δυνεῖται ἐξ ἀ-
μελείου τῆς πάσης οὐσίας παρεληλυ-
θέναι; ἀρ' οὐχὶ πανταχοῦ ὅστιν ὁ θεός;
καίτοι γε τῆτον πάντοτε παρεῖναι ἡμῖν
αἰθανόμεθα. ἀρ' οὐχὶ διὰ τῆς πύτου
δυναμείας ἡ τῆς ὅλων σωτήριον ὡ-
κοσμία, καίτοι γε τῆς τῆς χειρομοδ
διασείσεως ἐστέρηται; μὴ οὐκ ἡμῖν π
πέπρασται, ἢ ἀγαπῶντες ἀδελφοί,
καταμάθετε νῦν ἀξίως τὰς βασιλικοῦ
ἢ παρουσίας ἀληθῶν. ὁμολογητὰς
ὑμᾶς ἐστὶ πύτου ἐπαγγέλατε, ὃν ἐστὶ
δυνεῖατε, ὑμᾶς τῆς πανάλοιο διδασκα-
λοῦ πείθοντος. ἰκετεύω, τίς ὅστιν ὁ ταῦ-
τα διδάξας οὕτως ἀνακον πλῆθος;
Εὐσέβιος δηλαδὴ, ὁ τῆς τυραννικῆς ὡ-
μότης συμμύτης. ὃν γὰρ πανταχοῦ
τῆς τυραννίου γερῶνται προσφύλαξ,
πανταχοῦ ὅστιν σωροῦν. τῆτον μὲν γὰρ
αἱ τῆς ὀπισκοπῶν σφαγαὶ διαμύρτυ-
ρονται, ἀλλὰ τῆς ἀληθῶς ὀπισκοπῶν
τῆτον δὲ ἡ χαλεπωτέτη τῆς χειστα-
νῶν ἐκδιώξιν διαρρήδην βοᾷ. οὐδὲν
γὰρ τῆς πᾶσι τῆς εἰς ἐμὲ γενημένην
ἕβρεων νῦν ἐσθ', δι' ὧν ὃπ' μάστιγα
αἱ τῆς ἐκδιώξιν μεσθ' ἐπασμα-
τεύσαντο σωδρομαί. ὅστις ἢ ὀφθαλ-
μοῖς κατὰ σκοπῶν ὑπέπεμπε κατ'
ἐμοδ, καὶ μόνον οὐκ ἐνόησιν τῶ
τυραννῶ σωτῆσέ φερειν ἔπουργίας.
μὴ δὲ ἐμὲ τίς οἰεῖσθαι εἶναι πᾶσι
τῶν πύτων ἀπόδειξιν ἀπαρῶσθων.

eo deprecarentur: deinde a me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus de honoris sui gradu deiiceretur. Huius rei testis est mihi Deus, qui tum mihi, tum vobis benignus perpetuo adsit, quod & meum peruertit iudicium, & turpiter a veritate abduxit: quod & vos cognoscetis. Nam tum omnia gesta sunt ex eius sententia, qui perniciem omnem adhuc intra cogitationem suam abditam & occultam tenuit. Ac primum, ut cetera illius nequitiae facinora praeteream, audite quaeso, quid nuper cum Theognio, quem dementiae suae socium habebat, perpetraverit. Ipse forte quosdam Alexandrinos qui a fide nostra defecerant, huc mitti iusseram, quandoquidem eorum opera dissidii flamma incensa erat. Sed isti honesti bonique scilicet episcopi, quos vera Concilii diiudicatio ad praenitentiam agendam referuauerat, non solum eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verum etiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrem ingratos istos aliquo pacto puniendos esse censui, & iussi ut a suis abrepti sedibus longissime relegarentur. Iam vestrum est ea fide in Deum aciem mentis vestrae intendere, in qua nos semper mansisse constat, & nunc etiam manere decet, omnemque aetatem ita degere; ut episcopos integritate vitae, doctrinae puritate, tum benignitate etiam in omnes, eximios habentes, iure laetemur. Si quis autem temere pestes illas vel memoria, vel laudibus celebrare audeat, confestim

θεογονήτως διαφθίωμαι πολήσῃ, παρὰ τὴν ἰδίαν τόλμην διὰ τῆς

ἡμῶν μὴ ὅσους δὲ ἀιζωνίης, τῆ πάντα
 ῥῥῶν ἐλληλεγκνή ψευδοδογία συνί-
 σατο, ἵσοπέμπων μὲν μοι διαφόροις
 ἑὸν ἀξιουώτας ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐξαπούμε-
 νος ἵ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν πᾶς, ὅ-
 πως μὴ ἐπὶ ποσούτω ἐλεγχθεὶς πλημ-
 μλήματι, τῆς ὑπερχούσης ἀπὸ πῆνης
 ἐκβάλλοιτο. Ἰπὸς ὅτι μοι τούτου ὁ
 θεὸς αὐτὸς, ὃς ἐμοὶ τε καὶ ὑμῖν φιλα-
 γάτως ἐπιμύροι, ἐπεὶ καμὲ ἐκείνῳ
 ἀεὶ ἐπρεψε, καὶ ἀπρεπῶς ὑφῆρπασεν.
 ὁ καὶ ὑμεῖς ἐπιγνώσατε. πάντα μὲν γὰρ
 ἐπεράχθη τότε κατὰ τὸς αὐτὸς ἐπόδη,
 πᾶν ὁποῦ κανὸν ἐπὶ τῆς αὐτῶν δια-
 νοίας ἀποκρυπτόμενος. ἀλλὰ πρῶτω,
 ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τύπου σκαμότητος
 ἀρῶ, τὴ μάλιστᾳ μὲν Θεογονίῳ, ὃν τῆς
 αὐτοίας ἐχθρὸν κοινῶν, διεπεράξατο, ἀ-
 κούσατε παρακαλῶ. Ἀλεξάνδριος
 πᾶς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀιαχωρή-
 σαντας ἐνταῦθα κεκελεύθειν ἀποσα-
 λιώσαι, ἐπὶ διὰ τὸ τούτων ὑπηρεσίας
 ὁ τὸ διαγνοίας ἡγίρετο πυρὸς. ἀλλ' ἔτοι-
 καλοῖτε καὶ ἀγαθοὶ ἐπισκοποῖ, ἕς ἀ-
 παξ ἢ τὸ σωόδου ἀλήθεια πρὸς με-
 τάνοιαν τετηρήκα, ἕ μόνον ἐκείνους ὑπε-
 δέξατο, καὶ ἀπὸ αὐτοῖς ἠσφαλίσαντο,
 ἀλλὰ ἐκκοινώησαν αὐτοῖς τὸ τῆς ἐχθ-
 ρῶν κακοδοξίας. διὸ τῶτο πρὸς ἑὸν ἀ-
 χεῖσιν τούτοις ἐκρίνα πρὸς αὐτῶν ἀρ-
 παγῶν γὰρ αὐτὸς ἐκέλευσα ὡς πρὸ
 ῥῶτάτω ἔξορεθίωμαι. νῦν ὑμετέρον
 ὅτι, πρὸς τὸ θεὸν ἐκείνη τῆ πῆς βλέ-
 πειν, ἢ πάντοτ καὶ γεγνηῶς ἐσυνεσηκέ-
 να καὶ ἐπὶ πρέπει, καὶ διαπεράξατο. οὐ-
 πως ἐπισκοποῖς ἀγνοί τε καὶ ὀρθοδό-
 ξοις, ἐκ φιλαθεσῶν ἐχόντες χαίρο-
 μιν. εἴπῃ δὴ ἢ πρὸς μνήμην τὸ λυ-
 μεῶν ἐκείνων, ἢ πρὸς ἐπαρῶν ἀ-
 τῶ

ANNO CHRISTI 325.

τῶ θεοφρονίῳ τῷ θεοῦ, τὸ ἐστὶν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι, ἀγαπῶντο ἀδελφοί.

Νικητῆς Κωνσταντίνου σεβαστοῦ Θεοδοῦτου.

ferui Dei, hoc est, meipsum opera poenas suae audaciae dabit. Deus vos, fratres carissimi, incolumes seruet.

Victor Constantinus Augustus Theodoto.

ὍΣΗ τῆς θείας ὀργῆς ἢ ἰσχύος πέφυκε, καὶ ὅζων Εὐσεβείος τε καὶ Θεόγνου πεπνυμένον διχρῆς καὶ σεμαδῶν· οἱ εἰς τὴν ἀγνωστῆν ἄνοιαν ἔχοντες ἀποποιήσαντες τὸ ποδὸς σωτήριος θεῶν ὄνομα τῶ συστήματι τῆς οἰκείου λησθῆντος ἐμὴ τὸ πυχρὸν συζητήσεως ἐμίαναν. ὅτε ἡ μάστιγα μὴ τὴν τῆς σωθῆντος ὁμογνωμονία συμφωνίαν ἐχρῆσθαι τὴν ἀποστρέψαν ἐπαπορρώσασθαι πλάττω, τότε πῶς αὐτοῖς ἀποπήμασιν ἐμύηροντες ἐάλωσαν. διὰ τῶν ἡμεῶν ἢ θεία ἀπονοία αὐτῶν τῆς ἐαυτῶν ἀπόσταστος λαῶν ἢ μὴδὲ ἔφερε τὰς ἀκακοῖς ψυχῆς ὀλίγον ὑπονοία φθέρου μύθου καὶ ἀπορῶν· καὶ νῦν μὲν ἀξίαν ἀπορῶν ἠπώσθη δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τῆς παντὸς αἰῶνος ληψεται. ὅση τῆς ἀληθείας δηλωθῆναι δεῖν ἠγνοήσασθαι, ἢ εἰς κακὴν ἀπορῶν νεοῖς τῶ ποιούτων, ὡς ἐγὼ γε ἐκ οἴμαι, τῆς σὴ ἀνεκαθέσθαι ἀπορῶν, ταῦτα τῆς ψυχῆς ἀφελόμενος, καὶ ἀπορῶν, ὡς ἀπορῶν, τὴν διδύοισιν, εἰλικρινῆ τε καὶ ἀπορῶν, ἢ ἀπορῶν πῶσιν τῶ σωθῆντος θεῶν παρασθῆναι ἀπορῶν. καὶ τὸ τῶ ἀπορῶν ὅστιν ὑπορῶν τοῦ ἀπορῶν, ὅς δὲ ἀπορῶν τῆς ἀπορῶν ζωῆς ἐπάθλων ἀπορῶν βουλεύεται. ὁ θεὸς σε διαφυλάξοι, ἀδελφεῖ ἀγαπῶντε.

QVANTA vis diuinæ iræ extitit, etiam ex iis quæ Eusebio & Theognio acciderunt, facile licet tibi intelligere: qui in sanctissimam religionem debacchantes, Dei saluatoris nomen ipsa turba prædonum suorum etiam post impetratam veniam polluerunt. Nam tum maxime quando post concordem Synodi confessionem, priorem errorem eos corrigere oportuit, absurdus istis opinionibus adherescere deprehēsi sunt. Ob hoc igitur diuina prouidentia ex populi sui numero eos exturbauit; quoniam neque tulit minime malas mentes amentia illa corruptas videre: & nunc debitas ab iis poenas exposcit, maiores etiam deinceps in omni sæculo sumpturus. Quod prudentiæ tuæ indicare oportere putabam, vt si qua peruersa admonitio istorum (quod non existimo) tuo infideat animo, ea ex animo deleta, puram, vt decet, cogitationem, veram sanctificationem, intermeratam fidem seruatori Deo præbere studeas. Etenim consentaneum est hoc ab eo fieri, qui incorruptis æternæ vitæ præmiis dignus haberi constituerit. Deus te custodiat, frater dilecte.

